

1685

4

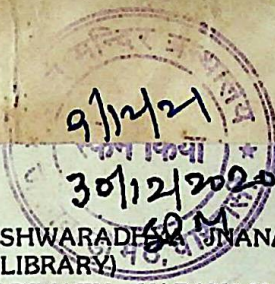
5.2

Q2: 4x4, 1 L685
15C2.2

Madhavacharya.
Parasar samhita.

1685

[illegible]

The Department of Public Instruction, Bombay.

THE
PARÂŚARA DHARMA SAMHITÂ
OR
PARÂŚARA SMṚITI,
WITH
THE COMMENTARY
OF
SÂYAṆA MÂDHAVÂCHÂRYA.

EDITED WITH VARIOUS READINGS, CRITICAL NOTES,
INDEXES, APPENDICES, &c.

BY
PANDIT VÂMAN ŚÂSTRĪ ISLÂMPURKAR.
VOLUME II., PART II.

(500 COPIES.)

Registered for Copyright under Act XXV. of 1867.

Bombay :

GOVERNMENT CENTRAL BOOK DEPÔT.

1906.

(All Rights Reserved.)

Price, Rs. 5:

Bombay Sanskrit Series No. LXIV.

5-4-0

Q2:424,1
15C2.2

~~1777~~

BOMBAY:

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math. VARANASI.

Acc. No. [REDACTED]

1685

पराशरधर्मसंहिता

अथवा

पराशरस्मृतिः

सायणमाधवाचार्यकृतटीकासहिता.

पाठान्तराणि, अर्थविवेचकटिप्पणी, वाक्यसूची, परिशिष्टानि च
इत्यादिभिः सहिता.

धर्मं चरत माधर्मं सत्यं वदत माऽनृतम् ।
दीर्घं पश्यत मा ह्रस्वं परं पश्यत माऽपरम् ॥
(वसिष्ठः)

प्रायश्चित्तकाण्डम्.

द्वादशोऽध्यायः ।

सा. च

इस्लामपुरग्रामजनुषा विद्वद्वरगोविंदशास्त्रिसूनुना
वामनशर्मणा संशोधिता.

मुंबई:

शके १८१७.

राजकीयशकाब्दाः १९०६.

तत्त्वज्ञान-संग्रह

१८

१९०८

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

मुख्य्याम्:

एज्युकेशन-सोसायटी-मुद्रणालये मुद्रितम् .

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

१

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

TABLE OF CONTENTS.

	PAGES
Prefatory Notes	vii—xviii
Table of Contents in Sanskrit	1—12
Text and Commentary... ..	1—293
Appendix No. 1.—Names occurring in Parāśara's Text of XII. Chapter	1—2
„ „ 2.—Names of Authors and Works occurring in Mādhavāchārya's Commentary	3—6
„ „ 3.—Index of Quotations in Mādhavā- chārya's Commentary	7—48
„ „ 4.—Index of Words occurring in Parāśara's Text	1—46
„ „ 5.—General Index of Quotations occurring in Mādhavāchārya's Commentary on Volumes I. and II. or on Chapters 1—12	1—322

**SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY**

Jangamawadi Math, Varanasi

PARÂSARA DHARMA SAMHITÂ.

VOL. II., PART II.

PREFATORY NOTES.

This part forms the concluding portion of the second volume of the great Parâsara Dharma Samhitâ with Sâyaṇa Mâdhavâchârya's learned commentary on it. It consists of a single chapter, and treats of some of those questions of *âchâra* (usages, customs, and general conduct of life) and *prâyaścitta* (atonements and expiatory rites) which have not been noticed anywhere in the preceding chapters. It can, therefore, be said to be a supplementary chapter on this vast subject of *âchâra* and *prâyaścitta*. In fact the author himself regards the chapter as such.

As we have already seen the author has devoted the first three chapters of the work to *âchâra* and the next eight to *prâyaścitta*. He has thus dealt with these two divisions of the subject almost independently of each other in the main part of the work. But in the present chapter he has departed from this method ; for instead of dealing separately with the two divisions he has intermixed them, though thereby no inconvenience of any kind is caused to the reader.

For the purpose of collating and editing I have here used as my basis the same manuscripts as those which were used by me to prepare and edit the first part of this second volume. As these manuscripts have all been

already described in my prefatory notes to that part, a repetition of their description is, I think, needless here.

The learned Commentator, Sāyana Mādhavâchârya, quotes copiously from various authors and works in this part, as he does all throughout the work. I here subjoin, in alphabetical order, short notes on twenty of them, they being such authors and works as have not been previously referred to anywhere by the Commentator in the course of this work. The other authors and works I have already briefly noticed elsewhere, as a reference to my prefatory notes to the preceding parts will show.

I cannot close these notes without observing that although our author has now practically concluded the subject of *âchâra* and *prâyaścitta*, he does not feel satisfied that he has done full justice to it. For, in the very opening paragraph of this chapter he significantly remarks :—

अतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां प्रायश्चित्तानां च विधानाऽयं द्वादशोऽध्याय आरभ्यते,

implying thereby that he takes up *a few* only of those questions of *âchâra* and *prâyaścitta* which have escaped his notice in the preceding chapters.

I have annexed at the end of this part two appendices of a general nature :—one, a list of the words occurring in the text of the two volumes now before the public ; and the other, a general index to Mādhavâchârya's numerous quotations. It is hoped that these additional appendices will prove to be of use to the reader as a means to easily find whatever reference he requires from either the text or the quotations in the commentary. It was my intention at first to attach these two appendices to the last (third) volume of the work which is now

in the press; but upon further consideration I thought it more proper and expedient to place them in as close a proximity as possible to that part of the work wherein the words and the quotations in question are met. Another reason which induced me to allot the said place to the appendices is that our author, the great sage Parâśara, has nothing whatever to do with the third volume, the same being all exclusively the work of the Commentator, Sâyaṇa Mādhavâchârya. A further reason is that that volume does not deal with any question of *Āchâra* or of *Pratyâchitta*, it being solely devoted to questions of *Vyavahâra*, or the judicial or legal side of *Dharma*.* For these reasons the most appropriate place for the two appendices, I thought, was at the end of the second volume. That place, therefore, I have assigned to them.

BRIEF OBSERVATIONS ON SOME OF THE AUTHORS &c.,
QUOTED BY SÂYAṆA MĀDHAVĀCHĀRYA IN HIS
COMMENTARY ON THIS CHAPTER.

(1) अभिधानम् (*Abhidhānam*):—I have not come across any copy of any work on *Dharmaśāstra* of this name printed or manuscript, nor have I been aware of the existence of any work bearing this title. Mādhavâchârya quotes *one* line under this heading. Exactly

---

* It will be a mistake to presume from this that the great Parâśara was not well versed in *Vyavahâra*. Though disinclined to treat the subject himself, he has duly hinted about it. The question then naturally arises, why did he not take up the subject himself? This question I propose to discuss at some length when a more fitting opportunity occurs. Mādhavâchârya also slightly refers to this question in his introduction to the Commentary almost at the very outset. (See verses 8-24, pages 15-18, Part I., Vol. I.).

the same line appears, however, in *Brahmapurāṇa* (*vide* also my reference at page 206 of the text).

(2) उदाहरणम् (*Uddharanam*):— Though not extant now, at one time this work appears to have been a standard authority on questions of *dharma* (religious, moral, and civic duty). Mādhavāchārya in his allusion to it gives it the epithet “Śāstra.” He quotes from it two lines (page 273); and the idea conveyed in them is found expressed in many places in the *Śāntiparva* of the great Hindu epic *the Mahābhārata*.

(3) ऋग्विधानम् (*Rigvidhānam*):— I know of only one manuscript bearing this name. It contains 600 *ślokas* (verses) and ends with the colophon “शके १४२३ आश्विन शु०१ वातापिक्षेत्रे लिखितं” which means “transcribed at the holy place Vātāpi on the first of the bright half of *Āśvina* in the Śaka year 1423.” This date proves that the manuscript is very old. Vātāpikshetra† is perhaps our modern Vāi in the Satara District. Most of the thirty lines quoted by Mādhavāchārya at pages 279-281 as from this work are found in this manuscript. I may as well mention that in my search for manuscripts I once came across one bearing the title बृहद्ऋग्विधानम् (*Brihadrigvidhānam*). This too I found to be a very old manuscript, containing 1,000 *ślokas* (verses), and it bore the Śaka year 1691 as the year of its transcription.

---

† The writer of the colophon had perhaps in his mind the Paurāṇika story of Vātāpi and Ilvala who lived near the Sahya-mountains. And there is no *kshetra* near the Sahya-mountains, except Vāi which bears a close resemblance to the word Vātāpi kshetra. The editor is aware that modern scholars have tried to identify Vātāpi with Bādāmi in the Bijapur District. But Bādāmi was never known as a *kshetra*, nor can it be said to be in the vicinity of the Sahya-mountains.

None of the lines quoted by the Commentator could, however, be traced in it.

(4) चमत्कारखण्डम् (*Chamatkārakhaṇḍam*):—This is a portion of the great Skanda-purāṇa. Our Commentator, Mādhavāchārya, also says so when he quotes from it. He borrows twenty-two lines from it at pages 220-221. What part this *Chamatkārakhaṇḍa* forms of Skanda-purāṇa it is not possible to say. The *Purāṇa* itself consists of six volumes called *samhitās*, each *samhitā* being sub-divided into several parts called *khaṇḍas*. A complete copy of *Skanda-purāṇa* in any form has not yet been found anywhere. Some portions of it are found at one place and some others at another; but all these even if collected and put together can hardly make up a complete copy of the original voluminous work. I have seen a manuscript copy of a book styled *Chamatkārakhaṇḍa*, but Mādhavāchārya's quotations cannot be traced in it.

(5-6) तैत्तिरीयारण्यकम्, तैत्तिरीयसंहिता (*Taittirīyāranyakam, Taittirīyasamhitā*):—These two works belong to the Black Yajurveda. I have noticed them elsewhere at some length. Mādhavāchārya makes a few quotations under both these titles at pages 48, 53 and 282.

(7) नन्दिपुराणम् (*Nandi-purāṇam*):—It is not possible to say definitely what author or work our Commentator exactly alludes to under this title. There is a नन्दिकेश्वर पुराणम् (*Nandikeśvarapurāṇam*), a नन्दिपुराणम् (*Nandipurāṇam*) and a नन्दिधर्मः (*Nandidharmah*). The first two of these, differing as they slightly do from each other in their titles, may after all be identical so far as the subject they treat of is concerned.

I have in my possession a manuscript entitled *Nandikeśvara-purāṇa*. It is an old manuscript consisting of 76 folios, but it is incomplete and without date or colophon. Of the seventeen lines quoted by Mādhavāchārya as from *Nandipurāṇa* at pages 242 and 243, six are found in this manuscript. It can, therefore, be presumed that *Nandipurāṇa* and *Nandikeśvara-purāṇa* are one and the same. But at the same time the four lines which the Commentator quotes at page 375 of Part 1, Volume I., of this work as from नन्दिकेश्वर cannot be traced in it.

नन्दिधर्मः (*Nandi-dharmaḥ*) cannot surely be a work of the same class or kind as *Nandi-purāṇa*, or *Nandikeśvara-purāṇa*, as the very name implies. It has undoubtedly some reference to *dharma* or religious and moral conduct. I regret that I have not been able to find or trace any copy of any work bearing this name. The only information that I have about it is from Mādhavāchārya himself. From his remarks *Nandi* appears to be the name of an author, and in the list of law-givers copied by him from the *Āśvamedhika-parva* of the *Mahābhārata* the name *Nandi* occurs (*vide* page 109, Part 1, Vol. I., of this work). But this name cannot be found anywhere else among authors of *dharma*, and in the absence of any definite information on the point, it is impossible to hazard any opinion as to who or what *Nandi* is and what is meant by *Nandi-dharma*. One surmise, more probable than any other, appears to me to be that *Nandi* is a mythological name of God Śiva's Bull, and not the name of any human person. It was usual in old days to introduce, in the course of big epics and other works dialogues on metaphysical

theological or similar other subjects, the persons taking part in the dialogues being represented as super-human beings. Such dialogues, when of sufficient importance and of special interest to the public, were in course of time detached from the main work, and reproduced in the form of an independent work under the title of the name or the names of one or both of the persons concerned in the dialogue. In the same way, Nandidharma, a dialogue between *Nandi* the Sacred Bull of Śiva and some other mythical person, might have been detached from a bigger work and made to appear as an independent treatise under the Sacred Bull's name. This view appears to me to be more probable than the theory that Nandi is any real author or Smṛitikāra. Similarly the dialogue between Īśvara and Pārvatī called Umā-Maheśvara-saṁvāda (उमामहेश्वरसंवाद) in chapter 140 of the Ānuśāsanika (आनुशासनिक) *Parvan* of the Māha-bhārata is an instance of the kind which fully supports our view.

(8) नागरखण्डम् (*Nāgara-khaṇḍam*) :—This is a portion of *Skandapurāṇa*. I had a manuscript copy of it in my collection which I have presented to the Ānandāśrama, founded at Poona by my friend, the late Mr. Mahādeva Chimnāji Āpte. This copy contains about 4,000 *ślokas*, and the lines quoted by Mādhavāchārya at page 230 are found in it, though with a great variation in the reading.

(9) नारदपुराणम् (*Nārada-purāṇam*) :—There are two quotations from this work, one of nine lines at page 228, and the other of six at page 267. I have a manuscript of this name in my possession. It contains 2,700 *ślokas*; it has a colophon and all the semblance of com-

pleteness. But in my opinion the original work is much bigger, containing not less than 9,000 *ślokas*. The various *purāṇas* which refer to the work well nigh approach the latter figure, although they are not quite agreed as to its exact extent.

(10) पराशरोपपुराणम् (*Parāśaropa-purāṇam*):—As the name itself indicates, this is one of the eighteen Hindu *upa* or minor *purāṇas*. Its reputed author is Vyāsa,* but Mādhavāchārya seems to attribute the authorship to Parāśara and concludes his quotation with the remark:—
 “एतद् सर्वमुपपुराणे पराशरेण प्रपञ्चितं.” Whoever the real author may be, whether Vyāsa or Parāśara, there cannot be any harm in adhering to the general view that Vyāsa is the author or composer, and that he wrote it at the instance and initiative of Parāśara his father. The work has not yet been published, and so far as I am aware, only a few manuscript copies of it are available. One copy, I understand, is in the collection of the Government of Madras; and another of which I had recently a loan from Benares through Mr. Sadāshiva Kāshināth Abhyankar is in the possession of a Bengalee gentleman. I regret that the latter copy came to hand some time after the text had passed through the press, and that I was, therefore, not able to note any references from it in the body of the work. This latter manuscript contains 3,000 *Ślokas*, and the twenty-six lines quoted by Mādhavāchārya at pages 276-277 are found in it.

(11) पौराणिकाः (*Paurāṇikās*):— Under this heading

---

* I believe that Vyāsa was a real historical person in spite of the contrary view generally held by critical scholars, and I have got ample evidence in support of my view.

Mādhavâchârya quotes four lines (pages 124-125); but it is not possible to say from what particular work he borrows them. The term *Paurânika*, however, gives rise to the conjecture that the Commentator could have meant by it no others than some renowned and staunch believers in the teachings of the Purâṇas and scholarly expounders of those teachings, and that the lines quoted by him may be from some of their memorable sayings.

(12) बह्वृचाः (*Bahvrichāḥ*):— There is a long quotation of seven lines at page 2 as from this. The quotation is obviously from the Rig-veda, as the term *Bahvricha* means one conversant with a collection of *Riks* from the Rig-veda.

(13) बृहद्याज्ञवल्क्यः (*Bṛihadṽājñavalkya*):— Mādhavâchârya has quoted two lines at page 79 as from this work. But I have not been able to secure or trace any manuscript of it. There is a manuscript in the Deccan College collection, entitled बृहद्योगियाज्ञवल्क्यः, but the above lines cannot be traced in it. They cannot also be found in *Yājñavalkyasmṛiti* (याज्ञवल्क्यस्मृति) of which *Bṛihadṽājñavalkya* may be an enlarged edition.

(14) भारद्वाजगृह्यम् (*Bhâradvāja-grihyam*):— Mādhavâchârya has quoted five sentences at page 109 as from this. I had on loan a manuscript of the work from one Sadâśiva Bhatjî Dêva of Paithan, in which I could trace only the first and the last of the sentences. The manuscript, though evidently incomplete and incorrect, has a colophon.

(15) मध्यमांगिराः (*Madhyamāṅgiras*):— I have succeeded in collecting as many as nine different manuscripts of *Angiras-Smṛiti*. Of the two lines quoted at page 64 by

Mādhavâchârya and four at page 72, the former alone are found in one of these manuscripts as verse 36 of its 2nd chapter. The prefixes लघु (short or abridged), मध्यमे (ordinary or modified), and बृहन् (comprehensive or enlarged) are added generally to the titles of works to signify the various forms or recensions they pass through under the same or different hands, and thus Madhyamāṅgiras is probably only a modified edition of Âṅgiras-Smṛiti and not an independent work.

(16) वृद्धबौधायनः (*Vṛiddhabaudhāyanah*):—*Baudhāyana-dharma-Sûtra* is pretty well-known, and is often quoted in works on *Dharma*. It has already been printed in Europe, and I have noticed the work at some length in my note at page 1 of Part 1, Vol. I. Nothing, however, is known, so far as I am aware, about *Vṛiddha-baudhāyana*. Mādhavâchârya quotes four lines at page 270, and these are such ordinary lines as can be met with in most works on *Dharma*, but in the European edition of *Baudhāyana* they do not appear.

(17) वृद्धहारीतः (*Vṛiddha-hārîtah*):—Three lines quoted at page 116 by the Commentator are found as verses 71 and 72 of chapter 11 of a manuscript which is in the possession of a gentleman at Pârônêr in the Ahmednagar District. This manuscript has 13 chapters and 1,723 *ślokas* in all. Other manuscripts of this work are also available. One is in the Deccan College collection, and another in the Ânandâśrama Library. Both these are modern recensions of the work, and are more or less of a sectarian nature, particularly the one in the Deccan College collection, it being too much in favor of Madhvaism or Dvaitism as preached by the great Vaishṇavite reformer Mādhvâchârya.

(18) शिवधर्मोत्तरम् (*Śiva-dharmōttaram*) :— Our Commentator quotes frequently from this work. I found a manuscript of it at Indore, and another, an incomplete one, in the Deccan College collection ; but neither of them contain the lines quoted by Mādhavâchârya.

(19) स्कान्दे रेवाखण्डम् (*Skānde Revākhaṇḍam*) :— This is a portion of the great Skanda-purāṇa describing the river Revâ or Narmadâ and the holy places situated on its banks. I recently purchased a manuscript of the work at Mâlhwâ which is still in my possession. Mādhavâchârya quotes often from this work, six lines at page 224, twelve at pages 231-232, one at page 253, and two at 264; and most of these lines are found in my manuscript. A printed edition of Revākhaṇḍa, I understand, is also available. It is published somewhere in Ahmedabad, but I have not been able to secure a copy of it, and as these pages are now passing finally through the press, it is too late to try to get one for reference.

(20) स्वप्नाध्यायविदः (*Svapnâdhyâya-vidah*) :—Two verses are found in the commentary at page 3 under this heading. There might have been a collection of select but stray verses, mostly anonymous, on the subject of dreams. So also there might have been a class of persons who had made it their profession to explain the nature of dreams by interpreting the verses contained in

such a collection which had special reference to the dreams in question. As the verses are mostly anonymous the Commentator takes them to be the common property of these professors, and hence in quoting the verses he refers to these professors as a class. I recently obtained from Hyderabad (Deccan) a manuscript entitled स्वप्नाध्याय (Svapnâdhyâya) containing 177 verses. Verses 22nd and 23rd in this manuscript are the same as those quoted by Mâdhavâchârya.

46, GIRGAUM, }
BOMBAY. }

V. S. I.

TABLE OF CONTENTS.

विषयानुक्रमणिका ।

द्वादशाध्यायस्य.

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अध्यायार्थनिर्देशः ...	१	६	गङ्गा-यमुनासङ्गमे जल-
दुःस्वप्नविचारः	१	११	प्रवेशः..... ९ १
स्वप्नारिष्टानि	२	७	क्रोधादिना जलादि-
दुःस्वप्नप्रदर्शने स्नानम् ...	३	१३	मरणं प्रतिषिद्धम् ... ९ ५
दुर्जनस्पर्शनादावपि			अत्रैव व्रतान्तराणि ... ११ १३
स्नानम्	३	१५	पारिव्रज्यनिवृत्तस्य आम-
मैथुने स्नानम्	४	६	रणं राजदासत्वा-
वमनादौ विशेषः	४	९	दिकम् १२ ७
अथ पुनःसंस्कारः			अथ स्नानविधिः
प्रायश्चित्तिनः पुनः संस्कार-			स्नानभेदाः १३ ९
निमित्तानि	५	२	आमेय्यादिस्नानस्वरूपम् १३ १४
अजिनाद्यपवादः	५	७	वारुणस्नाने विशेषः ... १७ १२
वपनमपि निवर्तते	५	१०	तर्पणे तिलाः..... १८ ४
अकामतो विष्मूत्रादिभो-			स्नाने केशधूनादिप्र-
जने प्रायश्चित्तम् ...	६	८	तिषेधः १८ ९
आत्मघातार्थमुद्यमनि-			आचमने शिरःप्रावरणा-
वृत्तस्थ प्रायश्चित्तम् ७	५	५	दिनिषेधः १९ ७
जलादिमरणं त्रिविधम् ७	१७	३	आचमने नियमान्तरम् १९ १२
तपोरूप आत्मघातः ...	८	२	द्विराचमननिमित्तानि २० ३
गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये अभि-			श्रोत्रस्पर्शो निमित्तानि २० ७
प्रवेशः	८	७	श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतु-
			त्वम् २० ११

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अरुणोदयात् पूर्वं स्नान-		शूद्रस्त्रीपाचित्तमन्नं नि-	
निषेधः २१	१	षिद्धम् २९	६
राहुदर्शने स्नान-दाना-		शूद्रस्त्रीनिषेधः २९	७
दिकम् २१	६	सूतकान्ननिन्दा २९	१३
चन्द्रग्रहणस्य दानाद्यर्ह-		शूद्रार्थे होमानुष्ठानप्र-	
त्वम् २२	४	तिषेधः ३०	१३
खलयज्ञादावपि रात्रौ		भोजने नियमाः	
दानम् २२	८	भोजनकाले मौनम् ... ३१	४
पुत्रजन्मादौ रात्रौ दा-		भोजनपात्रेण जलपान-	
नम् २२	१२	निषेधः ३१	११
पूर्व-पश्चिमयामयोः स्ना-		पक्त्युच्छिष्टकारित्वप्र-	
नस्य प्रतिप्रसवः ... २३	४	तिषेधः ३२	१
रात्रौ स्नानस्य निमित्ता-		श्राद्धे भोजनपात्रचालना-	
न्तरम् २४	१	त् पूर्वं स्वस्तिवाचन-	
अन्यदपि स्नानस्य नि-		निषेधः ३२	८
मित्तम् २४	८	अस्नातभोजनादिनि-	
चन्द्रग्रहणादिव्यतिरिक्त-		षेधः ३२	१२
विषये रात्रौ उदकस्य		धनार्जनादि.	
अशुद्धिः २५	४	अपहारादिना धनार्जन-	
कुशानामुदकप्राशस्त्य-		प्रतिषेधः ३३	६
हेतुत्वम् २६	२	पुण्यवस्तुदर्शनविधिः ३४	७
अशक्तस्य वेदाध्ययनम्.		रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदाः	
अध्ययनाभावादिनिन्दा ... २६	१०	पदार्थाः ३४	१८
वेदैकदेशाध्ययनम् ... २७	१	गोचर्मनिरूपणम् ... ३५	८
शूद्रान्नादिविषये.		तस्यैव प्रकारान्तरम् ... ३५	१४
शूद्रान्नप्रतिषेधः २७	८	गोचर्मदानविधिः ... ३६	५
शूद्रसम्पर्कादिप्रतिषेधः २८	१४	पात्रविशेषः ३७	१

Table of Contents.

3

पृ०	पं०	पृ०	पं०
परकीयभूम्यपहारे दो-		मरणकालोपहते प्राय-	
षाधिक्यम् ३७	९	श्चित्तम् ४६	७
रजस्वलाविषये विशेषः ३८	३	प्राजापत्यकृच्छ्रस्य प्र-	
चण्डालादिस्पर्शे व्यव-		त्याम्नायाः ४६	१५
धानपरिमाणम् ... ३८	१०	रेतःस्खलनप्रायश्चित्तम् ४७	१८
उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिः ३९	१	अकामकृते प्रायश्चित्तम् ४८	३
तडागादौ मुखेन जल-		यतीनां वनवासिनां च	
पाननिषेधः ३९	१	प्रयन्तोत्सर्गे ४८	३
अथ प्रायश्चित्तकाण्ड-		स्वप्ने रेतस्तेके ४९	१
शेषः ४०	५	ब्रह्मचारिण्यप्रति ४९	५
क्रोधादिना स्वभार्याया		भयादौ ४९	९
अगम्यताप्रतिज्ञाने ४०	१३	एतस्मिन्नेव नैष्ठिकस्य ४९	१३
यात्रादिकं सङ्कल्प्य पश्चा-		ब्रह्मवधस्य प्रायश्चि-	
त् अश्रद्धाप्राप्तौ ... ४१	१०	त्तम् ४९	१७
उक्तेष्वेव वर्णभेदेन प्राय-		तस्यैव विधिः ५०	१०
श्चित्तम् ४१	१४	तत्रैव अध्वश्रान्तस्य अ-	
शपथं कृत्वा तत्कार्या-		वस्थाने देशविशेषः ५१	१३
करणे ४२	१	पापप्रख्यापनम् ५२	४
अनृतप्रायश्चित्तम् ... ४२	१०	सेतुदर्शनानन्तरं कर्तव्यं ५२	१२
प्रतिश्रुत्य अनृतोक्तौ ... ४३	७	अत्रैव भूपतेः पक्षान्तरं ५३	२
एतदेव ब्रह्मचारिविषये ४३	१०	सेतुयात्रां समाप्य प्रत्या-	
निमित्तविशेषे अनृता-		गतस्य कर्तव्यम् ... ५४	३
नुज्ञा ४४	४	मुन्यन्तरप्रणीतानां व्रत-	
आत्मवधप्राप्तौ अनृतं		विशेषाणां व्यवस्था ५५	६
वदेत् ४४	१२	तत्र याज्ञवल्क्यः ५५	७
दुर्ब्राह्मणगृहे भोजने		मनुः ५५	१२
प्रायश्चित्तम् ४५	१	शातातपः ५५	१५
अत्रैव प्रायश्चित्तान्तरम् ४५	७	गौतमः ५६	२

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
शङ्खः	५६	९	दक्षवचनव्यवस्था ...	६५	९
मनुरपि	५७	४	आपस्तम्बवचनव्यवस्था	६५	१५
संवर्तः.....	५७	१०	उक्तप्रायश्चित्ते अशक्तस्थ	६६	१२
आपस्तम्बः	५७	१४	अस्मिन्नेव विषये आक्षेपः	६७	६
वसिष्ठः	५८	४	समाधानं	६७	१०
संवर्त्तोऽपि.....	५८	७	पुनरपि आक्षेपः	६७	१९
यमप्रोक्ता नियमाः ...	५९	१	समाधानं	६७	२१
गौतमोक्ता ब्रह्मचर्यादि-			ब्रह्महत्यायामेव व्रता-		
नियमाः	५९	१५	न्तराणि	६९	२
काश्यपोऽपि	६०	५	कामकृतात्यन्ताभासे	७०	५
मनुनोक्तं निगमनं.....	६०	१०	मरणान्तिकस्य काम-		
आवृत्तब्रह्मवधे व्रतस्या-			कार्यत्वविषये	७२	७
प्यावृत्तिः	६०	१५	अप्रत्ययवधे	७३	११
तिरस्कारादिना ब्राह्मणं-			दण्डतारतम्यं	७४	१४
वधनिमित्तत्वे	६१	७	प्रायश्चित्तारम्भानन्तरं		
निर्निमित्तं भर्त्सने ...	६२	१	विपत्तावपि पापक्षयः	७५	५
अत्रैव आत्मघाती निर्गुण-			वधोद्यमेऽपि वधप्राय-		
श्चेत् एकवर्षमेव व्रतम्	६२	५	श्चित्तं	७५	१४
अनुमन्नादीनां प्राय-			सवनस्थस्त्रीवधस्य म-		
श्चित्तं	६२	१०	हापापकृत्वं	७६	५
साक्षात् कर्तुरपि वयोवि-			विन्ध्यादुत्तरतो वसतः		
शेषेण प्रायश्चित्तस्य			ब्रह्मवधे सेतुदर्शनं	७७	१
ऋासः.....	६३	५	मद्यपानस्य प्रायश्चित्तम्		
क्वचित् कर्तुः प्रतिनिधिः	६३	१०	मद्यस्वरूपं.....	७७	१५
बालस्य प्रायश्चित्तान-			तस्य पाने प्रायश्चित्तं...	७८	३
हृत्वं	६४	५	अकामतः पाने	७८	५
मध्यमाङ्गिरोक्तिव्यवस्था	६४	११	मद्यपानस्य ब्राह्मणस्यैव		
शङ्खवचनव्यवस्था ...	६५	४	निषेधः	७८	१०

पं०	पृ०	पं०	पृ०	पं०
९	राजन्य-वैश्ययोस्तु मद्य-		तपः पक्षस्तु सवनस्यत्ता-	
१५	पानानुज्ञा ७९	५	दिगुणोपेतब्राह्मण-	
१२	उपनयनात् पूर्वं मद्य-		विषयः..... ८६	१५
६	पाने ८०	१	तपसो विशेषः ८७	६
१०	सुरापानस्य प्रायश्चित्तं ८०	६	न्यूनपरिमाणेषु हेमसु	
१९	सुरास्वरूपं ८०	९	व्रतभेदाः ८७	१०
२१	कामतः सुरापाने प्राय-		आत्मतुल्यसुवर्णदानं ध-	
	श्चित्तं ८१	६	निकविषयम् ८८	६
२	अकामकृते सुरापाने ... ८१	१४	स्तेयप्रायश्चित्तं अपहृतं	
५	छर्दने कृते प्रायश्चित्तं... ८२	१	धनं स्वामिने दत्तैव	
	तालुमात्रसंयोगे ८२	६	कार्यम् ८८	१३
७	वेदविद्विप्रस्य सुरापाने ८३	४	यदा राजा हन्तुमप्रवृत्त-	
११	सकृत् गौणसुरापाने... ८३	८	स्तदा वसिष्ठोक्तम्. ८८	१७
१४	अत्रैव सुमन्तुनोक्तं बृहस्प-		गुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य	
	तिसवविषये द्रष्टव्यम् ८३	११	भूयसो असकृदपहारे ८९	१२
५	बृहस्पतिनोक्तमनन्यौ-		अथ पतितसंसर्गप्रा-	
	षधसाध्यव्याध्युप-		यश्चित्तम्. ९०	६
१४	शमविषयम् ८४	२	संसर्गस्य पापमात्रपा-	
५	अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्.		दकत्वम्. ९०	१८
	सुवर्णपरिमाणविशेषः ८४	१५	साधारणप्रायश्चित्तानि ९१	३
१	ब्राह्मणसुवर्णापहरणे प्रा-		अनुदाहृतस्मृतिवचनव्य-	
	यश्चित्तम् ८५	६	वस्था ९१	१६
५	राज्ञा अहतश्चेद्विशुद्ध्य-		तत्रातिपातकस्वरूपम् ९२	२
३	त्येव ८६	१	अनुपातकस्वरूपम् ... ९३	९
५	मनुनोक्तं ब्राह्मणवधप्राय-		अनुपातकप्रायश्चित्तम् ९४	६
	श्चित्तं नामधारक वि-		अश्वमेधो सार्वभौमराज-	
०	प्रविषयम् ८६	९	विषयः ९४	११
			मनुनोक्तानि ब्रह्महत्या-	
			समानि ९५	६

पृ०	पं०	पृ०	पं०
याज्ञवल्क्योक्तानि ब्रह्मह-		भरद्वाजगृह्योक्तमल्पप्रा-	
त्यासमानि ९५	१०	यश्चित्तं प्रमादादि-	
अधीतत्यागादीनां सुरा-		विषयम् १०९	२
पानसमत्वम् ९६	४	नास्तिक्यादभित्यागे... १०९	७
ब्रह्मोज्ञस्य प्रायश्चित्तम् ९६	९	व्रतानन्तरभावि कर्तव्यम् १०९	१२
कौटसाक्ष्यप्रायश्चित्तम् ९७	४	दारत्यागे..... १०९	१६
विष्णुक्तं ब्रह्महत्यासमम् ९७	११	अथ परस्वहरणप्राय-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुरा-		श्चित्तम् ११०	५
पानसमानि ९८	५	धान्यस्य परिमाणविशे-	
याज्ञवल्क्योक्तानि सुवर्ण-		षेण व्रतविशेषः ... १११	७
स्तेयसमानि ९८	१३	सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्य	
उपपातकस्वरूपम् ... ९९	१०	भक्ष्यस्यापहारे ... १११	१३
याज्ञवल्क्योक्तानि कानि-		अल्पसारद्रव्यापहारप्रा-	
चिदुपपातकानि १०१	३	यश्चित्तम् ११२	४
कामकृतानृतोक्तौ याज्ञ-		अश्व-गवादिहरणप्रायश्चि-	
वल्क्योक्तं प्रायश्चि-		त्तम् ११२	१८
त्तम् १०४	६	अयाज्ययाजनप्राय-	
अकामकृते मनुनोक्तम् १०४	११	श्चित्तम् ११३	११
वेदानिन्दाप्रायश्चित्तम् १०५	५	प्रचेतसोक्तं कामकृता-	
अथोपपातकस्य साधा-		भ्यासविषयम्..... ११४	४
रणं प्रायश्चित्तम् १०६	४	यमेनोक्तमशक्तविषयम् ११४	८
कामकृतोपपातके प्राय-		गौतमोक्तं कामतोऽभ्या-	
श्चित्तम् १०६	१८	सविषयम् ११४	१२
प्रतिपदोक्तप्रायश्चि-		पैठीनसिनोक्तमकामतो-	
त्तानि..... १०७	६	ऽभ्यासविषयम् ... ११५	१
गुरोरलीक निर्बन्धे प्राय-		असत्प्रतिग्रहप्रायश्चित्तम् ११५	४
श्चित्तम् १०७	८	तत्र जपसंख्या ११५	९
अभित्यागे..... १०७	१२		

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
उक्तप्रायश्चित्तं दातुं-			पैठीनसीनोक्तमभ्यासवि-		
व्ययोः सत्वे वेदित-			षयम्	१३२	७
व्यम्	११५	१३	कन्यादूषणप्रायश्चित्तम्	१३२	१२
अन्यतरस्यासत्वे	११५	१४	द्यूतादिव्यसनप्राय-		
वृद्धहारीतोक्तमापद्विषयम्	११५	१९	श्चित्तम्	१३३	१३
अल्पद्रव्यपरिग्रहे प्राय-			बौधायनोक्तं संवत्सरत्र-		
श्चित्तम्	११६	६	तमभ्यासविषयम् ...	१३३	१४
अविक्रेयविक्रयप्रायश्चि-			प्रचेतसोक्तमप्यभ्यासविष-		
त्तम्	११७	८	यमेव	१३४	७
एतदेव हारीतोक्तम् ...	११९	१०	अनाश्रमवासे प्रायश्चि-		
त्रात्यप्रायश्चित्तम्	१२०	१४	त्तम्	१३५	४
तत्रैव विशेषः	१२९	१	शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ...	१३५	१०
अवकीर्णिलक्षणम् ...	१२९	५	जातिभ्रंशकरम्	१३६	६
यति-वनस्थयोस्त्वधिकं त्र-			तेषु साधारणं प्रायश्चि-		
तम्	१२९	८	त्तम्	१३६	११
यतेः पुनर्गार्हस्थ्यस्वी-			सङ्करीकरणम्	१३७	३
कारे	१२९	११	तत्र साधारणं प्रायश्चि-		
अवकीर्णिव्रतस्यातिदेशः	१३०	१०	त्तम्	१३७	७
याज्ञवल्क्योक्तं गुरुशुश्रु-			अपात्रीकरणम्	१३७	१२
षादिव्यग्रतयाऽकरणे			तस्य साधारणं प्राय-		
द्रष्टव्यम्	१३१	१	श्चित्तम्	१३७	१७
सुतादिविक्रयप्रायश्चित्तम्	१३१	१२	मलिनीकरणम्	१३८	२
शङ्खोक्तमापदि अकाम-			तस्य साधारणं प्रायश्चि-		
ते वेदितव्यम् ...	१३१	१४	त्तम्	१३८	८
वृद्धपराशरोक्तमपि तथैव	१३२	१	प्रायश्चित्तविशेषः ...	१३८	१३
चतुर्विंशतिमतोक्तं का-			पतितादिसान्नधावध्यय-		
मकारविषयम्	१३२	३	ने	१३८	१९

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
सर्पाद्यन्तरागमने	१३९	८	श्राद्धे निमन्त्रितस्य का-		
खरोष्ट्यानारोहणादौ	१३९	१६	लातिक्रमे	१४९	१०
अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे	१४०	१२	क्षत्रियाद्युपसङ्ग्रहणे ...	१४९	१६
श्रौत-स्मार्तकर्मदिलोपे	१४१	८	मिथ्याभिर्शंसने	१५०	८
पञ्चमहायज्ञाद्यकरणे ...	१४१	१३	अभिज्ञस्तप्रायश्चित्तम्	१५१	१३
एकपङ्क्तौ वैषम्येण दा-			अथ रहस्यप्रायश्चि-		
नादौ	१४२	२१	त्तानि	१५२	१२
पतितादिसम्भाषणे ...	१४२	३	रहस्ये नास्ति परिषदनुम-		
अशुचेर्भोजने	१४२	८	त्यपेक्षा	१५३	७
ब्रह्मसूत्रं विना मूत्र-पुरी-			तत्र प्राजापत्यादीनां व्य-		
षादिकरणे	१४३	१२	वस्था	१५४	१०
भोजनानन्तरमाचमना-			रहस्यानां साधारणप्रा-		
करणे	१४३	१	यश्चित्तानि	१५४	१४
अपाङ्क्त्यपङ्क्तिभोजने ...	१४४	६	तत्र वेदाभ्यासः	१५४	१६
नीलीरक्तवस्त्रधारणे ...	१४४	९	प्राणायामाः	१५५	३
ब्रह्मतर्हनिर्मितखट्वाद्या-			वेदधारणम्	१५५	७
रोहणे	१४६	५	ब्रह्मप्रतिष्ठेत्यनुवाकजपः	१५५	११
तीर्थयात्रामन्तरेण देशा-			गायत्रीजपः	१५६	२
न्तरागमने	१४७	३	विराजजपः	१५६	४
सूर्योदयादिकालशयने	१४७	८	वामदेव्यजपः	१५६	५
तत्र ब्रह्मचारिणो विशेषः	१४८	१	पुरुषसूक्तजपः	१५६	६
यति-वनस्थयोर्विशेषः ...	१४८	५	वृषभसूक्तजपः	१५६	७
दण्ड-क्रमण्डल्वादिना-			वेदपारायणम्	१५६	८
शे	१४८	९	रुद्रैकादशकजपः	१५६	९
सन्ध्या अधिकार्यलोपे ...	१४८	१३	सर्ववेदपवित्राणि	१५६	११
स्वशक्त्विरीक्षणे	१४८	१७	प्राणायामादीनि	१५९	२
भोजनकाले ऽशुचिञ्चे	१४९	४	बौधायनोक्ताः प्राणाय-		
			मादयः	१६०	४

	पृ०	पं०		पृ०	पं०
मनूक्तं तपः	१६०	११	अस्य वामीयजपः	१६७	२
कूर्मपुराणोक्तानि पाप-			जले रुद्रजपः	१६७	५
शोधनानि	१६१	२	गुरुतल्प प्रायश्चित्तम्	१६७	११
पैठीनसिनोक्तमच्युत-			तत्र सहस्रशीर्षाजपः ...	१६७	१२
ध्यानम्	१६२	४	अन्तर्जलेऽघमर्षणावृत्तिः	१६७	१६
चतुर्विंशतिमतोक्ता मृ-			हविष्पान्तीयादिजपः ...	१६८	२
गारेष्ट्यादयः	१६२	७	संसर्गिणः प्रायश्चित्तम्	१६८	५
कूर्मपुराणोक्तो काशी-			अथ उपपातक रहस्य-		
वासः	१६२	१०	प्रायश्चित्तम्	१६८	९
अथ प्रतिपदोक्तानि			तत्र प्राणायामाः	१६८	१०
प्रायश्चित्तानि ...	१६२	१६	अवेत्युचो जपः	१६९	२
तत्र ब्रह्महत्याप्रायश्चि-			यत्किञ्चेदमिति जपः	१६९	२
त्तानि	१६३	१	अथ व्रतलक्षणानि ...	१६९	६
अघमर्षणम्	१६३	२	तत्र सर्वव्रतसाधारणा-		
अरण्ये वेदसंहिताभ्यासः	१६४	६	न्यङ्गानि	१६९	७
अघमर्षणहोमः	१६४	१०	प्राजापत्यव्रतलक्षणम्...	१७०	१०
सुरापानप्रायश्चित्तम्	१६४	१४	तस्यैव प्रयोगान्तरम् ...	१७१	१
कण्ठमात्रोदके सुतसोम-			एतदुभयेन प्राजापत्यकृ-		
प्राशनादि	१६५	१	च्छो भवति	१७१	७
कूष्माण्डीभिर्घृतप्रा-			एकभक्तादिषु ग्रास-		
शनम्	१६५	५	संख्या	१७२	७
कौत्सादिसूक्तजपः ...	१६५	८	ग्रासपरिमाणम्	१७२	१२
शाकलमन्त्रैर्होमः	१६५	१०	चतुर्विंशतिमते प्रकारा-		
गवामनुगमनादि ...	१६५	१२	न्तरेण ग्राससंख्या	१७२	१५
अप्सु निमज्ज्याघमर्षण-			कृच्छ्राणां वर्णभेदेन व्य-		
जपः	१६६	२	वस्था	१७३	१
सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तम्			अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्र-		
तत्र रुद्राध्ययनम्	१६६	७	स्वरूपम्	१७३	६
हिरण्यस्नानम्	१६६	१३			

पृ०	पं०	पृ०	पं०
अर्धकृच्छ्रप्रकारः.....	१७३ ११	अथ कृच्छ्राः.....	१८९ ९
गौतमोक्तो बह्वङ्गसहितः		तत्र वारुणकृच्छ्रः ...	१८९ १०
प्राजापत्यकृच्छ्रः ...	१७४ २	अघमर्षणकृच्छ्रः.....	१८९ १५
उक्तकृच्छ्रो ब्राह्मणादि-		प्रकारान्तरेणाघमर्षणकृ-	
विषयः.....	१७८ ३	च्छ्रः	१९० ६
शूद्रस्य जप-होमादिर-		यज्ञकृच्छ्रः	१९० १३
हितः	१७८ ४	देवकृच्छ्रः.....	१९१ १४
अथातिकृच्छ्रः	१७८ ९	यावककृच्छ्रः	१९२ ५
तस्य लक्षणम्.....	१७८ १०	प्रसृतियावककृच्छ्रः ...	१९२ १६
अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः	१७९ ५	अथ व्रतग्रहणप्रकारः	१९४ १२
तस्य लक्षणम्.....	१७९ ६	प्रातर्होमाद्यङ्गानि.....	१९५ ११
पराकलक्षणम्	१८० ३	यमोक्तानि पश्चात्तापा-	
पर्णकृच्छ्रलक्षणम् ...	१८० ६	दीनि	१९५ १६
तस्यैव लक्षणान्तरम् ...	१८१ ३	गृहीतव्रतस्याऽसमापने	
फलकृच्छ्रादीनां स्वरूपम्	१८१ ८	प्रत्यवायः	१९६ ४
वारुणकृच्छ्रः	१८२ २	व्रतप्रत्याम्नायाः	१९६ ८
स्त्रीकृच्छ्रः.....	१८२ ४	तत्र प्राजापत्यप्रत्याम्नायाः	१९६ १०
सौम्यकृच्छ्रः	१८२ ७	चान्द्रायणादीनां प्रत्या-	
चतुरहव्यापी सौम्यकृ-		म्नायाः.....	१९८ १०
च्छ्रः	१८२ १३	सान्तपनादीनां प्रत्या-	
अथ तुलापुरुषः ...	१८३ ४	म्नायाः.....	१९९ १५
स एव पञ्चदशदिवस-		अध्ययन-जपादीनां व्य-	
साध्यः.....	१८३ ८	वस्था	२०० १३
स एव एकविंशतिदि-		तीर्थयात्रादिप्रत्याम्नायाः	२०१ ५
वससाध्यः.....	१८३ १४	तत्र पुण्या महानद्यः...	२०१ १२
तत्रेति कर्तव्यता	१८४ ४	सारस्वत तीर्थानि.....	२०२ २
तुलापुरुषस्य फलं का-		सामुद्रतीर्थानि	२०२ ५
लश्च	१८९ २	पुण्यक्षेत्राणि	२०२ ७

पं०	पृ०	पं०	पृ०	पं०
९	पुण्यायतनानि २०२	८	हिंस्रकर्मशेषफलानि ... २४६	६
१०	पुण्यतमाः पर्वताः २०२	११	हिंसाशेषकर्मफलानि ... २५०	६
१५	प्रकाशे रहस्ये च शुद्धि- कारणम् २०३	२	अपेयपानादिकर्मशेषफ- लानि २५२	१४
६	तीर्थे फलभेदः २०३	६	स्तेयकर्मविशेषाद्योनि- विशेषाः २५३	१२
१३	अतिकृच्छ्रादयः सर्वेषु- पातक्रेषु २०३	११	अनृतवचनादिकर्मशेष- फलानि २५७	११
५	शक्त्यादिकमवलोक्य प्रायश्चित्तं योजनी- यम् २०४	५	अपहारविशेषाद्योनिवि- शेषः २५९	७
१२	रहस्ये विंशो भागः ... २०४	७	स्तेयकर्मफलानि २६०	४
११	अथ कर्मविपाकः ... २०५	१	अगम्यागमनकर्मविशेषा- द्योनिविशेषः २६४	१२
१६	कर्मविपाकशब्दार्थः ... २०५	२	व्यभिचारिण्याः फलम् २६८	६
४	विपाकस्त्रिविधः २०५	६	गुरुतत्पगादीनां फलम् २६८	११
८	विपाकविषये शंका-स- माधानानि २०६	१२	अगम्यागमनकर्मविशे- षात्फलविशेषः ... २६९	१
१०	सामान्येन कर्मविपाकः २०८	५	कर्मविपाका निःशेषेण वक्तुं न शक्याः ... २७२	१४
१०	मानसादिकर्मविशेषेण विपाकः २११	९	अशक्तिश्च कर्माऽऽन- न्त्यात् २७३	१
१५	आत्मन ईश्वरत्वे कथं क- र्मविपाकः २१३	११	विपाकाभिधानव्यवस्था २७३	१०
१३	सत्त्वादिगुणविशेषात् वि- पाकविशेषः २१४	१२	प्रारब्धे कर्मणि प्राय- श्चित्तमस्ति २७३	१५
५	नानाविधयोनिविशेषाः २१९	७	अपरे पुनर्न मन्यन्ते ... २७४	१२
१२	नानाविधनिषिद्धक- र्मशेषफलानि ... २१९	१०	रोगशान्त्यादिप्रतिपाद- कानि प्रारब्धभोगा- विरोधेन २७८	८
५	हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः २४२	३		

	पृ	पं०		पृ०	पं०
ऋग्विधानोक्ता जपाः...	२७९	५	ग्रन्थोपसंहारः	२८७	१३
होमः	२८१	४	शास्त्राध्ययनफलम् ...	२८८	१४
तैत्तिरीयशाखोक्ता होमाः	२८२	१	पराशरोक्ताः सर्वे कलि-		
अर्चनानि	२८६	५	धर्माः	२८९	२
उक्तेषु जपादिषु शङ्का	२८६	९	तत्रोपपत्तिः	२८९	९
समाधानम्	२८६	१३			

ॐ नमः श्रीगणेशाय ।

पराशरसंहिता

माधवाचार्यकृतव्याख्यासहिता ।

प्रायश्चित्तकाण्डम् ।

तत्र द्वादशोऽध्यायः ।

अथे आचारकाण्डे त्रिभिरध्यायैर्यावन्त आचाराः प्रतिपा-
दिताः प्रायश्चित्तकाण्डे चाष्टभिरध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभि-
हितानि तेभ्योऽतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषाञ्चिदाचाराणां
प्रायश्चित्तानां च विधानायाऽयं द्वादशोऽध्याय* आरभ्यते ।
तत्रादौ दुःस्वप्नादिनिमित्तकं स्नानमाह—

दुःस्वप्नं यदि पश्येत् तु वान्ते तु क्षुरकर्मणि ।

मैथुने प्रेतधूमे च स्नानमेव विधीयते ॥ १ ॥

इति । स्वप्नो द्विविधः । सुस्वप्नो दुःस्वप्नश्च । तत्र यो दर्शनकाले
ब्रष्टुः सुखं जनयन् भावि श्रेयश्च सूचयति स सुस्वप्नः । तस्यो-
दाहरणं छन्दोगां आमनन्ति—

* धरणीधरस्तु—‘अथ महापातकप्रायश्चित्ताभिधानाय द्वादशोऽध्या-
यः । तत्रानुक्रान्तप्रकीर्णकशेषं समापयितुमाह’ इत्यवतारयति ।

१. Except A. and G. all others do not insert अथ. २. B. and D. omit परिशिष्टानां. ३. C. and F. read द्वादशाध्यायमारभते; while I. and J. द्वादशाध्याय आरभ्यते. ४. E. reads परिपश्येत् for यदि पश्येत्. ५. M. reads वा for तु and K. and L. च for the same. ६. Except A. and I. all others omit च.

‘यदा कर्मसु काम्येषु स्त्रियं स्वप्नेषु पश्यति ।

समृद्धिं तत्र जानीयात् तस्मिन् स्वप्ननिदर्शने’* ॥

(छां. उ. ९. २. ८)

इति । तद्वैपरीत्येन दर्शनकाले दुःखं जनयन् पुरुषस्य भावि
चारिष्टं यः सूचयति स दुःस्वप्नः । एतस्य तूदाहरणं बहुधाः
पठन्ति । तत्र हि मरणसूचकानि जागरणारिष्टानि बहून्यभि-
धाय अन्ते प्रत्यक्षदर्शनानीत्युपसंहृत्यानन्तरं स्वप्नारिष्टान्ये-
वाम्नायन्ते—

‘अथ स्वप्नाः । पुरुषं कृष्णं कृष्णदन्तं पश्यति
स्वप्ने स एनं हन्ति वराह एनं हन्ति मर्कट
एनमास्कन्दयत्याशु वायुरेनं प्रवहति सुवर्णं
खादित्वार्जुगिरति मध्वश्चाति बिसानि भक्षय-
त्येकं पुण्डरीकं धारयति खरैर्वराहैर्युक्तो याति
कृष्णां धेनुं कृष्णवत्सां नलदमाली दक्षिणाभि-
मुखो ब्रजति’ ।

* यदा कामार्थेषु कर्मसु स्त्रियं स्वप्नेषु स्वप्नदर्शनेषु स्वप्नकालेषु वा
पश्यति तत्र समृद्धिं जानीयात् । ह्यादिप्रशस्तस्वप्नदर्शने साति कर्मणां
फलनिष्पत्तिर्भविष्यतीति जानीयादित्यर्थः ।

१. J. reads स्वप्ने निदर्शनम्. २. Except A. and I. all others do not
insert पुरुषस्य. ३. G. omits -अरिष्टानि; while C. E. F. H. and J. read
जागरणानिष्टानि for जागरणारिष्टानि. ४. H. only insert स्वप्ने. ५. I.
reads उवगिरति for उपगिरति. ६. C. and F. read मध्वाश्चाति for मध्वश्चाति.
७. All, except C. and F. substitute युक्तैः for युक्तो. ८. Except A.
B. C. F. and I. all others read ब्राजयति for ब्रजति.

इत्यादि । स्वप्नाध्यायविदश्च स्वप्नस्य भाविसूचकं वचनमाहुः—

‘आरोहणं गो-वृष-कुञ्जराणां
प्रासाद-शैलाग्र-वनस्पतीनाम् ।
विष्ठाणुलेपो रुदितं मृतं च
स्वप्नेत्वगम्यागमनं च धन्यम्* ॥

कृष्णाम्बरधरा नारी कृष्णगन्धानुलेपना ।
अवगूहति यं स्वप्ने मृत्युं तस्य विनिर्दिशेत् ॥

इति । एतत् सर्वमभिप्रेत्य स्वप्नाधिकरणे भगवान् बादरायणः
सूत्रयामास—

‘सूचकश्च हि श्रुतेराचक्षते च तद्विदः† ।

(वा. सू. ३. २. ४)

इति । तत्र भाव्यरिष्टमूचके दुःस्वप्ने दृष्टे सति प्रातरुत्थाय
तन्निमित्तकं स्नानं कर्त्तव्यम् । तथा भुक्तेऽन्ने वान्ते सति
तदैव स्नातव्यम् । तथा क्षौर-मैथुन-प्रेतधूमाग्राणेषु च स्नान-
माचरेत् । एवं दुर्जनस्पर्शनादावपि स्नानं द्रष्टव्यम् । त-
दाह यमः—

*धन्यं इष्टफलदमित्यर्थः । अन्यान्यपि इष्टफलसूचकान्यनिष्टफलसूच-
कानि तथा जाग्रतावनिष्टसूचकानि च तत्र तत्र पुराणेष्वभिहितानि
विस्तारभयादत्र नोक्तानि ।

† भविष्यतोः साध्वसाधुनोः स्वप्नः सूचको भवति । कुतः । हि यस्मात्
तथा श्रूयते । तद्विदश्चाचक्षते । श्रुतिः तद्विदां वचनं च मूले स्पष्टम् ।

१. Except A. and I. all others read सूचयामास for सूत्रयामास. २. A.
reads सूचकस्य for सूचकश्च. ३. G. inserts च before भुक्ते and D. omits
ऽन्ने.

‘अजीर्णेऽभ्युदिते वान्ते इमेश्चकर्मणि मैथुने ।

दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शे स्नानमेव विधीयते’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते विरिक्ते* क्षुरकर्मणि ।

चिति-यूप-इमशानानां स्पर्शने स्नानमाचरेत्’ ॥

इति । मैथुने तु स्नानमृतुकालविषयम् । तदाह शातातपः—

‘ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् स्नानं मैथुनिनः स्मृतम् ।

अनृतौ तु यदा गच्छेत् शौचं मूत्र-पुरीषवत्’ ॥

इति । वमनादौ विशेषमाह मनुः—

‘वान्तो विरिक्तः स्नात्वा तु घृतप्राशनमाचरेत् ।

आचामेदेव भुक्त्वाऽन्नं स्नानं मैथुनिनः स्मृतम्’† ॥

(म. स्मृ. ९. १४४)

* वान्तं वमनम् । तत् जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा । तत्र चत्वारः षट् अष्टौ चेति क्रमेणोच्चारवेगा भवन्ति । हरीतक्यादिभक्षणेन वातादिव्याधिना वा यत्र उच्चारवेगा दश-विंशतिः त्रिंशत् वा भवन्ति तज्जघन्य-मध्यम-प्रवरभेदेन त्रिधा भिन्नं विरिक्तम् । यथाह वाग्भटः—

‘जघन्य-मध्य-प्रवरे तु वेगाश्चत्वार इष्टा वमने षडष्टौ ।

दशैव ते द्वि-त्रिगुणा विरेके प्रस्थस्तथा स्यात् द्वि-चतुर्गुणश्च’ ॥

(अ. ह. सं. १. १८. ३१)

मेधातिथिस्तु—‘यस्योच्चारवेगा अष्टसंख्याया ऊर्ध्वं जाता हरीतक्यादिभक्षणेन व्याधिना वा स विरिक्तः’—इत्याह ।

† अत्र घृतप्राशनं स्नानं चेति द्वयमुक्तम् । अशितमन्नं येन मुखेनोद्गीर्णं स वान्तः । विरिक्तः पूर्वं व्याख्यातः । तौ प्रथमं स्नानं कृत्वा अनन्तरं

१. I. reads क्षुरकर्मणि for इमेश्चकर्मणि. २. We follow here A. I. and J. ; while all others substitute विरिक्ते for विरिक्ते. ३. Except A. and J. all omit तु. ४. C. F. E. I. and J. substitute तु for हि. ५. C. and F. read विरक्तः for विरिक्तः.

इति । भुक्त्वाऽन्नमनन्तरं वान्तः आचामेदित्यर्थः ॥ १ ॥

अथ प्रायश्चित्तिनः पुनःसंस्कारनिमित्तान्याह—

अज्ञानात् प्राश्य विष्मूत्रं सुरासंस्पृष्टमेव च ।

पुनःसंस्कारमर्हन्ति त्रयो वर्णा द्विजातयः* ॥ २ ॥

इति । अयं च संस्कारो व्रतचरणानन्तरभावी । तत्रैव च-
नानि तु पूर्वाध्याय एव प्रायश्चित्तप्रसङ्गादुदाहृतानि ॥ २ ॥

आद्यसंस्कारवत् पुनःसंस्कारेऽप्यजिनादिप्राप्तावपवदति—

अजिनं मेखला दण्डो भैक्ष्यचर्या व्रतानि च ।

निवर्त्तन्ते द्विजातीनां पुनःसंस्कारकर्मणि ॥ ३ ॥

इति । अजिनादिवद् वपनमपि निवर्त्तते । तदाह विष्णुः—

‘सर्वेष्वेतेषु द्विजानां प्रायश्चित्तान्ते

भूयः संस्कारं कुर्यात् । (४) वपनं-

घृतप्राशनं कुर्याताम् । ततश्च अन्यदन्नमप्यद्याताम् । न चात्र घृतप्राश-
नेन भोजननिवृत्तिः । प्रायश्चित्तषु द्रव्यशुद्धिरियम् । भस्मोदकमार्जनवत्
घृतप्राशनम् । अन्नं भुक्त्वा तदहरेव यदि वमन-विरेचने स्यातां तदा
आचमनमेव केवलम् । न स्नान-घृतप्राशने—इति मेधातिथेराशयः ।
‘स्नानं घृतप्राशनं च कामतः । अकामतः स्नानमात्रम्’—इति सर्वज्ञनारा-
यणः । विरिक्तस्य घृतप्राशनमायुर्वेदेनापि हितत्वेनाभिहितम् ।

* विष्मूत्रमिति समाहारात् कुणप-रेतसोरपि ग्रहणम् । सुराऽन्नपैष्टी ।
अन्यस्याः क्षत्रियादेरनिषेधात् । संसर्गश्चाऽनुपलभ्यमानरसः । रसोपलब्धौ
तु सुरात्वमेव स्यात् ।

१. M. reads सुरां वा पिबते यदि for सुरासंस्पृष्टमेव च ; while J. सुरासं
स्पृष्टमेव च for the same. २. B. D. and J. omit च. ३. B. D. read तत्र
यस्यसाक्षिवचनानि and C. E. F. G. H. J. read तत्र च साक्षिवचनानि for
तत्र वचनानि तु. ४. H. inserts अजिन- before वपन- .

मेखला-दण्ड-भैक्षचर्या-व्रतानि

पुनःसंस्कारकर्मणि वर्जनीयानि । (५)

(वि. स्मृ. ५१. ४-५)

इति । व्रतानि सौम्य-प्राजापत्यादीनि मधु-मांसाज्जनादि-
वर्जनानि च ॥ ३ ॥

पूर्वाध्यायादौ 'अमेध्य-रेतो-गोमांस-विण्मूत्रप्राशने चान्द्रा-
यणमित्युक्तं' (११. १) तत् कामकारविषयम् । अत एव तत्र
बालापत्यसहभोजनमस्माभिरुदाहृतम् । अत्रै त्वकामतो वि-
ण्मूत्रादिभोजने प्रायाश्चित्तमाह—

विण्मूत्रभोजी शुद्ध्यै प्राजापत्यं समाचरेत् ।

पञ्चगव्यं च कुर्वीत स्नात्वा पीत्वा शुचिर्भवेत् ॥ ४ ॥

इति । प्राजापत्यं चरित्वा पश्चात् पञ्चगव्येनैव स्नानं कृत्वा
तत् पञ्चगव्यं प्राश्य शुद्धो भवति । एतच्च पुनःसंस्कारात्
प्रागेव कर्तव्यम् ।

‘प्रायश्चित्तान्ते भूयः संस्कारं कुर्यात्’ ।

(वि. स्मृ. ५१. ४)

इति विष्णुवचनात् । जले तु विण्मूत्रोपहते कूर्मपुरा-
णोक्तं द्रष्टव्यम्—

१. B. D. and H. substitute तत्र for अत्र. २. We follow here only
A. and I.; while M. reads this verse as follows:—

‘स्त्री-शूद्रस्य तु शुद्ध्यर्थं प्राजापत्यं विधीयते ।

पञ्चगव्यं ततः कृत्वा स्नात्वा पीत्वा विशुद्ध्यति’ ॥

and others substitute विण्मूत्रस्य च for विण्मूत्रभोजी. ३. C. F. and I.
read विष्णुस्मरणात् for विष्णुवचनात्.

‘अपो मूत्र-पुरीषाद्यैर्दूषिताः प्राशयेद् यदा ।

तदा सान्तपनं कृच्छ्रं व्रतं पापविशोधनम्’॥

(कू. पु. १. २. ३३. ३८)

इति ॥ ४ ॥

चतुर्षु वर्णेषु यः कोऽपि स्वात्मघातार्थमुद्यम्य कथंचिद्घाता-
त्प्रागेव निवर्तते तस्य प्रायश्चित्तं प्रश्नपूर्वकमाह—

जला-ऽग्निपतने चैव प्रव्रज्याऽनाशकेषु च ।

प्रेत्यावसितवर्णानां कथं शुद्धिर्विधीयते ? ॥ ५ ॥

प्राजापत्यद्वयेनैव तीर्थाभिगमनेन च ।

वृषैकादशदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥ ६ ॥

ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि वनं गत्वा चतुष्पथे ।

सशिखं वपनं कृत्वा प्राजापत्यद्वयं चरेत् ॥ ७ ॥

गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् शुद्धिं स्वयम्भुवोऽब्रवीत् ।

मुच्यते तेन पापेन ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥ ८ ॥

इति । जला-ऽग्न्यादयः पञ्च मरणहेतवः । नदीतटाकादिप्रवे-
शेनाग्निप्रवेशेन भृगुपतनेन महाप्रस्थानगमनेनाऽनाशकेन च
अभियन्ते । तत्र जलादिमरणं त्रिविधम् । विहितं प्रतिषिद्धमनु-

१. The text reads यदि for यदा and also B. and D. read the same.

२. K. and L. read वृत्यावसितवर्णानां, C. F. and J. ब्रात्यावसितवर्णानां
and M. प्रत्यवसितमेतेषां all for प्रेत्यावसितवर्णानां. ३. M. substitutes अपि
for एव. ४. M. reads चतुष्पथम् for चतुष्पथे. ५. M. substitutes चयं
for द्वयं. ६. We follow here A. and M.; while all others पाराशरः
for स्वायम्भुवः. ७. M. substitutes पानेन; while K. and L. read सर्वपापेन
for तेन पापेन. ८. G. reads जलाग्निमरणं for जलादिमरणं.

ज्ञातं च । विहितं च द्विविधम् । काम्यतपोरूपं प्रायश्चित्ततपो-
रूपं च । तत्र तपोरूपं कूर्मपुराणे नर्मदामाहात्म्ये प्रदर्शितम्—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वापि नासौ मर्त्योऽभिजायते’* ॥

(कू. पु. १. २. ३९. ४९)

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

‘गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये कारीषाग्निं† विशेषतु यः ।

अहीनाङ्गो ह्यरोगश्च पञ्चेन्द्रियसमन्वितः ॥ (३)

यावन्ति रोमकूपाणि तस्य गात्रेषु मानवः ।

तावद्वर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते ॥ (४)

* उक्तरीत्या जलप्रवेशकर्ता मर्त्यः मरणधर्मा अर्थात्—

‘जातस्य हि ध्रुवो मृत्युर्ध्रुवं जन्म मृतस्य च’ ।

इति न्यायेन तस्यावश्यं जन्मसद्वावेशपि स नाभिजायते । जन्मनि-
वृत्त्या मरणनिवृत्तेर्जनन-मरणातीतो भवतीत्यर्थः ।

† करीषं शुष्कगोमयम्—‘तत्तु शुष्कं करीषोऽस्त्री’ (२. ९. ५१)
इत्यमरः । तत्र स्थितोऽग्निः करीषाग्निः । अहीनाङ्ग इत्यनेन पञ्चकर्मेन्द्रिय-
वैकल्याभाववान् विवक्षितः । पञ्चेन्द्रियसमन्वित इत्यनेन पञ्चज्ञानेन्द्रियस-
म्पन्नत्वमभिहितम् । स मानवः स्वशरीरस्थितरोमकूपसंख्याकवर्षसह-
स्रमितं कालं स्वर्गलोके महीयते— इति योजनीयम् ।

१. I. reads प्रायश्चित्तरूपं ; while B. and D. omit the same. २. B. and D. substitute अभिहितम् for प्रदर्शितम् ; while B. omits the following:—

‘अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् सोमतीर्थे नराधिप ।

जले वाऽनाशके वापि नासौ मर्त्योऽभिजायते’ ॥

इति । तत्रैव प्रयागमाहात्म्ये ऽभिहितम्—

३. C. and F. substitute च for वा, G. and J. read अनाशके ; while the text reads जले चानाशनं वापि for जले वाऽनाशके वाऽपि. ४. The text reads च साधयेत् for विशेषतु यः. ५. The text substitutes भूमिप for मानवः.

जलप्रवेशं यः कुर्यात् सङ्गमे लोकविश्रुते* ।

राहुग्रस्ते यदा सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ (६)

सोमलोकमवाप्नोति सोमेन सह मोदते' । (७)

(कू. पु. १. १. ३७. ६-७)

इति । तदेतत् प्रायश्चित्तरूपं मरणम् । क्रोधादिना यज्जला-
दिमरणं तत् प्रतिषिद्धम् । तथाचाशौचप्रकरणे-

‘क्रोधात् प्रायश्च†’

इत्यादिस्मृतिवाक्यमुदाहृतम् । प्रबलरोगग्रस्तस्य यज्ज-
लादिमरणं न तद्विहितम् । नापि प्रतिषिद्धम् । किन्तु शा-
स्त्रेण केवलमनुज्ञातम् । तत्र तस्मिन्नेव प्रकरणे-

‘दुश्चिकित्स्यैर्महारोगैः’‡

इत्यादिवाक्येनोदाहृतम् । तत्राभ्यनुज्ञातस्यैच्छिकत्वात्तस्यै
फलालब्धिमात्रं केवलं भवति । न त्वसौ प्रायश्चित्ती । यो-
ऽपि प्रायश्चित्तार्थं मर्त्तुमुद्यम्य ततो निवर्त्तते तस्यापि पूर्वपापं
न निवर्त्तते इत्येतावदेव । न तु तेन कर्त्तव्यं किञ्चित् प्राय-

* सङ्गमः गङ्गा-यमुनासङ्गमः । तत्र देहत्यागे श्रुतिरुदाहृताऽस्माभिः ।
सा च तृतीयेऽध्याये (आचारकाण्डस्य द्वितीयभागे पृ० २२८) द्रष्टव्या ।
यदा राहुग्रस्ते सोमे जलप्रवेशं करोति तदा सर्वपातकैर्विमुक्तः सन्
सोमलोकमवाप्नोति ।

† ब्रह्मपुराणवचनमिदं आचारकाण्डे तृतीयेऽध्याये (द्वितीयभागे पृ०
२२६) द्रष्टव्यम् ।

‡ आदित्यपुराणवचनमेनोदाहृतमिदं वचनं आचारकाण्डे तृतीया-
ध्याये (द्वि० भा० पृ० २२८) द्रष्टव्यम् ।

१. H. substitutes तदा for यदा and omits सोमे विमुक्तः सर्वपातकैः ॥ सोमलो-
कमवाप्नोति; while the text reads राहुग्रस्ते यदा सोमो for राहुग्रस्ते यदा सोमे.
२. I. reads तत्राभ्यनुज्ञानस्य for तत्राभ्यनुज्ञातस्य. ३. I. reads तत्र फला-
लाभमात्रं for तस्य फलालब्धिमात्रं. ४. B. D. and E. read तत्रासौ प्रायश्चित्ती
for न त्वसौ प्रायश्चित्ती and omit योऽपि.

श्चित्तान्तरमस्ति । एवं च सति प्रतिषिद्धमेव परिशिष्यते । तत्रापि मर्तुमुद्यम्य मृतस्य दुर्मरणत्वेऽपि न तत्रेदं प्रायश्चित्तम् । तत्कर्तुरेवाभावात् । यस्तुद्यम्य मरणान्निवर्त्तते तस्येदं प्रायश्चित्तम् ।

ननु—तस्यापीदं न युक्तम् । आत्महत्यायाः शास्त्रनिषिद्धत्वेन तन्निवृत्तेः शास्त्रीयत्वात् । बाढम् । न हि वयं निवृत्तिनिमित्तमिदं प्रायश्चित्तं ब्रूमः । किन्तु निषिद्धाचरणोद्यमनिमित्तम् । उद्यममौत्रस्य निमित्तत्वादेव प्रायश्चित्तस्य स्वल्पत्वमुपपद्यते ।

जलाग्न्यादिषु मर्तुमुद्यम्य ततो निवृत्ताः 'प्रत्यावसिताः' । तादृशानां चतुर्णां वर्णानां पृथक् पृथक् प्रायश्चित्तं वक्तव्यमिति प्रश्नवाक्यस्यार्थः । तत्र क्षत्रियस्य प्राजापत्यद्वयम् । वैश्यस्य तीर्थयात्रा । शूद्रस्य वृषभसहितगोदशकदानम् । ब्राह्मणस्य वनगमनादिब्रतम् । आत्महननोद्यमेन ब्राह्मणत्वमपगर्तम् । चण्डालत्वमायातम् । पुनर्ब्रताचरणेन चण्डालत्वनिवृत्तौ पुनः पूर्वसिद्धं ब्राह्मण्यं प्रतिपद्यते । तदाह वृद्धपराशरः—

*अनाशकान्निवृत्तस्तु चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितः ।

चण्डालः स तु विज्ञेयो वर्जनीयः प्रयत्नतः ॥

* अनाशकं मरणपर्यन्तमशनवर्जनसङ्कल्पेन स्थितिः । तस्मात् यो निवर्त्तते पूर्वं सङ्कल्प्य कतिचित् कालं स्थित्वा पश्चान्निवर्त्तते स चातुर्वर्ण्यव्यवस्थितोऽपि चण्डालो भवति । मृत्वा पुनरागमनात् तस्य निन्द्यत्वम् । इदं च चण्डालत्वं न जात्या । अपि तु कर्मणैव । तदेवाह वर्जनीयः प्रयत्नत इति ।

१. B. and D. read तत्रेदानीं for तत्रेदं प्रायश्चित्तम्. २. B. and D. substitute नच for ननु. ३. J. omits -मात्रस्य and G. substitutes निषिद्धत्वात् for निमित्तत्वात्. ४. Except A. and I. all others do not repeat पृथक्. ५. Except A. I. and J. all others read अवगतम् for अपगतम्. C. also reads the same, but corrects in the margin अपगतम्. ६. We follow here A. and I.; while all others read प्रत्यापद्यते.

लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः परिव्राजक-तापसाः ।
 तेभ्यो जातान्यपत्यानि चण्डालैः सह वासयेत् ॥
 जला-ग्निपतने चैव प्रव्रज्या-ऽनौशके तथा ।
 प्रत्यावसितवर्णानां प्रायश्चित्तं कथं भवेत् ? ॥
 ब्राह्मणानां प्रसादेन तीर्थाभिगमनेन च ।
 गवां च शतदानेन वर्णाः शुद्ध्यन्ति ते त्रयः ॥
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि गत्वाऽरण्यं चतुष्पथम् ।
 सशिखं वपनं कृत्वा त्रिसन्ध्यमवगाहनम् ॥
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेच्चैव दिने दिने ।
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो ब्राह्मणत्वं च गच्छति ॥
 भैक्षार्थी विचरेद् ग्रामं गृहान् सप्त, वने वसन् ।
 तां च भिक्षां समश्नीयादब्दार्धेन विशुद्ध्यति ॥

इति । अत्रैव व्रतान्तराण्याह वसिष्ठः—

'जीवन्नात्मत्यागी कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरेत् । (१९)
 त्रिरात्रं वाऽप्युपवसेन्नित्यं स्निग्धेन वाससा ।
 प्राणानात्मनि संयम्य त्रिः पठेदघमर्षणम् ॥ (२०)
 अपि व्रतेन कल्पेन गायत्रीं परिवर्त्तयेत् । अपि
 वाग्निमुपसमाधाय कूष्माण्डैर्जुहुयाद् घृतम्' । (२१)
 (व. स्मृ. २३. १९-२१)

१. I. reads -ऽनशने for -ऽनाशके. २. B. and D. substitute ब्राह्मणावसित- for प्रत्यावसित-. ३. I. substitutes दश- for शत-; while B. and D. omit.

..... तीर्थाभिगमनेन च ।

गवां च शतदानेन..... ॥

४. G. and J. read गृहात् for गृहान्. ५. C. F. and J. read जीवन्मृत्वाऽऽत्म- त्यागी, G. जीवन्मुक्तात्मत्यागी and H. जीवन्वाऽऽत्मत्यागी all for जीवन्ना- त्मत्यागी. ६. We follow here H. I. and the text; while B. D. E. H. and J. add वा and C. F. त्वा before द्वादशरात्रं and G. omits it sub- stituting दशरात्रं for द्वादशरात्रं. ७. A. substitutes च for वा. ८. We follow here A. and the text; while I. reads अग्निं समाधाय and others अग्निमुपाशाय for अग्निमुपसमाधाय.

इति । तत्र जप-होमौ विद्वद्विषेण विकल्पनीयौ । द्वादशरात्र-त्रिरात्रौ त्वविद्वद्विषयेऽशक्ताशक्तभेदेन व्यवस्थापनीयौ ।

मूलवचने प्रव्रज्याशब्देन पूर्वं महाप्रस्थानगमनं व्याख्यातम् । अथ वा परिव्रज्या तेन विवक्ष्यते । तथा च सति परिव्रज्यातः प्रच्युतस्य ब्राह्मणस्य प्रायश्चित्तमुक्तं भवति । तदिदं श्रद्धालोः पुनरुपनयनादिपुरःसरं पारिव्रज्यं जिघृक्षोर्वेदितव्यम् । यस्तु पुनः पारिव्रज्यं न जिघृक्षति तस्य मरणान्तं राजदासत्वादिकम् । यच्चत्र नारदः—

‘राज्ञ एव तु दासः स्यात् प्रव्रज्याऽवसितो द्विजः* ।

न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति न विगुद्धिः कथञ्चन’ ॥

(ना. स्मृ. ९. ३९)

इति तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह कात्यायनः—

‘प्रव्रज्याऽवसिता यत्र त्रयो वर्णा द्विजातयः ।

निर्वासं कारयेद्विप्रं दास्यं क्षत्र-विशौ नृपः’† ॥

* प्रायश्चित्तार्थत्वादस्मिन् दास्ये भृतिः पारितोषिकादिकं च न ग्राह्यम् । न तस्य प्रतिमोकोऽस्ति इत्यनेन राजदास्य एव तस्य मरणं भवेत् । मरणपर्यन्तं तस्य कदापि शुद्धिर्नास्ति । मरणेनैव स शुद्धो भवतीत्यभिप्रायः ।

† उपरितनेन नारदवचनेनोक्तस्य राजदास्यस्य व्यवस्थेयम् । तत्र ब्राह्मणस्य निर्वासनम् । न दास्यम् । तत्प्रकारः समनन्तरोक्तेन दक्षवचनेन प्रदर्शितः ।

१. I. reads विद्वद्विषयौ कल्पनीयौ, G. reads विद्वद्विषयेण- and H. विद्वद्विषे विषयौ विकल्पनीयौ. २. We follow here A. and I.; while all others read च विद्वद्विषये for त्वविद्वद्विषये; while B. and D. omit -त्रिरात्रौ and read द्वादशरात्रं. ३. C. F. and J. substitute प्रतिमोहो. I. प्रतिशोधो for प्रतिमोको; while B. and D:—

..... प्रव्रज्यासहितो द्विजः ।

न तस्य प्रति होमोऽस्ति ..... ॥.

४. Except A. all others omit तत् क्षत्रिय-वैश्यपरम् । यदाह. ५. C. and F. read प्रव्रज्या च सितो and B. and D. प्रव्रज्यासहितो both for प्रव्रज्यावसिता. ६. G. H. I. and J. read -विशोः for -विशौ.

इति । दक्षः—

‘वारिव्रज्यं गृहीत्वा तु यः स्वधर्मे न तिष्ठति ।

श्वपदेनाङ्गयित्वा तं राजा शीघ्रं प्रवासयेत्’ ॥

(द. स्मृ. ७. ३४)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘प्रव्रज्याश्वसितो राज्ञो दासः स्यात् मरणान्तिकम्’* ।

(या. स्मृ. २. १८३)

इति ॥ ५-६-७-८ ॥

अथाचारकाण्डशेषत्वेन स्नानभेदानाह—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ ९ ॥

इति ॥ ९ ॥

आग्नेयादीनामुपदिष्टानां पञ्चानां क्रमेण स्वरूपं विवि-
नक्ति—

आग्नेयं भस्मना स्नानमवगाह्य तु वारुणम् ।

आपो हिष्ठेति च ब्राह्मं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ॥ १० ॥

यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ।

तत्र स्नात्वा तु गङ्गायां स्नातो भवति मानवः ॥ ११ ॥

* इदमपि क्षत्रिय-वैश्ययोरेव दास्यं विधत्ते । तदपि अनभ्युपगत-
प्रायश्चित्तस्यैव ।

१. I. reads राज्यात् for राजा. २. The text reads दास आमरणान्तिकम् for
दासः स्यान्मरणान्तिकम्. ३. L. does not insert the following verse :—

स्नानानि पञ्च पुण्यानि कीर्तितानि मनीषिभिः ।

आग्नेयं वारुणं ब्राह्मं वायव्यं दिव्यमेव च ॥

४. G. E. and I. read उपदिष्टानां for उपदिष्टानां. ५. M. reads रजसा
for गोरजः.

इति । भस्मस्नानं द्विविधम् । पादादिकं मूर्धादिकं च ।
तत्र पादादिकं विरक्तविषयम् । संहारक्रमत्वात्* । तच्च कूर्म-
पुराणे दर्शितम्—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्दिहधूलनम्’ ।

(कू. पु. प. १. २. १८. १३)

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम्—

‘ईशानेन शिरोदेशं मुखं तत्पुरुषेण तु । (३७)

उरोदेशमधोरेण गुह्यं वामेन सुव्रताः ॥

सद्येन† पादौ, सर्वाङ्गं प्रणवेन तु शोधयेत्’ ।

(लिं. पु. १. २६. ३७-३८)

इति । जलावगाहनरूपं तु वारुणस्नानं प्रथमाध्याये—

‘सन्ध्या स्नानं जपो होमः’

(प. स्मृ. १. ३९)

* तत्र तावत् स्नान-‘न्यासादिषु द्वौ क्रमौ विहितौ । सृष्टिक्रमः संहार-
क्रमश्च । भगवता जगत्त्राशा मूर्धानमारभ्य सृष्टिः क्रियते संहर्ता च पाद-
मारभ्य संहारः क्रियते इति श्रुति-स्मृत्यादिषु दर्शनात् तान्त्रिकैर्न्यासादिषु
क्रमद्वयमादृतम् । तत्र गृहस्थानां सृष्टिक्रमः विरक्तानां संहारक्रम इति
व्यवस्था ।

† सद्येन ‘सद्योजातं प्रपद्ये’ इति मन्त्रेणेत्यर्थः ।

१. B. and D. omit the following :—

‘आग्नेयं भस्मनाऽऽपादमस्तकाद्दिहधूलनम्’ ।

इति । मूर्धादि लिङ्गपुराणे दर्शितम् ।

२. H. and I. read सुव्रतः for सुव्रताः this is not grammatically in-
correct but a quoted line and address to several Rishis. ३. G.
and J. read सद्येन for सद्येन. ४. B. and D. omit the following :—

जपो होमः—इत्यत्र प्रपञ्चितम् । ब्राह्मं तु तिसृभिरापो हि द्वेष्ट्यग्निः ।

पाद-द्वय-मूर्धप्रवेशेषु कुशोदकैर्माज्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘ब्राह्मं तु माज्जनं ..... ।’

इत्यत्र प्रपञ्चितम् । ब्राह्मं तु तिसृभिरापो हि ष्ठेत्यग्निः पाद-
हृदय-मूर्धप्रदेशेषु कुशोदकैर्मार्जनम् । तदुक्तं कूर्मपुराणे—

‘ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकबिन्दुभिः ।

(कू. पू. १. २. १८. १३)

इति । तच्च त्रिःकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु कर्त्तव्यम् ।
तत्प्रकारश्च बौधायनेन दर्शितः—

‘भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे मूढन्याकाशे तथा भुवि ।

आकाशे भुवि मूर्ध्नीति मन्त्रस्नानं विधीयते’ ॥

(बौ. स्मृ. १. २. १०. २१)

इति । सायंकाले गोषु मार्गेष्वगच्छन्तीषु वायुना समु-
त्थिते गोपादरजस्यवस्थानं वायव्यम् । आतपयुक्तेन वर्षो-
दकेन देहस्याप्लावनं दिव्यस्नानम् । तदिदं पूर्वोक्तेभ्यः
प्रशस्तम् । एतेन यौगिक-सारस्वते अपि द्वे स्नाने उपलक्ष्येते ।
यौगिकं योगेन विष्णुचिन्तनम् । तदाह व्यासः—

‘ब्राह्ममाग्नेयमुद्दिष्टं वायव्यं दिव्यमेव च ॥ (१)

वारुणं यौगिकं तद्वत् षोढा स्नानं समासतः ।

ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः कुशैः सोदकबिन्दुभिः ॥ (१०)

१. B. and D. read तत्र त्रिषु तेभ्यस्तेषु स्नानेषु, C. and F. तत्र त्रिषुप्तेभ्य-
स्तेषु, E. and H. तत्र त्रिषुप् तेभ्यस्तेषु स्नानेषु, G. त्रिविकृतिभ्यः स्नानेषु
and J. तत्र त्रिः कृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु all for तच्च त्रिःकृत्वोऽभ्यस्तेषु स्थानेषु.

२. J. substitutes स्यात् for इति and for the same G. आवि. ३. B. D.
E. G. H. read गच्छन्तीषु for आगच्छन्तीषु. ४. Except A. I. and
J. all others omit. द्वे. ५. B. and D. substitute तच्च, J. तत्र. H. तत्तत्
for तद्वत्. C. and F. चातुर्वियौगिकं तत्तत् for वारुणं यौगिकं तद्वत्. ६. These
three lines appear only in A. and the text; while all others omit: but
the contents of the same are quite necessary here.

आग्नेयं भस्मना स्नानं वायव्यं गोरजः स्मृतम् ।

यत्तु सातपवर्षेण तत् स्नानं दिव्यमुच्यते ॥ (११)

वारुणं चावगाहस्तु मानसं त्वात्मवेदनम् ।

यौगिकं स्नानमाख्यातं योगोद्विष्णुविचिन्तनम् ॥ (१२)

(ल. व्या. स्मृ. १. ९-१२)

इति । विद्वदाशिषा सम्पादितं सारस्वतं स्नानम् । तदाह
बृहस्पतिः—

‘वायव्यं गोरजः प्रोक्तमस्तं गच्छति गोपतौ ।

विद्वत्सरस्वतीप्राप्तं स्नानं सारस्वतं स्मृतम्’ ॥

(बृ. स्मृ. ३. ४९)

इति । विद्वदुक्तिप्रकारमाह व्यासः—

‘स्वयमेवोपपन्नाय विनयेन द्विजातये* ।

तज्ज्ञैः सम्पादयेत् स्नानं शिष्याय च सुताय च ॥

दाक्षायणमयैः कुम्भैर्मन्त्रवज्जाह्नवीजलैः ।

कृतमङ्गलपुण्याहैः स्नानमस्तु तदर्थिनाम् ॥

(व्या. स्मृ. १. १४-१५)

आदौ तावत् प्रभासे बहुगुणसलिले मध्यमे पुष्करे वा

गङ्गाद्वारे प्रयागे कनखलसलिले^१ भद्रकर्णे गयायाम् ।

* विनयेन स्वयमेवोपपन्नायैव द्विजातये । उपपत्त्यभावेऽपि पुत्राय शि-
ष्याय च स्नानसम्पादिका उक्तिर्देयेति भावः । तामेवोक्तिमाह दाक्षायण-
मयैरिति । दाक्षायणं सुवर्णम् । तन्मयैः कुम्भैः । सन्निहत्यां कुरुक्षेत्रे ।

१. B. and D. read योगो विष्णुविचिन्तनम्, J. योगात् विष्णुं विचिन्तयेत् and
the text योगैर्विष्णुविचिन्तनम्. २. B. and D. read -प्रोक्तं for -प्राप्तं. ३. B. D.
G. and J. read ततः for तज्ज्ञैः. ४. We follow here A. C. F. and J.;
while others read -सहिते for -सलिले.

राहुग्रस्ते च सोमे दिनकरसहिते सन्निहत्यां विशेषात्
एतैर्विख्याततीर्थैस्त्रिभुवनविदितैः स्नानमच्छिद्रमस्तु' ॥

(ल. व्या. स्मृ. १. ७)

इति स्नानानि । एतेषु सप्तसु स्नानेषु वारुणं मुख्यमित-
राणि षड्स्नानानि गौणानि । मुख्य-गौणभेदेन शङ्खवचनमा-
चारकाण्ड एवोदाहृतम्* । तत्र गौणस्नानान्यशक्तविषयाणि ।
तदुक्तं कूर्मपुराणे-

‘अप्रायत्ये † समुत्पन्ने स्नानमेव समाचरेत् ।

ब्राह्मादीनि तथाशक्तौ स्नानान्याहुर्मनीषिणः’ ॥

(कू. पु. १. २. १८, १९)

इति ॥ १०-११ ॥

वारुणस्नाने तर्पणस्य पूर्वभावित्वं वस्त्रनिष्पीडनस्योत्तर-
भावित्वमुपपत्तिपुरस्सरं विदधाति-

स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः पितृगणैः सह ।

वायुभूतास्तु गच्छन्ति तृषार्त्ताः सलिलार्थिनः ॥ १२ ॥

निराशास्ते निवर्तन्ते वस्त्रनिष्पीडने कृते ।

तस्मान्न पीडयेद्वस्त्रमकृत्वा पितृतर्पणम् ॥ १३ ॥

इति । स्नातुं गच्छन्तं येऽनुगच्छन्ति ते सर्वे पूर्वं वस्त्रे निष्पीडिते

* प्रथमाध्याये स्नानप्रकरणे २६८ पृष्ठे तदग्रे च द्रष्टव्यमिदम् ।

† अप्रायत्यं अशुचित्वम् ।

१. I. reads सन्निपात्यां. C. D. and G. विशेषैः for विशेषात्. २. B. and D. omit स्नानानि गौणानि, while G. I. omits स्नानानि. ३. B. C. D. and F. substitute नच for तत्र. ४. The text reads असामर्थ्ये for अप्रायत्ये. ५. C. F. and I. read एवं for एव. ६. B. D. G. H. and J. read उपपत्तिः; पराशरो for उपपत्तिपुरस्सरं; while G. omits -पुरःसरं. ७. M. reads स्नानार्थे विप्रमायान्तं देव्यः for स्नातुं यान्तं द्विजं सर्वे देवाः. ८. K. reads अनुगच्छन्ति and M. हि गच्छन्ति for तु गच्छन्ति. ९. I. reads दृष्टार्तः for दृषार्ताः.

सति निराशाः गच्छन्ति—इत्येवोपेपत्तिः । अस्मिन्नर्थे योगियाज्ञ-
वल्क्यादिस्मृत्यन्तरवचनानि पूर्वमेवोदाहृतानि* ॥१२-१३॥

तर्पणवेलायां तिलाः पाणितले विलोमप्रदेशे पात्रान्तरे वा
स्थापनीयाः न तु संलोमि पाणिपृष्ठे,—इत्यभिप्रेत्य तत्र स्था-
पने इत्यवायमाह—

रोमकूपेष्ववस्थाप्य यैस्तिलैस्तर्पयेत् पितॄन् ।

पितरस्तर्पितास्तेन रुधिरेण मलेन च ॥१४॥

इति । अस्मिन्नर्थे देवलवचनं पूर्वमेवोदाहृतम् ॥ १४ ॥

स्नानवेलायां केशधूनादि प्रतिषेधति—

अवधूनोति यः केशान् स्नात्वा यस्तूत्सृजेन्मलम्† ।

आचामेद्वा जलस्थोऽपि स बाह्यः पितृ-दैवतैः‡ ॥१५॥

* आचारकाण्डे प्रथमेऽध्याये स्नानप्रकरणे द्रष्टव्यानीमानि वचनानि ॥

† बी. संज्ञकं डी. संज्ञकं च पुस्तकद्वयं वर्जयित्वा अन्येषु सर्वेष्वप्याद-
र्शपुस्तकेषु 'स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः' इति, जी. के. एल्. संज्ञितपुस्तके-
षु 'प्रस्रवते' इति च पाठो दृश्यते । तथापि नायं माधवाचार्य-धरणीधरा-
दीनां सम्मतः । 'इत्यमेव पाठः सर्वत्र । परन्तु, "यश्च स्नानानन्तरमार्द्र-
वस्त्रो मल-मूत्रे विसृजेत्" इति व्याख्यादर्शनात्, प्रस्रवते द्विजः—इति पाठ
एव समीचीनः प्रतिभाति'—इति वदन् वंगदेशीयास्यातिकसोसायटीमुद्रि-
तपुस्तकसम्पादनकर्ता चन्द्रकान्ततर्कालङ्कारस्वत्र भ्रान्त एव । केवलं
प्रस्रवते इत्यनेन व्याख्यानस्य कथं सङ्गतिरिति स एव प्रष्टव्यः ।

‡ केचित् 'पितृ-दैवते' इति पाठमाश्रित्य दैव-पित्र्यकर्मणि स बाह्यः
वर्ज्यः भवतीति व्याचख्युः ।

१. Except A. and I. all others read इति तेषाम्; while. I. इत्येव for
इत्येषा. २. C. F. E. and H. read स्नानकर्तृपाणिपृष्ठे for संलोमि पाणिपृष्ठे.
३. K. and L. read तिलैस्तर्पयते for यः स्तिलैस्तर्पयेत्; while M. does not
insert the whole verse, and G. reads -कूपे च संस्थाप्य for -कूपेष्ववस्थाप्य.
४. I. K. and L. read तर्पितास्तेन ते सर्वे for पितरस्तर्पितास्तेन. ५. B. and D.
read अथ for अव. Except B. and D. others read this line as follows:—

अधूनोति यः केशान् स्नात्वा प्रस्रवतो द्विजः †;
while G. K. and L. read प्रस्रवते. and J. reads -त्वाद्वा विद्वजेन्मलम्. ६. K.
and L. read पितृ-दैवते for पितृ-दैवतैः..

इति । स्नात्वेत्येतत् पदं काकाक्षिवद् उभयतः सम्बद्ध्यते ।
तथा च सति यः स्नानानन्तरमार्द्रान् केशानवधुनुयात्
यश्च स्नानानन्तरमार्द्रवस्त्रो मल-मूत्रे विसृजेत् यश्च न-
द्यादावस्नानकाले जलमध्ये स्थित्वा आचामेत्, स त्रिविधो-
ऽपि पुरुषः पितृभिः दैवतैश्च बाह्यः कृतः । पैतृकं दैविकं चा-
नुष्ठानमनुष्ठातुमनर्ह इत्यर्थः ॥ १५ ॥

आचमनकाले शिरःप्रावरणादीनि निषेधति—

शिरः प्रावृत्त्य कण्ठं वा मुक्तकच्छ-शिखोऽपि वा ।

विना यज्ञोपवीतेन आचान्तोऽप्यशुचिर्भवेत् ॥ १६ ॥

इति । वस्त्रेण शिरः कण्ठं वा प्रावृत्त्य नाचामेत् । तथा मुक्त-
कच्छो वा मुक्तशिखो वा यज्ञोपवीतरहितो वा नाचामेत् ॥ १६ ॥

आचमने नियामान्तरमाह—

जले स्थलस्थो नाचामेत् जलस्थश्च बहिःस्थले ।

उभे स्पृष्ट्वा समाचान्तं उभयत्र शुचिर्भवेत् ॥ १७ ॥

इति । यो हि पदभ्यां जलमस्पृष्ट्वा शुद्धस्थल एवोपविश्य
ईषत्प्रहो जल एव बिन्दून् पातयन्नाचमति स जल-स्थलयो-
रुभयोर्न शुद्ध्यति । यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्था-
प्य स्थले बिन्दून् पातयन्नाचामति, सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्य-
ति । अतस्तथा नाचान्तव्यम् । किन्त्वेकेन पादेन स्थलमप-

१. H. does not insert इत्यर्थः. २. H. reads मुक्तकक्षः शिखांऽपि for
मुक्तकच्छ-शिखोऽपि. ३. J. reads यश्चायज्ञोपवीती स for विना यज्ञोपवीतेन.
४. K. and L. read समाचामेत् for समाचान्त. ५. B. and D. read उभयत्रा-
शुचिर् for उभयत्र शुचिर्. ६. G. and I. do not insert ईषत्. ७. G. omits
the following portion:—

यश्च तद्वैपरीत्येन जले पादद्वयमवस्थाप्य स्थले बिन्दून्
पातयन्नाचामति सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्यति ।

रेण जलं स्पृष्ट्वा समाचमेत् । तथाचोभयत्र शुद्ध्यति । एतच्च
स्नात्वा य आर्द्रवस्त्रस्तद्विषयम् ॥ १७ ॥

द्विराचमननिमित्तान्याह—

स्नात्वा पीत्वा क्षुते सुप्ते भुक्त्वा रथ्योपसर्पणे ।

आचान्तः पुनराचमेद्वासो विपरिधाय च ॥ १८ ॥

इति ॥ १८ ॥

* आचमनप्रतिनिधित्वेन श्रोत्रस्पर्शं निमित्तान्याह—

क्षुते निष्ठीवने चैव दन्तोच्छिष्टे तथाऽनृते ।

पतितानां च सम्भाषे दक्षिणं श्रवणं स्पृशेत् ॥ १९ ॥

इति ॥ १९ ॥

श्रोत्रस्पर्शस्य शुद्धिहेतुत्वमर्थवादपुरःसरमुपपादयति—

प्रभासादीनि तीर्थानि गंगाद्याः सरितस्तथा ।

विप्रस्य दक्षिणे कर्णे सन्तीति मनुरब्रवीत् ॥ २० ॥

अभिरापश्च वेदाश्च सोम-सूर्या-ऽनिलास्तथा ।

सर्व एव तु विप्रस्य श्रोत्रे तिष्ठन्ति दक्षिणे ॥ २१ ॥

इति ॥ २०-२१ ॥

* आचमनानुकूल्यमाह—इत्यवतारयाति धरणीधरः ।

while J. omits:—

स जलस्थलयोरुभयोर्न शुद्ध्यति । यश्च तद्वैपरी-
त्येन जले पादद्वयमवस्थान्य स्थले बिन्वन् पातय-
न्नाचामति, सोऽपि नोभयत्र शुद्ध्यति ।

१. J. and M. substitute भुक्ते for भुक्त्वा and L. रथ्याप्रसर्पणे for रथ्यो-
पसर्पणे. २. K. reads जलस्थश्च बहिःस्थले for वासो विपरिधाय च.
३. M. reads निष्ठीवते for निष्ठीवने. ४. Except A. all others omit अर्थवा-
दपुरःसरम्. ५. We follow here A. K. and L. ; while all others omit the
verse. ६. M. reads this verse as follows:—

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च सोमः सूर्योऽनिलस्तथा ।
ते सर्वे ह्यपि तिष्ठन्ति कर्णे विप्रस्य दक्षिणे ॥

अरुणोदयात् पूर्वं स्नानं निषेधाति—

भास्करस्य करैः पूतं दिवा स्नानं प्रशस्यते ।

अप्रशस्तं निशि स्नानं राहोरन्यत्र दर्शनात् ॥ २२ ॥

इति । ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा*
राहोरन्यत्र दर्शनादित्युक्तम् ॥ २२ ॥

स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—

स्नानं† दानं जपो होमः कर्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥

इति । यद्यपि रात्रौ दानादिप्रतिषेधो न मूलवचने प्रस्तुतः

* एवमेव पुत्रजन्मनिमित्तकं पित्रादिमरणनिमित्तकं च स्नानं रात्रावपि
भवेत्येव । पराशरेणैव तदभ्यनुज्ञातमग्रे ।

† स्नानं ग्रहणनिमित्तकम् । तच्च स्पर्श-मोक्षकालयोः कर्तव्यम् । दानं
जन्मराश्यादिदुष्टस्थानस्थितग्रहणनिमित्तकपीडादिपरिहारार्थम् । तच्च
मुक्तयनन्तरमेव भवति । पुरश्चरणादिभङ्गपूर्वको मन्त्रजपः । स च
स्पर्शादिमोक्षान्त एव । होमः ग्रहणपीडापरिहारार्थकः तस्यामेव रात्रौ
कर्तव्यः । पुरश्चरणाङ्गस्तु द्वितीयदिन एव ।

‡ नायं श्लोको धरणीधरेण गृहीतो नापि व्याख्यातः ।

१. M. reads दिवाकरकरैः for भास्करस्य करैः. २. C. E. F. and H. omit
the following :—

ग्रहणस्नाने रात्रिस्नानस्य प्रतिप्रसवं विवक्षित्वा राहोरन्यत्र दर्श-
नादित्युक्तम् ॥ २२ ॥ स्नानदृष्टान्तेन दानादीनामपि प्रतिप्रसवमाह—

स्नानं दानं जपो होमः कर्तव्यो राहुदर्शने ।

अन्यदा त्वशुची रात्रिस्तस्मात् तां परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥ इति ।

while B. D. and G. substitute सोमग्रहणे for ग्रहणस्नाने. ३. C. E. F.
H. K. L. and M. do not insert this verse, but the author has
commentated this.

तथापि शास्त्रान्तरसिद्धं प्रतिषेधं हृदि निधायाऽयं प्रतिप्रसव इति
द्रष्टव्यम् । अन्यदा राहुदर्शनरहिते काले रात्रिः स्नानादिष्व-
शुचिः तस्मात् स्नानादिकं चिकीर्षुस्तां रात्रिं परिवर्जयेत् ॥ २३ ॥

सोमग्रहणकालस्य दानार्द्यहर्त्वमुपपादयति—

मेरुतो वसवो रुद्रा आदित्याश्चैवं देवताः ।

सर्वे सोमे प्रलीयन्ते तस्माद्दानन्तु तद्ग्रहे ॥ २४ ॥

इति ॥ २४ ॥

राहुदर्शन इव खलयज्ञादावपि रात्रिदानमभ्यनुजानाति—

खलयज्ञे विवाहे च संक्रान्तौ ग्रहणे तथा ।

शर्वर्या दानमस्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते ॥ २५ ॥

इति ॥ २५ ॥

पुनरपि राहुदर्शनं दृष्टान्तत्वेनोदाहृत्य पुत्रजन्मादौ रात्रि-
दानमभ्यनुजानाति—

पुत्रजन्मनि यज्ञे च तथा चात्ययकर्मणि ।

राहोश्च दर्शने दानं प्रशस्तं नान्यदा निशि ॥ २६ ॥

१. E. G. H. and J. substitute प्रतिषेधः for प्रतिप्रसवः. २. B. and D. read अन्यथा and G. अन्यत्र for अन्यदा. ३. I. reads मरुतो, but it seems to be incorrect. ४. B. and D. substitute अपि. C. E. F. J. K. and L. अय for एव. ५. We follow here A. and M.; while all others substitute संग्रहे for तद्ग्रहे. ६. B. D. and G. read अनुजानाति for अभ्यनुजानाति and for the same C. and F. read इत्यनुजानाति. ७. M. reads ग्रहणेषु च for ग्रहणे तथा. ८. Except A. and I. all others substitute तु for एवं; while M. reads दानमेतेषु नान्यत्रेति विनिश्चयः for दानमस्त्येव नान्यत्रैवं विधीयते. ९. I. reads दृष्टान्तेन for दृष्टान्तत्वेन.

इति । अत्ययकर्म मरणम् । तस्मिन् प्रस्तुते सति गोदान-
तिलपात्रादिदानं* निश्चयं कर्तव्यम् ॥ २६ ॥

‘नान्यदा निशि’ इत्ययं निषेधो दान इव स्नानेऽप्यस्तीत्य-
भ्युपेत्य पूर्व-पश्चिमयामयोः स्नानस्य प्रतिप्रसवमाह—

महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

प्रदोष-पश्चिमौ यामौ दिनवत् स्नानमाचरेत् ॥ २७ ॥

इति । निशि निषेधो महानिशाविषयः । महानिशाशब्दश्च
द्वितीय-तृतीययामावभिधत्ते । तथा च सति प्रथम-चतुर्थयामौ
दिनवत् स्नानादियोग्यौ । तस्मात्तत्र स्नानादिकमाचरेत् । एत-
च्चापद्विषयम् । अन्यथा ‘भास्करस्य करैः’ (प. स्मृ. १२. २२)
इत्यनेन विरुद्धयेत् । काम्य-नैमित्तिके स्नाने तु महानिशाया-
मप्यनिषिद्धे^३ । तदाह देवलः—

‘महानिशा तु विज्ञेया मध्यस्थं प्रहरद्वयम् ।

तस्यां स्नानं न कुर्वीत काम्य-नैमित्तिकादृते’[†] ॥

इति ॥ २७ ॥

* तच्च मरणनिमित्तमुत्क्रान्तिधेन्वादिदानम् ।

† देवलेनैव —

‘महानिशा द्वे घटिके रात्रिर्मध्यमयामयोः’ ।

इत्युक्तत्वात् रात्रिद्वितीयप्रहरान्त्यघटिका तृतीयप्रहराद्यघटिका चेति
घटिकाद्वयं महानिशासंज्ञकं भवति । तान्त्रिकमते प्रथमप्रहरानन्तरं घ-
टिकाद्वयं महानिशा ततश्चातिनिशेयाद्यलभप्रसक्तेन ।

१. B. D. C. and F. read इत्यपि for निश्चयि. २. B. C. E. F. and I.
read मध्यस्थ- for मध्यस्थं. ३. I. reads महानिशापि न निषिद्धयेत्; while B. D.
G. and J. read महानिशाप्यनिषिद्धा. ४. I. reads तत्र for तस्यां.

रात्रौ स्नानस्य निमित्तं राहुदर्शनं पूर्वमुक्तम् । इदानीं नि-
मित्तान्तरमाह—

चैत्यवृक्षश्चितिर्यूपश्चण्डालः सोमविक्रयी ।

एतांस्तु ब्राह्मणः स्पृष्ट्वा सवासा जलमाविशेत्* ॥२८॥

इति । चितेर्योग्यं श्मशानस्थानं चैत्यम् । तत्र समारो-
पितो वृक्षः चैत्यवृक्षः । चित्यादयः प्रसिद्धाः । तेषां स्पर्शनं
स्नाननिमित्तम् । तद् यदि कथञ्चित् रात्रौ सम्पद्यते तदा
रात्रावपि स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५९)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां

* जलमाविशेत् । इत्यनेन उद्धृतजलानिषेधोऽवगम्यते इति धरणी-
धरः । तथा च उष्णोदकनिषेधोऽप्यनेनैवावगम्यत इति सुष्टूक्तं भवति ।

१. B. C. D. and F. add तत् before पूर्वम्. २. I. reads निमित्तान्तराणि
and B. and D. नैमित्तान्तरम् for निमित्तान्तरम्. ३. M. reads चित्तिस्थश्च for
चित्तिर्यूपश्च. ४. Except A. G. E. H. and I. all others omit चैत्यवृक्षः;
while B. D. E. H. and J. read चैत्यादयः for चित्यादयः. ५. B. and D.
omit the following :—

स्नातव्यमित्यभिप्रायः ॥ २८ ॥

स्नानस्य निमित्तान्तरमाह—

अस्थिसंचयनात् पूर्वं रुदित्वा स्नानमाचरेत् ।

अन्तर्दशाहे विप्रस्य ह्यूर्ध्वमाचमनं भवेत् ॥ २९ ॥

इति । 'प्रथमेऽह्नि' (व्या. स्मृ. ५०)—इत्यादिशास्त्रैर्विहितानां दिनानां
मध्ये यदाऽस्थिसंचयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन् काले रोदनं स्नाननिमित्तम् ।
अस्थिसञ्चयनादूर्ध्वं रोदनं स्वाचमनस्यैव निमित्तम् । ननु स्नानस्य ॥२९॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि.

६. M. reads पूर्वम् for ह्यूर्ध्वम्; while K. and L. स्मृतम् for भवेत्.

दिनानां मध्ये यदा अस्थिसञ्चयनं क्रियते ततः पूर्वस्मिन्काले
रोदनं स्नाननिमित्तम् । अस्थिसंचयनादूर्ध्वं रोदनं त्वाचमनस्यैव
निमित्तम् । नतु स्नानस्य ॥ २९ ॥

ननु—सोमग्रहणे रात्रावपि स्नातव्यमित्युक्तं तदयुक्तम् ।
उदकस्य शुद्ध्यभावात् । तदाह पैठीनसिः—

‘अपेयं तु तदा तोयं रात्रौ मध्यमयामयोः ।

स्नानं चैव न कर्त्तव्यं तथैवाचमनक्रिया’ ॥

इति । तस्माद्रात्रौ स्नानं कथमभ्युपगम्यते?—इत्याशङ्क्य
सोमग्रहादिव्यतिरिक्तिविषयेयमशुद्धिरित्याह—

सर्वं गङ्गासमं तोयं* राहुग्रस्ते दिवाकरे ।

सोमग्रहे तथैवोक्तं स्नान-दानादिकर्मसु ॥ ३० ॥

इति । सोमग्रहस्योपलक्षणत्वात् संक्रान्त्यादिष्वपि नास्त्य-

* ‘सर्वं गङ्गासमं तोयम्’—इत्यनेन पर्वनिमित्तकं पावित्र्यं गङ्गासम-
त्वेन रात्रिस्नानार्हत्वं चोक्तम् । तत्र गङ्गायां कालनियमो नास्ति । यथोक्तं
महाभारते अङ्गारपर्णगन्धर्वप्रत्यर्जुनेन—

‘समुद्रे हिमवत्पार्श्वे नद्यामस्यां च दुर्मते—

रात्रावहनि सन्ध्यायां कस्य गुप्तः परिग्रहः ॥

भुक्तो वाऽप्यथ वाऽभुक्तो रात्रावहनि खेचर ।

न कालनियमो ह्यस्ति गङ्गां प्राप्य सरिद्वराम्’ ॥

(म. भा. १. १७०. १६-१७.)

इति । ग्रहणे गङ्गासमत्वात् सर्वेष्वपि जलाशयेषु रात्रौ स्नानं न दो-
षावहमित्यर्थः ।

१. G. reads यथा for यदा. २. G. omits तु. ३. I. reads स्नातव्यमित्युक्तं
तद्युक्तम्. ४. I. reads तथा for तदा. ५. K. and L. read सोमग्रस्ते for
सोमग्रहे.

शुद्धिदोषः ॥ ३० ॥

सोमग्रहादीनां यथा उदकप्राशस्त्यहेतुत्वं तथा कुशाना-
मप्याह—

कुशैः पूतं तु यत् स्नानं कुशेनोपस्पृशेद् द्विजः ।

कुशेन चोद्धृतं तोयं सोमपानसमं भवेत् ॥ ३१ ॥

इति । कुशैर्मार्जनं कृत्वा मन्त्रस्नानं क्रियते तत् कुशपूतं
स्नानम् । कुशाननामिकायां धृत्वा यदाचमनं तत् कुशोदको-
पस्पर्शनम् । सन्ध्यावन्दनादौ मार्जनार्थं कुशाग्रैरुद्धृतं बिन्दु-
जातं कुशोद्धृततोयम् । ततोयं सोमपानवत् प्रशस्तम् ॥ ३१ ॥

अथ कृत्स्नवेदाध्ययनं कर्तुमशक्तस्यैकदेशाध्ययनमभ्य-
नुज्ञातुमध्ययनाभावं निन्दति—

अग्निकार्यात् परिभ्रष्टाः सन्ध्योपासनवर्जिताः ।

वेदं चैवानधीयानास्सर्वे ते वृषलाः स्मृताः ॥ ३२ ॥

इति । उभयोः सन्ध्योर्ब्रह्मचारिभिः समिदाधानमग्नि-
कार्यम् । तेन गृहस्थानामौपासनमप्युपलक्ष्यते । अग्निकार्या-
दिरहितानां वृषलत्वं शूद्रादिसमानत्वम् ॥ ३२ ॥

१. B. D. E. H. I. and J. read कुशस्य for कुशानाम्. २. K. and L.
read कुशैः पूतं भवेत्, B. D. C. E. F. H. and I. कुशपूतं तु यत्, and G.
कुशपूर्वं तु यत् All for कुशैः पूतं तु यत्. ३. Except A. K. and L. all
others read कुशेनोद्धृततोयं यत् for कुशेन चोद्धृतं तोयं. ४. M. substitutes
स्मृतम् for भवेत्; while G. omits -समं and reads भवेदिति. ५. I. omits
मन्त्र- and adds यत् after क्रियते. ६. Except A. and L. all read
कुशमार्जनाद्यर्थं for मार्जनार्थं. ७. C. and F. read अग्निहोत्रम् for अ-
ग्निकार्यम्.

एकदेशाध्ययनमभ्यनुजानाति—

तस्माद्वृषलभीतेन ब्राह्मणेन विशेषतः ।

अध्येतव्योऽप्येकदेशो यदि सर्वं न शक्यते ॥ ३३ ॥

इति । न चाध्ययनन्यायेनाग्निकार्य-सन्ध्योपासनयोरप्येक-
देशानुष्ठानं शङ्कनीयम् । प्रयासरहितत्वेन तयोरशक्त्यसम्भ-
वात् । क्वचित्तद्वर्जनस्य नास्तिक्या-ऽऽलस्यादिमूलकत्वात् ।
वृषलभीतेन वृषलत्वाद्भीतेनेत्यर्थः ॥ ३३ ॥

अथ शूद्रान्नं प्रतिषेधति—

शूद्रान्नरसपुष्टस्याऽप्यधीयानस्य नित्यशः ।

जपतो जुह्वतो वाऽपि गतिरूर्ध्वा न विद्यते ॥ ३४ ॥

इति । अध्ययन-जप-होमास्तावदशेषपापक्षयहेतुतया प-
वित्रतामापादयन्तीति धर्मशास्त्रेषु डिण्डिमैः । तथाच मनुः—

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि’* ॥

(म. स्मृ. ११. २४५)

* वेदाभ्यासादीनि ब्राह्मणस्य नित्यानि । न तेषां पापप्रणोदनार्थत्वं
युक्तम् । तथापि प्रकारान्तरेणान्नोक्तम् । येषां पापानां शास्त्रकृद्भिः प्राय-
श्चित्तं नोक्तं तेषां, अप्रत्ययकृतानां, प्रतिभूतानां च वेदाभ्यासादिना निवृ-
त्तिर्भवतीति विज्ञायते । ‘महापातकजान्यपि’ इत्यनेन महापातकजनिता-
वान्तरपापानि नश्यन्ति । न महापातकानीति निष्कृष्टोऽर्थः ।

१. I. reads कियद्देश- for एकदेश- २. B. and D. read न लभ्यते for न
शक्यते. ३. G. reads प्रायश्चित्तरहितत्वेन and J. प्रयोगरहितत्वेन. ४. Except
A. E. H. and I. all read अशक्य- for अशक्त्य-. ५. M. reads उक्ता for
ऊर्ध्वा; while A. substitutes हि for अपि. ६. L. reads डिण्डिमः for
नियमः. ७. E. does not insert तथा च मनुः.

इति । बृहस्पतिरपि—

‘यथा जातबलोवह्निर्दहत्यार्द्रानपि द्रुमान् ।
तथा दहति वेदज्ञः कर्मजं दोषमात्मनः’* ॥

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘यथाग्निर्वायुना ऽऽमातो हविषा चैव दीप्यते ।
एवं जप्यपरो नित्यं ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते’ ॥
(व. स्मृ. २३. १६)

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘वैश्वानरीं ब्रातपतीं पवित्रेष्टिं तथैव च ।
ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः पुनाति दशपूरुषम्’† ॥

इति । यस्तु नैरन्तर्येण शूद्रान्नं भुञ्जानः तद्वत्सेन पुष्टो
भवति तं पुरुषं यथोक्ता अध्ययनादयोऽपि न पावयितुं क्षमाः
तस्मात् शूद्रान्नं यत्नेन वर्जयेदित्याशयः ॥ ३४ ॥

शूद्रान्नं दृष्टान्तीकृत्य तद्वच्छूद्रसम्पर्कादीन् प्रतिषेधति—

शूद्रान्नं शूद्रसम्पर्कः शूद्रेण तु सहासनम् ।

शूद्राज्ज्ञानागमश्चैव ज्वलन्तमपि पातयेत् ॥ ३५ ॥

इति । शूद्रान्नं व्याख्यातम् । एकस्मिन् गृहे शूद्रेण सह-

* अत्रापि ‘कर्मजं दोषम्’—इत्यनेन अनिर्दिष्टप्रायश्चित्तस्यैव दोषस्य
ग्रहणं कार्यम् ।

† वैश्वानर्यादय इष्टयः आहिताग्नेः । वेदज्ञानं जप्यं च अनाहिताग्नेः
इति यथाधिकारं सम्भवत्येव ।

१. B. and D. read पीतो, C. E. F. H. I. and J. पूतो and G. धूतो for
ऽमातो. २. We follow here A. and the text ; while all others substitute तथा
for एवं and मन्त्रयुक्तः समाहितः for ब्राह्मणः सम्प्रदीप्यते. ३. I. reads पूतयितुं,
C. F. and H. प्रापयितुं for पावयितुं ; while J. ऊर्ध्वं पारयितुं for the same.
४. Except A. B. and D. all others substitute अपि for एव. ५. G.
omits शूद्रेण; while except J. all others do not insert शूद्रान्नं व्याख्यातम्

वासः शूद्रसम्पर्कः । कृष्यादिकं कारयतां कृषीवलैः शूद्रैः सह कदाचिदेकास्मिन् शकटादावुपवशेन सहासनम् । पुराणश्रवणादिजातधर्माधर्मविवेकात् प्राज्ञात् वाग्भिः शूद्राद्धर्माधर्मप्राप्तिर्ज्ञानागमः । एते शूद्रान्नादयः ज्वलन्तं ब्रह्मवर्चसेन विख्यातमपि पुरुषं नरके पातयन्ति । तस्मात्ते वर्जनीयाः ॥ ३५ ॥

वर्ज्यान्तरमाह—

यः शूद्रा पाचयेन्नित्यं शूद्री च गृहमेधिनी ।

वर्जितः पितृ-देवेभ्यो रौरवं याति स द्विजः ॥ ३६ ॥

इति । यो^१ विप्रः केनचिन्निमित्तेन परस्थलादौ निवसन् स्वकीयमेवात्र शूद्रस्त्रिया पाचयेत्^{*} यस्य च ग्रामे निवसतोऽपि ऊढाऽनूढा वा शूद्रा गृहिणी भवति द्विविधोऽपि स विप्रो हव्य-कव्येऽनुष्ठानुमयोग्यः सन्नरकमाप्नोति ॥ ३६ ॥

शूद्रान्नवत् सूतकान्नं निन्दति—

मृत-सूतकपुष्टाद्भो द्विजः शूद्रान्नभोजनः ।

अहं तन्न विजानामि कां कां योनिं गमिष्यति ॥ ३७ ॥

* पूर्वं एकादशेऽध्याये 'दास-गोपाल-नापित'—(प. स्मृ. ११. २१)
—इत्यादिना दासादयः भोज्यान्नत्वेन परिगणिताः । तत्कथमत्र शूद्र-

१. I. reads पुराणादि- for पुराण- २. I. omits वाग्भिः; while except A. G. I. and J. others omit. प्राज्ञात्. ३. B. D. and H. substitute पितृ-दैवत्ये for पितृ-देवेभ्यः; while M. does not insert this whole Śloka. ४. B. and D. omit यो. ५. J. substitutes पत्यादौ for परस्थलादौ and except A. and I. others omit परस्थलादौ. ६. I. reads अनुष्ठानायोग्यः for अनुष्ठानुमयोग्यः and B. C. D. F. G. and J. read स नरकम् for सन्नरकम्. ७. We follow here A. and M.; while all others read मृतसूतकपुष्टाद्भो द्विजः. ८. B. C. D. E. F. G. and H. read शूद्रान्नभोजनम्, I. K. and L. शूद्रान्नभोजनम् and M. शूद्रान्नभोजने all for शूद्रान्नभोजनम्. ९. C. F. G. J. K. and L. read अयं तन्न, M. अहं तन्न for अहं तन्न; while B. and D. अहं चापि न for the same.

गृध्रो द्वादश जन्मानि दश जन्मानि सूकरः ।

श्वयोनौ सप्तजन्मो स्यादित्येवं मनुरब्रवीत् ॥ ३८ ॥

इति । मृताशौचे जाताशौचे वा अशौचिनोऽन्नमन्यो यो विप्रो दशस्वपि दिनेषु भुक्त्वा शरीरं पुष्णाति सोऽयं मृत-सूतक-पुष्टांगो विप्रः बहुषु कष्टयोनिषु जायते । कां कां योनिं गमिष्यतीत्येतत् न जाने इत्युक्त्वा योनीनामतिकष्टत्वं वर्णितम् । न तु स्वाज्ञानं प्रकटीकृतम् । अन्यथा गृध्रादिजन्मोदाहरणं व्याहन्येत । न च-गृध्रादिवाक्ये^१ मनुरब्रवीदित्यभिधानात् तत्पूर्वकं स्वाज्ञानमुपवर्णितमिति शङ्कनीयम् । तद्वर्णने 'प्रयोजनाभावात् । मनुशब्दोदाहरणं प्रामाण्यदाढ्यार्थम् । तथा च सति शूद्रान्न-सूतकान्नयोः कष्टत्वस्यात्यन्तं प्रमितत्वान्न^२ । तदुभयं सर्वथा वर्जनीयमित्युक्तं भवति ॥ ३७-३८ ॥

शूद्रार्थे होमानुष्ठानं प्रतिषेधति—

दक्षिणार्थं* तु यो विप्रः शूद्रस्य जुहुयाद्धविः ।

ब्राह्मणस्तु भवेत् शूद्रः शूद्रस्तु ब्राह्मणो भवेत् ॥ ३९ ॥

स्त्रीपाचितान्नस्य निषेधः!—इति चेत् । नार्थ दोषः । दासाद्यतिरिक्तशूद्र-जातीयस्त्रिया एवायं निषेध इति समाधत्स्व ।

* अत्र 'दक्षिणार्थम्'—इत्युक्तेर्दक्षिणाग्रहणमन्तरा होमो न दोषावह—इति न शङ्कनीयम् । शूद्रस्याग्निसाध्ये कर्मण्यधिकाराभावात् । तत्करणे होमकर्तुर्दोषोऽस्त्येवेति सुधियो विदाङ्कुर्वन्तु ।

१. G. and M. read सप्तजन्म स्यात्, I. reads सप्त जन्मानि for सप्तजन्मा स्यात्. २. We follow here only A.; while J. reads शूद्रान्नसपुष्टाङ्गः and all others शूद्रान्नपुष्टाङ्गः for मृत-सूतकपुष्टाङ्गः. ३. Except A. all others read -वाक्यं for -वाक्ये. ४. G. and H. read अभिधानपूर्वकं for अभिधानात्तत्पूर्वकं. ५. C. and F. वर्णन- and I. वर्णनेन both for वर्णने. ६. I. reads प्रतिपादितत्वान् for प्रमितत्वान्.

इति । यो विप्रः शूद्राद्वक्षिणामादाय तदीयं हविः शान्ति-
पुष्ट्यादिसिद्धये वैदिकैर्मन्त्रैर्जुहोति तस्य ब्राह्मणस्यैव तत्र
प्रत्यवायः । शूद्रस्तु होमफलं लभेदिति ॥ ३९ ॥

अथ भोजनकाले मौनं विदधाति—

मौनव्रतं समाश्रित्य आसीनो न वदेद् द्विजः ।

भुञ्जानो हि वदेद् यस्तु तदन्नं परिवर्जयेत् ॥ ४० ॥

इति । यस्तु मौनेन भोक्तव्यमिति व्रतं* तपोरूपेण स्वीकृत्य
वर्तते स भोक्तुमासीन उत्थानपर्यन्तं किमपि वचनं न वदेत् ।
यदि प्रमादाद्भोजनमध्ये किञ्चिद्वाक्यं वदेत् तदानीमवशिष्टमन्नं
परित्यजेत् न तु भुञ्जीत ॥ ४० ॥

भोजनपात्रेण जलपानं निषेधति—

अर्धे भुक्ते तु यो विप्रः तस्मिन् पात्रे जलं पिबेत् ।

हतं दैवं च पित्र्यं च आत्मानं चोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

इति । कांस्यादिपात्रे प्रक्षिप्तमन्नं भुक्त्वा भोजनसमाप्तेः
प्रागेव तत्पात्रमुद्धृत्य जलं यः पिबेत् तेनानुष्ठितं हव्यं कव्यं
च देवान् पितॄन् न तर्पयेत् । तेन दोषेण स्वात्मानं नरके पात-
यित्वोपघातयेत् ॥ ४१ ॥

* प्राणाहुतिग्रहणपर्यन्तं मौनं नित्यम् । तदन्तरं भोजनसमाप्तिपर्यन्तं
यन्मौनं तदैच्छिकं व्रताङ्गं वा भवति ।

१. J. reads वर्जयेद् द्विजः for परिवर्जयेद्. २. E. and I. read तदा for
तदानीं. ३. E. and I. do not insert न तु भुञ्जीत. ४. G. reads अर्धे भुक्त्वा तु,
B. and D. अर्धभुक्ता तु, C. and F. अर्धभुक्त्वे तु and I. अर्धभुक्ते तु all for
अर्धे भुक्ते तु. ५. L. reads हतदैवं and चैव घातयेत् for हतं दैवं and चोपघात-
येत्. K. also substitutes चैव घातयेत् for चोपघातयेत्. ६. I. reads
अवघातयेत् for उपघातयेत्.

पङ्क्त्युच्छिष्टकारित्वं प्रतिषेधति—

भुञ्जानेषु तु विप्रेषु योऽग्रे पात्रं विमुञ्चति ।

स मूढः स च पापिष्ठो ब्रह्मघ्नः स खलूच्यते ॥ ४२ ॥

इति । एकपङ्क्त्युपविष्टेषु भुञ्जानेषु सत्सु तन्मध्ये कश्चिदितरभोजनसमाप्तेः पूर्वमेव स्वपात्रं परित्यज्य भोजनान्ते 'चुलकं' पीत्वोत्तिष्ठति तस्य निन्दाऽतिमहती । तदर्थमेव मूढादिशब्दाः प्रयुक्ताः ॥ ४२ ॥

श्राद्धकाले भोजनपात्रचलनात् पूर्वं स्वस्तिवाचनं निषेधति—

भांजनेषु च तिष्ठत्सु स्वस्ति कुर्वन्ति ये द्विजाः ।

न देवास्तृप्तिमायान्ति निराशाः पितरस्तथा ॥ ४३ ॥

इति ॥ ४३ ॥

अस्नातभोजनादिकं निषेधति—

अस्नात्वा नैव भुञ्जीत अजह्वाऽग्निमर्हूय च ।

पर्णपृष्ठे न भुञ्जीत रात्रौ दीपंविना तथा ॥ ४४ ॥

इति । यद्यपि स्नान-जप-होमानां भोजनकालात् प्राचीन-

* 'चुलकं' उत्तरापोशनम् । यद्यप्यत्र मूढादिशब्दप्रयोगेण महती निन्दावगम्यते तथापि न तस्य कश्चिदपि दोषोऽभिहितः । अत एव उत्थानं शिष्टसम्प्रदायविरुद्धमित्येवेति प्रतिभाति ।

१. M. does not insert this Sloka. २. K. and L. substitute तु for च. ३. I. substitutes च for स. ४. I. reads उदकं पीत्वा तिष्ठति for चुलकं पीत्वोऽत्तिष्ठति. ५. B. and D. read भोजनेषु. ६. B. and D. read स्वस्तिम् for द्वस्तिम्. ७. H. and M. do not insert this Sloka; while K. and L. read स्नात्वा नैव च for अस्नात्वा नैव. ८. G. reads अहुत्वा for अजह्वा and all others except A. and J. substitutes अग्निमपूज्य; while I. ऽऽज्यमर्हूय both for अग्निमर्हूय.

काले विहितत्वादस्नातभोजनादिकं न प्रसक्तं तथापि कदाचित्
केनचिन्निमित्तेन स्वस्वकालेष्वननुष्ठितेषु यदि भोजनकालः
प्राप्तः स्यात् तदा स्नानादिकमकृत्वा भोजनं न कुर्वीत । तथा
पत्रावल्यां भुञ्जानः पत्राणामन्तर्भागे भुञ्जीत । न तु पृष्ठभागे ।
तथा रात्रावन्धकारे न भुञ्जीत ॥ ४४ ॥

अथा ष्वहारादिना धनार्जनं प्रतिषेधति—

गृहस्थस्तु दयायुक्तो धर्ममेवानुचिन्तयेत् ।

पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं न्यायवर्त्ती सुबुद्धिमान् ॥ ४५ ॥

न्यायोपार्जितवित्तेन कर्त्तव्यं ह्यात्मरक्षणम् ।

अन्यायेन तु यो जीवेत् सर्वकर्मबहिष्कृतः ॥ ४६ ॥

इति । गृहस्थः पुत्र-मित्र-कलत्रादयः सर्वथा रक्षणीया इत्य-
नया दयया युक्तोऽपि पोष्यवर्गपोषणरूपस्यार्थस्य सिद्ध्ये ध-
र्ममेव शास्त्रीयमेव याजनादिरूपं द्रव्यार्जनोपायं चिन्तयेत् ।
एवं च सति न्यायवर्त्ती सन् परलोकविषयप्रधानत्वेन
बुद्धिमान् भवति । तस्मात् न्यायोपार्जितेनैव याजना-
दिसाध्येन वित्तेनात्मनः कुटुंबस्य च रक्षणं कर्त्तव्यम् । यस्त्व-

१. M. reads दया for दया-. २. E. H. M. read पोष्यधर्मार्थसिद्ध्यर्थे for पोष्यवर्गार्थसिद्ध्यर्थं. ३. I. and J. read तु बुद्धिमान्, G. स बुद्धिमान् for सुबुद्धिमान्. ४. K. and L. read स्वात्मरक्षणं, G. आत्मरक्षणम् and M. ज्ञानरक्षणम् for ह्यात्मरक्षणम्. ५. B. and D. read गृहस्थस्य, G. and H. गृहस्थैः both for गृहस्थः. ६. C. E. F. and H. read बुद्धिमान् for बुद्धिमान्. ७. C. and F. read आत्मार्यं कुटुंबस्य, I. आत्मरक्षणं for आत्मनः कुटुंबस्य च रक्षणम् and E. G. H. and J. आत्मार्यं कुटुंबस्य for the same. B. and D. follow our reading, but omit च.

न्यायेन चौर्यापिलापादिना लब्धेन वित्तेन जीवेत् स दैवे
पित्र्ये च कर्मण्यनर्हो भवति । यत्तु मनुवचनम्—

‘वृद्धौ च माता-पितरौ संती भार्या सुतः शिशुः ।

अप्यकार्यशतं कृत्वा भर्त्तव्या मनुब्रवीत्’* ॥

(म. स्मृ. ११. ११)

इति तदापद्विषयम् ॥ ४५-४६ ॥

अथ पुण्यवस्तुदर्शनं विधत्ते—

अग्निचित् कपिला सत्री राजा भिक्षुर्महोदधिः ।

दृष्टमात्राः पुनन्त्येते तस्मात् पश्येत्तु नित्यशः ॥ ४७ ॥

इति । इष्टकाचयनसंस्कृतेनाग्निना युक्तोऽग्निचित् । कपिला
कपिलवर्णा धेनुः । सत्री द्वादशाहमारभ्य सहस्रसंवत्सरपर्यन्तेषु
सत्रेषु यस्य कस्यचित् सत्रस्यानुष्ठाता । शास्त्रीयेण मार्गेण
प्रजानां पालको राजा । चतुर्थाश्रमस्य यथावत्पालको
भिक्षुः । महोदधिर्लवणसमुद्रादिः । एते दृष्टाः सन्तो द्रष्टारं
पुनन्ति । कुश-हिरण्यादयो द्रष्टव्यविशेषाः पुनन्तोऽपि धार-
णादिकमपेक्षन्ते । न तु दर्शनमात्रेण पुनन्ति । अतस्तद्वैलक्ष-
ण्याय दृष्टमात्राः इत्युक्तम् ॥ ४७ ॥

रक्षणमात्रेण शुद्धिप्रदान् पदार्थानाह—

* उदाहृतोऽयं श्लोकः पूर्वमाचारकाण्डे (प. १९८ पं. १४) अत्र
चाचार्येण मनूक्तत्वेनोदाहृतः तथापि नायं मनुस्मृतिपुस्तकेषु सर्वत्रोपल-
भ्यते । नापि टीकाकाङ्क्षिर्व्याख्यातः । काचित् ‘भृत्यानामुपरोधेन’ (म.
स्मृ. ११. १०)—इत्यस्मादग्रे दृश्यते ।

१. B. D. and I. substitute साध्वी for सती. २. I. reads पश्येत for
पश्येत्तु.

अरणिं कृष्णमार्जारं चन्दनं सुमणिं घृतम् ।

तिलान् कृष्णाजिनं छागं गृहे चैतानि रक्षयेत् ॥४८॥

इति ।

‘योऽश्वत्थः शमीगर्भः’ ।

(तै. ब्रा. १. २. ८.८)

इत्यादिभिर्मन्त्रैः संस्कृतो वह्निमन्येनोपयुक्तेः काष्ठविशेषोऽरणिः । सुमणिः पद्मरागादिः ॥ ४८ ॥

अथ गोचर्मदानं विधातुं गोचर्मनिरूपणमाह—

गवां शतं सैकवृषं यत्र तिष्ठत्ययन्तितम् ।

तत् क्षेत्रं दशगुणितं गोचर्म परिकीर्तितम् ॥ ४९ ॥

इति । एकेन वृषेण सहितं गोशतं सैकवृषम् । तच्च गोशतं नियन्त्रणरहितं विश्रामाय यावन्तं भूप्रदेशमाक्रम्यावतिष्ठते तावद्भूप्रदेशो दशगुणितः सन् गोचर्मशब्देनाभिधीयते । मनुस्तु प्रकारान्तरमाह—

‘तिर्यग्यवोदराण्यष्टावूर्ध्वा वा ब्रीहयस्त्रयः ।

प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं वितस्तिर्द्वादशाङ्गुलः ॥

वितस्तिद्वितयं हस्तमिति स्वायम्भुवोऽब्रवीत् ।

दशहस्तेन दण्डेन त्रिंशदण्डं^१ निवर्तनम् ॥

पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा एतत् गोचर्म कीर्तितम् ॥

(म. स्मृ. १२. ७-८)

इति । वृद्धमनुः—

१. Except A., all others read त्रिंशतं तु समन्ततः; while G. त्रिंशतं तु.

‘सप्तहस्तेन दण्डेन त्रिंशद्दण्डं निवर्तनम् ।
तान्येव दश गोचर्म दाता पापैः प्रमुच्यते* ॥
(म. स्मृ. १२. १०)

इति ॥ ४९ ॥

पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं विधत्ते-

ब्रह्महत्यादिभिर्मर्त्यो मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

एतद्गोचर्मदानेन† मुच्यते सर्वकिल्बिषैः ॥ ५० ॥

इति । मनो-वाक्काय-कर्माणि व्यापारास्तेभ्यो जातानि मनो-वाक्काय-कर्मजानि । नचैतेषां त्रयाणामल्पाधिकभावेन व्यवस्थितानां साधारणो निवृत्तिहेतुरयुक्त-इति वाच्यम् । अत्यन्तावृत्तानां मानसानामीषदावृत्तानां वाचिकानां संकृतकृतानां कायिकानां च समत्वसम्भवात् ॥ ५० ॥

* विज्ञानेश्वरस्त्विदमेव वाक्यं बृहस्पतिनामोदाजहार (आचाराध्याये २१० श्लोकव्याख्यायाम्) । तत्र ‘पापैः प्रमुच्यते’ इत्यस्य स्थाने ‘स्वर्गे महीयते’ इति भेदः ।

† यद्यपि गोचर्मप्रमाणं तत्र तत्र मतभेदात् विभिन्नमानं दृश्यते तथाप्यन्यतमग्रहणान्न दोष इति सिद्धयति । ब्रह्महत्यादिरित्यादिशब्दात् सुरापान-सुवर्णस्तेय-गुरुतल्पगमनानां ग्रहणम् । नतु संसर्गस्य । तस्य कलौ महापातकत्वस्य निषिद्धत्वात् । आदिशब्देन विवक्षितग्रहणे सर्वशब्दग्रहणं महापातकसमानानामुपसङ्ग्रहार्थम् । मनो-वाक्काय-कर्मजैरित्यस्य मनसा सङ्कल्प्य वाचाऽभिलष्य कर्मणोपपादितैरित्यर्थः । तेन कायकृतत्वं लभ्यते । तथा च कामकृतेषु महापापेष्विदं प्रायाश्चतं कर्तव्य-

१. C. H. F. read दाता for दत्त्वा. B. and D. दानात् for the same. २. B. and D. read पापक्षयार्थं रोगिणां चर्मदानं, C. and F. पापक्षयकामिनो गोचर्मदानं, G. पापक्षयाय रोगिणो गोचर्मदानं. J. पापक्षयरोगिणोः चर्मदानं all for पापक्षयकामिनां गोचर्मदानं. ३. K. and L. substitute पातकैः for किल्बिषैः. ४. G. and J. read निष्कृतिहेतुः for निवृत्तिहेतुः. ५. B. and D. do not insert सकृत्.

दानस्य फलातिशयहेतुं पात्रविशेषमाह—

कुटुम्बिने दारिद्राय श्रोत्रियाय विशेषतः ।

यद्दानं दीयते तस्मै तद्दानं शुभकारकम् ॥ ५१ ॥

इति । विशेषत इति पदं कुटुम्बित्वादिभिस्त्रिभिः पात्राति-
शयविशेषणैः प्रत्येकं सम्बन्ध्यते । तथा च सति यस्य
महत् कुटुम्बं दारिद्र्यं चाधिकं बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वम-
तिशयितं तादृशाय दीयमानं शुभस्य फलातिशयस्य कारकं
भवति ॥ ५१ ॥

परकीयभूम्यपहरणे प्रत्यवायाधिक्यमाह—

वापी-कूप-तडागाद्यैर्वाजपेयशतैर्मलैः* ।

गवां कोटिप्रदानेन भूमिहर्त्ता न शुद्ध्यति ॥ ५२ ॥

इति । वाप्यादीनामेकैकस्य शुद्धिहेतुत्वं शास्त्रान्तरेषु
प्रसिद्धम् । तादृशैर्बहुभिरपि न शुद्ध्यतीत्युक्तेः प्रत्यवायाधि-
क्यं प्रतीयते । न च सर्वात्मना* शुद्धिर्नास्तीत्येवम्परमिदं

मिति । अन्यथा मनोवाग्व्यापारयोः पातित्यानाधायकतया तयोर्ग्रहणम-
नर्थकं स्यात्—इति सुधियो विचारयन्तु ।

* केचन पूर्वोक्तगोचर्मप्रमाणभूमिहरणदोषस्य निवृत्तिर्न भवतीत्याहुः।
न तत्र मूलं पश्यामः ।

१. E. G. and H. read तद्वर्द्धिकारकम् for तद्दानं शुभकारकम्. २. H. substitutes पात्रातिशय- for पात्रातिशय-; while B. C. D. E. F. G. and I. omit पात्रातिशय-. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read दारिद्र्यादिकं for दारिद्र्यं चाधिकं; while J. reads दारिद्र्यमाधिकं बहुवेदपाठकत्वात् श्रोत्रियता बह्वी and H. बहुवेदपाठे च श्रोत्रियत्वं for बहुवेदपाठेन श्रोत्रियत्वमतिशयितं. E. does not insert अतिशयितं. ४. I. and J. read -शतैरपि for शतैर्मलैः; while M. does not insert this śloka.

वचनम् । तथा सति सुवर्णस्तेयधर्मेषु सम्भावितशुद्धिषु मध्ये
तत्पाठानुपपत्तेः ॥ ५२ ॥

अथ रजस्वलाविषये कञ्चिद्विशेषमाह—

अष्टादशदिनादर्वाक् स्नानमेव रजस्वला ।

अत ऊर्ध्वं त्रिरात्रं स्यादुशना मुनिरब्रवीत् ॥ ५३ ॥

इति । रजोदर्शनमारभ्य चतुर्थे दिवसे स्नाता स्त्री पुनस्तत
आरभ्य अष्टादशदिनादर्वाग्रजस्वला भवति चेत् तदा स्ना-
नमेवाचरेत् । न तु त्रिरात्राशौचं कुर्यात् । अष्टादशदिनादूर्ध्वं
रजोदर्शने त्रिरात्राशौचं कर्तव्यम् ॥ ५३ ॥

रजस्वलाप्रसङ्गेन बुद्धिस्थानां चाण्डालादीनां व्यवधाने
देशपरिमाणमाह—

युगं युगद्वयं चैव त्रियुगं च चतुर्युगम् ।

चाण्डाल-सूतिकोदक्या-पतितानामधः क्रमात् ॥ ५४ ॥

इति । अधःक्रमाद्विपरीतक्रमादित्यर्थः । ततश्चैवं योजनी-
यम् । पतितस्य व्यवधानमेकेन युगेन । उदक्याया युगद्वयेन ।
सूतिकाया युगत्रयेण । चाण्डालस्य युगचतुष्टयेनेति । युग-
परिमाणं लोकव्यवहारादवगन्तव्यम्* ॥ ५४ ॥

* युगपरिमाणमुक्तं मार्कण्डेयपुराणे —

‘द्वे वितस्ती तथा हस्तो ब्राह्मतीर्थादिवेष्टनम् ।

चतुर्हस्तं धनुर्दण्डो नाडिका युगमेव च’ ॥

(मा. पु. ४९. ३९)

१. G. substitutes किञ्चित् for कञ्चित्; while B. and D. रजस्वलावि-
षयकविशेषमाह for रजस्वलाविषये कञ्चिद्विशेषमाह. २. E. G. and M.
read आषोडशदिनात् for अष्टादशदिनात्. ३. B. and D. substitute उश-
ना मनुर्ब्रवीत् for उशना मुनिरब्रवीत्. ४. G. and H. read षोडशदिनात् for
अष्टादशदिनात् and E. and H. रजःस्नाता for रजस्वला; while I. omits चेतः.
५. G. reads युगादीनां परिमाणं for युगपरिमाणं.

उक्तव्यवधानाभावे शुद्धिमाह—

ततः सन्निधिमात्रेण सचैलं स्नानमाचरेत् ।

स्नात्वाऽवलोकयेत् सूर्यमज्ञानात् स्पृशते यदि ॥५५॥

इति । मात्रशब्देन स्पर्शो व्यावर्त्यते । स्पर्शाभावे स्नानमेव ।
स्पर्शेऽपि अकामकृते स्नानं सूर्यावलोकनं च । कामकृते द्वैगुण्यं
शुद्ध्यन्तरं वा द्रष्टव्यम् । सङ्कटादिषु सत्यपि सन्निधौ स्पर्शा-
भावे स्नानाभावः । यथासम्भवव्यवधानस्य संवर्त्तनाभ्यु-
पगतत्वात्—

‘संकटे विषमे चैव दुर्गे चैव विशेषतः ।

हृद-पट्टनमार्गे च सम्भवं तु यथा भवेत्’ ॥

(सं. स्मृ. १८९)

इति ॥ ५५ ॥

अथ तडागादौ पशुवत् मुखेन जलपानं निषेधति—

विद्यमानेषु हस्तेषु ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ।

तोयं पिबति वक्त्रेण श्वयोनौ जायते ध्रुवम् ॥५६॥

इति । ‘स्नानानि पञ्च पुण्यानि’ (प. स्मृ. ० ०)—इत्याभ्य

इति तथा च मेदिन्याम्—

‘युगो रथ-हलाद्यङ्गे न द्वयोस्तु कृतादिषु ।

युगे हस्तचतुष्केऽपि वृद्धिमानौषधेऽपि च’ ॥

(गान्तवर्गो १७)

इत्यादिभिः हस्तचतुष्टयं युगमिति सिद्ध्यति ।

१. E. reads -भावेऽशुद्धिमाह for -भावे शुद्धिमाह and H. -भावेऽप्यशुद्धिमाह.
२. G. reads अभ्यनुज्ञातत्वात् for अभ्युपगतत्वात्. ३. I. reads पात्रेषु for
हस्तेषु. ४. G. reads -दुर्बलः for दुर्बलः. ५. C. and F. read अयोनौ
for श्वयोनौ.

‘श्वयोनौ जायते ध्रुवम्’— इत्येतदन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण योऽयमाचारशेषः प्रतिपादितः तस्य सर्वस्य प्रपञ्चः पूर्वकाण्डे प्रायेण कृत इति नात्र पुनः प्रपञ्च्यते । न चैवं सति पुनरुक्तिः शङ्कनीया । मूलवचनेषु तत्रैव सङ्ग्रहीतार्थस्यात्र विवृतत्वात् ॥५६॥

अथ प्रायश्चित्तकाण्डशेषः ।

तत्र केनचिन्निमित्तेन शपथमुल्लङ्घितवतः प्रायश्चित्तमाह—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् ब्रूयाज्जायायास्तु अगम्यताम् ।

पुनरिच्छति चेदेनां विप्रमध्ये तु श्रावयेत् ॥ ५७ ॥

श्रान्तः क्रुद्धस्तमोन्धो वा क्षुत्पिपासा-भयार्दितः ।

दानं पुण्यमकृत्वा तु प्रायश्चित्तं दिनत्रयम् ॥ ५८ ॥

उपस्पृशोत्रिषवणं महानद्युपसङ्गमे ।

चीर्णान्ते चैव गां दद्याद्ब्राह्मणान् भोजयेद्दश ॥ ५९ ॥

इति । यैः केनचिन्निमित्तेन क्रुद्धः सन् स्वभार्याया अगम्यतां प्रतिजानीयात्—‘अतः परं त्वां न गमिष्यामि । त्वं मम माता भगिनीति’ । पुनरपि कालान्तरे क्रोधोपपन्नमे सति एनां गन्तुं यदी-

१. B. and D. omit नात्र पुनः. and I. प्रपञ्चितः for प्रपञ्च्यते. २. I. repeats तत्र. ३. B. C. D. E. G. and J. substitute प्रेयात् for ब्रूयात् ; while I. भार्याया मादगम्यताम् for जायायास्तु अगम्यताम्. M. reads this line as follows :—

यस्तु क्रुद्धः पुमान् भार्यां प्रतिज्ञायप्यगम्यताम् ।

B. and D. substitute न गम्यताम् for अगम्यताम्. ४. M. reads तां गन्तुं for चेदेनां. ५. B. and D. read शान्तः, C. and F. स तु and K. and L. आर्तः all for श्रान्तः ; while M. reads तमोभ्रान्त्या for तमोऽन्धो वा. ६. B. C. D. E. F. G. H. and J. substitute वा for तु. ७. J. reads उपवासः for उपस्पृशेत्. ८. I. and J. read महानद्योस्तु for महानद्युप-. ९. J. reads चीर्णे चैव तु for चीर्णान्ते चैव. १०. H. and J. insert क्रुद्धः after यः and then again after निमित्तेन. ११. G. reads क्रोधास्तमये for क्रोधोपपन्ने.

च्छति तदा पर्षदग्रे स्वकीयं पापं विनिवेदयेत् । 'अहं शपथ-प्र-
तिज्ञावेलायां ग्रामान्तरगमनेन गृहव्यापारेण वा श्रान्त आसम् ।
मदीये वचस्युल्लङ्घिते सति क्रुद्धोऽभूवम् । तस्या अपराधाभावे
अपि तमसा भ्रान्त्या अन्धः परामर्शरहितोऽभूवम् । क्षुधा-पिपा-
सया राजादिभयेन वा पीडित आसम् । अत एवमादिदोष-
प्रयुक्तमिदमगम्यताप्रतिज्ञानम् । नतु विवेकपूर्वकम् । तस्माद-
स्य पापस्य प्रायश्चित्तमनुगृह्णन्तु भवन्त'—इति । यस्तु दानं
करिष्यामीति शपथपूर्वं प्रतिज्ञाय तयैवाशया समागतार्ये ब्रा-
ह्मणाय किमपि न प्रयच्छति, तथा काशीयात्रादिकं सङ्कल्प्य
यथाकथञ्चित् किञ्चित् दूरं गत्वा पश्चाद् अश्रद्धां प्राप्तस्तत् पुण्यं
न करोति तेष्वेतेषु त्रिषु निमित्तेषु विप्रैर्निर्दिष्टमिदं प्रायश्चि-
त्तमाचरितव्यम् । द्वयोर्महानद्योः सङ्गमे गत्वा त्रिषवणस्नान-
पूर्वकं त्रिरात्रोपवासं कुर्यात् । चतुर्थदिने गां दद्यात् दश ब्राह्म-
णांश्च भोजयेत् ॥ एतेष्वान्यनिमित्तेषु वर्णभेदेन प्रायश्चित्त-
माह यमः—

‘स्वभार्या तु यदा क्रोधादगम्येति च यो वदेत् ।

प्राजापत्यं चरेद्विप्रः क्षत्रियो दिवसान् नव ॥

षड्रात्रं तु चरेद्वैश्यस्त्रिरात्रं शूद्र आचरेत्’ ।

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । 'एतस्य कार्यस्याङ्करणे चतुर्षु वर्णेषु अन्यतमं हतवा-

१. G. and J. read तयैवाश्रमसमागताय for तयैवाशया समागताय; while B. C. D. E. and F. read तयैत्रा- for तयैवा- २. G. and J. omit कथञ्चित्. ३. I. omits एतेषु and B. and D. निमित्तेषु. ४. B. and D. read एतेष्वन्यनिमित्तेषु, J. एतेष्वनिमित्तेषु and G. एतेष्वेव निमित्तेषु for एतेष्वन्यनिमित्तेषु, but these are incorrect. ५. I. reads अगम्येति नरो for अगम्येति च यो. ६. J. substitutes अस्य for एतस्य.

नस्मि'—इति शपथं कृत्वा थेस्तत् कार्यं न करोति तस्य प्रायश्चित्तं यम एव आह—

‘विप्रस्य वधसंयुक्तं कृत्वा तु शपथं नृपः ।
ब्रह्महा यावकान्नेन व्रतं चान्द्रायणं चरेत् ॥
क्षत्रियस्य पराकं तु प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।
वृषलस्य त्रिरात्रं तु व्रतं शूद्रहणश्चरेत् ॥
केचिदाहुरपापं तु वृषलस्य वधं मृषा ।
नैतन्मम मतं यस्मात्तद्वस्तेन भवत्यसौ’* ॥

(य. स्मृ. ६. १६-१८)

इति । मनुरप्यनृतप्रायश्चित्तमाह—

‘वागदैवतैस्तु चरुभिर्यजेरस्ते सरस्वतीम्† ।
अनृतस्यैनसस्तस्यै कुर्वाणा निष्कृतिं पराम् ॥

* यः शपथं कृत्वा तत् कार्यं न करोति स ब्रह्महा भवति । एवमेव क्षत्र-
वैश्य-शूद्रवधशपथं कृत्वा तत् कार्यं न कुर्वीत चेत् तत्तद्वर्णहन्ता भवति
इति योजयेत् । शूद्रवधशपथो न दोषावह इति केचिदाहुः तन्न । यमस्य
सम्मतम् । यतस्तेन शपथेन सपुरुषः इतरवत् ‘तद्धः’ तं शूद्रं हन्तीति
तद्धः भवति । शूद्रहत्यायाः प्रायश्चित्तमस्येव ततश्चैवमुक्तं भवति—वर्ण-
त्रयेण शूद्रहत्याशपथकरणे शूद्रेण च स्ववर्णस्येतरस्य वा हत्याशपथकरणे
दोषोऽस्येवेति यमस्य मतम् ।

† यत्र साक्षिणोऽनृतं वदन्ति तत्र ते वागदैवतैश्चरुभिः सरस्वतीं यजे-
रन् । अनवस्त्रावितान्नरूपपकौदने चरुशब्दः प्रसिद्धः । बहुवचननि-
र्देशादत्र कपिञ्जलन्यायेन चरुत्रयं वेदितव्यम् । कूष्माण्डा नाम मन्त्रा

१. Except A. and I. all omit यः. २. Except A. and I. all others do
not insert एव. ३. B. D. and I. read तथा for चरेद्. ४. B. and D.
read शूद्रश्चरेत्त्विह for शूद्रहणश्चरेत्. ५. G. and I. read तस्मात् for यस्मात्
while I. कृतः and others हतः for तद्धः. ६. All, except C. F. G. and
I. others read प्राग्दैवतैः for वाग्दैवतैः. ७. Except A. and the text all
others read तत्र for तस्य.

कूष्माण्डैर्वापि जुहुयाद्धृतमग्नौ यथाविधि ।

उदित्यृचा वा वारुण्या तृचेनापदैवतेन च' ॥

(म. स्मृ. ८. १०५-१०६)

इति । प्रजापतिः—

‘अनृती सोमपः कुर्यान्निरात्रं परमं तपः ।

पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् सप्तवत्या घृतेन तु’ ॥

इति । प्रतिश्रुत्यानृतोक्तौ हारीत आह—

‘प्रतिश्रुत्यानृतं ब्रूयान्मिथ्या सत्यमथापि वा ।

स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेच्चान्द्रायणं व्रतम्’ ॥

इति । ब्रह्मचारिविषये गर्ग आह—

‘त्रिरात्रमेकरात्रं वा अनृतोक्तौ व्रतं चरेत् ।

मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी पुनःसंस्कारमाचरेत् ॥

यजुर्वेदे प्रसिद्धाः । ‘यद्देवा देव हेडनं’ (मा. सं. २०. १४) इत्येवमादयः । उदित्यृचा ‘उदुत्तमं वरुण पाशम्’—इत्यनया ऋचा वरुणदेवताकया । अपदैवतेन ‘आप्यायस्व’ इति तृचेन सूक्तेन । राघवानन्दस्तु ‘तदित्यृचा’ इति पाठमाश्रित्य—‘तदित्यृचा गायत्र्या । तदादिकेत्युक्तत्वात् उदुत्तमं वरुण पाशमित्येतया वारुण्या’ इति व्याचख्यौ ।

१. H. reads व्रतमस्मिन् for घृतमग्नौ. २. B. D. H. and I. substitute च for वा and all others except A. and the text read वारुण्यब्रूचेन for वारुण्या तृचेन. ३. The text substitutes वा for च. ४. B. and D. do not insert प्रजापतिः. ५. B. and D. read अनृतोक्तौ तु समयः, C. and F. अनृते सोमः and G. H. and I. अनृतोक्तौ सोमपः all for अनृती सोमपः. ६. I. reads पूर्णाहुतिर् for पूर्णाहुतिं. ७. All, except A. and I. others read सप्त तेन घृतेन तु for सप्तवत्या घृतेन तु. ८. B. D. and G. substitute च for वा. ९. B. and D. read ब्रह्मचार्यनृते चरेत्, E. F. G. H. and I. ब्रह्मचार्यनृतं चरेत् and C. F. प्रत्याचार्यावृतं चरेत् all for अनृतोक्तौ व्रतं चरेत्.

अभ्यासे चैन्दवं प्रोक्तं नैष्ठिको द्विगुणं चरेत् ।

वनस्थस्त्रिगुणं कुर्याद्यतिः कुर्याच्चतुर्गुणम् ॥

मांसाशनेऽनृतोक्तौ च शवनिर्हरणे तथा' ॥

इति । कचित्तु निमित्तविशेषे अनृतमपि बुद्धिपूर्वं वक्तव्यम् । तदाह याज्ञवल्क्यः—

‘वर्णिनां हि’ वधो यत्र तत्र साक्ष्यनृतं वदेत् ।

तत्पावनाय निर्वाप्यश्चरुः सारस्वतो द्विजैः’ ॥

(या. स्मृ. २. ८३)

इति । सत्याभिभाषणे गुरुतरपापस्य वर्णिवधस्य निमित्तता प्रसज्येत । तत् पापं मा भूदिति स्वल्पपापमनृतमपि वक्तव्यम्* । तस्य शुद्धये सारस्वतश्चरुर्निर्वाप्यः । वर्णिवधवदात्मवधप्राप्तावपि अनृतं वदेत् । तदाह व्याघ्रः—

‘यत्रोक्तावात्मनः पीडा नितान्तं तु भवेद्यदि ।

तत्र वक्तव्यमनृतं व्याघ्रस्य वचनं यथा’ ॥

इति ॥ ५७—५८—५९ ॥

* अन्यान्यपि निमित्तान्याह शुक्राचार्यः—

‘स्त्रीषु नर्मविवाहे च वृत्त्यर्थे प्राणसङ्कटे ।

गो-ब्राह्मणार्थे हिंसायां नानृतं स्याज्जुगुप्सितम्’ ॥

(भा. पु. ८. १९. ४३)

इति । न जुगुप्सितं न दोषावहमित्यर्थः ।

१. Except A. B. and D. all others read चैन्दवं चैव for चैन्दवं प्रोक्तं.
 २. B. and D. read नैष्ठिके द्विगुणं भवेत्. ३. G. and H. do not insert तु.
 ४. Except A. B. and D. all others substitute तु for हि. ५. B. D. read सत्यपि भाषणे. ६. Except A. B. and D. all others omit अपि. ७. I. reads ब्राह्मः for व्याघ्रः, but it seems to be a mistake. ८. B. and D. substitute अत्र for तत्र. ९. We follow here A. B. and D.; while all others read भवतीति चेत् for तु भवेद्यदि.

दुर्ब्राह्मणगृहभोजने प्रायश्चित्तमाह—

दुराचारस्य विप्रस्य निषिद्धाचरणस्य च ।

अन्नं भुक्त्वा द्विजः कुर्याद्विनमेकमभोजनम् ॥ ६० ॥

इति । दुराचारत्वं विहिताननुष्ठानम् । यो विप्रो विहितं नानुतिष्ठति निषिद्धं त्वाचरति तस्य गृहे भुक्त्वा दिनमेकमुप-
वसेत् ॥ ६० ॥

तदशक्तौ प्रायश्चित्तान्तरमाह—

सदाचारस्य विप्रस्य तथा वेदान्तवेदिनः ।

भुक्त्वान्नं मुच्यते पापादहोरात्रान्तरान्नरः ॥ ६१ ॥

इति । एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोज-
नेन यत् कृतं पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा
भोजनेन शुद्धिः । यद्वा एकस्मिन् दिने सम्प्राप्तं यत् पिपीलिका-
वधादिक्षुद्रपौषजातं तत्सर्वं त्रिंशद्विंशन्नभोजनेन विशुद्ध्यति ।
पवित्रगृहान्नभोजनेन पापविशुद्धिं बौधायनोऽप्याह—

१. C. and F. substitute वा for च. २. All others except A. and I. substitute तु for च. ३. K. and L. read अहोरात्रान्तरान्नरः. and M. reads अहोरात्रं तु वै नरः. ४. All others except A. G. and I. do not insert सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे and omit वा; while G. omits the whole portion; as—

एकस्मिन् दिने सकृदसकृद्वा दुर्ब्राह्मणगृहे भोजनेन यत् कृतं
पापं तस्य सदाचारविप्रस्य वेदान्तिगृहे वा भोजनेन शुद्धिः ।

५. B. D. and G. omit यद्वा; while B. D. substitute तत् पिपीलिका- for यत् पिपीलिका-. ६. G. inserts -महा- between -क्षुद्र- and -पाप-. ७. I. reads शिष्टान्नभोजनेन शुद्ध्यति.

भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो मासेनैकेन शुद्ध्यति ।

* यायावर-वनस्थेभ्यो दशभिः पञ्चभिर्दिनैः ॥

एकाहधनिनोऽग्नेन दिनेनैकेन शुद्ध्यति ।

कपोतव्रतनिष्ठस्य पीत्वाऽऽपः शुद्ध्यते त्रिभिः' ॥

(बौ. स्मृ. ४. ९. २७-२८)

इति ॥ ६१ ॥

मरणकालोपहतेः प्रायश्चित्तमाह—

ऊर्ध्वोच्छिष्टमधोच्छिष्टमन्तरिक्षमृतौ तथा ।

कृच्छ्रत्रयं प्रकुर्वीत अशौचमरणे तथा ॥ ६२ ॥

इति । मरणकाले वान्त्यादिकमूर्ध्वोच्छिष्टं मूत्रादिकमधो-
च्छिष्टम् । तयोरन्यतरद्यदा सम्पद्यते तदा संस्कर्त्ता पुत्रादिर्धना-
दिना प्रत्याम्नायेन प्राजापत्यत्रयं कुर्यात् । मंचकादौ मरणम-
न्तरिक्षमृतिः । रजस्वला-सूतिका मरणमशौचमरणम् । तस्मिन्
द्विविधेऽपि मरणे कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् ॥ ६२ ॥

प्राजापत्यकृच्छ्रस्य चतुरः प्रत्याम्नायानाह—

* ये प्रत्यहं धान्ययाच्ञा कृत्वा पञ्चयज्ञादिविहितानुष्ठानपूर्वकं
गृहस्थधर्मानाचरन्ति ते यायावराः एकाहनिर्वाहपर्याप्तं धनं यस्य स
एकाहधनी तस्य । कपोतव्रतं कपोतवृत्तिः । सा च 'उच्छिष्टवृत्तिरिति
(भा. पु. ९. १८. २५ टीकायां) श्रीधरस्वामी ।

१. B. and D. read एकाहात् for एकाह-; while A. C. E. F. G. and I.
एकाह धनिनः for एकाहधनिनः. २. The text reads वृत्ति-for -व्रत- ३. I.
reads शुद्ध्यति for शुद्ध्यते; while except A. and the text others read
द्विजः for त्रिभिः. ४. K. and L. read अग्नौच्छिष्टम् for अधोच्छिष्टम्.
५. Except A. all others omit अपि. ६. B. and D. omit-कृच्छ्रस्य
and read प्राजापत्यस्य.

कृच्छ्रं देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।

पुण्यतीर्थेऽनार्द्रशिरःस्नानं द्वादशसङ्ख्यया ॥ ६३ ॥

द्वियोजने तीर्थयात्रा कृच्छ्रमेकं प्रकल्पितम् ।

इति । देवी गायत्री । तस्या अयुतसङ्ख्याको जपो दे-
व्ययुतम् । स एकः प्रत्याम्नायः । प्राणायामानां शतद्वयं द्वि-
तीयः प्रत्याम्नायः । अनार्द्रं शिरो यस्याः सावनार्द्रशिरास्तस्य
स्नानमनार्द्रशिरःस्नानम् । सकृत् स्नात्वा तदङ्गानुष्ठानं च वि-
धाय केशान् शोषयित्वा ततो द्वितीयं स्नानमाचरेत् । एवं-
विधं स्नानद्वादशकं पुण्यतीर्थे कृतं तृतीयः प्रत्याम्नायः ।
पुण्यतीर्थमुद्दिश्य योजनद्वयगमनं चतुर्थः । तैथोदकवासाद-
योजपि प्रत्याम्नाया अवगन्तव्याः । तदुक्तं चतुर्विंशतिमते—

‘कृच्छ्रोऽयुतं च गायत्र्या उदवासस्तथैव च ।

धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम् ॥

तिलहोमसहस्रं तु वेदस्याध्यायमेव च ।

विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकेष्टिस्तथैव च ॥

अन्यानि वा पवित्राणि समान्याहुर्मनीषिणः’ ।

इति ॥ ६३ ॥

अथ रेतस्खलनप्रायश्चित्तमाह—

१. F. K. and L. read कृच्छ्रो for कृच्छ्रं. २. M. reads -शतत्रयम्. ३. I.
reads द्वियोजने for द्वियोजनं. ४. M. reads एवं for एकं. ५. B.
and D. omit तस्य and read अनार्द्रशिरःस्नानम् for अनार्द्रशिरास्तस्य स्नानम्.
६. H. reads ततः for तथा. ७. G. reads यदुक्तं. ८. I. reads वेदाध्ययनमेव
for वेदस्याध्यायमेव. ९. B. D. G. and J. read अन्या वा पावनी काचित्,
H. अन्यानि वा पावनानि for अन्यानि वा पवित्राणि.

गृहस्थः कामतः कुर्याद्वैतसःस्खलनं भुवि ॥६४॥
सहस्रं तु जपेद्देव्याः प्राणायामैस्त्रिभिः सह ।

इति । अकामकृते याज्ञवल्क्य आह—

‘यन्मेद्य रेत इत्याभ्यां स्कन्नं रेतोभिमन्त्रयेत् ।

स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये तेनानामिकया स्पृशेत्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २७८)

इति ।

‘यन्मेद्य रेतः’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्येकस्या ऋचः प्रतीकमिदम् ।

‘पुनर्मामैत्विन्द्रियम्’

(तै. आ. १. ३०. २)

इत्युपरितनो मन्त्रस्ताभ्यां मन्त्राभ्यामनामिकया रेत
आदाय स्तनयोर्भुवोर्वा मध्यमुपस्पृशेत् । यतीनां वनवासिना
च प्रयत्नोत्सर्गे कण्वोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत्* ।

वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

* ‘वारुणीभिः’ वरुणदैवत्याभिः ‘इमं मे वरुण’—इत्यादिभिः ऋग्भिः
उपस्पृशेत् ।

१. M. reads सेचनं for स्खलनं. २. B. D. and E. read स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये,
H. and the text स्तनान्तरं भुवोर्मध्ये, G. and J. स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये all
for स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये. ३. H. reads पुनर्मामैत्वशुद्धिमिति for पुनर्मामैत्वि-
न्द्रियमिति. ४. G. omits the following portion:—

यतीनां वनवासिनां च प्रयत्नोत्सर्गे कण्वोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा वारुणीभिरुपस्पृशेत् ।

वानप्रस्थो यतिश्चैव चरेच्चान्द्रायणव्रतम्’ ॥

इति । स्वमे तु काश्यप आह—

‘सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारं स्वमे सिक्त्वा गृही चरेत् ।

५. H. and I. read त्रयम् for व्रतम्.

इति । स्वप्ने तु काश्यप आह—

‘सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारं स्वप्ने सिक्त्वा गृही चरेत् ।
वानप्रस्थो यतिश्चैव त्रिः कुर्यादधमर्षणम्’ ॥

(का. स्मृ. ६. ११)

इति । ब्रह्मचारिणम्प्रति मनुराह—

‘स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी द्विजः शुक्रमकामतः ।
स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’* ॥

(म. स्मृ. २, १८१)

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।
आदित्यमर्चयित्वा तु पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ॥

(प्र. स्मृ. ३. १९)

इति । नैष्ठिकस्य हारीत आह—

‘उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात्कामतोऽकामतोऽपि वा ।
तदेव द्विगुणं कुर्याद्ब्रह्मचारी च नैष्ठिकः’ ॥

इति ॥ ६४ ॥

अथ ब्रह्मवधस्य महापातकस्य प्रायश्चित्तमाह—

* पुनर्मामिति ऋक् उपरितनयाज्ञवल्क्यवचनव्याख्याने निर्दिष्टा ।

१. C. F. read काश्यपः for काश्यपः. २. I. and F. substitute तु for त्रिः; while G. omits the following portion :—

‘स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः पुनर्मामित्यृचं जपेत्’ ।

इति । भयादौ प्रजापतिराह—

‘भये रोगे तथा स्वप्ने सिक्त्वा शुक्रमकामतः ।

चतुर्विद्योपपन्नस्तु विधिवद्ब्रह्मघातके ॥ ६५ ॥

समुद्रसेतुगमनं प्रायश्चित्तं विनिर्दिशेत् ।

इति । ऋग्वेदादयश्चतस्रो वेदाश्चतुर्विद्याः । ताभिरुपपन्न-
स्तदध्ययनानुष्ठानवान् । एतेन

‘चातुर्विद्यो विकल्पी च’

(अ. स्मृ. ३. १९)

इत्यादिरङ्गिरसा प्रोक्ता सर्वा परिषदुपलक्ष्यते । समुद्रे दा-
शरथिना बद्धः सेतुः समुद्रसेतुः । तद्यात्रां ब्राह्मणघातके पुरुषे
यथाविध्यनुष्ठेयत्वेन निर्दिशेत् ॥ ६५ ॥

विधिवदित्युक्तम् । कोऽसौ विधिरित्याकाङ्क्षया तदिति-
कर्तव्यतामाह—

सेतुबन्धपथे भिक्षां चातुर्वर्ण्यात् समाचरेत् ॥ ६६ ॥

वर्जयित्वा विकर्मस्थान् छत्रोपानद्विर्जितः ।

इति । चतुर्णां वर्णानां यानि कर्माणि शास्त्रविहितानि
तेभ्यो विरुद्धानि विकर्माणि तेषु तात्पर्येण तिष्ठन्तीति विकर्म-
स्थाः । तान् वर्जयित्वा यथाशास्त्रं वर्तमानाच्चातुर्वर्ण्यात् सेतु-
बन्धमार्गे भिक्षां चरेत् । छत्रोपानद्विर्जित इति न केवलं
भिक्षावेलायाम् । किन्तु मार्गगमनेऽपि द्रष्टव्यम् ॥ ६६ ॥

१. I. reads चतुर्विद्योपपन्ने तु. २. K. and L. read विप्रघातके for ब्रह्मघा-
तके. ३. I. and J. read ऋगादयः चतस्रो. ४. I. reads चातुर्विद्योपप-
न्नेन द्वाभ्यां च for चातुर्विद्यो विकल्पी च. ५. C. F. and G. omit समुद्रसेतु-
and C. and F. also omit तद्यात्रां. ६. B. D. and H. read चातुर्वर्ण्यं for
चातुर्वर्ण्यात्. ७. Except E. and I. others insert विकर्मस्थाश्च ; while G.
reads विकर्मस्थः for the same. ८. I. omits मार्ग-; while G. substitutes
इति for अपि.

भिक्षमाणेन वक्तव्यमुक्तिप्रकारमाह—

अहं दुष्कृतकर्मा वै महापातककारकः ॥ ६७ ॥

गृहद्वारेषु तिष्ठामि भिक्षार्थी ब्रह्मघातकः ।

इति । पापप्रख्यापनस्य प्रायश्चित्ताङ्गत्वात् प्रतिभिक्षागृहं
अहं दुष्कृतकर्मेत्यादिवाक्येन स्वपापं प्रख्यापयेत् । अप्रख्या-
पने बाधमाहाङ्गिराः—

‘कृत्वा पापं न गूहेत गूह्यमानं विवर्धते’ ।

(अं. स्मृ. १.४७)

इति । दुष्कृतकर्मा, महापातककारको, ब्रह्मघातक इति
पदत्रयस्य महासामान्या-श्वान्तरसामान्य-तद्विशेषवाचित्वादपु-
नरुक्तिः ॥ ६७ ॥

अध्वश्रान्तस्यावस्थातुं देशविशेषमाह—

गोकुलेषु वसेच्चैव ग्रामेषु* नगरेषु वा ॥ ६८ ॥

तपोवनेषु तीर्थेषु नदीप्रस्रवणेषु वा ।

इति । बहूनां गवां ग्रामे स्थापयितुमशक्यत्वेनारण्ये स्थाप-
नाय कल्पितो व्रजप्रदेशो गोकुलम् । यत्र व्याघ्रादिभयात् ग्रौ-
माद्बहिर्निवासोऽशक्यः । तत्र ग्रामे नगरे वा प्रविश्य गोशाला-

* कतिपयजननिवासो ग्रामः । चातुर्वर्ण्यानेकजननिवासो नगरम् ।
मुन्यादिनिवासस्तपोवनं नैमिषादिकम् ।

१. B. and D. read the following line as follows:—

गृहद्वारेषु भिक्षामि तिष्ठामि ब्रह्मघातकः ।

२. C. and F. read अवान्तर-सामान्याभ्यां तद्विशेषवाचित्वात्. ३. K. and L.
read वापि for चैव. ४. M. reads तथा वनेषु for तपोवनेषु. ५. Except C.
and F. all others substitute च for both वा. ६. J. omits ग्रामात्. ७. B.
D. and G. read उशक्तः for अशक्यः also substitute तपोवनं for नदीप्रस्रवणं.

SHRUTU VISHWA

J. S. SIMHASAN JNANAMANDIR

CCO. Vasishtha Tripathi Collection. Digitized By Siddhanta Ganguli, Ganga Kosha

LIBRARY

Jangamawadi Math, Varanasi

1885

देवायतनादौ पुण्यप्रदेशे निवसेत् । असति तु व्याघ्रादिभ्यो
भये तपोवनादिषु निवसेत् । नदी-प्रस्रवणेभ्योऽन्यानि तीर्था-
नि पम्पासरोवरादीनि ॥ ६८ ॥

न केवलं भिक्षागृहेष्वेव पापप्रख्यापनम् । किन्तु निवास-
स्थानेष्वपीत्याह —

एतेषु ख्यापयन्नेनः पुण्यं गत्वा तु सागरम् ॥ ६९ ॥

दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

रामचन्द्रसमादिष्टनलसञ्चयसञ्चितम् ॥ ७० ॥

सेतुं* दृष्ट्वा समुद्रस्य ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

इति । यथोक्तप्रकारेण पापप्रख्यापनपुरःसरं यात्रां कृत्वा
सेतौ दृष्टे सति तत्पापक्षयः ॥ ६९-७० ॥

सेतुदर्शनानन्तरकर्तव्यमाह—

सेतुं दृष्ट्वा विशुद्धात्मा त्ववगाहेत सागरम् ॥ ७१ ॥

* 'दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम्'—इति सेतोर्विशेषण-
द्वयम् । स च सेतुर्दशयोजनविस्तीर्णः शतयोजनमायतः दीर्घः । यथा
श्रीमद्रामायणे—

‘दशयोजनविस्तीर्णं शतयोजनमायतम् ।

ददृशुर्देव-गन्धर्वा नलसेतुं सुदुष्करम्’ ॥

(वा. रा. ६. २२. ७२)

इति । रामचन्द्रेण समादिष्टेन नलनाम्ना वानरेण योज्यं काष्ठ-पाषाणा-
दिसञ्चयः कृतः तेन सञ्चितं बद्धम् ।

* १. I. omits तु. २. B. and D. read तेषु प्रख्यापय यन्नेन, J. एतेषु ख्यापय-
न्नेन, K. and L. एतेषु ख्यापयन्नेनः all for एतेषु ख्यापयन्नेनः. ३. B. D.
G. H. I. J. and M. read -समादिष्टं for -समादिष्ट-. ४. Except H. all
others read सेतोर्विशेषणे for सेतौ दृष्टे. ५. B. D. G. and I. read सेतुदर्शनान-
तरं for सेतुदर्शनानन्तर-. ६. K. L. and M. do not insert this line.

इति । स्पष्टोऽर्थः ॥ ७१ ॥

सेतुं द्रष्टुमशक्नुवतो भूपतेः पक्षान्तरमाह—

यजेत वाश्वमेधेन राजा तु पृथिवीपतिः ।

इति । अश्वमेधेऽप्येव शक्तस्य तदुपासनं वेदितव्यम् । तथा च तैत्तिरीयब्राह्मणे* श्रूयते—

‘सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अतरन्नपि वा एतेन

ब्रह्महत्यामतरन् सर्वं पाप्मानं तरति तरति

ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते य उचैनमेवं वेद’ ।

(तै. सं. ५. ३. १२. १. २)

इति । तदुपासनं च—

‘उषा वा अश्वस्य’ ।

(तै. सं. ७. ६. २५. १)

---

* अत्र सर्वेष्वप्यादर्शपुस्तकेषु ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इत्येव वर्तते, तथापि ‘सर्वं वे’त्याद्यभिमतं वाक्यं तैत्तिरीयसंहितायामेव वर्तते न ब्राह्मणे । तदयं

---

१. Except I. all others omit स्पष्टोऽर्थः. २. E has in the margin:—

‘अनुपातकिनस्त्वेते महापातकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्धयन्ति तीर्थानुसरणेन वा’ ॥

इति । तत्र अश्वमेधः सार्वभौमविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत’ ॥

इति श्रुतेः ।

We are unable to find out whether the above portion can be found in this book or others. ३. The quoted portion does not occur in Taittirīya Brāhmaṇa, but is found in Taittirīya Samhitā and the next sentence also in the Samhitā and not in Taittirīya Brāhmaṇa.

इत्यादौ वाजसनेयिब्राह्मणे तैत्तिरीयब्राह्मणे* च प्रप-
ञ्चितम् ॥ ७१ ॥

सेतुयात्रां समाप्य पुनः प्रत्यागतस्य कर्तव्यमाह—

पुनः प्रत्यागतो वेश्मवासार्यमुपसर्पति ॥ ७२ ॥

सपुत्रः सह भृत्यैश्च कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ।

गाश्चैवैकशतं दद्याच्चतुर्विद्येषु दक्षिणाम् ॥ ७३ ॥

ब्राह्मणानां प्रसादेन ब्रह्महा तु विमुच्यते ।

इति । ब्राह्मणानां प्रसादो नाम-विपापो विशुद्धस्त्वमसी-
त्येवमाद्युक्तिः । इदं च व्रतं गुणविहीनस्य ब्राह्मणस्य वधे द्रष्ट-
व्यम् । अस्मिन्नेव विषये व्रतान्तरमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पात्रे धनं वा पर्याप्तं दत्त्वा शुद्धिमवाप्नुयात्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २५०)

इति । विद्या-तपोयुक्ते पात्रे गो-भू-हिरण्यादिकं जीवनोपाय-
पर्याप्तं दद्यात् । वा शब्देन सर्वस्वं सपरिच्छेदं वा गृहं दद्यात् ।
तदाह मनुः—

लेखकप्रमादो वा माधवाचार्यस्यैव नाम विस्मृतिर्वेति न ज्ञायतेत्यलं महतां
प्रमादोद्घाटनेन ।

* ‘उषा वा’ इत्येतद्वाक्यं न तैत्तिरीयब्राह्मणे दृश्यते । अपि तु तै-
त्तिरीयसंहितायामेव वर्तते ‘तैत्तिरीयब्राह्मणे’ इति तु प्रामादिकमेवेति
प्रतिभाति ।

१. C. and F. read सहपुत्रः सह भृत्यैश्च, J. सहपुत्रः सभृत्यैश्च and K. L.
सपुत्रः सहभृत्यैश्च all for सपुत्रः सह भृत्यैश्च. २. B. D. and H. read चातुर्वे-
द्येषु and E. I. चातुर्विद्येषु for चातुर्विद्येषु. ३. B. D. and I. omit
ब्राह्मणस्य. ४. C. and F. read धृतं for धनं.

‘सर्वस्वं वा वेदविदे ब्राह्मणायोपपादयेत्* ।

धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

(म. स्मृ. ११. ७६)

इति । अपुत्रस्य सर्वस्वदानं पुत्रवतः सपरिच्छदं गृहदानमिति व्यवस्था ॥ ७२-७३ ॥

अथान्यमुनिप्रणीतानां व्रतविशेषाणां व्यवस्थां वर्णयामः ।
तत्र याज्ञवल्क्यः—

‘शिरःकपाली ध्वजवान् भिक्षाशी कर्म वेदयन् ।

ब्रह्महा द्वादशाब्दानि मितभुक् शुद्धिमाप्नुयात् ॥

(या. स्मृ. ३. २४३.)

इति । स्वव्यापादितब्राह्मणशिरःकपाल-ध्वजवान्—

‘कृत्वा शवशिरोध्वजम्’ ।

(म. स्मृ. ११. ७२)

इति मनुस्मरणाच्च ।

‘ब्राह्मणो ब्राह्मणं घातयित्वा तस्यैव शिरःकपाल-

मादाय तीर्थान्यनुसंचरेत्’ ।

(शा. स्मृ. ५. २६)

* अत्रायमर्थवादः ‘धनं वा जीवनायालम्—इति । यावता धनेन दत्तेन प्रतिग्रहीतुर्जीवनं पर्याप्तं भवति तावता धनेन तस्मै जीवितं दत्तं भवति एतदेव साम्यम् ।

१. The text reads स वेदविदुषे for वा वेदविदे. २. H. reads जीवनायाल-गृहं for जीवनायालं. ३. Except A. all others omit पुत्रवतः. ४. H. reads -कपालो for -कपाली.

इति शातातपस्मरणाच्च । एतदेभयं पाणिनैव ग्राह्यम्—

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिः’ ।

(गौ. स्मृ. २२. ४)

इति गौतमस्मरणात् । खट्वाङ्गशब्देन दण्डारोपितशिरः-
कपालात्मको ध्वजो गृह्यते । भिक्षार्थं त्वन्यदेव मृत्कपालं
ग्राह्यम् ।

* मृण्मयकपालपाणिर्भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत् ।

(गौ. स्मृ. २२. ६)

इति गौतमस्मरणात् । तथा शङ्खोऽपि—

‘ब्रह्महा परिषदानुमतः खट्वाङ्गी गर्दभाजिनी
मृण्मयपात्रपतितशिष्टान्नभोजी स्वकर्म विख्याप-
यन् चरेद्भैक्ष्यमेककालाहारः । शून्यागार-नदी-

* अस्मद्वृष्टगौतमस्मृतिपुस्तकेषु नेदं सूत्रं कुत्राप्युपलभ्यते । नापि
व्याख्याकृता हरदत्तेन विवृतम् । भिक्षार्थं मृण्मयपात्रं ग्राह्यमित्यपि न
तस्य सम्मतमिति प्रतिभाति । यतस्तेन ‘खट्वाङ्ग’ इत्येतत्सूत्रव्याख्यायां—
‘खट्वाङ्गं दक्षिणे पाणौ । कपालं सव्ये भिक्षार्थं पानीयपानार्थं भोजनार्थं
च । तथा चापस्तम्बः—

‘पुरुषशिरः प्रतिपानार्थमादाय खट्वाङ्गं दण्डार्थे’ ।

(आ. ध. सू. १. १०. २७. २१)

इत्युक्तम् ।

१. B. D. G. omit this:—

एतदेभयं पाणिनैव ग्राह्यम् ।

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिः’ ।

इति गौतमस्मरणात् ।

२. I. J. does not insert -कपाल-. ३. B. D. and G. omit मृण्-. ४. I.
reads -भिक्षान्न- for -शिष्टान्न-.

पर्वत-वृक्षमूल-गुहानिकेतनः स एवं द्वादशे वर्षे
शुद्धिमाप्नोति' ।

(शं. स्मृ. १६. ९)

इति । वनादिवासिना तेन भवितव्यम् । यथाह मनुः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि कुटीं कृत्वा वने वसेत् । (७२)

कृतवापनो वा निवसेद् ग्रामान्ते गोव्रजेऽपि वा ।

आश्रमे वृक्षमूले वा सर्वभूतहिते रतः’* ॥ (७८)

(म. स्मृ. ११. ७२-७८)

इति । ‘कृतवापनो वा’ इति वाशब्देन जटाधारणेन सह
विकल्पोऽवगम्यते† । अत एव संवर्तः—

‘ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा‡ जटी ध्वजी’ ।

(सं. स्मृ. १०९)

इति । लोहितमृण्मयखण्डशरावेण भिक्षा ग्राह्या । तथा-
चापस्तम्बः—

* तृण-पर्णादिकृतो निकेतो वर्षातप-शीतत्राणादिहेतु गृहं कुटी ।
द्वादशाब्दिकव्रतस्यैव ‘कृतवापन’ इत्यादिर्विशेषः । गोविन्दराजस्तु ‘समा-
प्ते द्वादशे वर्षे’ (म. स्मृ. ११. ८१) इत्यभिधानात् द्वादशवार्षिकस्यायं
गुणविधिरिति मन्यते ।

† नायं विकल्पो मेधातिथ्यादिसम्मतः ।

‡ लोमवद्वसन इत्यर्थः ।

१. G. substitutes स केतनं for स एवं; while I. omits स. २. G. reads
तथा च for यथाह. ३. The text substitutes -समाः for -अब्दानि. ४. The
text omits वा. ५. E. and H. substitute आसने for आश्रमे. ६. The
text substitutes गो-ब्राह्मणहिते रतः for सर्वभूतहिते रतः. ७. The text reads
ब्रह्मस्तु वनं गच्छेत् बालवासा for ब्रह्महा द्वादशाब्दानि बालवासा.

‘लोहितकेन मृण्मयखण्डशरावेण भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत्’।

(आ. ध. सू. १. ९. २४. १४)

इति । अत्र मृष्टं लभ्यत—इति सङ्कल्पमकृत्वा भैक्ष्यमा-
चरेत् । तदाह वसिष्ठः—

‘सप्तागाराण्यसङ्कल्पितानि चरेद्भैक्ष्यमेककालाहारः’।

(व. स्मृ. २१. ९)

इति । इदं च भैक्ष्यमशक्तविषयम् । तथा च संवर्तः—

‘ब्रह्मन्नस्तु वनं गच्छेद्वनवासी जटी ध्वजी ।

वन्यान्येव फलान्यश्नन् सर्वकामविवर्जितः॥

भिक्षार्थी विचरेद् ग्रामं वन्यैर्यदि न जीवति ।

चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यं खट्वाङ्गी संयतः पुनः ॥

भैक्ष्यं चैव समादाय वनं गच्छेत्ततः पुनः ।

वनवासी ह्यर्पः स्पृश्येत् सदाकालमतन्द्रितः॥

ख्यापयन्नात्मनः पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तमः ।

अनेन तु विधानेन द्वादशाब्दं व्रतं चरेत् ॥

(सं. स्मृ. १०९—११२)

१. The text reads as follows:—

खण्डेन लोहितकेन शरावेण ग्रामे प्रतिष्ठेत् ।

२. G. substitutes यत्र for अत्र. ३. E. reads मिष्टं for मृष्टं. ४. B. and D. omit चरेद्. ५. The text reads वल्कवासा, B. C. D. F. and J. बाल-
वासा: and H. वनवासी all for वनवासी. ६. The text reads च चरेद् for
विचरेद्. ७. G. reads संयुतः for संयतः and J. खट्वाङ्गीलयितः for खट्वाङ्गी
संयतः. ८. B. and D. ह्यपःस्पृश्य, C. and F. ह्यपस्पृष्ट्वा and E. G. and
H. ह्यपः स्पृश्यात् all for ह्यपःस्पृश्येत्; while the text स पापश्च for the
same. ९. H. reads पापकृत्तरः for पापकृत्तमः and the text reads this
line as follows:—

ख्यापयन्नेव तत् पापं ब्रह्मघ्नः पापकृत्तरः ।

इति । नियमान्तराण्याह यमः—

‘अथ वै ब्रह्महत्यायां खट्वाङ्गी मितभोजनी ।
 मृण्मयेन कपालेन स्वकर्म श्रावयंस्तथा ॥
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत् ।
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानं संस्मरन् ब्राह्मणं च तम्*॥
 चरेद् व्रतं यथोद्दिष्टं देव-ब्राह्मणपूजकः ।
 एवं दृढव्रतो नित्यं सत्यवादी जितेन्द्रियः ॥
 सप्तागाराण्यपूर्वाणि यान्यसङ्कल्पितानि च ।
 सञ्चरेत्तानि शनकैर्विधूमे भुक्तिर्वर्जिते ॥
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाभिनो विख्याप्य सञ्चरेत् ।
 एककालं चरेद्भैक्ष्यमलब्धोपवसेद्दिनम् ॥
 एवं सञ्चरमाणस्तु ब्रह्महत्यां ब्रुवन् रुदा ।
 पूर्णे तु द्वादशे वर्षे ब्रह्महत्यां व्यपोहति’ ॥
 (य. स्मृ. ६. २१-२६)

इति । ब्रह्मचर्यादिनियममाह गौतमः—

‘खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा द्वादशसंवत्सरान् ब्रह्म-
 चारी भिक्षायै ग्रामं प्रविशेत् कर्माचक्षाणः

* यस्तेन हतः तं ब्राह्मणं संस्मरन् । ‘ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाम्’—
 इति एनः पापं विख्याप्य भिक्षेत् ।

१. C. and F. read विषयान्तराणि for नियमान्तराणि. २. G. and I. read मितभोजनः for मितभोजनी. ३ B. D. I. read ख्यापयन् for श्रावयन्. ४ B. D. read देवागाराणि च विवर्जयेत् for सर्वान् देवागाराणि वर्जयेत्. ५. B. and D. substitute -पूजनः for -पूजकः. ६ We follow here A. and I.; while all others read भूषणे. ७. B. D. E. and I. substitute अभिख्याप्य for विख्याप्य. ८. A. B. C. D. and F. read ब्रह्महत्या for ब्रह्महत्यां. ९. G. H. read भैक्ष्य- for ब्रह्म- and B. and D. -चर्यव्रतानि for -चर्यादिनियमम्. १०. I. reads खट्वाङ्गी for खट्वाङ्ग-; while except A. and the text all others omit वा.

(४) यथोपक्रमेत् सन्दर्शनादार्यस्य ।

(५) स्थानासनाभ्यां विहरन् सवनेषूदको-
पेस्पर्शां शुद्ध्येत् । (६) .

(गौ. स्मृ. २२. ४-६)

इति । कौश्यपोऽपि—

‘ पवित्रपाणिर्दण्डी च पङ्कदन्तो रजस्वलः ।

तीर्थावासी कुशाच्छादी जटिलौ ब्रह्महा भवेत् ॥

(का. स्मृ. ३. १४)

इति । इयं विशुद्धिरकामकृतब्राह्मणवधविषया । तथा च
मनुरेतद्वादशवार्षिकमुपक्रम्य बहूनि व्रतान्यभिधायान्ते नि-
गमयति—

‘इयं विशुद्धिरुदिता प्रमाप्याकामतो द्विजम् ।

कामतो ब्राह्मणवधे निष्कृतिर्न विधीयते ॥

(म. स्मृ. ११. ८९)

इति । आवृत्तब्रह्मवधे चतुर्थात्प्राग्व्रतमप्यावर्तनीयम् ।
तदाहतुर्मनु-देवलौ—

‘विधेः प्राथमिकादस्माद् द्वितीये द्विगुणं चरेत् ।

तृतीये त्रिगुणं चैव चतुर्थे नास्ति निष्कृतिः ॥

१. G. reads यथोक्तक्रमात् and H. यथोपक्रमेत् both for यथोपक्रमेत्.
२. Except A. H. I. and the text all others read उदकस्पर्शां for उदको-
पस्पर्शां. ३. A. and J. substitute कण्वोऽपि for काश्यपोऽपि. ४. C. and
F. read पङ्कदन्धो and I. पक्षदन्तो for पङ्कदन्तो. ५. B. D. read तीर्थवासी
कुशाच्छेदी for तीर्थवासी कुशाच्छादी and all others except A. and J. read
तीर्थवासी for तीर्थवासी.

इति^१ ।

‘यत् स्यादनभिसन्धाय पापं कैर्म सकृत्कृतम् ।

तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा धर्मविद्धिर्मनीषिभिः’ ॥

इति । तदेतदेवलेन सकृदनुष्ठानस्य सकृत्कृतपापविषय-
त्वाभिधानात् ।

प्रतिनिमित्तं नैमित्तिकमावर्तनीयम्’ ।

इति न्यायाच्चावृत्तौ द्वैगुण्यादिसिद्धिः । यस्तु न साक्षाद्-
ब्राह्मणं हन्ति किंतु तिरस्कारादिद्वारात्तन्निमित्ततामापद्यते
तम्प्रति सुमन्तुराह—

‘तिरस्कृतो यदा विप्रो हत्वात्मानं मृतो यद्वि ।

निर्गुणः सहसा क्रोधाद्गृह-क्षेत्रादिकारणात् ॥

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् प्रतिलोम सरस्वतीम् ।

गच्छेद्वापि विशुद्ध्यर्थं तत्पापस्येति निश्चितम्* ॥

* यो गुणहीनो विप्रः स्वकीयैः परकीयैर्वा तिरस्कृतः सन् आत्मानं
व्यापादयेत् । इदं च तिरस्करणं सनिमित्तम् । सहसा क्रोधात् वा गृह-क्षेत्रा-
दिनाशेनापहारेण वा दुःखितः सन् यो म्रियेत तस्य विशुद्ध्यर्थं तिरस्का-
रादिकर्त्ता मरणनिमित्तभूतेन तत्पुत्रादिना वा त्रैवार्षिकं व्रतं वा सागर-
सङ्गममारभ्योगमपर्यंतं सरस्वतीतीरसेवनं कर्तव्यम् । इदं च निर्गुण-
विप्रमरणविषये निमित्तभूतस्य गुणवत् एव । गुणवति मृते त्वधिकम् ।

१. I. does not insert इति. २. C. F. and G. substitute यस्मात् for
यत् स्याद्. ३. B. and D. read पापहर्ता सकृत् for पापं कर्म सकृत्. ४. G.
reads दृष्टा for दृष्टा. ५. G. omits तदेतद्. ६. C. and F. read क्रममाणो,
E. and H. उक्रममाणो for हत्वात्मानं.

इति । निर्निमित्तं भर्त्सने स एव आह—

‘अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो ह्यत्यर्थं निर्गुणोपरि ।

क्रोधाद्वै ध्रियते यस्तु निर्निमित्तं तु भर्त्सितः ॥

वत्सरत्रितयं कुर्यात्तर्तः कृच्छ्रं विगुह्ये’* ॥

इति । यदा पुनर्निमित्ती अत्यन्तगुणवान् आत्मघाती चात्यन्तनिर्गुणः तदेकवर्षमेव ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् ।

‘केश-श्मश्रु-नखादीनामकृत्वा वपनं वने ।

ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो वर्षेणैकेन शुद्ध्यति’ ॥

इति तेनैवाभिधानात् । यथा हन्ता प्रायश्चित्ती यथा वा निमित्ती तथैवानुमन्त्रार्दयोऽपि प्रायश्चित्तभाजः । तथा च पैठीनसिः—

‘हन्ता मन्तोपदेष्टा च तथा सम्प्रतिपादकः ।

प्रोत्साहकः सहायश्च तथा मार्गोपदेशकः ॥

आश्रयः शस्त्रदाता च भक्तदाता विकर्मिणः ।

उपेक्षकः शक्तिमांश्चेद्दोषवक्ताऽनुमोदकः ॥

*निर्गुणविप्रमरणनिमित्तभूतस्य गुणवतः प्रायश्चित्तमभिहितम् । इदानीमत्यन्तनिर्गुणमरणनिमित्तस्यात्यन्तनिर्गुणस्य प्रायश्चित्तमाह । ‘अत्यर्थं निर्गुण’ इति । सनिमित्तभर्त्सने तु न्यूनम् ।

१. B. and D. read निर्निमित्ततो मृते, C. and F. निर्निमित्तता मते, G. निर्निमित्तं मृते and H. निर्निमित्ततो मृते all for निर्निमित्तं भर्त्सने. २. J. reads प्रत्यर्थं for ह्यत्यर्थं. ३. G. reads च for तु. ४. J. reads गहितः. ५. C. F. and I. substitute नरः for ततः. ६. H. reads यदा पुनर्नरः निमित्ते for यदा पुनर्निमित्ती. ७. I. reads कृत्वा तु वपनं for अकृत्वा वपनं. ८. B. D. G. H. read अनुमन्त्रादेरपि प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः. ९. B. and D. read कर्ता for हन्ता. १०. B. and D. read सहाचारः तथा चाप्रोपदेशकः for सहायश्च तथा मार्गोपदेशकः ; while C. F. and I. मार्गानुदेशकः for मार्गोपदेशकः. ११. I. reads विकर्मिणाम्. १२. B. and D. substitute उपेक्षकः for उपेक्षकः and all others except A. and I. read शक्तिमांश्च for शक्तिमांश्चेत्.

अकार्यकारिणस्तेषां प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत् ।

तथा शक्यनुरूपं च दण्डं तेषां प्रकल्पयेत्* ॥

इति । एतेषां मध्ये यो यो वधस्य प्रत्यासन्नस्तस्य तस्या-
धिकं प्रायश्चित्तम् । विप्रकृष्टस्य तदपेक्षया न्यूनं प्रायश्चित्तं
प्रकल्पनीयम् । साक्षात्कर्तुरपि वयोविशेषे प्रायश्चित्तस्य ह्रासो
भवति । तदाह यमैः—

‘अशीतिर्यस्य वर्षाणि बालो वा ऽप्यूनषोडशः ।

प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति व्याधितश्च तथा स्त्रियः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४१)

इति । कचित्कर्तुः प्रतिनिधिमाह स एव—

‘अपूर्णेकादशाब्दस्य चतुर्वर्षाधिकस्य च ।°

प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता पिताऽन्यो वाऽथ बान्धवः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ३)

* दण्डस्तु राज्ञा कर्तव्यः । ननु प्रायश्चित्तकल्पनानन्तरं दण्ड-
कल्पनं न युक्तम् । प्रायश्चित्तेनैव पापानोदे दण्डस्य वैयर्थ्यं स्यात् ।
यदि पापनिवृत्तिर्न भवेत् तर्हि प्रायश्चित्तस्य वैयर्थ्यं स्यात् तस्मात्प्राय-
श्चित्तानन्तरं न युक्तो राजदण्ड-इति चेत्-न । प्रायश्चित्तेन पारलौकि-
कदोषनिवृत्तिर्भवति । ऐहिकदोषनिवृत्त्यर्थं राजदण्डस्यैव विहितत्वात्
इति दिक् ।

१. All, except A. and J. read यथा- for तथा. २. A. substitutes मनुः
for यमः. ३. B. and D. read व्याधितस्य यथाश्रयम्; while A. स्त्रियो रोगिण
एव च for व्याधितश्च तथा स्त्रियः. ४. B. and D. read अपूर्णौ द्वादशाब्दस्य
for अपूर्णेकादशाब्दस्य. ५. B. D. and G. read माता-ऽपिता वाऽन्येऽस्य बान्धवाः;
C. and F. भ्राता पिता वाऽन्योन्यबान्धवः and J. भ्राता-पिता वाऽन्येऽथ
बान्धवाः all for भ्राता-पितान्यो वा ५थ बान्धवः.

इति । यत्तु तेनैवोक्तम्—

‘*अतो बालतरास्यास्य नापराधो न पातकम् ।
राजदण्डो न तस्यास्ति प्रायश्चित्तं च नेष्यते’ ॥
(य. स्मृ. ६. ४)

इति तत् प्रायश्चित्तालपत्वाभिप्रायम् । न पुनः सर्वात्मना
तदभावप्रतिपादनपरम् ।

‘पादो बालेषु दातव्यः सर्वपापेष्वयं विधिः’ ।
(वि. स्मृ. १. ४६)

इति विष्णुना बालस्य पादाभिधानेन बालतरस्य ततो-
ऽप्यल्पत्वावगमात् । यद्वा माभूद्बालतरस्य पापम् । वचनेन
साक्षान्निवारणात् । नह्यस्ति वचनस्यातिभारः । यत्तु पुनर्म-
ध्यमाद्विरोवचनम्—

‘गवां सहस्रं विधिवत् पात्रेभ्यः प्रतिपादयेत् ।
ब्रह्महा विप्रैर्मुच्येत सर्वपापेभ्य एव सः’ ॥
(अं. स्मृ. २. ३६)

* अतो बालतरस्य चतुर्वर्षन्यूनस्य ।

१. C. and F. add the following portion after इति तच्च —
‘द्विगुणं सवनस्थे तु ब्राह्मणे व्रतमादिशेत्’, इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणपरम् ।
२. B. and D. read प्रायश्चित्तं न विद्यते; while G. reads प्रायश्चित्तं न
विद्यते for प्रायश्चित्तं च नेष्यते. C. and F. read न नेष्यते for च नेष्यते. ३. I.
reads -प्रायेण for -प्रायम्. ४. B. and D. read बालस्य for बालेषु; while E.
and I. substitute सर्ववर्णेषु for सर्वपापेषु. ५. H. reads बालवर्णे for बालस्य.
६. B. D. G. and H. substitute अल्पत्वमवगन्तव्यम् for अल्पत्वावगमात्.
७. C. and F. read बालस्य न पापम्. for मा भूद्बालतरस्य पापम्. ८. B. and
D. read विचारणात् for निवारणात्. ९. B. D. E. and I. omit तु. १०. I.
reads ब्रह्महाऽपि प्रमुच्येत for ब्रह्महा विप्रमुच्येत and substitutes च for सः

इति-तच्च-

‘द्विगुणं सवनस्थे तु ब्राह्मणे व्रतमादिशेत्’ ।

(या. स्मृ. ३. २५२)

इत्येतद्वाक्यविहितद्विगुणव्रताचरणाशक्तस्य वेदितव्यम् ।
प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् । यदपि शङ्खवचनम्—

‘प्रमाप्य द्वादश संवत्सरान् षट् त्रीन् सार्धं संव-
त्सरं च व्रतान्यादिशेत् । तेषामन्ते गोसहस्रं तस्या-
र्धमर्धं च दद्यात् । सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण ’ ।

इति तदाचार्यादिहननविषयम् । तथा च दक्षः—

‘सममब्राह्मणे दानं द्विगुणं ब्राह्मणब्रुवे ।

आचार्ये शतसाहस्रं सोदर्ये दत्तमक्षयम् ॥ (२६)

सम-द्विगुण-साहस्रमानन्त्यं च यथाक्रमम् ।

दाने फलविशेषः स्यात् हिंसायां तद्वदेव हि’ ॥ (२५)

(द. स्मृ. ३. २५-२६)

इति । यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम्—

‘विप्रहारण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरो-

ध्वजः शाणीपक्ष आत्मन्युपरि जान्वाऽऽच्छादयेत्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २४. ११)

१. C. and F. omit त्रीन् and I. quite mistaken here. २. B and D. read दशसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च, C. F. शतसहस्रं तस्यार्धमर्द्धं च, G. अयुतसहस्रं तस्यार्द्धमर्द्धं च and G. शतसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्द्धं च all for गोसहस्रं तस्यार्द्धमर्धं च. ३. J. adds च after आनुपूर्व्येण. ४. I. reads क्रमात्. ५. From यत्पुनरापस्तम्बेनोक्तम् to तस्मादस्मदुक्तैव व्यवस्था ज्या-यसी इति; the including portion between these two sentences is not found in all other manuscripts except A. and H. We doubt not whether the portion belongs to the author. F. also includes this portion, but there is a note in the margin अयं ग्रन्थः पूर्वनिङ्गुपष्ठान्त्यप-क्तिस्थो बोद्धव्यः and the folio 140, page 2. ६. The text reads this Sūtra अरण्ये कुटीं कृत्वा वाग्यतः शवशिरोध्वजोर्धशाणीपक्षमधोनाभ्युपरि जान्वाच्छाद्य-

इत्युपक्रम्य—

‘गुरुं हत्वा श्रोत्रियं वा एतदेव व्रत-
मोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत् । (२४) नौ-
स्मिँल्लोके प्रत्यापत्तिर्विद्यते’ । (२५)

(आ. ध. सू. १. ९. २४-२५)

इति तन्माता-पित्राचार्यादिविषयम् । तथा च भाविष्य-
पुराणे—

‘मातरं पितरं हत्वा सोदर्थं भ्रातरं तथा ।

गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च . . . . .’ ॥

इत्युपक्रम्य अस्यैव प्रायश्चित्तस्य विधानात् । शाणीपक्षः
शाणसूत्रमयवस्त्रैकदेशः । आ उत्तमादुच्छ्वासात् आ मरणात् ।
प्रत्यापत्तिः व्यवहारः । अत्राशक्तस्य शङ्ख आह—

‘प्रमाप्य द्वादशसंवत्सरान् षट् त्रीन् सार्धं
संवत्सरं च व्रतान्यादिशेत् । तेषामन्ते
गोसहस्रं तदर्थं तस्यार्धमर्थं च दद्यात् ।
सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इति ।

‘एतदेव व्रतमोत्तमादुच्छ्वासाच्चरेत्’ ।

इति अत्रासमर्थो द्वादशवार्षिकव्रतचर्यान्तरं गोसहस्रदानं
कुर्यात् । तत्राप्यशक्तस्य षड्वार्षिकव्रतचर्यान्तरं अर्धं गवां
सहस्रम् । तत्राप्यशक्तस्य त्रिवार्षिकव्रतचर्यान्तरं सार्धश-

१. The text reads this . . . . कर्मसमाप्तमेतेनैव विधिनोत्तमादुच्छ्वा-
साच्चरेत्. २. The text adds अस्य after न. ३. E. reads तदर्थं गोसहस्र-
दानं for अर्धं गवां सहस्रम् and H. reads अर्धं गवां for अर्धं गवां सहस्रम्.
४. E. reads व्यब्धव्रतानन्तरं तस्यार्धं पञ्चशताद्धं दानं for त्रिवार्षिकव्रतचर्या-
न्तरं सार्धशतद्वयं गवाम् ।

तद्वयं गवाम् । तत्राप्यशक्तस्य सार्धसंवत्सरव्रतेचर्या । अनन्तरं पञ्चविंशत्युत्तरशतमिति सर्ववर्णानां शक्त्यनुसारेण आनुपूर्व्येण क्रमेण द्वादशवार्षिकादिगोसहस्रादीनां समुच्चयो भवति । एतच्च पूर्वोक्तविषय एव कल्पनीयम् । प्रायश्चित्तस्यातिगुरुत्वात् ।

ननु—द्वादशवार्षिकादिव्रतचतुष्टयं गोसहस्रादिदानचतुष्टय-
सहितमभिधाय—

‘सर्वेषां वर्णानामानुपूर्व्येण’ ।

इत्यभिधानात् ब्राह्मणादिवर्णचतुष्टयस्य क्रमेण व्रतचतु-
ष्टयविधानं किमिति न स्यात् ? । मैवम् ।

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा भवेत् ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च व्रतं स्मृतम्’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १६)

इति । तथा—

‘शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा प्रायश्चित्तचतुष्टयम्’ ।

इति यथाक्रमं अङ्गिरो-भविष्यत्पुराणवचनाभ्यां ब्राह्मणापे-
क्षया इतरवर्णानामधिकप्रायश्चित्तविधानात् । तस्मादस्मदुक्तैव
व्यवस्था ज्ञायसी इति ।

ननु—एवं वचनान्तरं साक्षित्वेनोदाहृत्य यत्र विशेषव्यव-
स्थोच्यते तत्र साऽस्तु । यत्र त्वन्तरेणैव वचनान्तरं व्यवस्थो-
च्यते तत्र स्वकपोलकल्पिता कथं श्रद्धेया?— इति चेत् । मैवम् ।
स्मृतिकारैरेव कल्पनीयत्वाभिधानात् । तथा च देवलः—

१. E. adds अर्थं गवां after व्रतचर्यानंतरम्. २. I. omits एव; while
except A. B. D. and G. all others read स्मृतिकारेणैव for स्मृतिकारैरेव.

‘जाति-शक्ति-गुणापेक्षं सकृद्बुद्धिकृतं तथा ।
अनुबन्धादि विज्ञाय प्रायश्चित्तं प्रकल्पयेत् ॥

इति । यदिदं द्वादशवार्षिकं ब्रह्महत्याव्रतं तद् द्वादशे वर्षे
सम्पूर्णे वा समापनीयं अर्वाग्वा ब्राह्मणत्राणादिनिमित्तलाभे ।
तथा च शङ्खः—

‘द्वादशे वर्षे शुद्धिमाप्नोति । अन्तरा वा ब्राह्मणं
मोचयित्वा । गवां द्वादशानां परित्राणात् ।
सद्य एवौश्वमेधावभृथस्नानाद्वा पूतो भवति’ ।

इति । एवं च सति यद् याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य परित्राणाद् गवां द्वादशकस्य वा ।
तथाऽश्वमेधावभृथस्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात् ॥
दीर्घ-तीत्रामयग्रस्तं ब्राह्मणं गामथापि वा ।
दृष्ट्वा पथि निरातङ्गं कृत्वा वा ब्रह्महा शुचिः ॥
आनीय विप्रसर्वस्वं हतं, घातित एव वा ।
तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैर्जीवन्नपि न दुष्यति’* ॥

(या. स्मृ. ३. २४४—२४६)

* यश्चौर-व्याघ्रादिभिर्व्यापाद्यमानं कमपि ब्राह्मणं आत्मप्राणान् अन्तरे
कृत्वा त्रायति द्वादश गावो वा प्राणसङ्कटान्मोचयति सोऽसम्पूर्णोऽपि द्वा-
दशवार्षिकप्रायश्चित्ते शुद्धो भवति । एवमेव परकीयस्याश्वमेधे अवभृ-

१. B. and D. read वधकृतं for बुद्धिकृतं. २. G. and I. read द्वादशवर्षे
for द्वादशे वर्षे; while B. and D. द्वादशवर्षे त्वदसंपूर्णे वा for द्वादशे वर्षे संपूर्णे
वा. ३. Except A. all others read स द्यावा अश्व for सद्य एवाश्व-
४. The text substitutes च for वा. ५. Except B. D. and the text
others read स्नानात् शुद्धिमाप्नुयात् for स्नानाद्वा शुद्धिमाप्नुयात्. ६. C. and
F. substitute दत्त्वा for दृष्ट्वा. ७. The text reads तु for वा. ८. The text
reads विशुद्ध्यति for न दुष्यति.

इति न तद्व्रतान्तराभिप्रायम् । किंतु समाप्तिकथनाभि-
प्रायम् । व्रतान्तराणि तु मनुराह—

‘लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्याद्विदुषामिच्छयाज्मनः ।
प्रास्येदात्मानमग्नौ वा समिद्धे त्रिरवाक्शिराः ॥
यजेत वाश्वमेधेन स्वर्जिता गोसवेन वा ।
अभिजिद्विश्वजिद्भ्यां वा त्रिवृताग्निष्टुताऽपि वा* ॥
जपन् वाऽन्यतमं वेदं योजनानां† शतं व्रजेत् ।
ब्रह्महत्यापनोदाय मितभुङ् नियतेन्द्रियः ॥
सर्वस्वं वा वेदविदे ब्राह्मणायापपादयेत् ।
धनं वा जीवनायालं गृहं वा सपरिच्छदम् ॥

याख्यकर्माङ्गभूतस्नानसमये स्वकल्मषं विख्याप्य स्नात्वा शुद्धो भवति । तथा
बहुकालव्यापिना दुःसहेन कुष्ठादिरोगेण पीडितं ब्राह्मणं गां वा पथि दृष्ट्वा
निरुजं कुर्याच्चेत् ब्रह्महा शुद्धो भवति । अपहृतसर्वस्वतयावसीदतो विप्रस्य
गो-भू-हिरण्यादिद्रव्यं सर्वं प्रत्यानीय यस्तस्य विप्रस्य रक्षणं करोति स
विशुद्धो भवति । विप्रसर्वस्वप्रत्यानयनप्रयत्ने मृतः शस्त्रैः क्षतो जीवन्न-
पि वा शुद्ध्यत्येव ।

* त्रिवृता त्रिवृत्तोमेन । अग्निष्टुता अग्निष्टोमेन ।

† यं कमपि वेदं जपन् शतयोजनं गच्छेत् । योजनं षोडशसहस्र-
हस्तात्मकम् । यथोक्तम्—

‘द्वादशाङ्गुलिकश्शङ्कुस्तद्वयं तु शयः स्मृतः ।
तच्चतुष्कं धनुः प्रोक्तं क्रोशो धनुःसहस्रिकः ॥
चतुष्कं योजनं तत्स्यादिति मानं व्यवस्थितम् ।

१. Except A. all others omit तु. २. J. reads लक्ष्यः for लक्ष्यं. ३. G.
reads देवं for वेदं. ४. G. substitutes व्रजन् for व्रजेत्. ५. B. and D.
read मितभुक्तिर्जितेन्द्रियः for मितभुङ् नियतेन्द्रियः. ६. A. reads वेदविदि
and the text omits वा and reads वेदविदुषे.

हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् प्रतिस्नोतैः सरस्वतीम् ।

जपेद्वा नियताहारस्त्रिवै वेदस्य संहिताम्* ॥

(म. स्मृ. ११. ७३-७७)

इति । एते सर्वे पक्षाः कामकारा-ऽकामकारविद्वद्विद्वद्वि-
षयत्वेन व्यवस्थापनीयाः । कामकृतात्यन्ताभ्यासे तु याज्ञ-
वल्क्य आह—

‘ लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मैज्जान्तं जुहुयाद्वापि मन्त्रैरेभिर्यथाक्रमम् ’ ॥

(या. स्मृ. ३. २४७)

इति । द्वात्रिंशत्सहस्रहस्तैरपि योजनं भवति । यथोक्तं लीलावत्याम् ।

‘यवोदरैरंगुलमष्टसंख्यै-

हस्तोऽङ्गुलैः षड्गुणितैश्चतुर्भिः ।

हस्तैश्चतुर्भिर्भवतीह दण्डः

क्रोशः सहस्रद्वितयेन तेषाम् ॥

स्याद्योजनं क्रोशचतुष्टयेन

तथा कराणां दशकेन वंशः’ ॥

इति । देशभेदेनानयोर्व्यवस्था ज्ञेया ।

* यद्यपीमानि सर्वाण्यपि प्रायश्चित्तानि न वर्णविशेषाभिधानपुरस्त-
रमभिहितानि तथापि अन्यत्रोक्ता व्यवस्था अत्रानुसन्धेया । तद्यथा-
शस्त्रभृतां लक्ष्यत्वं अभिपतनं सर्वस्वदानं जीवनपर्याप्तधनदानं गृहदानं
सरस्वत्यनुगमनं च सर्ववर्णसाधारणम् । अश्वमेधो राज्ञ एव । गो-
सवो ब्राह्मणस्यैव । अन्ये त्रैवर्णिकानाम् । तत्र गोसवाश्वमेधौ कलौ वज्र्यौ
वर्णभेदेन प्रायश्चित्तस्य द्विगुण-त्रिगुणादिको भेदस्त्वग्रे आचार्येणैवाक्तो
ऽत्रानुसन्धेयः ।

१. The text reads ऽनुसरेत् for ऽनुचरेत्. २. B., D. and J. read
प्रतिस्नोतां for प्रतिस्नोतैः. ३. The text reads मैज्जान्तां for मैज्जान्तं.

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि लोमभिर्मृत्युं वासये ।

इति प्रथमाम् ।

त्वचं मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वासये ।

इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वासये ।

इति तृतीयाम् ।

मांसं मृत्योर्जुहोमि मांसेन मृत्युं वासये ।

इति चतुर्थीम् ।

मेदो^१ मृत्योर्जुहोमि मेदसा मृत्युं वासये ।

इति पञ्चमीम् ।

स्नायुं मृत्योर्जुहोमि स्नाय्वा मृत्युं वासये ।

इति षष्ठीम् ।

१. All others except A. and I. read तथा for तत्र ; while C. and F. omit the following :—

..... लोमप्रभृति वै तनुम् ।

मज्जान्तं जुहुयाद्वापि मंत्रैरभिर्यथाक्रमम् ॥

इति । तत्राष्टौ मन्त्रानाह वसिष्ठः—

‘लोमानि मृत्योर्जुहोमि..... ।

२. These Mantras are found in all manuscripts and the text, but they appear different from one another. I. substitutes नाशय for वासये in all the Mantras and except A. G. and the text all others read प्रथमम् for प्रथमाम् and so on in masculine instead of feminine, while G. omits the following :—

प्रथमम् । त्वचं मृत्योर्जुहोमि त्वचा मृत्युं वासये । इति द्वितीयाम् ।

लोहितं मृत्योर्जुहोमि लोहितेन मृत्युं वासये । इति.

and substitutes आश्रयति for वासये इति in the first and the fourth Mantra. ३. The text interchanges this Mantra for the sixth. ४ The texts, two Bombay editions and one Benares edition with commentary reads स्नावामि- and स्नावमिः स्नायु for and स्नाय्वा.

अस्थीनि मृत्योर्जुहोमि अस्थिभिर्मृत्युं वासये ।

इति सप्तमीम् ।

मज्जानं मृत्योर्जुहोमि मज्जाभिर्मृत्युं वासये ।

इति अष्टमीम् ।

(व. स्मृ. २०. २६)

इति । मरणान्तिकस्येदृशस्य सर्वस्य व्रतस्य कामकार-
विषयत्वं मध्यमाङ्गिरा आह—

‘प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं प्रायश्चित्तं मनीषिभिः।

तत्कामकारविषयं विज्ञेयं नात्र संशयः ॥

यः कौमतो महापापं नरः कुर्यात् कथंचन ।

न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा भृग्वग्निपतनादृते’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनोक्तम्—

‘ब्रह्महा संवत्सरं कृच्छ्रं चरेत् । अधःशायी
त्रिषवणस्नायी कर्मावेदको भैक्ष्याहारो दिव्यनदी-
पुलिन-सङ्गमा-ऽऽश्रम-गोष्ठ-पर्वत-प्रस्नवण-तपो-
वनविहारी स्यात् स्थान-वीरासनी । संवत्सरे पूर्णे
हिरण्यमणि-गो-धान्य-तिल-भूमि-सर्पांषि ब्राह्म-
णेभ्यो ददन् पूतो भवति’ ।

१. I. reads मज्जां for मज्जानं and मज्जया for मज्जाभिः; while all other except A. and the text substitute मज्जां for मज्जाभिः. २. G. and I. do not insert ईदृशस्य. ३. G. and J. read कामेन for कामतः. ४. A. reads कुर्यात् विप्रः for नरः कुर्यात्. ५. Except A. and I. all others read त्रिषवणी for त्रिषवणस्नायी; while B. D. and I. कर्मवेदकः for कर्मावेदकः. ६. B. and D. read भिक्षाहारी for भैक्ष्याहारो. ७. H. reads -संगमाश्रयो गोष्ठ्यपर्वत- for -संगमाश्रमगोष्ठ-पर्वत-. ८. G. reads ब्राह्मणो दद्यात्; while I. substitutes दद्यात् for ददन्.

इति तदपहन्तुर्मुखस्य धनवतो जातिमात्रव्यापादने द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्वसिष्ठवचनम्—

‘द्वादशरात्रमब्भक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

(व. स्मृ. २३. ३८)

इति तन्मनोवसितब्रह्महृत्यस्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम् । यत् पुनः षट्त्रिंशन्मतवचनम्—

‘षण्ढं तु ब्राह्मणं हत्वा शुद्धहत्याव्रतं चरेत् ।

चान्द्रायणं प्रकुर्वीत पराकद्वयमेव च’ ॥

इति तदप्रत्यानेयपुंस्त्वस्य* सप्रत्ययवधे† द्रष्टव्यम् । अप्रत्ययवधे तु बृहस्पतिराह—

‘अरुणायाः सरस्वत्याः सङ्गमे लोकविश्रुते ।

शुद्धयेत् त्रिषवणस्नायी त्रिरात्रोपोषितो द्विजः’ ॥

* अप्रत्यानेयं पुनरानयितुमशक्यं पुंस्त्वं यस्य । षण्ढस्तावच्चतुर्दशविधः पूर्वमाचारकाण्डे विवाहप्रकरणे उक्तः । तत्र केषांचित् कालान्तरे औषधादिना पुंस्त्वं प्रत्यानेतुं शक्यं भवतीति प्रसिद्धमेवायुर्वेदविदाम् ।

† अत्र—

‘प्रत्ययोऽधीन-शपय-ज्ञान-विश्वासहेतुषु’ ।

(नामलिङ्गानुशासने ३. ३. १४७)

इति कोशात् प्रत्ययो ज्ञानम् । तच्च—

‘जाग्रत्संस्कारसम्भूतः प्रत्ययो विषयान्वितः’ ।

(ग. पु. १. १३६. १३)

इति गारुडात् संस्कारजन्यम् ।

१. B. and D. omit the following :—

‘यत्पुनर्वसिष्ठवचनम्’—

‘द्वादशरात्रमब्भक्षो द्वादशरात्रमुपवसेत्’ ।

इति । तन्मनोवसितब्रह्महृत्यस्य तदैवोपरतजिघांसस्य वेदितव्यम् ;

while H. substitutes वसिष्ठेनोक्तम् for the same. २. G. reads अम्भभक्षो for अब्भक्षो. ३. G. reads ब्रह्महत्यायाः for ब्रह्महृत्यस्य. ४. B. D. and G. read षट्त्रिंशन्मतवचनम् for षट्त्रिंशन्मतवचनम्. ५. I. reads प्रत्ययवधे for सप्रत्ययवधे.

इति । एतानि द्वादशवार्षिकादिधनदानपर्यन्तानि ब्राह्मणस्यैव । क्षत्रियादेस्तु द्विगुणादिकम् । यदाहाद्विराः—

‘पर्षद् या ब्राह्मणानां तु सा राज्ञां द्विगुणा मता ।

वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता पर्षद्वच्च व्रतं स्मृतम्’ ॥

इति । प्रजापतिरपि—

‘द्विगुणं त्रिगुणं चैव चतुर्गुणमथापि च ।

क्षत्र-विद्-गूढजातीनां ब्राह्मणस्य वधे व्रतम्’ ॥

इति । यत्तु चतुर्विंशतिभैतवचनम्—

‘प्रायश्चित्तं यदाम्नातं ब्राह्मणस्य महर्षिभिः ।

पादोनं क्षत्रियः कुर्यादर्धं वैश्यः समाचरेत् ॥

गूढः समाचरेत् पादमशेषेऽपि पाप्मसु’ ।

इति तत् प्रातिलोभ्यानुष्ठितचतुर्विंशसाहसव्यतिरिक्तविषयम् । मूर्धावसिक्तादीनामपि दण्डवत् प्रायश्चित्तं समूहनीयम् । दण्डतारतम्यमाह याज्ञवल्क्यः—

‘दण्डप्रणयनं कार्यं वर्णजात्युत्तराधैरैः’ ।

(या. स्मृ. २. २०६)

इति । एवं च सति मूर्धावसिक्तस्य ब्राह्मणवधे ब्राह्मणादेतिरिक्तं* क्षत्रियादूनमध्यर्धद्वादशवार्षिकं भवति । अन-

* अतिरिक्तं अधिकम् । ब्राह्मणस्य द्वादशवार्षिकं विहितं, क्षत्रियस्य तद् द्विगुणं चतुर्विंशतिवार्षिकं भवति । तत्र क्षत्रियादूनं ब्राह्मणादधिकं अष्टादशवार्षिकं मूर्धावसिक्तस्य देयमित्यर्थः ।

१. J. omits यत्तु; while G. and H. omit तु. २. G. and H. read चतुर्विंशतिमते वचनम् for चतुर्विंशतिमत्तवचनम्. ३. Except A. and H. all others do not insert ब्राह्मणादेतिरिक्तं. ४. C. and F. read मध्यस्थे दशवार्षिकं, E. अर्धदशवार्षिकं, G. अर्धद्वादशवार्षिकम् and J. अर्धद्वादशवार्षिकम् all for अर्धद्वादशवार्षिकम्.

यैव दिशो प्रातिलोभ्योत्पन्नानामपि प्रायश्चित्तमूहनीयम् । तयो-
त्तमोऽश्रमिणामपि* प्रायश्चित्तारतम्यमङ्गिरसा दर्शितम्—

‘गृहस्थोक्तानि पापानि कुर्वन्त्याश्रमिणो यदि ।

शौचवच्छोधनं कुर्युर्वाक् ब्रह्मनिदर्शनात्’ ।

इति । प्रक्रान्तप्रायश्चित्तस्य मध्ये विपत्तावपि पापक्षयो
भवति । तथा च हारीतः—

‘प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते कर्त्ता यदि विपद्यते ।

पूतस्तदहरेव स्यादिह लोके परत्र च’ ॥

(हा. स्म. २१. ९)

इति । व्यासोऽपि—

‘धर्मार्थ† यतमानस्तु न चेत् शक्नोति मानवः ।

प्राप्तो भवति तत् पुण्यमत्र मे नास्ति संशयः’ ॥

(व्या. स्म. ३. ४१)

इति । वधोद्यमेषु वधप्रायश्चित्तं कर्तव्यम् । तदाह
याज्ञवल्क्यः—

‘चरेद्धृतमहत्वाऽपि घातार्थं चेत् समागतः’‡ ॥

(या. स्म. ३. २५२)

* उत्तमाश्रमिणः आजन्मब्रह्मचारिणः वानप्रस्था यतयश्चेत्यर्थः ।

† धर्मार्थं यतमानः पापक्षालनार्थं प्रायश्चित्तं कर्तुं प्रवृत्तः ।

‡ अत्र घातार्थं चेत् समागतः इत्यनेन हननसाधनमुद्यम्य केवलमा-
गमनमेव न विवक्षितम् । किंतु ब्राह्मणादिहनेन कृतनिश्चयस्तद्व्यापाद-

१. I. substitutes दृशा for दिशा. २. C. and F. read तथा श्रमिणाम् and
I. तथोक्ताश्रमिणाम् for तथोत्तमाश्रमिणाम्. ३. B. and D. read -गतो ब्रह्म-
निघातनात्, C. and F. अर्वाक् ब्रह्मणि दर्शनात् both for अर्वाग्ब्रह्मनिदर्शनात्.
४. G. and A. read प्रक्रान्तस्य प्रायश्चित्तस्य. ५. I. reads अध्यवसिते
for ऽध्यवसिते ६. I. reads मृतश्चेत् कोऽपि मानवः for न चेच्छक्नोति मानवः.

इति । यथावर्णमित्यनुवर्तते । अत एव स्मृत्यन्तरम्—

‘ अहत्वाऽपि यथावर्णं ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ’* ॥

(शा. स्मृ. १. २६)

इति ॥ ७२-७३ ॥

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह—

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति । आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता सवनस्था । अत एवा-

ङ्गिराः—

‘ आहिताग्नेर्द्विजाग्र्यस्य हत्वा पत्नीमनिन्दिताम् ।

ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यादात्रेयीघ्नस्तथैव च ’ ॥

(अं. स्मृ. ३. १९)

इति ॥ ७४ ॥

नार्थं सम्यगागत्य घातसाधनप्रहारे कृते कथंचित् प्रतिघातादिप्रबन्ध-
वशादसौ न मृतस्तदा अहत्वा यथावर्णं ब्रह्महत्यादि व्रतं चरेत् इत्यर्थः ।

* ननु—ब्राह्मणादिहनने यत् प्रायश्चित्तमुक्तं तदेव तदभावेऽपि
कथमुच्यते ? । उद्यमस्य क्रियानिवृत्तेश्च समानो दण्ड इत्येतदयोग्यामि-
ति चेत् । न । हननाभावे पादोनमेव प्रायश्चित्तमिति ब्रूमः । अत एव—
‘ औपदेशिकेभ्यो न्यूनत्वात् अतिदेशिकानां पादोनान्येव ब्रह्महत्यादिव्र-
तानि द्वादशवर्षिकादीनि भवन्ति ’—इति विज्ञानेश्वरः ।

१. B. and D. omit the following :—

सवनस्थस्त्रीवधस्य महापातकत्वमभिप्रेत्य प्रायश्चित्तमाह—

सवनस्थां स्त्रियं हत्वा ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ॥ ७४ ॥

इति ।

२. I. reads द्विजाग्र्यस्य for द्विजाग्र्यस्य and B. C. D. and F. substitute
तया for हत्वा; while B. and D. exhibit आहिताग्नेर्जाया पतिव्रता अत एव अ-
ङ्गिराः after the quoted verse and then read ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तं &c., and
then again सवनस्थवधस्य &c.

[*विन्ध्यादुत्तरतो यस्य निवासः परिकीर्तितः ।

पराशरमतं तस्य सेतुबन्धस्य दर्शनम् ॥

अवध्यनिरूपणेऽतिपातः शास्त्रार्थः स्यादित्यत आह । विन्ध्या-
दुत्तरत इति ।

‘यद्युत्तरे वसेत् पार्श्वे विन्ध्यस्य पुरुषोत्तम ।

दक्षिणे वसतश्चेदं न भवेदिति तच्छृणु’ ॥

इति भविष्यपुराणात् दक्षिणदेशस्थितस्य काशीयात्रेति ज्ञेयम् ।
अकामकृते इदं प्रायश्चित्तम् । तत्रैव द्वादशाब्दिकस्योक्तत्वात् । प्र-
तियोजनं प्राजापत्यसम्भवेनास्य तत्समत्वाच्च । कामकृते तु मरणा-
न्तिकमेव ॥ ७६ ॥]

ब्रह्महत्यायाः प्रायश्चित्तमभिधाय मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमाह—

मद्यपश्च द्विजः कुर्यान्नदीं गत्वा समुद्रगाम् ।

चान्द्रायणे ततश्चीर्णे कुर्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥ ७५ ॥

अनडुत्सहितां गां च दद्याद्विप्रेषु दक्षिणाम् ।

इति । पनसादिजन्यं मदकारणं द्रवद्रव्यं मद्यम् । तदाह
पुलस्त्यः—

‘पानसं द्रोक्षमाधूकं खार्जूरं तालमैक्षवम् ।

मधूत्थं सैरिमारिष्टं मैरेयं नारिकेलजम् ॥

* दृश्यतेऽयं श्लोको एकस्मिन् (L.) पुस्तके नान्यत्र । माधवा-
चार्यैर्न व्याख्यातः । अत एव प्रक्षिप्तोऽयमिति प्रतिभाति । तथापि पूर्वा-
परसम्बन्धमवलोकयन्नावश्यकत्वप्रतीतिरस्माभिः धरणीधरव्याख्यासहितः
संगृहीतः ।

१. L. reads तपः for ततः. २. B. and D. read विप्राय for विप्रेषु.

३. Except B. D. G. and I. all others read क्षौद्र-माधूकं for द्रोक्ष-माधूकं.

४. I. reads सौरिमारिष्टं, B. and D. सैरमारिष्टं, A. सौरमारिष्टं and H. सैरि-
मारिष्टं all for सैरमारिष्टं.

समानानि विजानीयान्मद्यान्येकादशैव तु'* ।

(पु. स्मृ. १. १२-१३)

इति । एकादशानामन्यतमस्य मद्यस्य पाने महानदी-
तीरे चान्द्रायणं चरित्वा ब्राह्मणभोजनं कृत्वा दक्षिणां दद्यात् ।
तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्त्या विप्रांस्तु भोजयेत्’ ॥

(बृ. स्मृ. ४. २३)

इति । तदेतन्मद्यपानप्रायश्चित्तं ब्राह्मणस्यैव । न क्षत्रिय-
वैश्ययोः । मद्यपानस्य ब्राह्मणम्प्रत्येव निषेधात् ।

‘यक्ष-रक्षः-पिशाचान्नं मद्य-मांस-सुरासवम् ।

तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं देवानामश्रता हविः’ ॥

इति स्मरणात् ।

* माधूकं ‘मोहवा-मोहडा’ इति भाषायां प्रसिद्धस्य वृक्षस्य पुष्पेभ्यो
निर्मितम् । सैरो वनस्पतिविशेषः (?) । अरिष्टो निम्बः तद्वद्वम् । मिरायां
देशविशेषे ओषधिविशेषे वा भवं मैरेयम् । एवमेकादश मद्यानि । केचित्तु—

‘माध्वीकं टाङ्कमाध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम्’ ।

इति पठन्ति । तद् एकादशसंख्यापूर्णभावात् चिन्त्यम् ।

१. C. and F. omit the following :—

तदेतत् कामकारविषयम् । अकामकारे तु बृहस्पतिराह—

‘पीत्वा प्रमादतो मद्यमतिकृच्छं चरेद् द्विजः ।

कारयेत्तस्य संस्कारं शक्त्या विप्रांस्तु भोजयेत्’ ॥

इति ।

२. B. and D. substitute च for तु. ३. Except A. and I. all others
read ब्राह्मणेन न पातव्यं for तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं.

बृहद्विष्णुरेपि—

‘माधूकमैक्षवं सैरं तालं खार्जूर-पानसम् ।

मधूत्थं चैव माध्वीकं मैरेयं नारिकेलजम्’ ॥

अभेध्यानि दशैतानि मद्यानि ब्राह्मणस्य तु’ ।

इति । राजन्य-वैश्ययोस्तु मद्यपानमनुजानाति बृहद्या-
ज्ञवल्क्यः—

‘काभादपि च राजन्यो वैश्यो वापि कथंचन ।

मद्यमेव सुरां पीत्वा न दोषं प्रतिपद्यते’ ॥

इति । व्यासोऽपि—

‘उभौ मध्वासवक्षीबौ उभौ चन्दनचर्चितौ ।

एकपर्यङ्कशयितौ दृष्टौ मे केशवार्जुनौ’* ॥

(म. भा. उ. ५८. ५)

* धृतराष्ट्रसेन्दशं पाण्डवेभ्यो निवेद्य प्रत्यागतस्य संजयस्य धृतराष्ट्रप्र-
त्युक्तिरियम् । शिष्टाचारप्रदर्शनार्थमिदं वाक्यम् । विज्ञानेश्वरस्तु—‘एक-
पर्यङ्क-शयितौ’—इति पठित्वा क्षत्रिय-वैश्ययोर्माध्वीपानानुज्ञानपरमिदमिति
मन्यते ।

१. B. and D. omit अपि. २. Except A. G. and H. all others sub-
stitute सैरं for सौरं; while I. तालं-खार्जूर- for तालं खार्जूर-. ३. I. reads धूस्तुरं
for मधूत्थं, but it seems to be a mistake. ४. I. substitutes निद्यानि
for मद्यानि. ५. C. and F. read क्रमादपि for कामादपि. ६. G reads
मद्यमेव सुरां C. and F. मद्यमेव सुरां for मद्यमेव सुरां. ७. B. and D. omit
व्यासोऽपि. ८. This verse appears in Mahābhārata, except the text of
the same and A. and G. all others read मध्वासवं पीत्वा for मध्वासवक्षी-
बौ; while the text reads चन्दनरूषितौ for चन्दनचर्चितौ and reads the
second line as :—

सग्विणौ वरवल्लौ तौ दिव्याभरणभूषितौ’ ॥

इति । * उपनयनात् पूर्वं मद्यपाने तैत्प्रायश्चित्तं पित्रादिभिः कर्तव्यम् । तदाह जातूकर्ण्यः—

‘अनुपेतस्तु यो बालो मद्यं मोहात् पिबेद्यदि ।

तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् माता भ्राता तथा पिता’ ॥

इति ॥ ७५ ॥

मद्यपानस्य प्रायश्चित्तमुक्त्वा सुरापानस्य प्रायश्चित्तमाह—

सुरापानं सकृत् कृत्वा अग्निवर्णीं सुरां पिबेत् ॥ ७६ ॥

स पात्रयेदथात्मानमिहलोके परत्र च ।

इति । पिष्टादिजन्यो द्रवद्रव्यविशेषः सुरा । तथा च मनुः—

‘गौडी पैष्टी च माध्वी च विज्ञेया त्रिविधा सुरा ।

यथैवैका तथा सर्वा न पातव्या द्विजोत्तमैः’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९४)

इति । तत्र पैष्ट्यां सुराशब्दो मुख्यः । गौडी-माध्योगौणः । पुलस्त्यैर्नैकादशसु मद्येषु गौडी-माध्यावनुक्रम्य—

* ब्राह्मणस्यैवेदम् । नान्येषां वर्णानाम् ।

१. C. F. E. H. and I. do not insert तत्. २. These two lines are omitted by M. ३. I. reads पातयेत् for पात्रयेत् ; while K. and L. read तदा- for अथा-. ४. B. and D. read this line as follows :—

‘तथैवैका न पातव्या सुरा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and I. reads :—

‘यथैवैका न पातव्या तथा सर्वा द्विजोत्तमैः’ ॥

and except A. and the text all others read—

यथैवैका तथैवान्यम् for यथैवैका तथा सर्वा.

५. I. reads एकादशममद्येषु for एकादशसु मद्येषु.

‘सुरायाः सकृत्पाने गौडी-माध्योरमुख्यसुरयोरस-
कृत्पाने चाग्निसमानवर्णोत्पत्तिपर्यन्तं सन्तप्तम-
त्युष्णां सुरां पीत्वा ब्राह्मणो म्रियेत’ ।

(पु. स्मृ. १. १४)

इत्यभिधानात् । तथा च बृहस्पतिः—

‘सुरापाने कामकृते ज्वलन्तीं चैव तां मुखे ।
क्षिपेत्तया विनिर्दग्धो मृतः शुद्धिमवाप्नुवात्’ ॥

(बृ. स्मृ. ४. २९)

इति । गौडी-माध्योरभ्यासेन मत्स्या अमत्स्या वा पाने तथा
मरणं व्याघ्र आह—

‘मत्स्या मद्यममत्स्या वा पुनः पीत्वा* द्विजोत्तमः ।

ततोऽग्निवर्णां तां पीत्वा मृतः शुद्धयेत् स किल्बिषात्’ ॥

इति । कामकृते सकृत् पैष्टीपाने मूलवचनोक्तं मरणं द्र-
ष्टव्यम् । अकामकृते तु याज्ञवल्क्य आह—

‘बालवासा जटी वाग्नि ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।

पिण्याकं वा कणान् वाग्नि भक्षयेन्निसमा निशि’ ॥

(या. स्मृ. ३. २५४.)

इति । एतच्च वर्षत्रयपिण्याकादिभक्षणं छर्दनविषयम् ।

* पुनः पीत्वा अभ्यासेन प्राशनं कृतेत्यर्थः । द्विजेषु ब्राह्मण-क्षत्रिय-
वैश्येषु उत्तमः श्रेष्ठः ब्राह्मण इत्यर्थः ।

१. I. and J. omit -सुरयो-. २. Except A. and I. all do not insert
इत्यभिधानात्. ३. B. D. E. and I. read अभ्यासे तस्य मरणं and C.
F. G. and J. अभ्यासेन तथा मरणं both for अभ्यासेन मत्स्या अमत्स्या वा पाने
तथा मरणं. ४. B. and D. read भक्षयेन्वन्वहं निशि, C. and F. भक्षयेत्तु
समा निशि and E. G. H. J. भक्षयेत्तु सकृन्निशि all for भक्षयेन्निसमा निशि.

इति । तथा च वर्षत्रयव्रतं प्रकृत्य व्यास आह—

‘एतदेव व्रतं कुर्यात् मद्यपः छेदने कृते ।

पञ्चगव्यं च तस्योक्तं प्रत्यहं कायशोधनम्’ ॥

(व्या. स्मृ. २. ५१)

इति । यत्तु मनुनोक्तम्—

‘ कणान् वा भक्षयेदब्दं पिण्याकं वा सकृन्निशि ।

सुरापानापनुत्त्यर्थं वालवासा जटी ध्वजी* ’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९२)

इति तत्तालुमात्रसंयोगे द्रष्टव्यम् । यदपि देवैलेनोक्तम्—

‘ सुरापाने ब्राह्मणो रूप्य-ताम्र-सीसानामन्यतम-

मग्निकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागात् पूतो भवति’ ।

इति यदपि मनुनोक्तम्—

* कणान् तण्डुलकणान् । पिण्याकं तिलकल्कम् । वालवासा गोलो-
माजालोमादिकृतं वासः । केचित् ‘चीरवासा’ इत्यपि पठन्ति । तत्र चीरं
वस्त्रखण्डम् । ध्वजी सुराभाण्डध्वजं पुरस्कृत्य गच्छेत् तिष्ठेत् वा इत्यर्थः ।
मेधातिथिस्त्वदं वचनं—‘ प्राणान्तये औषधार्थं ’ सेवने शुद्धिकथनार्थमि-
त्याह । सर्वज्ञनारायणः—‘ एतच्च कामत उपलभ्यमानमधु-सुरासंसृष्ट-
जलपाने’ इत्याह । कुल्लूकभट्टः—‘ इदमबुद्धिपूर्वकममुख्यसुरापाने’—इति ।
राघवानन्दः—‘ अकामतः पैष्टीपाने कामतश्च गौडी-माध्वयोः पाने’—इति ।
नन्दनस्तु—‘ अकामतः पाने’ इदं प्रायश्चित्तमित्याह ।

१. G. reads मद्यपस्य छेदने for मद्यपः छेदने. २. We follow here A.
and L.; while all others and the text read सुरापानापनुत्त्यर्थं for सुरापाना-
पनुत्त्यर्थं. ३. B. and D. omit the following :—

‘सुरापाने ब्राह्मणो रूप्य-ताम्र-सीसानामन्यतमम-

मिकल्पं पीत्वा शरीरपरित्यागात् पूतो भवति’ ।

इति । यदपि मनुनोक्तम्—

४. G. reads यद्यपि for यदपि.

‘गोमूत्रमग्निवर्णं वा पिबेदुदकमेव वा ।

पयो^{*} घृतं वाऽऽमरणात् गोशकृद्रसमेव च^{*} ॥

(म. स्मृ. ११.११)

इति तदुभयं मूलवचनेन समानविषयम् । वेदविदम्प्रत्य-
ङ्गिरा आह—

‘बृहस्पतिसवेनेष्टा सुरापो ब्राह्मणः पुनः ।

समत्वं[†] ब्राह्मणैर्गच्छेदित्येषा वैदिकी श्रुतिः’ ॥

इति । सकृद्गौणसुरापाने अङ्गिरा आह—

‘भूमिप्रदानं यः कुर्यात् सुरां पीत्वा द्विजोत्तमः ।

पुनर्न च पिबेज्जातु संस्कृतः स विशुद्ध्यति’ ॥

इति । यत्तु सुमन्तुनोक्तम्—

‘ब्राह्मणस्य सुरापस्य षण्मासाननुद्धृतसमुद्रोदक-

स्नानम् । सावित्र्यष्टसहस्रं जुहुयात् प्रत्यहम्[‡] ।

त्रिरात्रमुपवासः । तप्तकृच्छ्रेण पूतो भवति ।

अश्वमेधावभृथस्नानेन च[’] ।

* अत्र आमरणात् इत्युक्तेः अग्निवर्णमिति विशेषणं गोमूत्र-उदक-
पयो-घृत-गोशकृद्रसानां पञ्चानां प्रत्येकं सम्बध्यते ।

† बृहस्पतिसवो नाम यज्ञः । स च ब्राह्मणैरेव कर्तृत्वेन विहितः । ‘ब्रा-
ह्मणैस्समत्वं गच्छेत्’—इत्यनेन जातिमात्रब्राह्मणो भवेदित्युक्तम् । न
श्रोत्रियाद्युत्तमत्वं उपलभेदीत्यर्थः ।

‡ नात्र हवनीयद्रव्यमुक्तं तथापि—‘द्रव्यानुकौ घृतम्’—इति नियमात्
घृतेनाष्टसहस्रं जुहुयादित्यर्थः । तप्तकृच्छ्रः पूर्वमुक्तः ।

१. G. and the text read वा for च. २. C. F. E. H. and I. read स्मृतिः
for श्रुतिः. ३. B. and D. read गौडसुरापाने for गौणसुरापाने. ४. I.
substitutes वा for यः. ५. B. D. and H. substitute वा for च, but G.
and J. insert neither च nor वा.

इति तत् पूर्वोक्तबृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । सम्प-
त्यभावे वा द्रष्टव्यम् । यत् पुनर्बृहस्पतिनोक्तम्—

‘गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं पीत्वा विप्रःसमाचरेत् ।

तप्तकृच्छ्रं पराकं च चान्द्रायणमनुक्रमात्’* ॥

(बृ. स्मृ. ४. ६१)

इति तदनन्यौषधसाध्यव्याध्युपशमार्थपाने वेदितव्यम् ।
प्रायश्चित्तस्याल्पत्वात् । अत एव हेतोः सङ्कल्पमात्रविषयत्वे
वा योजनीयम् ॥ ७६ ॥

अथ सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमाह—

अपहत्य सुवर्णं तु ब्राह्मणस्य ततः स्वयम् ॥ ७७ ॥

गच्छेन्मुसलमादाय राजाभ्याशं वधाय तु ।

हंतः शुद्धिमवाप्नोति राज्ञाऽसौ मुक्त एव च ॥ ७८ ॥

कामतस्तु कृतं यत् स्यान्नान्यथा वधमर्हति ।

इति । अत्र सुवर्णशब्दः परिमाणविशेषोपेतहेमवचनः ।
स च परिमाणविशेषो याज्ञवल्क्येन दर्शितः—

* गौडीपाने तप्तकृच्छ्रं माध्वीपाने पराकं पैष्टीपाने चान्द्रायणमिति
क्रमः ।

१. G. omits तत्; while B. and D. तदुक्तं बृहस्पतिसवनेन द्रष्टव्यसंपत्त्यभावे
for तत्पूर्वोक्तबृहस्पतिसवविषय एव द्रष्टव्यम् । संपत्त्यभावे वा. २. G. and J.
omit द्रष्टव्यं and read द्रष्टव्यसंपत्त्यभावे द्रष्टव्यम्. ३. Except A. H. and I,
all others omit वा. ४. B. C. D. E. F. G. J. K. and L. read राजानं
स्ववधाय, H. and I. राजानं स वधाय for राजाभ्याशं वधाय. ५. Except A.
K. and L. all others read ततः for हतः. ६. M. reads कामकारकृतं for
कामतस्तु कृतं.

‘जालसूर्यमरीचिस्थं त्रसरेणुरेजः स्मृतम् ।

तेऽष्टौ लिक्षा तु, तांस्तिष्ठो राजसर्षप उच्यते ॥

गौरस्तु ते त्रयः, षट् ते यवो मध्यस्तु, ते त्रयः।

कृष्णलः, पञ्च ते माषः, ते सुवर्णस्तु षोडश’ ॥

(या. स्मृ. १. ३६२-३६३)

इति । उक्तपरिमाणविशिष्टं ब्राह्मणसुवर्णं योऽपहरति स स्वविशुद्धये स्वयमेव राजकर्तृकं मरणं सम्पादयितुं प्रहार-साधनं मुसलमादाय राजसमीपं गच्छेत् । गत्वा चेदृशं मां प्रहरेति निवेदयेत् । ततो राजकर्तृकात् मुसलसाधनाद्वधादयं विशुद्ध्यतीति । अथ मुसलप्रहारेण न मृतस्तदा राज्ञा मुक्तः शुद्धिं प्राप्नोत्येव । तथैव च संवर्तः—

‘ततो मुसलमादाय सकृद्वन्यात्तु तं स्वयम् ॥

यदि जीवति स स्तेनस्ततस्तेयाद्विमुच्यते’ ।

(सं. स्मृ. १२०-१२१)

इति । अथवा ‘समुक्त एव च’—इति पक्षान्तरमेवं व्याख्येयम् । यत्र स्तेनेन ये षोडशास्तदीयपुत्र-मित्र-कलत्रादयो बहवः सन्ति तत्र स्तेने मृते बहवो^{१०} विनश्यन्तीति मत्वा कृपालुना राज्ञा

१. E. I. and the text read त्रसरेणूरजः for त्रसरेणुरजः. २. C. and F. read लिख्या for लिक्षा and J. तुलास्तिष्ठो for तु तास्तिष्ठो; while H. substitutes लिक्षाः for लिक्षा. ३. B. and D. read सुवर्णैः, and G. H. सुवर्णाः both for सुवर्णैः. ४. Except A. and I. all others read हरति for अपहरति; while J. reads स्वविशुद्धिं स्वयमेव राजकर्तृकेण प्रहारेण सम्पादयितुं, G. reads the same, but differs in विशुद्धये for विशुद्धिः; while I. omits विशुद्धिम्. ५. G. omits न; while J. substitutes मुक्तः for मृतः. ६. G. substitutes अथ for तथा. ७. The text substitutes स्तेनं for सकृत्. ८. G. and I. read एवं for एव. ९. B. D. G. and J. substitute अत्र for यत्र; while B. and D. substitute स्तेनेन for स्तेनेन. १०. G. adds अपि after बहवः and except. A. G. and I. others read विनश्यन्ति; while G. नश्यन्ति for विनश्यन्ति.

धनदण्डादिपुरःसरं स्तेनोऽप्रहृतो मुच्येत तदापि विशुद्ध्यत्ये-
वेति । ननु—एवं सति—

‘अग्नन्नेनस्वी राजा’

(गौ. स्मृ. १२. ४५)

इति गौतमवचनात् राजा प्रत्यवायी स्यात् । न । तस्य
पोष्यवर्गादिकृपानिमित्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्तविषयेऽप्युपपत्तेः ।
ननु—ब्राह्मणवधस्यातिगर्हितत्वात् ‘मुक्त एव’—इत्ययं पक्षस्त-
द्विषयत्वेन कुतो न व्याख्यायते ? मनुवचनविरोधादिति ब्रूमः ।
तथा च मनुः—

‘सुवर्णस्तेयकृद्विप्रो राजानमभिगम्य तु ।

स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयान्मां भवाननुशास्त्विति ॥

गृहीत्वा मुसलं राजा सकृद्धधन्यात्तु तं स्वयम् ।

वधेन शुद्ध्यति स्तेनो ब्राह्मणस्तपसैव वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ९९-१००)

इति । अत्र वधपक्षो नामधारकमात्रविप्रविषयः । तपःप-
क्षस्तु सवनस्थत्वादिगुणोपेतब्राह्मणविषयः । न च—तादृशस्य
स्तेयमसम्भावितं—इति शङ्कनीयम् । कदाचित् कचिच्चित्तगत-
तामसवृत्त्या लोभातिशयोदये सति तत्सम्भवात् । एवं च सति
‘मुक्त एव’—इति पक्ष एतद्विषयत्वेनापि योजयितुं शक्यते ।
यच्चौर्यं कामकृतं स्यात्तत्रायमुक्तो वधो द्रष्टव्यः । अन्यथा

१. B. and D. read धनदण्डापहतो for धनदण्डादिपुरःसरं स्तेनोऽप्रहृतो. २. We follow here only A.; while all others read कृपानिमित्तस्तेनव्यतिरिक्त—for कृपानिमित्तत्वेन स्तेनव्यतिरिक्त-. ३. I. substitutes कुर्यात् हतं for सकृद्धधन्यात्तु तं. ४. B. D. E. G. H. and J. substitute च and the text तु for वा. ५. G. omits -मात्र- and B. C. D. and F. -विप्र-.

प्रामादादिकचौर्ये वधं नार्हति । न च-लोभैकमूलस्य चौर्यस्य प्रामादिकत्वमसम्भावितं-इति शङ्कनीयम् । यदा वस्त्रप्रान्त-
प्रथितं सुवर्णं सुवर्णत्वेनाज्ञात्वा अहरति अपहृत्य चान्यस्मै
ददाति नाशयति वा न पुनः स्वामिने प्रत्यर्पयति तदा सम्भ-
वत्येवाकामतोऽप्यपहारः । तादृशे अहारे सवनस्थब्राह्मणवत्त-
पसा शुद्धिर्द्रष्टव्या । तपसो विशेषस्तु मनुना दर्शितः-

‘तपसाऽपनुनुत्सुस्तु सुवर्णस्तेयजं मलम् ।

बालेवासा द्विजो ऽरण्ये चरेद्ब्रह्महणो व्रतम्* ॥

(म. स्मृ. ११. १०१)

इति ! सुवर्णात् न्यूनपरिमाणेषु हेमसु व्रतभेदाः षट्त्रिं-
शन्मते दर्शिताः —

‘बालाग्रमात्रेऽपहृते प्राणायामं समाचरेत् ।

लिक्षामात्रेऽपि च तथा प्राणायामत्रयं बुधः ॥

राजसर्षपमात्रे च प्राणायामचतुष्टयम् ।

गायत्र्यष्टसहस्रं च जपेत् पापविशुद्धये ॥

गौरसर्षपमात्रे तु सावित्रीं वै दिनं जपेत् ।

यवमात्रसुवर्णस्य प्रायश्चित्तं दिनद्वयम् ॥

सुवर्णकुण्डलं ह्येकमपहृत्य द्विजोत्तमः ।

कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं तत्पापस्यापनुत्तये ॥

* ब्रह्महणः यद्विहितं द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तं तदित्यर्थः ।

१. B. and D. read लोभैकवचनस्य for लोभैकमूलस्य. २. B. and D. read विशेषः for तपसो विशेषः. ३. The text reads वीरवासा for बालेवासा; while I. reads ब्रह्मवधव्रतम् for ब्रह्महणो व्रतम्. ४. G. and H. read द्रष्टव्याः for दर्शिताः. ५. G. reads दिनत्रयम् for दिनद्वयम्.

अपहत्य सुवर्णस्य माषमात्रं द्विजाधमः ।

गोमूत्रयावकाहारस्त्रिभिर्मसैर्विशुद्ध्यति ॥

सुवर्णस्यापहरणे वत्सरं यावकं पिबेत् ।

ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयमथ वा ब्रह्महव्रतम् ॥

इति । वत्सरं यावकाशनं किञ्चिन्न्यूनसुवर्णापहारविषयम् ।
सुवर्णापहारे द्वादशवार्षिकविधानात् । यत्तु चतुर्विंशतिमते
अभिहितम्—

‘आत्मतुल्यं सुवर्णं वा दद्यादिष्ट्वाथ वा क्रतुम् ।

षडब्दं वा चरेत् कृच्छ्रं जपयज्ञपरायणः ॥

तीर्थानि भ्रमते विद्वान् ततस्तेयात्प्रमुच्यते’ ।

इति तत्रात्मतुल्यसुवर्णदानमत्यन्तधनिकविषयम् । क्रतु-
धनिकश्रोत्रियविषयः । षड्वार्षिकं तु तीर्थयात्रासहितं निर्ध-
नश्रोत्रियविषयम् । स्तेयप्रायश्चित्तं सर्वत्र अपहतं धनं स्वामिने
दत्तवैव कार्यम् ।

‘स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य सुवर्णादेः कृते पुनः ।

स्वामिनेऽपहतं देयं हर्ता त्वेकादशाधिकम्’ ॥

इति स्मरणात् । यदा त्वशक्त्या राजा हन्तुमप्रवृत्तः तदा
वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

१. I. reads द्विजोत्तमः for द्विजाधमः. २. C. F. E. G. I. and J. read यावको भवेत्; while H. यावकी भवेत् for यावकं पिबेत्. ३. H. does not insert तु. ४. E. H. and I. read तीर्थभिगमने for तीर्थानि भ्रमते. ५. I. reads तस्मात् for ततः. ६. G. adds तत्सुवर्ण- before स्तेय- and तु after प्रा- यश्चित्तं. ७. E. and H. read स्तेयब्रह्मस्व- for स्तेये ब्रह्मस्व-. ८. Except A. B. D. and G. all others read हर्ता for हर्ता; while G. reads दत्त्वा B. and D. दत्त्वा for the same.

‘स्तेनः प्रकीर्णकेशो राजानमभियाचेत् ।

ततस्तस्मै राजा औदुम्बरं शस्त्रं दद्यात् ।

तेनात्मानं प्रमापयेत् । मरणात्पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ३१)

इति । औदुम्बरं ताम्रमयम् । यदा सुवर्णमपहत्य तद् भुक्त्वा
तदानीमेवानुतापेन प्रत्यर्पयेत् तदाऽऽपस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘चतुर्थकालमिताशनेन त्रिवर्षमवस्थानम्’ ।

(आ. ध. सू. १. ९. २५. १३. आं. पु.)

इति । मानसापहारे तु सुमन्तुराह—

‘सुवर्णस्तेयी द्वादशरात्रं वायुभक्षः पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २०. ४१)

इति । गुरु-श्रोत्रिय-यागस्थत्वादिबहुगुणोपेतब्राह्मणद्रव्यस्य
भूयसोऽसकृदपहारे वसिष्ठोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘निष्कालको घृताभ्यक्तो गोमयाभिना पादप्रभृति

आत्मानं प्रमापयेत् । मरणात् पूतो भवतीति विज्ञायते’ ।

(व. स्मृ. २०. ४२)

१. The text reads ब्राह्मणसुवर्णहरणे प्रकीर्य केशात् राजानमभिधावेत् स्तेनोऽस्मि भो शास्त्रं मां भवानिति । तस्मै राजा .....इति विज्ञायते । २. B. and D. do not insert गुरु-श्रोत्रिय-. ३. I. reads भूयसो for भूयसो; while B. and D. read सकृत् for ऽसकृत्. ४. The text adds वा after निष्कालको and reads घृताक्तो गोमयाभिना पादप्रभृति आत्मानमभिदाहयेत् for घृताभ्यक्तो गोमयाभिना पादप्रभृति आत्मानं प्रमापयेत्; while I. does not insert मरणात्.

इति । इत्थं सुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तमभिहितम् । गुरुतल्पग-
प्रायश्चित्तं दशमाध्याये—

‘मातरं यदि गच्छेत्तु भगिनीं’

(प. स्मृ. १०. ८)

इत्यत्र प्रपञ्चितम् ॥

अथ पतितसंसर्गप्रायश्चित्तम् ।

यस्तु पतितैर्ब्रह्मादिभिः सह संवत्सरं संसर्गं कृत्वा स्वय-
मपि पतितस्तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह—

‘यो येन पतितेनैषां संसर्गं याति मानवः ।

स तस्यैव व्रतं कुर्यात् संसर्गस्य विशुद्धये’ ॥

(म. स्मृ. ११. १८१)

इति । आचार्यस्तु कलियुगे संसर्गदोषाभावमभिप्रेत्य सं-
सर्गप्रायश्चित्तं नाभ्यधात् । अत एव स्मृत्यन्तरे कलौ
वर्ज्यानामनुक्रमणे—

संसर्गदोषः पापेषु ’ ।

(स. स्मृ. १. ५३)

इत्युक्तम् ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

संसर्गदोषस्य पातित्यापादकत्वाभावेऽपि पापमात्रापादक-
त्वमस्तीत्याह—

आसनात् शयनाद्यानात् सम्भाषात् सहभोजनात् ॥ ७९ ॥

सङ्क्रामन्ति हि पापानि तैलबिन्दुरिवाम्भसि ।

१. The text reads तत्संसर्गविशुद्धये for संसर्गस्य विशुद्धये. २. We are unable to find out the proper name. C. E. F. H. and I. read स्मृत्यर्थ-
सारे. G. स्मृतिसागरे, both for स्मृत्यन्तरे.

इति । *यथा तैलविन्दुरम्भसि प्रक्षिप्तः सर्वत्र व्याप्नोति
तथा पतितसंसर्गकृतं पापं संसर्गिणं पुरुषं व्याप्नोति ॥७९॥

संसर्गदोषव्याजेन पूर्वमनुक्तप्रायश्चित्तानां सर्वेषां साधारणानि प्रायश्चित्तान्याह—

चान्द्रायणं यावकं च तुलापुरुष एव च ॥ ८० ॥
गवां चैवानुगमनं सर्वपापप्रणाशनम् ।

इति । तुलापुरुषः कृच्छ्रविशेषः । तत्स्वरूपमुपरिष्ठाद्वक्ष्यामः । यत्र यत्र च प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नोपलभ्यते तत्र सर्वत्र पापगौरव-लाघवानुसारेण चान्द्रायणादीन्यावृत्तान्येनावृत्तानि वा ऽनुष्ठेयानि । ततः सर्वाणि पापानि नश्यन्तीति सिद्धम् ॥ ८० ॥

इत्थं प्रायश्चित्तकाण्डे नवभिरध्यायैः प्रकीर्णकादीनां महापातकान्तानां पापानां यानि प्रायश्चित्तान्याचार्येणाभिहितानि तानि व्याचक्षाणैरस्माभिस्तत्प्रसङ्गापतितानि स्मृत्यन्तराण्युदाहृत्य व्यवस्थापितानि ।

अनुदाहृतस्मृतिवचनव्यवस्था ।

*सहशब्दः प्रत्येकमभिसम्बद्धयते । सम्भाषणशब्दस्त्वत्राजन्तः ।

१. K. and L. read यावकश्च for यावकं च. २. G. and I. omit च; while C. and F. do not repeat यत्र. ३. I. does not insert अनावृत्तानि and G. and I. substitute च for वा; while B. and D. omit आवृत्तानि. ४. J. substitutes अनुयोज्यानि for अनुष्ठेयानि. ५. G. and J. substitute पूर्वाणि for सर्वाणि; while B. and D. न सन्ति for नश्यन्ति. ६. G. reads तत्प्रसङ्गात्पतितानि, I. तत्प्रसङ्गात्पठितानि for तत्प्रसङ्गापतितानि; while I. only adds अपि after स्मृत्यन्तराणि.

इत्यादिना—

‘सर्वपापप्रणाशनम्’

(प. स्मृ. १२. ८१) .

इत्यन्तेन ग्रन्थेन प्रायश्चित्तान्युक्तानि । गुरुदारगमनस्य
तु दशमाध्याये—

‘पितृदारान् समारुह्य’

(प. स्मृ. १०. ११)

इत्यत्र प्रायश्चित्तमभिहितम् ।

अनुपातकस्वरूपम् ।

महापातकानन्तरमनुपातक्रमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं नि-
दिष्टम्—

‘यागस्थस्य क्षत्रियस्य वैधः वैश्यस्य रजस्व-
लायाश्चान्तर्वत्न्याश्चात्रिगोत्राया अविज्ञातस्य
गर्भस्य शरणागतस्य च घातनं ब्रह्महत्यासमा-
नीति । (१) कूटसाक्ष्यं सुहृद्वध इत्येतौ सुरापान-
समौ । (२) ब्राह्मणभूम्यपहरणं सुवर्णस्तेयस-
मम् (३) पितृव्य-मातामह-मातुल-श्वशुर-नृप-
पत्न्यभिगमनं गुरुदाराभिगमनसदृशम् । (४)
पितृ-मातृ-स्वसृगमनं च (५) श्रोत्रियर्त्वि-
गुपाध्याय-मित्रपत्न्यभिगमनं च । (६)

१. The text does not insert वधः. २. I. reads आत्रेयगोत्रायाः for अत्रिगोत्रायाः. ३. The text reads कूटसाक्ष्यं for कूटसाक्ष्यं. ४. The text adds निक्षेपापहरणं after भूम्यपहरणं. ५. Except A. H. do not insert च and separate the सूच.

स्वसुः सखेयाः सगोत्राया उत्तमवर्णायाः

कुमार्या रजस्वलायाः शरणागतायाः

प्रव्रजिताया निक्षिप्तायाश्च' । (७)

(वि. स्मृ. ३६. १-७)

इति ।

अथ अनुपातकप्रायश्चित्तम् ।

तत्र प्रायश्चित्तं विष्णुरेवाह—

‘अनुपातकिनस्त्वेते महापतकिनो यथा ।

अश्वमेधेन शुद्ध्यन्ति तीर्थानुसरणेन वा' ॥

(वि. स्मृ. ३६. ८)

इति । तत्राश्वमेधः सार्वभौमराजविषयः ।

‘राजा सार्वभौमोऽश्वमेधेन यजेत' ।

इति श्रुतेः । तीर्थस्नानमितरविषयम् । तच्च साधारणप्रायश्चित्तम् । यत्र प्रतिपदोक्तं प्रायश्चित्तं नास्ति नोपलक्ष्यते वा तत्रेदं साधारणं द्रष्टव्यम् । यागस्थक्षत्रवधस्य तादृशवैश्यवधस्य च षष्ठाध्याये—

‘वैश्यं वा क्षत्रियं वार्षपि’

(प. स्मृ. ६. १७)

इत्येतस्य व्याख्यानप्रसङ्गे प्रायश्चित्तं दर्शितम् । तथा चा-

१. Except A. I. and the text all others read सख्युः for सख्याः.
 २. The text adds अंत्यजायाः after कुमार्याः. ३. C. and F. are quite mistaken here. They omit from प्रव्रजितायाः to ऋणानप (P. 94, L. 3; to 422 L. 6). ४. Except A. C. F. and I. others substitute च for वा.
 ५. B. D. G. and J. substitute तत्र for तच्च.

न्तर्वत्न्या अत्रिगोत्रायाश्च वधे तत्रैव प्रायश्चित्तमभिहितम् ।
अविज्ञातगर्भवधे प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये—

‘गर्भपातं च या कुर्यात्’

(प. स्मृ. ४. १७)

इत्यस्मिन् प्रसङ्गे वर्णितम् । शरणागतावधः परिशिष्यते ।
अनुस्त्वन्यान्यपि ब्रह्महत्यासमान्याह—

‘अनृतं च समुत्कर्षे^{*} राजगामि च पैशुनम् ।

गुरोश्चालीकैर्निबन्धः समानि ब्रह्महत्यया’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५५)

इति । याज्ञवल्क्यश्चापरोप्याह—

‘गुरूणामध्यधिक्षेपो वेदनिन्दा सुहृद्वधः ।

ब्रह्मत्यासमं ज्ञेयमधीतस्य च नाशनम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२८)

* समुत्कर्ष इति निमित्तसप्तमी । सम्यक् ज्ञातिषु समाजेषु राजसभा-
दिषु वा उत्कर्षं प्राप्स्यामीति हेतुपूर्वकं यदनृतमभिधीयते तद्ब्रह्महत्या-
सममिति भावः । ‘राजगामि पैशुनं’ राजकुलात्तेन सह विवादो निबन्धो
अनृतादिशंसनं वा । यदाह गौतमः—

‘गुरावनृताभिशंसनम्’

इति । यद्यपि अत्र ‘गुरौ’ इत्युक्तं तथापि अनृताभिशंसनस्य गुरौ
राजकुले वा तुल्यत्वेनैव ब्रह्महत्यासमत्वमिति सुधीभिरूह्यम् ।

१. Except A. and I. all others read विज्ञात- for अविज्ञात-, but it
seems to be incorrect. २. B. and D. read अधिकनिबन्धः समानं for
अलीकनिबन्धः समानि. ३. I. adds अपि before आह.

इति । अत्र शरणागतवधादिषु पादन्यूनं ब्रह्महत्याव्रतमव-
गन्तव्यम् । समशब्दस्य—

‘ राजसमो मन्त्री ’

इत्यादावीषन्न्यूने प्रयोगदर्शनात् । मनुस्त्वधीतत्यागादी-
नां सुरापानसमत्वमाह—

‘ ब्रह्मोज्झं* वेदनिन्दा च कूटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।

गर्हिता-ऽनाद्ययोर्जग्धिः सुरापानसमानि षट्’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५६)

इति । तत्र ब्रह्मोज्झस्य प्रायश्चित्तं वसिष्ठ आह—

‘ ब्रह्मोज्झः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा

पुनरुपयुञ्जीत† वेदमाचार्यात्’ ।

(व. स्मृ. २०. १२)

इति । इदं च प्रायश्चित्तं प्रौमादिकाध्ययनत्यागविषयम् ।
नास्तिकतया तत्त्यागे पादन्यूनं सुरापानव्रतमिति मनोर्मतम् ।
यद्यपि वसिष्ठेनोक्तम्—

* ब्रह्मोज्झं अधीतवेदस्यानभ्यासेन विस्मरणमिति मेधातिथि-कुल्लूकौ ।
अधीतस्य वेदस्य असच्छास्त्राश्रयेणोपेक्षणमिति गोविन्दराजः । वेदस्या-
त्यन्तत्यागोऽनध्यनं वेति सर्वज्ञनारायणः । इदमेव युक्तं भाति ।

† द्वादशरात्रकृच्छ्राचरणानन्तरं पुनरप्याचार्यात् वेदमुपयुञ्जीत अ-
धीयातेत्यर्थः ।

१. The text reads this line :—

‘ ब्रह्मोज्झता वेदनिन्दा कौटसाक्ष्यं सुहृद्वधः ।

२. B. D. E. H. and J. read गर्हितानाद्ययोः for -ऽगर्हिता -ऽनाद्ययोः ३. ॥
reads प्रमादभ्याधादिष्वयम् for प्रामादिकाध्ययनत्यागविषयम्.

‘गुरोरेलीकनिर्वन्धे कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
सचैलं स्नात्वा गुरुप्रसादात् पूतो भवति’ ।

(व. स्मृ. २१. २८)

इति । तदेतदमतिपूर्वे सकृदनुष्ठाने वेदितव्यम् । विष्णुना
ऽनुक्रान्तस्य कौटसाक्ष्यस्य द्वादशवार्षिकं प्रायश्चित्तम् । तथा
च तद्वतानुवृत्तौ शङ्ख आह—

‘कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा निक्षेपमपहत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्यात् त्यक्त्वा च शरणागतम्’ ॥

(शं. स्मृ. १७. ९)

इति । यत्र साक्ष्यनृतवदनेन वर्णिनो वधप्राप्तिः तद्विषय-
मिदम् । अपरमपि ब्रह्महत्यासमं विष्णुर्दर्शयति—

‘आक्रुष्टस्ताडितो वाऽपि धनैर्वा विप्रयोजितः ।

यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणांस्तमाहुर्ब्रह्मघातकम्’* ॥

(वि. स्मृ. ३. ४६)

* पूर्वं ‘चण्डालाहुदकात् सर्पात्’— (माधवाचार्यटीका अ. ११.
श्लो. १६-१८) इत्यादिनोकादात्मघातिनोऽन्येयं ब्रह्मघाती । तत्र तु न
कस्याप्युद्देशः । केवलमसह्यदुःखादिना देहत्यागे प्रवृत्तिः । किंच आ-
क्रोशनादिनिमित्तं विना देहत्यागे स आत्मघाती भवति न तु ब्रह्मघाती ।

१. The text reads this Sūtra as follows :—

गुरोर्बालीकनिर्वन्धः सचैलं स्नातो गुरुं प्रसादयेत्
प्रसादात्पूतो भवतीति विज्ञावते ।

२. E. H. and I. read तथा for त्यक्त्वा; while the text reads this verse:—

‘कूटसाक्षं तथैवोक्त्वा निक्षेपं च प्रहृत्य च ।

एतदेव व्रतं कुर्याच्छ्रुत्वा च शरणागतम्’ ॥,

but it seems to be incorrect. ३. B. and D. read अधमर्णिनो for
वर्णिनो.

इति । आक्रोशनादिनिमित्ताभावे मृतस्यैव हत्यादोषः । न
तूद्देश्यस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं* तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान् परित्यजेत् ।
तस्यैव तत्र दोषः स्यान्न तु यं परिकीर्तयेत्’ ॥

इति । याज्ञवल्क्योऽपि सुरापानसमान्युदाजहार—

‘निषिद्धभक्षणं जैहयमुत्कर्षे च वचोऽनृतम् ।
रजस्वलामुखास्वादः सुरापानसमानि तु’ ॥

(या. स्मृ. ३. २२९)

इति । एवमादिषु सर्वत्र येन साम्यमुच्यते तदीयं प्राय-
श्चित्तं किञ्चिन्न्यूनमनुष्ठेयम् । सा च न्यूनता निमित्तगौरव-
लाघवानुसारिणी कल्पनीया । सुवर्णस्तेयसमे तु ब्राह्मणभूम्य-
पहरणे मरणान्तिकप्रायश्चित्तेषु न्यूनत्वकल्पनाऽसम्भवात् द्वाद-
शवार्षिकादित्रतानि यथायोगं कल्पनीयानि । याज्ञवल्क्यो-
ऽन्यानि सुवर्णस्तेयसमान्याह—

‘अश्व-रत्न-मनुष्य-स्त्री-भू-धेनुहरणं तथा ।

निक्षेपस्य च सर्वं हि सुवर्णस्तेयसम्मितम्’ ॥

(या. स्मृ. ३. २३०)

* अकारणमिति आक्रोशनादावपि देहत्यागस्य न किमपि कारणम् ।
किन्तु प्रत्याक्रोशनादयोऽन्ये वा उपाया अनुष्ठेयाः । तानकृत्वा यो देह-
त्यागं करोति स अकारणप्राणत्यागी एव भवतीति तात्पर्यम् ।

१. H. reads उद्देशश्च; while G. omits the following portion नृ-
द्देश्यस्य । तथा च स्मृत्यन्तरम्—

‘अकारणं तु यः कश्चित् द्विजः प्राणान्परित्यजेत् ।
तस्यैव तत्र दोषः .....’ ॥

२. B. and D. read यः for यं. ३. E. reads उत्कर्षेण for उत्कर्षे क

४. Except A. all others read -भूमिहरणे. ५. J. reads -मरणं for -हरणं

इति । मनुरपि—

‘निक्षेपस्यापहरणं नरा-ऽश्व-रजतस्य च ।

भूमि-वज्र-मणीनां चै रुक्मस्तेयसमं स्मृतम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. ५७)

इति । पितृव्यपत्न्यादिगमनानां गुरुतत्पसमानानां दश-
माध्याये—

‘ मातृष्वसृगमे चैवम् ’

(प. स्मृ. १०. ९)

इत्यस्मिन् प्रकरणे प्रपञ्चितम् ।

उपपातकस्वरूपम् ।

अनुपातकानन्तरं विष्णुरूपपातकमनुक्रम्य तत्स्वरूपमेवं
निर्दिदेश—

‘ अनृतवचनमुत्कर्षे । (१) राजगामि च पैगुन्यम् । (२)

गुरोश्चालीकनिर्वन्धः । (३) वेदनिन्दा । (४) अधी-

तस्य च त्यागः । (५) अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणां च ।

(६) अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम् । (७) परस्वहरणम् ।

(८) पैरदाराभिगमनम् । (९) अयाज्ययाजनम् । (१०)

विकर्मणा जीवनम् । (११) असत्प्रतिग्रहः । (१२)

क्षत्रिय-विट्-शूद्र-गोविधः । (१३) अविक्रेयविक्रयः ।

१. G. I. and the text do not insert च. २. B. D. E. and H. read अभोज्याभक्ष्यभक्षणम्, I. अभोज्यान्नभक्षणम्, J. अभोज्यभक्षणम्; and G. अभोज्यभोज्यभक्षणम् all for अभोज्यान्नाभक्ष्यभक्षणम्. ३. We follow here A. and the text, while all others read गुरुदाराभिगमनम् for परदाराभिगमनम्. The Vijnāneśvara also reads परदारा- (Vide ३.२३४-२४२ Commentary). ४. G. omits -गो-, but it seems very proper.

(१४) परिवर्त्तिताऽनुजेन ज्येष्ठस्य । (१५) परिवेदनं च । (१६) तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८) ब्राह्म्यता । (१९) भृतकाध्यापनम् । (२०) भृतकाध्ययनादानम् । (२१) सर्वाङ्गरेष्वधीकारः । (२२) महायन्त्रप्रवर्तनम् । (२३) द्रुम-गुल्म-लतौषधीनां हिंसा । (२४) स्त्रिया जीवनम् । (२५) अभिचारः । (२६) मूलकर्मसु च प्रवृत्तिः । (२७) आत्मार्थं च क्रियारम्भः । (२८) अनाहिताग्निता । (२९) स्तेयम् । (३०) *देवर्षि-पितृणामृणस्योन्नपक्रिया । (३१) असच्छास्त्राधिगमनम् । (३२) नास्तिकता । (३३) कुशीलता ।

* अत्र विज्ञानेश्वरोऽपीदं सूत्रमेवमेव पपाठ । तथा च सति देवादीनां त्रयाणां ऋणानपक्रियायाः परिगणितत्वात् 'ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार' इत्येतन्न सङ्गच्छेत । अतोऽत्र व्यावहारिकस्य ऋणस्य ग्रहणमाधवाचार्यस्य नाभिप्रेतामिति अवगन्तव्यम् ।

१. All, except A. I. and the text read परिवर्त्तिताऽनुजे for परिवर्त्तिताऽनुजेन. २. I. does not insert these two Sūtras, namely :—

तस्य च कन्यादानम् । (१७) याजनं च । (१८)

and also B. D. E. F. G. H. and J. omit याजनं च. ३. B. and D. read भृतकाध्यायनादानम् and E. G. H. J. भृतकाध्ययनादानम्; while I. omits च. ४. G. and J. read सर्वाङ्गरेषु for सर्वाङ्गरेषु; while B. D. and G. read अधिकारः for अधीकारः. ५. G. reads -वर्तनम् for -प्रवर्तनम्. ६. Except A. I. and the text all others read द्रुम-गुल्म-लतौषधिमहाहिंसा; while the text adds -वह्नि- after -गुल्म- and also the Vijnānēśvara follows it. ७. I. and the text do not separate these two Sūtras. I. reads अभिचारमूलकर्मसु and the text अभिचारबलकर्मसु for अभिचारः and मूलकर्मसु. ८. The text reads आत्मार्थं and omits च. ९. All, except A. read स्तेयः; while the text omits it. १०. B. D. and J. read योषित्पितृणामसत्क्रिया, G. योषित्प्रियाणां समक्रिया, E. and H. योषित्प्रियाणामसत्क्रिया, but E. has a marginal reading -पितृ- for -प्रिया- for देवर्षि-पितृणामृणस्यानपक्रिया. ११. B. D. G. J. and the text read -भिगमनम् for -धिगमनम्. १२. B. and D. read कुशलता and the text कुशीलवता both for कुशीलता.

(३४) मद्यपस्त्रीनिषेवणम्* । (३५) इत्युपपातकानि ।

(वि. स्मृ. ३७. १-३६)

इति । याज्ञवल्क्यस्तु विष्णुना अनुक्तान्यपि कानिचिदुप-
पातकानि ऋणानपक्रियादीन्युदाजहार—

‘ गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया† ।

अनाहिताग्निताऽपण्यविक्रयः परिवेदनम् ॥

भृतादध्ययनादानं भृतकाध्यापनं तथा ।

पारदार्यं पारिविच्यं वार्धुष्यं लवणक्रिया‡ ॥

§ स्त्री-गूढ-विट्-क्षत्रवधो निन्दितार्थोपजीवनम् ।

* सर्वाणीमानि व्याख्यातानि पूर्वमेव तत्रतत्रेति नात्र पुनर्व्या-
ख्यानम् ।

† अत्र ‘गोवध’शब्देन गोपिण्डव्यापादनं ‘स्तैन्य’ शब्देन ब्राह्मणसुव-
र्ण-तत्समव्यतिरिक्तपरद्रव्यापहरणं, ‘ऋणानामनपक्रिया’ इत्यनेन उत्तम-
र्णाद् गृहीतस्य ऋणस्याप्रदानं इति यथायथमूहनीयम् । यत्तु—‘गृहीतस्य सु-
वर्णादेरप्रदानं ऋणानामनपाकरणम्’—इत्युक्त्वा ‘तथा देवर्षि-पितृणां स-
म्बन्धपूर्णस्यानपाकरणं च’—इति विज्ञानेश्वरेणोक्तं तत्र । माधवाचार्यस्याभि-
मतमिति प्रतिभाति । विष्णुना अनुक्तानां केषांचिदुपपातकानां प्रदर्शनायैव-

‘गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यमृणानां चानपक्रिया’ ।

इत्यादिगाज्ञवल्कीयवचनानामत्रोदाहृतत्वादिति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

‡ ‘लवणक्रिया’ लवणस्योत्पादनमित्यर्थः ।

§ स्त्रिया वधः आत्रेयीव्यतिरेकेण ब्राह्मण्या अपि । आत्रेय्यास्तु—

‘गर्भहा च यथावर्णं तथात्रेयीनिषूदकः’ ।

(या. स्मृ. ३. २५१)

इत्यनेन ब्रह्महत्यादिसमत्वकथनेन ब्रह्महत्यादिव्रतोक्तेः । गूढवध-
वर्दीक्षितक्षत्रिय-वैश्यवधः ।

१. Except A. and the text all others do not insert इति. २. B. and D. read गो-ब्राह्मणवधः स्तेयम् for गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्यम्; while the text and G. substitute स्तेयम् for स्तैन्यम्. ३. C, F. read उपत्य- for उपन्य.
४. J. reads निन्दितार्थे अपि.

नास्तिक्यं व्रतलोपं* च सुतानां चैव विक्रयः ॥

† धान्य-कुप्य-पशुस्तेयमयाज्यानां च याजनम् ।

पितृ-मातृ-सुतत्यागस्तटाकारामविक्रयः ॥

कन्यासन्दूषणं ‡ चैव परिवेदकयाजनम् ।

कन्याप्रदानं तस्यैव कौटिल्यं § व्रतलोपनम् ॥

* व्रतलोपः ब्रह्मचारिणः स्त्रीप्रसङ्गः ।

† धान्यं ब्रीह्यादि, कुप्यमसारद्रव्यं त्रपु-मीसादि, पशवो गवादयः तेषामपहरणम् । 'गोवधो ब्राह्म्यता स्तेयम्' इत्यनेन स्तेयग्रहणेनैव सिद्धे पुनर्धान्य-कुप्यादिस्तेयग्रहणं नित्यार्थम् । अतो धान्यादिव्यतिरिक्तद्रव्य-स्तेये नावश्यमेतदेव प्रायश्चित्तम् । अपि तु ततो न्यूनमपि भवत्येव । तथा चैतेन बान्धवत्यागग्रहणेनैव सिद्धे पुनः पित्रादित्यागग्रहणं व्याख्यातम्-इति विज्ञानेश्वरः ।

‡ कन्याया दूषणं अंगुल्यादिना योनिविदारणम् । न तु सम्भोगः । तस्य—

‘सखिभार्या-कुमारीषु’

(या. स्मृ. ३. २३१)

इत्यत्र गुरुतल्पसमन्वस्योक्तत्वात् ।

§ कौटिल्यं गुरोरन्यत्र । गुरुविषयस्य तु कौटिल्यस्य—

‘निषिद्धभक्षणं जैह्वम्’

(या. स्मृ. ३. २२९)

इत्यत्र सुरापानसमन्वमुक्तम् । तथा च पूर्वं ‘नास्तिक्यं व्रतलोपं च’ ।

१. Except A. C. F. and I. all others read - रूप्य- for - कुप्य- .
 २. I. reads कन्यासु दूषणं for कन्यासन्दूषणं; while the text परिवि-
 न्दक- for परिवेदक- . ३. J. reads च तुलायनः for व्रतलोपनम्, but it does
 not give any good sense.

आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो मद्यपस्त्रीनिषेवणम् ।
 स्वाध्यायाम्नि-सुतत्यागो बान्धवत्याग एव च ॥
 इन्धनार्थं द्रुमच्छेदः स्त्रीहिंसौषधजीवनम् ।
 हिंसेयन्त्रविधानं च व्यसनान्यात्मविक्रयः ॥
 शूद्रप्रेष्यं हीनसख्यं हीनयोनिनिषेवणम् ।
 तथैवानाश्रमे वासः परान्नपरिपुष्टता ॥
 असच्छास्त्राधिगमनमाकरेण्वधिकारिता ।
 भार्याया विक्रयश्चैषामेकैकमुपपातकम् ' ॥

(या. स्मृ. ३. २३४-२४२)

इति । यद्यपि-

‘अनृतं च समुत्कर्षे’ ।

(म. स्मृ. ११. ५५)

इत्येतन्मनुना ब्रह्महत्यासमेषु पठितं याज्ञवल्क्येन सुरापान-
 समेषु विष्णुना उपपातकेषु तथापि विषयभेदेन त्रैविध्यं वक्तुं
 शक्यत्वान्न किञ्चिदपि साङ्कर्यम् । विषयभेदस्तूच्यते । द्वेष्यं
 पुरुषं राजभृत्यादिभिर्मारयितुं तस्मिन्नविद्यमानमपि महान्त-

इत्युक्त्वा पुनः ‘व्रतलोपनम्’ इत्युक्तेः । अशिष्टाप्रतिषिद्धेऽपि ‘श्रीहरि-
 चरणकमलप्रेक्षणात् प्राक् ताम्बूलादिकं न भक्षयामि’ इत्येवंरूपेषु
 नियमेषु प्राप्त्यर्थम् । न तु स्नातकव्रतप्राप्त्यर्थम् । तत्र-

‘स्नातकव्रतलोपे च प्रायश्चित्तमभोजनम्’ ।

इति मनुना लघुप्रायश्चित्तस्य प्रतिपादितत्वात् ।

१. J. reads हिंसायन्त्र- for हिंसयन्त्र-. २. I. reads शूद्राप्रेष्यं for शूद्रप्रेष्यं
 ३. I. reads अन्याश्रमे for अनाश्रमे. ४. I. reads किञ्चिदसांकर्यम् for
 किञ्चिदपि सांकर्यम्.

मपराधमारोप्यानृतं चेद्ब्रूयात् तद् ब्रह्महत्यासमम् । वधपर्य-
वसायित्वात् । यस्तु लाभ-भूजा-ख्यातिकामो राजसभादौ
स्वस्मिन् अविद्यमानमपि चतुर्वेदाभिज्ञत्वं प्रकटयितुमनृतं
ब्रूते तत्सुरापानसमम् । अतिगर्हितत्वात् । यस्तु सुखगोष्ठ्यादौ
परोपकारमन्तरेण वृथाऽनृतं ब्रूते तस्यैतदुपपातकम् । तत्रा-
द्ययोः प्रायश्चित्तं पूर्वमेवोक्तम् । तृतीये तु कामकृते याज्ञव-
ल्क्य आह—

‘ मयि तेज इति च्छायां स्वां दृष्ट्वाऽम्बुगतां जपेत् ।
सावित्रीमशुचौ दृष्टे चापल्ये चानृतेऽपि च ’ ॥
(या. स्मृ. ३. २७९)

इति । अकामकृते तु मनुनोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘ सुप्त्वा क्षुत्त्वा च भुक्त्वा च निष्ठीव्योक्त्वाऽनृतानि च ।
पीत्वाऽपोऽभ्येद्यमाणश्च आचामेत् प्रयतोऽपि सन् ’ ॥
(म. स्मृ. ५. १४५)

इति । राज्ञोऽग्रे साक्षात् परम्परया वा परदोषकथनं राज-
गामि पैशुन्यम् । गुरावलीकनिर्बन्धो द्विविधः । तत्र राजगृ-
हादौ स्वयं समर्थः सन् असमर्थस्य गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकारणं
निर्बन्धं करोति चेत् सोयमलीकनिर्बन्धो ब्रह्महत्यासमन्वेन
मनुनोक्तः । यत्र वाक्पारुष्यादिमात्रेण गुरोरप्रियमुपजायते

१. I. reads मुख्यगोष्ठ्यादौ for सुखगोष्ठ्यादौ. २. I. reads अपि for मयि.
३. B. and D. read आचरेत् for आचामेत्; while G. आचमेत् for the
same. ४. All others except A. and I. read गुरोरलीक- for गुरावलीक-;
while G. omits the following portion:—

निर्बन्धो द्विविधः । तत्र राजगृहादौ स्वयं समर्थः सन्नसमर्थस्य
गुरोर्द्रव्यलाभाद्युपरोधकारणं.

५. H. reads राजगृहाङ्गणे for राजगृहादौ.

सौम्यमलीकनिर्बन्ध उपपातकम् । वेदनिन्दा त्रिविधा । बुद्धा-
र्हतादिशास्त्राण्यभ्यस्य वेदानामप्रामाण्यप्रतिपादने निर्बन्ध एका
निन्दा । सेयं याज्ञवल्क्येन ब्रह्महत्यासमेषूपवर्णिता । सत्या-
मपि वेदप्रामाण्यबुद्धौ जल्प-वितण्डादिहेतुशास्त्रव्यसनितया
श्रुति-स्मृत्युक्तस्यानुष्ठानस्यावज्ञा द्वितीया निन्दा । एतदेवा-
भिप्रेत्य मनुराह—

‘ यो ज्वमन्येत ते तूभे हेतुशास्त्राश्रयात् द्विजः ।

स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिन्दकः’ ॥

(म. स्मृ. २. ११)

इति । सेयं निन्दा सुरापानसमेषु मनुनोदाहता । यस्तु
वैदिकं कर्मानुतिष्ठन्नपि नात्यन्तं तत्फले श्रद्धते ‘किमनेन
भविष्यति जनापवादभयादेव केवलमनुतिष्ठामि’— इत्येवं
निन्दति सेयं निन्दोपपातकेषु पठ्यते ।

एवमध्ययनत्यागादेरेकैकस्य बहुविधस्यानुक्रान्तस्य गौरव-
लाघवे पर्यालोच्यावान्तरभेदः कल्पनीयः ।

‘ अग्नि-मातृ-पितृ-सुत-दाराणाम्’

(वि. स्मृ. ३७. ६)

इत्यत्रापि त्याग इति पदमन्वेति । अनुक्रान्तानामुपपात-
कानां पूर्वोक्तेभ्योऽतिपातक-महापातका-ऽनुपातकेभ्योऽल्पत्वा-
दुपपातकत्वम् । तदुक्तं स्मृत्यन्तरे—

१. B. and D. read ब्रह्महत्यासमोपपादिता याज्ञवल्क्येन and omit सेयं.
२. A. and the text read मूले for तूभे. ३. All, except the text and A.
read -अयो for -अयात्. ४. I. reads तत्त्वतः for तत्फले. ५. B. D. and
I. omit -पितृ-. ६. I. reads प्रोक्तेभ्यो for पूर्वोक्तेभ्यो-; while except A.
and I. all others do not insert -ऽतिपातक-.

‘महापातकतुल्यानि पापान्युक्तानि यानि तु ।
तानि पातकसंज्ञानि तद्भयूनमुपपातकम्’ ॥
इति ।

अथ उपपातकस्य साधारणं प्रायश्चित्तम् ।

तस्य चोपपातकजातस्य साधारणं प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘उपपातकिनस्त्वेते कुर्युश्चान्द्रायणं नराः ।

पराकमथ वा कुर्युर्यजेयुर्गोसवेन च’ ॥

(वि. स्मृ. ३७-३९)

इति । तत्रैतेषामावृत्तानां सङ्घाते गोसवो द्रष्टव्यः* । एकै-
कस्य च शक्तम्प्रति पराकः अशक्तम्प्रति चान्द्रायणम् । याज्ञ-
वल्क्योऽपि साधारणं प्रायश्चित्तमाह—

‘उपपातकशुद्धिं स्यादेवं चान्द्रायणेन वा ।

पयसा वाऽपि मासेन पराकेणाऽथ वा पुनैः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २६५)

इति । एवमित्यनेन पदेन प्रकृतं गोवधव्रतमतिदिश्यते ।
अतिदेशस्योपदेशाभयूनविषयत्वात् । गोव्रताङ्गानि गोचर्मर्दी-
नि कानिचिद्विषयान्तरेषु निवर्तन्ते । एतच्च व्रतचतुष्टयमका-
मकारे शक्त्यपेक्षया विकल्पितं द्रष्टव्यम् । कामकारे तु—

* नरा इत्युक्तेः सर्वेषामेव वर्णानामिदं प्रायश्चित्तम् । तत्र क्षत्रियादी-
नामनधिकारात् गोसवो ब्राह्मणस्यैव, चान्द्रायण-पराके द्विजातिसा-
धारणे, शूद्रस्य दानादिक्रमिति व्यवस्था द्रष्टव्या ।

१. The text reads पराकं च तथा for पराकमथ वा and substitutes
गोमलेन for गोसवेन. २. I. omits च and reads अशक्तम्प्रति पराकः and
शक्तम्प्रति चान्द्रायणम्. ३. B. D. G. and I. substitute निशि for पुनः.
४. G. adds पुनः before पदेन.

‘ एतदेव व्रतं कुर्युरुपपातकिनो द्विजाः ।

अवकीर्णवर्ज्यं शुद्ध्यर्थं चान्द्रायणमथापि वा’ ॥

(म. स्मृ. ११. ११७)

इति मनुनोक्तं त्रैमासिकं द्रष्टव्यम् । एतच्च साधारणप्राय-
श्चित्तं प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्ताभावे तदनुपलम्भे वा द्रष्टव्यम् ।

प्रतिपदोक्तप्रायश्चित्तानि ।

प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि यथासम्भवमुदाहरामः । तत्र
गुरोरलीकनिर्वन्धोपपातकस्य प्रायश्चित्तं विष्णुराह—

‘समुत्कर्षेऽनृते गुरोरलीकनिर्वन्धे

तदाक्षेपणे च मांसं पयसा वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४. ५४)

इति । अग्नित्यागे स एवाह—

‘वेदाग्न्युत्सादी त्रिषवणस्नाय्यधःशायी

संवत्सरं सकृद्वैक्षेण वर्तेत’ ।

(वि. स्मृ. ५४—१३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘ योऽग्नीनपविद्धयेत् स कृच्छ्रं द्वादशरात्रं

चरित्वा पुनराधानं कारयेत् ’ ।

(व. स्मृ. २१. २७)

१. I. reads अवकीर्णी तु शुद्ध्यर्थं चरेचान्द्रायणं व्रतम्. २. G. substitutes च for वा. ३. I. reads समुत्कर्षेऽनृते. ४. The text adds च after गुरोः. ५. We follow here only A. and the text; while all others read तदाक्षारणे for तदाक्षेपणे. ६. J. reads चमांसं for च मांसं. ७. Except A. and I. all others read विष्णुः for स. ८. I. reads वेदाग्न्युत्सादित for वेदाग्न्युत्सादी. ९. The text omits स. १०. C. F. E. H. an read पुनराधयेत् for पुनराधानं.

इति । मनुरपि—

‘अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् ब्राह्मणः कामकारतः ।
चान्द्रायणं चरेन्मासं वीरहत्यासमं हि तत्’ ॥
अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् मासादूर्ध्वं तु कामतः ।
कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव कुर्यादेवाविचारयन् ॥
(म. स्मृ. ११. १२९-१३० आन्ध्र पुस्तके) ।

इति । हारीतः—

‘संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे चान्द्रायणं कृत्वा
पुनरादध्यात् । द्विवर्षोत्सन्ने सान्तपनं
चान्द्रायणं च कुर्यात् । त्रिवर्षोत्सन्ने
संवत्सरं कृच्छ्रमभ्यस्य पुनरादध्यात्’ ।

(हा. स्मृ. ३. १९-२१)

इति । शङ्खोऽपि—

‘अभ्युत्सादी सांवत्सरं प्राजापत्यं
चरेत् गां च दद्यात्’ ।

(शं. स्मृ. ११. २३)

इति । भरद्वाजः ।

‘द्वादशाहातिक्रमे ज्यहमुपवासः । मासातिक्रमे
द्वादशाहमुपवासः । संवत्सरातिक्रमे मासोपवा-
सः । पयोभक्षणं च’ ।

१. I. reads संवत्सरोत्सन्नोऽग्निहोत्री for संवत्सरोत्सन्नेऽग्निहोत्रे. २. B. and D. read सोमपानं for सान्तपनं and omit चान्द्रायणं च. C. and F. read the same, but do not omit चान्द्रायणं. E. G. H. and J. read सोमायनं for सान्तपनं; while J. -त्सर्जने for -त्सन्ने. ३. G. reads भारद्वाजः for भरद्वाजः. ४. B. and D. read द्वादशातिक्रमे ज्यहमुपवासः संवत्सरातिक्रमे पयोभक्षणं च ।

इति । एतत्सर्वमालस्यादग्नित्यागविषयतया यथायोगमू-
हनीयम् । यत्तु भरद्वाजगृह्येऽभिहितम्—

‘प्राणायामशतमा दशरौत्रं कुर्यात् । उपवासः स्यादा
विंशतिरात्रम् । अत ऊर्ध्वमा षष्टिरात्रं तिस्रो रात्री-
रुपवसेत् । अत ऊर्ध्वमा संवत्सरात् प्राजापत्यं व्रतं
चरेत् । अत ऊर्ध्वं कालबहुत्वे दोषबहुत्वम्’ ।

इति तत् प्रमादादग्नित्यागविषयम् । नास्तिक्यात् त्यागे
तु व्याघ्र आह—

‘योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् प्राजापत्यं चरेद् द्विजः ।
अन्यत्र पुनराधानं दानमेव तथैव च’ ॥

इति । प्राजापत्यस्योपलक्षणत्वात् त्यागकालस्य गौरव-
लाघवानुसारेण व्रतान्तराण्यूहनीयानि । व्रतानन्तरभावि
कर्तव्यमाह जातूकर्ण्यः—

‘अतीतकालं जुहुयादग्नौ विप्रो यवानयम् ।

नष्टेऽग्नौ विधिवद्वात् कृत्वाऽऽधानं पुनर्द्विजः’ ॥

इति । एतच्चौपासनाभिषिषयम् । दारत्यागे शातातप
आह—

१. G. reads भारद्वाजगृहे. २. C. E. F. add कुर्यात् after -मा दशरात्रं,
but of no use here. ३. E. reads उपवासः स्याद्विंशतिरात्रं कुर्यात्, I.
उपवासमा विंशतिरात्रं कुर्यात् both for उपवासः स्यादा विंशतिरात्रं. ४. Except
I. all others do not insert व्रतं. ५. I. omits -भावि-. B. and D. read
व्रतान्तरं कर्तव्यमाह and except E. H. व्रतान्तरभावि कर्तव्यमाह both for
व्रतानन्तरभाविर्कर्तव्यमाह. ६. We are unable to find out a correct reading.
B. and D. read विप्राय चाव्ययम्, C. and F. विप्राय वायव्यम्, G. H.
विप्रोऽथवा स्वयम्, E. and J. विप्राय वायव्यम् all for विप्रो यवानयम्; while
H. अतीत कालं for अतीतकालं. ७. G. and H. read नाष्टेऽग्नौ for नष्टे-
ऽग्नौ and C. and F. गलेऽग्नौ for the same.

‘कौमारदारत्यागी* मासं पयोभक्षः शुद्ध्यति’ ।

(शा. स्मृ. १. २७)

इति । अभोज्योभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं त्वेकादशाध्याये प्रपञ्चितम् ।

अथ परस्वहरणप्रायश्चित्तम् ।

तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

स्वजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥

मनुष्याणां तु हरणे स्त्रीणां क्षेत्र-गृहस्य च ।

कूप-वापी-जलानां च शुद्धिश्चान्द्रायणं स्मृतम् ॥

द्रव्यागमल्पसाराणां स्तेयं कृत्वाऽन्यवेद्मनः ।

चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं तन्निर्यात्यात्मशुद्ध्ये ॥

भक्ष्य-भोज्यापहरणे यान-शय्यासनस्य च ।

पुष्प-मूल-फलानां च पञ्चगव्यं विशोधनम् ॥

तृण-काष्ठ-द्रुमाणां च शुष्कान्नस्य गुडस्य च ।

* ‘कौमारदार’—इत्यनेन ब्राह्मेण विधिना कौमारे वयस्यूढा स्त्री उपलक्षिता भवति । तस्या एव त्यागे दोषः । नतु गान्धर्वादूढाया इति तात्पर्यम् ।

१. H. omits following :—

अभोज्याभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं तु एकादशाध्याये प्रपञ्चितम् ।
तत्र परस्वहरणे मनुराह—

‘धान्याऽन्न-धन-चौर्याणि कृत्वा कामाद् द्विजोत्तमः ।

सजातीयगृहादेव कृच्छ्राब्देन विशुद्ध्यति ॥;

while G. reads अभोज्यभक्षणे for अभोज्याभक्ष्यभक्षणे. २. J. reads परस्वग्रहणे for परस्वहरणे. ३. I. reads सजातीय for स्वजातीय-. ४. The text reads -वेद्मनः for -वेदनः. ५. B. and D. read तन्निर्यात्यविशुद्ध्ये for तन्निर्यात्यात्मशुद्ध्ये. ६. I. reads शुष्कान्नस्य for शुष्कान्नस्य.

चैले-चर्माभिषाणां च त्रिरात्रं स्यादभोजनम् ॥
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां ताम्रस्य रजतस्य च ।
 अयः कांस्योपलानां च द्वादशाहं कणान्नता ॥
 कार्पास-कीटजोर्णानां द्विशफैकशफस्य च ।
 पक्षि-गन्ध्रौषधीनां च रज्ज्वाश्चैव त्र्यहं पयः' ॥^१
 (म. स्मृ. ११. १६२-१६८)

इति । एतेषां विषयाणां मध्ये धान्यस्य परिमाणविशेषेण
 व्रतविशेषः स्मृत्यन्तरे अभिहितः—

‘ धान्यं दशभ्यः कुम्भेभ्यो हरतोऽभ्यधिके वधः' ।

इति । यत्तु जात्रालिनोक्तम्—

‘ तिल-धान्या-ऽन्न-वस्त्राणां शय्यानामभिषस्य च ।
 संवत्सरार्धं कुर्वीत व्रतमेतत्समाहितः' ॥

इति तदेतदकामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु
 सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे पैठीनसिराह—

‘ भक्ष्य-भोज्यान्नस्योदरपूरणमात्रहरणे
 त्रिरात्रं पञ्चगव्याहारः' ।

इति । यानि तु मनूक्तेषु विषयेषु व्रतान्तराण्यन्यैर्मुनिभि-

१. J. reads तैल-; while B. D. I. and the text चैल for चैल.
 २. B. C. D. E. G. H. and J. read द्विद्वैकशुस्य for द्विशफैक-
 शफस्य. ३. B. and D. read ऽभ्यधिको and I. ऽभ्यधिकं for ऽभ्यधिके;
 while H. हतेऽभ्याधिके वधः for हरतोऽभ्यधिके वधः. ४. B. and D. read
 शय्यायाः for शय्यानाम्. ५. H. reads कामकृतविषयम् । अल्पभक्ष्यस्य तु for
 अकामकृतविषयम् । अल्पत्वात् । भक्ष्यस्य तु । ६. We follow here A. and I.;
 while all others read सकृद्भोजनपर्याप्तिकस्यापहारे, but it is quite con-
 trary to the quoted Sūtra.

दर्शितानि तेषु व्रतेषु यानि समानि न तत्र विवादः । न्यूना-
नामकामकारविषयत्वं अधिकानां तु कामकृताभ्यासविषय-
त्वमिति विवेकः । तत्र वचनानि—

‘द्रव्याणामल्पसाराणां सान्तपनम् । (७) भक्ष्य-
भोज्य-यान-शय्यासन-मूल-पुष्प-फलानां हरणे
पञ्चगव्यपानम् । (८) तृण-काष्ठ-द्रुम-शुष्का-
न्न-गुड-वस्त्र-चर्माभिषाणां त्रिरात्रमुपवसेत् ।
(९) मणि-मुक्ता-प्रवालाणां ताम्र-रज्जता-ज्यः-
कांस्यानां द्वादशाहं कणानशनीयात् । (१०)
कार्पास-कीटजोर्णाद्यपहरणे त्रिरात्रं पयसा
वर्तेत । (११) द्विशफैकशफहरणे त्रिरात्रमुपव-
सेत् (१२) पक्षि-गन्धौषधि-रज्जु-वैदलानाम-
पहरणे दिनमुपवसेत् । (१३)

दैवैवापहतं द्रव्यं धनिकस्याभ्युपायतः ।

प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् कल्मषस्यापनुत्तये’ ॥ (१४)

(वि. स्मृ. ५२. ७-१४)

इति । जात्रालिः—

‘अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च हत्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

अपहत्य पशून् क्षुद्रान् प्राजापत्यं समाचरेत् ॥

गुड-कार्पास-धान्यानि सर्पिलवर्णमेव च ।

पक्वात्रमौषधं तैलं शय्यां वास उपानहौ ॥

१. The text and G. read -पान. for -यान- and the text omits -हरणे.
२. G. reads -ताम्र-रज्जताद्ययः-. ३. The text reads -अपहरणे for -हरणे.
४. G. and H. omit this Sūtra. ५. B. and D. read यत्रैवोपहतं for
दैवैवापहतं. ६. The text reads अय्युपायतः.

कांस्या-ऽयस्ताम्र-सीसं वा कृच्छ्रं कृच्छ्रार्धमेव च ।

उदके फल-मूलेषु पुष्प-पर्णे-सुगन्धिषु ॥

मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु कृच्छ्रपादो विधीयते ।

*व्यापादनापहारेषु सन्तोष्य स्वामिनं ततः ॥

पापं निवेद्य विप्रेभ्यः प्रायश्चित्तेन युज्यते ।

अपहृत्य तु वर्णानां धनं विप्रः प्रमादतः ॥

प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं ब्राह्मणानुमते चरेत् ।

राजस्वस्योपहरणे रमणीनां[†] जनस्य च ॥

धनापहरणे चैव कुर्यात्संवत्सरव्रतम् ।

इति । परदारगमनस्य तु प्रायश्चित्तं दशमाध्यायेऽभिहितम् ।

अयाज्ययाजनप्रायश्चित्तम् ।

अयाज्ययाजने मनुराह—

* व्यापादनं तत्तद्व्यनाशः । अपहारो उपहरणम् । तत्र प्रथमं तद्व्यव्यस्वामिनं प्रसाद्य अनन्तरं विप्रेभ्यः पापं निवेद्य प्रायश्चित्तमाचरेत् ।

† अत्र 'रमणी' शब्देन सामान्यवनिता, वेश्योपलक्षितेति प्रतिभाति । राजद्रव्यवत् वेश्याद्रव्यमपि प्रतिग्रहानर्हमिति मन्वादिभिस्तुक्तम् । अथवा 'जनस्य रमणीनां' परस्त्रीणां परकीयधनस्य चापहरणे इत्येव व्याख्या-तुमुचितं भवेत् ।

१. B. and D. substitute सकृत् for कृच्छ्रं and वा for च. २. H. omits फल-मूलेषु, but it seems a mistake; while E. and I. पुष्पवर्ण- for पुष्प-पर्ण-. ३. B. and D. read मृद्गाण्डसमस्तेषु for मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु and the next line:—

व्यापादनीयहारेषु संतोष्य स्वां तनुं ततः ।

for.

व्यापादनापहारेषु संतोष्य स्वामिनं ततः ।

४. B. D. and G. read ब्राह्मणानुमतं for ब्राह्मणानुमते. ५. C. F. G. and H. read राजन्यस्यापहरणे and J. राजसंस्थापहरणे both for राजस्वस्यापह-रणे; while A. reads मणीनां च जनस्य वा for रमणीनां जनस्य च.

‘ब्राह्म्यानां याजनं कृत्वा परेषामन्त्यकर्म च ।
अभिचारमहीनं च त्रिभिः कृच्छ्रैर्व्यपोहति’ ॥
(म. स्मृ. ११. १९७)

इति । यत्तु प्रचेतसा शुद्धयाजकादीननुक्रम्योक्तम्-
‘एते* पञ्चतपोऽध्रावकाश-जलशयनाद्यनुष्ठेयुः
क्रमेण ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं गोमूत्र-
यावकमश्नीयुः’ ।

इति तत् कामकृताभ्यासविषयम् । यत्तु यमेनोक्तम्-
‘पुरोधाः शुद्धवर्णस्य ब्रह्मणो यः प्रवर्तते ।
स्नेहादर्थप्रसङ्गाद्वा तस्य कृच्छ्रं विशोधनम्’ ॥
(य. स्मृ. ६. ९)

इति तदशक्तविषयम् । यत्तु गौतमेनोक्तम्-
‘निषिद्धमन्त्रप्रयोगे सहस्रानुवाकं जपेत्’ ।
(गौ. स्मृ. २२. ३३)

† अत्र मूलपुस्तकोपलब्धभावात्-‘ऽध्रावकाश’-इत्यस्य शुद्धः पाठो न
निश्चेतुं शक्यते । सर्वेष्वप्यादर्शपुस्तकेषु न्यूनाधिक्येनाशुद्धा एव पाठा दृ-
श्यन्ते । वाक्यार्थस्तु-ग्रीष्मे पञ्चतपाः वर्षासु वृष्टिसहः हेमन्ते जलशयी
भवेदिति । चतुर्षु दिक्षु चतुरोऽग्नीन् संस्थाप्य तन्मध्ये स्थित्वा पञ्चमं
सूर्यतापं सहेत् इति पञ्चतपाः । जलशयनं च उदके आकण्ठमपस्ति-
ष्ठेत् इति संक्षेपः ।

१. C. F. G. and H. read अन्तकर्म; while J. येषामन्तकस्य च for
परेषामन्त्यकर्म च. २. B. D. and H. read अहीनां for अहीनं. ३. C. and
F. तयोस्तावकीश- and G. तपोऽध्रावकीश- for तपोऽध्रावकाश-; while
I. तपोभुनो जलशयनाद्यनुष्ठेयम् for तपोऽध्रावकाशजलयनाद्यनुष्ठेयः. ४. G.
and J. substitute च for वा. ५. text प्रतिषिद्धमन्त्रयोगे सहस्रानुवाकश्चेत् and
except A., add सति to प्रयोगे.

इति तत् कामतोऽभ्यासविषयम् । यत्तु पैठीनसिनोक्तम्—
 'शूद्रेयाजकः सर्वद्रव्यपरित्यागात् पूतो भवति ।
 प्राणायामसहस्रेषु दशकृत्वोऽभ्यस्तेषु' ।

इति तदकामतोऽभ्यासविषयम् । असत्प्रतिग्रहे याज्ञव-
 ल्क्य आह—

'गोष्ठे वसन्ब्रह्मचारी मासमेकं पयोव्रतम् ।

गायत्रीजाप्यनिरतः शुद्ध्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्' ॥

(या. स्मृ. ३. ११०)

इति । अत्र जपसङ्ख्या मनुना दर्शिता—

'जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः सहस्राणि समाहितः ।

मासं गोष्ठे पयः पीत्वा मुच्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्' ॥

(म. स्मृ. ११. ११४)

इति । एतच्च दातृ-द्रव्ययोरुभयोःसत्त्वे वेदितव्यम् । अ-
 न्यतरस्यासत्त्वे तु षट्त्रिंशन्मते दर्शितम्—

'पवित्रेष्ट्या विशुद्ध्यन्ति सर्वे घोराः प्रतिग्रहाः ।

ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या कयाचिन्मित्रविन्दया ॥

देव्या लक्षजपेनैव शुद्ध्यन्तेऽसत्प्रतिग्रहात्' ।

इति । यत्तु वृद्धहारीतवचनम्—

१. C. F. G. and H. read शूद्रस्य याजकः for शूद्रयाजकः. २. I. reads वसेत् for वसन्; while except A. and the text all others पयोव्रतं for पयोव्रतः and except A. H. and the text जप्यनिरतः for जाप्यनिरतः. ३. B. C. D. and F. omit उभयोः. ४. I. reads विन्दवेन, but it seems incorrect. ५. I. substitutes शुद्ध्यन्ते, J. शुद्ध्यतो for शुद्ध्यन्ते and B. and D. दुष्परिग्रहात् for ऽसत्प्रतिग्रहात्. ६. G. reads बृहद्द्वारीत- for वृद्धहारीत-

‘राज्ञः प्रतिग्रहं कृत्वा मासमप्यु सदा वसेत् ।

षष्ठे काले पयोभक्षः पूर्णे मासे प्रमुच्यते ॥

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः सततं नियतव्रतः ।

(वृ. हा. स्मृ. ११.७१-७२)

इति तदापदि कुरुक्षेत्रोपरागादौ कृष्णाजिनादिप्रतिग्रह-
विषयम् । अल्पद्रव्यपरिग्रहे हारीतः—

‘मणि-वासो-गवादीनां प्रतिग्रहे सावित्र्यष्टसहस्रं जपेत्’ ।

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । षट्त्रिंशन्मतेऽपि—

‘भिक्षामात्रे गृहीते तु पुण्यं मन्त्रमुदीरयेत्’ ।

इति । चतुर्विंशतिमतेऽपि—

‘प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु षष्ठांशं परिकल्पयेत्’ ।

इति । दैनार्थमिति शेषः । विकर्मणा जीवने तु चान्द्रा-
यणम् । तथा च नटादीन् विकर्मणा जीविनोऽनुक्रम्य यम
आह—

‘एतेषामेव सर्वेषां प्रत्यापत्तिस्तु मृग्यताम् ।

भक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ६. १३)

इति । नारदोऽपि—

१. B. C. F. D. G. and H. do not insert अपि. २. G. reads परिवर्ज-
येत् for परिकल्पयेत्. ३. E. adds तत् before दानार्थम्. ४. I. reads जीवि-
तान् for जीविनः. ५. H. reads एतेषां नैव सर्वेषां for एतेषामेव सर्वेषां and
गृह्यतां for मृग्यताम्; while I. reads प्रत्यापत्ति for प्रत्यापत्तिः. ६. C. F.
G. and H. substitute भक्ष्यान्नं for भैक्ष्यान्नं and I. उपयुञ्जानः for उप-

‘कर्मणा गार्हितेनैव यद्विक्तं समुपार्जितम् ।
 तस्य त्यागेन शुद्ध्यन्ति धर्मस्यान्वेषणेन वा ॥
 अप्सु प्रास्येत तद् द्रव्यमन्यायेन यदागतम् ।
 उपयुक्तानुशिष्टं चै देयं वा ब्रह्मवादिने’ ॥
 (ना. स्मृ. १४. ७-८)

इति । क्षत्रियादिवधस्य प्रायश्चित्तं षष्ठाध्याये वर्णितम् ।
 गोवधस्य त्वष्टम-नवमाध्याययोस्तत् प्रपञ्चितम् ।

अविक्रेयविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

अविक्रेयविक्रयस्य चतुर्विंशतिमते दर्शितम्—
 सुराया विक्रयं कृत्वा चरेत् सौम्यचतुष्टयम्* ।
 लाक्षा-लवण-मांसानां चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां चरेच्चान्द्रायणद्वयम् ।
 पयः पायसापूपानां चरेच्चान्द्रायणत्रयम् ॥
 दध्वाज्येक्षुरसानां च गुड-खण्डादिविक्रये ।
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां पराकं तु समाचरेत् ॥

*सोमसम्बन्धित्वादस्य कृच्छ्रस्य सौम्य इत्यभिधानम् । स च चान्द्राय-
 णकृच्छ्रशब्देनान्यत्राभिहितः ।

१. H. substitutes च for वा. २. H. reads प्रास्येच्च for प्रास्येत. ३. G. omits च; while B. and D. read ब्राह्मणाय च for ब्रह्मवादिने. ४. B. and D. omit -वधस्य; while I. reads क्षत्रियावधस्य for क्षत्रियादिवधस्य. ५. All, except A. and I., read अष्टम-नवमाध्याये for अष्टम-नवमाध्याययोः; while G. has mistaken and omits तु. ६. G. reads सौम्य- for सौम्य-. ७. G. substitutes मध्वाज्येक्षुरसं and E. दध्वाज्येक्षुरसं both for मध्वाज्येक्षुरसानां.

सिद्धान्नविक्रये विप्रः प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 उपवासं तु तक्रस्य नक्तं काञ्जिकविक्रये ॥
 पूगीफलानि मञ्जिष्ठा द्राक्षा खर्जूरमेव च ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं पनसस्य दिनत्रयम् ।
 कदली नारिकेलं च नागरं बीजपूरकम् ।
 एतेषां पादकृच्छ्रः स्याज्जम्बीरादेस्तथैव च ॥
 कस्तूरिकादिगन्धानां विक्रये कृच्छ्रमाचरेत् ।
 कर्पूरादेस्तदर्धं स्याद्दिनं हिङ्गवादिविक्रये ॥
 तिलानां विक्रयं कृत्वा प्राजापत्यं समाचरेत् ।
 यज्ञार्थं कृषिजातांश्च दानलब्धांश्च विक्रयेत् ॥
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्याल्लभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-श्व-जविकानां च करभाणां च विक्रये ।

१. B. and D. read सिद्धान्न- for सिद्धान्न-. २. B. and D. read कर्पूरादिः
 for कर्पूरादेः. ३. H. and I. read विक्रये for विक्रयेत्. ४. H. omits the
 following lines:—

रक्त-पीतानि वस्त्राणि कृष्णाजिनमथापि वा ।
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं गर्गस्य वचनं यथा ॥
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् लाभार्थं धनमोहितः ।
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत गजानामैन्दवं स्मृतम् ॥
 खरा-श्व-जविकानां च करभाणां च विक्रये ।

५. C. and F. substitute शास्त्राणि for वस्त्राणि, but it does not give any
 good sense here. ६. Except A. H. and I. all others read -मथैव च for
 -मथापि वा. ७. I. reads करभाणां for करभाणां.

पराकं तत्र कुर्वीत नृणां द्विगुणमाचरेत्*॥
 नारीणां विक्रयं† कृत्वा चरेच्चान्द्रायणं व्रतम् ।
 द्विगुणं पुरुषाणां च व्रतमाहुर्मनीषिणः ॥
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत एकाहं वेदविक्रये ।
 अङ्गानां तु पराकं स्यात् स्मृतीनां कृच्छ्रमाचरेत् ॥
 इतिहासपुराणानां चरेत् सान्तपनं द्विजः ।
 रहस्य-पञ्चरात्राणां कृच्छ्रं तत्र समाचरेत् ॥
 गाथानां नीतिशास्त्राणां प्राकृतानां तथैव च ।
 सर्वासामेव विद्यानां पादकृच्छ्रं समाचरेत् ‡ ॥

इति । हारीतो अपि—

‘गुड-तिल-पुष्प-मूल-फल-पक्वान्नविक्रये सौम्या-
 यनम् । लाक्षा-लवण-मधु-मांस-तैल-क्षीर-
 दधि-तक्र-घृत-गन्ध-चर्म-वाससामन्यतमविक्रये

* नृणां तत्तज्जातीयपुष्पशूनां विक्रये द्विगुणं पराकद्वयम् ।

† मनुष्यजातीयस्त्रीणां विक्रये चान्द्रायणम् । तज्जातीयपुरुषाणां
 विक्रये पूर्ववदेव चान्द्रायणद्वयम् ।

‡ अत्र अङ्गादीनां विक्रयो ऽध्यापनरूपेणैवेति भाति । नतु पुस्तकरूपेण ।
 तथा सति सर्वसामान्यमेव प्रायश्चित्तं वदेत् । किञ्च ‘सर्वासामेव विद्या-
 नाम्’ इति उपसंहारात् विद्याविक्रय एवात्र विवक्षितः । न पुस्तकविक्रय
 इति सुधियो विदां कुर्वन्तु ।

१. All, except A. and I. others, read शुनां for नृणां; while G. sub-
 stitutes द्विगुणमेव च for द्विगुणमाचरेत्. २. G. adds, इति after आचरेत्.

३. B. D. and G. read सोमपानम्, C. and F. सोमयानम्, E. H. and J.
 सामायनम् all for सौम्यायनम्. ४. I. omits क्षीर-; while B. and D.
 read :क्षीर-घृत-गन्ध-क्षौद्र-दधि-तक्र- for दधि-तक्र- घृत- गन्ध-.

चान्द्रायणम् । तथोर्णा-केश-केसर-भू-धेनु-वे-
 र्देम-शस्त्र-विक्रये च । मत्स्य-मांस-प्लायवस्थि-
 -शृङ्ग-नख-शैल्य-शुक्तिविक्रये तप्तकृच्छ्रम् ।
 हिङ्गु-गुग्गुलु-हरिताल-मनःशिला-ऽञ्जन-गैरिक-
 क्षार-लवण-मणि-मुक्ता-प्रवाल-वैणव-मृन्मयेषु
 च । आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृतवि-
 क्रये त्रिषवणप्लायधःशायी चतुर्थकालाहारो
 दशसहस्रं जपेद्वायत्रीं संवत्सरेण पूतो भवति ।
 हीनमानोन्मापनसङ्कीर्णविक्रये च ।

(हा. स्मृ. ४. ४-१०)

इति । ईदृशेष्वेकविषयबहुव्रतेषु असकृत्पूर्वमुक्तया नीत्या
 यथायोगं व्यवस्था कल्पनीया ।

परिविच्यादीनां चतुर्णां प्रायश्चित्तं चतुर्थाध्याये वर्णितम् ।

अथ ब्राह्मप्रायश्चित्तम् ।

ब्राह्मो नाम सावित्रीपतितः । तस्य प्रायश्चित्तं मनुराह-

‘येषां द्विजानां सावित्री नानूच्येत यथाविधिं ।

तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् यथाविध्युपनाययेत्’ ॥

(म. स्मृ. ११. १११)

१. Except A. and G. others read तथोर्णकेश-केसरि-; while I. तथो-
 र्ण-केशरि- both for तथोर्णा-केश-केसर-. २. B. D. H. and J. add -अद्म-
 after -वेदम-. ३. C. F. H. G. J. and I. omit -शस्त्र-; while B. and D.
 substitute -नख- for the same. ४. B. and D. read -हिङ्गुलु- for -हिङ्गु-
 गुलु- and G. -हिङ्गुगुलु- for the same B. and D. मनःशैलाञ्जन- for मनः
 शिला-ऽञ्जन- and add-शण- after -लवण-. ५. G. omits च. ६. B. D. and
 G. read हीनमानोन्मानोन्मापनसंकरकीर्णविक्रये च I. हीनमानोन्मानसंकीर्ण- for
 हीनमानोन्मापनसंकीर्णविक्रये च. ७. I. reads असकृत्पूर्वमुक्तानि यानि तेषु for
 असकृत्पूर्वमुक्तया नीत्या; while except A. and I. all others omit यथायोगं
 and substitute ऊहनीया for कल्पनीया.

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘पतितसावित्रीक उद्दालकव्रतं चरेत् । (७६) द्वौ
मासौ यावकेन वर्तयेत् मासं पयसार्धमा-
समामिक्षया अष्टरात्रं घृतेन षड्रात्रमयाचितं ह-
विष्यं भुञ्जीत त्रिरात्रमभक्षोऽहोरात्रमुपवसेत् ।
(७७) अश्वमेधावभृतं वा गच्छेत् । (७८)
त्रात्यस्तोमेन वा यजेत’ । (७९)

(व. स्मृ. ११. ७६-७९)

इति । तत्र मानवमापद्विषयम् । उद्दालकव्रतं त्वनापद्विषयम् ।
यत्तु यमेनोक्तम्—

‘सावित्री पतिता यस्य दशवर्षाणि पञ्च च ।
सशिखं वपनं कृत्वा व्रतं कुर्यात् समाहितः ॥
एकविंशतिरात्रं च पिबेत्प्रसृतियावकम् ।
हविषा भोजयेच्चैव ब्राह्मणान् सप्तपञ्च* च ॥
ततो यावकशुद्धस्य तस्योपनयनं स्मृतम्’ ।
(य. स्मृ. ५. २७-२९)

इति तन् मनुसमानविषयम् । यस्य पित्रादयोऽप्यनुप-
नीताः तस्यापस्तम्बोक्तं द्रष्टव्यम्—

‘अथ यस्य पिता पितामह इत्यनुपेतौ स्यातां ते
ब्रह्महसंस्तुताः । (३२) तेषामभ्यागमनं भोजनं

* यदि चकारो विकल्पार्थो भवेत्तर्हि सप्त पञ्च वेति स्यात् । अन्यथा
सप्तसहितपञ्चाशद्ब्राह्मणान् भोजयेदिति स्यात् ।

१. All, except A. and I., omit द्रष्टव्यम्. २. Except A. and the text
all others omit अथ. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read -पितामह-
आनुपनीतौ; while I. पितामह इत्यनुपनीतौ for पिता पितामह इत्यनुपेतौ.

विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं सङ्ख्याय संवत्सरान् यावन्तोऽनुपेताः स्युः । (१) सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथ वा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अर्थ यस्य प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते श्मशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादश-

१. Except A. I. and the text all others omit the following:—

ब्रह्मघ्नसंस्तुताः । तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (३३) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (३४) यथा प्रथमेऽतिक्रमे ऋतुरेवं संवत्सरः । (३५) अथोपनयनम् । (३६) ततः संवत्सरमुदकोपस्पर्शनम् । (३७) प्रतिपूरुषं संख्याय संवत्सरान्यावन्तोऽनुपेताः स्युः ॥ (१) ॥ सप्तभिः पावमानीभिः 'यदन्ति यच्च दूरक' इत्येताभिर्यजुःपवित्रेण सामपवित्रेणाङ्गिरसेनेति । (२) अथवा व्याहृतिभिरेव । (३) अथाध्याप्यः । (४) अथ यस्य प्रपितामहोर्नानुस्मर्यत उपनयनं ते श्मशानसंस्तुताः । (५) तेषामभ्यागमनं भोजनं विवाहमिति च वर्जयेत् । (६) तेषामिच्छतां प्रायश्चित्तम् । (७) द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेद्योपनयनं तत उदकोपस्पर्शनं । पावमान्यादिभिः । (८), and read for the above Sūtras:—

तस्य वत्सरं त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं यस्य
प्रपितामहादेर्नानुस्मर्यत उपनयनं तस्य
द्वादशवर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यम्:

while I. reads ब्रह्मघ्नसंस्तुतः. २. I. does not insert च. ३. The text does not separate this Sūtra and omits संवत्सरं. ४. The text substitutes अपि वा for अथ वा. ५. I. omits अथ. ६. The text reads -प्रपितामहादि for -प्रपितामहादेः. ७. I. does not insert च.

वर्षाणि त्रैविद्यकं ब्रह्मचर्यं चरेदथोपनयनं तत
उदकोपस्पर्शनम् । पावमान्यादिभिः' ।

(आ. ध. सू. १. १. १. ३२-३७. २. १-८)
इति ।

भृतकाध्ययनाध्यापनप्रायश्चित्तम् ।

भृतकाध्ययनाध्यापनयोर्हारीत आह—

‘भृतकाध्यापनं कुर्वन् भृतकाध्यापितश्च यः ।
अनुयोगप्रदानेन त्रीन् पक्षांस्तु पयः पिबेत्’ ॥

इति । कुमादिहिंसायां मनुराह—

‘फलदानां तु वृक्षाणां छेदने जप्यमृक्शतम् ।
गुल्म-वल्ली-लतानां च पुष्पितानां च वीरुधाम् ॥
कृष्टजानामौषधीनां जातानां च स्वयं वने ।
वृथाऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा दिनमेकं पयोव्रतम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. १४२-१४४)

इति । एतच्च यज्ञार्थवृक्षच्छेदनादिव्यतिरिक्तविषयम् । अत
एव याज्ञवल्क्योऽपि वृथेति विशिनष्टि—

‘वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुच्छेदने जप्यमृक्शतम् ।
स्यादौषधिवृथाच्छेदी क्षीराक्षी गोऽनुगो दिनम्’ ॥
(या. स्मृ. ३. २७६)

१. I. omits पावमान्यादिभिः and separates one Sūtra into three.
२. Except A. and J. all others read कृत्वा for कुर्वन्. ३. G. reads
पिबन् for पिबेत्. ४. E. and the text read पयोव्रतः. ५. G. reads
याज्ञवल्क्येनोक्तम्; while all others except I. वृथाच्छेदीति for वृथेति.
६. The text reads -छेदने for -छेदी. ७. C. F. read हितम् for दिनम्.

इति । यत्तु हारितेनोक्तम्—

‘स्थावर-सरीसृपादीनां वधे यस्येदं प्राणमित्ये-
तयाऽऽज्यं हेत्वा तिलपात्रं ब्राह्मणाय दद्यात्’ ।

(हा. स्मृ. २१. ४५)

इति तदश्वत्थादिपुण्यस्थावरविषयम् । महाफलप्रदस्य
पनस-नारीकेलादिवृक्षजातस्य छेदनावृत्तौ शङ्ख आह—

‘संवत्सरव्रतं कुर्याच्छित्त्वा वृक्षं फलप्रदम्’ ।

(शं. स्मृ. १७. ४९)

इति । दृष्टार्थत्वे न दोषः* ।

‘फल-पुष्पोपगान् पादपौत्रं हिंस्यात् ।

कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्’ ।

इति स्मरणात् ।

अथ नास्तिक्यप्रायश्चित्तम् ।

नास्तिक्यं तु वाचिकं चेत्तदुपपातकम् । यथा ऽऽहुः
पौराणिकाः—

‘नास्तिकाः स्त्रिविधाः प्रोक्ता धर्मज्ञैस्तत्त्वदर्शिभिः ।

क्रियादुष्टो मनोदुष्टो वाग्दुष्टश्च तथैव च ॥

*अपवादोऽयम् । यद्यपि फलदवृक्षच्छेदने दोषः पूर्वमुक्तः तथापि
छेदने यदि दृष्टार्थत्वं दृष्टप्रयोजनत्वं स्यात् तदा न दोषः, तत्र प्रमाण-
माह । फल-पुष्पोपगानिति ।

१. G. reads जुहुयात् for इत्वा. २. The text reads पिप्पलपादपम् for
वृक्षं फलप्रदम्. ३. H. reads पादपान्कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात् for पादपान्
हिंस्यात् कर्षणकार्यार्थमुपहन्यात्. ४. All others, except I., omit स्मर-
णात्. ५. I. reads वाचनिकं for वाचिकं.

उपपातकस्तु क्रियादुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः ।
अभ्यासात्तु क्रियादुष्टो महापातक इष्यते ॥
इति । तत्रोपपातकनास्तिक्ये वसिष्ठ आह—

‘नास्तिकः कृच्छ्रं द्वादशरात्रं चरित्वा
विरमेन्नास्तिक्यात्’ ।

(व. स्मृ. २१. ३९)

इति । यत्तु शङ्केनोक्तम्—

‘नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्य-
वहारी मिथ्याभिज्ञासीत्येते पञ्च, संवत्सरं
ब्राह्मणगृहे भैक्षं चरेयुः’ ।

इति तदेतत् महापातकनास्तिक्यविषयम् ।

व्रतलोपप्रायश्चित्तम् ।

व्रतलोपिनोऽवकीर्णिव्रतं याज्ञवल्क्य आह—

‘अवकीर्णी भवेद्वर्त्ता ब्रह्मचारी तु योषितम् ।

गर्दभं पशुमालभ्य नैर्ऋतं स विशुद्ध्यति’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८०)

इति । मनुरपि—

‘अवकीर्णी तु काणेन गर्दभेन चतुष्पथे ।

स्थालीपाकविधानेन यजेत निर्ऋतिं निशि ॥ (११८)

१. I. reads उपपातकी तु वाग्दुष्टो मनोदुष्टोऽनुपातकी for उपपातकस्तु क्रिया-
दुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः and G. reads उपपातमनोदुष्टो वाग्दुष्टः पातकः स्मृतः
for the same. २. B. and D. read तदेतत्पातकं नास्तिक्यविषयम् and C.
E. F. G. H. and J. तदेतत्पातकनास्तिक्यविषयम् ; the latter seems to be
incorrect and the first does not give proper sense. ३. B. and D.
read ऽवकीर्णिनो व्रतं, C. F. J. ऽवकीर्णे व्रतं and G. and H. ऽवकीर्णव्रतं
all for ऽवकीर्णिव्रतं. ४. H. reads इत्वा for गत्वा. ५. The text reads
पाकयज्ञविधानेन for स्थालीपाकविधानेन.

हुत्वाग्निं विधिवद्भोममन्ततश्च सम्मेत्यृचा* ।
 वातेन्द्र-गुरु-बह्मीनां जुहुयात् सर्पिषाऽऽहुतीः ॥ (११९)
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते वसित्वा गर्दभाजिनम् ।
 सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं स्वकर्म परिकीर्तयन् ॥ (१२२)
 तेभ्यो लब्धेन भैक्षेण वर्तयन्नेककालिकम् ।
 उपस्पृशंस्त्रिषवर्णमब्देन स विशुद्ध्यति ' ॥
 (म. स्मृ. ११. ११८-१२३)

इति । वसिष्ठोऽपि—

‘ब्रह्मचारी चेत् स्त्रियमुपेयादरण्ये चतुष्पथे
 लौकिकेऽग्नौ रक्षोदैवतं गर्दभं पशुमालभते ।
 (१) नैर्ऋतं वा चरुं निर्वपेत् । (२)

* ‘काणः’ इत्ययं विशेषोऽत्र द्रष्टव्यः । नैर्ऋतदैवतैर्मन्त्रैः प्रधान-
 देवतायै वपादिहोमान् हुत्वा तदन्ते—

‘सम्मा सिञ्चन्तु मरुतः समिन्द्रः सम्बृहस्पतिः ।
 सञ्चायमग्निः सिञ्चतु प्रजया च धनेन च’ ॥

इत्येतेन मन्त्रेण मारुतेन्द्र-बृहस्पत्यग्नीनां घृतेनाहुतीर्जुहुयात् । केषु-
 चित्पुस्तकेषु समासिचतीति पाठः । केषुचिच्च शमित्यृचेति पाठः । तत्र
 शमग्निरग्निरिति ऋक् ग्राह्या स्यात् । वस्तुतस्तु इदमप्रामाणिकमिति
 प्रतिभाति । विज्ञानेश्वरस्तु—

‘समायमद्भिः सिञ्चन्तां यशसा ब्रह्मवर्चसेन’
 इति पठति तदपि चिन्त्यम् ।

१. All others, except A. I. and the text, read होमान् for होमं.
 २. B. C. D. E. F. and I. read समि-त्यृचा, E. G. H. and J. शमित्यृचा
 both for सम्मेत्यृचा. ३. C. D. E. F. G. and J. read वायु- for वातः.
 ४. G. reads सप्तागारे for सप्तागारान्. ५. The text adds नु after त्रिषवर्णं.
 ६. The text reads आलभेत् for आलभेत.

तस्य जुहुयात्-कामाय स्वाहा, कामकामाय
स्वाहा, निर्ऋतये स्वाहा । रक्षो देवताभ्यः
स्वाहा ' । (३)

(व. स्मृ. २३. १-३)

इति । तत्र श्रोत्रियस्य पशुरश्रोत्रियस्य चरुरिति द्रष्टव्यम् ।
शङ्खस्तु* वर्णभेदेन व्रताविशेषमाह-

‘ गुप्तायां वैश्यायामवकीर्णः संवत्सरं
त्रिषवणमनुतिष्ठेत् क्षत्रियायां द्वे वर्षे ।
ब्राह्मण्यां त्रीणि वर्षाणि*’ ।

इति । यदप्यङ्गिरसोक्तम्-

‘ अवकीर्णिनिमित्तं तु ब्रह्महत्याव्रतं चरेत् ।

चीरवासास्तु षण्मासान् तथा मुच्येत किल्बिषात्’ ॥

इति तदीषद्वयभिचारिणीविषयम् । अत्यन्तव्यभिचारिणीषु
पुनः शङ्ख आह-

* या स्त्री वैवाहिके पत्यौ मृते जीवति वा तमुत्सृज्य वञ्चयित्वा वान्य-
मेकमेवाश्रयेत् । नतु कुलटा भवेत् सा गुप्तेत्यभिधीयते । तादृशवैश्य-
जातीयस्त्रियामवकीर्णः क्षत्रियाब्राह्मण्योश्चावकीर्णः उक्तं प्रायश्चित्तमाचरे-
दित्यन्वयः ।

१. All, except I. and the text, add तत्र before तस्य. २. B. D. G. and J. omit कामकामाय स्वाहा; while except A. B. D. and the text omit निर्ऋतये स्वाहा and B. D. and the text read नैर्ऋत्यै for निर्ऋतये. ३. B. C. and D. F. omit पशुः अश्रोत्रियस्य. The Vijūāneśwara quotes following Sūtras under the name of Śankha-Likhitan and it may be possible. ४. I. reads अवकीर्णी for अवकीर्णः. ५. Except A. C. F. G. I. all others read षण्मासात्. ६. B. D. and G. read तदेतत् for तदीषत्. ७. B. and D. read अत्यन्तव्यभिचारितायां and C. F. G. H. and J. अत्यन्तव्यभिचारितास्तु all for अत्यन्तव्यभिचारिणीषु.

‘स्वैरिण्यां ब्राह्मण्यामवकीर्णः षड्रात्रमुपो-
षितो गां दद्यात् । क्षत्रियायामुपोषित-
स्त्रिरात्रं घृतपात्रं दद्यात् । वैश्यायां चतुर्थ-
कालाहारो ब्राह्मणान् भोजयित्वा यवस-
भारं च गोभ्यो दद्यात् । वृषल्यामवकीर्णः
सचैलस्नात उदकुम्भं ब्राह्मणाय दद्यात् ।
गोष्ववकीर्णः प्राजापत्यं चरेत् । रण्डाया-
मवकीर्णः पलालभारं सीसमाषं च दद्यात् ।

इति । अत्र च

‘ब्राह्मणस्यार्धं क्षत्रियः’

इति न्यायो नास्ति किन्तु समानमेव त्रयाणां वर्णानाम् ।
तदाह शाण्डिल्यः—

‘अवकीर्णीं द्विजो राजा वैश्यश्चापि खरेण तु ।

इष्ट्वा भैक्षाशिनो नित्यं शुद्धयन्त्यब्दात् समाहिताः’ ॥

इति । अभ्यासे कण्व आह—

‘प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णीं गर्दभेन तु ।

यजेदेवं यथाभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति’ ॥

१. Except A. and I. all others omit घृतपात्रं दद्यात्. २. B. and D. omit च. ३. We follow here A. and I.; while all others read षण्डायां for रण्डायां and G. सपलालभारं for पलालभारं. Vijiñeśvara also reads षण्डायां. ४. I. reads क्षत्रियस्य for क्षत्रिये. ५. G. substitutes तथा for तत्. ६. G. reads अवकीर्णीः for अवकीर्णी. ७. We are unable to find out the proper reading of this quotation. B. C. D. E. F. G. H. and J. read प्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णीं गर्दभेन तु यजेत् । एवं यथाभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥; while G. omits तु and I. reads अप्रथमे दिवसे रात्राववकीर्णीं गर्दभेन यजेत् । यो यथाकुरुतेऽभ्यासमब्देनैकेन शुद्धयति ॥.

इति । तत्र विशेषमाह गौतमः—

‘तस्याजिनमूर्ध्वबालं परिधाय लोहितपात्रैः

सप्त गृहान् भैक्षं चरेत् कर्माचक्षाणः’ ।

(गौ. स्मृ. २४. ९६)

इति । अवकीर्णिलक्षणमाह जातूकर्ण्यः—

‘स्कन्दितं व्रतिना रेतो येन स्याद्ब्रह्मचारिणा ।

कामतोऽकामतः प्राहुरवकीर्णीति तं बुधाः’ ॥

इति । यैति-वनस्थयोस्त्वधिकं व्रतमाह शाण्डिल्यः—

‘वानप्रस्थो यतिश्चैव स्कन्दने सति कामतः ।

पराकत्रयसंयुक्तमवकीर्णिव्रतं चरेत्’ ॥

इति । यतेः पुनर्गार्हस्थ्यस्वीकारे संवर्त आह—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित् प्रेत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

(सं. स्मृ. १९९)

१. G. I and J. read लोहितपात्रं for लोहितपात्रः. २. C. D. F. G. and H. substitute खण्डितं for स्कन्दितं; while I. खण्डितव्रतिना for स्कन्दितं व्रतिना. ३. C. and F. omit यति-. ४. Except A. and J., all others substitute खण्डणे for स्कन्दने. ५. B. and D. omit the following :—

‘संन्यस्य दुर्मतिः कश्चित् प्रेत्यापत्तिं व्रजेद्यदि ।

स कुर्यात्कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान् प्रत्यनन्तरम्’ ॥

इति । वृद्धपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।

अनाशकनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं च चिकीर्षति ॥

चरेत् षण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

चरेत् त्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥

६. H. reads प्रत्यायत्यं for प्रेत्यापत्तिं and the text reads :—

— — — — — अपरयार्थं स्त्रियं व्रजेत् ।

स कुर्यात् कृच्छ्रमश्रान्तः षण्मासान्तरनन्तरम्’ ॥

while I. reads प्रत्यहं व्रतम् for प्रत्यनन्तरम्.

इति । वैद्वपराशरोऽपि—

‘यः प्रत्यवसितो विप्रः प्रव्रज्यातो विनिर्गतः ।

अनाशकनिवृत्तश्च गार्हस्थ्यं च चिकीर्षति ॥

चरेत् षाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

चरेत्त्रीणि च कृच्छ्राणि त्रीणि चान्द्रायणानि च ॥

जातकर्मादिभिः सर्वैः संस्कृतः शुद्धिमाप्नुयात्’ ।

इति । तत्र ब्राह्मणस्य षाण्मासिककृच्छ्रः । क्षत्रियस्य चा-

न्द्रायणत्रयम् । वैश्यस्य कृच्छ्रत्रयमिति व्यवस्था । अत्र षा-

ण्मासिकादिव्रतत्रयं ब्राह्मणस्यैव सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यव-

स्थापनीयमित्यन्ये* । व्रतान्तरलोपेऽप्यवकीर्णव्रतमतिदिश-

ति मनुः—

‘अकृत्वा भैक्षचरणमसमिद्धय च पावकम् ।

अनातुरः सप्तरात्रमवकीर्णव्रतं चरेत्’ ॥

(म. स्मृ. २. १८७)

* विज्ञानेश्वरस्तु—‘ब्राह्मणस्यैव शक्ति-सकृदभ्यासाद्यपेक्षया व्यवस्थितं प्रायश्चित्तं द्रष्टव्यम्’— इत्याह ।

१. C. and F. read तद्वपराशरोऽपि. The Vijñāneśvara quotes this following line under the name of Parāśara (*vide* 3.280 Com.) not Vṛidh. Parāśara, but these lines do not occur in the text of Parāśara. २. Vijñāneśvara substitutes चेत् for च. Except I., all others omit this line :—

चरेत्षाण्मासिकं कृच्छ्रं नियतात्मा समाहितः ।

but the author Vijñāneśvara explains this line. ३. A. reads स चेत् त्रीणि. कृच्छ्राणि for चरेत्त्रीणि च कृच्छ्राणि. ४. All others, except A. and I., read व्यवस्थापनीयम् and omit इत्यन्ये.

इति । यत्तु याज्ञवल्क्य आह—

‘भैक्षाम्निकार्ये त्यक्त्वा तु* सप्तरात्रमनातुरः ।

कामावकीर्ण इत्याभ्यां जुहुयादाहुतिद्वयम् ॥

उपस्थानं ततः कुर्यात् सम्मासिञ्चत्वेन तु ।

(या. स्मृ. ३. २८१—२८२)

इति । होममन्त्रौ तु—

‘कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि काम-

कामाय स्वाहा । कामावपन्नोऽस्म्यवपन्नो-

ऽस्मि कामकामाय स्वाहेति ’ ।

(गौ. स्मृ. २५. ९—१०)

इति । एतच्च गुरुगुश्रूषादिकार्यव्यप्रतयाङ्करणे द्रष्टव्यम् ।

सुतादिविक्रयप्रायश्चित्तम् ।

सुतादिविक्रये उपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्यम् ।

यत्तु शङ्खेनोक्तम्—

‘देव-गृह-प्रतिश्रयोद्याना-ऽऽराम-सभा-प्रपा-तटाक-

पुण्य-सेतु-सुतविक्रयं कृत्वा तप्तकृच्छ्रं चरेत् ’ ।

*‘अनातुरः’ व्याधिरहितो ब्रह्मचारी । ‘सम्मासिञ्चतु’ इति मन्त्रः ।

१. B. D. G. and J. read समार्सि च त्वेन तु for सम्मासिञ्चत्वेन तु; while I. is quite mistaken here. २. G. reads कामकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा for कामावकीर्णोऽस्म्यवकीर्णोऽस्मि कामकामाय स्वाहा. ३. I. and the text read कामाभिदुग्धोऽस्म्यभिदुग्धोऽस्मि, but neither our manuscripts nor Vijñāneśvara follow this reading.

इति यच्च वृद्धपराशरेणोक्तम्—

‘विक्रीय कन्यकां गां च कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत्’ ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमते-
ऽभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसिराह—

‘आराम-तटाकोदपान-पुष्करिणी-सुकृत-सुत-

विक्रये त्रिषवणस्नाय्यधःशायी ब्रह्मचारी

चतुर्यकालाहारः संवत्सरेण पूतो भवति’ ।

इति तदभ्यासविषयम् ॥

कन्यादूषणप्रायश्चित्तम् ।

कन्यादूषणे उपपातकसाधारणप्रायश्चित्तं विज्ञेयम् । यत्तु
शङ्ख आह—

‘कन्यादूषी सोमविक्रयी च कृच्छ्राब्दं चरेयाताम्’ ।

१. B. and D. omit the following :—

— — — — — कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ।

इति तदापद्यकामतो द्रष्टव्यम् । यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव — — — — — ॥

and H. omits the following :—

यत्तु चतुर्विंशतिमतेऽभिहितम्—

‘नारीणां विक्रयं कृत्वा चरेच्चान्द्रायणव्रतम् ।

द्विगुणं पुरुषस्यैव व्रतमाहुर्मनीषिणः’ ॥

इति तत्तत्रैव कामतो द्रष्टव्यम् ।

२. G. C. F. and J. omit तत्त before तत्रैव. ३. C. F. do not insert
सुतः. ४. B. D. and G. read कृच्छ्राब्दं for कृच्छ्राब्दं.

इति यच्च हारीतः—

‘कन्यादूषी सोमविक्रयी वृषलीपतिः कौमार-
दारत्यागी सुरा-मद्यपः शूद्रयाजको गुरोः
प्रतिहन्ता नास्तिको नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः
कूटव्यवहारी ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो मिथ्याश्रमिन्
पतितसंव्यवहारी मित्रधुक् शरणागतघाती
प्रतिरूपकवृत्तिरित्येते पञ्चतपोऽभावकाशजल-
शयनाद्यनुतिष्ठेयुर्ग्रीष्म-वर्षा-हेमन्तेषु । मासं
गोमूत्रयावकमश्रीयुः’ ।

(हा. स्मृ. २. ४-५)

इति तत् प्रातिलौम्येन कन्यादूषणे द्रष्टव्यम् ॥

अथ द्यूतादिव्यसनप्रायश्चित्तम् ।

द्यूतादिव्यसनेष्वप्युपपातकसाधारणोक्तं प्रायश्चित्तं योज्य-
म् । यत्तु बौधायनः संवत्सरव्रतमाह—

‘अथाशुचिकराणि । (१५) द्यूतमभिचारो
ऽनाहिताग्नेरुच्छ्वृत्तिता समावृत्तस्य भैक्ष-
चर्या तस्य चैव गुरुकुले वास ऊर्ध्वं चतुर्भ्यो

१. B. D. and H. read कन्यावितूषी and G. reads कन्याविक्रयी
for कन्यादूषी. २. J. does not insert नास्तिको. ३. Except I., all others
read ब्राह्मण-मित्रघ्नो for ब्रह्मघ्नो मित्रघ्नो, C. and F. add प्रायश्चित्तं विज्ञेयम् ।
यत्तु शाङ्ख आह कन्यादूषी सोमगतघाती प्रतिरूपकवृत्तिः &c., after शरणा-
४. All others, except A. E. H. and I., read प्रतिरूपकावृत्तिः for प्रति-
रूपकवृत्तिः. ५. I. reads पञ्चतपोभू-जल-शयनाद्यनुतिष्ठेयुः for पञ्चतपो-
भावकाशजलशयनाद्यनुतिष्ठेयुः. ६. B. and D. read वदयं, C. F. आनदयं
च, G. वदयं च, H. E. and I. आनाशं च and J. वत्स्यं च all for तस्य चैव.

मासेभ्यो येश्च तमध्यापयति । नक्षत्रनिर्देशनं
चेति । तेषां तु निर्देशः (१६) द्वादश मासान्
द्वादशार्धमासान् द्वादश द्वादशाहान् द्वादश-
षडहान् द्वादश त्र्यहान् द्वादशाहं षडहं त्र्यह-
मेकाहमिति अंशुचिकरनिर्देशः' । (१७)

(बौ. स्मृ. २. १. २. १९-१७)

इति तदभ्यासविषयम् । यदर्प्याह प्रचेताः—

अनृतवाक् तस्करो राजभृत्यो वृक्षारोपकवृत्ति-
र्गरदोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः रङ्गोपजीवी
कूटपणिकः शूद्रोपाध्यायो वृषलीपतिर्भाण्डिको
नक्षत्रोपजीवी श्ववृत्तिर्ब्रह्मजीवी चिकित्सको
देवलकः पुरोहितः कितवो मद्यपः कूटकारको-
ऽपत्यविक्रयी मनुष्य-पशुविक्रेता चेति^१ । तानु-
द्धरेत् समेत्य न्यायतो ब्राह्मणो व्यवस्थया सर्व-
द्रव्यत्यागे चतुर्थकालाहाराः संवत्सरं त्रिषवण-

१. I. reads -यश्चरमध्यापनं and the text तस्य चाध्यापनं for यश्च तमध्याप-
यति; while G. adds अभि for अध्यापयति. २. The text reads नक्षत्रनिर्देशः
for नक्षत्रनिर्देशनं. ३. We follow here A. and the text; while all others
omit तेषां तु निर्देशः. ४. G. omits द्वादशार्धमासान् द्वादश. ५. G. reads
षट्-द्वादश-त्र्यहान् for द्वादश षडहान् द्वादश त्र्यहान्. ६. Except A. and
the text, all others omit द्वादशाहं षडहं. ७. The text reads यथाकर्मा-
भ्यासः for अंशुचिकरनिर्देशः. ८. G. omits अपि. ९. B. D. and G. omit
गरदोऽग्निदश्च रथ-गजारोहणवृत्तिः; while, except A., all others read श्वगणिकः.
१०. B. D. and H. omit श्ववृत्तिर्ब्रह्मजीवी. ११. G. substitutes वा for च.
१२. C. F. and G. read सर्वव्यत्यागे for सर्वद्रव्यत्यागे.

मुपस्पृशेयुः । तस्यान्ते देव-पितृतर्पणं गेवाह्निकं
चेत्येवं व्यवहार्याः ।*

इति तदभ्यासविषयम् ॥

अनाश्रमवासे प्रायश्चित्तम् ।

अनाश्रमवासे हारीतेन प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘अनाश्रमी संवत्सरं प्राजापत्यं कृच्छ्रं चरित्वा-
ऽऽश्रममुपेयात् । द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं तृतीये कृच्छ्रा-
तिकृच्छ्रमत ऊर्ध्वं चान्द्रायणम्’ ॥

इति ।

शूद्रसेवाप्रायश्चित्तम् ।

शूद्रसेवायां ब्रौधायन आह—

‘भेमुद्रसंयानम् (२) ब्राह्मणन्यासापहरणम् (३)
सर्वापण्यैर्व्यवहरणम् । (५) भूम्यनृतम् । (४)
शूद्रसेवनं च । (६) शूद्राभिजननम् । (७)
तदपत्यत्वं च । (८) तेषां च निर्वेशः । (९)

* सर्वा अपीमावृत्तयो गह्या ब्राह्मणादित्रैवर्णिकानामेव । अत एव
प्रायश्चित्तमपि तेषामेव । न तु येषां पारम्पर्यक्रमेणागता वृक्षारोपणाद्या
वृत्तयः । तत्र अनृतवाक् तस्करः गरदोऽभिदश्च सर्ववर्णसाधारणाः ।
ब्रह्मजीव्यादयो द्विजा एव ।

१. G. reads चाह्निकं for गवाह्निकं. २. H. reads अतिकृच्छ्रातिकृच्छ्रं
for कृच्छ्रातिकृच्छ्रं. ३. B. and D. read सशूद्रयानम्, C. and F. अशू-
द्रयानम् and E. G. H. and J. read समुद्रयानम् all for समुद्रसंयानम्; while
I. reads समुद्रयाने । ब्राह्मणन्यासापहरणे । सर्वापण्यैर्व्यवहरणे । भूम्यनृते ।
४. The text reads ब्राह्मणस्वन्यासापहरणम्. ५. The text interchanges
these two Sūtras. ६. Except A. and I., all others read शूद्रसेवायां च ।
शूद्रायामभिजायते तदपत्यं च भवति for शूद्रसेवनम् । शूद्राभिजननम् । तदपत्यत्वं
च ।; while G. omits च after सेवायां. ७. The text reads एषामन्यतमत-
मत्कृत्वा for तेषां च निर्वेशः.

चतुर्थकाले मितभोजिनः स्युरपोऽभ्युपेयुः स-
वनानुकल्पम् । स्थानासनाभ्यां विहरन्त
एते त्रिभिर्वैश्वैस्तदपहन्ति पापम् । (१०)
(बौ. स्मृ. २. १. २. २-१०)

इति तद् बहुकालाभ्यासविषयम् ॥

जातिभ्रंशकराप्रायश्चित्तम् ।

उपपातकानन्तरं जातिभ्रंशकराणि विष्णुनाऽनुक्रान्तानि ।

‘ब्राह्मणस्य रुजःकरणम् । (१) अग्नेर्यमद्ययो-
र्प्रातिः । (२) ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि
च । (३) इति जातिभ्रंशकराणि’ ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः—

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।
चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

(म. स्मृ. ११. १२४; वि. स्मृ. ३८. ७)

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे प्रायश्चित्तमेकादशाध्या-

१. I. reads चतुर्थकालं मितभोजनाः and the text चतुर्थकालमितभोजिनः both for चतुर्थकाले मितभोजिनः. २. E. reads सवनानुकल्पे, B. and D. सवनानुकूल्यम् for सवनानुकल्पम्. ३. B. C. D. E. F. G. H. and J. read तदपहरन्ति and the text तदपहन्ति for तदपहन्ति. ४. C. E. F. G. H. and J. read अपेय- for अग्नेय-; while G. omits the following portion:—

—प्रातिः ज्यैष्ठ्यं पशुषु मैथुनाचरणं पुंसि च । इति जातिभ्रंशकराणि ।

इति । तेषु साधारणं प्रायश्चित्तं मनु-विष्णू आहतुः—

‘जातिभ्रंशकरं कर्म कृत्वान्यतममिच्छया ।

चरेत्सान्तपनं कृच्छ्रं प्राजापत्यमनिच्छया’ ॥

इति । तत्र ब्राह्मणस्य रुजःकरणे.

५. I. reads ज्यैष्ठ्यं for ज्यैष्ठ्यं, but it seems quite wrong. ६. Except the text, all others omit पुंसि. ७. The Vishṇu reads कुर्यात् for चरेत्. ८. I. reads अत्र for तत्र.

ये (५२-५३ श्लोकाभ्याम्) अभिहितम् । पशु-
मैथुने तु दशमाध्याये (१३ श्लोके) अभिहितम् ॥

सङ्करीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

जातिभ्रंशकरणान्तरं सङ्करीकरणान्यनुक्रान्तवान् विष्णुः—

‘ग्राम्यारण्यानां पशूनां हिंसा सङ्करीकरणम्’ ।

(वि. स्मृ. ३९. १)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘सङ्करीकरणं कृत्वा मासमश्नीत यावकम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं तु कारयेत्’ ॥

(वि. स्मृ. ३९. २)

इति । प्रतिपदं तु षष्ठाध्याये (२-१५ श्लोकैः) अभिहितम् ।

अपात्रीकरणपापप्रायश्चित्तम् ।

‘सङ्करीकरणान्तरमपात्रीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः—

‘निन्दितेभ्यो धनादानं वाणिज्यं कुसीदजीवनम-

सत्यभाषणं शूद्रसेवनमित्यपात्रीकरणम्’ ।

(वि. स्मृ. ४०. १)

इति । तस्य च साधारणं प्रायश्चित्तं मनुराह—

‘अपात्रीकरणं कृत्वा तप्तकृच्छ्रेण शुद्ध्यति ।

शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिर्महासान्तपनेन वा’ ॥

(वि. स्मृ. ४०. २)

१. I. omits तु. २. All others, except A. G. I. and the text, read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ३. Here also, except A. G. I. and the text, all read संकीर्णकरणम् for संकरीकरणम्. ४. I. reads कुषिजीवनं for कुसीदजीवनम्. ५. The following quoted verse does not appear in the Manu, but appears in the Vishnu. ६. The Vishnu reads भूयो for शुद्धिः.

इति ॥

मलिनीकरणप्रायश्चित्तम् ।

अपात्रीकरणानन्तरं मलिनीकरणमनुक्रान्तवान् विष्णुः—

‘पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनम् । (१)

कृमि-कीटानां च । (२) मद्यानुगतभोजनम् । (३)

इति मलावहानि’ । (४)

(वि. स्मृ. ४१. १-४)

इति । तत्र साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘मलिनीकरणीयेषु तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ।

कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा प्रायश्चित्तं विशोधनम्’ ॥

(वि. स्मृ. ४१. ५)

इति ॥

प्रायश्चित्तविशेषः ।

अथ प्रकीर्णकप्रायश्चित्तविशेषोऽभिधीयते । तत्र

शरणागतत्यागे मनुराह—

‘शरणागतं परित्यज्य वेदं विज्ञाव्य च द्विजः ।

संवत्सरं यवाहारस्तत्पापमपसेधाति’ ॥

(म. स्मृ. ११. १९८)

इति । पतितादिसन्निधावध्ययने वासिष्ठ आह—

‘पतित-चण्डालारावश्रवणे त्रिरात्रं वाग्य-

१. Except A. and the text, all omit पक्षिणां जलचराणां जलजानां च घातनं and read कृमि-कीटघातनं for कृमि-कीटानां च. २. B. D. and G. read अपसेधाति for अपसधाति; while E. has तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् before शरणागतं परित्यज्य. ३. B. C. D. F. and G. read चण्डालशवश्रवणे, but it may be चण्डालारावश्रवणे; while E. I. and J. read -चण्डालादिश्रवणे and H. -श्रवणे for -चण्डालारावश्रवणे.

ता अनश्नन्त आसीरन् । (३४) सहस्रपरमां
वाचमभ्यस्य ततः पूता भवन्तीति विज्ञायते ।

(व. स्मृ. २३. ३४-३५)

इति । एतद्बुद्धिपूर्वकविषयम् । अनुद्धिपूर्वके तु षट्त्रिंश-
न्मतेऽभिहितम्—

‘चण्डालश्रोत्रावकाशे श्रुति-स्मृतिपाठे
एकरात्रमभोजनम्’ ।

इति । सर्पाद्यन्तरागमने तु यम आह—

‘सर्पस्य नकुलस्याथ अज-मार्जारयोस्तथा ।
मूषिकस्य तथोष्ट्रस्य मण्डूकस्य च योषितः ॥
पुरुषस्यैडकस्यापि शुनोऽश्वस्य खरस्य च ।
अन्तरागमने सद्यः प्रायश्चित्तमिदं शृणु ॥
त्रिरात्रमुपवासश्च त्रिरहश्चाभिषेचनम् ।
ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं जानुभ्यां नात्र संशयः’ ॥

(य. स्मृ. ६. ४८-५०)

इति । खरोष्ट्रयानारोहणादौ प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

१. I. reads वाग्यतेनश्नन्नासीनः सहस्रपरमां वाच मभ्यस्य ततः पूतो भवतीति. G. and the text omit वाचं and the text substitutes -परमं for -परमां; while J. reads सहस्रवरमा वा तदभ्यस्यान्ततः पूतो भवतीति. G. substitutes अन्तः for ततः; while the text reads वा तदभ्यसन्तः. २. I. omits नु. ३. I. adds कृते after -श्रोत्रावकाशे. ४. J. reads सर्पाद्यन्तरागमने, but it does not give any proper meaning.

‘प्राणायामी जले स्नात्वा खरयानोष्ट्रयानगः ।

नमः स्नात्वा च भुक्त्वा च गत्वा चैव दिवा स्त्रियम् ॥

(या. स्मृ. ३. २११)

इति । इदं चाकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—

‘खरोष्ट्रविषमा नारी समारुह्याथ वा पुमान् ।

यजने याजने कृच्छ्रमग्निश्चैव विनश्यति ॥

‘उष्ट्रयानं समारुह्य खरयानं च कामतः ।

सवासा जलमाप्लुत्य प्राणायामेन शुद्ध्यति’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०१)

इति ॥

मूत्र-पुरीषप्रायश्चित्तम् ।

अप्सु मूत्र-पुरीषादिकरणे मनुराह—

‘विनाशद्विरप्सु वाऽर्प्यार्तः शारीरं सन्निवेश्य तु ।

सचैलो बहिराऽऽप्लुत्य गामालभ्य विशुद्ध्यति’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । इदमकामकारविषयम् । कामकारे तु यम आह—

१. B. C. D. and F. read प्राणायामे, H. प्राणायामो and I. प्राणायामं all for प्राणायामी. २. A. I. and J. substitute मनुः for यमः the following quoted two verses are not found in the text of Manu. The second verse occurs in Manu, but differs in reading in the second half as follows:—

स्नात्वा तु विप्रो दिग्वासाः - - - - - ॥

३. This verse is omitted by all others except A. and G. ४. Manu reads तु for च. ५. B. and D. read स्नातः, H. reads अनार्तः and G. आप्याय्य all for आर्तः. ६. All others, except A. I. and the text, read सन्निवेश्य for सन्निवेश्य; while the text substitutes च for तु. ७. I. reads बहुधा for बहिः.

‘आपद्रतो विना तोयं शारीरं यो निषेवते ।

एकाहं क्षपणं कृत्वा सचैलं स्नानमाचरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ९. २६)

इति । यच्चाहं सुमन्तुः—

‘अप्स्वग्नौ वा मेहतस्तप्तकृच्छं कार्यविशोधनम्’ ।

इति तदनार्तपरतया योज्यम् ।

कर्मलोपप्रायश्चित्तम् ।

श्रौत-स्मार्तकर्मादिलोपे मनुराह—

‘वेदोदितानां नित्यानां कर्मणां समतिक्रमे ।

स्नातकव्रतलोपे च प्रायश्चित्तमभोजनम्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २०३)

इति । अत्रोपवासस्य प्रतिपदोक्तेष्ट्यादिना समुच्चयः ।

पञ्चमहायज्ञाद्यकरणे बृहस्पतिरोह—

‘अनिर्वर्त्य महायज्ञान् यो भुङ्क्ते प्रत्यहं गृही ।

अनातुरः सति धने कृच्छ्रार्धेन विगुह्यति ॥

आहिताग्निरुपस्थानं न कुर्याद्यज्ञकर्मणि ।

ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा सोऽपि कृच्छ्रार्धमाचरेत्’ ॥

(बृ. स्मृ. २. १३-१४)

इति ।

वैषम्यदानप्रायश्चित्तम् ॥

एकपङ्क्त्युपविष्टानां वैषम्येण दानादौ यमः—

१. B. C. D. E. F. H. and J. read अत्र यद्वाह and G. for यच्चाह.
 २. The word कार्यविशोधनम् occurs only in I. ३. All others, except A. and I., omit आह. ४. B. and D. substitute यज्ञकर्मणा for यज्ञकर्मणि.

‘न पङ्क्त्यां विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥

इति । पतितादिसम्भाषणे तु गौतमः—

‘न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः सह सम्भाषेत । (१९)

सम्भाष्य पुण्यकृतो मनसा ध्यायेत् । (२०)

ब्राह्मणेन वा सह सम्भाषेत ’ । (२१)

(गौ. स्मृ. ९. १९-२१)

इति । अशुचिर्भोजने शातातप आह—

‘मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा अकृत्वा शौचमात्मनः ।

मोहाद्भुक्त्वा त्रिरात्रं स्याद्भुक्त्वा सान्तपनं चरेत्’ ॥

(शा. स्मृ. २. ६४)

इति । वृद्धशातातपो अपि—

‘मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गं स्मृतिभ्रंशाज्जलं पिबेत् ॥

अहोरात्रोषितः स्नात्वा जुहुयात्सर्पिषाऽऽहुतीः’ ।

(वृ. शा. स्मृ. १३-१४)

१. G. omits :—

‘— विषमं दद्यान्न याचेन्न च दापयेत् ।

प्राजापत्येन कृच्छ्रेण मुच्यते कर्मणस्ततः’ ॥.

२. B. and D. read न म्लेच्छैरधार्मिकैः omitting -ऽशुचि-. C. E. F. and G. म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः, but the word अशुचिः seems to be incorrect, both for न म्लेच्छाशुच्यधार्मिकैः. ३. G. H. and I. do not insert सह and J. also does the same. ४. B. D. G. and J. read अशुचौ for अशुचेः and I. अशुचिर्भोजने for अशुचेर्भोजने. ५. C. and F. substitute तप्तोच्चारं for मूत्रोच्चारं, but it is meaningless, ६. G. reads भुक्त्वा सतपनं for बुद्ध्वा सान्तपनं. ७. I. reads मार्गं for मार्ग.

इति । व्याघ्रोऽपि—

‘अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा यदा भुङ्क्ते गृहाश्रमी ।
अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् षड्रात्रं कामतश्चरेत् ॥
यतिश्चैव वनस्थश्च कुर्यातां तौ तदेव तु ’ ।

इति । उशना अपि—

‘चण्डाल-श्रपचैः स्पृष्टो विण्मूत्रोच्छिष्ट एव च ।
त्रिरात्रेण विशुद्धः स्याद्भुक्तोच्छिष्टः षडाचरेत् ’ ॥

इति । बृहस्पतिरपि—

‘अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते पिण्डं दत्त्वा पितुर्ब्रती ।
स्पृष्टा शवमुदक्यां वा चण्डालं सूतिकां तथा ॥
अकामतस्त्रिरात्रं स्याद्भुद्ध्या सान्तपनं चरेत् ’ ।

इति । ब्रह्ममूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्राय-
श्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।
प्रायश्चित्तमहोरात्रं गायत्र्यष्टशतं तु वा ’ ॥

इति । इदं च कामकारविषयम् । अकामतस्तु—

‘पित्रतो मेहतश्चैव भुञ्जतो ऽनुपवीतिनः ।

प्राणायामत्रयं षट्कं नक्तं च त्रितयं क्रमात् ’ ॥

१. J. reads तदेव for तदेव. २. Except A., all others read विशुद्धिः for विशुद्धः. ३. I. reads दत्त्वाऽपि तद्ब्रती for दत्त्वा पितुर्ब्रती. ४. C. F. and G. substitute च for वा. ५. G. reads बुद्ध्या for बुद्ध्या. ६. B. and D. omit the following:—

ब्रह्ममूत्रं विना मूत्र-पुरीषादिकरणे स्मृत्यन्तरे प्रायश्चित्तमुक्तम्—

‘विना यज्ञोपवीतेन यद्युच्छिष्टो भवेद् द्विजः ।

७. I. reads जपेत् for तु वा and G. भवेत् for the same; while some substitute च for वा. ८. Except A., all others omit च.

इति । भोजनान्तरमाचमनमकृत्वासनादुत्थाने प्राय-
श्चित्तमाश्वमेधिकेऽभिहितम्—

‘*यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो भुक्तवानासनात्ततः ।

सद्यःस्नानं प्रकुर्वीत सोऽन्यथाऽप्रयतो भवेत्’ ॥

(भा. आ. प. १०६.२०)

इति । अपाङ्केयपङ्क्तौ भोजने मार्कण्डेय आह—

‘अपाङ्केयस्य यः कश्चित् पङ्क्तौ भुङ्क्ते द्विजोत्तमः ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति’ ॥

इति । नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (४)

रोमकूपैर्यदाऽऽगच्छेद्रसो नील्यास्तु कस्यचित् ।

* वचनमिदं ‘त्रिवेन्द्रम्’ नगरीस्थराजकीयपुस्तकसङ्ग्रहस्यभारतान्तर्गते
आश्वमेधिके पर्वणि द्रष्टव्यम् । देवनागराक्षरमुद्रितपुस्तकेषु नोपल-
भ्येत इति शोधकैर्वर्दितव्यम् ।

१. B. and D. read प्रायश्चित्तमुक्तम् for ऽभिहितम्. २. text reads यश्च
तिष्ठत्यनाचान्तो भुक्तवानासने ततः and B. and D. read नान्यथा ऽप्रयतो for
सोऽन्यथा प्रयतो. ३. B. and D. read अपाङ्क्त्यश्च for अपाङ्क्त्यस्य.
४. B. C. D. F. G. and J. omit the following :—

नीलीरक्तवस्त्रधारणे त्वापस्तम्ब आह—

‘नीलीरक्तं यदा वस्त्रं ब्राह्मणोऽङ्गेषु धारयेत् ।

अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥

५. The text reads कश्चित् for कस्यचित्.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥ (५)
 पालनं विक्रयश्चैव तद्वृत्त्या तृपजीवनम् ।
 पतितस्तु भवेद्विप्रः त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुद्ध्यति ॥ (२)
 स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।
 वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥ (३)
 नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा प्रमादाद्वाह्यणः क्वचित् ।
 अहोरात्रोषितो भूत्वा पञ्चगव्येन शुद्ध्यति ॥ (७)
 नीलीदारु यदा भिन्द्याद्वाह्यणस्य शरीरकम् ।
 शोणितं दृश्यते तत्र द्विजश्चान्द्रायणं चरेत् ॥ (६)
 स्त्रीणां क्रीडार्थ-संभोगे शयनीये न दुष्यति ॥ (१)
 नीलीरक्तेन वस्त्रेण यदन्नमुपेनीयते ।
 दोतारं नोपतिष्ठेत् भोक्ता भुञ्जीत किल्बिषम् ॥ (८)
 (आ. स्मृ. ६. १-८)

१. The text does not give the following two lines:—

त्रिवर्णेषु च सामान्यं तप्तकृच्छ्रं विशोधनम् ॥

पालनं विक्रयश्चैव तद्वृत्त्या तृपजीवनम् ।

२. B. and D. read पावनं for पालनं. ३. We follow here A. and the text; while B. and D. read पावनं तु, G. and J. पालनं तु, C. and F. quite mistaken, H. पातनं तु and I. पातकं तु all for पतितस्तु; while I. reads विप्रे for विप्रः. ४. Except A. and the text all read व्यपोहति for विशुद्ध्यति. ५. H. I. and J. read -यज्ञो for -यज्ञा; while the text omits the following:—

स्नानं दानं जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणम् ।

वृथा तस्य महायज्ञा नीलीसूत्रस्य धारणात् ॥

६. The text reads this verse after the next verse. ७. The text reads यदा गच्छेत् for तु गच्छेद्वा. ८. We follow here only A. and the text; while I. reads पदा भिन्नात् for यदा भिन्द्यात् and B. C. D. E. F. G. H. and I. read शरीरतः and J. विशेषतः both for शरीरकम्. ९. All others, except A. and the text, substitute यत्र for तत्र. १०. The text does not insert this line. ११. J. reads यदन्नम् for यदन्नम्. १२. The text reads:—

अभोज्यं तद् द्विजातीनां भुक्त्वा चान्द्रायणं चरेत् ।

इति । भृगुरपि-

‘स्त्रीधृता शयने नीली ब्राह्मणस्य न दुष्यति ।

नृपस्य वृद्धवैश्यस्य पर्ववज्र्यं हि धारणम् ॥

कम्बले पटसूत्रे च नीलीरागो न दुष्यति’ ।

इति । ब्रह्मतरुनिर्मितखट्वाद्यारोहणे शङ्खः—

‘अध्यास्ये शयनं यानमासनं पादुके तथा ।

द्विजः पलाशवृक्षस्य त्रिरात्रं तु व्रती भवेत् ॥

क्षत्रियस्तु रणेऽदत्त्वां पृष्ठं प्राणपरायणः ।

संवत्सरं व्रतं कुर्याच्छित्त्वा पिप्पलपादपम् ॥ (४९)

द्वौ विप्रौ^१ ब्राह्मणा-ग्नी वा दम्पती गो-द्विजोत्तमौ ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् कृच्छ्रं सान्तपनं चरेत् ॥

होमकाले तथा दोहे स्वाध्याये दारसङ्ग्रहे ।

अन्तरेण यदा गच्छेत् द्विजश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(श. स्मृ. १७. ४८-५१)

१. C. F. read वृद्धौ वैश्यस्य for वृद्धवैश्यस्य and B. C. D. E. F. G. and H. read पर्ववज्र्यं विधारणम्; while I. स्पृशौ वज्र्यं तु धारणम् both for पर्ववज्र्यं हि धारणम्. २. B. reads कम्बली पटसूत्रं च नीलरागो. D. reads the same, but substitutes पट for पद्. ३. B. and D. read यद्यस्य for अध्यास्य, but it seems to be a mistake; while G. reads अध्यस्य for the same and the text omits this and following one line. ४. I. reads त्रिरात्रस्तु for त्रिरात्रं तु. ५. We follow here A. and the text, while all others read पृष्ठं दत्त्वा for ऽदत्त्वा पृष्ठं and the text substitutes हत्त्वा for दत्त्वा and प्राणपरायणम् for प्राणपरायणः. ६. Except A. and the text all others read वृक्षफल-प्रदम् for पिप्पलपादपम्, but the reading is quite useless here. ७. This and the following three lines are not found in the printed copy of the text Bombay edition, but these occur in the manuscript copy. ८. B. and D. omit this and the following one line.

इति । दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ स एवाह—

‘दुःस्वप्नारिष्टदर्शनौ घृतं हिरण्यं च दद्यात्’ ।

इति । तीर्थयात्रामन्तरेण देशान्तरगमने देवलः प्रायश्चित्तमाह—

‘सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् तथा प्रत्यन्तवासिनः ।

अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गांश्च गत्वा संस्कारमर्हति’ ॥

(दे. स्मृ. ६१)

इति । सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः—

‘सूर्योदये तु यः शेते सूर्याभ्युदित उच्यते ।

अस्तं गते तु यः शेते सूर्यनिर्मुक्त उच्यते ॥

ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यगहोरात्रोषितौ शुची ।

गायत्र्या दशसाहस्रं कुर्यादेकाद्विकं पृथक्’ ॥

इति । मनुरपि—

‘तं चेदभ्युदियात् सूर्यः शयानं कामकारतः ।

निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् जपपञ्चपदसेदिनम्’ ॥

(म. स्मृ. २. २२०)

१. All others, except A. and I., omit -ऽरिष्ट-. २. B. and D. read स्वप्नारिष्टदर्शने, E. and H. दुःस्वप्नारिष्टदर्शनात् both for दुःस्वप्नारिष्टदर्शनादौ. ३. J. reads -सावीराः for -सौवीरान्. ४. I. reads कलिङ्गान्वा for कलिङ्गान्वा and G. पुनः for गत्वा. ५. C. and F. omit सूर्योदयादिकालशयने प्रायश्चित्तमाह यमः; while B. and D. omit only यमः. ६. Except A. and J. all others read अहोरात्रोषितः शुचीः. ७. B. and D. read कुर्यादेकाद्विकं, G. कुर्यादेकाद्विके both for कुर्यादेकाद्विकं; while I. substitutes बुधः for पृथक्. ८. B. D. and G. read अभ्युदितः for अभ्युदियात्. ९. The text reads कामचारतः for कामकारतः. १०. B. and D. read निम्लोचे वा for निम्लोचेद्वा.

इति । गौतमस्तु ब्रह्मचारिणो विशेषमाह—

‘सूर्याभ्युदितो ब्रह्मचारी तिष्ठेदहरभुञ्जानो
अभ्यस्तमितश्च रात्रिं जपेत् सावित्रीम्’ ।

(गौ. स्मृ. २३. २१)

इति । यति-वनस्थयोर्विशेषमाह वसिष्ठः—

‘वनस्थश्च यतिश्चैव सूर्येणाभ्युदितौ यदि ।

ब्रह्मकूर्चाशिनौ भूत्वा जपेतां प्रणवं त्वहः’ ॥

(व. स्मृ. २८. ४१ आन्ध्रपुस्तके)

इति । दण्ड-कमण्डल्वादिनाशे प्रायश्चित्तमाह पैठीनसिः—

‘नष्टे दण्डकाष्ठे भैक्षं दत्त्वा ब्राह्मणाय तदह-
रुपवसेत् । अन्यं प्रयच्छेद्गुरुः । कमण्डलाव-
प्येवमेव । नष्टायां मेखलायां त्रिवृतमाचरेत्’ ।

इति । सन्ध्या-अभिकार्यलोपे संवर्तः—

‘संन्ध्यामापदि नोपास्ते अभिकार्यं यथाविधि ।

सावित्र्यष्टसहस्रं तु जपेत् स्नात्वा समाहितः’ ॥

(सं. स्मृ. २. २७)

इति । स्वशकृन्निरीक्षणे प्रायश्चित्तमाह यमः—

१. All others, except A. I. and J., read त्रिरात्रं or रात्रिं. २. B. C. D. E. F. G. H. I. and J. read सूर्येणाभ्युदितो for सूर्येणाभ्युदितौ. ३. We follow here A. and J.; while B. C. D. F. G. and H. read गत्वा इत्वा, E. omits इत्वा and I. गत्वा तद्वत्वा all for इत्वा. ४. G. reads सन्ध्यामपरिभोज्यास्ते for सन्ध्यामापदि नोपास्ते. ५. Except A. and I. all others do not insert यमः, but the quoted verse elsewhere is quoted under the same name (Vol. I., Part I., p. 226, l. 4).

‘प्रत्यादित्यं न मेहेत न पश्येदात्मनः शकृत् ।

दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षेत गामग्निं ब्राह्मणं तथा’ ॥

(य. स्मृ. ५. १३)

इति । भोजनकालेऽगुचित्वे वृद्धशातातपः—

‘यदा भोजनकाले तु अगुचिर्भवति द्विजः ।

भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं स्नात्वा विप्रो विगुह्यति ॥

भक्षयित्वा तु तं ग्रासमहोरात्रेण गुह्यति ।

अशित्वा सर्वमेवात्रं त्रिरात्रेण विगुह्यति’ ॥

(वृ. शा. स्मृ. १६-१७)

इति । श्राद्धे निमन्त्रितस्य कालातिक्रमे यम आह—

‘केतनं कारयित्वा तु योऽतिपातयते द्विजः ।

ब्रह्महत्याभेवाप्नोति गूढ्रयोनौ प्रजायते ॥

एतस्मिन्नेनसि भक्षे ब्राह्मणो नियतव्रतः ।

यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा ततश्चान्द्रायणं चरेत्’ ॥

(य. स्मृ. ५. १४-१५)

इति । क्षत्रियाद्युपसंग्रहणे हारीत आह—

‘क्षत्रियाभिवादाने श्होरात्रमुपवसेत् । वै-

श्यस्यापि । शूद्रस्याभिवादाने त्रिरा-

त्रमुपवासः । तथा शय्याऽऽरूढपादुको-

१. G. substitutes च for तु. २. B. C. D. G. and H. read समाप्नोति for अवाप्नोति. ३. A. reads चीर्त्वा for चीर्त्वा. ४. J. omits क्षत्रियाद्युपसंग्रहणे हारीत आह—; while B. and D. read हारीतः omitting आह. ५. H. and I. read उपवासः; while I. inserts स्यात् after उपवासः. ६. C. F. and J. omit अपि । शूद्रस्या- and read वैश्यस्याभिवादाने; while B. and D. omit अपि. ७. B. and D. omit शय्यारूढपादुकोपानदारोपितपादोच्छिष्टांधकारस्थ-श्राद्धकुञ्जपदेवतापूजाभिरताऽभिवादाने.

पानदारोपितेपादोच्छिष्टा-ऽन्धकारस्थ-श्राद्ध-
कृज्जपदेवतापूजाभिरताग्निवादाने त्रिरात्र-
मुपवासः स्यात् । अन्यत्र निमन्त्रितेना-
न्यत्र भोजनेऽपि त्रिरात्रमुपवासः ।

(हा. स्मृ. २१. ७-१२)

इति ॥

अभिशांसनप्रायश्चित्तम् ।

मिथ्याभिशांसने* प्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘महापापोपपापाभ्यां योऽभिशांसेन्मृषा परम् ।

अब्भक्षो मासमासीत् स जापी नियतेन्द्रियः’ ॥

(या. स्मृ. ३. २८५)

इति । जपश्च शुद्धवतीनां† कार्यः । तथा च वसिष्ठः—

‘ब्राह्मणमनृतेनाभिशांस्यै पतनीयेनोप-

पतनीयेन वा मासमब्भक्षः शुद्धवती-

रावर्तयेत् । अश्वमेधावभृतं वा गच्छेत्’ ।

(व. स्मृ. २३. ३९)

* मिथ्याभिशांसनं निर्दुष्टमपि दोषवानयमिति प्रख्यापनम् ।

† ‘एतोन्विद्रंस्तवामीशानं’—इत्यादिका ऋचः शुद्धवतीसंज्ञकाः । ता
आवर्तयेत् जपेदित्यर्थः ।

१. C. and F. read -पादुकोपलहासेऽपि for -पादुकोपानदारोपितः; while H. and J. -पादुकोपानहारोपित- for the same and -अन्धकारस्थ for -अन्धकारस्थः. २. All others, except A. I., read निमन्त्रितेऽन्यत्र for निमन्त्रितेनान्यत्र. ३. B. D. and H. insert स्यात् after उपवासः. ४. G. and I. read नरम् for परम्. ५. G. and J. read अभक्षो for अब्भक्षो. ६. Except A. G. and the text all others read अभिशांस्य for अभिशांस्य. ७. Except A. I. and the text all read स मासम् for मासम्.

इति । हारीतोऽपि—

‘अनृताभिर्शंसनोक्रोशे गुरूणां पैशुनेषु च ।

एकविंशतिरात्रं तु पिबेद्ब्राह्मीं सुवर्चलाम्’ ॥

(हा. स्मृ. २१. ३)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘नास्तिकवृत्तिः कृतघ्नः कूटव्यवहारी

ब्राह्मणवृत्तिघ्नो मिथ्याभिर्शंसन इत्येते

पञ्चसंवत्सरान् ब्राह्मणगृहे भैक्ष्यं

चरेयुः । संवत्सरं धौतं भैक्ष्यमश्रीयुः ।

षण्मासान् वा गा अनुगच्छेयुः’ ।

इति । एतेषां वचनानां यथायोगं व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अभिज्ञस्तप्रायश्चित्तम् ।

अभिज्ञस्तप्रायश्चित्तमाह याज्ञवल्क्यः—

‘अभिज्ञस्तो मृषा कृच्छ्रं चरेदग्नेयमेव वा ।

निर्वपेत्तु पुरोडाशं वायव्यं पशुमेव वा’* ॥

(या. स्मृ. ३. २८७)

* अग्नेयमग्निदेवताकं चरुं निर्वपेत् । अथ वा वायुदेवताकं चरुमित्यन्वयः । अपराकार्दिसर्वसम्मतो ज्यमेव पाठः । क्वचित् ‘चरुम्’ इति पाठो दृश्यते । तत्र अग्निदेवताकं चरुं वायुदेवताकं पशुमित्यन्वयः । तथापि नार्य पाठो युक्तः । चरुनिर्वापस्य पश्वालभनस्य च लघुत्व-गुरुत्वात् तयोः समविकल्पो न सम्भवति ।

१. G. reads अनृताभिर्शंसनोक्रोशे for अनृताभिर्शंसनाक्रोशे. २. E. and I. read पैशुन्ये च for पैशुनेषु च. ३. J. omits धौतं. ४. G. and I. omit वा. ५. Only A. and the text substitute चरुम् for पशुम् and G. reads च for वा.

इति । यत्तु वसिष्ठवचनम्—

‘एतेनैवाभिशास्तो व्याख्यातः’ ।

(व. स्मृ. २३. ३७)

इति तत्तदैवाकृतप्रायश्चित्तस्ये द्रष्टव्यम् । यत्तु पैठीनसि-
नोक्तम्—

‘अनृतेनाभिशास्तः कृच्छ्रं चरेत् । मासं
पातकेषु । महापातकेषु द्विमासम्’* ।

इति तदपि वसिष्ठेन समानविषयम् ।

तदेवं विष्णुनाऽनुक्रान्तानामतिपातकादीनां प्रेकीर्णका-
न्तानां दशविधानां पापानां सामान्यतो विशेषतश्च प्रायश्चि-
त्तानि प्रतिपादितानि ॥

अथ रहस्यप्रायश्चित्तान्यभिधीयन्ते ।

यत् पापं कर्तव्यतिरिक्तेनान्येन केनचिदपि न ज्ञातं तद्रह-
स्यम् । तस्य प्रायश्चित्तमपि रहस्येव कर्तव्यम् । तथा च
हारीतः—

* पातकलक्षणं पूर्वमुक्तम् । तेन पातकेनाभिशास्तो मासं महापातके-
नाभिशास्तो मासद्वयं कृच्छ्रमाचरेत् ।

१. B. C. D. and F. read अकृतप्रायश्चित्तं for अकृतप्रायश्चित्तस्य and
G. omits यत्तु before पैठीनसिनोक्तम्. २. G. and H. read विष्णुना
क्रान्तानां for विष्णुनानुक्रान्तानां. ३. B. C. and D. omit प्रेकीर्णक्रान्तानां
दशविधानां; while G. omits दशविधानां.

‘अथ ब्राह्मणस्य श्रुतधर्मशास्त्रस्य *रहस्यमनु-
क्रमिष्यामः । रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ ।

(हा. स्मृ. ३०. १-२)

इति । यमः—

‘रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम् । रहस्यकृते रहस्य-
मेव कर्तव्यम् । प्रकाशकृते प्रकाशमेव कर्तव्यम्’ ।

इति । रहस्यत्वादेव नास्ति परिषदनुमत्यपेक्षा । तदाहतुर्बृ-
हस्पति-याज्ञवल्क्यौ—

‘विख्यातदोषः कुर्वीत पर्षदोनुमतं व्रतम् ।

अनभिव्यातदोषस्तु रहस्यव्रतमाचरेत्’[†] ॥

(या. स्मृ. ३. ३०१)

* श्रुतधर्मशास्त्रस्येति विशेषणात् धर्मशास्त्रज्ञ एव रहस्यप्रायश्चित्तं
कर्तुमर्हति । न पुनः शास्त्रानभिज्ञ इति सिद्धं भवति ।

† अत्र विज्ञानेश्वरव्याख्यानमतीव समीचीनं विशदं चेति मत्वा तदेव
सङ्गृह्यते—

‘कर्तव्यतिरिक्तैरनभिव्यातो दोषो यस्याऽस्तौ । रहस्यं
अप्रकाशं प्रायश्चित्तमनुतिष्ठेत् । अतः स्त्रीसम्भोगादौ तस्या
अपि कारकत्वात् तदितरैरविज्ञातदोषस्य रहस्यव्रतमिति
मन्तव्यम् । * * * अत एव स्त्री-शूद्रयोरप्यमुनैव मार्गेण र-
हस्यव्रतज्ञानसिद्धेरधिकारसिद्धिः । नच वाच्यं—रहस्यव्रतानां
जपादिप्रधानत्वादविद्ययोश्च स्त्री-शूद्रयोस्तदनुपपत्तेरनधि-
कार—इति । यतो नैकान्ततो रहस्यव्रतानां जपादिप्रधानत्वम् ।
दानादेरप्युपदेशात् गौतमोक्तप्राणायामादेरपि सम्भवाच्च’—
इत्यलं विस्तरेण ।

१. H. reads श्रुति- for श्रुत-, but it seems incorrect. २. Except A. G. and H. all others omit रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्’ । इति यमः. I. also omits this and also omits रहस्ये रहस्यं प्रकाशे प्रकाशम्. ३. I. reads पर्षदा for पर्षदो. ४. The text reads हरस्य व्रतम् for रहस्यव्रतम्.

इति । न च—विनापरिषदं व्रतज्ञानाभाव-इति शङ्कनीयम् । शास्त्रज्ञस्य तद्विज्ञानसम्भवात् । इतरेणापि बुद्धिमतां विद्वद्भो-
ष्ट्यां केनचिद्व्याजेनावगन्तुं शक्यत्वात्* । यदि तदभि-
ज्ञानाय परिषदोऽग्रे पापं प्रकटीकुर्यात्तदा प्रायश्चित्तं बहुलं
भवति । द्विविधा ह्यशुद्धिः पापेन जन्यते । ऐहिक्यामुष्मिकी च ।
तयोरैहिकी शिष्टैः सह व्यवहारं वारयति । आमुष्मिकी तु नरकं
प्रापयति । तत्र प्रकटपापेषु द्विविधाऽशुद्धिसद्भावात्तन्निवृत्तये
प्रायश्चित्तबाहुल्यमपेक्षितम् । रहस्ये त्वैहिकाऽशुद्ध्यभावादामु-
ष्मिकमात्राऽशुद्धिः स्वल्पेनापि जप-होमैदिना निवर्तते । अत
एव मनुः प्राजापत्यादिब्रतानां जपादीनां च व्यवस्थामाह—

‘एतैर्द्विजातयः शोध्या व्रतैराविष्कृतैर्नसः ।

अनाविष्कृतपापांस्तु मन्त्रैर्होमैश्च शोधयेत्’ ॥

(म. स्मृ. ११. २२६)

इति । तत्र रहस्यानां साधारणं प्रायश्चित्तं स एवाह—

‘वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या महायज्ञक्रिया क्षमा ।

नाशयन्त्याशु पापानि महापातकजान्यपि ॥ (२४५)

* रहस्यप्रायश्चित्ताधिकारिणश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

‘आहिताग्नेर्विनीतस्य वृद्धस्य विदुषः प्रायश्चित्तं
रहस्योक्तं पूर्वोक्तमितरस्याजपि’ ।

इति ।

१. G. reads शुद्धिमता for बुद्धिमता. २. B. and D. omit अदि. ३. J. omits शुद्धिः and except A. and I. all होम-. ४. E. I. and J. read -पापास्तु; while B. and D. -पापानां.

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।
 तथाऽऽज्ञानकृतं पापं कृत्स्नं दहति वेदवित् ॥ (२४६)
 सव्याहति-प्रणवकाः प्राणायामास्तु षोडश ।
 अपि भ्रूणहणं मासात् पुनन्त्यहरहः कृताः' ॥ (२४८)
 (म. स्मृ. ११. २४५-२४८)

इति । वसिष्ठः—

‘यद्यकार्यशतं साग्रं कृतं वेदश्च धार्यते ।
 सर्वं तत्तस्य वेदाभिर्दहत्यग्निरिवेन्धनम्’ ॥
 (व. स्मृ. २७. १)

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘कृतैश्च क्रियमाणैश्च करिष्यद्भिर्न संशयः ।
 ब्रह्म प्रतिष्ठेत्येतावत् अनुवाकौ जपेद् द्विजः’ ॥

१. B. and D. read this line as follows :—

यथैषां तेजसां वह्निः प्राप्ताभिर्दहति क्षणात् ।,
 C. and F. यथैषां तेजसा वह्निः प्राप्तौ निर्दहति क्षणात् ।,
 G. reads यथैधांस्तेजसा वह्निः प्राप्ताभिर्दहति स्वयम् ।,
 E. H. and J. यथैधांस्तेजसा वह्निः प्राप्ताभिर्दहति क्षणात् ।,
 but J. differs in प्राप्तौ for प्राप्तात्. all for—

यथैधस्तेजसा वह्निः प्राप्तं निर्दहति क्षणात् ।.

२. The text reads this line as :—

तथा ज्ञानामिना पापं सर्वं दहति वेदवित् ॥.

३. B. C. D. F. H. and J. read सव्याहतिकाः प्रणवाः, E. सव्याहृतीकाः प्रणवाः, G. सव्याहतिकाः सप्रणवाः all for सव्याहति-प्रणवकाः. ४. G. omits -हणं मासात् पुनन्त्यह-. ५. B. D. and H. read यद्यकार्यं कृतं प्राप्तं शतं and C. E. F. and J. यद्यकार्यं कृतं साग्रं शतं for यद्यकार्यशतं साग्रं कृतं; while G. substitutes वेगः for वेदः. ६. G. reads सर्वतरं तस्य and C. and F. सर्वत्र तस्य for सर्वं तत्तस्य. ७. B. and D. read पावनो यजुषि, C. F. and H. पावनो यजुषु, G. पावनो यजुषं, E., पावनो यजुषो and I. पवनाय जपेत् All for अनुवाकौ जपेद्.

इति । यमः—

‘सहस्रपरमां देवीं शतमध्यां दशावराम् ।
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं महापातकनाशिनीम् ॥
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति^१ ।
 वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ।
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 रुद्रैकादशकं जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति’ ॥

इति । विष्णुः—

‘अथातः सर्ववेदपवित्राणि भवन्ति (१) येषां
 जपैश्च होमैश्च द्विजातयः पापेभ्यः पूयन्ते । (२)

१. H. reads दशावराम् for दशावराम्. २. B. D. and G. read विरजा-; C. F. E. and H. read विरजां both for विराजं; while G. reads इत्वा for जप्त्वा. ३. G. inserts इति after विशुद्ध्यति. ४. B. and D. omit the following :—

वामदेव्यं त्रिरावर्त्य तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य मुच्यते सर्वकिल्बिषात् ॥
 वृषभं शतशो जप्त्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ।
 वेदमेकगुणं कृत्वा तदह्नैव विशुद्ध्यति ॥

५. I. reads शतशो for शतशो. ६. E. I. omit this line. ७. Except A. I. and the text all others read एषां for येषां. ८. Except A. I. and the text all others read पापैः for पापेभ्यः; while C. and F. substitute प्रपूयन्ते for पूयन्ते and J. प्रमुच्यन्ते for पूयन्ते.

अवमर्षणम् । (३) देवकृतम् । (४) शुद्धव-
 त्यः (५) । तरत्समन्दीयेम् । (६) कू-
 ष्माण्ड्यः । (७) पावमान्यः । (८) दुर्गाः सा-
 वित्री । (९) अभीषङ्गाः । (१०) पदस्तोभाः ।
 (११) सामानि^१ । १२) व्याहृतयो भारुण्डानि ।
 (१३) चन्द्रसाम । (१४) पुरुषव्रते सामनी ।
 (१५) अब्लिगम् । (१६) बार्हस्पत्यम् । (१७)
 गोसूक्तम् । (१८) वाक्सूक्तम् । (१९) अश्वसू-
 क्तम् । (२०) मध्वर्चं सामनी चेन्द्रशुद्धे । (२०)
 शतरुद्रीयम् । (२१) अथर्वशिरः । (२२)
 त्रिभुंषर्णम् । (२३) महाव्रतम् । (२४) नाराय-
 णीयम् । (२५) पुरुषसूक्तं च^२ । (२६)

त्रीण्याज्यदोहानि रथन्तरं च

अग्नेर्व्रतं वामदेव्यं बृहच्च ।

१. Here also we follow A. and I.; while all others read तत्समन्दीयं धावति and E. reads तरत्समन्दीयावति for तरत्समन्दीयम्. २. I. and the text read दुर्गासावित्री for दुर्गाः सावित्री. ३. The text substitutes अतीषङ्गाः and B. C. D. F. G. H. and J. read अभीषङ्गाः for अभीषङ्गाः. ४. G. reads महाव्याहृतयः for सामानि । व्याहृतयो. ५. B. and D. पुरुषो व्रतं देवतं भासमल्लिगा, C. and F. पुरुषव्रते देवतं भासमालिङ्गा, E. and G. पुरुषव्रतं देवतं भासमल्लिगा, H. पुरुषव्रतं देवते भासमालिङ्गा and J. पुरुषव्रतं देवतं भासमब्लिङ्गम्. All for पुरुषव्रते सामनी । अब्लिङ्गम्. ६. The text and I. do not insert वाक्सूक्तम्. ७. The text and I. read अश्वसूक्तम्; while C. and F. substitute असूक्तम् । गोसूक्तम् । अश्वसूक्तम्. ८. The text and I. do not insert मध्वर्चः; while E. reads मध्वः and H. also reads the same in the marginal correction. ९. The text and I. read सामनी चन्द्रसूक्ते च for सामनी चेन्द्रशुद्धे. १०. I. and the text read त्रिभुषर्ण for त्रिभुषर्णम्. ११. Except A. I. and the text all others omit च. १२. J. reads आमेयं व्रतं, C. F. and the text अभिव्रतं for अग्नेर्व्रतं.

एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
जातिस्मरत्वं लभते यदीच्छेत्*॥

(वि. स्मृ. ५६. १-२७)

* अघमर्षणं-‘ऋतं चे’ति ऋक्संहितायां प्रसिद्धम् । देवकृतं । ‘देव-
कृतस्यैनसोऽज्यजनमसी’त्यादयो यजुर्मन्त्राः । शुद्धवत्यः पूर्वं विस्तरे-
णोक्ताः । तरत्समन्दीयं-‘तरत्समन्दीधावतीति’ ऋक्सूक्तम् । कूष्माण्ड्यः-
यद्देवा देवहेलनमित्याद्या ऋचः । पावमान्यः-स्वादिष्ठयेति सूक्तम् ।
‘जातवेदसे’ इति सूक्तं दुर्गाः । देवस्य त्वेति ऋचः सावित्री । अभीषङ्गाः-
एतदाख्या मन्त्राः । ते च ऋक्संहितायां द्रष्टव्याः । पदस्तोभाः-‘उत्तो-
देवा हिरण्यया’ इत्यादयः । सामानि प्रसिद्धानि । व्याहृतयः-‘भूरमये
चेत्यादयः । भारुण्डानि-भारदण्डानीत्यपि क्वचित् पाठः । ‘ओम आया-
हीत्यादि गायत्रं साम । चन्द्रसाम-‘गोरमन्वतेत्यस्यामृचि गीयमानं साम ।
पुरुषव्रते सामनी-‘सहस्रशीर्षा पुरुषः, त्रिपादूर्ध्व उदैत्’ इत्येतयोर्ऋचो-
र्गीयमाने सामनी । ‘पुरुषव्रतं साम’ इत्येकवचनपाठे तु-वैश्वानरमि-
त्येतत्सामेति बोद्धव्यम् । अन्त्रिज्जं-‘आपो हिष्ठेति श्रुचि गीयमानं साम ।
बार्हस्पत्यं-सूक्तम् । तच्च-‘बृहस्पते प्रथमं वाचो’ इत्यादि । गोसूक्तं-‘आ गावो
आयन्’ इत्यादि । वाक्सूक्तं प्रसिद्धम् । अश्वसूक्तं-‘अयं ते अस्तु हर्षत’ इत्यादि ।
नन्दपण्डितस्तु-यदिन्द्राहं यथा त्वमस्यामित्यस्यामृचि गीयमानं साम-गो-
सूक्तमश्वसूक्तं चेत्याह । मध्वर्चं-‘मधुवाता ऋतायते’ इत्यादयो मन्त्राः । ‘इन्द्राय
साम गायत’ इत्यादि इन्द्रशुद्धसंज्ञकम् । शतरुद्रीयं अथर्वशिरश्च प्रसिद्धे ।
त्रिमुपर्णमपि तथैव । महाव्रतं-‘सोमं राजानमित्यस्यामृचि गीयमानं सामेति
नन्दपण्डितः । नारायणीय-पौरुषसूक्ते प्रसिद्धे एव । चतुर्दशाधिकाष्टसह-
स्राणि सामानि सन्ति । तेषु त्रीणि आज्यदोहानि रथन्तरं अमेर्त्रतं वामदेव्यं
बृहादेति च सप्त सामानि ईश्वरस्तावकत्वात् पाप्मानं पुनन्तीत्यर्थः ।

१. C. E. F. H. and G. read जप्त्वा and I. and the text गीतानि
for जप्तानि. २. Except A. I. and the text all read य इच्छेत् for
यदीच्छेत्.

इति । चतुर्विंशतिमते—

पावमानीस्तथा कौत्सं पौरुषं सूक्तमेव च ।
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत पवित्रं मधुच्छन्दसम् ॥
 मण्डलब्राह्मणं रुद्रं शुक्रियो मोक्षकस्तथा ।
 वामदेव्यं बृहत्साम जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
 यज्ञायज्ञीयमादित्यं ज्येष्ठसाम च राजनम् ।
 पौरुच्छेपं च सामानि जप्त्वा मुच्येत किल्बषात् ॥
 अथर्वशिरसं चैव पौरुषं सूक्तमेव च ।
 नीलरुद्रं तथैवैन्द्रं जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते ॥
 आथर्वणाश्च ये केचित् मन्त्राः कामविवर्जिताः ।
 ते सर्वे पापहन्तारो याज्ञवल्क्यवचो यथा ॥
 सिंहे मे मन्थुरित्येतदनुवाकं जपेद् द्विजः ।
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत बौधायनवचो यथा ॥
 ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु यजुःशाखामथापि वा ।
 सामानि सरहस्यानि अथर्वाङ्गिरसस्तथा ॥
 ब्राह्मणानि च कल्पांश्च षडङ्गानि तथैव च ।

* यथा च बौधायनधर्मशास्त्रे—

‘सिंहे मे इत्यपां पूर्णपात्रेऽवेक्ष्य चतुष्पथे ।

मुच्यते सर्वपापेभ्यो महतः पातकादपि’ ॥

(बौ. स्मृ. ४. ७. ७)

१. We follow here only G; while all others read सपुत्रं for पवित्रं. २. G. reads मण्डलं; while B. C. D. E. F. H. and J. read विडालब्राह्मणं for मण्डलब्राह्मणं. ३. G. reads शुक्रियो and J. शुक्रिया both for शुक्रियो. ४. B. and D. read जप्त्वा for यज्ञा-; while J. substitutes यज्ञ- for यज्ञा-. ५. B. C. D. G. and F. read राजतम्. ६. B. and D. read पौरुच्छेपं च, E. पारुच्छेपं च and G. पारुच्छेपश्च all for पारुच्छेपं च. ७. Except A. and I. all read नीलरुद्राः for नीलरुद्रं. ८. B. and D. read हिंसे मे and I. संहोमे for सिंहे मे. ९. G. reads चरहस्यानि for सरहस्यानि.

आख्यानानि तथाऽन्यानि जप्त्वा पापैः प्रमुच्यते* ॥

इतिहास-पुराणानि देवतास्तवनानि च ।

जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत धर्मस्थानैस्तथा परैः' ॥

इति । बौधायनः—

‘विधिना शास्त्रदृष्टेन प्राणायामान् षड्वाचरेत् ।

यदुपस्थकृतं पापं पद्भ्यां वा यत् कृतं भवेत् ॥

बाहुभ्यां मनसा वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा’ ।

सायंसन्ध्यामुपस्थाय तेन तस्मात् प्रमुच्यते’† ॥

(बौ. स्मृ. २. ४. ७. १८)

इति । मनुः—

‘महापातकिनश्चैव शेषाश्चाकार्यकारिणः ।

तपसैव सुतप्तेन मुच्यन्ते किल्बिषात्ततः ॥ (२३९)

यत्किञ्चिदेनः कुर्वन्ति मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः ।

तत्सर्वं निर्णुदन्त्याशु तपसैव तपोधनाः’‡ ॥ (२४१)

(म. स्मृ. ११. २३९-२४१)

* कौत्सं कुत्सर्षिणा दृष्टं—‘अपनः शोशूचदघम्’—इत्येतत् सूक्तम् । माधुच्छन्दसं—‘अग्निमीळे’ इत्यादि । अन्यत् पूर्वमुक्तम् ।

† नित्यसन्ध्यातिरिक्तं प्रायश्चित्तरूपा सन्ध्या पृथगेवोपास्या ।

‡ तपोरूपमिदं प्रायश्चित्तं तदेव स्तूयते । मेधातिथ्यादयस्तु पूर्वोक्त-व्रताचरणमेव तपः तस्यैवेयं स्तुतिरिति मन्यन्ते । मम तु ‘तप सन्तापे’ इत्य-स्माद्वातोर्निष्पन्नेन तपश्शब्देन पञ्चाभिसाधनादिकं तप एव ग्राह्यं न व्रतादिकमिति प्रतिभाति ।

१. B. and D. substitute यथा- for तथा-. २. G. omits this verse. ३. This line does not appear in the text. ४. E. reads समाचरेत् for षड्वाचरेत्. ५. The text reads वापि वाचा वा यत्कृतं भवेत् for वाचा श्रोत्र-त्वक्-घ्राण-चक्षुषा. ६. This line does not appear in any of the manuscript except A. and the text. ७. B. C. D. F. and G. substitute किल्बिषान्विताः for किल्बिषात्ततः. ८. The text reads मनो-वाङ्मूर्तिभिर्जनाः for मनो-वाक्कर्मभिर्जनाः. ९. The text reads निर्वहन्ति for निर्णुवन्ति; while B. C. and F. read तपो जनाः for तपोधनाः.

इति । कूर्मपुराणेऽपि—

‘जपस्तपस्तीर्थसेवा देव-ब्राह्मणपूजनम् ।

ग्रहणादिषु कालेषु महापातकशोधनम् ॥ (१०८)

पुण्यक्षेत्राभिगमनं सर्वपापप्रेणाशनम् ।

देवताभ्यर्चनं नृणामशेषाघविनाशनम् ॥ (१७)

अमावास्यां तिथिं प्राप्य यः समाराधयेद्भवम् ।

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१८)

कृष्णाष्टम्यां महादेवीं तथा कृष्णचतुर्दशीम् ।

सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१९)

त्रयोदश्यां तथा रात्रौ सोपहारं त्रिलोचनम् ।

इष्टेशं प्रथमे यामे मुच्यते सर्वपातकैः ॥ (१००)

एकादश्यां निराहारः समभ्यर्च्य जनार्दनम् ।

द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ (१०७)

उपोषितश्चतुर्दश्यां कृष्णपक्षे समाहितः ।

यमाय धर्मराजाय मृत्यवे चान्तकाय च ॥ (१०१)

वैवस्वताय कालाय सर्वभूतक्षयाय च ।

प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् दद्यात्सप्तोदकाञ्जलीन् ॥ (१०२)

१. The text reads -त्रिनाशनम् for -ग्रणाशनम्. २. The text reads पूजयित्वा for भोजयित्वा. ३. We follow here only A. and the text ; while all others read महादेवं for महादेवीं. ४. B. D. E. I. G. J. read कृद्देशं for इष्टेशं; while C. F. and H. कृद्देशं प्रयतो for इष्टेशं प्रथमे. ५. The text reads महापापैः for सर्वपापैः. ६. After this line I. inserts the following two lines:—

औदुम्बराय दध्नाय नीलाय परमेष्ठिने

वृकोदराय चित्राय चित्रगुप्ताय ते नमः ॥;

These lines are neither found in our manuscripts nor in the text and the seven names of Yama are complete in this śloka, therefore these lines are quite useless here.

स्नात्वा नेद्यां तु पूर्वाह्ने मुच्यते सर्वपातकैः' ॥ (१०२)

(कू. पु. १. २. ३३. १७—१०८)

इति । पैठीनसिः—

‘सर्वपापप्रसक्तोऽपि ध्यायन्निमिषमच्युतम् ।

पुनस्तपस्वी भवति पङ्क्तिपावनपावनः ’ ॥

इति । चतुर्विंशतिमते—

‘मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्त्रिहविः पावमान्यपि ।

इष्टयः पापनाशिन्यो वैश्वानर्या समान्विताः’ ॥

इति । कूर्मपुराणे—

‘ओस्मिन् कलियुगे घेरे लोकाः पापानुवर्त्तिनः ।

भविष्यन्ति महाबाहो वर्णाश्रमविवर्जिताः ॥

नान्यत् पश्यामि जन्तूनां मुक्त्वा वाराणसीं पुरीम् ।

सर्वपापप्रशमनं प्रायश्चित्तं कलौ युगे’ ॥

(कू. पु. १. १. २८. ९—१०)

इति । इति साधारणप्रायश्चित्तानि ॥

अथ प्रतिपदोक्तानि प्रायश्चित्तानि ।

तत्र याज्ञवल्क्यः—

१. The text substitutes दद्याच्च for नद्यां तु, but it appears meaningless here. २. These quoted four lines are found in the printed copy of the said Purāṇa, but they do not exist in the manuscript copy, which is written in Telugu.

‘त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा ब्रह्महा त्वधमर्षणम् ।
अन्तर्जले विशुद्धयेत गां दत्त्वा च पयस्विनीम्’ ॥
(या. स्मृ. ३. ३०२)

इति । शङ्ख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽधमर्षणं
त्रिरावर्तयेत्’ !

इति । एतच्च कामकारविषयम् । अकामकारविषये तु यमः—
‘एवं ब्रह्महत्या-सुरापान-सुवर्णस्तेय-गुरुत-
ल्पेषु प्राणायामैः श्रान्तोऽधमर्षणं जपेत्’ ।

इति । बौधायनः—

‘ग्रामात् प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य
स्नातः शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य स-
कृत् क्लिन्नवासाः सकृत् पूतेन पाणिना आदि-
त्याभिमुखोऽधमर्षणस्वाध्यायमधीयीत । (२)
प्रातःशतं माध्याह्ने शतं अपराह्णे शतमपरि-
मितं वा । (३) उदितेषु नक्षत्रेषु प्रसृतियावकं
प्राञ्चीयात् । (४) ज्ञानकृतेभ्योऽज्ञानकृतेभ्य-
श्चोपपातकेभ्यः सप्तरात्रात् प्रमुच्यते । (५)

१. C. and F. omit the following portion :—

अन्तर्जले विशुद्धयेत गां दत्त्वा च पयस्विनीम्’ ॥

इति । शंख-लिखितावपि—

‘ब्रह्महा त्रिरात्रोपोषितोऽन्तर्जले ऽधमर्षणं.

२. B. and D. त्रिवारं त्रिः. ३. The text reads तीर्थं गत्वा स्नातः शुचिवासा
उदकान्ते स्थण्डिलमुद्धृत्य for ग्रामात्प्राचीमुदीचीं वा दिशमुपनिष्क्रम्य स्नातः
शुचिरुदकान्ते स्थण्डिलमुपलिप्य. ४. We follow here only A, and the text;
while all others read सायाह्ने शतं परिमितं च for अपराह्णे शतमपरिमितं वा.
५. Except A. and the text all others read अद्वितीयात् for प्राञ्चीयात्.
६. Except A. and the text all others omit अज्ञानकृतेभ्यः and insert
च after उपपातकेभ्यः and read द्वादशरात्रान्महापातकेभ्यः । एवं ब्रह्महत्या
सुवर्णस्तेयं सुरापानं च for द्वादशरात्राद्गूणहननं गुरुतल्पगमनं सुवर्णस्तेन्यं सुरापान-
मिति च.

द्वादशरात्राङ्गणहमनं गुरुतल्पगमनं सुव-
 र्णस्तैन्यं सुरापानमिति च वर्जयित्वा । (६)
 एकविंशतिरात्रात् तोन्यप्यतितरति' । (७)
 (बौ. स्मृ. ३. ५. २-७)

इति । मनुष्यपि—

‘अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य प्रयतो वेदसंहिताम् ।
 मुच्यते पातकैः सर्वैः पराकैः शोधितस्त्रिभिः’॥
 (म. स्मृ. ११. २५८)

इति । बृहद्विष्णुरपि—

‘ब्रह्महत्यां कृत्वा प्राचीमुदीचीं वा दिशमुप-
 प्रभूतेनेन्धनेनाग्निं प्रज्वालयाधमर्षणेनाष्टसहस्र-
 मौज्याहुतीर्जुहुयात्तदेतस्मात्पूतो भवति’ ।

इति । एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीयानि ।
 सुरापाने यम आह—

१. I. reads अभितरति and the text अपि तरति for अन्यतितरति and adds तान्यपि जयति, २. J. reads शोधितैः for शोधितः. ३. B. D. E. and H. read आहुतीः for आज्याहुतीः. ४. B. C. D. F. and G. omit the following portion :—

एतानि कामाकामकारादिभेदेन व्यवस्थापनीयानि । सुरापाने यम आह—

‘सुरापः कण्ठमात्रमुदक्रमवतीर्य सुतसोमात् प्रसृतिमादायोङ्ग-
 रेणाभिमन्त्र्य पिबेत् । ततोऽप्यु निमग्नो मानस्तोकीर्य जपेत्’ ।
 इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो इत्वा कूष्माण्डीभिर्घृतं शुचिः’ ।
 इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वापि—&c..... &c., up to page 168, line 12.

‘सुरापः कण्ठमात्रमुदकमवतीर्य सुतसोमात्
प्रसृतिमादायोङ्कोरेणाभिमन्त्र्य पिबेत् । ततो
ऽप्सु निमग्नो मानस्तोकीयं जपेत्’ ।

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा कूष्माण्डीभिर्वृतं शुचिः’।
(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । मनुः—

‘कौत्सं जप्त्वाप इत्येतद्वासिष्ठं च प्रतीत्यृचम् ।
माहित्रं शुद्धवत्यश्च सुरापोऽपि विशुद्ध्यति ॥ (२४९)
मन्त्रैः शाकलहोमीयैरब्दं हुत्वा घृतं द्विजः ।
सुगुर्वप्यपहन्त्येनो जप्त्वा वा नम इत्यृचम् ॥ (२५६)
महापातकसंयुक्तोऽनुगच्छेद्वाः समाहितः ।
अभ्यस्याब्दं पावमानीर्भिक्षाहारो विशुद्ध्यति* ॥ (२५७)
(म. स्मृ. ११. २४९-२५७)

* कौत्सं—‘अपनः शोशुचदघमित्येतत् । वासिष्ठं—‘प्रतिस्तोमेभिरुषसं
वसिष्ठा’ इत्येतत् । माहित्रं—‘महित्रीणामत्रोचमिति । शुद्धवत्यः—पूर्वमुक्ताः ।
‘देवकृतस्यैनसो’ इत्यादयो ऽष्टौ मन्त्राः शाकलहोमीयाः । नम इत्यृचं—‘नम

१. J. reads सुतसोमात् वसुसिमादाय for सुतसोमात् प्रसृतिमादाय. २. E. H.
and J. read जपित्वा for जप्त्वा; while I. reads this line as follows :—

‘कौत्सं जपित्वाऽपैत्येनो वासिष्ठं चेत्यृचम्प्रति ।

३. E. and H. read वासिष्ठं चेति ऋचम्प्रति, but E. substitutes
वृचं for ऋचम् and J. वासिष्ठं च ऋचं प्रति both for वासिष्ठं च प्रती-
त्यृचम्. ४. J. reads सकलहोमीयैरिष्टं for शाकलहोमीयैरब्दं. ५. A. reads
मन इत्यृचम् the Commentator Medhātithi follows this reading; while
I. reads नमत् for नम; but it seems to be incorrect. ६. J. reads समा-
हिताः for समाहितः.

इति । वसिष्ठेः—

‘सुरां पीत्वाऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेदधमर्षणम् ।

यथाऽश्वमेधावभूयस्तादृशं मनुरब्रवीत् ॥

(व. स्मृ. २६. ८)

इति । अत्र ज्ञानाज्ञानाभ्यासानभ्यासैर्व्यवस्था द्रष्टव्या ।

सुवर्णस्तेये शातातपः—

‘मद्यं पीत्वा गुरुदारांश्च गत्वा

स्तेयं कृत्वा ब्रह्महत्यां च कृत्वा ।

भस्मच्छन्नो भस्मशय्यां शयानो

रुद्राध्यायी मुच्यते सर्वपापैः ’ ॥

(शा. स्मृ. १. ७१)

इति । यमः—

‘ब्राह्मणः सुवर्णस्तेयं कृत्वा हिरण्यं शालायां

प्राक्षिप्याऽप्सु स्नातो ग्रीवामात्रमुदकं हिरण्य-

वर्णाभिश्चतसृभिरात्मानमभ्युक्ष्य त्रीन् प्राणा-

यामान् कृत्वा तदेतस्मात् पापात् पूतो भवति’ ।

आविवेश-’ इत्युचमिति सर्वज्ञनारायणः । ‘उग्रं नम आविवास’ इति राम-
चन्द्रः । पावमान्यः ऋक्संहिताया नवमं मण्डलं स्वादिष्टयेत्यारभ्य ‘यत्ते-
राजन्’ इत्यन्तम् ।

१. E. and H. omit वसिष्ठः. २. The text reads आने वाऽप्सु निमज्जानः
त्रिर्जपेत् for सुरां पीत्वाऽप्सु निर्मज्ज्य त्रिः पठेत्. ३. I. reads -शय्याशयानो and
J. reads -शय्याशयानो both for -शय्यां शयानो. ४. E. and H. omit
यमः. ५. J. reads हिरण्यशालायां for हिरण्यं शालायां. ६. E. H. and J.
read निष्णातः for स्नातः.

इति । बृहस्पतिः—

‘सकृज्जप्त्वाऽस्यवामीयं शिवसङ्कल्पमेव वा ।

अपहत्य सुवर्णं वा क्षणाद्भवति निर्मलः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु रुद्रजापी जले स्थितः’ ।

(या. स्मृ. ३. ३०४)

इति । जपश्चैकादशकृत्वा कार्यः । तदाह अत्रिः—

‘ऐकादश गुणान् वाञ्छपि रुद्रानावर्त्य धर्मवित् ॥

महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः’ ॥

(वृ. अ. स्मृ. ४. ६)

इति । गुरुतल्पे याज्ञवल्क्यः—

‘सहस्रशीर्षाजापी च मुच्यते गुरुतल्पगः ।

गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते पृथगेभिः पयस्विनी’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०५)

इति । यमोजपि—

‘अथ गुरुतल्पगमनं कृत्वाऽधमर्षणमन्तर्जले

त्रिरावर्त्य तदेतस्मात् पापात् पूतो भवति’ ।

१. E. I. and J. read ब्राह्मणस्वर्णहारी for ब्राह्मणः स्वर्णहारी. २. The verse occurs in Vrid-dhatri Samhitâ, but not Atri or Âtreya. It reads शुद्धपति for धर्मवित् and for the second line it reads महापातकोपपातकेभ्यो मलिनीकरणेभ्यो मुच्येत for महापापैरपि स्पृष्टो मुच्यते नात्र संशयः. ३. E. I. and J. read सहस्रशीर्षाजापी for सहस्रशीर्षाजापी.

इति । मनुरपि—

‘हविष्पान्तीयमभ्यस्य न तमंह इतीति च ।

जैष्वा च पौरुषं सूक्तं मुच्यते गुरुतल्पगः’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५१)

इति । संसर्गी येन सह संसर्गं करोति स तदीयमेव प्राय-
श्चित्तं कुर्यात् ।

‘स तस्यैव व्रतं कुर्यात्’ ।

इति पूर्वमेवोक्तत्वात् ॥

अथोपपातकरहस्यप्रायश्चित्तानि ।

तत्र यमः—

‘दशप्रणवसंयुक्तैः प्राणायामैश्चतुःशतैः ।

मुच्यते ब्रह्महत्यायाः किं पुनः शेषपातकैः’ ॥

इति । याज्ञवल्क्यो अपि—

‘प्राणायामशतं कार्यं सर्वपापापनुत्तये ।

उपपातकजातानामनादिष्टस्य चैव हि’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३०६)

१. We follow here A. and G.; while B. and D. read हविष्याशी समभ्यस्य and others read हविष्यन्तीयमभ्यस्य for हविष्पान्तीयमभ्यस्य. in the text (Bombay, Mandlik's edition). Some places have हविष्यन्तीयम् and some हविष्यन्तम्, but the quoted Mantra is हविष्पान्तमजरं, &c. Therefore all these readings seem incorrect. २. The text read जपित्वा for जप्त्वा च; while H. substitutes तु for च. ३. I. reads संसर्गे for संसर्गी. ४. G. substitutes यथा for अथ. ५. B. and D. omit तत्र यमः; while E. H. G. I. and J. substitute अत्र for तत्र. ६. B. and D. read सर्वपापप्रयुत्तये for सर्वपापापनुत्तये.

इति । मनुरपि—

‘एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां चिकीर्षन्नपनोदनम् ।

अवेत्यृचं जपेदब्दं यत्किञ्चेदमितीति चे’ ॥

(म. स्मृ. ११. २५२)

इति । अत्र सकृदभ्यासादिभेदेन व्यवस्था द्रष्टव्या ॥

अथ व्रतलक्षणानि ।

तत्र सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि याज्ञवल्क्य आह—

‘ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिर्दानं सत्यमकल्कता ।

अहिंसाऽस्तेय-माधुर्यं दमश्चेति यमाः स्मृताः॥

स्नान-मौनोपवासेज्या-स्वाध्यायोपस्थनिग्रहाः ।

नियमा गुरुगुश्रूषा-शौचा-ऽक्रोधा-ऽप्रमादितः ॥

(या. स्मृ. ३. ३१३-३३४)

इति । अत्र ब्रह्मचर्यं सर्वेन्द्रियनिग्रहः । उपस्थनिग्रहो
लिङ्गनिरोधः । तथोर्गो-बलीवर्दन्यायेन पुनरुक्तिः । अकल्क-
त्वमकुटिलत्वम् ।

१. The text reads वा for च. २. Except A. all omit तत्र and I. reads सर्वव्रतसाधारणाङ्गानि for सर्वव्रतस्य साधारणान्यङ्गानि. ३. B. D. G. and J. read अकल्पता for अकल्कता. ४. Except E. G. I. and the text read -ऽस्तेयमाधुर्यदमश्चेति and H. -ऽस्तेयमाधुर्यं दमश्चेति both for -ऽस्तेय-माधुर्यं दमश्चेति. ५. G. and the text read स्नानं for स्नान-; while I. and some others substitute -निग्रहः for -निग्रहाः. ६. B. D. and the text read -ऽप्रमादता for -ऽप्रमादितः. ७. B. and D. read अथ for अत्र; while H. व्रतचर्यं, C. and F. व्रतचर्ये for ब्रह्मचर्यं. ८. C. F. and G. substitute तथा for तयोः; while except G. and J. read अपुनरुक्तिः for पुनरुक्तिः. ९. J. reads अकल्पत्वम् for अकल्कत्वम्.

इति । मनुरेपि—

‘अहिंसां सत्यमक्रोधमार्जवं च समाचरेत् । (२२२)
 त्रिरह्नि त्रिर्निशायां च सवासा जलमाविशेत् ।
 स्त्री-शूद्र-पतिताश्चैव नाभिभाषेत कर्हिचित् ॥ (२२३)
 स्थानासनाभ्यां विहरेदशक्तोऽधः शयीत वा ।
 ब्रह्मचारी व्रती च स्याद् गुरु-देव-द्विजार्चकः ॥ (२२४)
 सावित्रीं च जपेन्नित्यं पवित्राणि चैव शक्तितः ।
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेव प्रायश्चित्तार्थमादृतः’ ॥ (२२५)
 (म. स्मृ. ११. २२२-२२५)

इति । तत्र प्राजापत्यव्रतलक्षणमाह हारीतः—

‘अ्यहं सायं अ्यहं प्रातस्त्र्यहमद्यादयाचितम् ।
 परं अ्यहं वायुभक्ष एष कृच्छ्रः प्रजापतेः’ ॥

इति । मनुरेपि—

‘अ्यहं* प्रातस्त्र्यहं सायं अ्यहमद्यादयाचितम् ।
 अ्यहं परं तु नाऽश्रीयात् प्राजापत्यं चरेन्द्विजः’ ॥
 (म. स्मृ. ११. २११)

* अत्र द्वौ पक्षौ । तत्र प्रथमः स्वस्थानविवृद्धिपक्षोऽयं मनुना दार्शितः—
 ‘अ्यहं प्रातर्भोजनं अ्यहं सायमेवं भोजनं । अ्यहमद्याचितभोजनमिति एक
 एव नियमः दिनत्रयं धार्य इत्युक्तमतस्तस्य वृद्धिः स्वस्थान एव भवति ।

१. The following quoted verses are not found in the MS of the text of Manu. २. B. C. D. E. F. and G. read त्रिरहः for त्रिरह्नि; while G. reads आविशेत् for आविशेत्. ३. I. reads अक्रोधो for अशक्तो. ४. G. reads स्वशक्तः for च शक्तितः. ५. B. and D. read आदृतः, I. and J. आदृताः for आदृतः. ६. I. reads अत्र for तत्र. ७. I. reads प्रजापतिः for प्रजापतेः. ८. B. D. and J. do not insert मनुरेपि; while B. substitutes अस्वैनुरपि. This may be the writer's mistake. ९. The text reads च for तु. १०. G. reads चरेत् for चरन्.

इति । अस्यैवाधिकारिभेदेन प्रयोगान्तरमाह वसिष्ठः—

‘अहः प्रातरहर्नक्तमहमेकमयाचितम् ।

अहः पराकं तत्रैकमेवं चतुरहौ परौ ॥

अनुग्रहार्थं विप्राणां मनुर्धर्मभृतां वरः ।

बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां* च शिशुकृच्छ्रमुवाच ह’ ॥

(व. स्मृ. २३. ४२-४३)

इति । एतदुभयमपि प्राजापत्यकृच्छ्रं दर्शयति याज्ञ-
वल्क्यः—

‘एकभक्तेन नक्तेन तथैवायाचितेन च ।

उपवासेन चैकेन पादकृच्छ्रः प्रकीर्तितः ॥

यथाकथंचिन्निगुणः प्राजापत्योऽयमुच्यते’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१९. ३२०)

द्वितीयः दण्डकालितवदावृत्तिपक्षोऽयं वसिष्ठेन दर्शितः—

तत्र प्रथमे ऽहि प्रातरेवैकवारं हविष्यान्नभोजनं कार्यम् । द्वितीये ऽहि सायमेकवारमेव न दिवा । तृतीये ऽहि एकवारमयाचितमश्रीयत् । अत्र सर्वत्र भोजनं परिमितमेव कार्यम् । न यथेष्टम् । प्रायश्चित्तार्थत्वात् । चतुर्थे ऽहि पराकम् । तल्लक्षणं पूर्वमेवोक्तम् । एवं प्रथमं चतुरहमतीत्य द्वितीयं तृतीयमपि चतुरहमेवमेव निर्वर्तयेदेवं द्वादशदिनसाध्योऽयं कृच्छ्रः ।

* यथाह मनुः—

‘चतुरः प्रातरश्नीयात् पिण्डान् विप्रः समाहितः ।

चतुरोऽस्तमिते सूर्ये शिशुचान्द्रायणं स्मृतम्’ ॥

इत्याद्यनुसन्धेयम् ।

१. The text reads बाल-वृद्धा-ऽऽतुरेष्वेवं for बाल-वृद्धा-ऽऽतुराणां च. २. E. reads वैकेन and the text चैवायं both for चैकेन.

इति । एकभुक्तेन दिवैव सकृद्भोजनेन । नैक्तेन रात्रौ सकृद्भोजनेन । अयाचितेन न विद्यते याचितं यस्मिन् भोजने तदयाचितम् । तेन । अत्र कालविशेषाप्रतीतिर्दिवा रात्रौ वा सकृद्भोजनेन । उपवासेन चैकेन एकस्मिन् दिनेऽनशनेन च पादकृच्छ्रो भवति । अयमेव पादकृच्छ्रः स्वस्थानविवृद्ध्या वा दण्डकलितवदावृत्त्या वा यथा कथंचिन्निगुणः त्रिरभ्यस्तः प्राजापत्य इत्युच्यते इत्यर्थः । एकभक्तादिषु ग्राससङ्ख्या आपस्तम्बेन दर्शिता—

‘सायं द्वाविंशतिर्ग्रासाः प्रातः षड्विंशतिः स्मृतौ ।

चतुर्विंशतिरयाच्याः परं निरशनं स्मृतम् ’ ॥

(आ. स्मृ. १. २९)

इति । तत्परिमाणमपि तेनैवोक्तम्—

‘कुक्कुटाण्डप्रमाणं तु यथा वाऽऽस्यं विशेषस्तुखम्’ ।

(आ. स्मृ. १. ५०)

इति । चतुर्विंशतिमते तु प्रकारान्तरेण सङ्ख्या श्रूयते—

‘प्रातस्तु द्वादश ग्रासाः सायं पञ्चदशैव तु ।

अयाचिते च द्वावष्टौ परं वै मारुताशनः’ ॥

इति । अत्र शक्त्यपेक्षया व्यवस्था द्रष्टव्या । आपस्तम्बस्तु चतुरः पादकृच्छ्रान् कृत्वा तेषां वर्णभेदेन व्यवस्थामाह—

१. B. and D. omit नक्तेन रात्रौ सकृद्भोजनेन. २. Except A. and I. read दण्डकरितवत् for दण्डकलितवत्. ३. B. C. D. E. F. G. and H. substitute मताः for स्मृताः. ४. G. reads चतुर्विंशतिरात्रौ च for चतुर्विंशतिरयाच्याः. ५. G. and I. omit तु. ६. G. substitutes वा for च and reads ग्रहं च, C. and F. read ग्रहं वा and J. ग्रहे वा all for परं वै; while B. and D. अहं वै for the same.

‘अयं निरशनं पदः पदश्चायाचितं अहम् ।

सायं अयं तथा पदः पदः प्रातस्तथा अहम् ॥ (१३)

प्रातःपदं चरेच्छूद्रः सायं वैश्यस्य दापयेत् ।

अयाचितं तु राजन्ये त्रिरात्रं ब्राह्मणे स्मृतम् ॥ (१५)

(आ. स्मृ. १. १३-१५)

इति । अर्धकृच्छ्र-पादोनकृच्छ्रयोरपि स्वरूपं स एवाह—

‘सायं-प्रातर्दिनार्धं स्यात् पादोनं नक्तवर्जितम्’ ।

(आ. स्मृ. १. १४)

इति । अयमर्थः । अयाचितोपवास-अह-द्वयानुष्ठानेनार्ध-
कृच्छ्रो भवति । नक्तअहव्यतिरिक्तअहत्रयानुष्ठानेन पादो-
नकृच्छ्रो भवति । अर्धकृच्छ्रप्रकारोऽपि तेनैवोक्तः—

‘सायं प्रातस्तथैवोक्तं दिनद्वयमयाचितम् ॥

दिनद्वयं तु नाऽश्रियात् कृच्छ्रार्धं तद्विधीयते ’ ।

(आ. स्मृ. १. ४१-४२)

१. The text reads पादात् for पादः. २. G. reads ततः for पादः.
३. B. and D. read अयाचिते अहम्, C. and F. अयाचितं अहे both for
अयाचितं अहम्; while H. reads अयाचनं अहम् for the same. ४. The
text reads this line thus :—

पादः सायं अयं पादः प्रातर्भोज्यं तथा अहम् ।

५. E. and J. read पादं for सायं. ६. The text reads ब्राह्मणस्य च for
ब्राह्मणे स्मृतम्. ७. The text reads this line thus :—

प्रातः सायं दिनार्धं च पादोनं सायवर्जितम् ।

८. Except A. and I. read अयाचितोपवासयोऽह-द्वया- for अयाचितो-
पवास-अह-. ९. The text reads this verse as follows :—

‘सायं प्रातस्त्वहोरात्रं पादं कृच्छ्रस्य तं विदुः ॥

सायं प्रातस्तथैवैकं दिनद्वयमयाचितम्’ ।

इति । अत्रापि शक्त्यपेक्षया व्यवस्था द्रष्टव्या । यत्तु जप-होमादिवद्ब्रह्मसहितं प्राजापत्यकृच्छ्रं गौतमेनाभिहितम्—

‘हविष्यान् प्रातराशान् भुक्त्वा तिस्रो रात्रीर्ना-
श्रीयात् । (२) अथापरं त्र्यहं नक्तं भुञ्जीत ।
(३) अथापरं त्र्यहं न कञ्चन याचेत् । (४)
अथापरं त्र्यहमुपवसेत् । (५) तिष्ठेदहनि, रात्रा-
वासीत् । (६) क्षिप्रकामः । (७) सत्यं वदेत् ।
(८) अनार्यैर्न सम्भाषेत् । (९) रौरव-यौधा-
जपे *नित्यं प्रयुञ्जीत । (१०) अनुसवनमुद-
कोपस्पर्शनमापोहिष्ठेति तिसृभिः पवित्रवतीभि-
र्मर्जयीत । (११) हिरण्यवर्णाः शुचयः पा-
वका इत्यष्टाभिः । (१२) अथोदकतर्पणम् ।
(१३) ॐ नमो हमाय मोहमाय संहमाय
धुन्वते तापसाय पुनर्वसवे । (१४) नमो नमो

* रौरव-यौधाजपे सामनी ‘पुनानः सोमधारया’ इत्यस्यामृचि गीते । ते च नित्यं प्रयुञ्जीत गायेतेत्यर्थः । केचनात्र ‘नित्यं पुनः प्रयुञ्जीत’ इत्यपि पठन्ति । विज्ञानेश्वरस्तु—‘रौरवयोधां जपेत्’ इत्यमेव पठति ।

१. B. and D. read प्रातराशान् भुक्त्वा and H. substitutes मुक्त्वा for भुक्त्वा. २. B. D. G. and J. substitute तथापरं for अथापरं. ३. I. reads -अनार्यै for अनार्यैः. ४. Except A. and the text all others read यौधाजये; while B. and D. read-यौवाजये for the same. ५. The text reads मार्जयेत् and I. मार्जयित्वा for मार्जयीत. ६. We consult here the five manuscripts of the text. Except A. and these manuscripts all others read नमो हमाय मोहमाय and I. नमो हमाय संहमाय both for नमो हमायमोहमाय संहमाय; while G. omits मोहमाय and reads गृहमाय for संहमाय. ७. G. reads पुनर्वासाय for पुनर्वसवे.

मौञ्जायोर्म्याय वसुविन्दाय सर्वविन्दायै नमो
 नमः पाराय सुपाराय महापाराय पारदाय पार-
 यिष्णवे । (१५) नमो नमो रुद्राय पशुपतये
 महते देवाय त्र्यम्बकैकचरायाधिपतये ह-
 राय शैवयेशानायोग्राय वज्रिणे घृणिने कप-
 र्दिने । (१६) नमो नमः सूर्यादित्याय ।
 (१७) नमो नमो नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय ।
 (१८) नमो नमः कृष्णाय पिङ्गलाय । (१९)
 नमो नमो ज्येष्ठाय श्रेष्ठाय वृद्धयेन्द्राय हरि-
 केशायोर्ध्वरेतसे । (२०) नमो नमः सत्याय
 पावकाय पावकवर्णाय कामाय कामरूपाय ।
 (२१) नमो नमो दीप्ताय दीप्तरूपिणे । (२२)
 नमो नमस्तीक्ष्णाय तीक्ष्णरूपिणे । (२३) नमो
 नमः सौम्याय सुपुरुषाय महापुरुषाय मध्यम-
 पुरुषाय उत्तमपुरुषाय ब्रह्मचारिणे । (२४)

१. Except A. and the text others do not repeat नमः. २. I. reads उभ्याय for ऊर्म्याय, but it seems wrong. ३. G. and I. omit सर्वविन्दाय. ४. G. and I. omit नमो and I. reads नमः पाराय महापाराय पारदाय omitting सुपाराय. The text omits पारदाय. G. omits महापाराय and substitutes वरदाय for पारदाय. ५. Except A. and the text all others do not repeat नमः. ६. Except A. I. and the text all others read हरये for हराय; while B. and D. omit शर्वाय. E. and H. read साम्बाय and I. ईश्वराय all for शर्वाय. ७. Except A. and the text all others omit नमः throughout. ८. D. and I. read नीलकण्ठाय शितिकेशाय for नीलग्रीवाय शितिकण्ठाय; while B. E. G. H. J. read नीलकण्ठाय for नीलग्रीवाय. ९. I. reads पावकसर्गाय for पावकवर्णाय. १०. Except J. and the text all others do not insert महापुरुषाय.

नमो नमश्चन्द्रललाटाय कृत्तिवाससे पिनाक-
हस्ताय नमो नम इति । (२५) एतदेवा-
दित्योपस्थानम् । (२६) एता एवाज्याहुतयः ।
(२७) द्वादशरात्रस्यान्ते चरुं श्रपयित्वैताभ्यो
देवैताभ्यो जुहुयात् । अग्नये स्वाहा सोमाय
स्वाहा अग्नीषोमाभ्यामिन्द्राग्निभ्यामिन्द्राय वि-
श्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मणे प्रजापतये अग्नये
स्विष्टकृते इति । (२८) अन्ते ब्राह्मणभो-
जनम् । (२९)

(गौ. स्मृ. २७. २-२९)

इति । हविष्यानित्याद्युपवसेदित्यन्तेन प्राजापत्यस्य स्व-
रूपमुक्तम् । तिष्ठेदित्यादिना तस्यैवेतिकर्तव्यतोच्यते । अह-
नि तिष्ठेदित्यनेन भोजनाद्यविरुद्धकालेषु अहरुत्थित एव
स्यात् । रात्रावासीतेत्यनेन निद्राया आवश्यकत्वात् तामासीन
एव सेवेतेत्युक्तं भवति । क्षिप्रकामोऽपि भवेत् । शीघ्रं शुद्धः
स्यमिति सञ्ज्ञातकामोऽपि भवेदित्यर्थः । अथवा शीघ्रं शुद्धि-
कामोऽहनि तिष्ठेद्रात्रावासीतेत्यर्थः ।

१. Except the text all others omit पिनाकहस्ताय नमो नम इति ।
२. I. omits एव. ३. B. and D. omit देवैताभ्यो. ४. I. omits इन्द्राग्निभ्याम्.
५. The text reads ब्राह्मणतर्पणम् for ब्राह्मणभोजनम्. ६. Except A. and
I. all others omit इत्यनेन. ७. G. reads अनावश्यकत्वात् for आवश्यक-
त्वात्. ८. B. D. and H. read स्यादिति for स्यामिति.

एवं सत्यं वदेदित्याद्यङ्गकलापे क्षिप्रकाम* इति अधिका-
रिविशेषणमनुषञ्जनीयम् । अनेन यः शनैः शनैः शुद्धो
भवामीति मन्यते तस्य नायं नियम इति अवगम्यते । रौरव-
यौधाजपे सामनी । नमोहमायेत्यादयस्त्रयोदश मन्त्रास्तर्पण-
सूर्योपस्थाना-ऽऽज्यहोमेषु द्रष्टव्याः । अथवा सम्प्रदानविभक्त्य-
न्ताः षट्पञ्चाशन्मन्त्राः । तर्पणमनुसवनं कर्तव्यम् । स्नाना-
ङ्गत्वात्तर्पणस्य । तथा च भृगुः—

‘नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं स्नानमुच्यते ।

तर्पणं त्रिविधस्याङ्गमेष एव विधिः सदा’ ॥

इति । आदित्योपस्थाना-ऽऽज्यहोमौ तु प्रतिदिनं सकृत् सकृत्
कार्यौ । ‘अथोदकतर्पणमादित्योपस्थानमाज्यहोमश्च’—इति
वक्तव्ये

‘एतदेवादित्योपस्थानम् । एता एवाज्याहुतयः’ ।

इति पृथग्योगकरणात् । शिष्टं स्पष्टम् । एतद्वारीताद्युक्त-

* वसिष्ठोप्येवमेवाह—

‘हविष्यान् प्रातराशांस्त्रीन् सायमाशांस्तथैव च’ ।

इत्याद्युक्त्वा—

‘रात्रौ जलाशये व्युष्टः प्राजापत्येन तत्समम्’ ॥ (१७)

(व. स्मृ. १७-१७)

इत्यादिना ।

१. B. C. D. E. F. G. do not repeat शनैः. २. B. and D. omit मन्त्राः.
३. G. substitutes मनुः for भृगुः. ४. B. D. and H. do not repeat सकृत्;
while I. substitutes कर्तव्यौ for कार्यौ. ५. G. and I. omit एव.

जप-होमाद्यद्गृहीतप्राजापत्यद्वयस्थाने वेदितव्यम् । बहुप्रयास-
साध्यत्वेनातिगुरुत्वात् । अथवा येषां शूद्रादीनां मन्त्राधिकारो
नास्ति तेषां जप-होमादिरहितं प्राजापत्यं वेदितव्यम् । अत-
एवोक्तमङ्गिरसा-

‘तस्माच्छूद्रं समासाद्य सदा धर्मपथे स्थितम् ।

प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं जप-होमविवर्जितम्’ ॥

इति । येषां ब्राह्मणादीनां जप-होमादिष्वधिकारस्तेषां गौ-
तमोक्तं वेदितव्यम् ॥

अथातिकृच्छ्रः ।

तस्य लक्षणमुक्तं चतुर्विंशतिमते-

‘एकैकं ग्रासमश्रीयात् त्र्यहाणि त्रीणि पूर्ववत् ।

त्र्यहं चोपवसेन्नित्यमतिकृच्छ्रं चरन् द्विजः’ ॥

इति । एकभक्त-नक्ता-व्याचितदिवसेषु नवस्वेकैकं ग्रासम-
श्रीयात् त्र्यहं चोपवसेत् । एवं चातिकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः ।
यत्तु याज्ञवल्क्येनोक्तम्-

‘अयमेवातिकृच्छ्रः स्यात् पाणिपूरान्नभोजनः’ ।

(या. स्मृ. ३. ३२०)

१. B. C. D. F. G. and H. read -द्वयेन व्यवस्थाने for -द्वयस्थाने ; while H. and J. द्वयव्यवस्थाने for the same, but H. gives marginal reading - द्वयस्थाने. २. B. D. G. and J. read चाधिकारो, C. and F. वाधिकारो both for मन्त्राधिकारो ; while G. omits शूद्रादीनां. ३. B. C. D. F. and G. read जप-होमादिकं for जप-होमादिरहितं. ४. B. and D. read स्थितः for स्थितम्. ५. G. omits तस्य. ६. C. F. and I. read अहं for त्र्यहं ; while H. reads चरेदिति, G. and I. चरेद् द्विजः for चरन् द्विजः. ७. H. and I. read -भोजने for -भोजनः.

इति—अयमेव प्राजापत्यकृच्छ्रः एकभक्त-नक्तायाचितदिवसेषु नवसु पाणिपूरान्नभोजनयुक्तोऽतिकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः । तदेतदशक्तविषयम् । पाणिपूरान्नस्य ग्रसपरिमितादन्नादधिक-परिमाणत्वात् ॥

अथ कृच्छ्रातिकृच्छ्रः ।

तस्य लक्षणं याज्ञवल्क्येनोक्तम्—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम्’ ।

(या. स्मृ. ३. ३२१)

इति । विष्णुरपि—

‘कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिक्षपणम्’ ।

(वि. स्मृ. ४६. १३)

इति । यत्तु गौतमः—

‘अब्भक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३२)

इति एकभक्त-नक्तायाचितदिवसेषु यो भोजनकालः तस्मिन्नेव काले केवलमुदकेन वर्तनं कृच्छ्रातिकृच्छ्रो भवतीति तदेतच्छक्तविषयम् । अतिकृच्छ्र-कृच्छ्रातिकृच्छ्रयोरपि प्राजापत्यकृच्छ्रोक्तेतिकर्तव्यता द्रष्टव्या ।

१. G. and I. read this:—

कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा दिवसानेकविंशतिम् ।

but I. adds इति and reads क्षपयेदिति शेषः for-क्षपणम्. २. We follow here A. and the text ; while all others omit स.

‘एतेनैवे* कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ व्याख्यातौ’ ।

(गौ. स्मृ. २७. ३१)

इति गौतमस्मरणात् । पराकलक्षणमाह यमः—

‘द्वादशाहं निराहारो यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छ्रः पराकनामैष सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३१७)

* इदं सर्वथा मूलविरुद्धमिवेति प्रतिभाति । मूले तु, एकोनविंशद्भिः सूत्रैः पूर्वं कृच्छ्रमभिधाय अनन्तरम्—

‘एतेनैवातिकृच्छ्रो व्याख्यातः’ ।

इत्यनेन द्वितीयमतिकृच्छ्रमभिधाय—

‘अब्भक्षस्तृतीयः स कृच्छ्रातिकृच्छ्रः’ ।

इत्यनेन तृतीयः कृच्छ्र उक्तः । तत्कथमयं पाठः सङ्गच्छत इति चिन्तनीयं विद्वाद्भिः ।

१. The text reads अतिकृच्छ्रो व्याख्यातः for कृच्छ्रातिकृच्छ्रौ व्याख्यातौ.

२. E. G. and I. substitute -वचनात् for -स्मरणात्. C. and F. omit यमः; while G. omits the following portion:—

‘द्वादशाहं निराहारो यतात्मा संशितव्रतः ।

कृच्छ्रः पराकनामैष सर्वपापप्रणाशनः’ ॥

इति । पर्णकृच्छ्रलक्षणमाह याज्ञवल्क्यः—

‘पर्णोदुम्बर-राजीव-बिल्वपत्र-कुशोदकैः ।

प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः पर्णकृच्छ्र उदाहृतः’ ॥

इति । पलाशोदुम्बरारविन्द-बिल्वपर्णानामेकैकेन कथितमुदकं प्रत्यहं पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहर्नाति । पर्णकृच्छ्रस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

B. B. C. D. F. and H. read जितात्मा for यतात्मा ; while some read द्वांसित- for संशित-.

इति । पलाशोदुम्बरारविन्द-बिल्वपर्णानामेकैकेन कथित-
मुदकं प्रत्यहं पिबेत् । कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति । पर्णकृ-
च्छस्य लक्षणान्तरमाह यमः—

‘एतान्येव समस्तानि त्रिरात्रोपोषितः शुचिः ।

काथयित्वा विवेदद्भिः पर्णकृच्छ्रो विधीयते’ ॥

इति । यदा पलाशादिपत्राण्येकीकृत्याम्भसा काथयित्वा
त्रिरात्रोपवासान्ते कथितं तत्पिबेत् तदा पर्णकृच्छ्रो भवतीत्यर्थः ।
फलकृच्छादीनां स्वरूपमाह मार्कण्डेयः—

‘फलैर्मासेन कथितः फलकृच्छ्रो मनीषिभिः ।

श्रीकृच्छः श्रीफलैः प्रोक्तः पञ्चाक्षैरपरस्तथा ॥

मासेनामलकैरेवं श्रीकृच्छमपरं स्मृतम् ।

पत्रैर्मतः पत्रकृच्छः पुष्पैस्तत्कृच्छ उच्यते ॥

मूलकृच्छः स्मृतो मूलैस्तोयकृच्छो जलेन तु’ ।

इति । यदा बिल्वादिफलान्यम्भसा काथयित्वा मांसमेकं
तदम्भः पिबति तदा फलकृच्छ्रो भवति । यदा बिल्व-पञ्चा-
क्ष-मूलानामन्यतमस्य काथं मांसं पिबेत्तदा पत्र-पुष्प-मूल-
कृच्छ्राणि भवन्ति ।

१. Except A, all others do not insert कुशोदकं चैकस्मिन्नहनीति. In connection with this omission the editor of the Calcutta edition of this work published in B. Indica Series, is quite misled ; he writes in foot-note, page 465. “ इत्यमेव पाठः सर्वत्र बिल्व-पर्ण-कुशानामेकैकेन—इति तु भवितुं युक्तम् ” । २. Except A. and I. others read लक्षणमाह for लक्षणान्तरमाह. ३. G. does not insert the commentary of this Sloka. ४. G. reads यदि for यदा. ५. H. reads यदि for यदा.

वोरुण-स्त्रीकृच्छ्रयोर्लक्षणमाह यमः—

‘ ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान् ।

पिवेच्च नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते ॥

अयं पिवेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिवेत् ।

अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं ह्येतदुच्यते ’ ॥

(य. स्मृ. ५. ३१)

इति । सौम्यकृच्छ्रस्वरूपमाह याज्ञवल्क्यः—

‘ पिण्याका-ऽऽचाम-तक्रा-ऽम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।

एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३२२)

इति । आचाम ओदननिःस्नावः । पिण्याकादीनां पञ्चानामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्य पष्ठेऽहन्युपवसेत् । एष सौम्य-कृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्—

१. Only I. reads वारुणीश्रीकृच्छ्रः for वारुण-स्त्रीकृच्छ्रः. २. C. and F. read मासेषु for मासेऽपि ; while I. जितक्रोधो आमिक्षोदकसंस्तुकान् for जित-क्रोधो मासेऽप्युदकसंस्तुकान्. ३. B. omits ;—

----- मुच्यते ।

अयं पिवेत्तु गोमूत्रं अयं वै गोमयं पिवेत् ।

अयं वै यावकेनैव स्त्रीकृच्छ्रं ह्येतदुच्यते ॥

४. I. reads श्रीकृच्छ्रः; while H. तु तदुच्यते for ह्येतदुच्यते. ५. B. D. G. and H. omit -स्वरूपम्. ६. J. omits the following :—

‘ पिण्याका-ऽऽचाम-तक्रा-ऽम्बु-सक्तूनां प्रतिवासरम् ।

एकरात्रोपवासश्च कृच्छ्रः सौम्योऽयमुच्यते ’ ॥

इति । आचाम ओदननिःस्नावः.

७. C. and F. omit the following :—

पिण्याकादीनां पञ्चानामेकैकं प्रतिदिनमुपभुज्य पष्ठेऽहन्युपवसेत् । एष सौम्यकृच्छ्रः । यत्तु जाबालेन चतुरहव्यापी सौम्यकृच्छ्र इत्युक्तम्.

८. G. reads उपभुज्य for उपभुज्य.

‘पिण्याकं सक्तवस्तक्रं चतुर्थेऽहन्यभोजनम् ।

वासो वै दक्षिणां दद्यात् सौम्योऽयं कृच्छ्र उच्यते’ ॥

इति तदेतद्दशक्तविषयम् ॥

अथ तुलापुरुषः ।

तत्र जाबालिः—

‘पिण्याकं च तथाऽऽचामं तक्रं चोदकसक्तवः ।

त्रिरात्रमुपवासश्च तुलापुरुष उच्यते’ ॥

इति । सोयमष्टदिवससाध्यः । याज्ञवल्क्यस्तु पञ्चदश-
दिवससाध्यमाह—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

(या. स्मृ. ३. ३२३)

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्व्याणाम् ।
यमस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

‘आचाममथ पिण्याकं तक्रं चोदक-सक्तुकान् ।’

१. B. and D. omit एतत्. २. B. D. G. and J. omit -इश- and read
पञ्चदिवससाध्यम्. ३. B. and D. omit the following :—

‘एषां त्रिरात्रमभ्यासादेकैकस्य यथाक्रमम् ।

तुलापुरुष इत्येवं ज्ञेयः पञ्चदशाहिकः’ ॥

इति । एषां प्रकृतानां पिण्याकादीनां पञ्चद्व्याणाम् । यमस्त्वेकविंशति-
दिवससाध्यमाह. ४. The text reads इत्येषः for इत्येवं. ५. G. omits पिण्या-
कादीनां पञ्चद्व्याणाम् । यमस्त्वेकविंशतिदिवससाध्यमाह—

आचाममथ - - - - - ।

६. B and D. read -सक्तुम्, G.-सक्तवान् J.-सक्तवान् all for -सक्तुकान्.

त्र्यहं त्र्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ॥

एकविंशतिरावस्तु तुलापुरुष उच्यते ।

इति तदेतन्नयं पापतारतम्यविषयतया व्यवस्थापनी-
यम् । अत्रेतिकर्तव्यतामाह हारीतः—

‘अथातस्त्रिणयनोक्तस्य तुलापुरुषस्य कल्पं
व्याख्यास्यामः । (६९)

अयाज्ययाजनं कृत्वा प्राश्य मूत्र-पुरीषयोः ।

अप्रतिग्राह्यमादाय याजयित्वा विनिन्दितान् ॥ (७०)

विनायकोपसृष्टस्य महाव्याधिहतस्य च ।

एतत् कृच्छ्रं तुलापूर्ध्वं* महापातकनाशनम् ॥ (७१)

स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं महादेवेन निर्मितम् † ।

आचाममथ पिण्याकं तक्रं चोदकसत्क्रुकान् ॥ (७२)

त्र्यहं त्र्यहं प्रभुञ्जानो वायुभक्षस्त्यहद्वयम् ।

वाचा कायेन मनसा कृतानि विविधानि च ॥ (७३)

* तुलापुरुषमिति वक्तव्ये तुलापूर्ध्वमित्यार्षम् । छन्दोऽनुरोधाद्वोक्तमिति
यथाकथञ्चिदोजनीयमिति प्रतिभाति ।

† तत्र तावत् तुलापुरुषः केन कार्यः? तदाह । अयाज्ययाजनमित्यादि
महाव्याधिहतस्य चेत्यन्तेन । एतत् कृच्छ्रमित्यनेन तस्य पापापनो-
दकत्वमाह । स्वर्गद्वारमित्यनेन परत्रोत्तमलोकप्राप्तिकरत्वमुक्तम् । अत
एवायं तुलापुरुषः न केवलं प्रायश्चित्तार्थमेव कर्तव्य इत्युक्तं भवति ।

१. B. and D. read -द्वयहम् for -द्वयम्. २. We follow here A. B. and D.;
while all others read -पुरुषं for पूर्व and G. reads सहपातकं for
महापातकं. No doubt the form पूर्व seems incorrect, but in the
Vaidik rule it is correct. ३. B. C. D. E. F. G. and H. read परं
त्र्यहम् for त्र्यहद्वयम्; while G. reads उपभुञ्जानः for प्रभुञ्जानः. ४. B. C.
D. E. and G. read कृतानि विधृतानि च for कृतानि विविधानि च.

आचामस्तानि निर्हन्ति नवश्चाद्धं च सूतकम् ।

तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत्केशकीटहतं च यत् ॥ (७४)

आखोर्मूत्र-पुरीषं च ब्रह्महस्पृष्टमेव च ।

पिण्याकस्तानि निर्हन्ति अस्थि भित्त्वा तु यत् स्थितम् ॥ (७५)

आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये कचित् ।

खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ॥ (७६)

तक्रेण तानि निर्हन्ति यच्चान्यत् श्वावलोक्तम् ।

कनका-ऽश्व-तिला गावो भूमिराच्छादनं स्त्रियः ॥ (७७)

सर्वं पुनाति धर्मात्मा गूढं चोदकसक्तुभिः* । (७८)

ब्रह्महत्यां भ्रूणहत्यां स्वर्णस्तेयं सुरापानं गुरुदाराभि-
गमनं कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं वायुभक्षः
पुनाति । (७९)

* आचामथेत्यादि वायुभक्षः पुनातीत्यन्तेन तुलापुरुषकर्तुर्देह-
शुद्धयर्थमधिकारसिद्धयर्थं च पूर्वकर्तव्यं तत्फलं चोक्तम् । अनन्तरं
गन्धोशीरमयौ इत्यनेन मूर्तिद्वयं कर्तव्यतयोक्तम् ।

१. I. reads भिक्षां च for तैक्ष्ण्यं च; while B. and D. तैक्ष्ण्यं for तैक्ष्ण्यं.
२. B. D. E. G. H. read ब्रह्मसंस्पृष्टम्, C. F. and J. ब्रह्मसंस्पृष्टम् both for
ब्रह्महस्पृष्टम्. ३. C. and F. read नवश्चाद्धं च सूतकम् for अस्थि भित्त्वा तु
यत् स्थितम्; while G. omits the following:—

— — — — — अस्थि भित्त्वा तु यत्स्थितम् ।

आहारेषु च ये दोषाः स्नेहदोषाश्च ये कचित् ॥

खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टमुग्रसंस्पृष्टमेव च ।

तक्रेण तानि निर्हन्ति — — — — — ॥

४. B. and D. उग्रसंस्पृष्ट एव च, C. and F. अग्रसंस्पृष्टमेव च and E. and H.
उपसंस्पृष्टमेव च all for उग्रसंस्पृष्टमेव च. ५. B. C. D. F. G. H. and J. read
कनकाश्च, E. कनकांश्च both for कनका-ऽश्व-. ६. E. H. I. and J. omit सुरा-
पानं. ७. B. and D. omit कन्यादूषणं क्लीबाभिगमनमुदक्याभिगमनं.

गेन्धोशीरमयौ कार्यौ पुरुषौ पलसम्मितौ ।

नदीमृत्तिकया वापि पुरुषौ द्वौ च कारयेत् ॥ (८०)

महापशुर्येन शरेण विद्धौ

यद्वा शस्त्रमुभेयतो यच्च लक्ष्यम् ।

तेनायसीं सुकृतां कारयित्वा

प्रादेशमात्रमुभयतो जातशिक्याम् ॥ (८१)

सौवर्णीं राजतीं वाऽपि तुलां देवीं तु कारयेत् ।

अपि चन्दनवृक्षस्य खदिरस्यापि कारयेत् ।

तस्याऽलाभे तुला कार्या यथा वाऽप्युपपद्यते *॥ (८२)

यः पुरुषः पिङ्गलो बभ्रुर्हल-मुसल-चक्रपाणि-
स्तमहं पिङ्गलं चक्र-हल-मुसल-शूल-वज्रपाणि-
मावाहयामि । (८३) स्वत एहि सूत एहि
स्वयाम एहि नाग एहि कृष्णाजिन एहि । (८४)

* महापशुर्येन इत्यादि यथावाप्युपपद्यते इत्यन्तेन कस्य द्रव्यस्य कथं वा तुला कार्येत्युक्तम् । यः पुरुषः इत्यादि सत्यवादिनि इत्यन्तेन देवता-पूजनमुक्तम् । देशानां सम्पदमित्यादिना प्रार्थनोक्ता । अग्नये इत्यादिना होम उक्तः ।

१. We follow here A. C. and F.; while all others read तच्चन्दनोशीर-मयौ पुरुषौ कारयेत्पटे, B. and D. substituting यत् for तद् and पदे for पटे.
२. B. and D. substitute बद्धौ for विद्धौ. ३. B. and D. read उदग्रतो, G. उग्रतो, C. and F. उभयतः, E. and F. उपगतं all for उभयतो. ४. B. D. and G. omit this line. ५. Except A. C. and F. all others are mistaken here. I. omits यः. B. D. E. G. H. and I. omit पुरुषः पिङ्गलो बभ्रुर्हल-मुसल-चक्रपाणिस्तमहं and substitute पुरुषं for पुरुषः. ६. I. reads स्वसरेहि मातरेहि स्नुषाम् for स्वत एहि सूत एहि स्वयाम; while C. and F. omit सूत एहि स्वयाम एहि.

स्वागतमनु स्वागतम् । (८५) भगवते तुलापुरुषाय
महादेवायैदमासनमिदं पाद्यमिदमाचमनीयमिदं
गन्ध-माल्य-धूप-दीप-नैवेद्यं प्रतिगृहाण प्रसीद
देव तुभ्यं नमः । (८६) अक्रुद्धः सुमना भव ।
(८७) अथ तुलामभिमन्त्रयेत् । (८८) ऋषि-
सत्यं ब्रह्मसत्यं देवसत्यं अन्तःसत्यं तेन सत्येन
सत्यवादिनि । (८९)

देशानां सम्पदं ब्रूहि कं देशं वर्धयिष्यसि ? ।

बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यसि ? ।

राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि कं नृपं वर्धयिष्यसि ? ॥ (९०)

अस्माकं सम्पदं ब्रूहि किमस्माकं भविष्यति ? ।

यदा तु गुरुमात्मानमसकृत्तुलया धृतम् ।

परं चैव लघुं मन्येत तदा कर्मसमारभेत् ॥ (९१)

अग्नये प्रथिव्यधिरतये स्वाहा । (९२) वायवेऽन्त-

रिक्षाधिपतये स्वाहा । (९३)

१. J. omits तुलापुरुषाय. २. B. D. and G. omit-दीपनैवेद्यं, C. and F.-नैवेद्यं and E. H. and J. substitute-जप्यं- for-दीप- and omit नैवेद्यं. ३. H. reads सम्पदानां सम्पदं ब्रूहि किं देशो वर्धयिष्यति. B. D. G. E. and J. substitute वर्धयिष्यति for वर्धयिष्यसि. ४. Except A. C. and F. all others omit this line and the following बीजानां सम्पदं ब्रूहि किं बीजं वर्धयिष्यति. ५. Here also the above manuscripts omit - - - - कं नृपं वर्धयिष्यसि ॥ अस्माकं सम्पदं ब्रूहि - - -. ६. B. D. H. G. I. and J. read यदात्मानमसकृत्तुलयाधृतं परम् । यदा च लघुं मन्येत - - - - ॥; while E. and G. read समुद्धृतं परम्, H. समपदं धृतम्, I. समधृतं परम् and J. समधृतं वरम्. all for तुलया धृतम्. ७. J. reads अन्तरिक्षाय for अन्तरिक्षाधिपतये and omits सूर्याय दिवोधिपतये स्वाहा.

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । (९४) सोमाय नक्षत्रा-
धिपतये स्वाहा । (९५) वासुकेये नागाधिपतये
स्वाहा । (९६) कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । (९७)
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा । (९८) ब्रह्मणे त्रैलो-
क्याधिपतये स्वाहा । (९९) देव्यै भगाधिपतये
स्वाहा । (१००) सालकटंकटाय स्वाहा । (१०१)
कूष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा । (१०२) विनायकाय
स्वाहा । (१०३) महाविनायकाय स्वाहा । (१०४)
महामहाविनायकाय स्वाहा । (१०५) वक्रतुण्डाय
गणानां पतये स्वाहा । (१०६) धर्माय स्वाहा ।
(१०७) अधर्माय स्वाहा । (१०८) तुलायै स्वाहा ।

१. B. C. D. F. and G. omit the following Sûtras :—

सूर्याय दिवोऽधिपतये स्वाहा । सोमाय नक्षत्राधिपतये स्वाहा । वासुकये
नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा । इन्द्राय देवाधिप-
तये स्वाहा । ब्रह्मणे त्रैलोक्याधिपतये स्वाहा । देव्यै भगाधिपतये स्वाहा ।

२. I. reads दिनाधिपतये for दिवोऽधिपतये. ३. E. H. and J. also omit the
following Sûtras :—

वासुकये नागाधिपतये स्वाहा । कुबेराय यक्षाधिपतये स्वाहा ।
इन्द्राय देवाधिपतये स्वाहा ।

४ I. reads हलकण्टकाय, J. reads सालकटंकटाय both for सालकटंकटाय;
while B. D. and G. omit this and the following one Sûtra :—

सालकटंकटाय स्वाहा । कूष्माण्डराजपुत्राय स्वाहा ।

५. B. and D. omit the Sûtras as :—

महाविनायकाय स्वाहा । महामहा विनायकाय स्वाहा । वक्रतु-
ण्डाय गणानां पतये स्वाहा । धर्माय स्वाहा । अधर्माय स्वाहा ।
तुलायै स्वाहा । तुलापुरुषाय स्वाहा । देव्यै पुनरागमनाय स्वाहा ।

६. Except A. and I. all others omit this Sûtra. ७. G. and H. read
गणपतये for गणानां पतये. ८. G. omits अधर्माय स्वाहा.

(१०९) तुलापुरुषाय स्वाहा । (११०) देव्यै पुनरा-
गमनाय स्वाहा । (१११)* सकृच्चरित्वा शुचिः पुन्यः
कर्मण्यो भवति । (११२) द्वितीयं चरित्वा गाणपत्यं
प्राप्नोति । (११३) त्रिश्चेरित्वा महादेवस्यावसथं प्रा-
प्नोति । (११४) आषाढ्यां कार्तिक्यां वा फाल्गुन्यां
वा पुण्ये नक्षत्रे एष विहितो धर्मः । (११५)

(हा. स्मृ. २८. ६९-११५)

इति ॥

अथ कृच्छ्राः ।

वारुणकृच्छ्रः ।

तत्र वारुणकृच्छ्रमाह यमः—

‘ब्रह्मचारी जितक्रोधो मासेऽप्युदकसक्तुकान् ।

पिवेच्च नियताहारः कृच्छ्रं वारुणमुच्यते’ ॥

इति ॥

अथाघमर्षणकृच्छ्रः ।

अँघमर्षणकृच्छ्रमाह विष्णुः—

‘अथ कृच्छ्राणि भवन्ति । (१) ज्यहं नाऽश्रीयात् ।

* सकृच्चरित्वेत्यादिना फलं कालश्चोक्तः । उत्तानार्थत्वात् प्रतिपदं न
व्याख्यातम् ।

१. G. omits तुलापुरुषाय स्वाहा. २. Except A. and I. all others read
कर्मणो for कर्मण्यो. ३. I. reads तृतीयं for त्रिः; while B. and D. omit
this Sūtra as:—

त्रिश्चेरित्वा महादेवस्यावसथं प्राप्नोति ।

४. C. and F. read अर्धासनं and G. अवसाथं for आवसथं. ५. I. omits
वा. ६. B. and D. read सक्तुमान् for सक्तुकान्. ७. B. D. and H.
read अघमर्षणम् for अघमर्षणकृच्छ्रम्.

(२) प्रत्यहं च त्रिषवणं स्नानमाचरेत् । (३) मग्न-
स्त्रिवमर्षणं जपेत् । (५) दिवा स्थितास्तित्थेत् । (६)
रात्रावासीत । (७) कर्मणोऽन्ते पयस्विनीं दद्यात् ।
(८) इत्यधमर्षणम् ।

(वि. स्मृ. ४६. १-९)

इति । शङ्खस्तु प्रकारान्तरेणोऽधमर्षणकृच्छ्रमाह—

‘अहं त्रिषवणस्नायी मौनी स्थादधमर्षणम् ।

मनसा त्रिः पठेदप्सु न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

वीरासनं सदा तिष्ठेत् गां च दद्यात् पयस्विनीम् ।

अधमर्षणमित्येतद् व्रतं सर्वाधसूदनम् ॥

(शं. स्मृ. १८. १-२)

इति ॥

अथ यज्ञकृच्छ्रः ।

तत्राऽऽहाऽङ्गिराः—

‘युर्क्तस्त्रिषवणस्नायी संयतो मौनमास्थितः ।

प्रातःस्नानसमारम्भं कुर्याज्जप्यं च नित्यशः ॥

१. B. and D. read अहं for प्रत्यहं च. २. The text reads रात्रावा-
सीतः for रात्रावासीत. ३. B. and D. add गां after पयस्विनी. ४. B.
D. and I. omit अधमर्षणकृच्छ्रम्. ५. Except A. I. and J. all others
substitute मुनिः for मौनी; while J. शुचिः for the same and the text
adds more one line and reads these lines thus :—

‘अहं त्रिषवणस्नाने प्रकुर्यादधमर्षणम् ।

निमज्ज्य नक्तं सरिति न भुञ्जीत दिनत्रयम् ॥

६. Except A. and the text all others omit this line:—

वीरासनं सदा तिष्ठेद्गां च दद्यात्पयस्विनीम् ।

७. The text reads कृतं सर्वाधनाशनम् for व्रतं सर्वाधनसूदनम्. ८. J. inter-
changes these three lines, third for the first and reads सम्पन्नो for
संयतो. ९. B. and D. read-समाचारं for-समारम्भं.

सावित्रीं व्याहृतीश्चैव जपेदष्टसहस्रकम् ।
 ॐकारमादितः कृत्वा रूपे रूपे तथाऽन्ततः ॥
 भूमौ वीरासने युक्तः कुर्याज्जप्यं सुसंयतः ।
 आसीनश्च स्थितो वाऽपि पिवेद्भुज्यं पयः सकृत् ॥
 गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्दधि ।
 दध्नोऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥
 एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत् पिवेत् ।
 गोमूत्रेण समायुक्तं यावकं चोपयोजयेत् ॥
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयमुक्तस्त्वङ्गिरसा स्वयम् ।
 सर्वपापहरो दिव्यो नाम्ना यज्ञ इति स्मृतः ॥
 एतत् पातकयुक्तानां तथा चाप्युपपातकैः ।
 महद्भिश्चापि युक्तानां प्रायश्चित्तमिदं शुभम्' ॥
 इति ॥

अथ देवकृच्छ्रः ।

देवकृत्तं कृच्छ्रं दर्शयति यमः—

‘यवागूं यावकं शाकं क्षीरं दधि घृतं तथा ।

ज्यहं ज्यहं तु प्राश्नीर्याद्वायुभक्षः परं ज्यहम् ॥

१. Except A. I. and J. all others read व्याहृति for व्याहृतीः.
 २. C. and F. omit the following:—

गव्यस्य पयसोऽलाभे गव्यमेव भवेद्दधि ।

दध्नोऽभावे भवेत्तक्रं तक्राभावे तु यावकम् ॥

एषामन्यतमं यद्यदुपपद्येत तत्पिवेत् ।

३. G. reads पयोदधि for भवेद्दधि. ४. I. reads यजेत् for यजत्. ५. G. reads शुभं स्मृतम् for इदं शुभम्. ६. B. and D. omit -कृतं. ७. G. reads अहं ज्यहं for ज्यहं ज्यहं. ८. The manuscript C. ends here at the word प्राश्नीयात् and the following is colophon:—

॥ राम ॥ राम ॥ श्री ॥ राम ॥ श्री ॥ रामाय नमः ॥

श्रीगणेशाय नमः ॥ रामः : : : : : : : : : : .

and consequently we have no assistance of this manuscript hereafter.

कृच्छ्रं देवकृतं नाम सर्वकल्मषनाशनम् ।
 मरुद्भिर्वसुभी रुद्रैरादित्यैश्चरितं व्रतम् ॥
 व्रतस्यास्य प्रभावेन विरजस्का हि तेऽभवन्' ।

इति ॥

अथ यावककृच्छ्रः ।

यावककृच्छ्रमाह शङ्खः—

‘गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं समाहितः ।

व्रतं तु यावकं कुर्यात् सर्वपापपनुत्तये’ ॥

(शं. स्मृ. १८. १०)

इति । देवलोऽपि—

‘यवानामप्सु साधितानां सप्तरात्रं पक्षं मासं वा
 प्राशनं यावकः । एतेन यावक-पायसौदकानि
 व्याख्यातानि । यावक-पायसौदकानि प्राजाप-
 त्याविधानेन व्याख्यातानि भवन्ति’ ।

इति ॥

अथ प्रसृतियावककृच्छ्रः ।

अथ प्रसृतियावकः । तत्र हारीतः—

‘यं आत्मकृतैः कर्मभिर्गुरुमात्मानं पश्येत् आ-
 त्मार्थं प्रसृतियावकं श्रपयेत् । (३१) ततोऽग्नौ

१. I. reads गोपुरीष-यवाभ्यां च for गोपुरीष-यवाभ्यासः ; while the text reads गोपुरीषाशनो भूत्वा मासं नित्यं for गोपुरीष-यवाभ्यासो मासमेकं. २. The text reads वार्द्धिकं for यावकं. ३. Except A. and I. all others omit भवन्ति. ४. E. G. F. H. and J. read प्रसृत- for प्रसृति. ५. B. D. and F. read अयात्मकृतैः, E. and H. अयमात्मकृतैः, G. अप्यात्मकृतैः all for यं आत्मकृतैः; while E. substitutes कर्मकृतैः for कर्मभिः and B. D. F. and G. omit the same. ६. A. E. F. G. and J. read प्रसृत- for प्रसृति.—

जुहुयात् । (३२) तदेव बलिकर्म । (३३)
 शृतं चाभिमन्त्रयेत् । (३४]
 यवोऽसि धान्यराजो वा वारुणो मधुसंयुतः ।
 निर्णोदः सर्वपापानां पवित्रमृषिभिः स्मृतम् ॥ (३५)
 घृतं यवा मधु यवा आपोहिष्ठाऽमृतं यवाः ।
 सर्वं पुनन्तु मे पापं यन्मया दुष्कृतं कृतम् ॥ (३६)
 वाचाकृतं कर्मकृतं मनसा दुर्विचिन्तितम् ।
 अलक्ष्मीं कालकर्णीं च सर्वं पुनत मे यवाः ॥ (३७)
 माता-पित्रोरशुश्रूषां यौवने कारितां तथा ।
 श्व-सूकरावलीढं च उच्छिष्टेपहतं च यत् ॥ (३८)
 सुवर्णस्तेयं व्रात्यत्वं बालत्वादात्मनस्तथा ।
 ब्राह्मणानां परीवादं सर्वं पुनत मे यवाः ॥ (३९)
 श्रप्यमाणे रक्षां कुर्यात् । (४०) नमो रुद्राय भूता-
 धिपतये द्यौः सावित्री मानस्तोकेति पात्रे त्रिर्नि-
 षिच्य 'ये देवा मनोजाता मनोर्युजः सुदक्षा दक्ष-
 पितरस्ते नः पान्तु ते नोऽवन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः

१. G. and H. read शृतं for शृतं and G. and J. substitute वा for च.
 २. I. reads पवित्र कृषिभिः स्मृतः for पवित्रमृषिभिः स्मृतम्, but the Vaidik Brahmins read in the Śrāddha ceremony this mantra पवित्रमृषिभिः स्मृतम्. ३. B. D. E. and G. read पुनातु पुनन्तु ; while G. substitutes सर्वं for सर्वं. ४. B. and D. read यौवनात् ; while E. F. G. H. and J. read वयसा both for यौवने. ५. B. D. and E. read बाधित्वा चात्मजं ; while G. प्राप्तव्यं for व्रात्यत्वं and बाधित्वा चात्मानं, J. बाधित्वाचाऽन्त्यजं all for बालत्वादात्मनः. ६. B. D. and G. read श्रप्यमाण-F. श्रप्यमाणं, E. वक्ष्यमाणं and H. and I. वक्ष्यमाणा all for श्रप्यमाणे. ७. All others except A. and I. omit त्रिः. ८. B. and D. read मनोर्युजाः and E. F. H. मनोर्युवाः for मनोर्युजः. ९. E. F. and H. read वरुणपितरः (?) for दक्षपितरः.

स्वाहा'-इत्यात्मनि जुहुयात्* । (४१) त्रिरात्रमेवा-
 र्यार्थी । पापकृत् षड्रात्रं पीत्वा पूतो भवति (४२)
 सप्तरात्रं महापातकी । (४३) द्वादशरात्रं पीत्वा सर्वं
 पुरुषकृतं पापं निर्देहति । (४४) निःसृतानां यवाना-
 मेकविंशतिरात्रं पीत्वा गणान् पश्यति । (४५) गणा-
 धिपतिं पश्यति । (४६) विद्यां पश्यति । (४७)
 विद्याधिपतिं पश्यति । (४८) योऽश्नीयाद्यावकं पक्वं
 गोमूत्रे सकृदधि-क्षीर-सर्पिः प्रमुच्यते सोऽहंसः क्षणा-
 दित्याह भगवान् मैत्रावरुणिः । (४८)

(हा. स्मृ. २८. ३२-४८)

इति । इत्थं प्राजापत्यादिब्रतानि निरूपितानि ॥

अथ व्रतग्रहणप्रकारः ।

तत्र विष्णुः—

‘सर्वपापेषु सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ।

ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि प्रायश्चित्ते चिकीर्षिते’ ॥

* यवोऽसीत्यादिना प्रार्थनोक्ता । नमो रुद्रायेत्यादयो हवनमन्त्राः ।
 हवनं च स्वात्मन्येव । त्रिरात्रमेवेशादिना काम्यत्वनिर्देशपूर्वकं प्राय-
 श्चित्तार्थत्वेन फलमुक्तम् ।

१. G. reads त्रिरात्रमेवार्थी for त्रिरात्रमेवार्थार्थी. २. Except A. and I.
 all others read पापकृतः for पापकृत्. ३. G. reads निर्देहति for निर्देहति.
 ४. G. reads गोमूत्र- for गोमूत्रे. ५. The Manuscript F. ends here and
 following is colophon:—

इति श्रीमहाराजधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्रीवीरबुभूपाल-
 साम्राज्यधुरंधरस्य माधवामात्यस्य कृतौ पाराशरस्मृतिव्याख्यायां
 माधवीयामे नाम द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥
 श्रीगुप्तं भवतु ॥

: ॥

दिनान्ते नख-रोमादीन् प्रवाप्य स्नानमाचरेत् ।
 भस्म-गोमय-मृदारि-पञ्चगव्यादिकल्पितैः ॥
 मलापकर्षणं कार्यं ब्राह्मणौचोपसिद्धये ।
 दन्तधावनपूर्वेण पञ्चगव्येन संयुतम् ॥
 व्रतं निशामुखे ग्राह्यं बहिस्तारकदर्शने ।
 आचम्यातःपरं मौनी ध्यायन् दुष्कृतमात्मनः ॥
 मगःसन्तापनं तीव्रदुःखेच्छोकमन्ततः ।

(वि. स्मृ. ३. ११-२५)

इति । बहिः ग्रामान्निष्क्रम्येत्यर्थः । पूर्वैद्युर्निशामुखे व्रतं
 परिषदुद्दिष्टप्रकारेण सङ्कल्प्य परेद्युस्त्रिषवणस्नान-प्रातर्होमाद्य-
 द्भसहितं व्रतमनुष्ठातुमारभेत् । प्रातर्होमाद्यद्भानि च जावा-
 लेन दर्शितानि—

'आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां समाप्तौ च विशेषतः ।
 आज्येनैव हि शालाग्नौ जुहुयादाहुतीः पृथक् ॥
 श्राद्धं कुर्याद्व्रतान्ते च गो-हिरण्यादिदक्षिणाम्' ।

इति । यमोऽपि—

'पश्चात्तापो निवृत्तिश्च ज्ञानं चाद्भुतयोदितम् ।
 नैमित्तिकानां सर्वेषां व्रतानां विधिपूर्वकम् ॥

१. B. and D. read ब्राह्मणौचोपसिद्धये for ब्राह्मणौचोपसिद्धये. २. J.
 reads एतां निशामये for व्रतं निशामुखे. ३. G. reads आरम्भः for आरम्भ.
 ४. B. and D. substitute वै for च and -दक्षिणा for -दक्षिणाम्. ५. B. and D.
 read पश्चात्तापो निवृत्तिश्च for पश्चात्तापो निवृत्तिश्च.

गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं ताम्बूलमनुलेपनम् ।
 व्रतस्थो वर्जयेत् सर्वं यच्चान्यद्वल-रागकृत् ॥
 (य. स्मृ. ६.१४)

इति । गृहीतस्य व्रतस्याऽसमापने प्रत्यवायमाह छागलेयः—
 'पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु नाचरेत् कामतो हि यः ।
 जीवन् भवति चाण्डालो मृतःश्वा चाभिजायते' ॥
 इति ॥

अथ प्रत्याम्नायाः ।

अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ
 यथायोगं प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्ना-
 याश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

'कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव प्राणायामशतद्वयम् ।
 तिलहोमसहस्रं तु वेदपारायणं तथा ॥
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः पावकेष्टिस्तथैव च ।
 अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ॥
 इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

१. B. D. J. and G. read काममोहितः for कामतो हि यः; while G. omits the following:

जीवन् भवति चाण्डालो मृतःश्वा चाभिजायते' ॥

इति । अथ पूर्वोक्तानां व्रतानां केनचिन्निमित्तेनानुष्ठानाशक्तौ यथायोगं
 प्रत्याम्नाया उच्यन्ते । तत्र प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायाश्चतुर्विंशतिमते दर्शिताः—

२. B. and D. read कृच्छ्रे and G. कृच्छ्रं both for कृच्छ्रः. ३. E. G. H. and J. substitute अन्या वा for अथ वा; while B. and D. omit the following :—

'अथवा पावमानेष्टिः समान्याहुर्मनीषिणः' ।

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

'कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उद्वासस्तथैव च ।

४. Except A. and I. all others omit स्मृत्यन्तरेऽपि.

‘कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्या उदवोसस्तथैव च ।

धेनुप्रदानं विप्राय सममेतच्चतुष्टयम्’ ॥

इति । स्मृत्यन्तरेऽपि—

‘प्राजापत्यक्रियाशक्तौ धेनुं दद्याद् द्विजोत्तमः ।

धेनोरभावे दातव्यं मूल्यं तुल्यं न संशयः’ ॥

इति । मूल्यं च यथाशक्ति देयम् । अत एव ब्रह्मपुराणे—

‘गवामभावे निष्कं स्यात्तदर्थं पादमेव वा’ ।

इति । यत्र यावत्सङ्ख्यया प्राजापत्यान्यावर्तनीयानि भवन्ति तत्र तावत्सङ्ख्यया गोदानान्यावर्तनीयानि । तदपि चतुर्विंशतिमते दर्शितम्—

‘जन्मप्रभृति पापानि बहूनि विविधानि च ।

अर्वाक् तु भ्रूणहत्यायाः षडब्दं कृच्छ्रमाचरेत् ॥

प्रत्याम्नाये गवां देयं साक्षीति धनिना शतम् ।

तथाष्टादशलक्षाणि गायत्र्या वा जपेद्बुधः’ ॥

इति । ननु—उत्तरीत्यैर्द्वादशवर्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्या-

१. A. G. and J. read उपवासः for उद्वासः. २. B. and D. omit अपि. ३. B. and D. omit दातव्यं and read मूल्यं तु तुल्यं तेन for दातव्यं मूल्यं तुल्यं. ४. B. D. and G. substitute च for वा. ५. G. reads जलप्रभृति for जन्मप्रभृति. ६. I. reads ब्रह्महत्यायाः for भ्रूणहत्यायाः. ७. G. reads प्रत्याम्नायो for प्रत्याम्नाये. ८. G. reads साक्षीतिः for साक्षीति and J. reads this line प्रत्याम्नायो गवां देयः साक्षीतिधननाशनम्. ९. G. reads गायत्री for गायत्र्या. १०. E. H. and J. read -नीत्या for -रीत्या. ११. G. and I. omit प्राजापत्यस्य and B. and D. read द्वादशवार्षिकप्राजापत्याम्नायत्वेन for द्वादश-वार्षिकस्य प्राजापत्यस्य प्रत्याम्नायत्वेन.

म्नायत्वेन षट्त्रिंशल्लक्षसङ्ख्याको गायत्रीजपः प्राप्नोति ।
कोटिसङ्ख्याकस्तु चतुर्विंशतिमत एव स्मर्यते—

‘गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं ब्रह्महत्यां व्यपोहति ।

लक्षाशीतिं जपेद्यस्तु सुरापानाद्विमुच्यते ॥

पुनाति हेमहर्तारं गायत्रीलक्षसप्ततिः ।

गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैर्मुच्यते गुरुतल्पगः’ ॥

इति । तथा च सति परस्परविरोधः स्यात्—इति चेत् । एवं
तर्ह्यनयैवानुपपत्त्या कोटिजपोऽपि न प्रत्याम्नायः । किन्तु द्वाद-
शवार्षिकव्रतसमानविषयतया विकल्प्यते इति कल्पनीयम् ।
चान्द्रायणादीनां प्रत्याम्नायास्तत्रैव दर्शिताः—

‘चान्द्रायणं मृगारेष्टिः पवित्रेष्टिस्तथैव च ।

मित्रविन्दा पशुश्चैव कृच्छ्रं मासत्रयं तथा ॥

तिलहोमायुतं चैव पराकद्वयमेव च ।

गायत्र्या लक्षजप्यं च समान्याह बृहस्पतिः ॥

नित्य-नैमित्तिकानां च काम्यानां चैव कर्मणाम् ।

इष्टीनां पशुबन्धानामभावे चरवः स्मृताः ॥

पराक-तप्तकृच्छ्राणां स्थाने कृच्छ्रत्रयं चरेत् ।

व्रत-होमादिकं वाऽपि कल्पयेत् पूर्वकल्पवत्’ ॥

१. J. omits एव. २. G. reads जपेत् for जपन्. ३. B. and D. read हेमहा चैव and G. ह्येनहर्तारं for हेमहर्तारं. ४. Except G. all others omit च. ५. I. reads कृच्छ्रः for कृच्छ्रं. ६. E. and G. read वा for च. ७. J. reads षष्टीनां for इष्टीनां. ८. B. D. and G. read जपेत् for चरेत् and D. substitutes -त्रये for -त्रयं.

इति । यस्तु तपस्यसमर्थः धान्यसमृद्धश्च स कृच्छ्रादित्र-
तानि ब्राह्मणभोजनेन सम्पादयेत् । तदपि तत्रैवोक्तम्—

‘कृच्छ्रे पञ्चाशतिकृच्छ्रे त्रिगुणमहरहस्त्रिंशदेवं तृतीये
चत्वारिंशच्च तप्ते त्रिगुणनगुणिता विंशतिः स्यात् पराके ।
कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये भवति षडधिका विंशतिः सैव हीना
द्वाभ्यां चान्द्रायणे स्यात्तपसि कृशवलो भोजयेद्विप्रमुख्यान्’ ॥

इति । अहरहरिति सर्वत्र सम्बद्ध्यते । तृतीयः कृच्छ्राति-
कृच्छः । यत्तु प्राजापत्यप्रत्याम्नायत्वेन—

‘विप्रा द्वादश वा भोज्याः ।’

इति पूर्वमुदाहृतम् । तन्निर्धनविषयम् । धनिकस्य प्रतिदिनं
पञ्च पञ्चेति द्वादशसु दिवसेषु षष्टिब्राह्मणभोजनविधानात् ।
अत एव स्मृत्यन्तरे—

‘प्राजापत्यं चरेद्विप्रो यद्यशक्तः कथञ्चन ।

अहानि पञ्च विप्राभ्यान् भोजयेत् सम्यगीप्सितान्’ ॥

इति । सान्तपनादीनां गोदानप्रत्याम्नायस्तत्रैव चतुर्विंश-
तिमते^१ दर्शितः—

१. J. omits स and G. omits कृच्छ्रादि-; while H. substitutes स्व-
for स. २. B. and D. substitute चरित्वा for द्वतीये and H. त्रिंशदेव
for त्रिंशदेवं. ३. B. D. and G. read त्रिगुणिता and I. त्रिगुणभगुणिता
both for त्रिगुणनगुणिता. ४. E. B. and D. read सान्तापनाख्ये, G. सान्त-
पने, H. and J. सान्तपनाख्ये all for सन्तापनाख्ये. ५. B. and D. read
द्विजा for विप्रा; while G. reads विप्रान् for the same and भोजयेत् for
भोज्याः. ६. E. reads स्मृतम् for स्मृत्यन्तरे and G. स्मृत्यन्तरम् for the same.
७. We follow here A. and D.; while all others omit चतुर्विंशतिमते

‘प्राजापत्ये तु गामेकां दद्यात् सान्तपने द्वयम् ।
 पराके तप्तकृच्छ्रे च तिलस्तिष्ठस्तु गास्तथा ॥
 अष्टौ चान्द्रायणे देयाः प्रत्याम्नायविधौ सदा ।
 यथाविभवसारेण दानं दद्याद्विशुद्धये’ ॥

इति । यत्तु स्मृत्यन्तरे चान्द्रायणस्य गोदानत्रयम-
 भिहितम्—

‘प्राजापत्ये तु गामेकामतिकृच्छ्रे द्वयं स्मृतम् ।
 चान्द्रायणे पराके च तिलस्ता दक्षिणास्तथा’ ॥

इति तन्निर्धनविषयम् । यथोक्तगोदानादावशक्तो गो-
 भ्यस्तृणं दद्यात् । तथाह कण्वः—

‘एकमध्ययनं कुर्यात् प्राजापत्यमथापि वा ।
 दद्याद्वा दशसाहस्रं गवां मुष्टिं विशेषणः’ ॥

इति । अध्ययन-जपादीनां पुरुषविशेषेण व्यवस्था चतु-
 विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।
 जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण विधीयते ॥

१. G. reads this line thus:—

प्राजापत्यद्वये तु गामेकां दद्यात् सान्तपने कृच्छ्रम् । ;
 while B. and D. read प्राजापत्याय for प्राजापत्ये तु. २. I. reads पराकत-
 मातिकृच्छ्रे for पराके तप्तकृच्छ्रे च. ३. G. reads तद्वा for तथा H. B. and
 D. यथा for the same ; while E. substitutes काण्वः for कण्वः. ४. G. and
 I. read दशसाहस्रं for द्वादशसाहस्रं. ५. Except A. I. and G. all
 others read विशेषे for विशेषेण ; while G. omits the following:—
 व्यवस्था चतुर्विंशतिमते दर्शिता—

‘धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः कदाचित् पापमागताः ।

जप-होमादिकं तेभ्यो विशेषेण - - - - - ॥

६. B. D. and G. read अभिधीयते for विधीयते.

नामधारकविप्रा ये मूर्खा धर्मविवर्जिताः ।
 कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि तेभ्यो दद्याद्विशेषतः ॥
 धनिना दक्षिणा देया प्रयत्नविहिता तु या ।
 एवं नरविशेषेण प्रायश्चित्तानि दापयेत् ॥

इति । अनयैव दिशा स्मृत्यन्तरे प्रसिद्धास्तीर्थयात्रादिप्र-
 त्याम्नाया यथायोगमुन्नेयाः । अत एव देवलः—

‘अभिगम्य च तीर्थानि पुण्यान्यायतनानि च ।
 नरः पापात् प्रमुच्येत ब्राह्मणानां तपस्विनाम् ॥
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः सर्वे पुण्या नगोत्तमाः ।
 सर्वमायतनं पुण्यं सर्वे पुण्या वनाश्रयाः’ ॥

(दे. स्मृ. ४९-५०)

‘अथ गङ्गा-सरस्वती-यमुना-नर्मदा-विपाशा-वितस्ता-
 कौशिकी-नन्दा-विरजा-चन्द्रभागा-सरयूः-उत्थवेर्त्ती-
 सिन्धुः-कृष्णा-वेणी-शोणै-तापी-पारावती-पाषाणकी-
 गोमती-गण्डकी-बाहुदा पम्पा-देविका-कावेरी-ताम्रप-
 र्णी-चर्मण्वती-वेत्रवती-गोदावरी-तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणा

१. I. reads इति and shows that the quotation of Devala is completed here, but the following explanation is of the author, therefore, it is a mistake, and I. omits अथ and reads तीर्थानि for अथ. २. Our manuscripts do not give the correct reading. Some read -वन्ती some -वन्ता &c. ३. B. and D substitute -शोणित- for -शोण-; while G. omits it. ४. J. reads -पाषाणगोमती- for -पाषाणकी गोमती-. ५. B. and D. read -चम्पा- and J. -पेया- for -पम्पा-; while G. adds -नदी- after -पम्पा-. ६. G. reads -ताम्रवर्णी- for -ताम्रपर्णी-. ७. J. omits the following:—

तुङ्गभद्रा-सुचक्षुररुणाचेति महानद्यः पुण्यतमाः ।
 गङ्गाद्वारं कनखलं शक्रावतारं सौकरं प्रयागो.

चेति महानद्यः पुण्यतमाः । गङ्गाद्वारं कनखलं शक्राव-
तारं सौकरं प्रयागो गङ्गासागरमिति ऐतानि गङ्गायास्ती-
र्थानि । प्लाक्षं प्रलवणं वृद्धकन्यकं सारस्वतमादित्यतीर्थं
बदरीपाञ्चालं वैजयन्तं पृथूदकं नैमिषं विनशनं चै-
मसोद्धेदं प्रभास इति सारस्वततीर्थानि । कावेरीसङ्गमं
सरस्वतीसङ्गमं गन्धमादनमिति सामुद्राख्यतीर्थानि
पुण्यतमानीति । पुष्करं मूर्धकं गयाशिरः कुरुक्षेत्रमिति
पुण्यक्षेत्राणि । वाराणसी महाभैरवं देवदारुवनं सौरं
प्राचीनबर्हिः केदारं मध्यममहालयं कुमारमहालयं
रुद्रावतारं वेङ्गलं विष्णुशिवं महाकालं पुरुषोत्तमं जम्बु-
मार्गं चेत्येतान्यायतनानि । हिमवानुदयो महेन्द्रो विदुरः
शतशृङ्गः श्रीपर्वतो देवपर्वतो नीलपर्वतो विन्ध्यपर्वतः
पारियात्रश्चेति पर्वताः पुण्यतमाः पापं नाशयन्ति । अन्यानि
क्षेत्रायतन-पर्वताः-ऽऽश्रम-तीर्थानि पुण्यतमानि भवन्ति ।

१. G. omits एतानि. २. J. reads लाक्ष्यं for प्लाक्षं and I. प्रलवणं वृद्ध-
कन्याकं for प्रलवणं वृद्धकन्यकं. ३. B. and D. read आदित्यतीर्थं बदरं
पाञ्चालं for आदित्यतीर्थं बदरीपाञ्चालं and I. reads बदरी पाञ्चालं for
बदरीपाञ्चालं. ४. E. B. H. and D. च सोद्धेदं, J. वसोद्धेदं, G. सौद्धेदं and I.
चापोद्धेदं all for चमसोद्धेदं. ५. B. D. and G. read सरस्वतीतीर्थानि
for सारस्वततीर्थानि. ६. B. and D. omit सरस्वतीसङ्गमं and J. reads
गन्धमादानं for गन्धमादनं and H. and G. समुद्राक्ष- for समुद्राख्य-. ७. H.
reads मूर्धकं and I. मूर्धजं for मूर्धकं. ८. I. reads प्राचीनवाहः and
B. D. E. G. प्राचीनवहः for प्राचीनबर्हिः. ९. B. D. and G. read महारुद्रं
महालयं for मध्यममहालयं कुमारमहालयं and for the same I. reads मध्यम-
महारुद्रं महाबलं महालयं कुमारमहालयं. E. and H. महारुद्रं महालयं कुमा-
रमहालयं. १०. B. D. and G. read तु गुलण्डं, H. तुंगलं and J. गलाण्डं
all for वेङ्गलं. ११. B. and D. omit महाकालं. १२. J. reads जम्बुप्रानं
for जम्बुमार्गं. १३. B. D. G. omit श्री and read पर्वतः for श्रीपर्वतः.
१४. Except A. and J. all others omit नीलपर्वतः; while I. reads वेदपर्वतः
for देवपर्वतः and J. E. omit देवपर्वतः and B. and D. omit विन्ध्यपर्वतः.

इति । विश्वामित्रः—

‘कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि शुद्धयभ्युदयकारणम् ।
प्रकाशे च रहस्ये चाप्यनुक्ते संशयेऽस्फुटे ॥
प्राजापत्यं सान्तपनं शिशुकृच्छ्रः पराककः’ ।

इति । जमदग्निः—

‘तीर्थे तु पादः कृच्छ्रं स्यान्नद्यामर्धफलं लभेत् ।
द्विगुणं तु महानद्यां सङ्गमे त्रिगुणं भवेत्’ ॥

इति । तथा च नारदः—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ॥ (२१)
महासान्तपनं शौद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ।
जपोपवासकृच्छ्रस्तु ब्रह्मकूर्चस्तु शोधनः ॥ (२२)
एते व्यस्ताः समस्ता वा प्रत्येकं द्व्येकतोऽपि वा ।
पातकादिषु सर्वेषु उपपातकेषु च यत्नतः ॥ (२३)

१. B. D. and J. read कृच्छ्रचान्द्रायणादीनि शुद्धयन्त्युदयकारणम्. G. follows this reading, but reads कृच्छ्रं for कृच्छ्र-. H. also reads the same, but differs in reading शुद्धयति for शुद्धयभ्यु-. २. B. and D. read नुक्तये for अनुक्ते and G. reads प्रकारे for प्रकाशे. ३. D. reads शिशुकृच्छ्रं- J. पराककम् for शिशुकृच्छ्रः and पराककः respectively. ४. I. reads जमदग्निः and omits the following quotation including इति after विश्वामित्रः &c. ५. E. G. and H. add तु after नद्याम्. B. and D. read नद्यां तु त्रिगुणं भवेत्, G. नद्यां तु षड्भिः फलं लभेत्, H. नद्यां तु त्रिफलं लभेत् and J. नद्यां तु तिःफलं भवेत् all for नद्यामर्धफलं लभेत्. ६. I. omits इति तथा च नारदः and shows that the following quotation belongs to the Nārada. ७. G. omits the following:—

‘अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः सौम्यः कृच्छ्रातिकृच्छ्रकः ।

महासान्तपनं शौद्धये तप्तकृच्छ्रस्तु पावनः ॥ ;

while H. substitutes शौद्धयं for शौद्धये. ८. B. and D. read ह्येकतो, G. and J. एकतो, H. स्वेकतो all for द्व्येकतो. ९. G. reads उपपातेशु for उपपातकेषु.

कार्याश्चान्द्रायणयुता केवला वा विशुद्धये ।

उपवासस्त्रिरात्रं वा मासः पक्षस्तदर्धकम् ॥ (२४)

षडहो द्वादशाहानि कार्या शुद्धिः फलैर्विना ।

उपपातकयुक्तानामनादिष्टेषु चैव हि ॥ (२५)

शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा सकृद्बुद्धिकृतं लघु ।

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा कल्प्यं सर्वं यथागमम् ॥ (२६)

प्रकाशं उक्तं यत्किञ्चिद्विशो भागो रहस्यके ।

त्रिंशद्भागःषष्टिभागः कल्प्यो जात्याद्यपेक्षया' ॥ (२७)

(ना. स्मृ. १३. २१-२७)

इति ॥

इति कृच्छ्रप्रत्याम्नाया निरूपिताः ।

इति श्रीमहाराजाधिराज-परमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-
श्रीवीरबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवामात्यस्य कृतौ
पराशरस्मृतिव्याख्यायां द्वादशाध्याये प्रायश्चित्तप्रकरणम् ॥

१. G. reads चान्द्रायणयुताः सर्वे for कार्याश्चान्द्रायणयुताः. २. B. D. G. H. and J. substitute सिद्धिः for शुद्धिः. ३. B. and D. read मन्त्रादिष्टेषु for अनादिष्टेषु. ४. B. and D. read शुद्धिकृतं for बुद्धिकृतं. ५. G. reads यथागमे for यथागमम्. ६. E. and J. प्रकाशयुक्तं and G. प्रकाशयुक्तं both for प्रकाश उक्तं. ७. Except A., others omit this.

अथ कर्मविपाको निरूप्यते ।

यद्यपि लोके कर्मशब्दः सुकृत-दुष्कृतयोः साधारणः तथाप्यत्र प्रायश्चित्तस्य प्रकृतत्वात्तन्निवर्त्यतया दुष्कृतस्यैव बुद्धिस्थत्वात्तत्रैव पर्यवस्यति । विशेषेण पचनं विपाकः फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकस्त्रिविधः जन्म चाऽयुर्भोगश्चेति । एतत्सर्वं पतञ्जिलिर्योगशास्त्रे सूत्रयामास-

‘सति मूले तद्विपाको जात्यायुर्भोगाः’ ।

(यो. सू. २. १३)

इति । अस्य सूत्रस्यायमर्थः--अविद्याऽस्मिता-राग-द्वेषाभिनिवेशात्मकाः पञ्च क्लेशाः कर्मणां मूलम् ।

‘क्लेशमूलः कर्माशयः’ ।

(यो. सू. २. १२)

इति सूत्रितत्वात् । सति तस्मिन् पञ्चक्लेशात्मके मूले तानि कर्माणि विपच्यन्ते । दग्धक्लेशबीजस्य तु जीवन्मुक्तस्य न सञ्चितानि कर्माणि फलमारभन्ते । - ज्ञानाग्निना भस्मसात्कृतत्वात् । यथा वितुषो व्रीहिर्न प्ररोहति तद्वत् । तस्य तुषस्थानीयं क्लेशपञ्चकमुपजीव्यैव कर्माणि जन्मादित्रयरूपेण विपच्यन्ते । तत्र जन्म कृम्यादि ।

१. I. reads धर्मशब्दः through mistake. २. B. and D. दुष्टस्वस्यैव, G. दुष्टस्यैव for दुष्कृतस्यैव. ३. B. and D. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः । स च विपाकः ।; while E. G. H. and J. omit फलदेशा । कर्मणां विपाकः कर्मविपाकः. ४. J. omits पञ्च क्लेशाः. ५. B. D. and G. read वृद्ध- for दग्ध-. ६. I. reads तस्मात् बीजस्थानीयं for तस्य तुषस्थानीयं. ७. B. and D. जन्मक्रमादि and G. जन्मक्रियादि for जन्म कृम्यादि.

‘पतितं याजयित्वा तु क्रिमियोनौ प्रजायते’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यादिस्मरणात् । आयुः पञ्च-दशवर्षादिकम् ।

‘तत्र जीवति वर्षाणि दश वा पञ्च वा द्विजः’ ।

(ब्र. पु. २१७. ४०)

इत्यभिधानात् । भोगो यमयातनादिः ।

‘यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परियातनाम्’ ।

(ब्र. पु. १२५. १३७)

इत्यादिस्मरणात् ।

तमेतं जात्यायुर्भोगलक्षणं विपाकं सामान्य-विशेष-शास्त्रो-
दाहरणेन बहुधा प्रपञ्चयिष्यामः ।

ननु-नायं विपाको विधातुं प्रतिषेद्धं वा शक्यते अननुष्ठे-
यत्वादवर्जनीयत्वाच्च । अत एवैतस्मिन्विधि-प्रतिषेधपरे शास्त्रे
तन्निरूपणमयुक्तम् ।

नायं दोषः । प्रायश्चित्तार्थवादत्वेन तदुपयोगात् । अर्थ-
वादस्तु विहिते प्रवर्तकत्वेन प्रतिषिद्धान्निवर्तकत्वेन च विधि-
प्रतिषेधैकवाक्यतां भजते-इति न्यायविदां मर्यादा ।

अत्र च प्राजापत्याद्यनुष्ठानरूपस्य प्रायश्चित्तस्य क्लेशात्म-

१. I. reads दश पञ्च च वा द्विजः. २. B. and D. read घोरां and G. घोरे
for घोरां. ३. B. and D. substitute मनु- for ननु. ४. B. and D. read
अनुष्ठेयात् अवर्जनीयात् च for अननुष्ठेयत्वादवर्जनीयत्वाच्च. ५. B. D. E. G.
H. and I. read अत एव तस्मिन् for अत एवैतस्मिन्; while I. substitutes
-परेण शास्त्रेण for -परे शास्त्रे. ६. B. and D. विहितप्रतिषेधैक- for प्रतिषिद्धा-
न्निवर्तकत्वेन च and G. read प्रतिषिद्धे निवर्तकेन च for the same; while
I. प्रतिषेधैक्यतां for प्रतिषेधैकवाक्यतां. ७. B. and D. omit च.

कत्वात् रागतः प्रवृत्तिर्न सम्भवतीति तत्र प्रवृत्तिसिद्धये प्ररोचना कर्तव्या ।

ननु-विहितेष्वग्निष्टोमादिषु स्वर्गादिविपाकोपवर्णनेन प्ररोचयितुं शक्यते । स्वर्गादीनामनुकूलफलत्वात् । क्षयरोगादीनां तु प्रतिकूलफलत्वेन तदुपवर्णनं न प्ररोचनायोपयुक्तम् ।

विषम उपन्यासः । तत्र हि स्वर्गादिसाधने प्ररोचनमुत्पादनीयम् । न त्वत्र क्षयरोगादिसाधने प्ररोचनमुत्पाद्यते । किं तर्हि क्षयरोगादिनिवर्तके प्रायश्चित्ते । तन्निवृत्तिश्चानुकूलं फलम् ।

ननु-एवमपि क्षयरोगादिनिवृत्तिरूप एव प्रायश्चित्तात्मकस्य कर्मणो विपाकः प्ररोचकत्वेन वक्तव्यः । न तु ब्रह्महत्यादिविपाकः । तस्याप्ररोचकत्वात् ।

मैवम् । द्विविधा हि ब्रह्महत्यादयः । सञ्चिता सञ्ज्ञेयमाणाश्च । तत्र सञ्ज्ञेयमाणेषु प्रतिषेधविषयेषु ब्रह्महत्यादिषु क्षयरोगाद्युपन्यासः ब्राह्मणावगोरणादौ शतयातनादिवत् तन्निवर्तकार्थवादत्वेनान्वेति । सञ्चितेषु प्रतिकूलं फलं श्रुत्वा तत उद्विजमानस्तन्निवृत्त्युपायमाकाङ्क्षति । अत उद्वेगप्रयोजकतया प्रायश्चित्तेऽपि प्रवर्तकत्वं भवतीति प्रवर्तक-निवर्तकद्विविधार्थवादत्वेन अयं कर्मविपाकोपन्यास उपयुज्यते ।

१. G. substitutes अत्र for तत्र. २. B. and D. omit -षु स्वर्गादिविपाको. ३. G. substitutes अपि for हि. ४. B. and D. substitute मनुः for न तु and तत्र प्रयोजकत्वात् for तस्याऽप्ररोचकत्वात्. ५. B. D. and H. omit फलं. ६. E. H. and J. read -प्रनाडिकया for -प्रयोजकतया. ७. B. and D. read उच्यते for उपयुज्यते.

तदेवं सञ्चित-सञ्ज्ञेयमाणयोरुपयोगः । आरब्धफलेषु
प्रतिकूलफलस्ये प्रत्यक्षदर्शनादेवोद्वेगः सिद्ध्यति । प्रवर्त्तकं
तु व्याध्यादिनिवृत्तिरूपस्य प्रायश्चित्तविपाकस्योपवर्णनम् ।
अतः क्षयरोगादिरूपस्तन्निवृत्तिरूपश्च विपाकोऽत्रै निरूप्यते ।

तत्र सामान्येन पापकर्मविपाकः शिवधर्मोत्तरेऽभिहितः—

‘अथातः पततां पुंसामधर्मः परिकीर्तितः ।

नरकार्णवे महावोरे पातनात् पापमुच्यते’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरेऽपि—

‘अतिवाहिकसंज्ञस्तु देहो भवति भार्गव ।

केवलं तन्मनुष्याणां मृत्युकाल उपस्थिते ॥ (१)

याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां तच्छरीरं भृगूत्तम ।

नीयते याम्यमार्गेण नान्येषां प्राणिनां द्विज ॥ (२)

मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते स्वर्गं नरकमेव वा ।

नैवान्ये प्राणिनः केचित् सर्वे ते फलभोजिनः ॥ (४)

शुभानामशुभानां च कर्मणां भृगुनन्दन ।

सञ्चयः क्रियते लोके मनुष्यैरेव केवलम् ॥ (५)

१. H. omits -फलस्य. २. J. omits उत्र. ३. B. D. and G. omit this one line. H. also omits it, but gives in the marginal correction. ४. I. reads नरकादौ for नरकार्णवे and B. D. and I. read पतनात् for पातनात्. ५. B. and D. omit विष्णुधर्मोत्तरेऽपि; while G. omits अपि only and H. substitutes च for अपि. ६. The text reads अतिवाहिकग-भेस्य for अतिवाहिकसंज्ञस्तु. ७. B. D. E. H. read भार्गवः for भार्गव, but it seems incorrect as the quoted verses are addressed to Bhārgava. ८. J. reads प्रतिपद्यन्तं for प्रतिपद्यन्ते. ९. Except A. and the text all others read फलभोगिनः for फलभोजिनः. १०. The text reads वा for च.

तस्मान्मनुष्यस्ते मृतो यमलोकं प्रपद्यते ।

नान्यः प्राणी महाभाग फलयोनौ व्यवस्थितः ॥ (६)

याम्यलोकं प्रपन्नस्य पुरुषस्य तथा यमः ।

योनीश्च नरकांश्चैव निरूपयति कर्मणा' ॥ (७)

(वि. ध. २. १०२. २-७.)

इति । ब्रह्मपुराणेऽपि—

‘कर्मणा मनसा वाचा ये धर्मविमुखा नराः । (१३६)

यमलोके तु ते घोरां लभन्ते परियातनाम् ।

इहाल्पमपि कृत्वा तु नरः कर्माशुभात्मकम् ।

प्राप्नोति नरकं घोरं यमलोकेषु यातनाम्' ॥

(ब्र. पु. १२५. १३६-१४२)

इति । विष्णुपुराणेऽपि—

‘पापकृद्याति नरकं प्रायश्चित्तपराङ्मुखः ।

पापानामनुरूपाणि प्रायश्चित्तानि यद्यथा ॥

तथा तथैव संस्मृत्य प्रोक्तानि परमर्षिभिः’ ।

(वि. पु. ४. ५. २१-२२)

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘प्रायश्चित्तैः क्षयं याति पापं कृतमसंशयम् । (३)

१. Except A. and the text all others read मनुष्यस्य or मनुष्यश्च for मनुष्यस्तु. २. The text reads यच्छ्लोके for याम्यलोकं. ३. The text reads कर्मणाम् for कर्मणा. ४. B. D. G. E. H. and J. do not insert ऽपि. ५. B. and D. read तां for ते and J. घोरे for घोरां. ६. B. and D. read इहाऽकामोऽपि, G. इह कामोऽपि and H. इहान्यनपि all for इहाल्पमपि. ७. B. D. G. and J. read नरलोकेषु for यमलोकेषु. ८. Except A. and I. all others omit ऽपि. ९. I. reads तद्यथा for यद्यथा. १०. G. reads प्रायश्चित्ताच्छयं याति for प्रायश्चित्तैः क्षयं याति; while I. reads कृतं पापं न संशयः and B. and D. पापं कृत्यमसंशयम् both for पापं कृतमसंशयम्.

प्रायश्चित्तविहीना ये राजभिश्चाप्येदण्डिताः ।

नरकं प्रतिपद्यन्ते तिर्यग्योनिं तथैव च ॥ (४)

मनुष्यमपि चोसाद्य भवन्तीहे तथाङ्किताः ।

प्रायश्चित्तमतः कार्यं कल्मषस्यापनुत्तये ॥ (५)

(वि. ध. २. ७०. ३-५)

इति । भविष्योत्तरेऽपि—

‘देव-तिर्यङ्-मनुष्याणामधर्मनिरस्तात्मनाम् ।

धर्मराजः स्मृतः शास्ता सुघोरैर्विविधैर्वधैः ॥

नियमाचारसक्तानां प्रमादात् स्खलितात्मनाम् ।

प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता न तु तैरिष्यते यमः ॥

पारदारिक-चौराणामन्यायव्यवहारिणाम् ।

नृपतिः शासकः प्रोक्तः प्रच्छन्नानां च धर्मराट् ॥

तस्मात् कृतस्य पापस्य प्रायश्चित्तं समाचरेत्’ ।

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘ततश्च यातनदेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।

तत्कर्मजं यातनार्थममातापितृसम्भवम् ॥

१. The text reads अवसिताः for अदण्डिताः. २. B. D. E. G. substitute वा for च. ३. B. and D. read भवन्ति हतपङ्क्तिः for भवन्तीह तथाङ्किताः; while G. substitutes इति for इह. ४. B. D. G. E. and H. read -नियतात्मनाम् for -निरस्तात्मनाम्. ५. I. reads विधैः. and B. वधे for वधैः. ६. B. and D. read प्रमादास्खलितात्मनाम् for प्रमादात् स्खलितात्मनाम्. ७. G. reads ननु for ननु.

तत्प्रमाणवयो-ऽवस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।
 विहाय सुमहागुप्तं शरीरं पाञ्चभौतिकम् ॥ (२९)
 अन्यत् शरीरमादत्ते यातनार्थं स्वकर्मजम् ।
 तन्मात्रैर्गुणसंयुक्तं नानात्मीयं स्वकर्मजम् ॥
 दृढं शरीरमाप्नोति सुख-दुःखोपभुक्तये । (३१)
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि पापकर्ता नरो भृशम् ॥
 सुखानि धार्मिकोऽदुष्टं इहानीतो यमक्षयात् ॥ (३२)
 (ब्र. पु. २१४. २८-३२)

इति । मनुस्तु मानसादिकर्मविशेषेण विपाकविशेषमाह—
 'चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयमुक्तो धर्मस्त्वया ज्ञघ ।
 कर्मणां फलनिर्वृत्तिं शंस नस्तत्त्वतः पराम् ॥ (१)
 स तानुवाच धर्मात्मा महर्षीन् मानवो भृगुः ।
 अस्य सर्वस्य शृणुत कर्मयोगस्य निर्णयम् ॥ (२)
 शुभाशुभफलं कर्म मनो-वाग्देहसम्भवम् ।
 कर्मजा गतयो नृणामुत्तमा-ऽधम-मध्यमाः ॥ (३)

१. The following is not in the text:—

ततश्च यातनादेहं क्लेशेन प्रतिपद्यते ।

तत्कर्मजं यातनार्थममातपित्सम्भवम् ॥

तत्प्रमाण-वयो-ऽवस्था-संस्थानैः प्राक्तनं यथा ।

२. B. and D. read -स्थापनैः for -संस्थानैः; while E. H. तथा for यथा and G. प्राकृतैः for प्राक्तनं. २. B. and D. read अन्यं for अन्यत्. ३. B. and D. omit this line and G. reads तन्मात्रा- for तन्मात्र- while H. तन्मात्रं for the same. ४. G. reads-पयुक्तये for -पभुक्तये. ५. G. reads पापकर्मा for पापकर्ता. ६. I. reads धार्मिको भुङ्क्ते for धार्मिकोऽदुष्टः. ७. J. reads कृत्स्नस्य. ८. J. B. and D. read स्वमतः परम् for तत्त्वतः पराम्; while G. substitutes फलम् for पराम्. ९. B. D. E. G. and H. read नूनम् for नृणाम्.

तस्येह त्रिविधस्यापि त्र्यधिष्ठानस्य देहिनः ।

दशालक्षणयुक्तस्य मनो विद्यात् प्रवर्तकम् ॥ (४)

परद्रव्येष्वभिध्यानं मनसाऽनिष्टचिन्तनम् ।

वितथाभिनिवेशश्च त्रिविधं कर्ममानसम् ॥ (५)

पारुष्यमनृतं चैव पैशुन्यं चापि सर्वशः ।

असम्बद्धप्रलापश्च वाङ्मयं सगच्छतुर्विधम् ॥ (६)

अदत्तानामुपादानं हिंसा चैवाविधानतः ।

परदारोपसेवा च शारीरं त्रिविधं स्मृतम् ॥ (७)

मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम् ।

वाचैव वाकृतं कर्म कायेनैव तु कायिकम् ॥ (८)

शारीरजैः कर्मदोषैर्याति स्थावरतां नरः ।

वाचिकैः पक्षिमृगतां मानसैरन्त्यजातिताम् ॥ (९)

(म. स्मृ. १२. १-९)

इति । हारीतोऽपि—

‘सर्वाभक्ष्यभक्षणमभोज्यभोजनमपेयपानमगम्या-

गमनमयाज्ययाजनमसत्प्रतिग्रहणं परदाराभिग-

मनं द्रव्यापहरणं प्राणिहिंसा चेति शारीराणि ।

(१३) पारुष्यमनृतं विवादः श्रुतिविक्रयश्चेति वा-

१. J. reads अधिष्ठानस्य and I. reads त्र्यधिष्ठानस्य both for त्र्यधिष्ठानस्य
 २. Except A. and the text all others read चैव for चापि. ३. B. D. E.
 H. I. and J. read अनिवद्ध- and G. अतिवद्ध- for असम्बद्ध-. ४. J. reads
 विविधं for त्रिविधं. ५. We follow here only A. and I.; while B. D. E.
 G. H. and J. वाचैव वाङ्मयं. and the text वाचा वाचा कृतं for वाचैव वाक्-
 कृतं. ६. The text substitutes च for तु. ७. B. and D. read this line thus:—
 मानसैर्दृग्पक्षित्वं वाचिकैरन्त्यजातिताम् ॥.
 ८. I. omits अपेयपानम्. ९. G. reads -क्रयः for -विक्रयः.

चिकानि । (१४) परोपतापनं पराभिद्रोहः क्रोधो
 लोभो मोहोऽहङ्कारश्चेति मानसानि । (१५) तदे-
 तान्यष्टादश नैरयाणि कर्माणि यस्मिन् यस्मिन्
 वयसि करोति यः स तस्मिन् तस्मिन् वयसि शा-
 रीर-वाचिक-मानसानि प्राप्नोति । (१६) एवं ह्याह—
 यस्यां यस्यामवस्थायां यत् करोति शुभाशुभम् ।
 तस्यां तस्यामवस्थायां तत्तत्फलमवाप्नुयात् ॥ (१७)
 शरीरेणैव शरीरं वाङ्मयेन तु वाचिकम् ।
 मानसं मनसैवायमुपभुङ्क्ते शुभाशुभम् ॥ (१८)
 (हा. स्मृ. ३२. १३-१८)

इति । आत्मन ईश्वररूपत्वं प्रतिपाद्याह याज्ञवल्क्यः—

‘यद्येवं स कथं ब्रह्मन् पापयोनिषु जायते ।

ईश्वरः स कथं भावैरनिष्टैः सम्प्रयुज्यते ? ॥ (१२९)

करणैरन्वितस्यापि पूर्वज्ञानं कथंच न ।

वेत्ति सर्वगतां कस्मात् सर्वगोऽपि न वेदनाम् ? ॥ (१३०)

अन्त्यै-पक्षि-स्थावरतां मनो-वाक्काय-कर्मजैः ।

देवैः प्रयाति जीवोऽयं भवयोनिशतेषु च ॥ (१३१)

१. G. omits लोभो. २. B. and D. omit मानसानि. ३. I. omits वयसि and J. substitutes काले for वयसि and G. omits करोति यः स तस्मिन् तस्मिन् वयसि. ४. B. and D. read मानसान्याप्नोति, G. E. H. and J. मानसान् प्राप्नोति for मानसानि प्राप्नोति. ५. G. omits हि. ६. G. reads उपयुङ्क्ते for उपभुङ्क्ते. ७. The text reads करणेनान्वितस्यापि for करणैरन्वितस्यापि. ८. J. and the text reads पूर्वज्ञानं for पूर्वज्ञानं. ९. B. and D. reads न देवताम्, J. निवेदनाम् for न वेदनाम्. १०. G. reads अन्य- for अन्त्य-.

अनन्ताश्च यथा भावाः शरीरेषु शरीरिणाम् ।
 रूपाण्यपि तथैवेह सर्वयोनिषु देहिनाम् ॥ (१३२)
 विपाकः कर्मणां प्रेत्य केषांचिदिहे जायते ।
 इह चांमुत्र चैकेषां भावस्तत्र प्रयोजनम् ॥ (१३३)
 परद्रव्याण्यभिधायंस्तथाऽनिष्ठानि चिन्तयन् ।
 वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्त्यासु योनिषु ॥ (१३४)
 पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः परुषस्तथा ।
 असम्बद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥ (१३५)
 अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
 हिंसकश्चाविधानेन स्थावरेष्वभिजायते' ॥ (१३६)
 (या. स्मृ. ३. १२९-१३६)

इति । सत्त्वादिगुणविशेषेण विपाकविशेषं स एवाह—
 'आत्मज्ञः शौचवान् दान्तस्तपस्वी विजितेन्द्रियः ।
 धर्मकृद्देवविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥ (१३७)
 असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।
 स राजसो मनुष्येषु मृतो जन्माधिगच्छति ॥ (१३८)

१. B. and D. read अभिजायते for इहजायते. २. The text reads वा for both च in this line. ३. I. reads ऽन्त्यादि- for ऽत्यासु-. ४. A. C. E. H. and I. read पुरुषा for पुरुषोः. ५. J. reads अनिबद्धः प्रलापी च for असम्बद्धप्रलापी च. ६. E. I. and J. read मृतः पक्षिषु for मृग-पक्षिषु. ७. Before शौचवान् J. adds कृत-. ८. J. reads कर्मकृत्- for धर्मकृत्. The text reads धर्मकृद्देवविद्यावित् for धर्मकृद्देवविद्याति; while G. omits the following :—

धर्मकृद्देवविद्याति सात्त्विको देवयोनिताम् ॥

असत्कार्यरतो धीर आरम्भी विषयी च यः ।

९. I. reads विषयाचकः for विषयी च यः.

निद्रालुः क्रूरकृल्लुब्धो नास्तिको याचकस्तथा ।

प्रेमादवान् भिन्नवृत्तो भवेत्तिर्यक्षु तामसः ॥ (१३९)

रजसा तमसा चैवं समाविष्टो भ्रमन्नहि ।

भावैरनिष्टैः संयुक्तः संसारं प्रतिपद्यते ॥ (१४०)

(या. स्मृ. ३. १३७-१४०)

इति । मनुरपि—

‘सत्त्वं रजस्तमैश्चेति त्रीन् विद्यादात्मनो गुणान् ।

यैर्व्याप्येमान् स्थितो भावान् महान् सर्वानशेषतः ॥ (२४)

यो यदैषां गुणो देहे साकल्येनातिरिच्यते ।

स तदा तद्गुणप्रायं तं करोति शरीरिणम् ॥ (२५)

सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं रागद्वेषौ रजः स्मृतम् ।

एतद्व्याप्तिमदेतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः ॥ (२६)

तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं किञ्चिदात्मनि लक्षयेत् ।

प्रशान्तमिव शुद्धाभं सत्त्वं तदुपधारयेत् ॥ २७ ॥

१. J. reads प्रमादवाक् for प्रमादवान्. २. Except A. and the text all others read एव for एवं. ३. The text substitutes एव for इति. ४. J. reads this line thus :—

यो व्याप्येह स्थितो भावो गृह्णन् सर्वाविशेषतः ।

E. substitutes यो व्याप्येमां for यैर्व्याप्येमान्, G. स्थितान् for स्थितो. ५. B. and D. read सत्त्वं तमश्च ज्ञानं च; while J. सत्यं ज्ञानं तमोऽज्ञानं. ६. G. reads एते for एतद् and E. omits this line and the following 29 lines, and the word अधमा from.....-मदेतेषां सर्वभूताश्रितं वपुः । H. reads एतद्व्याप्तिमदे- for एतद्व्याप्तिमदे-. ७. From this line to the end of 39 S'loka this portion does not appear in I.

यत्तु दुःखसमायुक्तमप्रीतिकरमात्मनः ।

तद्रजोऽप्रतिधे विद्यात्सततं हारि देहिनाम् ॥ २८ ॥

यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तमव्यक्तं विषयात्मकम् ।

अप्रतर्क्यमविज्ञेयं तमस्तदुपधारयेत् ॥ २९ ॥

त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां यः फलोदयः ।

अग्र्यो मध्यो जघन्यश्च तं प्रवक्ष्याम्यशेषतः ॥ ३० ॥

वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।

धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥ ३१ ॥

आरम्भरचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।

विषयोपसेवा चाजलं राजसं गुणलक्षणम् ॥ ३२ ॥

लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिता ।

याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३३ ॥

त्रयाणामपि चैतेषां गुणानां त्रिषु तिष्ठताम् ।

इदं सामासिकं ज्ञेयं क्रमशो गुणलक्षणम् ॥ ३४ ॥

१. J. B. D. and G. read अप्रतिधे for अप्रतिधं. and H. अप्रतिसं for the same. The different commentators of Manu read variously, Medhātithi and Kulluka Bhatta read अप्रतिधं, Rāghavānanda, Nandana and Rānchandra अप्रतिधं and Govindā Raja follows the same. २. B. and D. read अव्यक्तविषयात्मकम् and H. अव्यक्तिविषयात्मकम् for अव्यक्तं विषयात्मकम्. ३. B. and D. read अद्वेषः सर्वभूतेषु for धर्मक्रियात्मचिन्ता च; while G. H. and J. omit this and the following one line:—

धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च सात्त्विकं गुणलक्षणम् ॥

आरम्भरचिता धैर्यमसत्कार्यपरिग्रहः ।

४. B. omits this line. ५. G. and J. omit this and the following one line:—

लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं नास्तिक्यं भिन्नवृत्तिता ।

याचिष्णुता प्रमादश्च तामसं गुणलक्षणम् ॥

६. B. D. H. and J. शौर्यं for क्रौर्यं. ७. B. and D. read प्रसारश्च for प्रमादश्च. ८. B. and D. read मानसिकं for सामासिकं.

यत् कर्म कृत्वा कुर्वन्श्च करिष्यन्श्चैव लज्जेते ।
 तज्ज्ञेयं विदुषा सर्वं तामसं गुणलक्षणम् ॥ ३५ ॥
 येनास्मिन्कर्मणा लोके ख्यातिमिच्छति पुष्कलाम् ।
 न च शोचत्यसम्पत्तौ तद्विज्ञेयं तु राजसम् ॥ ३६ ॥
 यत् सर्वेणेच्छति ज्ञातुं यन्न लज्जति चाचरन् ।
 येन तुष्यति चात्मास्य तत् सत्त्वगुणलक्षणम् ॥ ३७ ॥
 तमसो लक्षणं कामो रजसस्त्वर्थ उच्यते ।
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः श्रेष्ठ्यमेषां यथाक्रमम् ॥ ३८ ॥
 येन यांस्तु गुणेनैषां संसारान्प्रतिपद्यते ।
 तान् समासेन वक्ष्यामि सर्वस्यास्य यथाक्रमम् ॥ ३९ ॥
 देवत्वं सात्त्विका यान्ति मनुष्यत्वं हि राजसाः ।
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यमित्येषां त्रिविधा गतिः ॥ (४०)
 त्रिविधा त्रिविधैषा तु विज्ञेया गौणिकी गतिः ।
 अधमा मध्यमा-ऽग्रा च कर्मविद्याविशेषतः ॥ (४१)
 स्थावराः कृमिकीटाश्च मत्स्याः सर्पाः सरीसृपाः ।
 पशवश्च शृगालाश्च जघन्या तामसी गतिः ॥ (४२)

१. The text reads लज्जति; while B. and D. read लज्जसे for the same. २. B. and D. read सर्वं नेच्छति for सर्वेणेच्छति. ३. The text reads यथोत्तरम् for यथाक्रमम्. ४. The text reads येन यस्तु, but the commentator Medhātithī reads यान्, Kulluka Bhatta and Rāmchandra also follow the same and H. एतेषां तु both for येन यांस्तु. ५. B. D. and the text substitute च and G. H. and J. तु for हि. ६. G. reads इत्येषां च शिवं मतिः for इत्येषां त्रिविधा गतिः and J. reads इत्येषां for इत्येषा. ७. G. reads मतिः for गतिः. ८. The text reads सकच्छपाः for सरीसृपाः. ९. The text substitutes शृगाश्चैव for शृगालाश्च.

हास्तिनश्च तुरङ्गाश्च शूद्रा म्लेच्छाश्च गर्हिताः ।
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च मध्यमा तामसी गतिः ॥ (४३)
 चारणाश्च सुपर्णाश्च पुरुषाश्चैव दाम्भिकाः ।
 रक्षांसि च पिशाचाश्च तामसेषूत्तमा गतिः ॥ (४४)
 झल्लो मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।
 द्यूतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥ (४५)
 राजानः क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।
 वाद-युद्धप्रधानाश्च मध्यमा राजसी गतिः ॥ (४६)
 *गन्धर्वा गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।
 *तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेषूत्तमा गतिः ॥ (४७)
 तापसा यतयो विप्रा ये च वैमानिका गणाः ।
 नक्षत्राणि च दैत्याश्च प्रथमा सात्त्विकी गतिः ॥ (४८)
 यज्वान ऋषयो वेदा देवा ज्योतीषि वत्सराः ।
 पितरश्चैव साध्याश्च द्वितीया सात्त्विकी गतिः ॥ (४९)

१. I. reads विगर्हिताः for गर्हिताः. २. The text reads तामसीषु for तामसेषु. ३. E. G. and H. read झल्ला; J. भिल्ला: both for झल्ला; while B. and D. omit this and the following one line:—

झल्ला मल्ला नटाश्चैव पुरुषाः शस्त्रवृत्तयः ।

द्यूतपानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥

४. G. reads तु कुकृतयः; E. and H. तु कुवृत्तयः for शस्त्रवृत्तयः. ५. E. G. and J. read प्रथमा for जघन्या; while H. omits this and the following one line:—

द्यूत-पानप्रसक्ताश्च जघन्या राजसी गतिः ॥

राजानः क्षत्रियाश्चैव राज्ञां चैव पुरोहिताः ।

६. B. D. E. G. H. and J. read दान- for वाद-. ७. G. omits this and the following one line:—

गन्धर्वा गुह्यका यक्षा विबुधानुचराश्च ये ।

तथैवाप्सरसः सर्वा राजसेषूत्तमा गतिः ॥

८. E. I. and J. read विविधानुचराः for विबुधानुचराः. ९. The text reads राजसीषु for राजसेषु.

ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो महानव्यक्तमेव च ।

उत्तमां सात्त्विकीमेतां गतिमाहुर्मनीषिणः ॥ (५०)

एष सर्वः समुद्दिष्टस्त्रिप्रकारस्य कर्मणः ।

त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः संसारः सार्वभौतिकः ॥ (५१)

(म. स्मृ. १२. २४-५१)

इति ॥

अथ प्रेतत्वादिहेतुभ्यो नानाविधेभ्यः पापविशेषेभ्यो यो-
निविशेषा अभिहिता विष्णुधर्मोत्तरे-

‘असहिष्णुतयान्यस्य गुणानां कैारणं विना ।

महत् पापं समुत्पन्नं तदस्य प्रेतकारणम् ॥

ब्रह्मस्वहारिणश्चैते पापाः प्रेतत्वमागताः ।

परदाररताः केचित् स्वामिद्रोहरताः परे ॥

मित्रद्रोहरताः केचिद्देशस्मिन्भृशदारुणे ।

स्वैकर्मभिश्च्युताः सर्वे जायन्ते प्रेतयोनिषु ॥

(वि. ध. २. ७०. २३-२५)

इति । पद्मपुराणे-

‘अयाज्ययाजकश्चैव याज्यानां च विवर्जकः ।

१. B. D. E. and J. read ब्रह्मविश्वसृजो; while H. I. substitute महत् for महान्. २. G. reads पापेभ्यः for पापविशेषेभ्यः; while except A. and I. all others omit अभिहिताः. ३. B. and D. read करणं- for कारणं-. ४. B. D. and H. read एव for एते. ५. G. reads पराः for परे. ६. B. D. E. G. H. and J. read स्वकर्मविच्युताः for स्वकर्मभिश्च्युताः. ७. G. does not insert इति. H. reads यमपुराणे for पद्मपुराणे. I searched for the Padma purāṇa which is available in this time. The following quoted verses are found in the same.

विरतो विष्णुविद्यासु स प्रेतो जायते नरः ॥ (५०)

सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा गृह्णात्येको विमोहितैः ।

नास्तिक्यभावनिरतः स प्रेतो जायते नरः' ॥ (५३)

(प. पु. ४५. २७. ५०-५३)

इति । स्कान्दे चमत्कारखण्डे—

‘यो भवेन्मानवः क्षुद्रस्तथा पैशुन्यकारकः ॥

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो वृथामांसाशनश्च यः ।

प्राणिनां हिंसको नित्यं स प्रेतो जायते नरः ॥

अकृत्वा देवकार्यं यस्तथा च पितृतर्पणम् ।

योऽश्नाति भृत्यवर्गेभ्योऽदत्त्वा प्रेतः स जायते ॥

परदाररतश्चैव परवित्तापहारकः ।

परापवादसन्तुष्टः स प्रेतो जायते नरः ॥

कन्यां यच्छति वृद्धाय नीचार्थं धनलिप्सया ।

कुरूपाय कुशीलाय स प्रेतो जायते नरः ॥

देव-स्त्री-गुरुवित्तानि गृहीत्वा न० प्रयच्छति ।

१. The text reads:—

रतो वै शूद्रसेवासु स प्रेतो जायते नरः ॥

सामान्यां दक्षिणां लब्ध्वा गृह्णीते एक एव तु ।

नास्तिक्यभावे निरतः स वै प्रेतोऽभिजायते' ॥

I. reads विरक्तो for विरतो. २. J. reads सामान्यदक्षिणां लुब्धो, B. D. लक्षणां for दक्षिणां. E. लब्धां for लब्ध्वा. ३. G. reads एनोविमोहितः for एको विमोहितः. ४. G. omits इति and reads स्कान्दो नरखण्डे for स्कान्दे चमत्कारखण्डे. ५. B. D. and G. read -अशकः for -अशनः. ६. J. substitutes वा for च. ७. G. reads योऽप्रात्य-भृत्य- for योऽदनाति भृत्य-. ८. B. and D. read पापापवादसन्तुष्टः for परापवादसन्तुष्टः. ९. E. substitutes क्लीबाय for नीचाय. १०. B. D. G. and J. read यो न यच्छति for न प्रयच्छति; while E. and H. योऽनुगच्छति for the same.

विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां स प्रेतो जायते नरः ॥
 दीयमानस्य वित्तस्य ब्राह्मणेभ्यस्तु पापकृत् ।
 विघ्नमाचरते यस्तु स प्रेतो जायते नरः ॥
 शूद्रान्नेनोदरस्थेन ब्राह्मणो म्रियते यदि ।
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी धर्मज्ञोऽथ षडङ्गवित् ।
 चतुर्वेद्यपि यो विप्रः स प्रेतो जायते नरः ॥
 शास्त्रकर्ता ग्रन्थकर्ता यद्यपि स्यात् षडङ्गवित् ।
 कुल-देशोचितं कर्म यस्त्यक्त्वाऽन्यत् समाचरेत् ॥
 कामाद्वा यदि वा मोहात् स प्रेतो जायते नरः ।
 उच्छिष्टस्य विशेषेण अन्तरिक्षमृतस्य च ॥
 विषा-ग्नि-जलमृत्यूनां तथा चैवात्मघातिनाम् ।
 प्रेतत्वं जायते नूनं सत्यमेतन्न संशयः' ॥

इति । अग्निपुराणे-

'मातरं पितरं वृद्धं ज्ञातिं साधुजनं तथा ।
 लोभाच्च्यजति यस्त्वेतान् स प्रेतो जायते नरः ॥
 कुञ्ज्योतिः कुत्सितो वैद्यः कुज्ञानी च कुदेशिकः ।
 शूद्रानुग्रहकर्ता च स प्रेतो जायते नरः ॥
 निन्दको द्विज-देवानां गीत-वाद्यरतः सदा ।
 वृद्धं बालं गुहं विप्रान् योऽश्वमत्य भुनक्ति वै' ॥
 कन्यां ददाति गुल्केन स प्रेतो जायते नरः ।

१. G. reads समाचरन् for समाचरेत्. २. B. and D. अन्तरिक्षकृतस्य
 च. ३. G. reads तथान्यैवात्म- for तथा चैवात्मघा- ४. G. omits this and
 the following four lines. ५. B. and D. read -देशिकः for -देशिकः.
 ६. B. and D. read शूद्रानुग्रहकर्मा for शूद्रानुग्रहकर्ता. ७. J. substitutes
 वा for वै.

न्यासापहर्ता मित्रधुक् परपाकरतः सदा ॥
 निर्दोषं सुहृदं भार्या ऋतुकाले न याति यः ।
 न सहेत यशस्तेषां स प्रेतो जायते नरः ॥
 हस्त्यश्व-रथ-यानानि मृतशय्यासनानि च ।
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति अनापदि तु यो द्विजः ॥
 तथोभयमुखीं दोलां सशैलां मेदिनीं द्विजः ।
 कुरुक्षेत्रे च यद्दानं चाण्डालात् पतितात्तथा ॥
 मासिके च नवश्राद्धे भुञ्जन् प्रेतान्नमेव च ।
 भूमि-कन्यापहर्ता च स प्रेतो जायते नरः' ॥
 (अ. पु. २०१. ४१-४८)

इति । उमामहेश्वरसंवादे-

'अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्वं च तथा परम् ।
 दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥
 योनिकार्यं च यो देवि आहितेन तु कारयेत् ।
 सोऽपि याति पिशाचत्वं स्वामिद्रोहेण मानवः ॥

१. G. reads त्यजेत् काले न याति नः (यः), B. and D. त्यज्य काले न याति यः both for ऋतुकाले न याति यः; while A. त्यजन् काले न याति यः for the same. २. B. D. E. and H. read न वहेत यदा for न सहेत यशः; while J. substitutes वहेत for सहेत. ३. E. H. and J. मृगाजिनं for कृष्णाजिनं. ४. G. and J. read डोली and I. घोरां both for दोलां. ५. I. reads प्रेतार्थम् for प्रेतान्नम्. ६. B. omits इति । उमामहेश्वरसंवादे :-

'अपहृत्य च सर्वस्वं देवस्वं च तथा परम् ।

दत्तापहारदानाच्च पैशाच्यं याति वै नरः ॥;

while G. omits इति only. ७. G. reads this line thus :-

दत्तापहारी दानाच्च पैशाचं याति वा नरः ॥.

८. B. D. E. G. and H. read अहितेन for आहितेन.

स्वामिद्रव्यं गृहीत्वा तु न यजेन्न ददाति च ।
 आत्मनः पोषको मूढः पिशाचत्वं स गच्छति ॥
 मैठाधिपत्यं यो देवि कुरुते मदमोहितः ।
 विनाशयेन्मठद्रव्यं निर्माल्यं यश्च भक्षति ॥
 परस्य योषितं हत्वा ब्रह्मस्वमपहत्य च ।
 अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥
 अधर्मं धर्ममित्याहुर्ये तु मोहवशं गताः ।
 हर्तारः परदाराणां चौर्येण बलतोऽपि वा ॥
 अरण्ये निर्जले देशे भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः ॥
 (नास्ति मुद्रितम्. भा. शां. पुस्तके.)

इति । मनुः—

'संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।
 अपहत्य च विप्रस्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)
 गुरुं त्वंकृत्य हुंकृत्य विप्रं निर्जित्य वादतः ।
 अरण्ये निर्जले देशे भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

१. B. and D. read यो यजेत्, E. न यजेत् both for न यजेन्न.
 २. Except A. and I. all others read च for स. ३. We follow here A. and H; while B. D. and I. read मठापत्यं च, E. माठापत्यं च, G. महापत्यं च and J. माठापेत्यं च all for मठाधिपत्यं. All of these forms are incorrect and meaningless. ४. I. reads ब्राह्मणस्वं ग्रहृत्य च for ब्रह्मस्वमपहत्य च.
 ५. H. reads इत्याह यस्तु मोहवशं गताः for इत्याहः ये तु मोहवशं गताः. ६. G. reads च for वा. ७. E. omits the following :—

इति । मनुः—

'संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।
 अपहत्य च विप्रस्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥

४. Only this and the following one line occurs in the text of Manu, the other four lines in this quotation are not found in the text.

ये ब्रह्मणान् प्रद्विषन्ति गर्हित्वा ते हि राक्षसाः ।
 आचार्यमृत्विजश्चैव गुरुं चैव तपस्विनम् ।
 मुनींश्चाप्येवमन्यन्ते ते भवन्तीह राक्षसाः ॥
 (म. स्मृ. १२. ६०)

इति । वामनपुराणे—

‘चण्डालादन्त्यजाद्वापि प्रतिगृह्णाति दक्षिणाम् ।
 याजको याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः स्थलकीटकः ॥
 (वा. पु. ६१. २७)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘बुभुक्षितेषु भृत्येषु य एकोऽश्नाति मानवः ।
 श्वयोनिं स समासाद्य चण्डालो जायते नरः ॥
 वेदोक्तं यः परित्यज्य धर्ममन्यं समाचरेत् ।
 दशवर्षसहस्राणि श्वयोनौ जायते ध्रुवम् ॥
 वेदार्थनिन्दका ये च ये च ब्राह्मणनिन्दकाः ।
 इह जन्मनि गूढास्ते मृताः श्वानो भवन्ति हि ॥
 (स्क. पु. रे. खं. ३०. ३७-३९)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यदि पुत्रसमं शिष्यं गुरुर्जह्यादकारणम् ।
 आत्मनः कामकारेण सोऽपि हिंस्रः प्रजायते ॥ (४८)

१. I. does not insert this line, also is not occurred in the text of Manu. २. B. G. and J. read गर्हित्वा and D. गर्हित्वात् for गर्हित्वा. ३. B. and D. read चैवावमन्यन्ते for चाप्यवमन्यन्ते. ४. I. reads यजमानश्च स स्यात्तु, B. D. E. H. and J. याजमानस्तु स भवेत्तु for याज्यमानस्तु सोऽश्मान्तः; while H. substitutes स स्यादुच्छलकीटकः for सोऽश्मान्तः स्थलकीटकः. ५. B. E. G. H. and J. do not insert स्कान्दे रेवाखण्डे. ६. G. reads एकोऽश्नाति च मानवः for य एकोऽश्नाति मानवः. ७. I. reads ह for हि. ८. B. and D. read तथैव च for प्रजायते.

पितरं मातरं चैव यस्तु पुत्रोऽवमन्यते ।

सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः पूर्वं जायेत गर्दभः ॥ (४९)

गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य दश वर्षाणि जीवति ।

संवत्सरं तु कुम्भीरस्ततो जायेत मानवः ॥ (५०)

ज्येष्ठं पितृसमं चापि भ्रातरं योऽवमन्यते ॥ (५५)

सोऽपि मृत्युमवाप्नोति क्रौञ्चयोनौ च जायते । (५६)

आशाऽपहर्ता तु नरः कृमियोनौ प्रजायते ॥

विश्वासहर्ता तु नरो मीनो जायेत दुर्मतिः । (५९)

उपस्थिते विवाहे तु यज्ञे दाने महोत्सवे ॥

मोहात् करोति यो विघ्नं स मृतो जायते कृमिः ।

कृतघ्नः स मृतो विप्रो यमस्य विषयं गतः ॥ (८०)

यमस्य विनयैः क्रूरैर्वधं प्राप्नोति दारुणम् । (८१)

यातनाः प्राप्य तत्रस्थस्ततो बह्वीः समा द्विजाः ॥ (८३)

ततो दंशः कृतघ्नश्च संसारं प्रतिपद्यते ।

जलप्रवर्षणं यस्तु भिन्द्यान्मत्स्यो भवेत्तु सः ।

१. G. substitutes च for तु; while except A. and the text omit:—

..... दश वर्षाणि जीवति ।

संवत्सरं तु कुम्भीरः ..... ॥.

२. G. reads चापि for चापि. ३. G. reads प्रजायते for च जायते. ४. G. reads च for तु. ५. B. and D. read महत् for मोहात्. ६. I. reads कृतघ्नस्तु मृतो for कृतघ्नः स मृतो. ७. I. reads विषये क्रूरैर्वधं and J. विषयेः क्रूरैर्वधां both for विनयैः क्रूरैर्वधं; while G. substitutes दारुणम् for दारुणम्. ८. E. G. and H. read यो द्विजः बह्वीश्च, B. and D. बह्वीश्च स द्विजः and I. बह्वीश्च भो द्विजाः all for बह्वीः समा द्विजाः. ९. Except A. all others read ततो गतः for ततो दंशः. १०. B. and I. read जलप्रवर्षणं for जलप्रवर्षणं and D. जलस्य वर्षणं for the same.

अयोनिगो वृको हि स्यादुलूकः क्रयवञ्चनात् ।
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुको भवेत् ॥
 लभेदेवलको राजन् योनिं चण्डालसंज्ञिताम् ।
 मृतस्यैकादशाहे तु भुञ्जन् श्वा चाभिजायते ॥

(ब्र. पु. २१८, ४८-८३)

इति । गरुडपुराणे—

‘कौटसाक्ष्यप्रदाः पापा अमेध्यकृमयश्चिरम् ।
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते पिशाचास्तदनन्तरम् ॥
 गुरु-मित्रद्रुहः पापा ये च स्वामिद्रुहो जनाः ।
 द्विज-शिष्यद्रुहश्चैव कृतघ्ना नास्तिकास्तथा ॥
 त्यागिनो बान्धवानां च त्यागिनः शरणार्थिनाम् ।
 अमेध्यकृमयः पार्पा मृगव्याधा भवन्ति च ॥
 उरुरोगगणोपेता जायन्ते शम्बुकीं जले ।
 चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा जायते कुञ्जरो नरः’ ॥

(ग. पु. २८१. ५-९)

१. B. D. and G. read वृषो for वृको. २. G. does not add अपि after द्विजेभ्यश्च; while J. reads द्विजेभ्यश्चादत्त्वा मधुवृको भवेत् for द्विजेभ्यश्चाप्यदत्त्वा मधुको भवेत्. ३. Except I. all read श्वानोऽभिजायते for श्वा चाभिजायते. ४. B. D. G. and H. omit इति and B. and D. substitute गारुडे for गरुडपुराणे. ५. B. D. E. G. H. and J. read कूटसाक्ष्यप्रदाः for कौटसाक्ष्यप्रदाः. ६. E. and H. read द्विजाः for द्विज-. ७. G. reads परमार्थिनाम् for शरणार्थिनाम्. ८. E. I. and G. substitute सर्वे for पापाः; while H. substitutes मृताः for मृग-. ९. B. D. E. H. and J. read पुरो रोगगणोपेताः J. पुरो रोगगणोपेताः and I. गुरुरोगगणोपेताः all for गुरुरोगगणोपेताः. १०. Except A. and I., all read क्काम्बुकाः, but the form is incorrect.

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘त्रिप्रः पञ्चमहायज्ञानकृत्वा योऽन्नमश्नुते ।
विद्वराहो भवेन्नित्यं क्रव्याशी व्याध एव च ॥
द्विजस्त्वेकशकानां च विक्रयाज्जायते मृगः ।
मत्सरी^१ विदकृमिश्चैव अवज्ञाकार्यं कृमिः’ ॥

इति । वायुसंहितायाम्—

‘खरो वै बहुयाजित्वात् काकोऽमन्त्रितभोजनात् ।
अपरीक्षितभोजी स्याद्धानरो विजने वने ॥
अविद्यां यः प्रयच्छेत् बलीवर्दो भवेत्तु सः ।
अन्नं पर्युषितं विप्रे दत्त्वा वै कुब्जतां^२ व्रजेत्’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अग्निहोत्रं भवेद्यस्य न कुर्यात्तस्य रक्षणम् ।
पर्वातिक्रमकारी तु मृगत्वं याति ब्राह्मणः’ ॥

१. We are unable to find the text which the following quoted s'lokas really belong to. B. E. H. and D. omit इति and do not insert शिवधर्मोत्तरे; while J. omits इति, but inserts विष्णुधर्मोत्तरे for शिवधर्मोत्तरे. २. J. reads क्रव्याशी for क्रव्याशी. ३. G. inserts इति after the end of the last line and reads मत्सरीविक्रयश्चैव for मत्सरी विदकृमिश्चैव; while I. substitutes मत्सरोऽपि for मत्सरी-. ४. B. D. G. and I. substitute अधः for अथ. ५. I. reads बहुयाचित्वात् for बहुयाजित्वात्; while J. reads अमन्त्रितभोजनात् and A. अमन्त्रितभोजनात् for अमन्त्रितभोजनात्. ६. E. D. G. and I. read कुण्डतां for कुब्जतां; while E. H. omit इति. ७. J. reads लक्षणम् for रक्षणम्. ८. B. reads याति च द्विजं and D. याचितद्विजः for याति ब्राह्मणः; while G. adds इति after ब्राह्मणः.

वेदोपजीविकाः पापाः स्त्रीलोलाः सततं च ये ।
 भवन्ति चेह काकाः स्युश्चिरं विद्भुज एव च ॥
 पायसं कृसरं चैव हवींषि मधुराणि च ।
 अदत्त्वा चाग्नि-विप्रेभ्यः प्राशनाद्भुजगो भवेत् ॥

इति । नारदपुराणे—

‘भर्तुः सौख्येन या नारी सौख्ययुक्ता न जायते ।
 सा श्येनी^१ जायते राजन् त्रीणि वर्षाणि पञ्च च ॥
 वाचा चाक्रोशिका या तु सन्निरुध्य पतिं ह्रियौ ।
 अकार्यं कारयेत् पापा सा नारी वल्गुली भवेत् ॥
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं विद्यमानं न यच्छति ।
 जीवितं वा वरारोहे विष्टायां जायते कृमिः ॥
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता काष्ठकीटा भवेत्तु सा ।
 न साधयन्ति कार्याणि प्रभूणां ये विचेतसः ॥
 भूत्वा वेतनभोक्तारो जायन्ते भूलता^२ हि ते’ ।

(ना. पु. ३१. ९-१४)

इति । वृद्धगौतमः—

‘मौल्याद्वेदोपदेष्टा च व्याघ्रो भवति मानवः ।
 जम्बुको जायते जन्तुरननुज्ञातपाठकः ॥
 शूद्रात् पठति चाण्डालो ब्रह्मद्रव्योपजीवकः’ ॥

१. G. reads वेदोपजीविताः for वेदोपजीविकाः. २. J. reads श्वानी for श्येनी. ३. B. D. and G. read हि या for ह्रिया. ४. B. and D. read मलिना for भूलता. ५. B. reads पठित-, D. पठिते, G. पठेत and I. पतति all for पठति. ६. G. reads ब्रह्महृत्योपजीवकः for ब्रह्मद्रव्योपजीवकः.

इति । याज्ञवल्क्योऽपि—

‘परद्रव्याण्यभिध्यायंस्तथाऽनिष्टानि चिन्तयन् ।
 वितथाभिनिवेशी च जायतेऽन्त्यासु योनिषु ॥
 पुरुषोऽनृतवादी च पिशुनः पुरुषस्तथा ।
 अनिबद्धप्रलापी च मृग-पक्षिषु जायते ॥
 अदत्तादाननिरतः परदारोपसेवकः ।
 हिंसकश्चाविधानेन स्थावरेषु प्रजायते’ ॥

(नास्तीदं मुद्रितया. स्मृ. पुस्तके.)

इति ॥

अथ नानाविधानिषिद्धकर्मशेषफलानि ।

तत्र उमामहेश्वरसंवादे—

‘श्वपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
 कुलेषु तेषां जायन्ते गुरु-वृद्धावमानिनः ॥
 गुरुणा ह्यननुज्ञातो यो वेदाभ्यासमाचरेत् ।
 स तु जातिविहीनेषु जायते भुवि मानवः ।
 अधर्मैर्धर्ममित्याहुर्ये तु मोहवशंगताः ॥
 ते च कालकृतोद्योगाः सम्भवन्तीह मानुषे ।
 निर्होमा निर्वषट्कारास्ते भवन्ति नराधमाः’ ॥

१. The quoted verses are not found in Yādyavalkya Smṛiti ! they occur in Manu, but with different version (*vide* M. 12, 5-6-7).
 २. B. and D. read अनिबन्ध- for अनिबद्ध- and J. असंबद्ध- for the same.
 ३. G. reads मृगः for मृग-. ४. G. and I. omit -शेष- and J. reads नानावि-
 धकर्मविशेष- for नानाविधानिषिद्धकर्मशेष-. ५. I. reads गुरुणां for गुरुणा.
 ६. B. D. E. H. read वेदाभ्यासनं चरेत् and G. वेदाभ्यासनं चरेत् both for
 वेदाभ्यासमाचरेत्. ७. E. I. and J. read प्रयाति विहीनेषु for तु जातिविहीनेषु.
 ८. B. and D. substitute तु for च; while I. reads कालकृतो- for कालकृतो-.

इति । स्कान्दे नागरखण्डे—

‘प्राप्नुवन्ति कुदेशे च जन्म ये हेतुवादकाः ।
 स्वामिद्रोहरता ये च कुकुले जन्म चाप्नुयुः ॥
 अदत्त्वा ये तथाऽश्नन्ति पितृ-देव-द्विजातिषु ।
 दुर्भिक्षे जनतापे च कुदेशे जन्म चाप्नुयुः ॥
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योर्विवाहं सानुरागयोः ।
 विरूपा भ्रममाणाश्च सर्वलोकविर्वर्जिताः ॥
 दरिद्रा जायया भ्रष्टा भवन्ति विगतायुषः ।
 कन्यादाने च विघ्नं यो विक्रयं यः करोति वा ॥
 स कन्याः केवलाः सूते न पुत्रं केवलं क्वचित् ।
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो विधवा दुर्भगास्तथा’ ॥

इति । प्रभासखण्डेऽपि—

‘यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित्तेषां चिह्नं दरिद्रता ।
 जायन्ते रोगिणो रौद्रा हिंसाः कुब्जाश्च वामनाः ॥
 अपुत्रा कलहाक्रान्ताः परदारोपसेवकाः ।
 महारजनकर्माणः* कुचेलाः कुशरीरिणः ॥

* अत्र-‘राजक’-तथा ‘-राजिक’- इत्यपरं पाठद्वयं दृश्यते । न तदि-
 हाप्युक्तमिति प्रतीमः । -राजक-राजिक- इत्येकार्थमेव । ‘महाराजिक-

१. J. reads नागरखण्डम्. २. B. and D. substitute जनाः for जन्म.
 ३. I. reads कुकुले for कुकुले. ४. G. and I. read केवलं for केवलाः.
 ५. B. D. and G. read बन्धक्यो for बन्धक्यो and J. बन्धक्ये for the same.
 ६. We follow here A. G. and I.; while B. D. E. H. and J. substitute
 क्वचित् for तथा. ७. B. D. E. and H. omit इति; while J. इति । प्रभास-
 खण्डेऽपि. ८. B. D. and H. read मानवाः for वामनाः. ९. E. G. H.
 and I. read महाराजक- and B. D. and J. महाराजिक- for महारजन-.

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।

दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः' ॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता माता गुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।

भवन्ति नादृता यैस्तु ते भवन्ति नराधमाः ॥

इह मानुषलोके जस्मिन् दीनान्धास्ते भवन्ति च ।

ये त्यजन्ति स्वकां भार्यां मूढाः पण्डितमानिनः ॥

ते यान्ति नरकं घोरं तामिलं नात्र संशयः ।

तत्र वर्षशतस्यान्ते इह मानुषतां गताः ॥

साध्याश्च’ (१. १. १०) इत्यमरसिंहो गणदेवतानामन्याह । तथा च—

‘महाराजिकनामानो द्वे शते विंशतिस्तथा’ ।

इत्याहुः पुराणकाराः । अतः महारजनकर्मण इत्येव पाठः साधीयान् भाति । महारजनं कुसुम्भं तत्कर्मा वस्त्ररंजनकर्मैत्यर्थः । ‘रजक-रजन-रजस्सूपसङ्ख्यानं कर्तव्यम्’ इति काशिकोक्त्या न लोपः ।

१. G. omits this line,

कुदम्भाश्चपला लुब्धा मूर्खा निष्ठुरभाषिणः ।;

while I. reads कुदण्डाश्चपला for कुदम्भाश्चपला. २. I. reads दानहीना for दानहीना; while B. D. and G. omit the following portion :—

‘दानहीना भवन्त्येते देव-ब्रह्मस्वभक्षकाः’ ॥

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘पिता मातागुरुर्भ्राता अन्यो वा विकलेन्द्रियः ।

३. B. and D. read दानहीना ये for नादृता यैस्तु. ४. All, except A. substitute वै for च. ५. B. and D. insert इति after नात्र संशयः. ६. G. B. and D. read गतः; for गताः; while G. substitutes अनुष्ठानतां for मानुषतां.

दुश्कर्मा दुर्भगश्चैव दरिद्रः सम्प्रजायते ।
जायते गृध्रसीयुक्तः परभार्योपसेवकः ॥
गैर्ददोऽनृतवादी स्यात् मूकश्चैव गवामृते ।
अन्नं पर्युषितं विप्रे ददन्वै कुब्जतां व्रजेत् ॥
मात्सर्यादपि जात्यन्धो द्वेषाच्च बधिरो भवेत् ।
अदत्त्वा भक्ष्यमश्नाति अनपत्यो भवेच्च सः' ॥

इति । गरुडपुराणे—

‘अवमत्य च ये यान्ति भगवत्कीर्तनं नराः ।
बाधिर्यमुपयान्त्याशु ते वै जन्मनि जन्मनि ॥
पश्यन्तो भगवद्भारं तामसास्तत्परिच्छदम् ।
अकृत्वा तत्प्रणामादि ये यान्ति पुरुषाधमाः ॥
जात्यन्धास्तेऽभिजायन्तेऽप्यङ्गहीनापरिग्रहाः ।
पद्मवः पादहीनाश्च कुष्ठिनो भुवि ये नराः ॥
विष्णुच्छाया ध्रुवं तैस्तु लङ्घिता स्यान्न संशयः ।
तथा च भगवद्भ्राम्नाच्छायामाक्रमते तु यः ॥

१. B. and D. read दुर्भगाः for दुर्भगः, but it seems incorrect; while I. substitutes दुष्कर्मा for दुश्कर्मा. २. We follow here only A.; while B. D. E. and H. read गृध्रसंयुक्तः, J. गृध्रसम्पृक्तः, I. ग्रन्थिसंयुक्तः and G. गृध्रसीयुक्तः all for गृध्रसीयुक्तः. ३. B. and D. read this line:—

गद्गरोन्नतवादी स्यान्मूषकश्चैव जायते ।

४. B. and D. read इह for अपि and G. J. अति and इति. ५. All, except A. and I., substitute तु for च. ६. B. and D. read बाधिर्यं प्रयान्त्याशु. ७. E. substitutes शुनि for अवि.

अरण्ये जायते पद्भुः स वै रोगादिपीडितैः' ॥

(ग. पु. २८१. १३-१७)

इति । विष्णुधर्मोत्तरे अपि—

पिशुनः पूतिनासः स्यात् सूचकः पूतिवक्त्रकः ।

खल्वाटो मत्सरी रामे नास्तिको वेदनिन्दकः ॥ (६)

भूय एव समाप्नोति तथा नास्तिकतां द्विजैः । (८)

धूर्णिकस्तैलिकश्चैव अन्धो भवति मानवः ॥ (९)

प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु सोऽपस्मारी च जायते ।

मिष्टाश्चैको महाभाग वातगुल्मी प्रजायते ॥ (१०)

भगभक्षस्तु कुण्डाशी दीर्घरोगी च पीडकः । (११)

गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं वेदनिन्दां तथैव च ।

श्रुत्वा भवति दुर्बुद्धिर्बधिरो मानवाधमः ॥

देवदत्तेन दीपेन कृत्वा कर्म सुदुर्मतिः ।

'जायते बुद्धुदाक्षो वा नेत्ररोगयुतोऽपि वा ॥

तथैव दीनरूपश्च तेन पापेन कर्मणा ।

१. H. reads -पीडिते for -पीडितः. We have searched the manuscript Vishnūdharmottara, in the chapter 107; is this subject, but very few quoted lines occur in it. २. B. D. G. and H. read ग्राम-, A. and I. चैव for राम; while J. मत्सरो ग्रामः नास्तिको for मत्सरी राम नास्तिको. The quoted verses are addressed to Rāma, therefore this reading is more correct. ३. J. B. D. and G. read घ्राणिकः for धूर्णिकः; while E. and H. घाणिकः for the same. ४. B. D. H. E. read द्विजे for द्विजः. ५. B. and D. read प्रजायते for च जायते. ६. B. D. G. and J. read मृष्टाशी. for मिष्टाशी. E. also reads the same, but corrects मिष्टाशी. ७. B. and D. read हण्डाशी for कुण्डाशी. ८. G. reads वेदनिन्दां for वेदनिन्दा. ९. B. and D. read ऽधमै for कर्म.

हीनवर्णस्तदो लोके भवत्यत्यन्तदुर्मतिः ॥
 विरूप एव भवति तथाऽविक्रेयविक्रयी ।
 विनाऽपराधेन तथा कृत्वा पैत्न्यधिवेदनम् ॥
 स राजभयमाप्नोति व्यवहारे तथैव च ।
 मूलकर्म तथा कृत्वा वशीकरणकारणात् ॥
 द्वेष्ट्यो भवति लोकेऽस्मिन् जायते नात्र संशयः ।
 परिवेत्ता तथा लोके सर्वव्याधिसमन्वितः ॥
 अयाज्ययाजकश्चैव जायते वर्णसङ्करः ।
 वेदविक्रयिको मूर्खः कितवश्चैव जायते ॥
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् सर्वकर्मविर्वर्जितः ।
 अतिमानप्रवृत्तस्तु जायते कुत्सिते कुले ॥
 श्वपाक-पुल्कसादीनां कुत्सितानामचेतसाम् ।
 कुलेषु तेऽभिजायन्ते गुरु-वृद्धापवादकाः ॥
 श्वभ्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च चण्डालाद्ब्राह्मणात्तथा ॥

१. I. and J. substitute तथा for सदा. २. B. and D. read पैत्न्यधि-
 देवताम् for पैत्न्यधिवेदनम्. ३. B. and D. राजापथ्यम्, E. G. H. and I.
 राजामयम् for राजभयम्. ४. All, except A. and I. read सर्वधर्म- for
 सर्वकर्म-. ५. B. D. and G. read-प्रवृत्तिस्तु for-प्रवृत्तस्तु. ६. I. inserts here:-

श्वभ्रे तु मरणं लोके विषैः स्थावर-जङ्गमैः ।;

whose proper place in the P. E. beginning with notation इति ब्रह्मपुराणे.
 ७. I. makes all confusion here. These 9 lines of Vishnûdharmottara,
 11 of Mahâbhârata, 11 of Śivadharmottara, 15 of Vriddha Gautama,
 that is, altogether 49 lines. Again, I. omits 13 lines Umâ Mahes-
 varasamvâda and then reads 8 lines and one more, so the total number
 of lines 59 I. gives after the 7 lines of Nandipurâṇa. ८. A. and E.
 read ब्राह्मणाधमात् for ब्राह्मणात्तथा and J. ब्रह्मणस्तथा for the same.

गृहाधःपतनाच्चैव दुमाधःपतनान्तथा ।
 गोभ्यश्च मरणं लोके विज्ञेयं पापकर्मणाम् ॥
 ताडितस्ताड्यते लोके हारितो हार्यते तथा ।
 हत्वा वैधमवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥
 यद्यत् परस्याचरति तत्तदस्योपजायते ।
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां कर्मणा स्वकृतेन यः ॥
 तस्यापि तादृशी बाधा ज्ञेया जन्मनि जन्मनि ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन परबाधां विवर्जयेत् ॥
 (वि. ध. २.१०७. ६-३०)

इति । महाभारते अपि—

ये नास्तिका निष्क्रियाश्च गुरु-शास्त्रातिलङ्घिनैः ।
 अधर्मज्ञां गताचारास्ते भवन्ति गतायुषः ॥
 कुशीला भिन्नमर्यादा नित्यं सङ्कीर्णमैथुनाः ।
 अल्पायुषो भवन्तीह नरा निरयगामिनः ॥
 लोष्टमर्दी तृणच्छेदी नखखादी च यो नरः ।
 नित्योच्छिष्टः सूचकश्च नेहायुर्विन्दते महत् ॥
 औयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याददे तथा ।

१. B. and D. read गृहाधः- for गृहाधः-. २. I. reads -पतनान् for -पतनात्. ३. B. D. E. G. H. and J. read पदम् for वधम्. ४. G. reads च for यः. ५. J. reads परिबाधां for परबाधां. ६. B. D. and H. omit इति. ७. G. reads गुण-शास्त्रातिलंघिताः for गुरु-शास्त्रातिलंघिनः. ८. J. B. and D. read धर्मज्ञा विगताचाराः; while J. adds न before भवन्ति. ९. B. and D. read नित्यसंकीर्ण- for नित्यं संकीर्ण-. १०. J. reads न वा for नरा. ११. B. and D. read नखच्छेदी for नखखादी. १२. G. omits this line :-

आयुरस्य निकृन्तामि प्रज्ञामस्याऽऽदे तथा ।
 while B. and D. read प्रकृन्तानि, E. H. and J. निकृन्तानि for निकृन्तामि.

ये उच्छिष्टः प्रवदति स्वाध्यायं चाधिगच्छति ।

यश्चानध्यायकालेषु मोहादभ्यसते द्विजः ॥

प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं प्रतिगां च प्रतिद्विजम् ।

ये मेहयन्ति पथि च ते भवन्ति गतायुषः' ॥

(नास्तीदं मुद्रितम्. भा. पुस्तके.)

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘देवद्रव्योपजीवी च स भवेदववाहुकः ।

देवद्रव्यं स्वयं येन भुक्तं यस्य सदा भवेत् ॥

रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः सर्वाङ्गदुःखितः ।

देवस्पर्शं नरः कृत्वा परप्रत्ययकारणात् ॥

मिथ्याचारं चरेत् पश्चाद्बुद्धुदास्यो नरो भवेत् ।

देवदासोदनं भुक्त्वा बृहद्बुल्मी च वै क्रमात् ॥

सर्वाङ्गकुष्ठी तिमिरी नरो भवति पापतः ।

दीपं देवगृहाद्धृत्वा पद्मश्चान्धो भवेन्नरः ।

मूर्च्छां भ्रमी सुरद्वेष्टा पक्षपार्ता ज्वरी भवेत् ॥

देवावमन्ता भवति सर्वदा मैथुने रतः ।

सदाऽपहतसर्वस्वः कुत्सितः काममोहितः' ॥

१. G. omits य. २. I. reads अपवाहुकः for अववाहुकः. ३. G. reads यदा for सदा. ४. B. D. and G. read रजसा विधुरः कण्डः कण्डूः, G. reads कण्डः कण्डूः. रसज्ञाविधुरः, E. and H. रसज्ञाविधुरः कुब्जः कण्डूः. ५. G. substitutes अम्बुदास्यो, I. E. and H. अर्बुदास्यो and J. अर्बुदाक्षो for बुद्बुदास्यो. ६. I. देवदासो धनं for देवदासोदनं. ७. B. and D. read तिमिरी नरो भवति पातकः, G. तिमिरैर्नरो भवति पापतः. ८. B. and D. read देवगृहे धृत्वा and J. देवगृहाद्धृत्वा both for देवगृहाद्धृत्वा. ९. B. D. G. and J. read मूर्च्छा- for मूर्च्छा. १०. G. reads मैथुनी नरः for मैथुने रतः.

इति । वृद्धगातैमः—

‘देवद्रव्योपजीवी’ हृद्रोगी । प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानाद-
ल्पायुः । पत्नीबहुत्वे सैत्येकारामः क्लीबः । स्वामिनां
धर्मे नियुक्तस्तदनुष्ठानाशक्तो जलोदरी । दुर्बलबाधे
बलवतामुपेक्षायामद्गहीनः । व्यवहारपक्षपाती जिह्वा-
रोगी । स्वयं प्रवर्तितधर्मानुष्ठानच्छेदने प्रतिपन्नेष्टवि-
योगः । स्वयमग्रभुक् शूलरोगी । परिक्षीणमित्र-बन्धु-
स्वामि-स्वजनावमन्ता परिभूतवृत्तिः । अतिथिं पश्य-
न्नन्नतः कपालपट्टिका । सूर्याप्रकाशे प्रतिश्रयादानादि-
ष्टवियोगः । छद्मना गुरु-स्वामि-मित्रमुपचरतः प्राप्तार्थ-
परिभ्रंशः । विस्मम्भापहारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी
गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनोशको निस्ते-
जस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी

१. G. adds च after देवद्रव्योपजीवी. २. G. reads ब्राह्मणाऽदानात् for ब्राह्मणस्याऽदानात्; while J. reads प्रतिज्ञायते ब्राह्मणः स्यादल्पायुः for प्रतिज्ञाय ब्राह्मणस्याऽदानादल्पायुः. it shows that the word belongs to the first Sūtra. ३. G. omits सति. ४. B. and D. substitute गृहे for धर्मे and हरी for जलोदरी, but the latter seems to be a mistake. ५. I. reads -पाते and J. व्यवहारे पक्षपाती for -पाती and व्यवहारपक्षपाती. ६. E. reads -पट्टिका; for -पट्टिका. ७. G. reads सूर्यास्तकाले for सूर्याप्रकाशे. ८. H. reads -विभ्रंशः for -परिभ्रंशः. ९. B. D. and G. omit the following: -विस्मम्भापहारी सर्वदुःखाश्रयः । गोदुःखकारी गोनासः । गोनिर्दयश्चिपिटनासः । पथनाशको निस्तेजस्कः सभायाम् । गलगण्डी महदधिक्षेपी । पुण्याक्षेपी वक्रनासः; while E. and J. read सर्वदुःखाश्रयी for सर्वदुःखाश्रयः. १०. I. reads गोनामहा for गोनासः. ११. Except A. and I. all others do not insert पथनाशका, but read only निस्तेजस्कः. १२. Except A., all others omit महदधिक्षेपी; while I. reads गलगन्धी for गलगण्डी.

वक्रनासः । शिष्टचीर्णधर्मदूषकः केकराक्षः । साधुजन-
देव-तपस्वि-द्विजै-गुरु-ज्ञान-योगद्वेष्टा वक्रास्यः । तटा-
कारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः । कृतघ्नः सर्वारम्भविकलः ।
परस्वाभिलाषी क्षयरोगी स्यात् । चौररक्षकः—

व्यवहारेष्वमध्यस्थश्चौरवृत्तिपरश्च यः ।

वाणिज्यलाभो नो तस्य देशान्तरगतस्य च ॥

व्याधिः स्यात् प्राणसन्देहो मृतिस्तत्रैव पापिनः' ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘अकृत्वा खलयज्ञं तु यस्तु धान्यं प्रवेशयेत् ।

मरुदेशे भवेद्वृक्षः फल-पुष्पविवर्जितः ॥

दिव्यं वर्षसहस्रं तु दुरात्मा कर्षको भवेत् ।

तस्यान्ते मानुषो भूत्वा कदाचित् कालपर्ययात् ॥

दरिद्रो व्याधितो मूर्खो ह्यकुलीनस्तु जायते ।

यस्तु क्षुद्रेण भावेन स्नेहविच्छेदकारकः ॥

सोनपत्यत्वमाप्नोति तस्य पापस्य कारणात् ।

न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं वेदेवाक्यं च ये नराः ॥

सर्वेषां चैव नास्तिक्यं तेन ते यान्ति मूकताम् ।

प्रार्थयित्वा तु यो गां वै सवत्सां क्षीरसंयुताम् ॥

१. I. reads वक्रनासः, but by grammatical rule it is वक्रनासः. २. B. D. E. G. H. and J. read शिष्टाचीर्ण-, but the reading does not give proper sense here. ३. B. and D. do not insert -द्विज-. ४. J. reads नक्रास्यः for वक्रास्यः. ५. G. reads उडाक- for तटाक- and H. reads तटाक-रोमभेत्तारो नेत्राङ्गहीनाः for तटाकारामभेत्ता नेत्राङ्गहीनः. ६. E. G. and H. read परस्वाभिलाषी for परस्वाभिलाषी. ७. I. reads चौररक्षकः and G. चाररक्षकः both for चौररक्षकः. ८. I. omits उमा-महेश्वरसंवादे and also this whole quotation. ९. B. and G. read मरुदेशे for मरुदेशे. १०. J. reads च for तु. ११. E. reads देवाक्यं for वेदाक्यं.

आत्मना पिबति क्षीरं तेनासौ याति चान्धताम् ॥

प्रस्रवं क्षीवनं वक्षौ कृत्वा सर्वाङ्गदाहयुक् ॥

उदरे गूलसंयुक्तो जायते मनुजाधमः' ॥

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘मुखकृष्णव्रणी श्वित्री गरदो मत्तको भवेत् ।

जिह्वा-वक्त्रव्रणी ह्यन्यदुःखकारी भवेन्नरः ॥

अपकारं तु यः कुर्यादुपकर्तुर्भवेन्नरः ।

श्वस-कासी ज्वरी सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः ॥

मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्याद्यो द्वेष्टि परसन्ततिम् ।

परवित्तविनाशाय करोति स विसर्पवान् ॥

अकारणाद्धर्मपत्नीत्यागी स्याच्च जलोदरी ।

वेद्यां कुलवधूं कृत्वा वर्तते यो नराधमः ॥

भक्तं भोक्तुमशक्तश्च मण्डपानेन जीवति ।

परेषां चेतसः क्लेशकारी भवति मानवः ॥

क्षयी ज्वरी प्रमेही च गुल्मी दाही भगन्दरी ।

रजस्वला-ऽन्त्य-चण्डाल-पापिष्ठ-पतितैः सह ॥

व्यवहारी पुष्पवत्यां भुक्त्वा कुष्ठी ज्वरी भवेत् ।

अनपत्यो दरिद्रश्च विश्वस्तस्य विषप्रदः ॥

१. I. does not insert शिवधर्मोत्तरे and the following nine lines.
 २. J. reads मुखकृष्णव्रणी for मुखकृष्णव्रणी. ३. H. reads ह्यन्यत्- for
 अन्य- and B. and D. substitute तु for हि. ४. J. reads सर्वगात्री रोगी
 मृतप्रजाः for सर्वगात्ररोगी मृतप्रजः. ५. G. reads भुङ्क्ते for भक्तं. ६.
 B. and D. read च मेही for प्रमेही and G. and J. substitute दाही for दाही.
 ७. B. D. E. and J. read पुष्पवत्या for पुष्पवत्यां. H. also reads
 पुष्पवत्या and adds तु before भुक्त्वा. ८. B. and D. read विश्वस्तश्च for
 विश्वस्तस्य.

निषिद्धवस्तुभोगेन मोहयेद्यः परान् पुमान् ।
 परोपदिष्टज्ञानेन भवेदुन्मत्तको अपि वा ॥
 ऋणं दत्त्वाधिकां वृद्धिं यो गृह्णातीह मानवः ।
 स भूत्वा धनिनां वंशे ब्रजेद्देशान्नरं ततः ॥
 वाणिज्यलाभस्तत्रापि नास्ति तस्य नरस्य वै ।
 अमुख्यमुख्यकारी यः स ज्वरी श्वासकासवान् ॥
 सर्वाङ्गरोगी पापात्मा द्वेष्टा मृतसमाङ्गभाक्' ।

इति । उमामहेश्वरसंवादे—

‘मृष्टान्नेन य आत्मानं पोषयन्ति नराधमाः ।
 बालानां वीक्ष्यमाणानामददन्नन्ति निस्पृहः ॥
 न हुतं न तपस्तप्तं न दत्तं किञ्च ब्राह्मणे ।
 आत्मैव पोषितो येन तत्पापं कथयाम्यहम् ॥
 यत्र देशे त्वनावृष्टिर्यत्र वायुसमुद्भवः ।
 तस्मिन्देशे क्षुधार्ताश्च जायन्ते पापकर्मिणः’ ॥

इति । पद्मपुराणे—

‘यस्तु विप्रत्वमुत्सृज्य क्षत्रधर्मं निषेवते ।
 ब्राह्मण्यात् स परिभ्रष्टः क्षत्रयोनौ प्रजायते ॥

१. G. reads परः for परान्. २. J. and I. read -ज्ञानो वा for -ज्ञानेन
 ३. B. and D. read सो for सः and substitute गतः for ततः at the
 end of this line. ४. All, except A. and I. substitute एव for
 अपि. ५. Except A. and I. all others substitute पापेन for पापात्मा;
 while J. reads -समांगतिः for -समाङ्गभाक्. and I. reads सर्वाङ्गरोगः for
 सर्वाङ्गरोगी. ६. All, except I., read निस्पृहम् for निस्पृहः. ७. Except G.
 and H. read दत्तं for न दत्तं. ८. All, except A. and I., read येस्तु;
 while G. reads यस्तु. ९. B. and D. read क्षत्रकर्म for क्षत्रधर्मं.

वैश्यकर्मा च यो विप्रो लोभ-मोहव्यपाश्रयेः ।
 स द्विजो वैश्यतामेति शूद्रकर्म करोति यः ॥
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः स हि शूद्रत्वमाप्नुयात् ।
 क्षत्रियो वा महाबाहो वैश्यो वा धर्मचारिणौ ॥
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य शूद्रकर्म निषेवते ।
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टो जायते वर्णसङ्करः ॥
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः शूद्रो वा याति तादृशः ।
 शूद्राग्नेनोदरस्थेन म्रियते यदि पुत्रक ॥
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ॥
 (प. पु. ९. २६. ७-१३)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः स्ववर्णे पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा त्वन्यजापाणेः पतन्ति नृप सङ्ग्रहात् ॥
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः कुरुते पाणिसङ्ग्रहम् ।
 अकृत्वा वर्णसंयोगं सोऽपि तद्वर्णभाग्भवेत्' ॥
 (नास्तीदं मुद्रितमा. पु. पुस्तके)

१. E. and J. read -व्यपाश्रयः for -व्यपाश्रयः. २. G. reads सह शूद्रत्वमागतं for सह शूद्रत्वमाप्नुयात्. ३. B. and D. read धर्मचारिणः, E. G. and J. धर्मचारिणि and H. धर्मधारिणि all for धर्मचारिणौ. ४. G. omits the following portion :—

..... शूद्रो वा याति तादृशः ।
 शूद्राग्नेनोदरस्थेन म्रियते यदि पुत्रक ॥
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति नास्ति तत्र विचारणा' ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्य-

५. B. D. and J. read पुत्रकः for पुत्रक. ६. B. and D. read ऽत्यन्यजापाणः, E. अन्यजापाणेः and I. त्यन्यजापाणेः all for त्वन्यजापाणेः. ७. B. and D. read -संग्रहः for -संग्रहम्.

इति ॥

अथ विशेषेण कर्मविपाकः ।

तत्र हिंसाविशेषाद्योनिविशेषः । तत्र मनुः—

‘यां यां योनिं च जीवोऽयं येन येनेह कर्मणा ।
क्रमशो याति लोकेऽस्मिन्स्तत्तत्सर्वं निबोधत ॥
बहून् वर्षगणान् घोरान् नरकान् प्राप्य तत्क्षयात् ।
संसारान् प्रतिपद्यन्ते महापातकिनस्त्विमान् ॥
श्व-शूकर-खरोष्ट्राणां गो-ज्जा-श्वि-मृग-पक्षिणाम् ।
चण्डाल-पुल्कसानां च ब्रह्महा योनिमृच्छति’ ॥
(म. स्मृ. १२. ५३-५५)

इति । नन्दिपुराणे —

‘नरकेषु क्रमेणैव ब्रह्महा पात्यते नरः ।
कल्पं कल्पं ततश्चान्ते स्थावरश्च प्रजायते ॥
तृण-गुल्म-लता-वल्ली-वीरुद्रुमविभेदतः ।
तृणभेदास्त्वगणिता गुल्मभेदास्तथा मताः ।
लताभेदाश्च निःसङ्ख्या वल्लीभेदास्तथैव च ॥
वीरुद्भेदास्त्वसंख्याता असंख्या द्रुमजातयः ।
तेषां च देशभेदेन पुनः कष्टत्वमिष्यते ॥

१. J. substitutes अत्र for तत्र and E. corrects योनिविशेषाः. २. E. G. and I. read क्रमशोऽस्माति लोकेऽस्मिन् तत्सर्वं निबोध मे; while H. क्रमशो-
ऽस्तीति for the same. ३. B. D. E. G. H. I. and J. read तत्क्षयात्
for तत्क्षयात्. ४. E. reads संसारात् for संसारान्. ५. I. reads पाच्यते
for पात्यते. ६. B. and D. read स्थावरत्वं for स्थावरश्च. ७. G. reads
अगणिता for अगणिता. ८. B. and D. read द्रुमभेदेन पुनस्तृणत्वम्, G.
देशभेदे च पुनः कष्टत्वम् both for देशभेदेन पुनः कष्टत्वम्; while J. substitutes
कृच्छ्रत्वम् for कष्टत्वम्.

ततः केनापि कालेन नानास्थावरयोनिर्तः ।
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव भवन्ति च सरीसृपाः ॥
 वृक्ष-वल्कलभेदेन देशभेदेन वाप्यथ ।
 सरीसृपादिभेदेन तत्र भुक्त्वा तु पापकर्म ॥
 मृगेषु जायते मर्त्यो भेदैरगणितैस्ततः ।
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म जायते पशुयोनिषु ॥
 तत्रापि भौतिकं भोगं भुक्त्वान्ते गोत्वमाप्य तु ।
 मुच्यते पशुजन्माच्च ततो जायेत मानुषे ॥
 तत्रापि नियमो नास्ति श्वपाकाद्येषु जायते ।
 विप्रान्तेषु मनुष्येषु जायते पातकी नरैः' ॥

इति । शिवधर्मोत्तरेऽपि—

‘एवं पापविशुद्ध्यर्थं सावशेषेण कर्मणा ।
 ततः क्षितिं समासाद्य जायन्ते देहिनः पुनः ॥
 तत्रानुभूय दुःखानि जायन्ते कीटयोनिषु ।
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः क्रमाज्जायन्ति पक्षिणः ॥
 संक्लिष्टाः पक्षिभावेन जायन्ते मृगयोनिषु ।
 मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

१. I. omits this and the following nine lines ; while G. reads तत्र for ततः. २. E. reads -योनिनः for -योनितः. ३. B. D. G. H. and J. read वृक्ष-वल्कलभेदेन for वृक्षवल्कलभेदेन. ४. J. reads पातकम् for पापकर्म. ५. B. and D. read गोत्वमप्युत, G. गोत्वमाप्नुतः both for गोत्वमाप्य तु. ६. B. D. E. G. and H. read -जन्मात्स for -जन्माच्च. ७. G. substitutes जनः for नरः. ८. J. reads -विशुद्धश्च for -विशुद्धाश्च. ९. B. and D. read कीटभावेन for पक्षिभावेन. १०. G. reads उग्रदुःखम् for मृगदुःखम्; while B. and D. omit this whole line:-

मृगदुःखमतिक्रम्य जायन्ते पशुयोनिषु ॥

पशुयोनिं समासाद्य पुनर्जायन्ति मानुषाः ।
 एवं योनिषु सर्वासु परिभ्राम्ये क्रमेण तु ॥
 कालान्तरवशाद्यान्ति मानुष्यमतिदुर्लभम् ।
 उत्तमं चापि मानुष्यं प्राप्यन्ते पुण्यगौरवात् ॥
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः कर्मणां गुरु-लाघवात् ।
 सतो मानुषतां प्राप्य व्याधिभिस्तत्र पीड्यते ॥
 कुष्ठरोगेण घरेण ब्रह्महत्यां प्रयोजयन् ।

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘अशस्त्रं पुरुषं हत्वा नरः सञ्जायते खरः ।
 कृमिः स्त्रीविधकर्ता च बालहा चोपजायते ॥ (१८)
 वर्षस्य वृषणौ छित्वा षण्ढत्वं प्राप्नुयान्नरः ।
 परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥
 कृमि-कीट-पतङ्गेषु स्थितस्तोयचरेषु च ।
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-पुल्कसादि जुगुप्सितम् ॥ (३३)

१. I. reads परिक्रम्य for परिभ्राम्य. २. B. D. and J. read प्राप्नुते for प्राप्यन्ते and H. प्राप्नुते for the same, but it seems incorrect. ३. I. reads प्रयोजयेत् for प्रयोजयन्. ४. B. D. and J. read कृमि-स्त्री-वरहन्ता च, G. कृमिस्तु नरहन्ता च, E. and H. कृमिः स्त्रीवरहन्ता च and I. कृमि-स्त्री-परहन्ता च. all for कृमिःस्त्रीविधकर्ता च. ५. The text reads बालहन्ता च जायते for बालहा चोपजायते. ६. The text does not insert this Śloka:—

वृषस्य वृषणौ छित्वा षण्ढत्वं प्राप्नुयान्नरः ।

परिहृत्य ततो भूयो जन्मनामेकविंशतिम् ॥.

७. I. reads तोयनरेषु for तोयचरेषु; while the text reads this line as follows:—

कृमिः कीटः पतङ्गोऽथ पक्षी तोयचरो मृगः ।.

८. E. G. H. I. and the text substitute गोस्त्रं for गोत्रं. ९. E. G. H. I. and J. read जुगुप्सितः for जुगुप्सितम्.

पङ्ग्वन्धो बधिरः कुष्ठी यक्ष्मणा च प्रपीडितः ।

मुखरोगाक्षिरोगैर्वा रोगैरन्यैश्च बाध्यते ॥ (३४)

अपस्मारी च भवति गूढत्वं चैवं गच्छति । (३५)

एष एव क्रमो दृष्टो गो-सुवर्णादिहारिणाम् ॥

विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ' ॥ (३६)

(मा. पु. १५. १८-३६)

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः सर्वभूतभयङ्करः ।

हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा रज्ज्वा दण्डेन वा पुनः ॥

लोष्टैः स्तम्भैरुपायैर्वा जन्तून्स्ताडयते ऽनिशम् ।

हिंसार्थं निकृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः सदा ॥

१. B. D. E. G. H. and I. read पङ्ग्वन्धबधिरः for पङ्ग्वन्धो बधिरः.

२. B. and D. read मुखरोगाक्षिरोगादि for मुखरोगाक्षिरोगैर्वा; while J. and the text substitute च for वा. ३. The text reads मुखरोगैश्च for रोगैरन्यैश्च. ४. The text reads च स गच्छति for चैव गच्छति. ५. G. and the text read -सुवर्णादिहारिणाम् for -सुवर्णादिहारिणाम्.; while B. and D. omit the following:—

‘. . . . . गो-सुवर्णादिहारिणाम् ।

विद्यापहारिणां चैव निदेशभ्रंशिनां गुरौ’ ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘यस्तु रौद्रसमाचारः . . . . . ।

३. The text reads this line thus:—

विद्यापहारिणश्चोप्रा निष्क्रयभ्रंशिनां गुरोः ॥

७. E. G. H. and J. read निष्क्रयभ्रंशिनां गुरोः for निदेशभ्रंशिनां गुरो.

८. B. D. and G. read कार्यान्तं ताडयेनिशम्, J. जन्तून्स्ताडयतेऽनिशम् both for जन्तून्स्ताडयतेऽनिशम्; while G. puts च for वा. ९. B. and D. read हिंसार्थाविष्कृतप्रज्ञ उद्वेगजनकः and G. हिंसार्थाविष्कृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः both for हिंसार्थं निकृतप्रज्ञ उद्वेजनकरः.

एवं शीलसमाचारो निरयं प्रतिपद्यते ।

स चेन्मेनुष्यतां गच्छेद्यदि कालविपर्ययात् ॥

वध-बन्धपरिक्लिष्टः कुले जायेत सो ऽधमे ।

लोकद्वेष्टाऽधमः पुंसां स्वयं कर्मकृतैः फलैः' ॥

इति ।

अथ हिंसकर्मशेषफलानि ।

तत्र हिंसकर्मविशेषफलानि शङ्ख-लिखिताभ्यां
दर्शितानि—

‘अत ऊर्ध्वं बहूनि वर्षसहस्राणि यमविषये कु-
म्भीपाक-रौरवादिषु स्थानेषु दुःखान्यनुभूयेह
जातानामिमानि लक्षणानि भवन्ति । तद्यथा
ब्रह्महा कुष्ठी गोघ्नश्चान्धो ऽनेकरोगिणश्च’ ।

इति । यमः—

‘अशुद्धानां तु पापानां पतितानां च कर्मभिः ।
उत्तीर्णानां च तिर्यक्त्वाद्देहे भवति लक्षणम् ॥
इह दुश्चरितैः केचित् केचित् पूर्वकृतैस्तथा ।
प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो नरा रूपविपर्ययम् ॥
द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् कुनखं स्वर्णहारकम् ।
व्यङ्गाश्चाधर्मिणश्चैव जायन्ते प्राणिहिंसकाः’ ॥

१. Except A. G. I. and J. all read मानुष्यतां for मनुष्यतां; while B. and D. substitute प्राप्तो for गच्छेत्. २. B. D. and G. read ऽधमः for ऽधमे. ३. G. and I. read हिंसा- for हिंस-; while B. and D. read हिंसकर्मशेषफलानि. ४. B. D. and H. read कुम्भीपाकादिरौरवादिषु. ५. B. D. E. H. and J. omit तत्; while G. substitutes यत् for तत् and E. H. and J. तथा for यथा. ६. G. substitutes च for तू. ७. H. substitutes तु for च.

इति । हारीतः—

‘कुनखी भूणहा । ब्रह्मन्नः कुष्ठी । परदुःखदा-
यिनो नित्यान्धाः । पैरार्तिरता दीर्घरोगिणः ।
दृष्ट्यपहर्तारोऽन्धाः । श्रोत्रापहर्तारो बधिराः ।

वाचोपहर्तारो मूकाः । एवं ह्याह—

यदङ्गं पीड्यते येन तेन हीनोऽभिजायते ।

नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् शुभं वा यदि वाऽशुभम् ॥

(हा.स्मृ. २४. ७३-८०)

इति । कैश्यपः—

‘क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे अर्शवानृवधेष्वपि च ।

जलोदरयुतः स स्यात् स्वनारीणां च हिंसकः ॥

कर्णभेत्ता कर्णशूली ओष्ठरोग्योष्ठनाशकः ।

दन्तपातनकर्ता च दन्तरोगी भवेत् सदा ॥

उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी अक्षिरोग्यक्षिनाशकः ।

पदौ तु यस्ताडयति विसर्पी स भवेन्नरः ॥

१. G. omits भूणहा. २. G. reads परस्त्रीरताः and I. परसाराभिरताः both for परार्तिरताः. ३. B. does not insert कश्यपः. ४. B. D. G. H. and J. read क्षयः स्यात् क्षेत्रहरणे; while H. substitutes पक्षः for क्षयी and E. reads क्षयः स्यात् क्षेत्रहरणे for क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे. ५. B. and D. read सर्वानृतवचोऽपि च for अर्शवानृवधेष्वपि च; while G. and I. substitute अर्शवान् and H. नृवधे for अर्शवान् and नृवधे respectively. ६. B. and D. read स्यात् for स स्यात्. ७. E. I. and J. read कर्णशूली for कर्णशूली; while J. substitutes कुष्ठ- for ओष्ठ-. ८. D. reads -नाशनः. ९. I. reads उरस्तम्भादुरस्तम्भी through mistake. १०. G. reads पादौ for पदा. ११. B. D. H. substitute च for स.

पीडाभप्रियकर्ता च धनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहात् ।
 पौदकीली स भवति पादहन्ता च यो भवेत् ॥
 सै गद्गदी दारयति यो वृक्षानतिविस्तृतान् ।
 शूलेन शूली भवति मनुष्याणां च हिंसकः ॥
 असृग्गदी स भवति यस्तु हिंस्याद्दृढान् पशून् ।
 नक्तान्ध्यं जायते तस्य यो गवां नयनद्वये ॥
 करोति शूलप्रक्षेपं पूर्वभावप्रचोदितः' ॥

(का. स्मृ. ३. ४०-४६)

इति । व्यासोऽपि—

'पितृहा याति पैशाच्यं जात्यन्धो मातृघातकः ।
 प्राण्यङ्गं मृगशावं च हत्वा बन्धो मृतप्रजाः ॥
 असाध्यरोगी बालघ्नः क्षयी स्यात् सर्वजीवहा ।
 गात्रकृच्छ्री व्रणी श्वित्री विसर्पी परघातकः ॥
 नेत्रैरोगो भवेत्तस्य यो ज्येष्ठां दृष्टिघातकः ।
 परेषां रसनाछेदी जिह्वास्यव्रणवान् भवेत् ॥

१. J. reads धेनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहान् for धनुर्व्याधिर्धनुर्ग्रहात्. २. B. and D. read पदकीली for पादकीली and H. पादकी स च for पादकीली स. ३. I. reads असृग्दरी for स गद्गदी. ४. G. reads धारयति for दारयति; while J. पातयति for the same. ५. B. and D. read अतिविस्तृतान् for अतिविस्तृतान्. ६. E. reads असृग्वादी and I. असृग्दरी both for असृग्गदी. ७. I. substitutes वृथा for दृढान्. ८. B. D. and I. read मृतप्रजाः for मृतप्रजाः. ९. B. D. and G. read अस्पर्शरोगी, H. असाध्यरोगो both for असाध्यरोगी and J. अशरोगी बालघ्नश्च for असाध्यरोगी बालघ्नः. १०. B. and D. read गात्रकृच्छ्री for गात्रकृच्छ्री. ११. D. reads नेत्ररोगी for नेत्ररोगो. B. and H. read also the same, but correct नेत्ररोगो. १२. E. G. A. H. I. and J. read रसनाछेदात् for रसनाछेदी. १३. J. reads व्रणवाक् for व्रणवान्.

कृतत्रः स्फुटिताक्षो वा तृतीयज्वरसंयुतः ।
 चातुर्थकोष्ण-शीतोष्णज्वरी स्यात् सैततं ज्वरी ॥
 ग्रामे वने वा जन्तूनां श्रमिर्यो भीतिमर्पयेत् ।
 भयोद्वेगकरोऽन्येषां पाषाणेनाथ घातकः ॥
 तलघाती च सम्भूतः कुलेषु धनिनां नरः ।
 गत्वा देशान्तरं तेषां तत्र रोगो महान् भवेत् ॥
 (व्या. स्मृ. ६. १७-२२)

इति । वृद्धगौतमः—

‘वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु स नाडीव्रणवान् भवेत्’ ।

इति । वायुपुराणे—

‘भवेत्स्फुटितपादस्तु यो निहन्याद्वनस्पतीन् ।
 प्राणिर्हिसापरो* जन्तुघाती वा मृतसन्ततिः ॥
 मुखे कृष्णव्रणी श्वित्री बन्धो वा स्याद्विसर्पवान् ।
 बल्मीकं तु खनित्वा यो हन्ति वायुभुजो नरः ॥
 गजचर्मो ज्वरी च स्यादाज्ञया पूर्वकर्मणः ।
 भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्याद्ब्रह्णीर्वानपत्यहा ’ ॥

* प्राणिर्हिसापरः जन्तुघाती वा मृतापत्यः मुखे कृष्णव्रणवान् वा कुष्ठ-
 वान् बन्धो वा स्यादित्यर्थः ।

१. Except B. D. G. and I. read -द्वार- for -ज्वर-. २. B. D. G. H. and J. read चातुर्थ- for चातुर्थ-. ३. I. reads सततज्वरी for सततं ज्वरी and G. also does the same. ४. H. reads सम्भूते कुलेषु for सम्भूतः कुलेषु. ५. I. reads रागो for रोगो. ६. Except A. and I., all others omit इति. ७. B. D. and G. do not insert इति. ८. B. and D. read वृत्तिसन्ततिः, E. G. H. and J. हृतसन्ततिः both for मृतसन्ततिः. ९. I. reads गजचर्मो for गजचर्म. १०. B. D. G. and H. read छिन्नहस्तः for स्विन्नहस्तः. ११. I. reads गृहिणी वासपत्यपि for गृहिणीवानपत्यहा, but it is meaningless.

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘यं कंचिद्धातयित्वा तु प्राणिनं भृगुनन्दन ।

मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ भवतीह गदातुरः’ ॥

(वि. ध. २. १०८. ४)

इति ॥

इति हिंसाशेषकर्मफलानि ।

अथापेयपानाभक्ष्यभक्षणकर्मविशेषाद्योनिविशेषः ।

तत्र शिवधर्मोत्तरे—

‘कृमि-कीट-पतङ्गानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।

सुरापः प्राप्यते योनिं पूर्वकर्मानुसारतः’ ॥

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘मद्यव्यसनिनो ये च ये मद्यं सेवयन्ति च ।

शालां तु कारयेद्यस्तु मद्यपानं ददाति यः ॥

मद्यविक्रयिणो ये च मद्यं ये क्रीणयन्ति च ।

पिबन्ति ये नरा देवि सर्वे ते समभागिनः ।

ते शौण्डिका* वा चण्डाला लुब्धका मत्स्यघातकाः ।

दासत्वेनैव सुश्रोणि जायन्ते पुरुषाधमाः ॥

* नरकान्ते मद्यव्यसन्यादीनां जन्मान्याह । ते शौण्डिका इत्यादि । शौण्डिकादिष्वपि दासत्वेनैव न स्वामित्वेन । शौण्डिकादिदासा भवन्तीत्यर्थः ।

१. E. G. H. and I. read प्राणिनां for प्राणिनं. २. B. D. substitute इह for तु. ३. G. and J. omit -कर्म-; while except E. and H. हिंसाविशेष- for हिंसाशेष-. ४. J. reads -कर्मविशेषः for -कर्मविशेषाद्योनिविशेषः-. ५. B. and D. read द्विजानां for विड्भुजां. ६. B. and D. read मद्यपानं for मद्यपानं; while J. मद्यपानाददाति for मद्यपानं ददाति. ७. G. reads मद्ये for मद्यं.

तिर्यञ्चोऽपि समुत्पन्ना यथा मृत्युमुपागताः ।
 मद्यपानरता ये च शृणु तेषां गतिं शुभे ॥
 षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।
 कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥
 श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।
 मद्यपानरता ये तु कां गतिं यान्ति सुव्रते ? ॥
 शूद्रस्य चेद्दृशं पापं मद्यपानरतस्य च ।
 विप्रस्य कथयिष्यामि मद्यपस्य दुरात्मनः ॥
 काको भूत्वा चिरं देवि विष्टाभक्षस्तु जीवति ।
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे स जीवेत् पापकर्मकृत् ॥
 स्वे मांसे परमांसेन यो देही वृद्धिमिच्छति ।
 तस्य योनिशतं गत्वा शरीरं व्याधितं भवेत् ॥
 यासु योनिषु जायन्ते नरा मांसस्य भक्षकाः ।
 व्याधि-रोगशतैर्युक्ता जायन्ते तासु कर्मणा ॥

१. I. reads मृत्युमुपागताम् for मृत्युमुपागताः. २. J. substitutes प्रभौ for शुभे. ३. E. omits the following:—

षष्टिवर्षसहस्राणि कृमिर्भूत्वा महीतले ।
 कृमियोनिक्षये भूते पापं तु कथयाम्यहम् ॥
 श्वानयोनिशतं गच्छेज्जम्बुके पञ्चविंशतिम् ।

४. B. D. H. and J. read जम्बुकं पञ्चविंशतिम्, and G. जम्बुकः पञ्चविंशतिः.
 ५. J. substitutes वा for च. ६. B. and D. read पानं for पापं.
 ७. Except I. read पक्षी. ८. H. reads स्वमांसे परमांसेन, and I. स्व-
 मांसं परमांसेन; while I. substitutes कच्छति for इच्छति. ९. All, except
 A. and I., substitute बाधितं for व्याधितं. १०. I. reads नरमांसस्य for
 नरा मांसस्य.

इति । मनुः—

‘कृमि-कीटे-पतद्गानां विड्भुजां चैव पक्षिणाम् ।
हिंसाणां चैव सत्त्वानां सुरापो ब्राह्मणो ब्रजेत् ’॥
(म. स्मृ. १२.५६)

इति । विष्णुरपि—

‘अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे चै कृमिः’ ।
(वि. स्मृ. ४४. ११)

इति । वृद्धगौतमः—

‘विप्रवृत्तिलोपेन दर्दुरः सप्तजन्मसु ।
निषिद्धान्नं तु यो भुङ्क्ते कर्मठः सो ऽभिजायते ॥
कीटाशी शीतैलान्नाशी मत्स्याशी याचितान्नभुक् ।
आमन्त्रणं विना भुक्त्वा परान्नं काकतां ब्रजेत्’ ॥

इति ॥

अथापेयपानादिकर्मशेषफलानि ।

इति । तत्र हारीतः—

‘सुरापो बद्धजिह्वः । अभक्ष्यभक्षः श्यावदन्तः’ ।
(हा. स्मृ. २४. ६८—६९)

१. H. reads -कीर- for -कीट-. २. E. H. and J. read विड्भुजानां च for विड्भुजां चैव. ३. B. D. and E. omit च; while E. reads अभोज्यानामभक्ष्यभक्षणे, I. अभोज्यान्नभक्षणे, J. अभोज्यानां भक्षणे, and the text अभोज्यान्नाभक्ष्याशी all for अभोज्यानां भोजने अभक्ष्यभक्षणे च. ४. B. and D. substitute गौतमः for वृद्धगौतमः; while G. omits इति and वृद्धगौतमः. ५. B. and D. read this line thus:—

अविप्रवृत्तिलोपेन दर्दुरः सप्तजन्मसु ।

G. also the same, but reads अविप्र वृत्तिलोपेन and -जन्मनि. ६. E. and J. read कर्मठः, G. कर्मठः and I. कर्मठः all for कर्मठः. ७. I. reads सूतकान्नाशी for शीतलान्नाशी. ८. Except A. E. and J. all others read -कर्मविशेष- for -कर्मशेष-; while G. reads उपपानादि- for अपेयपानादि-

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे —

‘पापशेषात्तु भवति सुरापः श्यावदन्तकः’ ।

(स्कं. पु. रे. ख. ७१. २६)

इति । शिवधर्मोत्तरे—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली’ ।

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली’ ।

इति । काश्यपः—

‘सुरापो लोलजिह्वः’ ।

इति ॥

(का. स्मृ. १३. १९)

अथ स्तेयकर्मविशेषाद्योनिविशेषाः ।

तत्र मनुः—

‘लूता-ऽहि-सरठानां च तिरश्चां चाम्बुचारिणाम् ।

हिंसाणां च पिशाचानां स्तेनो विप्रः सहस्रशः ॥ (५७)

संयोगं पतितैर्गत्वा परस्यैव च योषितम् ।

अपहृत्य च विप्रस्त्वं भवति ब्रह्मराक्षसः ॥ (६०)

१. B. and D. do not insert the quoted sūtra, but substitute तथैव.

२. B. D. G. H. and J. reads बद्धजिह्वः for लोलजिह्वः. ३. B. D. H.

and J. substitute -विशेषः for -विशेषाः. ४. All, except A. and I., omit

तत्र and \E. omit also मनुः. ५. B. and D. read अम्बुधारिणाम् for

अम्बुचारिणाम्. ६. I. reads स पिशाचानां for च पिशाचानां. ७. B. D.

G. I. and J. read भवन्ति ब्रह्मराक्षसाः for भवति ब्रह्मराक्षसः.

मणि-मुक्ता-प्रवालानि हत्वा लोभेन मानवेः ।
 विविधानि च रत्नानि जायते लोहकर्तृषु ॥
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः, क्रांस्यं हंसो, जलं प्लवः ।
 मधु दंशः, पयः काको, रसं श्वा, नकुलो घृतम् ॥
 मांसं गृध्रो, वसां मदुस्तैलं तैलपकः खगः ।
 चीरीवाकस्तु लवणं, बलाकांशकुनिर्दधि ॥
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा क्षौमं हत्वा तु दर्दुरः ।
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो, गोधा गां, वाग्गुदो गुडम् ॥
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान्, पत्रं शाकं तु बर्हिणः ।
 श्वावित् कृतान्नं विविधमकृतान्नं तु शल्यकः ॥
 बंको भवति हत्वाऽग्निं, गृहकारी ह्यपस्करम् ।
 रक्तानि हत्वा वासांसि जायते जीवजीवकः ॥
 वृको मृगेभं, व्याघ्रोऽश्वं, फेल-पुष्पं तु मर्कटः ।
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि, यानान्युष्ट्रः पशूनजः ॥
 यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहत्य बलान्नरः ।

१. G. I. and J. read मानवाः and जायन्ते the plural forms instead of मानवः and जायते the singular ones. २. The text substitutes वपां for वसां. ३. B. D. E. H. and I. read तैलवकः and J. and G. तैलवेकः both for तैलपकः. ४. We follow here A. G. and the text ; while B. and D. read चीरीकाकः, E. and H. क्षीरहारः, I. क्षीरवासः and J. क्षीरपाकः all for चीरीवाकः. ५. I. reads बालकः for बलाका-. ६. I. reads कार्पासं तान्तवं for कार्पास-तान्तवं. ७. B. and D. वागुलो गुलम्, E. वागुलो गुडम्, H. वाग्गुलो गुडम्, I. वाग्गुदो गुडम् and J. वाग्गुदो गुलम् all for वाग्गुदो गुडम्. ८. The text substitutes लुच्छुन्दरिः for चुच्छुन्दरी. ९. B. D. substitute काको for बंको and गृध्रकारी for गृहकारी. १०. E. reads जायन्ते जीवजीवकाः. ११. B. and D. read फल-पुष्पे and the text substitutes फल-मूलं for फल-पुष्पं.

अवश्यं याति तिर्यक्त्वं जग्ध्वा चैवाहुतं हविः ॥

स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन हत्वा दोषमवाप्नुयुः ।

एतेषामेव जन्तूनां भार्यात्वमुपयान्ति ताः' ॥

(म. स्मृ. १२. ५७-६९)

इति । याज्ञवल्क्यः—

‘हीनजातौ प्रजायेत पररत्नापहारकः ।

पत्रशाकं शिखी हत्वा, गन्धान्चुच्छुन्दरी शुभान् ॥

मूषको धान्यहारी स्याद्यानमुष्ट्रः फलं कपिः ।

जलं प्लवः, पयः काको, गृहकारी ह्युपस्करम् ॥

मधु दंशः, प्लवं गृध्रो, गां गोधा, अग्निं बकस्तथा ।

श्वित्री वस्त्रं, आ रसं च, चीरी लवणहारकः ॥

प्रदर्शनार्थमेतत्तु मयोक्तं स्तेयकर्मणि ।

द्रव्यप्रकारा हि यथा तथैव प्राणिजातयः' ॥

(या. स्मृ. ३. २१३-२६)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘न्यासापहर्ता नरकाद्विमुक्तो जायते कृमिः । (६)

धान्यं यवांस्तिलान्माषान्कुलित्यान्सर्षपाञ्चणान् ॥ (७)

१. B. G. and D. read चैव इतं for चैवाहुतं. २. B. D. E. G. H. and J. read पत्नीत्वम् for भार्यात्वं; while B. D. and J. substitute तान् for ताः. ३. E. H. and J. read चुच्छुन्दरीः for चुच्छुन्दरी. ४. G. reads फलं for प्लवं. ५. I. and the text substitute तु. ६. I. reads through mistake प्राणिजायते for प्राणिजातयः. ७. I. reads पुंसोऽपहर्ता for न्यासापहर्ता. ८. I. reads कुलित्यान्, E. H. and the text कुलित्यान् both for कुलित्यान्.

सस्यान्यन्यानि वा हत्वा मोहाज्जन्तुरचेतनः (८)
 सज्जायते मेहावक्त्रो मूषको वज्रसन्निभः ॥ (९)
 भोजनं चोरयित्वा तु मक्षिको जायते नरः । (११)
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो जायते नरकाच्युतः ।
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रमन्नं हत्वा तु मूषकः ॥ (२०)
 घृतं हत्वा तु नकुलः काको मुहुरजामिषम् ।
 श्येनो^१ मार्गामिषं हत्वा चीरी लवणहारकः ॥ (२१)
 चोरयित्वा पयश्चापि बलाका सम्प्रजायते । (२२)
 यस्तु चोरयते तैलं तैलपायी स जायते ।
 मधु^२ हत्वा नरो दंशो घृतं हत्वा पिपीलिका ॥ (२३)
 चोरयित्वा तु निष्पावान् जायते गृहगोलर्कः ।
 आसनं चोरयित्वा तु तित्तिरित्वमवाप्नुयात् ॥ (२४)
 अय्यो^३ हत्वा तु पापात्मा वायसः सम्प्रजायते ।

१. J. substitutes महाचक्रो for महावक्त्रो; while the text बहुसन्निभः for वज्रसन्निभः. २. B. and D. read मक्षिको for मक्षिका. ३. The text reads. सन्नन्तु स for दुग्धं तु. ४. The text reads च for तु. ५. H. J. and the text read मुहुरजामिषम्, G. मधुरजामिषम् both for मुहुरजामिषम्. ६. In the text we find these following two lines are for this line, viz.—

मत्स्यमांसापहत् काकः श्येनो मार्गामिषापहत् ।

वीचीकाकस्त्वपहते लवणे दधानि कृमिः ॥.

७. H. substitutes अन्धु for मधु. while B. and D. हंसो for दंशो and G. reads thus:—

अपहत्वा पणे दंशो घृतं हत्वा पिपीलिकाः ॥

And in the text we find उपूप for घृतं. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गलगण्डकः for गृहगोलर्कः. ९. The text reads आसवं for आसनं and gives therefore a good sense. १०. E. and G. read अपो for अयो.

हते कांस्ये च हारीतः कपोतो रौप्यजे हते ॥ (२८)
 जीवज्जीवकतां योति रक्तवस्त्रापहारकः ॥ (२९)
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।
 षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् घुणकीटकः ॥ (३०)
 पुष्पापहृद् दरिद्रश्च पङ्कुर्यानापहारकः ।
 शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥ (३१)
 भूहर्ता नरकान् गत्वा रौरवादीन् सुदारुणान् ।
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-त्वक्सार-तरुतां क्रमात् ॥ (३२)
 (मा. पु. १५. ६-३२)

इति । गौतमः—

‘अनृतवाक् स्खलितजिह्वो मुहुर्मुहुः सल्लग्नवाक् ।

१. I. reads रौप्यके for रौप्यजे and the text रूप्यभाजनै for रौप्यजे हते. २. E. and H. substitute याता for याति, E. I. J. and the text read रक्तवस्त्रापहृत्तरः for रक्तवस्त्रापहारकः. ३. B. and D. omit this and the following three lines:—

चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् सस्यं हत्वा शशो भवेत् ।

षण्डः पलालहरणे काष्ठहृत् घुणकीटकः ॥

पुष्पापहृद्दरिद्रश्च पङ्कुर्यानापहारकः ।

शाकहर्ता च हारीतस्तोयहर्ता च चातकः ॥,

G. omits this and the following two lines ; while the text reads चुच्छुन्दरी and E. H. and J. read the same for चुच्छुन्दरी. ४. I. reads रसं and the text वासो both for सस्यं. ५. E. H. and J. read पलालहरणे for पलालहरणे ; while the text substitutes फलापहरणात् for the same. ६. I. reads व्रणकीटकः for घुणकीटकः. ७. The text reads उपहृत्तरः for उपहारकः. ८. B. D. E. G. H. I. and J. read गतः for क्रमात्. ९. We consulted here five different manuscripts and one printed copy of the text of Gautama, manuscripts do not concord with one another. Some omit this portion altogether. In the printed copy some Sūtras are found, but their version is quite different; while H. reads स्खलितः for खलित- and I. उल्लग्नो for स्खलितजिह्वो.

जलोदरो दारत्यागी । कूटसाक्षी स्त्रीपदी उच्छून-
जङ्घाचरणः । विवाहविब्रकर्ता छिन्नोष्ठः । अवगूरण-
च्छिन्नहस्तः । मातृघ्नोऽन्धः । स्तुषागामी वातवृषणः ।
चतुष्पथे विष्मूत्रविसर्जने मूत्रकृच्छ्रः । कन्यादूषकः
षण्ढः । पर्युषितभोजी कृमिः । ईर्ष्यालुर्मशकः ।
पित्रोर्विवदमानोऽपस्मारी । न्यासापहार्यनपत्यः ।
रत्नापहार्यत्यन्तदरिद्रः । विद्याविक्रयी पुरुषमृगः ।
वेदविक्रयी द्वीपी । बहुयाजको जलप्लवः । अया-
ज्ययाजको वराहः । अनिमन्त्रितभोजी वायसैः ।
मृष्टैकभोजी वानरः । ईतस्ततोऽश्नन् मार्जारः ।
कक्षवनदाही खद्योतः । दारकाचार्यो मुखविगन्धः ।
अदत्तादायी बलीवर्दः । मत्सरी भ्रमरः । अम्युत्सादी
मण्डलकुष्ठी । गूढाचार्यः श्वपाकः । गोहर्ता सर्पः ।
स्नेहापहारी क्षयी । अन्नापहार्यजीर्णी । ज्ञानापहारी

१. मातृघ्नोऽन्धः । स्तुषागामी वातवृषणः । these two Sûtras do not appear in others than A and I. ; while B. omits ईर्ष्यालुर्मशकः. २. B. D. E. G. H. and J. do not insert पर्युषितभोजी कृमिः here, and change place and insert after मुखविगन्धः. ३. B. D. E. G. H. and J. omit पित्रोर्विवदमानोऽपस्मारी. ४. B. D. E. G. and H. substitute कन्यापहारी for न्यासापहारी and J. omits अनपत्यहाः । रत्नापहारी and reads न्यासापहार्य-त्यन्तदरिद्रः. ५. J. reads पुरुषो मृगः for पुरुषमृगः. ६. J. substitutes -याचको for -याजको. ७. B. D. G. omit this Sûtra. ८. I. reads यतः- for इतः. ९. H. reads अदत्तादायो for अदत्तादायी. १०. E. J. and I. read भ्रमरः for भ्रमरः. ११. J. reads मण्डली कुष्ठी for मण्डलकुष्ठी.

मूकः । जलापहारी मत्स्यः । क्षीरहारी बलाकः ।
परद्रव्यापहारी परप्रेष्यः ।

(गौ. स्मृ. २०. ४-३८)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘ वेदमापहारी अद्रिसर्पः । परजलापहारी शिशु-
मारः । सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी वायसः ।
ताम्रापहारी वल्गुलः । अपूपापहारी प्रेतः । शाखाप-
हारी जडः । छत्रापहारी कारण्डवः । गन्धापहारी
पतङ्गः । ध्वजापहारी कृकलासः । शाकापहारी
पशुः । शय्यापहार्यशयनः । पुष्पापहारी दुर्गन्धी ।
फलापहार्यफली । दीपापहारी कौशिकः ।
भूम्यपहारी नकुलाहि-बिडाला-ऽऽबूनामन्यतम
इति ।

१. Except A. and I., all others substitute जलाहारी for जलापहारी.
२. Except E. and I., others read बलाक्री for बलाकः. ३. B. reads
ऽहारी for ऽपहारी ४. B. reads वैद्यापहारी, D. and G. वैद्यापहारी
for वेदमापहारी and all manuscripts, except A. and I., omit -सर्पः and read
only अद्रिः; while G. reads अहिः for अद्रिसर्पः. ५. G. substitutes
सर्व- for पर-; while I. omits पर-. ६. D. reads सस्यापहारी for सस्यापहारी;
while B. omits this and the following three Sūtras:—

सस्यापहारी कपोतः । कव्यापहारी
वायसः । ताम्रापहारी वल्गुलः ।

७. G. and J. substitute क्रव्यापहारी and D. H. कव्यहारी both for कव्या-
पहारी. ८. G. reads ताम्रहारी and I. बलाकः for ताम्रापहारी and वल्गुलः
respectively. ९. D. omits these following Sūtras and reads इति
at once. १०. B. omits कारण्डवः and गन्धापहारी; while I. reads कारण्डः
for कारण्डवः and, G. कदम्बः and J. कौटुम्भवः for the same. H. also reads
कौटुम्भवः, but gives marginal reading कारण्डवः. ११. G. reads अशक्तिः
for अशयनः. १२. B. and G. read अफलादि for अफली.

यद्वा तद्वाऽपि पारक्यं स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
हत्वा वै योनिमाप्नोति तत्तद्भोगानुरूपतः । ॥
इति ॥

अथ स्तेयकर्मशेषफलानि ।

तत्र विष्णुधर्मोत्तरे—

‘मणि-मुक्ता-प्रवालानि रत्नानि विविधानि च ।
अपहत्य नरां रामं जायन्ते हेमकर्तृषु ॥ (२)
यद्वा तद्वा परद्रव्यमपहत्य बल्लान्नरः ।
प्राप्नोति भृगुशार्दूल मानुष्ये भारवाहिताम् ॥ (३)
धान्यचोरोऽङ्गहीनः स्यादत्यङ्गो मिश्रहृद् भवेत् ।
व्याधितश्चाज्ञहर्ता स्यान्मूको वागपहारकः ॥ (५)
वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाऽश्वापहारकः । (६)
अन्धो दीपापहारी स्यात् काणो निर्वापको भवेत् ॥ (७)
दरिद्रः परवित्तघ्नश्चोन्मत्तश्च तथामिदः ॥ (८)
पङ्गुरेव तथा ज्ञेयः सर्वयानापहारकः ।

१. B. D. G. H. and J. read यद्वा तद्वा परद्रव्यं for यद्वा तद्वाऽपि पारक्यं.
२. All others, except A., do not insert अथ. ३. H. reads विष्णोत्तरे
for विष्णुधर्मोत्तरे. ४. G. reads in singular form as नरो... जायते. ५. We
follow here only A. and the text; while all others read राजन्, but the
quoted verses are a dialogue between पुष्कर and Paraśurāma and
Pushkara addressed to Paraśurāma. The vocative राजन् is not ap-
propriate to Paraśurāma. ६. B. and D. read हत्वा गोमिश्रकृद्भवेत्, G.
हत्वा गां मिश्रकृद्भवेत्, E. and H. अन्त्यगो मिश्रकृद्भवेत्, I. अत्यन्तं मिश्रको
भवेत् and the text अव्यङ्गो मिश्रहृद्भवेत् all for अत्यङ्गो मिश्रहृद्भवेत्.
७. G. reads च for स्यान्. ८. G. omits this line:—

वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् पङ्गुश्चाश्वापहारकः ।

९. The text substitutes तथा for भवेत्. १०. We follow here only A. and
the text; while all others read उन्मत्तश्चाश्वहस्तिनः।

अन्धश्च जायते लोके गां हत्वा च नराधमः ॥ (८)

वैख-भोज्यापहर्तारो तथा नम्र-बुभुक्षितौ ।

रत्नापहारी भवति तथा कुष्टी नराधमः' ॥ (९)

(वि. ध. २. १०७. २-९)

इति । वायुपुराणे—

‘वातव्याधियुतः स्तेयी तथा कुष्टी नरो भवेत् ।

ब्राह्मणस्वर्णहारी च प्रमेही जायते नरः ॥

प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यादाहरेद्यो रसादिकम्* ।

अन्नचोरो भवेद्यस्तु सोऽस्माज्जायते कृशः ॥

स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा मर्त्यः प्रजायते' ॥

(वायु. पु. २. ३१. २५-२७)

इति । उमा-महेश्वरसंवादे—

‘धान्यचौरस्तु हीनाङ्गस्तृणहर्ता तु वा पुनः ।

परद्रव्यापहारी च भृत्यानां वृत्तिजीवकः ॥

अन्नं क्षेत्रं गृहं वाऽपि परद्रव्यं हरन्ति ये ।

सुवर्ण-मणि-मुक्तानि वस्त्राण्याभरणानि च ॥

* आहरेत् चोरयेत् । वाक्यं हत्वा स्वरोपघाती भवतीत्यर्थः ।

१. The text does not insert this and the following two lines, but for these three lines; the text gives one line.—

अन्धो भवति गोम्रस्तु चाण्डिकस्तैलिकस्तथा ।

B. D. also omit these three lines. २. H. reads वस्त्र-पूजापहर्तारो for वस्त्र-भोज्यापहर्तारो. ३. G. omits इति. ४. G. substitutes बाल- for वात-. ५. J. reads ब्राह्मणः स्वर्णहारी for ब्राह्मणस्वर्णहारी. ६. B. D. G. and H. substitute धान्यचौरः for अन्नचौरः. ७. B. and D. read परोपघाती for स्वरोपघाती; while E. reads स्वरो नृपतिवाक्यं च हत्वा and J. स्वरोपघातिवाक्यं च हत्वा both for स्वरोपघाती वाक्यं च हत्वा. ८. B. and D. read धान्यचोरोङ्ग-हीनः स्यात् for धान्यचौरस्तु हीनाङ्गः. ९. I. reads खलं for अन्नं.

आसनानि विचित्राणि धन-धान्यमुपस्करम् ।
 ये हरन्ति नरा नित्यं परद्रव्याणि मोहिताः ॥
 इहलोकमृतानां च तेषामेष विधिः स्मृतः ।
 नम्रो दीनाः क्षुधार्त्ताश्च कुचैला दुःखिताः सदा ॥
 बन्धुभिः परिभूताश्च भोग्य-भोगविवर्जिताः ।
 तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह दासवृत्तिमुपागताः ॥
 ये हरन्ति च तूर्याणि वाद्यानि विविधानि च ।
 तेन पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥
 हत्वाऽऽनन्दादिवाद्यानि झल्लरी-पटहानि च ।
 तेन पापेन ते मूढा बाधिर्यं यान्ति मानवाः ॥
 कांस्यकं मुरजं वंशं वीणां तुम्बुरुकं तथै ।
 ये हरन्ति च पापेन पिशाचास्ते भवन्ति च ॥
 पटैर्हं लेपनं चैव तथा सम्पुटिकाश्च ये ।

१. B. D. G. I. and J. read इहलोकगतानां, E. इह लोकमतानां both for इहलोकमृतानां. २. B. and D. substitute एष for एषः. ३. B. and D. read नाम्ना हीनाः, G. नमहीनाः both for नम्रा हीनाः. ४. H. and J. read भाग्यभोग- for भोग्य-भोग-. ५. I. reads सुखानि and E. and J. वसूनि both for तांस्तु ते. ६. B. D. and E. substitute सदा for दास-. ७. J. reads शूर्पाणि for तूर्याणि. ८. B. and D. omit the following :-

तेन पापेन ते देवि तिर्यक्त्वं यान्ति मानवाः ॥

हत्वा ऽऽनन्दादिवाद्यानि झल्लरीपटहानि च ।

९. E. reads मण्डवादि-, G. मूढवादि-, I. मद्रादि- and J. मद्रादि- all for ऽऽनन्दादि-. १०. B. D. E. and I. read कांसिकं, G. and H. वांसिकं both for कांस्यकं. ११. E. G. H. and J. read तुलविलं and I. तुलविलं for तुम्बुरुकं. १२. G. and I. read पापानि for पापेन. १३. J. reads this line as follows :-

पटं संक्लेमनं चैव तथा संवृधिताश्च ये ।

while G. substitutes पटह for पटहं and B. and D. सम्पुटिकाश्च for सम्पुटिकाश्च.

हरन्ति पुष्करं ये तु तेन ते यान्ति मूकताम् ॥
 प्रासादेषु च ये देवि हरन्ते दीपकान् नराः ।
 गृहेषु चैव विप्राणां तेन ते यान्ति चान्धताम् ॥

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘सुवर्णस्तेयी कुनखी । वस्त्रापहारी श्वित्री । हिर-
 प्यापहारी दद्रुणः । तैजसापहारी मण्डली* । स्ने-
 हापहारी क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी । वाग-
 पहारी मूकः । गृध्रो देवद्रव्योपजीवकः । पाण्डु-
 रोगी दीपहारी । ब्राह्मणवृत्तिघ्नश्च दरिद्रः । कर्मफल-
 विशेषेण कुब्ज-षण्ड-पद्गु-दरिद्राश्च जायन्ते’ ।

इति । यमः—

द्रव्यौषधापहर्ता च दीर्घरोगित्वमामुयात् ।
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् कासी भक्तापहारकः ॥
 गलगण्डी गणद्रव्यहर्ता भवति मानवः ।

* मण्डलं कुष्ठप्रभेदः सोऽस्यास्तीति मण्डली । अन्यत् सुगमम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. read पुस्तकं for पुष्करं. २. G. reads मूढताः for मूकताम्. ३. I. reads हरन्ति दीपिकां for हरन्ते दीपकान्. ४. B. and D. omit क्षयामयी । अजीर्णवानन्नापहारी and read स्नेहापहारी वा-
 न्नान्नः for the above omitted portion. ५. G. and H. read अजीर्ण-
 वान्तोन्नहारी for अजीर्णवानन्नापहारी. ६. B. D. G. H. and J. read
 कुष्ठ- for कुब्ज-; while E. कुण्ड- for the same. ७. B. reads -दरिद्रश्च
 जायेत; G. reads -दरिद्री स जायते, H. and J. दरिद्राः सम्जायन्ते. ८. G.
 reads दीर्घरोगान् for दीर्घरोगित्वम्. ९. H. reads कृमिः for कासी. १०. I.
 reads गलग्द्रव्य- for गणद्रव्य-; but it seems meaningless here.

विकृतिर्बलहर्ता च इयेनो मांसापहारकः' ॥

(य. स्मृ. ९. ३-५)

इति । स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘मानकूटं* तुलाकूटं कूटसाक्ष्यं वदन्ति ये ।

नरके तेऽन्धतामिले प्रपच्यन्ते नराधिपं ॥

शतसाहसिकं कालमुषित्वा तत्र ते नराः ।

इह शत्रुगृहे बद्धा भ्रमन्ते कालमीप्सितम् ॥

कुनखी स्वर्णहरणान्मूकः पुस्तकहारकः ।

फलान्याहरतोऽपत्यं म्रियते नात्र संशयः' ॥

(स्कं. पु. रे. खं. ७१. ३६-४०)

इति ॥

अथागम्यागमनकर्मविशेषाद्योनिविशेषः ।

तत्र स्कान्दे रेवाखण्डे—

‘गुरुदाराभिमर्शी च कृकलासो भवेद्ध्रुवम् ।

राज्ञीगामी भवेद्दुष्टो वृश्चिको वृषलीपतिः' ॥

(स्कं. पु. रे. ख. ७१. २९)

*मानं धान्यादिमापनसाधनं द्रोणाढकादि । तस्मिन् कूटं कपटं न्यूनत्वमित्यर्थः ।

१. I. reads this line as follows :—

विकृतिर्बलहर्ता च स्यान्मांसस्यापहारकः ॥

while E. reads वा स्यान्मांसापहारकः, B. स्यान्मांसस्यापहारकः, H. स्यान्मांसापहारकः and J. स्यान्मासोपहारकः all for इयेनो मांसापहारकः. २. I. reads मणिकूटं for मानकूटं through mistake. ३. I. substitutes तु for ते. ४. I. reads नराधमाः for नराधिप, but the quoted lines are addressed to the King. ५. E. reads लभन्ते, H. बद्धा लभन्ते and J. बद्धा लभन्ते all for बद्धा भ्रमन्ते. ६. J. reads भवेद्दुष्टो for भवेद्दुष्टो.

इति । गौतमः—

‘चाण्डाली-पुल्कसीगमने ऽजगरः । प्रव्रजिता-
गमने मरुपिशाचः । शूद्रागमने दीर्घकीटः ।
सर्वर्णाभिगामी दरिद्रः । गोगामी मण्डूकः’ ।

(आन्ध्रपुस्तके गौ. स्मृ. २०. ३५-४०)

इति । मार्कण्डेयपुराणे—

‘पैरदाराभिगमने रक्तद्रोणस्तु जायते । (१)

श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु क्रमाज्जातिषु जायते ।

भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिर्यो धर्षयति पापकृत् ।

पुंस्कोकिलत्वमाप्नोति स पापो नरकाच्युतः ॥ (१०)

सखिभार्या गुरोर्भार्या राजभार्या च पापकृत् ।

प्रधर्षयित्वा कामात्मा सूकरो जायते नरः ॥ (११)

शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।

तस्यामपत्यमुत्पाद्य काष्ठान्तःकीटको भवेत् ॥ (१५)

सूकरः कृमिको मधुश्चण्डालश्च प्रजायते’ ॥ (१६)

(मा. पु. १५. १- १६)

१. These quoted Sūtras are not found in the text. २. J. reads स्ववर्णाभिगामी for सर्वर्णाभिगामी. ३. B. and D. read परदाराभिगामी च रक्तो घोरः, E. and H. परदाराभिगामी तु रक्तो घोरः, G. and J. परदाराभिगामी तु रक्तो घोरः for परदाराभिगमने रक्तद्रोणः; while the text reads this line thus :—

परदाराभिमर्शान् वृको घोरोऽभिजायते ।

४. The text reads this line as follows :—

श्व-सृगालो बको गृध्रो व्यालु (व्यालः) कङ्कुस्तथा क्रमात् ।

while B. and D. श्व-सृगाल-गृध्रेषु, E. and G. श्व-सृगालेषु गृध्रेषु and H.

श्व-सृगालक-गृध्रेषु all for श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु. ५. The text reads चापि for पापो. ६. B. D. E. G. H. and J. read प्रधर्षयति for प्रधर्षयित्वा; while

G. and I. पापात्मा for कामात्मा.

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘सखिभार्या गुरोर्भार्या राजभार्या तथैव च ।

प्रधर्षयति कामाद्यो मृतो जायेत सूकरः ॥ (६८)

सूकरः पञ्च वर्षाणि दश वर्षाणि वै वृकः ।

पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् कीटः स्यान्मासमेव तु ॥ (६९)

एतानासाद्य संसारान् कृमियोनौ प्रजायते ।

तत्र जिवति मासांश्च कृमियोनौ चतुर्दश ॥ (७०)

ततो ऽधर्मक्षयं कृत्वा ततो जायेत मानवः । (७१)

परदाराभिमर्शं तु कृत्वा जायेत वै वृकः ।

श्वा सृगालस्ततो गृध्रो व्यालः काको बकस्तथा । (६६)

भ्रातृभार्या तु पापात्मा यो रोचयति *मोहितः ।

कोकिलत्वमवाप्नोति सो ऽपि संवत्सरं द्विजः ॥ (६७)

मनसाऽपि गुरोर्भार्या यः शिष्यो याति पापकृत् ।

उग्रान् स याति संसारानधर्मेणेह चेतसा ॥

अयोनौ तु स सम्भूतस्त्रीणि वर्षाणि जीवति ।

तत्रापि निरयं प्राप्तः कृमियोनौ प्रजायते ॥

* मैथुनार्थमिति शेषः । नायं वैधनियोगस्य निन्दार्थवादः । रोचयती-
त्युक्तेः सकामत्वं लक्ष्यते । नियोगे तु सन्तानजननेच्छाया एव मुख्य-
त्वात् । ‘स मानवः’ स पापफलभोक्ता पुरुषः श्वा भूत्वा ततः कृकलातो
भवतीत्यर्थः ।

१. I. reads शिष्यभार्या for राजभार्या. २. I. reads कामात्मा for कामाद्यो.
३. G. reads च for तु. ४. G. and H. read एतान्मासांश्च for एतानासाद्य.
५. G. reads परदाराभिमर्शं तु मृत्वा for परदाराभिमर्शं तु कृत्वा. ६. B. D.
E. G. H. and J. substitute व्याघ्रः for व्यालः. ७. B. and D. substitute
आस्रभार्या and G. भर्तृभार्या both for भ्रातृभार्या and I. धर्षयति for रोचयति.

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षमेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्तो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते । (७७)
 ततः सम्प्राप्य निधनं जायते सूकरः पुनः ॥
 सूकरो जातमात्रस्तु रोगेण म्रियते द्विजाः ।
 आ ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ॥ (७८)
 आ भूत्वा कृकलास्तु जायते मानवस्ततः ॥ (७९)
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य ततो जायेत मूषकः' ॥ (८०)
 (ब्र. पु. २१७. ६६-८०)

इति । नारदपुराणे—

चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि जननीं वा सुतां च वा ।
 वधूं वा भ्रातृदारान् वा गुरुभार्या नृपत्नियम् ॥

१. B. D. and G. omit this and the following two lines:—

कृमिभावमनुप्राप्य वर्षमेकं तु जीवति ।
 ततस्तु निरयं प्राप्तो ब्रह्मयोनौ प्रजायते ॥
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा कृमियोनौ प्रजायते ।

२. E. and H. omit this line. ३. G. substitutes पुमान् for पुनः.

४. B. D. and G. read द्विजः for द्विजाः, but the quoted lines are addressed to the Rishis ५. B. and D. omit this line:—

आ ततो जायते मूढः कर्मणा तेन भो द्विजाः ।

६. G. substitutes द्विज for द्विजाः. ७. E. does not insert नारदपुराणे and the following quoted six lines and इति G. and H. insert नारदपुराणे, but omit the following six lines and इति । व्यभिचारिणीम् प्रति वराहपुराणे. ८. B. and D. read ईक्षयेत् and J. शिक्षयेत् both for वीक्षयेत्. ९. J. reads वृद्धां for वधूं and B. D. and J. substitute -भार्या instead of -वारान्.

स याति नरकं घोरं सञ्चिन्त्य श्वपचीमपि ।

दृष्ट्वा हि प्रमदा ह्येता यः क्षोभं व्रजते नरः ॥

तस्य पुण्यं कृतं सर्वं वृथा भवति नान्यथा ।

पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी पाषाणश्च भवेद्भुवम् ॥

इति । व्यभिचारिणीम्प्रति वैराहपुराणे—

‘ततः शुनी भवेत् पश्चात् सूकरी च ततः परम् ।

कर्मक्षये ततः पश्चान्मानुषी कुत्सिता भवेत् ॥

नच सौख्यमवाप्नोति तेन दुःखेन दुःखिता’ ।

(व. पु. २०२. ७१-७२)

इति ।

‘तृण-गुल्म-लतानां च क्रव्याद-दंष्ट्रिणामपि ।

क्रूरकर्मरतानां च क्रमशो गुरुतल्पगः ॥

• हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः क्रमशोऽभक्ष्यभक्षिणः ।

परस्परादिनो मत्स्याः प्रेत्याऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः’ ॥

(व. पु. २०२. ३०-३१)

१. B. and D. read तु प्रमदल्लोके for हि प्रमदा ह्येताः. २. B. and D. read स पुण्यसङ्क्षयात् पापः for पुण्यस्य सङ्क्षयात् पापी; while I. substitutes पापं for पापी. ३. B. and D. substitute नारदपुराणे for वैराहपुराणे. ४. G. reads शुना for शुनी. ५. B. D. and G. read कुत्सिता for कुत्सिता. ६. G. substitutes भवे- for तेन. ७. B. D. E. G. I. and J. insert इति and show that the quotation of Varāha purāṇa is completed here, and the next four lines are separate. A. and H. do not insert इति and show the next lines belongs to the quotation of Varāha purāṇa. ८. B. D. and G. substitute त्रीणि for तृण- and क्रव्यादि- for क्रव्याद- and I. and J. क्रव्यादां for the same. ९. I. substitutes क्रमशो. १०. B. and D. read तस्त्रीनिषेवकाः, H. ऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः both for ऽन्त्यस्त्रीनिषेवकाः.

इति । अगम्यागमनकर्मविशेषात् फलविशेषः पद्मपुराणे—

‘उदरव्याधियुक्तस्तु तथा गुर्वङ्गनागमे ।

आचार्यभार्यागमने भेगन्दरयुतो भवेत् ॥

तथा पापेन महता गुल्मी स्यादन्यजागमे’ ॥

इति । विष्णुधर्मोत्तरे—

‘षण्दश्च जायते लोके दारातिक्रमकारकः ।

परपुंसि प्रसक्ता च तस्य भार्या तथा भवेत् ॥

कुष्ठी भवति धर्मज्ञे अपहृत्य तथा स्त्रियम् ।

लिङ्गव्याधिमवाप्नोति वियोनौ मैथुने रतः ॥

गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ लिङ्गनाशमवाप्नुयात् ।

दृष्ट्वा परस्त्रियं नग्नां नरो दुष्टेन चेतसा ॥

जात्यन्धत्वमवाप्नोति परलोके न संशयः ।

अवकीर्णी च भवति लिङ्गव्याधिसमन्वितः ॥

प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः क्लीबो भवति वै द्विज’ ।

(वि. ध. २. ७०. ४१—४६)

इति । शङ्ख-लिखितौ—

‘पर्वमैथुनी प्रमेही । पुरुषव्याधिपीडितः ।

परदारगाम्यगुप्तदारः । गोष्ववकीर्णी दुश्चर्मा ।

१. G. reads भगक्षययुतो for भगन्दरयुतो. २. B. and D. omit this and the following three lines. ३. H. and J. read धर्मज्ञः for धर्मज्ञ. ४. B. D. G. and H. read श्वयोनौ for वियोनौ. ५. E. and I. read गां च गत्वा for गां गत्वा तु; while B. and D. substitute द्विजश्रेष्ठो for द्विजश्रेष्ठ. ६. B. D. and G. substitute अनुदुष्टेन and J. अतिदुष्टेन both for नरो दुष्टेन; while A. मनोदुष्टेन चक्षुषा for नरो दुष्टेन चेतसा. ७. I. reads प्रकीर्णमैथुने. for प्रकीर्णमैथुनी. ८. I. reads पर्वमैथुने and J. परमैथुने both for पर्वमैथुनी. ९. G. reads परदारगाम्यगामी for परदारगामी; while G. reads अगुप्तदारी and I. अगुप्तदारकः for अगुप्तदारः.

खेराभिगामी मूत्रमेही । सगोत्राभिगामी मद्यप-
 स्त्रीगामी च स्त्रीपदी । मातृ-पितृ-भगिनीगाम्य-
 वीजी । स्वदारादन्यत्र दीव्यतः केशाल्पत्वम् ।
 गुरुतल्पगो दुश्चर्मा । चण्डाल्यवकीर्णी कन्या-
 दूषी सगोत्राभिगाम्यवीजी । धर्मपत्न्यामास्ये
 प्रवर्तकः खल्वाटः । मातृ-भगिनीगाम्यव-
 कीर्णी स्त्रीपदी वैध्री मधुमेही च' ।

इति । वृद्धबौधायनः—

'गां गत्वा मधुमेही स्यान्मूत्रकृच्छ्री चतुष्पदम् ।
 मधुमेही खराश्वादिगामी भवति मानुषः ॥
 सवर्णागमने रक्तः पितृहा पाण्डुरोऽप्यथ ।
 अन्त्यजागमने मर्त्यो जायते नात्र संशयः' ॥

इति । वृद्धगौतमः—

'धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा वृश्चिको भुजगस्तथा ।
 पक्षि-दंष्ट्रि-मृग-व्याल-क्रव्यादोऽपि ततोऽसकृत् ॥
 तथा मानुष्यतां प्राप्तः क्षयी कुक्षी च वा भवेत् ।
 महोक्षरी प्रमेही च दुश्चर्मापि भगन्दरी ॥
 ज्वरातिसारी दाही च पाददाही कृमिव्रणी ।
 गत्वा तु मातृभगिनीं दारेषु मधुमेहवान् ॥

१. I. reads this Sūtra as:— खराश्वाभिगामी मधुमेही; while G. reads धूममेही for मूत्रमेही. २. B. and D. read स्त्रीलवादी and A. क्षिष्टवादी both for स्त्रीपदी; while E. substitutes श्रीपदी for the same. ३. I. substitutes वधी for वध्री. ४. I. reads उदक्कः for रक्तः. ५. I. reads अधः for अथ and H. अतः for the same. ६. B. and D. read भवेत् for असकृत्. ७. G. reads तथा for च वा. ८. B. D. and I. substitute च for अपि. ९. G. reads अतिसारी विदाही च for ज्वरातिसारी दाही च; while I. reads दाक्षी for दाही. १०. B. and D. read ज्वरेषु, I. नलेषु both for दारेषु.

कन्यागाम्यश्मरी गूली प्रमेही मूत्रकृच्छ्र्यपि ।
 कन्यां च गोत्रजां गत्वा बाहुहीनो भवेन्नरः ॥
 सगोत्रां च सवर्णां च गत्वा स्यात् स्त्रीपदी नरः ।
 मातरं च स्वसारं च गत्वा स्त्रीपद्यजीवकैः ॥
 अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् श्वश्रूगः सखिभार्यगः ।
 मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥
 रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।
 दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥
 गत्वा तपस्विनीं नारीं गुर्विणीं मूत्रकृच्छ्र्यपि ।
 स्यादामयावी भवति विधवागोऽश्मरीयुतः ॥
 प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च गूली मर्त्योऽभिजायते ।
 परदाराभिगामी च प्रमेही गुरुदारगः ॥
 दासीगामी क्रूरकर्मा सदा कामरतो भवेत् ।
 स्वजातिपरनारीगः कुष्ठी मर्त्योऽभिजायते ॥
 वक्त्रमैथुनकर्ता च खल्वाटो जायते नरः ।
 गत्वा तु माहिषीं राज्ञः षण्डो भवति मानवः ॥

१. B. and D. substitute चैव for गूली. २. E. reads स्त्रीपद्यजीवकः
 for स्त्रीपद्यजीवकः. ३. I. reads अजिह्वः for अजिह्वी. ४. B. and D.
 omit this and the following two lines :—

मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी स्नुषागो मुष्कवृद्धिमान् ॥

रजस्वलाभिगामी च चण्डालीगमने रतः ।

दाहज्वरी भवेन्मर्त्यः अन्त्यजन्मसु गुल्मवान् ॥.

५. E. and J. insert इति after भवेत्.

नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य नितरां परयोषितः ।
 बहुत्वे योषितामेकपत्नीगः खञ्जतां व्रजेत् ॥
 स्वदारेभ्यो ज्यतो दीव्यन्नल्पकेशो भवेन्नरः ।
 पुंश्चल्यो योषितो बालरण्डाः स्युर्बाधिरास्तथा ॥
 दास्यो वा दीर्वरोगिण्यो दृष्टिहीना भवन्ति ताः ॥

इति । ब्रह्मपुराणे—

‘परदारेषु ये चापि चक्षुर्द्रष्टुं प्रयुञ्जते ।
 तेन दुष्टस्वभावेन क्लीबत्वमुपयान्ति वै ॥ (६४)
 पशूंश्च ये विव्रजन्ति ये चैव गुरुतल्पगाः ।
 प्रकीर्णमैथुना ये च क्लीबा जायन्ति ते नराः ॥ (६५)
 (ब्र. पु. २१७. ६४—६५)

इति । तदेवं कानिचिच्छास्त्राण्युदाहृत्य कियानपि कर्म-
 विपाको निरूपितः । अनयैव दिशा विपाकान्तराण्युन्नेयानि ।
 नहि निःशेषेण केनचिदुदाहर्तुं शक्यन्ते । तदुक्तं विष्णुधर्मोत्तरे—

‘उक्तास्तवेमास्तु मया तिरश्चां
 या योनयो यानि च लक्षणानि ।
 शक्यानि कात्स्न्येन मया न वक्तुं
 या योनयश्चैव नराधमानाम् ’ ।

(वि. ध. २. ७२. ६७.)

१. We only follow here A. and J.; while all others read योषितामेकां पुत्रीगः, but it seems meaningless. २. G. substitutes विधवाः for बधिराः. ३. B. D. and H. substitute ते for ताः. ४. H. reads वृष्टं for द्रष्टुं. ५. G. reads दुष्टस्वभावेन for दुष्टस्वभावेन. ६. B. and D. read येषु विव्रजन्ति for विव्रजन्ति. ७. B. and D. substitute जायन्त एव ते. ८. G. does not insert इति. ९. J. reads विपाकान्तराण्यपनेयानि । नहि विशेषेण, G. reads also विशेषेण for निःशेषेण. १०. I. reads शक्यम् for शक्यन्ते. ११. G. reads तथाशक्ति, I. reads यथाशक्ति for तवेमास्तु.

इति । अशक्तिश्च कर्मनन्त्यात् । यद्यप्यतिपातकादीनि प्रकीर्णकान्तानि पापानि दशविधत्वेन विष्णुना सङ्कलितानि तथाप्यतिपातकादिजात्युपाधावेव तत्सङ्कलनम् । पापव्यक्तीनां तु स्वरूपतो देश-काल-कर्मवस्थादिभेदाच्च नेयत्ता । यदा कर्मणा-मेवेयत्ता नास्ति तदा तद्विपाकानामियत्ता दूरापास्ता । एकैकस्य कर्मणो बहुविधविपाकवत्त्वस्मरणात् । उदाहृताश्च बहुविपाका-भिधायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः । तथापि तेषां निःशेष-कथनं मनसाऽपि चिन्तयितुमशक्यम् । अतो दिङ्मात्रं प्रदर्शितम् ।

एतच्च विपाकाभिधानं सञ्ज्ञेयमाणेभ्यः पुरुषं निवर्तयत् सञ्चितेषु चोद्देशं जनयन्निषेधेषु प्रायश्चित्तविधिषु चार्थवादतया ऽन्वेतीति पूर्वमभिहितम् । तत्र निषेधा आचारकाण्डे प्रपञ्चिताः । प्रायश्चित्तविध्यश्च प्रायश्चित्तकाण्डे । तानि च प्रायश्चित्तानि सञ्चितविषयाणि । प्रारब्धे तु विचारणीयम् । किं प्रायश्चित्तमस्ति उत नेति ? । तत्र तावदस्तीति केचिदाहुः ।

उदाहरन्ति च वचनम्—

‘पूर्वजन्मकृतं पापं व्याधिरूपेण बाधते ।

तच्छान्तिरौषधैर्दानैर्जप-होमा-ऽर्चनादिभिः’ ॥

१. B. and D. omit देश- and J. omits -काल- and both read कर्तव्यवस्था- for देश-काल-कर्तव्यवस्था-. २. E. G. H. I. and J. omit -विध-; while I. reads विपाकस्मरणात् for विपाकवत्त्वस्मरणात्. ३. G. reads बहुविपाकाश्च सूकरेत्यादिस्मृतयः and J. reads बहुविपाकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः for बहुविपाकाभिधायिकाः श्व-सूकरेत्यादिस्मृतयः. ४. E. G. and H. substitute तत्र and J. तच्च for एतच्च. ५. B. D. and G. read रोगोद्देशं for उद्देशं. ६. H. reads तत्तत्काण्डे for प्रायश्चित्तकाण्डे. ७. B. D. E. G. H. and J. read आरब्धे for प्रारब्धे. ८. H. and J. read बाध्यते; while J. substitutes व्याधिरूपेण for व्याधिरूपेण.

इति । ननु—नैतद्युक्तिसहम् । तथाहि । निषिद्धस्य कर्म-
णः प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम् । यदा फलमारब्धं तदैव कर्म-
त्वदशामतीत्य फलत्वदशायां प्रविष्टम् । नच फलस्य प्राय-
श्चित्तं कश्चित् प्रसिद्धमस्ति ।

नायं दोषः । फलत्वदशायामपि कर्मत्वस्यात्यान्तिकनिवृत्त्य-
भावात् । अन्यथा पापकर्मणः फलमिति व्यवहारानुपपत्तेः ।
अथवा प्रायश्चित्तसदसद्भावः शास्त्रैकसमधिगम्यः । शास्त्रं
चेत् फलस्यापि प्रायश्चित्तं ब्रूते किं तव च्छिद्यते ? । उदाहृतं
च शास्त्रम्—

‘तच्छान्तिरौषधैः’ ।

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्त्येव प्रायश्चित्तम् ।

अपरे पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्तम् ॥
कुनखित्वादिनिवृत्त्यदर्शनात् । यदारब्धफलं प्रायश्चित्तान्निवर्तते

१. B. and D. read तद्युक्तिसहम् for एतद्युक्तिसहम्. २. B. and D. read प्रायश्चित्तं निवर्तनीयम्, G. प्रायश्चित्तनिवर्तनम्, E. and H. प्रायश्चित्तनिवर्तनीयम् all for प्रायश्चित्तनिवर्तनीयत्वम्. ३. G. E. read तदद्य for तदैव and H. reads तदाद्य- for the same. B. and D. तदाद्येक- for तदैव. ४. B. H. and J. read फलदशायां for फलत्वदशायां. ५. B. D. read ऽत्यन्त- for ऽत्यन्तिक-; while G. reads -निवृत्तिकाभावात् and J. -निष्टत्वभावात् for -निवृत्त्यभावात्. ६. B. and D. read -समधिगन्तव्यः for -समधिगम्यः. ७. E. omits the following :—

ब्रूते किं तव च्छिद्यते ? । उदाहृतं च शास्त्रम् । ‘तच्छान्तिरौषधैः’

इत्यादि । तस्मादारब्धफलस्याप्यस्त्येव प्रायश्चित्तम् । अपरे
पुनर्मन्यन्ते । नास्त्येवारब्धफलस्य प्रायश्चित्तम् ।

८. G. H. and J. omit औषधैः. ९. G. omits पुनः. १०. B. and D. read च for एव. ११. B. and D. read कुनखित्वादीनां for कुनाखित्वादि-
११. H. reads यदारब्धं फलं and G. यदारब्धे for यदारब्धफलं; while
B. D. and G. read प्रायश्चित्तं निवर्तते for प्रायश्चित्तान्निवर्तते and नैसर्गिक-
कर्मोऽपि for नैसर्गिकमपि.

तदा नैसर्गिकमपि कुनखित्वादिकं प्रायश्चित्तान्निवर्त्तेत । न त्वेव-
मुपलभामहे । यथा* मुक्तस्थेषोर्लक्ष्यवेधोऽप्रतिसमाधेयः तथा
प्रारब्धफलं न प्रतिसमाधातुं शक्यम् । एतदेवाभिप्रेत्य भगवान्
बादरायणः सूत्रयामास—

‘अनारब्धकार्य एव तु पूर्वे तदवधेः’ ।

(वा. सू. ४. १. १५)

इति । अस्यायमर्थः—ये सुकृत-दुष्कृते तैत्त्वज्ञाननिवर्त्यत्वे-
न पूर्वयोरधिकरणयोः (१) प्रकृते, ते अनारब्धकार्ये एव ।
न त्वारब्धफलयोः सुकृत-दुष्कृतयोर्निवृत्तिः । कुतः । तदवधेः ।

‘तस्य तावदेव चिरम्’ ।

(छां. उ. ६. १४. २)

इति श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि मोक्षमप्रति शरीरपातावधिश्रव-
णादिति । एवं—तर्हि तच्छान्तिरित्यादेः का गतिः?—इति चेत् ।
उच्यते । नह्यत्र प्रायश्चित्तमभिधीयते । तत्प्रकरणे पाठाभावात् ।
चिकित्साप्रकरणे हि इदं पठितम् । तथा च चिकित्सा यथा

* इषुष्टान्तेन साधितोऽयमर्थस्तत्रभवद्विः श्रीमद्भगवत्पूज्यपादैः । ‘यथा
आरब्धवेगस्य लक्ष्यमुक्तस्थेषादेर्वेगक्षयादेव स्थितिः । न तु लक्ष्यवेधसम-
कालमेव’—इत्यादिना ।

१. B. D. and G. substitute प्रायश्चित्तं for प्रायश्चित्तात्; while J.
निवर्त्तेते for निवर्त्तेत. २. B. and D. substitute तत्र for तत्त्व- and B. D.
and G. read -निवृत्तत्वेन for -निवर्त्यत्वेन. ३. B. and D. omit कार्ये एव, न
त्वारब्ध-. ४. B. D. and G. do not insert कुतः. ५. B. and D. श्रुत्या
तावत्यन्तज्ञानस्यापि for श्रुतावुत्पन्नज्ञानस्यापि. ६. B. D. and H. read
तथा चेत् चिकित्सा and omit यथा; while G. reads तथा चिकित्सा
and omit यथा. E. and J. also omit यथा and give in marginal
correction.

रोगनिवृत्तेर्दृष्ट उपायः तथा दानादिरप्येदृष्ट उपायः । तथा सति चिकित्सावदानादेर्नात्र प्रायश्चित्तत्वम् । किन्तु रोगनिवर्तकं किञ्चित् प्रबलं सकृतापूर्वमुत्पादयन्ति दानादयः । तच्च सुकृतप्रवृत्तान्यपि फलानि प्रतिबध्य स्वफलं प्रयच्छति । प्रतिबद्धश्च फलशेषः स्वप्नादौ जन्मान्तरे वोपभुज्यते । एतत् सर्वमुपपुराणे पराशरेण प्रपञ्चितम्—

‘शरीरारम्भकं कर्म योगिनोऽयोगिनोऽपि च ।
 विना फलोपभोगेन नैव नश्यत्यसंशयम् ॥
 वर्तमानशरीरेण सम्पन्नं कर्म देहिनः ।
 इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य ददाति स्वफलं शुक् ॥
 इहैव फलदं कर्म प्रारब्धं प्रतिबध्य च ।
 फलं ददाति स्वप्ने वा जाग्रत्कालेऽथ वाऽनघ ॥
 निवृत्तप्रतिबन्धं तु प्रारब्धं कर्म सत्तम ।
 निरुद्धांशफलं स्वप्ने ददाति स्थिरमुत्तमम् ॥
 निरुद्धांशसमो भोगो यैथोद्भूतश्च जाग्रति ।
 तथा निरुद्धं तेनैव सह कर्म ददाति वै ॥
 एवं निरुद्धभोगं तु स्वप्ने जाग्रति वा फलम् ।

१. B. D. E. G. H. and J. omit अपि; while I. substitutes दृष्टोपायः for अदृष्ट उपायः through mistake. २. I. omits अत्र. ३. B. D. E. and H. substitute किञ्चित् for किं तु. ४. J. reads फलविशेषः for फलशेषः. ५. B. D. G. and H. substitute च for वा and G. and I. उपभुज्यते for उपभुज्यते. ६. B. and D. omit पराशरेण; while G. and H. substitute पराशरे for पराशरेण. ७. J. reads वा for च. ८. B. D. and I. substitute both च for both वा; while B. and D. ज्ञस्य for ऽज्ञस्य. ९. B. and D. read कुतः for शुक्. १०. B. and D. substitute प्रतिपद्यते for प्रतिबध्य च. ११. I. reads निवृत्तप्रतिबद्धं and G. निवृत्तप्रतिबद्धे both for निवृत्तप्रतिबन्धं. १२. J. reads निरुद्धांश- for निरुद्धांश-. १३. B. D. E. G. H. and J. read यथा for तथा; while J. जायते for जाग्रति. १४. B. D. E. G. H. and J. read तथा for तथा. १५. I. reads निरुद्धभागं for निरुद्धभोगं.

आरब्धस्यानुगुण्येन भुङ्क्ते देही न संशयः ॥
 अत्युत्कटैरिहत्यैस्तु पुण्य-पापैः शरीरभृत् ।
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य भुङ्क्ते तत्तत्फलं बुधः ॥
 प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं पुनर्देहान्तरेण तु ।
 भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते तल्लङ्घयति कः पुमान् ? ॥
 अवश्यमनुभोक्तव्यं प्रारब्धस्य फलं जनैः ।
 देहेनैकेन वाऽन्येनै युगपद्वा क्रमेण वा ।
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादिविरुद्धैर्विग्रहैरपि ।
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव शुक् कर्माणि च क्रमात् ॥
 कारणानि भवन्तीह चक्रवत्परिवर्तने ।
 आरभन्ते क्रमेणैव तेषां नाशस्तु भोगतः ॥
 सञ्चितेषु समस्तेषु प्रबलं कर्म देहिनः ।
 फलमारभते देहमपि तत्साधनं बुधः ॥
 दुर्घटं सकलं शक्तिर्माया माहेश्वरी जडा ।
 घटयत्यत्र सन्देहो नास्ति सा तादृशी गतिः ॥

इति । प्रबलेन कर्मणा प्रारब्धफलस्य प्रतिबन्धाङ्गीकारे नै-
 सर्गिकाः कुनखित्वादयोऽपि क्वचित् प्रतिबध्येरन्-इति चेत् ।

१. E. reads ततो, I. ननो, J. नरो all for ततो; while G. reads बुधे देही च न
 भुङ्क्ते for भुङ्क्ते देही ततो भुङ्क्ते. २. I. reads अवश्यं ननु भोक्तव्यं for अवश्य-
 मनुभोक्तव्यं. ३. I. reads देहेनान्येन चान्येन for देहेनैकेन वाऽन्येन. ४. I.
 reads भोक्तास्यैव फलस्यैव for भोक्तव्यस्य फलस्यैव. ५. G. reads चाश्रुवन्
 for च क्रमात्. ६. H. reads एव for इह. ७. B. and D. प्रभुवन् for चक्रवत्.
 and G. परिवर्तते for परिवर्तने. ८. G. reads त्वात् for सा.

प्रतिबध्यन्तां नाम । यत्र प्रतिबन्धो न दृश्यते तत्र दौर्बल्यं कल्पनीयम् । प्रेवलस्य तु वर-शापाभ्यां जन्मान्यथाभावोऽपि क्वचित् स्मर्यते । तथा च स्कन्दपुराणे व्याघ्र ईश्वरेण गणेश्वरत्वं प्राप्त इत्याभिहितम् । महाभारते नहुषस्येन्द्रपदप्रेप्सोरगस्त्यशापेनाऽजगरत्वं* प्राप्तमित्यभिहितम् । यदा जातस्य देहस्यापि प्रबलेन निमित्तेनान्यथाभावोऽस्ति तदा किमु वक्तव्यं कौनल्यादेरन्यथाभाव इति ।

एवं च सति रोगशान्त्यादिप्रतिपादकानि सर्वाणि शास्त्राणि प्रारब्धभोगाविरोधेनानुगृहीतानि भविष्यन्ति । रोगशान्तिश्चौ-

* उक्तं चेदमाख्यानं महाभारते उद्योगपर्वणि अष्टमाध्यायमारभ्य-षोडशाध्यायपर्यन्तं नवभिरध्यायैः शन्य-युधिष्ठिरसंवादेन । तत्र विश्वरूप-ब्राह्मणवधोत्पन्नब्रह्महत्याभयेनेन्द्रस्य पलायनं, देवैरभ्यर्चितस्य नहुष-स्येन्द्रपदस्वीकारः, तस्यैश्वर्यमदः, इन्द्राणीप्राप्त्यर्थं निर्वन्धः । अगस्त्यशापेन नहुषस्याजगरत्वमित्यादि वर्णितम् । वनपर्वणि च शतोपरिसप्तसप्ततितम-मध्यायमारभ्य शतोपरि एकाशीतितमाध्यायपर्यन्तेन ग्रन्थसन्दर्भेण अज-गरशरीरात् नहुषस्य मोक्षोऽभिहितः । तत्र भीमस्य शरीरवेष्टनं अनन्तरं प्रश्नोत्तराभ्यां नहुषस्य मुक्तिः इत्याद्यभिहितम् । 'इन्द्रपदप्रेप्सोः' इति यद-त्राचार्येणोक्तं तत्-उपरि निर्दिष्टोपाख्याने इन्द्रपदप्राप्तेः स्पष्टत्वेन निरूपणाद्विरुद्धमिव प्रतिभाति । तत्र इन्द्रपदं प्रकर्षेणेच्छतीति विग्रहे इन्द्राणी-प्राप्त्यैव प्रकृष्टत्वेनेन्द्रपदप्राप्तिसिद्धेरिन्द्राणीप्रेप्सोरिति व्याख्येयमिति प्रतिभाति ।

१. I. reads प्रबलाभ्यां for प्रबलस्य and वर-शापाभ्यां for वर-शापाभ्यां.
 २. J. reads -भावोऽपि for -भावोऽपि. ३. J. reads व्याघ्रः for व्याघ्रः; while B. and D. read स्कान्दे for स्कन्दपुराणे and substitute गणेशत्वं for गणेश्वरत्वं. ४. B. and D. substitute गजत्वं for ऽजगरत्वं, but undoubtedly it is incorrect. ५. B. D. and G. omit शास्त्राणि. ६. B. and D. read प्रारब्धभोगविरुद्धेन and H. प्रारब्धभोगविरोधेन both for प्रारब्धभोगाविरोधेन.

षधादिसाध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च
 बौधायनकल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिभ्योऽवगन्तव्यानि । जपस्तु
 शौनकादिप्रोक्तऋग्विधान-सामविधानादौ बहुधा प्रपञ्चितः ।
 तथा चै ऋग्विधाने स्मर्यते—

‘ ऋतस्येति जपेत् सूक्तं त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अश्वत्थे माघमासे च मूत्ररोगो विनश्यति ॥ (१२३)
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तमश्वत्थे त्र्ययुतं तु चेत् ।
 नानाविधो वातरोगो विनश्यति न संशयः ॥ (१२४)
 वारुणं वा जपेत् सूक्तमयुतं धात्रिमूलके ।
 तापादिव्याधिनाशे तु सुखी पश्चात् स्थितो भुवि ॥ (१२५)
 कटुद्राय जपेत् सूक्तं शीतज्वरविनाशनम् ।
 लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमानारोग्येन शीघ्रतस्तथा ॥ (१२६)
 इमा रुद्राय तवसे जपेत् सूक्तं शिवालये ।
 उष्णज्वरविनाशाय अयुतं नात्र संशयः ॥ (१२७)

१. J. omits the following portion :—

-साध्या । तत्रौषधान्यायुर्वेदप्रसिद्धानि । दानानि च बौधायन-
 कल्प-ब्रह्माण्डपुराणादिष्ववगन्तव्यानि । जपस्तु शौनकादि-

२. B. and D. omit दानानि च. ३. B. D. E. G. H. read तथाहि for तथा
 च; while J. omits च. ४. D. omits the following portion :—

..... त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अश्वत्थे माघमासे च मूत्ररोगो विनश्यति ॥
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं .....

while G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ५. E. G. H. and J. read बहु-
 विधो वातरोगो; while I. बहुधा वातरोगोऽपि both for नानाविधो वातरोगो.
 ६. I. substitutes वातादि- for तापादि-. ७. E. reads सुखे and H. मुखे,
 but the words are complicated. ८. G. reads -निवारणम् for -विनाशनम्.
 ९. B. D. and J. read दृष्ट्वा for स्पृष्ट्वा; while G. substitutes जपेत् for
 ऽयुतं. १०. I. reads नीरोगः for आरोग्यं ११. I. reads त्र्ययुतं for अयुतं.

इमां रुद्राय सूक्तं तु जपेच्चैच्छिवमन्दिरे ।
 कौस-कूलादिरोगघ्नमयुतं नात्र संशयः (१२८)
 ईक्ष्वयन्ती जपेत् सूक्तं लक्षं बिल्वे शिवेऽपि वा ।
 कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं माघमासे न संशयः ॥ (१०१)
 हंसमन्त्रं जपेद्भीमान् त्र्ययुतं विष्णुमन्दिरे ।
 अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ॥ (१०२)
 जपेच्चित्रं देवमन्त्रं शिरोरोगो विनश्यति ।
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पञ्चादयुतं विष्णुमन्दिरे ॥
 अमीवहा स्वप्रयुक्तं जपेत् सूक्तं शिवालये ।
 त्र्ययुतं चेत् कुष्ठरोगी स्वर्णवर्णं प्रयाति सः ॥ (१०७)
 मित्रस्येति जपेत् सूक्तमपस्मारो विनश्यति ।
 महापातकयुक्तोऽपि नीरोगो भूतले स्थितः ॥ (१०८)
 उदसौ कुक्षिगूली तु जपेत् सूक्तं शिवालये ।
 अयुतं माघमासे तु मुच्यते नात्र संशयः ॥ (१०९)

१. B. and D. read this s'loka' after the sixteenth line of this quotation, namely:—

अर्घ्यं दद्यात् कुष्ठरोगी सुवर्णसमतामियात् ।;

while शिवसन्निधौ for शिवमन्दिरे. २. B. D. E. G. and J. substitute काय- for कौस-; while H. काल- for the same. ३. I. reads बिल्वशिरोऽपि वा for बिल्वे शिवेऽपि वा. ४. G. and J. read अयुतं for युतं. ५. I. reads जपेच्छीघ्रं for जपेच्चित्रं. ६. B. and D. substitute पश्येत् for पश्चात्. ७. G. substitutes अयुतं for त्र्ययुतं. ८. B. D. E. G. H. and J. read तीव्रस्यापि for मित्रस्येति. ९. I. reads नीरोगी for नीरोगो. १०. G. reads कुक्षिगूले च for कुक्षिगूली तु.

सूर्यो नो दिवः सूक्तं प्रत्यहं प्रजपेद्दश ॥
 वदेर्या च त्रिवर्षं तु क्षयादिव्याधिनाशनम् ॥ (११०)
 (ऋग्विधान १०१-१६२)

इति । त एते जपा ऋग्विधाने शौनकेन प्रोक्ताः । होमं
 च तत्र स एवाह—

‘ततश्च चित्रमन्त्रेण होमं कुर्यात् सहस्रकम् ।
 अर्केण त्रिमधुं कृत्वा शिरोरोगो विनश्यति ॥
 सप्तम्यां रवियुक्तायां जलमध्ये यदा दश ।
 करवीरैस्तु गायत्र्या होमं कुर्यात् सहस्रकम् ॥
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं मृत्युं जयति सः पुमान्’ ।
 (ऋ. वि. १६१-१७१)

इति । बौधायनोऽपि—

‘असाध्यव्याधिना ग्रस्त उग्रेण प्राणहारिणा ।
 आँ ते रुद्रेति सूक्तेन प्रत्यृचं वाग्यतः शुचिः ॥
 पूर्वमाज्याहुतीहुत्वा उपस्थाय च शङ्करम् ।
 हविःशेषेण वर्तेत एकोत्तरमतन्द्रितः ॥
 पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं रोगेभ्यश्च विमुच्यते ।
 होमकर्मण्यशक्तानां जपस्तद्विगुणो भवेत्’ ॥

१. I. reads सूर्येण for सूर्यो and प्रत्यब्दं for प्रत्यहं. २. B. and D. read वाधिर्यं तु for वदेर्यां तु. ३. B. D. G. and H. read समंत्रकम् for सहस्रकम्. ४. I. reads यया for यदा. ५. G. and J. read यः for सः. ६. B. D. E. and H. read ग्रस्ताः for ग्रस्तः. ७. E. G. and H. read आ ते रुद्रेण. I. अतिरुद्रेण and J. अतिरुद्रेण all for आ ते रुद्रेति. ८. B. D. E. G. H. and J. substitute आहुति for आहुती. ९. I. reads अतन्त्रितः for अतन्त्रितः. १०. I. reads पूर्णे मासि for पूर्णे मासे.

इति । तैत्तिरीयकशाखायां च द्वितीयकाण्डे रोगानिवृ-
त्यर्था होमा बहुधोपवर्णिताः । तत्र तावत्प्रथमप्रश्ने काम्य-
पशुप्रकरणे प्रथमानुवाके—

‘ वायव्यं श्वेतमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. १. १)

इति श्वेतपद्मालम्भनानुवृत्तौ श्रूयते—

‘ वायवे नियुत्वत आलभेत ज्योगामयावी ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ३)

इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वते
नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्—

‘ स एवास्मिन् प्राणापानौ दधात्युत
यदीतासुर्भवति जीवत्येव ’ ।

(तै. सं. २. १. १. ४)

इति । स एव नियुत्वान् वायुरेव । अस्मिन् दीर्घरोगवति
इतासुर्गतप्राणः । द्वितीयानुवाके श्रूयते—

‘ यो वरुणगृहीतः स्यात् स एवं वारुणं
कृष्णमेकशित्तिपादमालभेत ’ ।

(तै. सं. २. १. २. १)

१. G. omits from वायव्यं श्वेतमालभेत to द्वितीयानुवाके श्रूयते. २. B. and D. omit from श्वेतपद्मालम्भना ... to फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्. We do not give any readings on these mantras though they are found in manuscripts both including यदीतासुर्भवति. E. and H. omit श्वेतपद्मालम्भनं and श्रूयते and then read वायवे नियुत्वत आलभेत and add इत्युपक्रम्य omitting ज्योगामयावी । इति । ज्योगामयावी दीर्घरोगी । वायोरश्वानियुतः तद्वते नियुत्वते । फलं च वाक्यशेषे श्रुतम्—स एवास्मिन्प्राणापानौ दधात्युत and substituting उभयदातासुर् for यदीतासुर्. ३. J. reads वाक्यशेषेण for वाक्यशेषे.

इति । वरुणगृहीतो जलोदराख्यव्याधिगृहीत इत्येके ।
अज्ञातरोगग्रस्त इत्यन्ये । एकः शितिः श्वेतः पादो यस्य स
एकशितिपात् ।

‘ स एवैनं वरुणपाशाद्विमुञ्चति ’ ।

(तै. सं. २. १. २. २)

इति फलम् । स एव वरुण एव । वरुणपाशादुक्तरो-
गात् । तस्मिन्नेवानुवाके—

‘आग्नेयं कृष्णग्रीवमालभेत सौम्यं बभ्रुं ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. १. २. ७)

इति । बभ्रुः पिङ्गलवर्णः । तत्फलं तु—

‘अग्नेरेवास्य शरीरं निष्क्रीणाति सोमाद्र-
समुत यदीतासुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. १. २. ७)

इति । चतुर्थानुवाके—

‘ यदि विभीयाद्दुश्चर्मा भविष्यामीति ’

सोमा पौष्णं दयामालभेत’ ।

(तै. सं. २- १- ४- ३)

इति । कण्डूत्यादिभिश्चिह्नैर्भविष्यद्रोगं निश्चितवतः तस्मा-
द्भयं सम्भवत्येव । तत्फलं तु—

‘ न दुश्चर्मा भवति ’ ।

(तै. सं. २. १. ४. ३)

१. G. omits from जलोदराख्यव्याधिगृहीतः—to तस्मिन्नेवानुवाके । - आग्ने-
यम् both including and substitutes कृष्ण- for कृष्ण-. २. B. and D. read
महोदराख्यादि- for जलोदराख्यव्याधि-. ३. B. and I. read प्रज्ञातरोग- for
अज्ञातरोग-; while E. H. I. and J. mit -ग्रस्तः-

इति । षष्ठानुवाके—

‘प्राजापत्यं तूपरमालभेत यस्यावज्ञातमिव ज्योगामयेत्’ ।

(तै. सं. २. १. ६. ३)

इति । तूपरः शृङ्गहीनः पशुः । तत्फलं तु—

‘स एवैनं तस्मात् क्षामान्मुञ्चति’ ।

(तै. सं. २. १. ६. ५)

इति । स एव प्रजापतिरेव । तस्मात् क्षामादस्पष्टादीर्घ-
रोगात् । नवमानुवाके—

‘मैत्रश्चेतमालभेत वारुणं कृष्णं ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । तत्फलं तु—

‘साक्षादेवैनं वरुणपाशान्मुञ्चति उत
यदीतासुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. १. ९. ३)

इति । एवमेते रोगनिवर्तकाः पशवः प्रथमप्रश्नेऽभिहिताः ।
तथा द्वितीयप्रश्ने काम्येष्टिप्रकरणे प्रथमानुवाके श्रूयते—

‘अग्नये सुरभिमते पुरोडाशमष्टाकपालं
निर्वपेद्यस्य गावो वा पुरुषा वा प्रमीयेरन्
यो वा विभीयात्’ ।

(तै. सं. २. २. २. ३-४)

इति । भयप्रतियोगी तु रोगात्मकः पूतिगन्धोऽवगन्तव्यः ।
वाक्यशेषे—

‘पूतिगन्धस्यापहत्यै’ ।

(तै. सं. २. २. २. ४)

इति तत्फलसंकीर्तनात् । तृतीयानुवाके—

‘अग्नये पवमानाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपे-

दग्नये पावकाग्नये शुचये ज्योगामयावी’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २)

इति । तत्फलं तु—

‘यदग्नये पवमानाय निर्वपति प्राणमेवा-

स्मिंस्तेन दधाति । यदग्नये पावकाय वाचमेवा-

स्मिंस्तेन दधाति । यदग्नये शुचये आयुरेवास्मिं-

स्तेन दधाति । उत यदीतासुर्भवति जीवत्येव’ ।

(तै. सं. २. २. ४. २-३)

इति । तथा तत्रैव श्रुतम्—

‘एतामेव निर्वपेच्चक्षुष्कामः’ ।

(तै. सं. २. २. ४. ३)

इति । चक्षुष्कामो नेत्ररोगग्रस्तः ।

‘यदग्नये शुचये चक्षुरेवास्मिंस्तेन

दधात्युत यद्यन्धो भवति प्रैव पश्यति’ ।

तै. सं. २. २. ४. ३-४)

१. B. and D. read भयप्रतिरोगित्वात् तत्र रोगात्मकः, H. भयप्रति-
रोगीत्वन्नरोगात्मकः, E. and G. भयप्रतिरोगी त्वन्नरोगात्मकः and J. भयप्रति-
रोगात्मकः for भयप्रतियोगी तु रोगात्मकः. २. I. reads-कीर्तनात् for
-संकीर्तनात्.

इति तत्फलश्रवणात् ।

अनयैव दिशा वाक्यान्तराण्यप्युदाहरणीयानि । ऋग्वेद-
यजुर्वेदाश्रितौ जप-होमौ प्रदर्शितौ सामवेदाश्रितावपि सामवे-
दपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ ।

अर्चनानि तु शैव-वैष्णवाद्यागमादिषु प्रसिद्धानि । अर्च-
नादिभिरित्यादिशब्देनार्घ्य-ध्यानयोग-प्राणायामादयो दृष्टादृष्टो-
पाया व्याधिनिवर्तका अवगन्तव्याः । ते च योगशास्त्रादौ प्र-
सिद्धाः । अस्माभिर्ग्रन्थविस्तरभयान्नात्र लिख्यन्ते ।

नच-उक्तेषु जपादिष्वनुष्ठितेष्वपि कचित्फलविसंवाद-
दर्शनात् न विलम्बप्रवृत्तिरिति शङ्कनीयम् । औषधेष्वप्यस्य
न्यायस्य समानत्वात् । तत्रापि मा भूद्विलम्ब-इति चेत् । हन्तैव-
मायुर्वेदो दत्तजलाञ्जलिः स्यात् ।

अथ मन्यसे प्रयुज्यमानेष्वौषधेषु कस्माच्चिद्दोषानिवर्त्य-
दोषप्रबलत्वाद्वा निवर्तकौषधप्रयोगस्याभ्यासोऽपेक्षितः -इति ।
तर्हि जपादिष्वपि तुल्यमेतदुत्तरम् ।

‘सकृत्कृते कृतः शास्त्रार्थः’ ।

इति न्यायस्त्वदृष्टफलेष्वेवावगन्तव्यो न दृष्टफलेषु । अ-
त एवावघातादिष्ववृत्तिः परिकल्प्यते । न खल्वनिष्पन्नेषु
तण्डुलेषु सकृन्मुसलप्रहारेणाववातविधेश्चरितार्थतां मीमांसका

१. I. reads सामवेदाथर्ववेदाश्रितावपि सामविधानादिपर्यालोचनया प्रदर्श-
नीयौ for सामवेदाश्रितावपि सामवेदपर्यालोचनया प्रदर्शनीयौ. २. E. G. and
H. read आगमादिषु for अर्चनादिभिः. ३. B. D. and E. read सामान्यत्वात्
for समानत्वात्. ४. J. reads सकृत्कृति- for सकृत्कृतेः. ५. B. and D. add
न before मीमांसकाः.

मन्यन्ते । तत्र यथा तण्डुलनिष्पत्तिपर्यन्तोऽवघाताभ्यासः ए-
वमत्रापि रोगानिवृत्तिपर्यन्तो जपाद्यभ्यासो द्रष्टव्यः ।

यत्तु क्वचिज्जपादीनामल्पसङ्ख्याश्रवणं तदल्पदोषविषयत-
या व्यवस्थापनीयम् । एवं च सति न कापि विसंवादः ।

अयं च व्याधिप्रतीकारन्यायः सर्वेष्वपि अनिष्टेषु प्रारब्ध-
फलेषु कर्मसु योजनीयः । यदि जपादीनां प्रायश्चित्तत्वमङ्गीकृत्य
प्रारब्धकर्मनिवृत्तिरभ्युपेयते यदि वा तदनङ्गीकारेण फलमात्रप्र-
तिबन्धः सर्वथाऽपि विहिते जपादौ विलम्बेण प्रवृत्तिः सिद्ध्यति ।

यदा भोगैकनिवर्त्यत्वशङ्कायुक्तेष्वपि प्रारब्धफलेष्वीदृश-
प्रतीकारविलम्बः तदाऽनारब्धफलेषु कर्मसु प्रायश्चित्तप्रवृत्ति-
विलम्बोऽस्तीति किमु वक्तव्यम् ? तस्माद्यथोक्तेषु प्रायश्चित्तेषु
निःसन्दिग्धतयैव प्रवर्तितव्यमित्यशेषमतिमद्बलम् ॥

तदेवमयं भगवान् पराशराचार्यः काण्डद्वयेन व्यवहारसू-
चनसहितमाचारप्रायश्चित्तप्रपञ्चमभिधाय शास्त्रमुपसंहरति—

एतत्पाराशरं शास्त्रं श्लोकानां शतपञ्चकम् ।

द्विनवत्या समायुक्तं धर्मशास्त्रस्य सङ्ग्रहः ॥

इति । पराशरेण कस्यैचिदुपपुराणस्यापि निर्मितत्वान्तस्य च
ज्ञानप्रधानत्वात् तद्व्यवच्छेत्तुमेतदित्युक्तम् ।

‘अथातो हिमशैलाग्रे’—

(प. स्मृ. १. १.)

१. G. reads -अभ्यासा द्रष्टव्याः for -अभ्यासो द्रष्टव्यः. २. B. and D. do not insert this यदि. ३. B. and D. do not insert यदि. ४. I. omits सिद्ध्यति. ५. B. and D. read तदेवमाह for तदेवमयं. ६. B. D. E. G. H. and J. read -प्रायश्चित्तद्वयम् for -प्रायश्चित्तप्रपञ्चम्. ७. B. and D. read उपपातकस्यापि for उपपुराणस्यापि, but it seems quite wrong.

इत्यारभ्य प्रणीतो द्वादशाध्यायात्मको ग्रन्थसन्दर्भः प्रकृतत्वा-
देतच्छब्देन परामृश्यते । अस्य शास्त्रस्य कलिधर्मविषये प्रा-
माण्यातिशयं पूर्वोक्तमनुस्मारयितुं पराशरसम्बन्धोपवर्णनम् ।
शास्त्रशब्दोऽत्र विधायकं वचनमाचष्टे । शासनाच्छास्त्रमिति त-
द्व्युत्पत्तेः । ननु-शासनाच्छास्त्रमित्यपि तद्व्युत्पत्तिरस्ति । तदुक्तं
पुराणे-

‘शासनाच्छंसनाच्चैव शास्त्रमित्यभिधीयते’ ।

इति । बाढम् । सा व्युत्पत्तिर्मोक्षशास्त्रविषया । तस्य सि-
द्धैर्ब्रह्मतत्त्वाख्यानरूपत्वात् । अत्र त्वनुष्ठेयार्थकथनात्पूर्वोक्तैव ।
तदेवाभिव्यञ्जयितुं धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम् । वचनान्तराणामा-
वापोद्वापनिवृत्तये संख्याभिधानम् । मन्वादिसमृतिवद्वन्त्यर्बाहु-
ल्याभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य तद्वयवच्छेदाय स-
ङ्ग्रह इत्युक्तम् ।

अस्यै शास्त्रस्यार्थानुष्ठानप्रधानत्वात् पाठस्य स्वर्गम्पति
अकिंचित्करत्वमाशङ्क्य वेदाध्ययनवत्स्वर्गसाधनत्वमाह-

यथाऽध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गगामिना ॥

१. E. and J. substitute पराशरशब्दोऽत्र for शास्त्रशब्दोऽत्र; while G. reads शासनात् for शासनात्. २. E. reads ब्रह्मसत्त्वाख्यान-, G. -ब्रह्मा-
ख्यान-, H. -ब्रह्मत्वाख्यान- and J. -ब्रह्मरूपत्वाख्यान- all for ब्रह्मतत्त्वाख्यान-.
३. I. reads शास्त्रमित्युक्तम् for धर्मशास्त्रस्येत्युक्तम्. ४. E. omits ऽभिधा-
नम् । मन्वादिसमृतिवद् ग्रन्थबाहुल्याभावात् केषांचिद्धर्माणामनुक्तिमाशङ्क्य
तद्वयवच्छेदाय. ५. B. and D. omit अभावात् and read बाहुल्यात्. ६. B. D. E.
and H. substitute तस्य for अस्य. ७. B. and D. substitute अया-
for यथा.

निगदव्याख्यातमेतत् ।

ननु—व्यासेन कलिधर्माणां पृष्टत्वोत्

“ कलौ पाराशराः स्मृताः ” ।

(प. स्मृ. १. २४.)

इति पराशरेणोत्तरितत्वाच्च पराशरोक्ताः सर्वे कलिधर्मा
एवेति वक्तव्यम् । किञ्च ।

‘ शेषं मुनिविभाषितम् ’ ।

(प. स्मृ. १. ३४)

इति इतरमुन्युक्तकलिनिषेधानामप्यभ्युपगतिः स्पष्टं ल-
क्ष्यते । अतो मूलोक्ताघसङ्कोचादीनां मूलोन्नीतदूरयात्रादीनाम-
स्मिन् युगे प्रवृत्तावप्रवृत्तौ च विरोधो जागरूकः । नच-
बाहुल्यमात्रेण स्मृतेः कलिधर्मविषयत्वं किं न स्यात् ?—
इति वाच्यम् । विभाजकनिमित्ताभावात् । निषेधवचनानां
निमित्तत्वे कृष्यादिकस्यापि अननुष्ठेयत्वापत्तेः । एतद्वन्थोक्त-
व्यतिरिक्तविषयाणां तेषां निमित्तत्वे अघसंकोचादीनामपि कृ-
ष्यादिवदनुष्ठेयत्वापत्तेः । संन्यासाद्याश्रम-कृष्यादिव्यतिरिक्ता-
पट्वृत्तिः सेतुयात्राव्यतिरिक्तदूरयात्रादीनामग्राह्यत्वापत्तेः । आ-
चारस्य तथात्वे अतिप्रसङ्गापत्तेः । स्मृतिवैयर्थ्यापत्तेश्च—इति
चेत् । अत्रोच्यते—

१. B. D. G. and J. read निगदव्याख्यानमेतत् for निगदव्याख्यातमेतत्.
२. From this word to (P. 292, L. 23) the end of माधवाचार्यवर्यः the
intermediate portion does not appear in B. D. E. G. H. and J., but
occurs in A. and I. It is possible no doubt the coin of author.
३. I. reads स्पृष्टत्वात् for पृष्टत्वात्. ४. I. reads पराशरस्मृतिः.

कलौ पराशरोक्तं तद्वचनोन्नीतं च सर्वमप्यनुष्ठेयमेव ।
 नानुष्ठेयं किञ्चिदप्यास्ति । किन्त्वनुष्ठाने विशेषो विज्ञायते ।
 समन्वयबलात् । तथाहि—निषेधाश्च युगप्रयुक्तानुपपत्ति-
 मूलकाः । अन्यथा विध्युत्पत्तिवैयर्थ्यात् । अनुपपत्तिश्च
 दृष्टाऽदृष्टा चेति द्विविधा । तत्र दृष्टानुपपत्तिमूलकानामनु-
 स्थानमननुष्ठानं चानिन्दितम् । यत्र अनन्यथासिद्धिप्रति-
 प्रसवविधिरुन्नीयते तत्र दृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते ।

“दूराध्वोपगतं श्रान्तं ”

(प. स्मृ. १. ४१)

“ यति हस्ते जलं दद्यात् ”

(प. स्मृ. १. ५३)

“ वैश्वदेव उपस्थितम् ”

(प. स्मृ. १. ४१)

“ चातुर्वर्ण्याश्रमागतम् ”

(प. स्मृ. २. १)

“ एकपिण्डास्तु दायादाः ”

(प. स्मृ. ३. ७)

“ देशान्तरमृतः कश्चित् ”

(प. स्मृ. ३. १०)

“ ब्रह्मचारी गृहे येषाम् ”

(प. स्मृ. ३. १८)

“ सव्रतः सत्रपूतश्च ”

(प. स्मृ. ३. २१)

“आहिताग्निश्च यो द्विजः”

(प. स्मृ. ३. २१)

“राज्ञश्च सूतकं नास्ति”

(प. स्मृ. ३. २२)

“यस्य चेच्छति पार्थिवः”

(प. स्मृ. ३. २२)

“सम्प्रणीतः श्मशानेषु”

(प. स्मृ. ८. २२)

“दास-नापित-गोपाल-कुलमित्रा-श्वर्षसीरिणः”

(प. स्मृ. ११. २१)

“यजेत वाश्वमेधेन”

(प. स्मृ. १२. ७१)

इत्याद्यन्यथानुपपत्त्या दूरयात्राविधिरुन्नेयः ।

“एकाहाच्छुद्ध्यते विप्रः”

(प. स्मृ. ३. ४)

इत्यवसङ्गोचविधिर्यायावरविषयत्वेन वा औपासनोक्ताप-
वादप्रातिप्रसवविषयत्वेन वा अन्यथासिद्धः ।

“नष्टे मृते प्रव्रजिते”

(प. स्मृ. ४. २८)

इति पुनरुद्वाहविधिः परिवेदनाद्यक्रमाविवाहविषयत्वेन
अन्यथासिद्धः ।

“क्षेत्रजश्चैव”

(प. स्मृ. ४. २२)

इत्यादि क्षेत्रजादिपुत्रभेदप्रदर्शनं कुण्ड-गोलकप्रदर्शनवत् प्रायश्चित्तार्थत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

न च-दत्तौरसयोरपि तथा स्यात्-इति वाच्यम् । ऋतुगमनप्रशंसनेन वैपरीत्यानिन्दनेन च औरसस्येव लक्षणप्रणयनेन दत्तस्यापि विध्यभिप्रायविषयत्वप्रतिपादनात् दत्तौरसकथनं न प्रायश्चित्तरूपमिति स्पष्टीकृतम् ।

“संसर्गमाचरेद्विप्रः”

(प. स्मृ.)

इत्यादि संसर्गप्रायश्चित्तं लोकविलक्षणयाजनादिविषयत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

“आसनात् शयनात् यानात्”

(प. स्मृ. १२, ७९)

इति तु पातित्यमात्रपादकत्वेन अन्यथासिद्धम् ।

अन्यत्र गोवधादौ अदृष्टानुपपत्तिः कल्प्यते । तेषामनुष्ठानं निन्दितम् । यत्र प्रत्यक्षोऽपूर्वविधिर्दृश्यते कृष्यादौ तस्य अननुष्ठानं निन्दितम् । तदितरविषयत्वेनैव निषेधानां प्रवृत्तत्वात् । पूर्वोक्तानन्यथासिद्धविधिविषयाणामप्येवमेव द्रष्टव्यम् । तेषामपि स्वस्वविषयेषु प्रत्यक्षापूर्वविधित्वात् । एतदभिप्रायेणैव सर्वमपि व्याख्यानं सद्गच्छत इति सर्वं समञ्जसम् ।

अध्यायाचारकाण्डानभिहितसमयाचारभेदान् द्वितीये काण्डेऽध्यायाष्टकेऽपि कचिदनभिहितान् निष्कृतीनां प्रभेदान् । अध्याये द्वादशेऽस्मिन्नकथयदनघः शक्तिसूनुर्मुनीन्द्रः तं शिष्टानुग्रहार्थं सुविवृतमकरोन्माधवाचार्यवर्यः ॥ १ ॥

१. A. reads विलक्षण- for लोकविलक्षण-. २. This does not appear in I. ३. A reads शिष्या- for शिष्टा-.

अध्यायेऽत्रैवशिष्टं समुदितमुभयोः काण्डयोर्द्वादशे स्यात्
प्रायश्चित्तं यदस्मिन्ननुपदमवदेत्पातकादौ रहस्ये ।

अन्यत् सौम्यादिकृच्छ्रं सुविहितफलदं कर्मणो यो विपाकः
सर्वं भावोपलक्ष्यं स्मृतिहृदयविदा व्याकृतं माधवेन ॥ २ ॥

इति श्रीमहाराजाधिराजपरमेश्वर-वैदिकमार्गप्रवर्तक-श्री
वीरबुक्कभूपालसाम्राज्यधुरन्धरस्य माधवामात्यस्य कृतौ परा-
शरस्मृतिव्याख्यायां माधवीयायां द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ।

समाप्तमिदं प्रायश्चित्तकाण्डम् ।

---

१. B. D. and H. read चावशिष्टं. G. स्वावशिष्टं and G. वा ऽवशिष्टं
for ऽत्रावशिष्टं. but it seems incorrect. २. B. D. E. H. J. and I. read
अगमत् for अवदत्. ३. B. D. E. G. H. and J. read रहस्यम् for रहस्ये-
४. E. and I. read स्मृतिहृदयमिदं for स्मृतिहृदयविदा; while B. D. H.
substitute व्याकृते for व्याकृतं. ५. B. and D. read -राजाधिराज- for
-महाराजाधिराज-. ६. B. D. E. G. H. and J. read प्रवर्तकस्य for
-प्रवर्तक-. ७. B. and D. read only अमात्यस्य for माधवामात्यस्य.

17
[Faint, illegible text in Devanagari script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

[Faint, illegible text in Devanagari script, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

The names occurring in the Parāśara Śāmbhita.

ADHYĀYA XII.

उशनाः 12, 53.

पराशरमतम् 12, 75.

पराशरम् 12, 82.

मनुः 12, 38.

रामचन्द्रः 12, 70.

विन्ध्य 12, 75.

स्वायम्भुवः 12, 8.

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY
Jangamawadi Math, Varanasi
Acc. No. 1977

A list of the names of authors and works, &c., occurring in Mādhavāchāryā's Commentary on the Parāśar Sāmbhitā, Adhyāya XII.

१ अंगिराः—50, 7. 51, 6. 67, 16. 74, 2. 76, 8. 83, 5. 178, 4. 190, 14.	१६ गरुडपुराणम्—226, 6. 232, 7.
२ अभिपुराणम्—221, 13.	१७ गौतमः—56, 4. 56, 9. 59, 15. 86, 5. 114, 12. 129, 1. 142, 3. 148, 1. 174, 2. 179, 12. 180, 3. 257, 10. 265, 1.
३ अत्रिः—167, 6.	१८ चतुर्विंशतिमतम्—28, 8. 47, 11. 74, 8. 88, 7. 116, 11. 117, 9. 132, 4. 155, 11. 159, 1. 162, 6. 172, 15. 178, 10. 196, 11. 197, 9. 199, 15. 200, 13.
४ अभिधानम्—206, 6.	१९ चमत्कारखण्डम् (स्कन्दपुराणम्)—220, 5.
५ आपस्तम्बः—57, 14. 65, 15. 89, 6. 121, 18. 144, 9. 172, 7. 172, 18.	२० छन्दोगाः—1, 15.
६ आश्वमेधिकम्—144, 2.	२१ छागलेयः—196, 4.
७ उदाहरणम्—273, 16.	२२ जमदग्निः—203, 5.
८ उमामहेश्वरसंवादः—222, 11. 227, 11. 229, 11. 238, 8. 240, 8. 250, 11. 261, 12.	२३ जातूकर्ण्यः—80, 2. 109, 13.
९ उशनाः—143, 5.	२४ जाबालिः—111, 10. 112, 17. 183, 5. 195, 11.
१० ऋग्विधानम्—279, 4.	२५ तैत्तिरीयब्राह्मणम्—35, 4.
११ कण्वः—48, 15. 128, 15. 200, 10.	२६ तैत्तिरीयारण्यकम्—48, 7.
१२ कात्यायनः—12, 12.	२७ तैत्तिरीयसंहिता—53, 5. 282, 1.
१३ काश्यपः—49, 1. 60, 5. 247, 9. 253, 9.	२८ दक्षः—13, 1. 65, 9.
१४ कूर्मपुराणम्—6, 17. 8, 2. 14, 2. 17, 7. 161, 1.	
१५ गर्गः—43, 10.	

- २९ देवलः-23, 12. 61, 1. 67,
22. 82, 9. 147, 4. 192,
10. 201, 6.
- ३० नन्दिपुराणम्-242, 11.
- ३१ नागरखण्डम् (स्कन्दपुराणम्)-
230, 1.
- ३२ नारदः-12, 8. 116, 19. 203,
8.
- ३३ नारदपुराणम्-228, 5. 267,
10.
- ३४ पतञ्जलिः-205, 7.
- ३५ पद्मपुराणम्-219, 16. 240,
15. 269, 1.
- ३६ पराशरोपपुराणम्-276, 6.
- ३७ पुराणम् 288, 6.
- ३८ पुलस्त्यः-77, 16. 80, 15.
- ३९ पैठीनसिः-25, 5. 62, 11.
111, 14. 115, 1. 132, 7.
148, 9. 152, 5. 162, 3.
- ४० पौराणिकाः-124, 15.
- ४१ प्रचेताः-114, 4. 134, 7.
- ४२ प्रजापतिः-43, 4. 49, 9. 74,
5.
- ४३ प्रभासखण्डम्-230, 12.
- ४४ बह्वृचा :-2, 8.
- ४५ बादरायणः- 3, 8. 275, 4.
- ४६ बृहद्याज्ञवल्क्यः- 79, 6.
- ४७ बृहद्विष्णुः-79, 1.
- ४८ बृहस्पतिः-16, 7. 28, 1. 73,
10. 78, 5. 81, 5. 84, 2.
141, 13. 143, 8. 153, 8.
167, 1.
- ४९ बौधायनः-15, 6. 45, 14.
138, 14. 135, 11. 160,
4. 163, 10. 181, 12.
- ५० ब्रह्मपुराणम्-197, 6. 209, 6.
210, 14. 224, 18. 245,
7. 266, 1. 272, 6.
- ५१ भरद्वाजः-108, 17.
- ५२ भविष्यपुराणम्-66, 7. 67,
16.
- ५३ भविष्योत्तरम्-210, 6.
- ५४ भारद्वाजगृह्यम्-109, 2.
- ५५ भृगुः- 146, 1. 177, 7.
- ५६ मनुः-4, 9. 27, 12. 34, 2.
35, 13. 42, 10. 49, 5.
54, 15. 55, 14. 57, 4.
60, 16. 69, 2. 80, 10.
82, 5. 82, 12. 86, 9. 87,
6. 90, 8. 95, 6. 96, 4.
96, 14. 99, 1. 103, 13.
104, 11. 105, 6. 107, 4.
108, 1. 110, 6. 111, 17.
113, 12. 115, 9. 120, 15.
123, 9. 125, 17. 130, 11.
136, 17. 11. 137, 138,
15. 140, 12. 141, 8. 147,
13. 154, 10. 160, 10. 164,
5. 167, 7. 168, 1. 169,
1. 170, 1. 170, 13. 211,
9. 215, 6. 223, 11. 242,
3. 252, 1. 252, 12.
- ५७ मध्यमाङ्गिराः-64, 12. 72, 7.
- ५८ महाभारतम्-235, 10.
- ५९ मार्कण्डेयः-144, 6. 181, 8.
- ६० मार्कण्डेयपुराणम्-241, 11.
244, 8. 255, 15. 265, 6.

- ६१ यमः-3, 16. 41, 15. 42,
2. 59, 1. 63, 6. 114, 8.
116, 14. 121, 10. 139,
8. 140, 4. 140, 16. 141,
21. 147, 8. 149, 10. 153,
4. 156, 1. 163, 7. 164,
14. 166, 12. 167, 15. 168,
10. 180, 3. 181, 3. 182,
1. 183, 14. 189, 11. 191,
15. 195, 16. 246, 13. 263,
11.
- ६२ याज्ञवल्क्यः-13, 5. 44, 5.
48, 3. 54, 10. 55, 7. 68,
9. 70, 5. 74, 14. 75, 13.
81, 14. 84, 15. 101, 3.
104, 6. 106, 10. 115, 4.
123, 15. 125, 13. 131, 1.
150, 8. 151, 13. 153, 8.
162, 17. 165, 4. 167, 4.
167, 10. 168, 13. 169,
7. 171, 7. 179, 6. 180,
6. 182, 7. 183, 8. 213,
11. 229, 1. 255, 5.
- ६३ लिङ्गपुराणम्-14, 6.
- ६४ वराहपुराणम्-268, 5.
- ६५ वसिष्ठः-11, 13. 28, 4. 71,
1. 73, 2. 88, 18. 89, 13.
96, 9. 107, 16. 121, 1.
125, 4. 126, 8. 138, 14.
148, 5. 150, 12. 155, 6.
166, 1. 171, 1.
- ६६ वामनपुराणम्-224, 5.
- ६७ वायुपुराणम्-249, 10. 261,
5.
- ६८ वायुसंहिता-227, 6.
- ६९ विश्वामित्रः-203, 1.
- ७० विष्णुः-5, 10. 6, 17. 64,
9. 92, 4. 94, 7. 97, 11.
99, 11. 106, 5. 107, 8.
136, 7. 137, 4. 137, 13.
138, 3. 156, 10. 189, 16.
194, 13. 252, 5.
- ७१ विष्णुपुराणम्-209, 12.
- ७२ विष्णुधर्मोत्तरम्-208, 8.
209, 17. 219, 8. 233, 3.
250, 1. 260, 5. 269, 5.
272, 14.
- ७३ वृद्धगौतमः-228, 16. 237, 1.
249, 8. 252, 8. 270, 13.
- ७४ वृद्धपराशरः-4, 3. 10, 16.
130, 1. 132, 1.
- ७५ वृद्धबौधायनः-270, 8.
- ७६ वृद्धमनुः-35, 19.
- ७७ वृद्धशातातपः-142, 12. 149,
4.
- ७८ वृद्धहारीतः-115, 18.
- ७९ व्याघ्रः-44, 12. 81, 10. 109,
8. 143, 1.
- ८० व्यासः-15, 14. 16, 11. 75,
10. 79, 9. 82, 1. 248, 9.
- ८१ शङ्खः-56, 9. 62, 5. 66, 12.
68, 5. 97, 6. 108, 13.
124, 6. 125, 7. 127, 6.
127, 14. 131, 14. 146,
5. 190, 6. 192, 6.
- ८२ शङ्ख-लिखितौ-151, 5. 163,
4. 246, 7. 253, 6. 259,
4. 263, 4. 269, 16.

- ८३ शाण्डिल्यः-128, 12. 129, 8.
- ८४ शातातपः-4, 6. 142, 8. 166, 6.
- ८५ शिवधर्मोत्तरम्-208, 5. 227, 1. 236, 6. 239, 4. 243, 11. 250, 8.
- ८६ श्रुतिः-275, 9.
- ८७ षट्त्रिंशन्मतम्-78, 6. 87, 11. 115, 14. 116, 9. 139, 5.
- ८८ संवर्तः-39, 8. 57, 10. 58, 7. 85, 11. 129, 11. 148, 13.
- ८९ छमन्तुः-61, 9. 72, 12. 83, 11. 141, 4.
- ९० स्कान्दे रेवाखण्डम्-224, 9. 231, 3. 253, 1. 264, 3.
- ९१ स्मरणम्-78, 10. 88, 14. 124, 9. 206, 3. 206, 8.
- ९२ स्मृत्यन्तरम्-76, 1. 90, 14. 143, 12. 196, 16. 197, 3. 199, 12. 200, 5.
- ९३ स्वप्नाध्यायविदः-3, 1.
- ९४ हारीतः-43, 7. 49, 14. 75, 6. 108, 7. 116, 6. 119, 10. 123, 6. 124, 1. 133, 1. 135, 5. 149, 16. 151, 1. 170, 10. 184, 4. 192, 17. 212, 14. 247, 1. 252, 15.

Index of Quotations, Vol. II., Part II.

१. अङ्गिराः—

- आसीनश्च स्थितो वाऽपि 191, 4.
 आहिताग्नेर्द्विजाग्र्यस्य 76, 9.
 अङ्कारमादितः कृत्वा 191, 2.
 एकाहेन तु कृच्छ्रोऽयम् 191, 9.
 एतत्पातकमुक्तानां 191, 11.
 एषामन्यतमं यद्यत् 191, 7.
 कृत्वा पापं न गूहेत 51, 7.
 गव्यस्य पयसो ज्वाले 191, 5.
 गृहस्थोक्तानि पापानि 75, 3.
 गोमूत्रेण समायुक्तं 191, 8.
 चातुर्वैद्यो विकल्पी च 50, 5.
 तस्माच्छूद्रं समासाद्य 178, 5.
 दग्धोऽभावे भवेत्तक्रं 191, 6.
 पर्षद् या ब्राह्मणानां तु 74, 3.
 पर्षद् या ब्राह्मणानां च 67, 11.
 प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं 178, 6.
 प्रातःस्नानसमारम्भं 190, 16.
 पुनर्न च पिबेज्जातु 83, 10.
 बृहस्पतिसवेनेष्टा 83, 6.
 ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् 76, 10.
 भूमिप्रदानं यः कुर्यात् 83, 9.
 भूमौ वीरासने युक्तः 191, 3.

- महद्भिश्चापि युक्तानां 191, 12.
 युक्तस्त्रिषवणस्नायी 190, 15.
 वैश्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता 67, 12.
 74, 4.
 शौचवच्छोधनं कुर्युः 75, 4.
 समत्वं ब्राह्मणैर्गच्छेत् 83, 7.
 सर्वपापहरो दिव्यो 191, 10.
 सावित्रीं व्याहृतीश्चैव 191, 1.

२. अग्निपुराणम्—

- कन्यां ददाति शुल्केन 221, 20.
 कुज्योतिः कुत्सितो वैद्यः 221, 16.
 कुरुक्षेत्रे च यद्दानं 222, 7.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति 222, 5.
 तथोभयमुखीं दोलां 222, 6.
 न संहेत यशस्तेषां 222, 3.
 निन्दको द्विज-देवानां 221, 18.
 निर्दोषं सुहृदं भार्यी 222, 2.
 न्यासापहर्ता मित्रधुक् 222, 1.
 भूमि-कन्यापहर्ता च 222, 9.
 मातरं पितरं वृद्धं 221, 14.
 मासिके च नवश्राद्धे 222, 8.
 लोभात्त्यजति यस्त्वेतान् 221, 15.
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् 221, 19.

शूद्रानुग्रहकर्ता च 221, 17.

हस्त्यश्व-रथ-यानानि 222, 4.

३. अत्रिः—

एकादशगुणान् वाजपि 167, 8.

महापापैरपि स्पृष्टो 167, 9.

४. अभिधानम्—

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

५. आपस्तम्बः—

अथ यस्य 122, 8.

अथ यस्य पिता 121, 19.

अथ वा 122, 7.

अथोपनयनम् 122, 3.

अयाचितं तु राजन्ये 173, 4.

अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 11.

अहोरात्रोषितो भूत्वा 145, 7.

कुक्कुटाण्डप्रमाणं तु 172, 13.

गुरुं हत्वा 66, 2.

चतुर्थकाल- 89, 7.

चतुर्विंशतिरयाच्याः 172, 10.

ततः संवत्सरम् 122, 3.

तेषामभ्यागमनं 121, 20.

तेषामभ्यागमनं 122, 10.

तेषामिच्छतां 122, 1.

तेषामिच्छतां 122, 11.

त्र्यहं निरशनं पादः 173, 1.

त्रिवर्णेषु च सामान्यं 145, 1.

दातारं नोपतिष्ठेत् 145, 12.

दिनद्वयं तु नादनीयात् 173, 13.

द्वादश वर्षाणि 122, 11.

नास्मिँल्लोके 66, 4.

नीलीदारु यदा भिन्ध्याद् 145, 8.

नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा 145, 6.

नीलीरक्तं यदा वखं 144, 10.

नीलीरक्तेन वखेण 145, 11.

पतितस्तु भवेद्विप्रः 145, 3.

पालनं विक्रयश्चैव 145, 2.

प्रतिपूरुषं 122, 4.

प्रातः पादं चरेच्छूद्रः 173, 3.

यथा प्रथमेऽतिक्रमे 122, 2.

रोमकूपैर्यदाऽगच्छेत् 144, 12.

लोहितकेन 58, 15.

विप्रहा ऽरण्ये 65, 15.

वृथा तस्य महायज्ञाः 145, 5.

शोणितं दृश्यते तत्र 145, 9.

सप्तभिः पावमानीभिः 122, 5.

स्नानं दानं जपो होमः 145, 4.

सायं त्र्यहं तथा पादः 173, 2.

सायं द्वाविंशतिर्ग्रासाः 172, 9.

सायं प्रातर्दिनार्धं स्यात् 173, 7.

सायं प्रातस्तथैवोक्तं 173, 12.

स्त्रीणां क्रीडार्थसम्भोगे 145, 10.

६. आश्वमेधिकम्—

यशुत्तिष्ठत्यनाचान्तो 144, 3.

सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत 144, 4.

७. उदाहरणम्—

तच्छान्तिरौषधैर्दानैः 273, 18.

पूर्वजन्मकृतं पापं 273, 17.

८. उमामहेश्वरसंवादः-

अकृत्वा खलयज्ञं तु 238, 9.
 अग्निहोत्रं भवेद्यस्य 227, 12.
 अदत्त्वा चाग्नि-विप्रेभ्यः 228, 4.
 अर्धर्षं धर्ममित्याहुः 229, 16.
 अन्नं क्षेत्रं गृहं वापि 261, 15.
 अपहृत्य च सर्वस्वं 222, 12.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 6.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 9.
 आत्मनः पोषको मूढः 223, 2.
 आत्मना पिबति क्षीरं 239, 1.
 आत्मैव पोषितो येन 240, 12.
 आसनानि विचित्राणि 262, 1.
 इडलोकमृतानां च 262, 3.
 उदरे शूलसंयुक्तः 239, 3.
 काको भूत्वा चिरं देवि 251, 9.
 कांस्यकं मुरजं वंशं 262, 11.
 कुलेषु तेऽभिजायन्ते 229, 13.
 कृमियोनिक्षये भूते 251, 4.
 गुरुणा ह्यननुज्ञातो 229, 14.
 गृहेषु चैव विप्राणां 263, 3.
 तस्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च 240, 14.
 तस्य योनिशतं गत्वा 251, 12.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा 238, 12.
 तांस्तु ते प्रार्थयंतीह 262, 6.
 तिर्यञ्चोऽपि समुत्पन्नाः 251, 1.
 ते च कालकृतोद्योगाः 229, 17.
 तेन पापेन ते देवि 262, 8.
 तेन पापेन ते मूढाः 262, 10.

ते शौण्डिका वा चण्डालाः 250, 16.
 दत्तापहारदानाच्च 222, 13.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खो 238, 13.
 दासत्वेनैव सुश्रोणि 250, 17.
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु 238, 11.
 धान्यचोरस्तु हीनांगः 261, 13.
 नमा दीनाः क्षुधार्ताश्च 262, 4.
 न हुतं न तपस्तप्तं 240, 11.
 न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं 238, 16.
 निर्होमा निर्वषट्काराः 229, 18.
 पटहं लेपनं चैव 262, 13.
 परद्रव्यापहारीं च 261, 14.
 परस्य योषितं हत्वा 223, 5.
 पर्वातिक्रमकारी तु 227, 13.
 प्रस्रवं छीवनं बन्धौ 239, 2.
 पायसं कृसरं चैव 228, 3.
 प्रार्थयित्वा तु यो गां वै 238, 18.
 प्रासादेषु च ये देवि 263, 2.
 पिबंति ये नरा देवि 250, 15.
 बन्धुभिः परिभूताश्च 262, 5.
 बालानां वक्ष्यमाणानाम् 240, 10.
 भवान्ति चेह काकाः स्युः 228, 2.
 मठाधिपत्यं यो देवि 223, 3.
 मद्यपानरता ये च 251, 2.
 मद्यपानरता ये तु 251, 6.
 मद्यविक्रयिणो ये च 250, 14.
 मद्यव्यसनिनो ये च 250, 12.
 मरुदेशे भवेद्वृक्षः 238, 10.
 मृष्टाक्षेन य आत्मानं 240, 9.

यत्र देशे त्वनावृष्टिः 240, 13.
 यस्तु क्षुद्रेण भावेन 238, 14.
 यासु योनिषु जायन्ते 251, 13.
 ये हरन्ति च पापेन 262, 12.
 ये हरन्ति च तूर्याणि 262, 7.
 ये हरन्ति नरा नित्यं 262, 2.
 योनिकार्यं च यो देवि 222, 14.
 वर्षाणां द्वादशे लक्षे 251, 10.
 विनाशयेन्मटद्रव्यं 223, 4.
 विप्रस्य कथयिष्यामि 251, 8.
 वेदोपजीविकाः पापाः 228, 1.
 व्याधि-रोग एतैर्युक्ताः 251, 14.
 श्वाक-गुल्फसादीनां 229, 12.
 शालां तु कारयेद्यस्तु 250, 13.
 श्वानयोनिशतं गच्छेत् 251, 5.
 शूद्रस्य चेदृशं पापं 251, 7.
 षष्ठिवर्षसहस्राणि 251, 3.
 स तु जातिविहीनेषु 229, 15.
 सर्वेषां चैव नास्तिक्यं 238, 17.
 स्वामिद्रव्यं गृहीत्वा तु 223, 1.
 सुवर्ण-मणिमुक्तानि 261, 16.
 स्वे मांसे परमांसेन 251, 11.
 सोऽनपत्यत्वमाप्नोति 238, 15.
 सोऽपि याति पिशाचत्व 222, 15.
 हरन्ति पुष्करं ये तु 263, 1.
 हतारः परदाराणां 223, 8.
 हत्वाऽऽनद्धादिवाद्यानि 262, 9.

९. उशनाः—

चण्डाल-श्वपचैः स्पृष्टो 143, 6.

त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् 143, 7.

१०. ऋग्विधानम्—

अयुतं माघमासे तु 280, 14.
 अर्केण त्रिमधुं कृत्वा 181, 7.
 अर्धं दद्यात् कुष्ठरोगी 280, 6.
 अश्वत्थे माघमासे च 279, 3.
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चात् 280, 8.
 इमां रुद्राय सूक्तं तु 230, 1.
 इमा रुद्राय तवसे 279, 13.
 ईक्षयन्ती जपेत् सूक्तं 280, 3.
 उदसौ कुक्षिशूली तु 280, 13.
 उष्णज्वरविनाशाय 279, 14.
 ऋतस्येति जपेत् सूक्तं 279, 5.
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं 279, 11.
 करवीरैस्तु गायत्र्या 281, 9.
 कास-शूलादिरोगघ्नं 280, 2.
 कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं 280, 4.
 जपेच्छिन्नं देवमंत्रं 280, 7.
 ततश्च चित्रमंत्रेण 281, 6.
 तापादिव्याधिनाशो तु 279, 10.
 श्ययुतं चेत्कुष्ठरोगी 280, 10.
 नानाविधो वातरोगो 279, 8.
 महापातकयुक्तोऽपि 280, 12.
 मित्रस्येति जपेत् सूक्तं 280, 11.
 लिंगं स्पृष्ट्वाऽयुतं धीमान् 279, 12.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तं 279, 7.
 वारुणं वा जपेत्सूक्तं 279, 9.
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं 281, 10.
 वदर्या च त्रिवर्षं तु 281, 2.

सप्तम्यां रवियुक्तायां 281, 8.
सूर्यो नो दिवः सूक्तं 281, 1.
हंसमंत्रं जपेद्भीमान् 280, 5.

११. कण्वः—

एकमध्ययनं कुर्यात् 200, 11.
दद्याद्वा दशसाहस्रं 200, 12.
प्रथमे दिवसे रात्रौ 128, 16.
यजेदेवं यथाभ्यासं 128, 17.
यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा 48, 16.
वानप्रस्थो यतिश्चैव 48, 17.

१२. कात्यायनः—

निर्वासं कारयेद्विप्रम् 12, 14.
प्रव्रज्यावसिता यत्र 12, 13.

१३. काश्यपः—

अमृगदी स भवति 248, 5.
उरःस्तम्भादुरःस्तम्भी 247, 14.
कर्णमेत्ता कर्णशूली 247, 12.
करोति शूलप्रक्षेपं 248, 7.
क्षयो स्यात् क्षेत्रहरणे 247, 10.
जलोदरयुनः स स्यात् 247, 11.
तीर्थावासी कुशाच्छादी 60, 7.
दन्तपातनकर्ता च 247, 13.
नक्तान्ध्यं जायते तस्य 248, 6.
पदा तु यस्ताडयति 247, 15.
पवित्रपाणिर्दण्डी च 60, 6.
पादकोली स भवति 248, 2.
पीडामप्रियकर्ता च 248, 1.
वानप्रस्थो यतिश्चैव 49, 3.

शूलेन शूली भवति 248, 4.
स गङ्गदी दारयति 248, 3.
छुरापो 253, 9.
सूर्यस्य त्रिर्नमस्कारम् 49, 2.

१४. कूर्मपुराणम्—

अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् 8, 3.
अपोमूत्रपुरीषाद्यैर् 7, 1.
अप्रायत्ये समुत्पन्ने 17, 8.
अमावास्यां तिथिं प्राप्य 161, 6.
अस्मिन् कलियुगे घोरे 162, 10.
अहीनांगो ह्यरोगश्च 8, 8.
आग्नेयं भस्मना पाद- 14, 4.
इष्टेशं प्रथमे यामे 161, 11.
उपोषितश्चतुर्दश्यां 161, 14.
एकादश्यां निराहारः 161, 12.
कृष्णाष्टम्यां महादेवीं 161, 9.
गंगा-यमुनयोर्मध्ये 8, 7.
ग्रहणादिषु कालेषु 161, 3.
जपस्तपस्तीर्थसेवा 161, 2.
जले वाग्नाशके वाऽपि 8, 4.
जलप्रवेशं यः कुर्यात् 9, 1.
तदा सान्तपनं कृच्छ्रं 7, 2.
तावद्बर्षसहस्राणि 8, 10.
त्रयोदश्यां तथा रात्रौ 161, 10.
देवताभ्यर्चनं नृणां 161, 5.
द्वादश्यां शुक्लपक्षस्य 161, 13.
नान्यत् पश्यामि जन्तूनां 162, 12.
पुण्यक्षेत्राभिगमनं 161, 4.
प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् 161, 17.

ब्राह्मणान् भोजयित्वा च 161, 7.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मंत्रैः 15, 3.
 ब्राह्मादीनि तथाऽशक्तौ 17, 9.
 भविष्यन्ति महाबाहो 162, 11.
 यमाय धर्मराजाय 161, 15.
 यावन्ति रोमकूपाणि 8, 9.
 राहुग्रस्ते यदा सोमे 9, 2.
 धैवस्वताय कालाय 161, 16.
 सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे 161, 9.
 सर्वपापप्रशमनं 162, 13.
 सोमलोकमवामोति 9, 3.
 स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाण्हे 162, 1.

१५. गर्गः—

अभ्यासे चैन्द्रं प्रोक्तम् 44, 1.
 त्रिरात्रमेकरात्रं वा 43, 11.
 मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी 43, 12.
 मांसाशनेऽनृतोक्तौ च 44, 3.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् 44, 2.

१६. गरुडपुराणम्—

अकृत्वा तत्प्रणामादि 232, 11.
 अमेध्यकृमयः पापाः 226, 12.
 अरण्ये जायते पङ्गुः 233, 1.
 अवमत्य च ये यान्ति 232, 8.
 उरुरोगगणोपेताः 226, 13.
 कौटसाक्ष्यप्रदाः पापाः 226, 7.
 गुरु-मित्रद्रुहः पापाः 226, 9.
 चन्द्रार्कग्रहणे भुक्त्वा 226, 14.
 जात्यन्धास्तेऽभिजायन्ते 232, 12.
 तथा च भगवद्दाम्नः 232, 15.

त्यागिनो बान्धवानां च 226, 11.
 द्विज-शिष्यद्रुहश्चैव 226, 10.
 पङ्गवः पादहीनाश्च 232, 13.
 पश्यन्तो भगवद्भारं 232, 10.
 बाधिर्यमुपयान्त्याशु 232, 9.
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते 226, 8.
 विष्णुञ्जया ध्रुवं तैस्तु 232, 14.

१७. गौतमः—

अग्न्युत्सादी 258, 12.
 अघ्नन्नेनस्वी 86, 3.
 अथापरं 174, 4.
 अथापरं त्र्यहम् 174, 6.
 अथापर त्र्यहमन- 174, 5.
 अथोदकतर्पणम् 174, 12.
 अदत्तादायी 258, 12.
 अनायैर्न 174, 8.
 अन्ते 176, 8.
 अनिमंत्रितभोजी 258, 9.
 अनुसवनम् 174, 9.
 अनृतवाक् 257, 11.
 अन्नापहारी 258, 14.
 अभक्षः 179, 13.
 अयाज्ययाजकः 258, 8.
 अवगूरणः 258, 2.
 इतस्ततोऽश्नन् 258, 10.
 ईर्ष्यालुः 258, 5.
 एतदेव 176, 2.
 एतेनैव 180, 1.
 एता एव 176, 3.

ओं नमो हमाय 174, 13.
 कक्षवनदाही 258, 11.
 कूटसाक्षी 258, 1.
 कन्यादूषकः 258, 4.
 कामात्रपन्नोऽस्मि 131, 8.
 कामावकीर्णो 131, 7.
 क्षिप्रकामः 174, 7.
 क्षीरहारी 259, 1.
 खट्वाङ्ग-कपालपाणिः 56, 2.
 खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा 59, 16.
 गोगामी 265, 4.
 गोहर्ता 258, 13.
 चण्डाली- 265, 2.
 चतुष्पथे 258, 4.
 जलापहारी 259, 1.
 जलोदरो 258, 1.
 ज्ञानापहारी 258, 14.
 तस्याजिनम् 129, 2.
 तिष्ठेदहनि 174, 6.
 दारकाचार्यः 258, 11.
 द्वादशरात्रस्य 176, 4.
 नमोनमो 174, 14.
 नमोनमः कृष्णाय 175, 8.
 नमो नमो ज्येष्ठाय 175, 9.
 नमो नमो दीप्ताय 175, 12.
 नमो नमो नीलग्रीवाय 175, 7.
 नमो नमो रुद्राय 175, 3.
 नमो नमश्चन्द्र- 176, 1.
 नमो नमः सत्याय 175, 10.
 नमो नमः सूर्याय 175, 6.

नमो नमः सौम्याय 175, 13.
 नमोनमस्तीक्ष्णाय 175, 13.
 न म्लेच्छा-ऽशुचि-142, 4.
 निषिद्धमन्त्र-114, 13.
 न्यासापहारी 258, 6.
 परद्रव्यापहारी 259, 2.
 पर्युषितभोजी 258, 5.
 पित्रोर्विवदमानो 258, 6.
 प्रव्रजिता-265, 2.
 बहुयाजकः 258, 8.
 ब्राह्मणेन 142, 6.
 मत्सरी 258, 12.
 मातृघ्नः 258, 3.
 मृण्मयकपालपाणिर् 56, 7.
 मृष्टैकभोजी 258, 10.
 यथोपक्रामेत् 60, 1.
 रत्नापहारी 258, 7.
 रौरवं-174, 8.
 विद्याविक्रयी 258, 7.
 विवाहविघ्नकर्ता 258, 2.
 वेदविक्रयी 258, 8.
 शूद्रागमने 265, 3.
 शूद्राचार्यः 258, 13.
 सत्यं वदेत् 174, 7.
 सम्भाष्य 142, 5.
 सूर्याभ्युदितो 148, 2.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां 60, 2.
 स्नुषागामी 258, 3.
 क्षेहापहारी 258, 14.

हविष्यान् 174, 3.
 हिरण्यवर्णाः 174, 11.
 १८. चतुर्विंशतिमत्—
 अङ्गानां तु पराकं स्यात् 119, 5.
 अथर्वशिरसं चैव 159, 8.
 अथवा पावमानेष्टिः 196, 14.
 अन्यानि वा पवित्राणि 47, 16.
 अर्वाक् तु भ्रूणहत्यायाः 197, 12.
 अयाचिते च द्वावष्टौ 172, 17.
 अष्टौ चान्द्रायणे देयाः 200, 3.
 आख्यानानि तथान्यानि 160, 1.
 आत्मतुल्यं सुवर्णं वा 88, 8.
 आथर्वणाश्च ये केचित् 159, 10.
 इतिहास-पुराणानां 119, 6.
 इतिहास-पुराणानि 160, 2.
 इष्टीनां पशुबन्धानाम् 198, 16.
 उपवासं तु तक्रस्य 118, 2.
 ऋग्वेदमभ्यसेद्यस्तु 159, 14.
 ऋतावृतौ प्रयुञ्जानः 28, 10.
 एकैकं ग्रासमभ्ययात् 178, 11.
 एतेषां पादकृच्छ्रः स्यात् 118, 6.
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 12.
 एतेषां विक्रये कृच्छ्रं 118, 4.
 एवं नरविशेषेण 201, 4.
 कदली नारिकेलं च 118, 5.
 कर्पूरादेस्तदर्धं स्यात् 118, 8.
 कस्तूरिकादिगन्धानां 118, 7.
 कृतैश्चक्रियमाणैश्च 155, 11.
 कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि 201, 2.

कृच्छ्रे पञ्चाऽतिकृच्छ्रे 199, 3.
 कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये 199, 5.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव 196, 12.
 कृच्छ्रो ऽयुतं च गायत्र्याः 47, 12.
 खरा-ऽश्वा-ऽजाविकानां च 118, 15.
 गाथानां नीतिशास्त्राणां 119, 8.
 गायत्र्या लक्षजप्यं च 198, 14.
 गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैः 198, 6.
 गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं 198, 3.
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् 118, 13.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 119, 4.
 चान्द्रायणं मृगारेष्टिः 198, 11.
 जन्मप्रभृति पापानि 197, 11.
 जप-होमादिकं तेभ्यो 200, 16.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 160, 3.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 14.
 जप्त्वा पापैः प्रमुच्येत 159, 3.
 तथाष्टादशलक्षाणि 197, 14.
 तिलहोमसहस्रं तु 196, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु 47, 14.
 तिलहोमायुतं चैव 193, 13.
 तिलानां विक्रयं कृत्वा 118, 9.
 तीर्थानि भ्रमते विद्वान् 88, 10.
 ते सर्वे पापहन्तारो 159, 12.
 त्र्यहं चोपवसेन्नित्यम् 178, 12.
 दध्याज्येक्षुरसानां च 117, 14.
 द्विगुणं पुरुषाणां च 119, 3.
 द्विगुणं पुरुषस्यैव 182, 6.
 धनिना दक्षिणा देया 201, 3.

धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः 200, 15.
 धेनुप्रदानं विप्राय 47, 18.
 नामधारकविप्रा ये 201, 1.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा 119, 2.
 नारीणां विक्रयं कृत्वा 182, 5.
 नित्य-नैमित्तिकानां च 198, 15.
 नीलरुद्रं तथैवैन्द्रं 159, 9.
 पराक-तप्तकृच्छ्राणां 198, 17.
 पराकं तत्र कुर्वीत 119, 1.
 पराके तप्तकृच्छ्रे च 200, 2.
 पयः पायसा-स्पूपानां 117, 13.
 पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् 74, 10.
 पारुच्छेपं च सामानि 159, 7.
 पावमानीस्तथाकौत्सं 159, 2.
 प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु 116, 12.
 प्राजापत्यं प्रकुर्वीत 118, 14.
 प्राजापत्ये तु गामेकां 200, 1.
 प्रत्याम्नाये गवां देयं 197, 13.
 प्रातस्तु द्वादश प्रासाः 172, 16.
 प्रायश्चित्तं यदाग्नातं 74, 9.
 पुनाति हेमहर्तारं 198, 5.
 पूगीफलानि मञ्जिष्ठा 118, 3.
 ब्रह्मप्रतिष्ठेत्येतावत् 155, 12.
 ब्राह्मणानि च कल्पांश्च 159, 16.
 मण्डलब्राह्मणं रुद्रं 159, 4.
 मध्वाज्य-तैल-सोमानां 117, 12.
 मित्रविन्दा पशुश्चैव 198, 12.
 मगारेष्टिः पवित्रेष्टिः 162, 7.
 यथाविभवसारेण 200, 4.

यज्ञार्थं कृषिजातांश्च 118, 10.
 यज्ञायज्ञीयमादित्यं 159, 6.
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि 118, 11.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां 119, 7.
 लाक्षा-लवण-मांसानां 117, 11.
 लक्षाशीतिं जपेद्यस्तु 198, 4.
 वामदेव्यं बृहत्साम 159, 5.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 196, 14.
 विप्रा द्वादश वा भोज्याः 47, 15.
 व्रतहोमादिकं वापि 198, 18.
 वैश्वानरीं व्रातपतीम् 28, 9.
 शूद्रः समाचरेत् पादम् 74, 11.
 षडङ्गं वा चरेत् कृच्छ्रं 83, 9.
 सर्वासामेव विद्यानां 119, 9.
 सर्वेषां स्नेहपक्वानां 117, 15.
 सामानि सरहस्यानि 159, 15.
 सुराया विक्रयं कृत्वा 117, 10.
 सिद्धान्नविक्रये विप्रः 118, 1.
 सिंहे मे मन्युरित्येतत् 159, 12.

१९. चमत्कारखण्डम्—

अकृत्वा देवकार्यं यः 220, 9.
 उच्छिष्टस्य विशेषेण 221, 10.
 कन्यां यच्छति वृद्धाय 220, 13.
 कामाद्वा यदि वा मोहात् 221, 9.
 कुरूपाय कुशीलाय 220, 14.
 कुल-देशोचितं कर्म 221, 8.
 चातुर्वेद्यापि यो विप्रः 221, 6.
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी 221, 5.
 दीयमानस्य वित्तस्य 221, 2.

देव-स्त्री-गुरु-वित्तानि 220, 15.

परदाररतश्चैव 220, 11.

परापवादसंतुष्टः 220, 12.

प्राणिनां हिंसको नित्यं 220, 8.

प्रेतत्वं जायते नूनं 221, 12.

ब्राह्मणान्वयसम्भूतो 220, 7.

यो भवेन्मानवः क्षुद्रः 220, 6.

योऽश्नाति मृत्यवर्गेभ्यो 220, 10.

विघ्नमाचरते यस्तु 221, 3.

विशेषाद्ब्राह्मणेन्द्राणां 221, 1.

विषा-ग्नि-जलमृत्यूनां 221, 11.

शास्त्रकर्ता ग्रन्थकर्ता 221, 7.

शूद्राच्चेनोदरस्थेन 221, 4.

२०. छन्दोगाः—

यदा कर्मसु काम्येषु 2, 1.

समृद्धिं तत्र जानीयात् 2, 2.

२१. छागलेयः—

जीवन् भवति चाण्डालो 196, 6.

पूर्वं व्रतं गृहीत्वा तु 196, 5.

२२. जमदग्निः—

तीर्थे तु पादः कृच्छ्रं स्यात् 203, 6.

द्विगुणं तु महानद्यां 203, 7.

२३. जातूकर्णः—

अतीतकालं जुहुयात् 109, 14.

अनुपेतस्तु यो बालो 80, 3.

कामतोऽकामतः प्राहुः 129, 7.

तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् 80, 4.

नष्टेऽग्नौ विधिवद्वा 109, 15.

स्कन्दितं व्रतिना रेतो 129, 6.

२४. जाबालिः—

अपहत्य तु वर्णानां 113, 6.

अपहत्य पशून् क्षुद्रान् 112, 19.

अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च 112, 18.

आज्येनैव हि शालामौ 195, 14.

आरम्भे सर्वकृच्छ्राणां 195, 13.

उदके फल-मूलेषु 113, 2.

कांस्या-ऽयस्ताम्र-सीसं वा 113, 1.

गुड-कार्पास-धान्यानि 112, 20.

तिल-धान्या-ऽन्न-वस्त्राणाम् 111, 11.

त्रिरात्रमुपवासश्च 183, 7.

धनापहरणे चैव 113, 9.

पक्वान्नमौषधं तैलं 112, 21.

पापं निवेद्य विभ्रेभ्यः 113, 5.

प्रायश्चित्तं च यत् प्रोक्तं 113, 7.

पिण्याकं च तथा चामं 183, 6.

पिण्याकं सक्तवस्तक्रं 183, 1.

मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु 113, 3.

राजस्वस्यापहरणे 113, 8.

वासो वै दक्षिणां दद्यात् 183, 2.

व्यापादना-ऽपहारेषु 113, 4.

श्राद्धं कुर्याद्व्रतान्ते च 195, 15.

संवत्सरार्धं कुर्वीत 111, 12.

२५. तैत्तिरीयब्राह्मणम्—

योऽश्वत्थः शमीगर्भः 35, 4.

२६. तैत्तिरीयारण्यकम्—

पुनर्मामै- 48, 11.

यन्मेघ रेतः 48, 8.

२७. तैत्तिरीयसंहिता—

- अग्नये 284, 17.
 अग्नये पवमानाय 285, 6.
 अग्नेरेवास्य 283, 11.
 आग्नेयं 283, 8.
 उत्तयदीतास्तुः 285, 13.
 उषा वा अश्वस्य 53, 11.
 एतामेव 285, 16.
 न दुश्कर्मा 283, 20.
 पूतिगन्धस्य 285, 3.
 प्राजापत्यं 284, 2.
 मैत्रं श्वेतम् 284, 9.
 यदग्नये 285, 19.
 यदग्नये 285, 10.
 यदग्नये पावकाय 285, 11.
 यदग्नये शुचये 285, 12.
 यदि विभीयात् 283, 15.
 यो वरुणगृहीतः 282, 16.
 वायवे 282, 7.
 वायव्यं 282, 4.
 स एवास्मिन् 282, 11.
 स एवैनं 283, 4.
 स एवैनं तस्मात् 284, 5.
 सर्वं वा एतेन 53, 6.
 साक्षादेवैनं 284, 12.
 २८. दक्षः—
 आचायं शतसाहस्रं 65, 11.
 दाने फलविशेषः स्यात् 65, 13.
 पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु 13, 2.

- श्वपदेनाङ्कयित्वा तं 13, 3.
 सममत्रादग्रे दानं 65, 10.
 सम-द्विगुण-साहस्रम् 65, 12.
 २९. देवलः—
 अंग-त्रंग-कलिङ्गांश्च 147, 6.
 अथ गङ्गा 201, 12.
 अन्यानि 202, 18.
 अनुबन्धादि विज्ञाय 68, 2.
 अभिगम्य च तीर्थानि 201, 7.
 एतन् 192, 12.
 कावेरीसङ्गमं 202, 5.
 गङ्गाद्वारं 202, 1.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं 68, 1.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत 23, 14.
 तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा 61, 3.
 नरः पापात् प्रमुच्येत 201, 8.
 पुष्करं 202, 7.
 झाक्षं 202, 3.
 महानिशा तु विज्ञेया 23, 13.
 यत् स्यादनभिसन्धाय 61, 2.
 यवानामप्सु 192, 11.
 यावक- 192, 13.
 वाराणसी 202, 8.
 सर्वमायतनं पुण्यं 201, 10.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः 201, 9.
 सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् 147, 5.
 सुरापाने ब्राह्मणः 82, 10.
 हिमवान् 202, 11.
 ३०. नन्दिपुराणम्—
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव 243, 2.

कल्पं कल्पं ततश्चान्ते 242, 13.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली- 242, 14.
 तृणभेदास्त्वगणिताः 242, 15.
 ततः केनापि कालेन 243, 1.
 तेषां च देशभेदेन 242, 18.
 तत्रापि नियमो नास्ति 243, 9.
 तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म 243, 6.
 तत्रापि भौतिकं भोगं 243, 7.
 नरकेषु क्रमेणैव 242, 12.
 मुच्यते पशुजन्माच्च 243, 8.
 मृगेषु जायते मर्त्यो 243, 5.
 विप्रान्तेषु मनुष्येषु 243, 10.
 वीरुद्भेदास्त्वसंख्याताः 242, 17.
 वृक्ष-वल्कलभेदेन 243, 3.
 लताभेदाश्च निःसंख्याः 242, 16.
 सरीसृपादिभेदेन 243, 4.

३१. नागरखण्डम्—

अदत्त्वा ये तथाऽभ्रन्ति 230, 4.
 कन्यादाने च विभ्रं यो 230, 9.
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो 230, 11.
 द्ररिद्रा जायथा भ्रष्टाः 230, 8.
 दुर्मिक्षे जनतापे च 230, 5.
 प्राप्नुवन्ति कुदेशे च 230, 2.
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः 230, 6.
 विरूपा भ्रममाणाश्च 230, 7.
 स कन्याः केवलाः सूते 230, 10.
 स्वामिद्रोहरता ये च 230, 3.

३२. नारदः—

अतिकृच्छ्रः पर्णकृच्छ्रः 203, 9.

अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा 204, 6.
 अप्सु प्रास्येत तद्द्रव्यम् 117, 3.
 उपयुक्तानुशिष्टं च 117, 4.
 उपपातकयुक्तानाम् 204, 4.
 उपवासस्त्रिरात्रं वा 204, 2.
 एते व्यस्ताः समस्ता वा 203, 12.
 कर्मणा गर्हितेनैव 117, 1.
 कार्याश्चान्द्रायणयुताः 204, 1.
 जपोपवासकृच्छ्रस्तु 203, 11.
 तस्य त्यागेन शुद्धयन्ति 117, 2.
 त्रिंशद्भागः षष्टिभागः 204, 8.
 न तस्य प्रतिमोऽकोऽस्ति 12, 10.
 प्रकाश उक्तं यत्किञ्चित् 204, 7.
 पातकादिषु सर्वेषु 203, 13.
 महासान्तपनं शोद्धये 203, 10.
 राज्ञ एव तु दासः स्यात् 12, 9.
 शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा 204, 5.
 षडहो द्वादशाहानि 204, 3.

३३. नारदपुराणम्—

अकार्यं कारयेत् पापा 228, 9.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता 228, 12.
 चिन्तयेद्द्विक्षयेद्वापि 267, 11.
 जीवितं वा वरारोहे 228, 11.
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं 268, 3.
 दृष्ट्वा हि प्रमदा ह्येताः 268, 2.
 न साधयन्ति कर्माणि 228, 13.
 पुण्यस्य संक्षयः पापी 268, 4.
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं 228, 10.
 भर्तुः सौख्येन या नारी 228, 6.

भूत्वा वेतनभोक्तारो 228, 14.
 वधूं वा भ्रातृदारान् वा 267, 12.
 वाचा चाक्रोशिका या तु 228, 8.
 स याति नरकं घोरं 268, 1.
 सा द्येनी जायते राजन् 228, 7.

३४. पतञ्जलिः —

क्लेशमूलः 205, 12.

सति मूले 205, 8.

३५. पद्मपुराणम् —

अयाज्ययाजकश्चैव 219, 17.
 आचार्यभार्यागमने 269, 3.
 उदरव्याधियुक्तस्तु 269, 2.
 क्षत्रियो वा महाबाहो 241, 4.
 तथा पापेन महता 269, 4.
 नास्तिक्य भावनिरतः 220, 3.
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः 241, 7.
 ब्राह्मणः शूद्रतामेति 241, 9.
 ब्राह्मण्यात् स परिभ्रष्टः 240, 17.
 यस्तु विप्रत्वमुत्सृज्य 240, 16.
 विरतो विष्णुविद्यासु 220, 1.
 वैश्यकर्मा च यो विप्रः 241, 1.
 शूद्रान्नेनोदरस्थेन 241, 8.
 स द्विजो वैश्यतामेति 241, 2.
 सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा 220, 2.
 स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः 241, 3.
 स्वस्थानाच्च परिभ्रष्टः 241, 6.
 स्वानि कर्माण्यपाकृत्य 241, 5.
 ३६. पराशरोपपुराणम् —
 अत्युत्कटैरिहत्यैस्तु 277, 2.

अवश्यमनुभोक्तव्यं 277, 6.
 आरब्धस्यानुगुण्येन 277, 1.
 आरभन्ते क्रमेणैव 277, 11.
 इह वाऽमुत्र वाऽज्ञस्य 276, 10.
 इहैव फलदं कर्म 276, 11.
 एवं निरुद्धभोगं तु 276, 17.
 कारणानि भवन्तीह 277, 10.
 घटयत्यत्र संदेहो 277, 15.
 तथा विरुद्धं तेनैव 276, 16.
 दुर्घटं सकलं शक्तिः 277, 14.
 देहेनैकेन वाऽन्येन 277, 7.
 निरुद्धांशसमो भोगो 276, 15.
 निरुद्धांशफलं स्वप्ने 276, 14.
 निवृत्तप्रतिबन्धं तु 276, 18.
 प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं 277, 4.
 प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य 277, 3.
 फलमारभते देहं 277, 13.
 फलं ददाति स्वप्ने वा 276, 12.
 भुंक्ते देही ततो भुंक्ते 277, 5.
 भोक्तव्यस्य फलस्यैव 277, 9.
 वर्तमानशरीरेण 276, 9.
 विना फलोपभोगेन 276, 8.
 शरीरारम्भकं कर्म 276, 7.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि-277, 8.
 सञ्चितेषु समस्तेषु 277, 12.

३७. पुराणम् —

शासनाच्छंसनाच्चैव 288, 7.

३८. पुलस्त्यः—

पानसं द्राक्ष-माधूकं 77, 17.
मधूत्थं सैरिमरिष्टं 77, 18.
समानानि विजानीयात् 78, 1.
सुरायाः सङ्कृत् पाने 81, 1.

३९. पैठीनसिः—

अकार्यकारिणस्तेषां 63, 1.
अनृतेन 152, 6.
अन्यं प्रयच्छेत् 148, 11.
अपेयं तु तदा तोयं 25, 6.
आराम-132, 8.
आश्रयः शस्त्रदाता च 62, 14.
उपेक्षकः शक्तिमांशेत् 62, 1६.
कमण्डलौ 148, 11.
तथा शक्त्यनुरूपं च 63, 2.
नष्टायां मेखलायां 148, 12.
नष्टे दण्डकाष्ठे 148, 10.
पुनस्तपस्वी भवति 162, 5.
प्राणायामसहस्रेषु 115, 3.
प्रोत्साहकः सहायश्च 62, 13.
भक्ष्य-भोज्यान्नस्य 111, 15.
महापातकेषु 152, 7.
मांसं 152, 6.
शूद्रयाजकः 115, 2.
सर्वपापप्रसक्तोऽपि 162, 4.
स्नानं चैव न कर्तव्यं 25, 7.
हन्ता मन्तोपदेष्टा च 62, 12.

४०. पौराणिकाः—

अभ्यासात्तु क्रियादुष्टो 125, 2.

उपपातकस्तु क्रियादुष्टौ 125, 1.
क्रियादुष्टो मनोदुष्टः 124, 17.
नास्तिकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः 124, 16.

४१. प्रचेताः—

अनृतवाक् 134, 8.
एते पञ्चतपो-114, 5.
तस्यान्ते 135, 1.
तानुद्धरेत् 134, 13.
मांसं गोमूत्र-114, 6.

४२. प्रजापतिः—

अनृती सोमपः कुर्यात् 43, 5.
आदित्यमर्चयित्वा तु 49, 11.
क्षत्र-विट्-शूद्रजातीनां 74, 7.
द्विगुणं त्रिगुणं चैव 74, 6.
पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् 43, 6.
भये रोगे तथा स्वप्ने 49, 10.

४३. प्रभासखण्डम्—

अपुत्रा कलहाक्रान्ताः 230, 15.
कुदम्भाश्चपला लुब्धाः 231, 1.
जायन्ते रोगिणो रौद्राः 230, 14.
दानहीना भवन्त्येते 231, 2.
महारजनकर्माणः 230, 16.
यैर्न दत्तं नरैः किञ्चित् 230, 13.

४४. बहृचाः—

अथ स्वप्नाः 2, 9.
पुरुषं कृष्णं 2, 9.

४५. बादरायणः—

अनारब्धकार्यं 275, 5.
सूत्रकश्च हि 3, 10.

४६. बृहद्याज्ञवल्क्यः—

कामादपि च राजन्यो 79, 7.

मद्यमेव सुरां पीत्वा 79, 8.

४७. बृहद्विष्णुः—

अमेध्यानि दशैतानि 79, 4.

माधूकमैक्षवं सैरं 79, 2.

मधूत्थं चैव माध्वीकं 79, 3.

४८. बृहस्पतिः—

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् 143, 11.

अनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.

अनातुरः सति धने 141, 15.

अनिर्वर्त्यं महायज्ञान् 141, 14.

अपहत्य सुवर्णं वा 167, 3.

अरुणायाः सरस्वत्याः 73, 11.

अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते 143, 9.

आहिताग्निरुपस्थानं 141, 16.

ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा 141, 17.

कारयेत्तस्य संस्कारं 78, 7.

क्षिपेत्तया विनिर्दग्धो 81, 7.

गौडीं माध्वीं सुरां पैष्टीं 84, 3.

तप्तकृच्छ्रं पराकं च 84, 4.

तथा दहति वेदज्ञः 28, 3.

पीत्वा प्रमादतो मद्यम् 78, 6.

यथा जातबलो वन्हिर 28, 2.

वायव्यं गोरजः प्रोक्तम् 16, 8.

विद्वत्सरस्वतीप्राप्तम् 16, 9.

शुद्धयेत् त्रिषवणस्नायी 73, 12.

सुरापाने कामकृते 81, 6.

सृष्ट्वा शत्रुमुदक्यां वा 143, 10.

विख्यातदोषः कुर्वीत 153, 9.

सकृज्जप्त्वाऽस्यवामीयं 167, 2.

४९. बौधायनः—

अथाशुचिकराणि 133, 15.

असाध्यव्याधिना ग्रस्तः 281, 13.

आकाशे भुवि मूर्ध्नीति 15, 8.

आ ते रुद्रेति सूक्तेन 281, 14.

उदितेषु 163, 16.

एकविंशति-164, 3.

एकाहधनिनो ऽग्नेन 46, 3.

कपोतव्रतनिष्ठस्य 46, 4.

ग्रामात् 163, 11.

चतुर्थकाले 136, 1.

ज्ञानकृतेभ्यो 163, 17.

तदपत्यत्वं 135, 15.

तेषां च 135, 15.

द्वादशरात्रात् 164, 1.

दाद्वशमासान् 134, 2.

द्यूतमभिचारो 133, 15.

नक्षत्रनिर्देशनं 134, 1.

पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं 281, 17.

पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वा 281, 15.

प्रातःशतं 163, 15.

बाहुभ्यां मनसा वाचा 160, 7.

ब्राह्मण- 135, 12.

भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽकाशे 15, 7.

भूम्यनृतम् 135, 13.

भैक्ष्याहारोऽग्निहोत्रिभ्यो 46, 1.

यदुपस्थकृतं पापं 160, 6.

यायावर-वनस्थेभ्यो 46, 2.
 विधिना शास्त्रदृष्टेन 160, 5.
 शूद्रसेवनं 135, 14.
 शूद्राभिजननम् 135, 14.
 समुद्रसंयानम् 135, 12.
 सायंसन्ध्यामुपस्थाय 160, 8.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां 136, 2.
 हविःशेषेण वर्तेते 281, 1६.
 होमकर्मण्यशक्तानां 281, 18.

५०. ब्रह्मपुराणम्—

अन्यत् शरीरमादत्ते 211, 3.
 आत्मनः कामकारेण 224, 19.
 अयोनिगो वृको हि स्यात् 226, 1.
 आशाऽपहर्ता तु नरः 225, 7.
 इहाल्पमपि कृत्वा तु 209, 9.
 उग्रान् स याति संसारान् 266, 14.
 उपस्थिते विवाहे तु 225, 9.
 एतानासाद्य संसारान् 266, 6.
 एवं शीलसमाचारो 246, 1.
 कर्मणा मनसा वाचा 209, 7.
 कृतघ्नः स मृतो विप्रो 225, 11.
 कृमिभावमनुप्राप्य 267, 1.
 कोकिलत्वमवाप्नोति 266, 12.
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य 225, 3.
 गवामभावे निष्कं स्यात् 197, 7.
 जलप्रवर्षणं यस्तु 225, 15.
 ज्येष्ठं पितृसमं चापि 225, 5.
 तत्कर्मजं यातनार्थं 210, 16.

ततो दंशः कृतघ्नश्च 225, 14.
 ततो ऽधर्मक्षयं कृत्वा 266, 8.
 तत्प्रमाणवयो-ऽवस्था-211, 1.
 तत्र जीवति मासांश्च 266, 7.
 तत्रापत्यं समुत्पाद्य 267, 8.
 तत्रापि निरयं प्राप्तः 266, 16.
 तन्मात्रगुणसंयुक्तं 211, 4.
 ततः सम्प्राप्य निधनं 267, 4.
 ततस्तु निरयं प्राप्तो 267, 2.
 तेन दुष्टस्वभावेन 272, 8.
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि 211, 6.
 दृढं शरीरमाप्नोति 211, 5.
 परदाराभिमर्शं तु 266, 9.
 परदारेषु ये चापि 272, 7.
 पशून् ये विव्रजन्ति 272, 9.
 प्रकीर्णमैथुना ये च 272, 10.
 प्रधर्षयति कामाद्यो 266, 3.
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्च 226, 2.
 प्राप्नोति नरकं घोरं 209, 10.
 पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् 266, 5.
 भ्रातृभार्या तु पापात्मा 266, 11.
 मनसाऽपि गुरोभार्या 266, 13.
 मृतस्यैकादशाहे तु 226, 4.
 मातरं पितरं चैव 225, 1.
 मोहात् करोति यो विघ्नं 225, 10.
 यदि पुत्रसमं शिष्यं 224, 18.
 यमस्य विनयैः क्रूरैः 225, 12.
 यमलोके तु ते घोरां 209, 8.
 यस्तु रौद्रसमाचारः 245, 8.

यातनाः प्राप्य तत्रस्थः 225, 13.
 लभेद्देवलको राजन् 226, 3.
 लोकद्वेष्टाऽधमः पुंसां 246, 4.
 लोष्टैः स्तंभैरुपायैर्वा 245, 10.
 वध-वन्धपरिक्लिष्टः 246, 3.
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा 267, 3.
 विश्वासहर्ता तु नरो 225, 8.
 विहाय क्षुमहागुप्तं 211, 2.
 श्रयोनौ तु स संभूतः 266, 15.
 आ ततो जायते मूढः 267, 6.
 आ भूत्वा कृकलासस्तु 267, 7.
 आ शृगालस्ततो गृध्रो 266, 10.
 सखिभार्या गुरोर्भार्या 266, 2.
 स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् 246, 2.
 संवत्सरं तु कुम्भीरः 225, 4.
 सुखानि धार्मिकोऽदुष्टः 211, 7.
 सूकरः पञ्च वर्षाणि 266, 4.
 मूकरो जातमात्रस्तु 267, 5.
 सोऽपि मृत्युमवाप्नोति 225, 6.
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः 225, 2.
 हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा 245, 9.
 हिंसार्थं निकृतप्रज्ञः 245, 11.

५१. भरद्वाजः—

द्वादशाहातिक्रमे 108, 18.
 पयोभक्षणं 108, 20.
 मासातिक्रमे 108, 18.
 संवत्सरातिक्रमे 108, 19.

५२. भविष्यपुराणम्—

गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च 66, 9.

मातरं पितरं हत्वा 66, 8.
 शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा 67, 15.

५३. भविष्योत्तरम्—

तस्मात् कृतस्य पापस्य 210, 13.
 देव-तिर्यङ्-मनुष्याणां 210, 7.
 धर्मराजः स्मृतः शास्ता 210, 8.
 नियमाचारसक्तानां 210, 9.
 नृपतिः शासकः प्रोक्तः 210, 12.
 पारदारिक-चौराणाम् 210, 11.
 प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता 210, 10.

५४. भरद्वाजगृह्यम्—

अत ऊर्ध्वं 109, 4.
 अत ऊर्ध्वं काल-109, 6.
 अत ऊर्ध्वमा 109, 5.
 उपवासः 109, 3.
 प्राणायामशतम् 109, 3.

५५. भृगुः—

कम्बले पङ्कसूत्रे च 146, 4.
 तर्पणं त्रिविधस्याङ्गं 177, 9.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यम् 177, 8.
 नृपस्य वृद्धवैश्यस्य 146, 3.
 स्त्रीधृता शयने नीली 146, 2.

५६. मनुः—

अकृत्वा मैक्ष्यचरणम् 130, 12.
 अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् 108, 2.
 अग्निहोत्र्यपविध्याऽग्नीन् 108, 4.
 अग्न्यो मध्यो जघन्यश्च 216, 6.
 अदत्तानामुपादानं 212, 7.

- अधमा मध्यमाऽध्या च 217, 14.
 अनातुरः सप्तरात्रम् 130, 13.
 अनाविष्कृतपापांस्तु 154, 12.
 अनृतं च समुत्कर्षे 95, 7.
 अनृतं च समुत्कर्षे 103, 11.
 अनृतस्यैनसस्तस्य 42, 12.
 अयः-कांस्योपलानां च 111, 3.
 अपहृत्य च विप्रस्वं 253, 16.
 अपहृत्य च विप्रस्वं 223, 13.
 अपात्रीकरणं कृत्वा 137, 18.
 अपि भ्रूणहणं मासात् 155, 4.
 अप्यकार्यदातं कृत्वा 34, 4.
 अप्रतर्क्यमविज्ञेयं 210, 4.
 अभिचारमहीनं च 114, 2.
 अभिजिद्विश्वजिद्व्यां वा 69, 6.
 अभ्यस्याब्दं पावमानीः 165, 13.
 अरण्ये निर्जले देशे 223, 15.
 अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य 164, 6.
 अवकीर्णा तु काणेन 125, 18.
 अवकीर्णिवर्ज्यं शुद्धचर्यं 107, 2.
 अवश्यं याति तिर्यक्त्वं 255, 1.
 अवेत्यृचं जपेदब्दं 169, 3.
 असम्बद्धप्रलापश्च 212, 6.
 अस्य सर्वस्य श्रुणुत 211, 13.
 अहिंसां सत्यमक्रोधम् 170, 2.
 आचामेदेव भुक्त्वाऽन्नं 4, 11.
 आचार्यमृत्विजश्चैव 224, 2.
 आरम्भरचिता धैर्यम् 216, 9.
 आश्रमे वृक्षमूले वा 57, 7.
 इदं सामासिकं ज्ञेयं 216, 14.
 इयं विशुद्धिरुदिता 60, 12.
 उत्तमां सात्त्विकीमेतां 219, 2.
 उदित्यृचा वा वारुण्या 43, 2.
 उपस्पृशांस्त्रिषवणम् 126, 6.
 एतद्व्याप्तिमदेतेषां 215, 12.
 एतदेव व्रतं कुर्युः 107, 1.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 126, 3.
 एतेषामेव जन्तुनां 255, 3.
 एतैर्द्विजातयः शोभ्याः 154, 11.
 एनसां स्थूल-सूक्ष्माणां 169, 2.
 एष सर्वः समुद्दिष्टः 219, 3.
 कणान् वा भक्षयेदब्दं 82, 9.
 कर्मणां फलनिर्वृत्तिं 211, 11.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् 242, 5.
 कामतो ब्राह्मणवधे 60, 13.
 कार्पास-तान्तवं क्रौञ्चो 254, 8.
 कार्पास-कीटजोर्णानां 111, 4.
 कर्मजा गतयो नृणाम् 211, 15.
 कूप-वापी-जलानां च 110, 10.
 कूष्माण्डैर्वापि जुहुयात् 43, 1.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव 108, 5.
 कृतवापनो वा निवसेत् 57, 6.
 कृत्वा शत्रुशिरोध्वजम् 55, 12.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां 252, 2.
 कृष्टजानामौषधीनां 123, 12.
 कौत्सं जप्त्वाप इत्येतत् 165, 8.
 कौशेयं तित्तिरिद्धत्वा 254, 7.
 गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः 218, 9.

गर्हिता-ज्जाद्ययोर्जग्धिः 96, 7.
 गृहीत्वा मुसलं राजा 86, 12.
 गुरुं त्वंकृत्य हुंकृत्य 223, 14.
 गुरोश्चालीकनिर्वन्धः 95, 8.
 गुल्म-वल्ली-लतानां च 123, 11.
 गौडी पैष्टी च माध्वी च 80, 11.
 गोमूत्रमश्विर्वर्णं वा 88, 1.
 चण्डाल-पुल्कसानां च 242, 9.
 चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं 110, 12.
 चान्द्रायणं चरेन्मासं 108, 3.
 चारणाश्च सुपर्णाश्च 218, 3.
 चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयं 211, 10.
 चीरीवाकस्तु लवणं 254, 6.
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् 254, 9.
 चैल-चर्मा-ऽऽमिषाणां च 111, 1.
 जपन् वाऽन्यतमं वेदं 69, 7.
 जप्त्वा च पौरुषं सूक्तं 168, 3.
 जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः 115, 10.
 जपेद्वा नियताहारः 70, 2.
 जातिभ्रंशकरं कर्म 136, 1.
 झल्ला मल्ला नटाश्चैव 218, 5.
 तं चेदभ्युदियात् सूर्यः 147, 14.
 तत्सर्वं निर्णुदन्त्याशु 160, 14.
 तज्ज्ञेयं विदुषा सर्वं 217, 2.
 तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं 215, 13.
 तथाऽऽज्ञानकृतं पापं 155, 2.
 तथैवाप्सरसः सर्वाः 218, 10.
 तद्रजोऽप्रतिधं विद्यात् 216, 2.
 तपसा ऽपनुत्सुस्तु 87, 7.

तपसैव सुतप्तेन 160, 12.
 तमसो लक्षणं कामो 217, 7.
 तस्येह त्रिविधस्याऽपि 212, 1.
 तान् समासेन वक्ष्यामि 217, 10.
 तापसा यतयो विप्राः 218, 11.
 तांश्चारयित्वा त्रीन् कृच्छ्रान् 120, 17.
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं 217, 12.
 तिर्यग्यवोदराण्यष्टौ 35, 15.
 तृण-काष्ठ-द्रुमाणां च 110, 15.
 तृतीये त्रिगुणं चैव 60, 18.
 तेभ्यो लब्धेन भैक्षेण 126, 5.
 त्रयाणामपि चैतेषां 216, 13.
 त्रयाणामपि चैतेषां 216, 5.
 त्रिरङ्गि त्रिर्निशायां च 170, 3.
 त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्नः 219, 4.
 त्रिविधा त्रिविधेषां तु 217, 13.
 त्र्यहं प्रातश्च्यहं सायं 170, 14.
 त्र्यहं परं तु नाऽश्रीयात् 170, 15.
 दशलक्षणयुक्तस्य 212, 2.
 दशहस्तेन दण्डेन 35, 18.
 द्रव्याणामल्पसाराणां 110, 11.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च 218, 6.
 देवत्वं सात्त्विका यान्ति 217, 11.
 धनं वा जीवनायाज्जं 55, 2.
 धनं वा जीवनायाज्जं 69, 10.
 धर्मक्रियाऽऽत्मचिन्ता च 216, 8.
 धान्यं हत्वा भवत्याखुः 254, 3.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि 110, 7.
 नक्षत्राणि च दैत्याश्च 218, 12.

- न च शोचत्यसम्पत्तौ 217, 4.
 नाशयन्त्याऽऽशुपापानि 27, 14.
 नाशयन्त्याऽऽशु पापानि 154, 16.
 निम्लोचेद्वाऽप्यविज्ञानात् 147, 15.
 पक्षि-गन्धौषधीनां च 111, 5.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा 85, 19.
 पयो घृतं वाऽऽमरणात् 83, 2.
 परदारोपसेवा च 212, 8.
 परद्रव्येष्वभिध्यानं 212, 3.
 पशवश्च शृगालाश्च 217, 16.
 प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं 35, 16.
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं 215, 14.
 पारुष्यमनृतं चैव 212, 5.
 प्रास्थेदात्मानमग्नौ वा 69, 4.
 पितरश्चैव साध्याश्च 218, 14.
 पीत्वाऽपोऽध्येष्यमाणश्च 104, 13.
 पुष्प-मूल-फलानां च 110, 14.
 फलदानां तु वृक्षाणां 123, 10.
 बको भवति हत्वाऽग्निं, 254, 11.
 बहून् वर्षगणान् घोरान् 242, 6.
 ब्रह्मचारी व्रती च स्यात् 170, 6.
 ब्रह्महत्यापनोदाय 69, 8.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि 57, 5.
 ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो 219, 1.
 ब्रह्मोज्झं वेदनिन्दा च 96, 6.
 भक्ष्य-भोज्यापहरणे 110, 13.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानां 111, 2.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि 254, 1.
 मनुष्याणां तु हरणे 110, 9.
 मधु दंशः पयः काको 254, 4.
 मन्त्रैः शाकलहोमोयैः 165, 10.
 महापातकिनश्चैव 160, 11.
 महापातकसंयुक्तो 165, 12.
 मानसं मनसैवायम् 212, 9.
 मासं गोष्ठे पयः पीत्वा 115, 11.
 मांसं गृध्रो वसां मधुः 254, 5.
 माहित्रं शुद्धवत्यश्च 165, 9.
 मुच्यते पातकैः सर्वैः 164, 7.
 मुनींश्चाप्यवमन्यन्ते 224, 3.
 यज्वान् ऋषयो वेदाः 218, 13.
 यजेत वाऽश्वमेधेन 69, 5.
 यत् कर्म कृत्वा कुर्वैश्च 217, 1.
 यत् सर्वेणेच्छति ज्ञातुं 217, 5.
 यत्किञ्चिदेनः कुर्वीत 160, 13.
 यत्तु दुःखसमायुक्तं 216, 1.
 यत्तु स्यान्मोहसंयुक्तं 216, 3.
 यथैधस्तेजसा वह्निः 155, 1.
 यथैवैका तथा सर्वा 80, 12.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यं 254, 15.
 याचिष्णुता प्रमादश्च 216, 12.
 यां यां योनिं च जीवोऽयं 242, 4.
 येन तुष्यति चात्मास्य 217, 6.
 येन यांस्तु गुणेनैषां 217, 9.
 येनास्मिन् कर्मणा लोके 217, 3.
 ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति 224, 1.
 येषां द्विजानां सावित्री 120, 16.
 योऽवमन्येत तेतूमे 105, 7.
 यो यदेषां गुणो देहे 215, 9.

यो येन पतितेनैषां 90, 9.
 यैर्व्याप्येमान् स्थितो भावान् 215, 8.
 रक्षांसि च पिशाचाश्च 218, 4.
 रक्तानि हत्वा वासांसि 254, 12.
 राजानः क्षत्रियाश्चैव 218, 7.
 लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् 69, 3.
 लूता-ऽहि-सरठानां च 253, 13.
 लोभः स्वप्नोऽधृतिः क्रौर्यं 216, 11.
 वधेन शुद्धयति स्तेनो 86, 13.
 वाग्दैवतैस्तु चरुमिर् 42, 11.
 वाचिकैः पक्षि-मृगतां 212, 12.
 वाचैव वाकृतं कर्म 212, 10.
 वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां 126, 2.
 वादयुद्धप्रधानाश्च 218, 8.
 वान्तो विरिक्तः स्नात्वा तु 4, 10.
 बालवासा द्विजोऽरण्ये 87, 8.
 ब्राह्म्यानां याजनं कृत्वा 114, 1.
 वितथाभिनिवेशश्च 212, 4.
 वितस्तिद्वितयं हस्तम् 85, 17.
 विधेः प्राथमिकादस्माद् 60, 17.
 विनाऽङ्गिरस्सु वाऽप्यार्तः 140, 13.
 विविधानि च रत्नानि 254, 2.
 विषयोपसेवा चाजस्रं 216, 10.
 वृको मृगेभं व्याघ्रोऽश्वं 254, 13.
 वृथाऽऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा 123, 13.
 वृद्धौ च माता-पितरौ 34, 3.
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं 216, 7.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या 154, 15.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्त्या 27, 3.

वेदोदितानां नित्यानां 141, 9.
 शरणागतं परित्यज्य 138, 16.
 शरीरजैः कर्मदोषैः 212, 11.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः 137, 19.
 शुभाशुभफलं कर्म 211, 14.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्राणां 242, 8.
 श्वावित् कृतान्नं विविधं 254, 10.
 सचैलो बहिराऽऽप्सुत्य 140, 14.
 स तदा तद्गुणप्रायं 215, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् 90, 10.
 स तानुवाच धर्मात्मा 211, 12.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः 217, 8.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं 215, 11.
 सत्त्वं रजस्तमश्चेति 215, 7.
 सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं 126, 4.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 253, 15.
 संयोगं पतितैर्गत्वा 223, 12.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 55, 1.
 सर्वस्वं वा वेदविदे 69, 9.
 सर्वेष्वेव व्रतेष्वेव 170, 8.
 संवत्सरं यवाहारः 138, 17.
 सव्याहृति-प्रणवकाः 155, 8.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो 105, 8.
 संसारान् प्रतिपद्यन्ते 242, 7.
 सावित्रीं च जपेन्नित्यं 170, 7.
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च 218, 2.
 सुगुर्वप्यपहन्त्येनो 165, 11.
 सुप्त्वा क्षुत्त्वा च भुक्त्वा च 104, 12.
 सुरापानापनुत्त्यर्थं 82, 7.

सुवर्णस्तेयकृद्दिप्रो 86, 10.
 स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् 170, 5.
 स्थावराः कृमिकीटाश्च 217, 15.
 स्थालीपाकविधानेन 125, 19.
 स्नातकव्रतलोपे च 141, 10.
 ज्ञात्वाऽर्कमर्चयित्वा त्रिः 49, 7.
 स्वजातीयगृहादेव 110, 8.
 स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी 49, 6.
 स्वकर्म ख्यापयन् ब्रूयात् 86, 11.
 स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन 255, 2.
 स्त्रीमृक्षस्तोकको वारि 254, 14.
 स्त्री-शूद्र-पतितांश्चैव 170, 4.
 हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् 70, 1.
 हविष्यन्तीयमभ्यस्य 168, 2.
 हस्तिनश्च तुरंगाश्च 218, 1.
 हुत्वाग्निं विधिवद्धोमम् 126, 1.
 हिंसाणां च पिशाचानां 253, 14.
 हिंसाणां चैव सत्त्वानां 252, 3.

५७. मध्यमाङ्गिराः—

गवां सहस्रं विधिवत् 64, 13.
 तत् कामकारविषयं 72, 9.
 न तस्य शुद्धिर्निर्दिष्टा 72, 11.
 प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं 72, 8.
 ब्रह्महा विप्रमुच्येत 64, 14.
 यः कामतो महापापं 72, 10.

५८. महाभारतम्—

अधर्मज्ञा गताचाराः 235, 12.
 अल्पायुषो भवन्तीह 235, 14.
 आयुरस्य निकृन्तामि 235, 17.

कुशीला भिन्नमर्यादाः 235, 13.
 नित्योच्छिष्टः सूचकश्च 235, 16.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं 236, 3.
 य उच्छिष्टः प्रवदति 236, 1.
 यश्चानध्यायकालेऽपि 236, 2.
 ये नास्तिका निष्क्रियाश्च 235, 11.
 ये मेहयान्ति पथि च 236, 4.
 लोष्टमर्दी तृणच्छेदी 235, 15.

५९. मार्कण्डेयः—

अपाङ्गुलस्य यः कश्चित् 144, 7.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा 144, 8.
 पत्रैर्मतः पत्रकृच्छ्रः 181, 12.
 फलैर्मसेन कथितः 181, 9.
 मासेनामलकैरेवं 181, 11.
 मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः 181, 13.
 श्रीकृच्छ्रः श्रीफलैः प्रोक्तः 181, 10.

६०. मार्कण्डेयपुराणम्—

अकृत्वा त्वन्यजापाणेः 241, 13.
 अकृत्वा वर्णसंयोगं 241, 15.
 अपस्मारी च भवति 245, 3.
 अयो हत्वा तु पापात्मा 256, 13.
 अशस्त्रं पुरुषं हत्वा 244, 9.
 आसनं चोरयित्वा तु 256, 12.
 एष एव क्रमो दृष्टो 245, 4.
 कृमि-कीट-पतंगेषु 244, 13.
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च 244, 10.
 गोत्रं प्राप्य च चण्डाल-244, 14.
 घृतं हत्वा तु नकुलः 256, 6.
 चुच्छुन्दरी शुभान् गन्धान् 257, 8.

चोरयित्वा तु निष्पावान् 256, 11.
 चोरयित्वा पयश्चापि 256, 8.
 जीवन्जीवकतां याति 257, 2.
 तस्यामपत्यमुत्पाद्य 265, 14.
 तिल-पिण्याकसम्मिश्रं 256, 5.
 तृण-गुल्म-लता-वल्ली-257, 8.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् 255, 17.
 न्यासापहर्ता नरकात् 255, 16.
 परदारामिगमने 265, 7.
 परिहृत्य ततो भूयो 244, 12.
 पङ्गवन्धो बधिरः कुष्ठी 245, 1.
 पुष्पापहृद् दरिद्रश्च 257, 5.
 पुंस्कोकिलत्वमाप्नोति 265, 10.
 प्रधर्षयित्वा कामात्मा 265, 12.
 ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यः 241, 12.
 भ्रातृभार्या च दुर्बुद्धिः 265, 9.
 भूहर्ता नरकान् गत्वा 257, 7.
 भोजनं चोरयित्वा तु 256, 3.
 मधु हत्वा नरो दंशो 256, 10.
 मुखरोगा-ऽक्षिरोगैर्वा 245, 2.
 यश्च यस्यास्तु हीनायाः 241, 14.
 यस्तु चोरयते तैलं 256, 9.
 त्रिद्यापहारिणां चैव 245, 5.
 वृषस्य वृषणौ छिन्त्वा 244, 11.
 शाकहर्ता च हारीतः 257, 6.
 श्व-सृगालेभ-गृध्रेषु 265, 8.
 शुद्धश्च ब्राह्मणीं गत्वा 265, 13.
 द्येनो मार्गामिषं हत्वा 256, 7.
 षण्डः पलालहरणे 257, 4.

सखिभार्या गुरोभार्या 265, 11.
 सस्यान्यन्यानि वा हत्वा 256, 1.
 संजायते महावक्त्रो 256, 2.
 सूकरः कृमिको महुः 265, 15.
 हत्वा दुग्धं तु मार्जारो 256, 4.
 हते कांस्ये च हारीतः 257, 1.

६१. यमः—

अजीर्णेऽभ्युदिते वान्ते 4, 1.
 अतो ब्रालतरस्यास्य 64, 2.
 अथगुरुतल्प-167, 16.
 अथ वै ब्रह्महत्यायाम् 59, 2.
 अपूर्णेकादशाब्दस्य 63, 11.
 अशीतिर्यस्य वर्षाणि 63, 7.
 अशुद्धानां तु पापानां 246, 14.
 अस्तं गते तु यः शेते 147, 10.
 अन्तरागमने सद्यः 139, 12.
 आचाममथ पिण्याकं 183, 15.
 आपद्गतो विना तोयं 141, 1.
 इह दुश्चरितैः केचित् 246, 16.
 उत्तीर्णानां च पापानां 246, 15.
 उष्ट्रयानं समारुह्य 140, 7.
 एककालं चरेद्भैक्ष्यम् 59, 11.
 एकविंशतिरात्रस्तु 184, 2.
 एकविंशतिरात्रं च 121, 13.
 एकाहं क्षपणं कृत्वा 141, 2.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते 149, 13.
 एतान्येव समस्तानि 181, 4.
 एतेषामेव सर्वेषां 116, 16.
 एवं दृढव्रतो नित्यम् 59, 7.

एवं ब्रह्महत्या 163, 18.
 एवं सञ्चरमाणस्तु 59, 12.
 क्षत्रियस्य पराकं तु 42, 5.
 कृच्छ्रः पराकनामैष 180, 5.
 कृच्छ्रं देवकृतं नाम 192, 1.
 केचिदाहुरपापं तु 42, 7.
 केतनं कारयित्वा तु 149, 11.
 काथयित्वा पिबेदङ्गिः 181, 5.
 खरोष्ट्रविषमा नारी 140, 5.
 गलगण्डी गणद्रव्य- 263, 14.
 गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं 196, 1.
 गायत्र्या दशसाहस्रं 147, 12.
 गायत्रीं स जपेन्नित्यं 156, 3.
 ग्रामान्तरं वा गन्तव्यं 139, 14.
 चरेद् व्रतं यथोद्दिष्टम् 59, 6.
 ततो ऽप्सु 165, 2.
 ततो यावकशुद्धस्य 121, 15.
 त्रिरात्रमुपवासश्च 139, 13.
 त्र्यहं त्र्यहं तु प्राशनीयात् 191, 17.
 त्र्यहं पिबेत्तु गोमूत्रं 182, 4.
 त्र्यहं त्र्यहं प्रभुञ्जानो 184, 1.
 त्र्यहं वै यावकेनैव 182, 5.
 दशप्रणवसंयुक्तैः 168, 11.
 द्वादशाहं निराहारो 180, 4.
 द्विजघ्नं कुष्ठिनं विद्यात् 246, 18.
 दुःस्वप्ने दुर्जनस्पर्शो 4, 2.
 दृष्ट्वा सूर्यं निरीक्षेत 149, 2.
 द्रव्यौषधापहर्ता च 263, 12.
 धान्यचोरो व्रणी च स्यात् 263, 13.

न पङ्क्त्यां विषमं दद्यात् 142, 1.
 नैतन्मम मतं यस्मात् 42, 8.
 नैमित्तिकानां सर्वेषां 195, 18.
 पश्चात्तापो निवृत्तिश्च 195, 17.
 प्रकाशकृते 153, 6.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत 149, 1.
 प्राजापत्यं चरेद्विप्रः 41, 17.
 प्राजापत्येन कृच्छ्रेण 142, 2.
 प्रायश्चित्तार्धमर्हन्ति 63, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद् भ्राता 63, 12.
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो 246, 17.
 पिबेच्च नियताहारः 189, 18.
 पिबेच्च नियताहारः 182, 3.
 पुरुषस्थैडकस्यापि 139, 11.
 पुरोधाः शूद्रवर्णस्य 114, 9.
 पूर्णे तु द्वादशे वर्षे 59, 13.
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य 156, 6.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 189, 12.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो 182, 2.
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षाम् 59, 10.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति 149, 12.
 ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यक् 147, 11.
 ब्रह्महा यावकाग्नेन 42, 4.
 ब्राह्मणावसथान् सर्वान् 59, 4.
 ब्राह्मणः 166, 13.
 भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो 116, 17.
 मरुर्जिर्वसुभी रुद्रैः 192, 2.
 मुच्यते ब्रह्महत्यायाः 168, 12.
 मूषिकस्य तथोष्टस्य 139, 10.

मृण्मयेन कपालेन 59, 3.
 यजने याजने कृच्छ्रम् 140, 6.
 यतिचान्द्रायणं चीर्त्वा 149, 14.
 यवागूं यावकं शाकं 191, 16.
 रहस्यकृते 153, 5.
 रहस्ये रहस्यं 153, 5.
 राजदण्डो न तस्यास्ति 64, 3.
 रुद्रैकादशकं जम्बा 156, 9.
 वामदेव्यं त्रिरावर्त्य 156, 5.
 विधृतिर्बलहर्ता च 264, 1.
 विप्रस्य वधसंयुक्तम् 42, 3.
 विराजं द्विगुणं जम्बा 156, 4.
 वृषभं शतशो जत्वा 156, 7.
 वृषलस्य त्रिरात्रं तु 42, 6.
 वेदमेकगुणं कृत्वा 156, 8.
 व्यङ्गाश्चाधर्मिणश्चैव 246, 19.
 व्रतस्थो वर्जयेत् सर्वं 196, 2.
 व्रतस्यास्य प्रभावेन 192, 3.
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानम् 59, 5.
 षड्रात्रं तु चरेद्द्वैदयः 41, 18.
 सञ्चरेत्तानि शनकैर् 59, 9.
 सप्तागाराण्यपूर्वाणि 59, 8.
 सर्पस्य नकुलस्याथ 139, 9.
 सवासा जलमाप्नुत्य 140, 8.
 सशिश्वं वपनं कृत्वा 121, 12.
 सहस्रपरमां देवीं 156, 2.
 सावित्री पतिता यस्य 121, 11.
 सुरापः 165, 1.
 सूर्योदये तु यः शोते 147, 9.

स्वभार्या तु यदा क्रोधाद् 41, 16.
 खेहादर्थप्रसंगाद्वा 114, 10.
 हविषा भोजयेच्चैव 121, 14.

६२. याज्ञवल्क्यः—

अदत्तादाननिरतः 229, 6.
 अदत्तादाननिरतः 214, 9.
 अन्तर्जले विशुद्धयेत् 163, 2.
 अन्त्य-पाक्षि-स्थावरतां 213, 1.
 अनभिख्यातदोषस्तु 153, 10.
 अनन्ताश्च यथा भावाः 214, 1.
 अनाहितामिताऽप्यय-101, 6.
 अनिबद्धप्रलापी च 229, 5.
 अब्भक्षो मासमासीत 150, 10.
 अभिशस्तो मृषा कृच्छ्रं 151, 14.
 अयमेवातिकृच्छ्रः स्यात् 178, 16.
 अवकीर्णा भवेद्भत्वा 125, 14.
 असत्कार्यरतो धीरः 214, 15.
 असम्बद्धप्रलापी च 214, 3.
 असच्छ्राद्धाधिगमनम् 103, 7.
 अहिंसा-ऽस्तेय-माधुर्यं 169, 9.
 आत्मज्ञः शौचवान् दान्तः 214, 13.
 आत्मनोऽर्थे क्रियारम्भो 103, 1.
 आनीय विप्रसर्वस्वं 68, 14.
 इन्धनार्थं द्रुमच्छेदः 103, 3.
 ईश्वरः स कथं भावैः 213, 13.
 इह चामुत्र चैकेषां 214, 4.
 उपपातकजातानाम् 168, 15.
 उपपातकशुद्धिः स्यात् 106, 12.
 उपवासेन चैकेन 171, 10.

- उपस्थानं ततः कुर्यात् 131, 4.
 एकभक्तेन नक्तेन 171, 9.
 एकरात्रोपवासश्च 182, 9.
 एषां त्रिरात्रमभ्यासात् 183, 10.
 कन्याप्रदानं तस्यैव 102, 5.
 कन्यासन्दूषणे चैव 102, 4.
 करणैरन्वितस्यापि 213, 14.
 कामावकीर्ण इत्याभ्यां 131, 3.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा 179, 7.
 कृष्णलः पञ्च ते माषः 85, 4.
 गर्दभं पशुमालभ्य 125, 15.
 गायत्रीजाप्यनिरतः 115, 7.
 गुरुणामध्यधिक्षेपो 95, 11.
 गौरस्तु ते त्रयः षट् ते 85, 3.
 गोवधो ब्राह्मणता स्तैन्यम् 101, 5.
 गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी 115, 6.
 गौर्देया कर्मणोऽस्यान्ते 167, 13.
 चरेद्धृतमहत्वापि 75, 16.
 जलं श्रवः पयः काको 255, 9.
 जालसूर्यमरीचिस्थं 85, 1.
 तत्पावनाय निर्वाप्यः 44, 7.
 तथैवानाश्रमे वासः 103, 6.
 तथाश्रमेधावभृथ-68, 11.
 तन्निमित्तं क्षतः शस्त्रैः 68, 15.
 तुलापुरुष इत्येवं 183, 11.
 वेष्टौ लिखा तु तास्त्रिंशो 85, 2.
 त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा 163, 1.
 त्रिरात्रोपोषितो हुत्वा 165, 5.
 दण्डप्रणयनं कार्यं 74, 15.
- हुष्ट्वा पथि निरातङ्कं 68, 18.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा 255, 13.
 द्विगुणं सवनस्थे तु 65, 2.
 दीर्घ-तीव्रामयप्रस्तं 68, 12.
 दोषैः प्रयाति जीवोऽयं 213, 17.
 धर्मकृद्वेदविद्याति 214, 14.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् 102, 2.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च 102, 1.
 निद्रालुः क्रूरकृद्बुधो 215, 1.
 नियमा गुरुशुश्रूषा-169, 11.
 निर्धपेत्तु पुरोडाशं 151, 15.
 पत्रशाकं शिखी हुत्वा 255, 7.
 पयसा वाजपि मासेन 103, 13.
 पर्णोदुम्बर-राजीव-180, 7.
 परद्रव्याण्यभिध्यायन् 229, 2.
 परद्रव्याण्यभिध्यायन् 214, 5.
 पारदार्यं पारिवित्त्यं 101, 8.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं 54, 11.
 पिण्याकं वा कणान्वापि 81, 16.
 पिण्याका-ऽऽचाम-तक्राम्बु-182, 8.
 पितृ-मातृ-सुतत्यागः 102, 3.
 पुरुषोऽनृतवादी च 214, 7.
 पुरुषोऽनृतवादी च 229, 4.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः 180, 8.
 प्रदर्शनार्थमेतत्तु 255, 12.
 प्रमादवान् भिन्नवृत्तो 215, 2.
 प्रव्रज्याज्वसितो राज्ञो 13, 6.
 प्राणायामशतं कार्यं 168, 14.
 ब्रह्मचर्यं दया क्षान्तिः 169, 8.

ब्रह्महा द्वादशाब्दानि 55, 9.
 ब्रह्महत्यासमं ज्ञेयं 95, 12.
 ब्राह्मणः स्वर्णहारीं तु 167, 5.
 ब्राह्मणस्य परित्रागात् 68, 10.
 भावैरनिष्टैः संयुक्तः 215, 4.
 भार्याया विक्रयश्चैषाम् 103, 8.
 भूतादध्ययनादानं 101, 7.
 भैक्ष्या-अभिकार्ये त्यक्त्वा तु 131, 2.
 मज्जान्तं जुहुयाद्वापि 70, 8.
 मधु देशः पलं गृध्रः 255, 10.
 मयि तेज इति छायां 104, 8.
 महापापोपपापभ्यां 150, 9.
 मूषको धान्यहारी स्यात् 255, 8.
 यथाकथंचित् त्रिगुणः 171, 11.
 यथेवं स कथं ब्रह्मन् 213, 12.
 यन्मेष्य रेत इत्याभ्यां 48, 4.
 रजसा तमसा चैवं 215, 3.
 रूपाण्यपि तथैवेह 214, 2.
 लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि 70, 7.
 वर्णिनां हि वधो यत्र 44, 6.
 बालवासा जटी वापि 81, 15.
 विख्यातदोषः कुर्वात 153, 9.
 वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुत्-123, 17.
 वितथाभिनिवेशो च 214, 6.
 वितथाभिनिवेशी च 229, 3.
 विपाकः कर्मणां प्रेत्य 214, 3.
 वेत्ति सर्वगतां कस्मात् 213, 15.
 शिरःकपाली ध्वजवान् 55, 8.
 शूद्रप्रेत्यं हीनसख्यं 103, 5.

श्वित्रि वस्त्रं आ रसे च 255, 11.
 स राजसो मनुष्येषु 214, 16.
 सहस्रशीर्षाजापी च 167, 12.
 सावित्रीमशुचौ दृष्टे 104, 9.
 स्नानान्तरे ध्रुवोर्मध्ये 48, 5.
 स्नान-मौनोपवासेज्या 169, 10.
 स्यादोषधिवृथाच्छेदी 123, 18.
 स्वाध्याया-अग्नि-सुतत्यागो 103, 2.
 स्त्री-शूद्र-विद्व-क्षत्रवधो 101, 9.
 हिंसकश्चाजविधानेन 229, 7.
 हिंसकश्चाजविधानेन 214, 10.
 हिंसयन्त्रविधानं च 103, 4.
 हीनजातौ प्रजायेत 255, 6.

६३. लिंगपुराणम् —

ईशानेन शिरोदेशं 14, 7
 उरोदेशमधोरेण 14, 8.
 सद्येन पादौ सर्वाङ्गं 14, 9.

६४. वराहपुराणम् —

कर्मक्षये ततः पश्चात् 268, 7.
 क्रूरकर्मरतानां च 268, 12.
 ततः शुनी भवेत् पश्चात् 268, 6.
 तृण-गुल्म-लतानां च 268, 11.
 न च सौख्यमवाप्नोति 268, 8.
 परस्परादिनो मत्स्याः 268, 14.
 हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः 268, 18.

६५. वसिष्ठः —

अनुग्रहार्थं विप्राणां 171, 4.
 अपिवाभि-11, 18.

अपि वैतेन कल्पेन 11, 17.
 अश्वमेधावभृथं 150, 15.
 अश्वमेधावभृथं 121, 6.
 अस्थीनि 72, 1.
 अहः पराकं तत्रैकम् 171, 3.
 अहः प्रातरहर्नक्तम् 171, 2.
 एवं जप्यपरो नित्यम् 28, 6.
 एतेनैवाभिशास्तो 152, 2.
 गुरोरलीकानिर्बन्धे 97, 1.
 जीवन्नात्मत्यागी 11, 14.
 ततस्तस्मै 89, 2.
 तस्य जुहुयात् 127, 1.
 त्रिरात्रं वा प्युपवसेत् 11, 15.
 त्वचं 71, 4.
 तेनात्मानं 89, 3.
 द्वादशरात्रम् 73, 3.
 द्वौ मासौ 121, 3.
 नास्तिकः 125, 4.
 निष्कालको 89, 14.
 नैर्ऋतं वा 126, 11.
 पतित-138, 20.
 पतितसावित्रीकः 121, 2.
 प्राणानात्मनि संयम्य 11, 16.
 बाल-वृद्धा-ऽस्तुराणां च 171, 5.
 ब्रह्मकूर्चाशिनौ भूत्वा 148, 7.
 ब्रह्मचारी चेत् 126, 9.
 ब्राह्मणमनुतेन 150, 18.
 ब्रह्मोज्झः 96, 10.
 मज्जानं 72, 3.

मांसं 71, 8.
 मेदो 71, 10.
 यद्यकार्यशतं साग्रं 155, 7.
 यथामिर्वायुनाऽऽध्मातो 28, 5.
 यथाऽश्वमेधावभृथः 166, 3.
 योऽग्नीनपविद्धचेत् 107, 17.
 रक्षोदेवताभ्यः 127, 2.
 लोमानि 71, 2.
 लोहितं 71, 6.
 बनस्थश्च यतिश्चैव 148, 6.
 ब्राह्म्यस्तोमेन 121, 7.
 सप्तागाराण्यसंकल्पितानि 58, 5.
 सर्वं तत्तस्य वेदामिर् 155, 8.
 सहस्रपरमां 139, 1.
 द्युरां पीत्वाऽप्सु निर्भज्य 166, 2.
 सुवर्णस्तेयी 89, 10.
 स्नायुं 71, 12.
 स्तेनः प्रकीर्णकेशो 89, 1.
६६. वामनपुराणम्—
 चण्डालादन्त्यजाद्वापि 224, 6.
 याजको याज्यमानस्तु 224, 7.
६७. वायुपुराणम्—
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु 261, 9.
 गजचर्मो ज्वरी च स्यात् 249, 15.
 प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यात् 261, 8.
 प्राणिर्हिंसापरो जन्तु-249, 12.
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च 261, 7.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु 249, 11.
 भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्यात् 249, 16.

मुखे कृष्णव्रणी श्वित्री 249, 13.
 वल्मीकं तु खानित्वा यो 249, 14.
 वातव्याधियुतः स्तेयी 261, 6.
 स्वरोपघाती वाक्यं च 261, 10.

६८. वायुसंहिता —

अन्नं पर्युषितं विप्रे 227, 10.
 अपरीक्षितभोजी स्यात् 227, 8.
 अविद्यां यः प्रयच्छेत् 227, 9.
 खरो वै बहुयाजित्वात् 227, 7.

६९. विश्वामित्रः—

कृच्छ्र-चान्द्रायणादीनि 203, 2.
 प्रकाशे च रहस्ये च 203, 3.
 प्राजापत्यं सान्तपनं 203, 4.

७०. विष्णुः—

अग्नि-मातृ- 99, 15.
 अग्नि-मातृ- 105, 16.
 अघमर्षणम् 157, 1.
 अग्नेय-136, 8.
 अथ 189, 17.
 अथर्वशिरः 157, 10.
 अथातः 156, 11.
 अधीतस्य 99, 14.
 अनाहितामिता 100, 8.
 अनुपातकिनस्त्वेते 94, 8.
 अनृतवचनम् 99, 13.
 अब्लिंगम् 157, 7.
 अभिचारः 100, 6.
 अभीषङ्गाः 157, 4.
 अभोज्यानां 252, 6.

अभोज्यान्- 99, 16.
 अयाज्ययाजनम् 99, 17.
 अविक्रोयविक्रयः 99, 19.
 अश्वसूक्तम् 157, 8.
 अश्वमेधेन शुद्धयन्ति 94, 9.
 असत्यतिग्रहः 99, 18.
 असच्छास्त्रा-100, 9.
 आकुष्टस्ताडितो वाजपि 97, 12.
 आचम्यातःपरं मौनी 195, 6.
 आत्मार्थं 100, 7.
 इति जाति-136, 10.
 इति मलावहानि 138, 6.
 इत्यघमर्षणम् 190, 4.
 इत्युपपातकानि 101, 1.
 उपपातकिनस्त्वेते 106, 6.
 एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून्
 158, 1.
 कर्मणोऽन्ते 190, 3.
 कार्पास-112, 10.
 कुशीलता 100, 10.
 कूटसाक्ष्यं 98, 15.
 कूष्माण्डयः 157, 2.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रः पयसा 179, 10.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा 138, 10.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रमथ वा 137, 9.
 कृमि-कीटकानां 138, 5.
 क्षत्रिय-विद् 99, 19.
 ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि 194, 15.
 ग्राम्या-ऽऽरण्यानां 137, 5.

- गुरोश्च 99, 14.
 गौसूक्तम् 157, 8.
 चन्द्रसाम 157, 6.
 चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं 136, 12.
 जातिभ्रंशकरं कर्म 136, 12.
 जैहयं 136, 9.
 तरत्समन्दीयम् 157, 2.
 तस्य च 100, 2.
 तृण-काष्ठ-112, 6.
 व्यहं 139, 17.
 त्रीण्याज्यदोहानि रथन्तरं च
 157, 13.
 त्रिस्तुपर्णम् 157, 11.
 दन्त्रैवापहतं द्रव्यं 112, 14.
 दन्तधावनपूर्वेण 195, 4.
 द्रव्याणाम् 112, 4.
 दिनान्ते नख-रोमादीन् 195, 1.
 दिवा 190, 2.
 द्विशकैकशफ-112, 11.
 दुर्गाः 157, 3.
 द्रुम-गुल्म-100, 5.
 देवकृतम् 157, 1.
 देवर्षि-100, 9.
 नारायणीयम् 157, 11.
 नास्तिकता 100, 10.
 निन्दितेभ्यो धनादानं 137, 14.
 पक्षि-गन्धौषधि-112, 12.
 पक्षिणां 138, 4.
 पदस्तोभाः 157, 4.
 परदारभोगमनम् 99, 17.
 परस्वहरणम् 99, 16.
 पराकमथ वा कुर्युः 106, 7.
 पारिवित्तिता 100, 1.
 परिवेदनं 100, 1.
 पावमान्यः 157, 8.
 पादो बालेषु दातव्यः 64, 7.
 प्रत्यहं 190, 1.
 प्रायश्चित्तान्ते 6, 15.
 प्रायश्चित्तं ततः कुर्यात् 112, 15.
 पितृ-मातृ- 93, 19.
 पितृव्य- 93, 17.
 पुरुषसूक्तं 157, 12.
 पुरुषव्रते 157, 6.
 बार्हस्पत्यम् 157, 7.
 ब्रह्महत्या 92, 15.
 ब्राह्मणस्य 136, 8.
 ब्राह्मणभूम्यप- 93, 16.]
 भक्ष्य-भोज्य-112, 4.
 भस्म-गोमय-मृद्धारि 195, 2.
 भृतकाध्यापनम् 100, 3.
 भृतकाध्यय-100, 3.
 भग्नः 190, 1.
 मणि-मुक्ता-112, 8.
 मद्यपत्नी-101, 1.
 मद्यानुगत-138, 5.
 मध्वर्च 157, 9.
 मनःसन्तापनं तीव्रं 195, 7.
 मलापकर्षणं कार्यं 195, 3.

मलिनीकरणीयेषु 138, 9.
 महायन्त्र-100, 4.
 महान्नतम् 157, 11.
 मातृगमनं 92, 6.
 मूलकर्मसु 100, 7.
 यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् 97, 13.
 यागस्थस्य 98, 12.
 याजनं 100, 2.
 येषां जपैश्च 156, 11.
 राजगामि च 99, 13.
 रात्रावासीत 190, 3.
 वपन-मेखला- 5, 12.
 व्रतं निशामुखे माह्यं 195, 5.
 वाक्सूक्तम् 157, 8.
 वात्यता 100, 3.
 विकर्मणा जीवनम् 99, 18.
 वेदनिन्दा 99, 14.
 वेदाम्युत्सादी 107, 13.
 व्याहृतयो 157, 5.
 शतरुद्रीयम् 157, 10.
 शुद्धवत्यः 157, 1.
 श्रोत्रियार्त्तिक 98, 19.
 सङ्करोकरणं कृत्वा 137, 8.
 सर्वपापेषु सर्वेषां 194, 14.
 समुत्कर्षेऽनृते 107, 9.
 सर्वेष्वेतेषु 5, 11.
 सर्वकारेषु 100, 4.
 सामानि 157, 5.
 खिया जीवनम् 100, 6.

स्तेयम् 100, 8.

७१. विष्णुपुराणम्—

तथा तथैव संस्मृत्य 209, 15.
 पापकृद्वाति नरकं 209, 13.
 पापानामनुरूपाणि 209, 14.

७२. विष्णुधर्मोत्तरम्—

अतिवाहिकसंज्ञस्तु 208, 9.
 अतिमानप्रवृत्तस्तु 234, 11.
 अंधश्च जायते लोके 261, 1.
 अन्धो दीपाप्रहारी स्यात् 260, 13.
 अपहृत्य नरा राम 260, 7.
 अयाज्ययाजकश्चैव 234, 8.
 अवकीर्णी च भवति 269, 13.
 असाहिष्णुतयान्यस्य 219, 9.
 उक्तास्तवेमास्तु 272, 15.
 कुलेषु तेऽभिजायन्ते 234, 13.
 कुष्टी भवति धर्मज्ञ 269, 8.
 केवलं तन्मनुष्याणां 208, 10.
 खल्वाढो मत्सरी राम 233, 5.
 गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ 269, 10.
 गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं 233, 11.
 गृहाधश्नतनाञ्चैव 235, 1.
 गोभ्यश्च मरणं लोके 235, 2.
 घूर्णिकस्तैलिकश्चैव 233, 7.
 जात्यन्धत्वमवाप्नोति 269, 12.
 जायते बुद्धुदाक्षो वा 233, 14.
 तथैव दीनरूपश्च 233, 15.
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन 235, 8.

- तस्मान्मनुष्यस्तु मृतः 209, 1.
 तस्यापि तादृशी बाधा 235, 7.
 ताडितस्ताड्यते लोके 235, 3.
 दरिद्रः परवित्तघ्नः 260, 14.
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च 234, 15.
 दृष्ट्वा परस्त्रियं नम्रां 269, 11.
 देवदत्तेन दीपेन 233, 13.
 द्वेष्यो भवति लोकेऽस्मिन् 234, 6.
 धान्यचोरोऽजहीनः स्यात् 260, 10.
 नरकं प्रतिपद्यन्ते 210, 2.
 नान्यः प्राणी महाभाग 209, 2.
 नास्तिकस्तु दरिद्रः स्यात् 234, 10.
 नीयते याम्यमार्गेण 208, 12.
 नैवान्ये प्राणिनः केचित् 208, 14.
 परदाररताः केचित् 219, 12.
 परपुंसि प्रसक्ता च 269, 7.
 परिवित्ता तथा लोके 234, 7.
 पंगुरेव तथा ज्ञेयः 260, 15.
 प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः 269, 14.
 प्रतिकूलं गुरोर्यस्तु 233, 8.
 प्राप्नोति भृगुशार्दूल 260, 9.
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां 235, 6.
 प्रायश्चित्तमतः कार्यं 210, 4.
 प्रायश्चित्तविहीना ये 210, 1.
 प्रायश्चित्तैः क्षयं याति 209, 18.
 पिशुनः पूतिनासः स्यात् 233, 4.
 ब्रह्मस्वहारिणश्चैते 219, 11.
 भगभक्षस्तु कुण्डाशी 233, 10.
 भूय एव समाप्नोति 233, 6.
 मणि-मुक्ता-प्रवालानि 260, 6.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते 208, 13.
 महत्पापं समुत्पन्नं 219, 10.
 मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ 250, 3.
 मानुष्यमपि चासाद्य 210, 3.
 मित्रद्रोहरताः केचित् 219, 13.
 मिष्टादयेको महाभाग 233, 9.
 मूलकर्म तथा कृत्वा 234, 5.
 यं कंचित् घातयित्वा तु 250, 2.
 यद्यत् परस्या-ऽऽचरन्ति 235, 5.
 यद्वा तद्वा परद्रव्यं 260, 8.
 याम्यलोकं प्रपन्नस्य 209, 3.
 याम्यैर्नरैर्मनुष्याणां 208, 11.
 योनीश्च नरकांश्चैव 209, 4.
 रत्नापहारी भवति 261, 3.
 लिंगव्याधिमवाप्नोति 269, 9.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो 261, 2.
 वस्त्रापहारी श्वित्रो स्यात् 260, 12.
 विनाऽपराधेन तथा 234, 3.
 विरूप एव भवति 234, 2.
 वेदविक्रयिको मूर्खः 234, 9.
 व्याधितश्चाऽज्ञहर्ता स्यात् 260, 11.
 भुत्वा भवति दुर्बुद्धिः 233, 12.
 शक्यानि कात्स्नर्येण 272, 17.
 शुभानामशुभानां च 208, 15.
 श्वपाक-पुल्कसादीनां 234, 12.
 श्वधे तु मरणं लोके 234, 14.
 स राजभयमाप्नोति 234, 4.
 सञ्चयः क्रियते लोके 208, 16.

स्वकर्मभिश्च्युताः सर्वे 219, 14.

वृणश्च जायते लोके 269, 6.

हत्वा वधमवामोनि 235, 4.

हीनवर्णस्तदा लोके 234, 1.

७३. वृद्धगौतमः—

अनस्थि-पाणि-पादः स्यात् 271, 5.

अतिथिं 237, 8.

आमन्त्रणं विना भुक्त्वा 252, 12.

कन्यागाम्यश्मरी शूली 271, 1.

कन्यां च गोत्रजां गत्वा 271, 2.

कुतन्नः 238, 3.

कीटाशी शीतलान्नाशी 252, 11.

गत्वा तपस्विनीं नारीं 271, 9.

गत्वा तु मातृभगिनीं 270, 19.

गत्वा तु महिषीं राज्ञः 271, 16.

गलगण्डी 237, 13.

गोदुःखकारी 237, 11.

गोनिर्दय 237, 12.

चौररक्षकः 238, 4.

छद्मना 237, 10.

जम्बुको जायते जन्तुः 228, 18.

ज्वरा-जितसारी दाही च 270, 18.

तटाका- 238, 2.

तथा मनुष्यतां प्राप्तः 270, 16.

दास्यो वा दीर्घरोगिण्यो 272, 5.

दासीगामी क्रूरकर्मा 271, 13.

दाहज्वरी भवेन् मर्त्यः 271, 8.

दुर्बलबाधे 237, 4.

देवद्व्योपजीवी 237, 2.

धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा 270, 14.

निषिद्धानं तु यो मुञ्क्ते 252, 10.

नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य 272, 1.

पक्षि-दंष्ट्रि-मृग-ज्याल-270, 15.

पत्नीबहुत्वे 237, 3.

पथनाशकः 237, 12.

परदारभिगामी च 271, 12.

परिक्षीण- 237, 7.

पुण्याक्षेपी 237, 13.

पुंश्चल्यो योषितो बाल-272, 4.

प्रतिज्ञाय 237, 2.

प्रमेही मूत्रकृच्छ्री च 271, 11.

वहुत्वे योषितामेक- 272, 2.

महोदरी प्रमेही च 270, 17.

मातरं च स्वसारं च 271, 4.

मूत्रकृच्छ्री तथाजिह्वी 271, 6.

मौल्याद्वेदोपदेष्टा च 228, 17.

रजस्वलाभिगामी च 271, 7.

वक्त्रमैथुनकर्ता च 271, 15.

वाणिज्यलाभो नो तस्य 238, 6.

विप्रवृत्तिविलोपेन 252, 9.

विसम्भापहारी 237, 11.

वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु 249, 9.

व्यवहारपक्ष-237, 5.

व्यवहारेष्वमध्यस्थः 238, 5.

व्याधिः स्यात् प्राणसन्देहो 238, 7.

शिष्टचीर्ण-238, 1.

शूद्रात् पठति चाण्डालो 228, 19.

सगोत्रां च सवर्णां च 271, 3.

साधुजन- 238, 1.
 स्वजातिपरनारीणः 271, 14.
 स्वदारेभ्योऽन्यतोदीव्यन् 272, 3.
 स्वयं 237, 6.
 स्वयमग्रभुक् 237, 7.
 स्वामिना 237, 3.
 स्यादामयावी भवती 271, 10.
 सूर्याप्रकाशे 237, 9.

७२. वृद्धपराशरः —

अनाशकान्निवृत्तश्च 130, 3.
 अनाशकान्निवृत्तस्तु 10, 17.
 गवां च शतदानेन 11, 6.
 चण्डालः स तु विज्ञेयो 10, 18.
 चरेत् षाण्मासिकं कृच्छ्रं 130, 4.
 चरेन्नोणि च कृच्छ्राणि 130, 5.
 चिति-यूप-दमशानानां 4, 5.
 जला-प्रमिपतने चैव 11, 3.
 जातकर्मादिभिः सर्वैः 130, 6.
 तां च भिक्षां समभूयात् 11, 12.
 तेभ्यो जातान्यपत्यानि 11, 2.
 दुःस्वप्ने मैथुने वान्ते 4, 4.
 प्रत्यावासितवर्णानां 11, 4.
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि 11, 7.
 ब्राह्मणानां प्रसादेन 11, 5.
 भैक्ष्यार्थं विचरेद् ग्रामं 11, 11.
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो 11, 10.
 यः प्रत्यवासितो विप्रः 130, 2.
 लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः 11, 1.
 विक्रीय कन्यकां गां च 132, 2.

साशिखं वपनं कृत्वा 11, 8.

सावित्र्यष्टसहस्रं तु 11, 9.

७५. वृद्धबौधायनः—

अन्त्यजागमने मर्त्यो 270, 12.
 गां गत्वा मधुमेही स्यात् 270, 9.
 मधुमेही खरा-श्वादि-270, 10.
 सवर्णागमने रक्तः 270, 11.

७६. वृद्धमनुः—

तान्येव दश गोचर्म 36, 2.
 सप्तहस्तेन दंडेन 36, 1.

७७. वृद्धशातातपः—

अशित्वा सर्वमेवान्नं 149, 8.
 अहोरात्रोषितः स्नात्वा 142, 14.
 भक्षयित्वा तु तं ग्रासं 149, 7.
 भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं 149, 6.
 मूत्रयित्वा व्रजन्मार्गे 142, 13.
 यदा भोजनकाले तु 149, 5.

७८. वृद्धहारीतः—

तर्पयित्वा द्विजान् कामैः 116, 3.
 रात्रः प्रतिग्रहं कृत्वा 116, 1.
 षष्ठे काले पयो भक्षः 116, 2.

७९. व्याघ्रः—

अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् 143, 3.
 अन्यत्र पुनराधानं 109, 10.
 अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा 143, 2.
 ततोऽग्निवर्णीं तां पीत्वा 81, 12.
 तत्र वक्तव्यमनृतम् 44, 14.
 मत्या मयममत्या वा 81, 11.

यतिश्चैव वनस्थश्च 148, 4.
 यत्रोक्तावात्मनः पीडा 44, 18.
 योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् 109, 9.

८०. व्यासः—

असाध्यरोगो बालघ्नः 248, 12.
 आग्नेयं भस्मना स्नानं 16, 1.
 आदौ तावत् प्रभासे 16, 17.
 उभौ मध्वासवक्षौबौ 79, 10.
 एकपर्यङ्कशयितौ 79, 11.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् 82, 2.
 कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा 249, 1.
 कृतमंगल-पुण्याहैः 16, 15.
 गत्वा देशान्तरं तेषां 249, 6.
 गात्रकृच्छ्रीं व्रणीं शित्रीं 248, 13.
 ग्रामे वने वा जन्तूनां 249, 3.
 चातुर्यकोष्ण-शीतोष्ण-249, 2.
 तज्ज्ञः सम्पादयेत् स्नानं 16, 13.
 तलघाती च सम्भूतः 249, 5.
 दाक्षायणमयैः कुम्भैर् 16, 14.
 धर्मार्थं यतमानस्तु 75, 11.
 नेत्ररोगो भवेत्तस्य 248, 14.
 पञ्चगव्यं च तस्योक्तं 82, 3.
 परेषां रसनाच्छेदी 248, 15.
 पितृहा याति पैशाच्यं 248, 10.
 प्राण्यङ्गं मृगशावं च 248, 11.
 प्राप्तो भवति तत्पुण्यं 75, 12.
 ब्राह्ममाग्नेयमुद्दिष्टम् 15, 15.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः 15, 17.
 भयोद्देगकरोऽन्येषां 249, 4.

यत्तु सातपवर्षेण 16, 2.
 यौगिकं स्नानमाख्यातं 16, 4.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् 15, 16.
 वारुणं चावगाहस्तु 16, 3.
 राहुग्रस्ते च सोमे 17, 1.
 स्वयमेवोपपन्नाय 16, 12.

८१. शंखः—

अघमर्षणमित्येतत् 190, 10.
 अध्यास्य शयनं यानं 146, 6.
 अन्तरा वा 68, 6.
 अन्तरेण यदा गच्छेद् 146, 13.
 अन्तरेण यदा गच्छेत् 146, 11.
 अभ्युत्सादी 108, 14.
 एतदेव 66, 18.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् 97, 8.
 कौटसाक्ष्यं तथा कृत्वा 97, 7.
 कन्यादूषी 132, 15.
 क्षत्रियायाम् 128, 2.
 क्षत्रियस्तु रणे जडत्वा 146, 8.
 गवां द्वादशानां 68, 7.
 गुप्तायां 127, 7.
 गोपुरीष-यवाभ्यासो 192, 7.
 गोव्ववकीर्णः 128, 7.
 तेषामन्ते गोसहस्रं 65, 7. 66, 14.
 त्र्यहं त्रिषवणस्त्रायी 190, 7.
 द्वादशे वर्षे 68, 6.
 द्विजः पलाशवृक्षस्य 146, 7.
 दुःस्वमारिष्ट-147, 2.
 देव गृह-131, 15.

है विप्रो ब्राह्मणा-अमी वा 146, 10.

नास्तिको 125, 8.

प्रमाप्य द्वादश-65, 6. 66, 13.

ब्रह्महा परिषदानुमतः 56, 10.

ब्राह्मण्यां 127, 9.

मनसा त्रिः पठेद्विंश 190, 8.

रण्डायाम् 128, 7.

वीरासनं सदा तिष्ठेत् 190, 9.

वृषल्यां 128, 5.

व्रतं तु यावकं कुर्यात् 192, 8.

वैश्यायां 128, 8.

शून्यागार-नदी-पर्वत- 56, 12.

सद्य एवाश्व-68, 8.

संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 146, 9.

संवत्सरं व्रतं कुर्यात् 124, 7.

सर्वेषां वर्णानाम् 65, 8.

स्वैरिण्यां 128, 1.

होमकाले तथा दोहे 146, 12.

८२. शंख-लिखितौ—

अजीर्णवान् 263, 7.

अत ऊर्ध्व 246, 9.

अपूपपहारी 259, 7.

अभक्ष्यभक्षी 253, 7.

कर्मफल-263, 9.

कव्यापहारी 259, 6.

खराभिगामी 270, 1.

गन्धापहारी 259, 8.

गृध्रो 263, 8.

गोष्ववकीर्णी 269, 18.

चण्डाल्यवकीर्णी 270, 4.

छत्रापहारी 259, 8.

तद्यथा 246, 11.

तान्नापहारी 259, 7.

तैजसापहारी 263, 6.

दीपापहारी 259, 11.

धर्मपत्न्यामास्ये 270, 5.

ध्वजापहारी 259, 9.

नास्तिकवृत्तिः 151, 6.

पर्वमैथुनी 269, 17.

परजलापहारी 259, 5.

परदारगामी 269, 18.

पाण्डुरोगी 263, 8.

पुरुषव्याधि-269, 17.

पुष्पापहारी 259, 10.

फलापहारी 259, 11.

ब्रह्महा 163, 5.

ब्राह्मणवृत्तिभ्यः 263, 9.

भूम्यपहारी 259, 12.

मातृभगिनी-270, 6.

मातृ-पितृ-270, 2.

यद्वा तद्वाजपि पारक्यं 260, 1.

वस्त्रापहारी 263, 5.

वागपहारी 263, 7.

वेश्मापहारी 259, 5.

शय्यापहारी 259, 10.

शाकापहारी 259, 9.

शास्त्रापहारी 259, 7.

सगोत्राभिगामी 270, 1.

सस्यापहारी 264, 6.
 संवत्सरं 151, 9.
 सुवर्णस्तेयी 263, 5.
 स्वदारादन्त्यत्र 270, 3.
 सेहापहारी 263, 6.
 हिरण्यापहारी 263, 5.
 हत्वा वै योनिमाप्नोति 260, 2.

८३. शाण्डिल्यः—

अवकीर्णी द्विजो राजा 128, 13.
 इष्टा मैशाशिनो नित्यं 128, 14.
 पराकत्रयसंयुक्तम् 129, 10.
 वानप्रस्थो यतिश्चैव 129, 9.

८४. शातातपः—

अनृतौ तु यदा गच्छेत् 4, 8.
 ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् 4, 7.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणम् 55, 15.
 भस्मच्छन्नो 166, 9.
 मयं पीत्वा 166, 7.
 मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा 142, 9.
 मोक्षदुक्त्वा विराजं स्यात् 142, 10.

८५. शिवधर्मोत्तरम् —

अकारणादर्मपत्नी-239, 11.
 अथातः पततां पुंसां 208, 6.
 अनपत्यो दरिद्रश्च 239, 18.
 अपकारं तु यः कुर्यात् 239, 7.
 अमर्यमक्षी गण्डमाली-258, 5.
 अमुख्यमुख्यकारी यः 240, 6.

उत्तमं चामि मानुष्यं 244, 1.
 ऋणं दत्त्वाऽधिकां कृद्धि 240, 3.
 एवं पापविमुद्धाश्च 243, 12.
 एवं योनिषु सर्वास्तु 244, 2.
 कालान्तरवशाद्यस्ति 244, 3.
 कुष्ठरोगेण घोरेण 244, 7.
 कृमि-कीट-पतंगानां 250, 9.
 क्षयी ज्वरी प्रमेही च 239, 15.
 जिह्वा-वक्त्रव्रणी हन्य-239, 6.
 ततः क्षितिं समासाद्य 243, 15.
 ततो मानुषतां प्राप्य 244, 6.
 तत्रानुभूय दुःखानि 243, 14.
 दीपं देवगृहात् हत्वा 236, 14.
 देवद्रव्योपजीवी च 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन 236, 8.
 देवदासोदनं भुक्त्वा 236, 12.
 देवस्पर्शं नरः कृत्वा 236, 10.
 देवावमन्ता भवति 236, 16.
 द्विजस्त्रेकशफानां च 227, 4.
 नरकार्षेव महाघोरे 208, 7.
 निषिद्धवस्तुभोगेन 240, 1.
 निष्क्रान्ताः कीटयोनिभ्यः 243, 15.
 परित्तविनाशाय 239, 10.
 परेषां चेतसः क्लेश-239, 14.
 परोपदिष्टज्ञानेन 240, 2.
 पशुयोनिं समासाद्य 244, 1.
 भक्तं भोक्तुमशक्तश्च 239, 13.
 मत्सरी विट्कृमिश्चैव 227, 5.
 मिथ्याचारं चरेत् पश्चात् 239, 11.

मुखकृष्णवर्णी श्वित्री 239, 5.
 मूर्च्छा भ्रमी सुरद्वेष्टा 236, 15.
 मृगदुःखमतिक्रम्य 243, 17.
 मृतपुत्रोऽप्यवन्धुः स्यात् 239, 9.
 रजस्वला-ऽन्त्य-चाण्डाल-239, 16.
 रसज्ञाविधुरः कुब्जः 236, 9.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां 239, 17.
 वाणिज्यलाभस्तत्रापि 240, 5.
 विचित्रा गतयः प्रोक्ताः 244, 5.
 विद्वराहो भवेन्नित्यं 227, 3.
 विप्रः पञ्चमहायज्ञान् 227, 2.
 वेद्यां कुलवधूं कृत्वा 239, 12.
 श्वास-कासी ज्वरी सर्व-239, 8.
 संक्लिष्टाः पक्षिभावेन 243, 16.
 सदापहृतसर्वस्वः 236, 17.
 स भूत्वा धनिनां वंद्यो 240, 4.
 सर्वाङ्गकुटी तिमिरी 236, 13.
 सर्वाङ्गरीणी पापात्मा 240, 7.
 सुरापः प्राप्यते योनिं 250, 10.

८६. श्रुतिः—

तस्य तावदेव 275, 10.

८७. षट्त्रिंशन्मतम्—

अपहृत्य सुवर्णस्य 88, 1.
 ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयम् 88, 4.
 ऐन्दवेन मृगारेष्ट्या 115, 16.
 कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं 87, 19.
 गायत्र्यष्टसहस्रं च 87, 15.
 गोमूत्रयावकाहारः 88, 2.

गौरसर्षपमात्रे तु 87, 16.
 चण्डाल-139, 6.
 चान्द्रायणं प्रकुर्वीत 73, 8.
 देव्या लक्षजपेनैव 115, 17.
 पवित्रेष्ट्या विशुद्धयन्ति 115, 15.
 बालाग्रमात्रेऽपहृते 87, 12.
 भिक्षामात्रे गृहीते तु 116, 10.
 यवमात्रसुवर्णस्य 87, 17.
 राजसर्षपमात्रे च 87, 14.
 लिक्षामात्रेऽपि च तथा 87, 13.
 सुवर्णकृष्णलं द्वेकम् 87, 18.
 सुवर्णस्यापहरणे 88, 3.
 षण्ढं तु ब्राह्मणं हत्वा 73, 7.

८८. संवर्तः—

अनेन तु विधानेन 58, 15.
 ख्यापयन्नात्मनः पापम् 58, 14.
 चातुर्धन्यं चरेद्भैक्ष्यम् 58, 11.
 ततो मुसलमादाय 85, 12.
 ब्रह्मघ्नस्तु वनं गच्छेद् 58, 8.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि 57, 11.
 भिक्षार्थं धिचरेद् ग्रामं 58, 10.
 भैक्ष्यं धैव समादाय 58, 12.
 यदि जीवति स स्तेनः 85, 13.
 वनवासी ह्यपः स्पृश्येत् 58, 13.
 वन्यान्धेव फलान्यश्नन् 58, 9.
 स कुर्यात् कृच्छ्रमभ्रान्तः 129, 13.
 सन्ध्यामापदि नोपास्ते 148, 14.
 सन्ध्यास्य दुर्मतिः कथित् 129, 12.
 सावित्र्यष्टसहस्रं तु 148, 15.

संकटे विषमे चैव 39, 9.

हृद-पट्टनमार्गे च 89, 10.

८९. सुमन्तुः—

अत्यर्थं निर्गुणो विप्रो 62, 2.

अधःशायी 72, 13.

अप्स्वग्नौ वा 141, 5.

अश्वमेधावभृथ-88, 15.

केश-दमश्रु-नखादीनि 62, 7.

क्रोधाद्वै म्रियते यस्तु 62, 8.

गच्छेद्वापि विशुद्धचर्यं 61, 13.

तप्तकृच्छ्रेण 83, 14.

तिरस्कृतो यदा विप्रो 61, 10.

त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् 61, 12.

निर्गुणः सहसा क्रोधात् 61, 11.

ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो 62, 8.

ब्रह्महा 72, 13.

ब्राह्मणस्य 83, 12.

वत्सरत्रितयं कुर्यात् 62, 4.

संवत्सरे 72, 16.

सावित्र्यष्टसहस्रं 83, 13.

९०. स्कान्दे (रेवाखण्डम्).—

अदत्त्वा भक्ष्यमभ्राति 232, 6.

अन्नं पर्युषितं विप्रे 232, 4.

इह जन्मनि शूद्रास्ते 224, 15.

इह मानुषलोकेऽस्मिन् 231, 6.

इह शत्रुगृहे बद्धाः 264, 7.

कुनखी स्वर्णहरणात् 264, 8.

गहदोऽनृतवादी स्यात् 232, 3.

गुरुदाराभिमर्शी च 264, 14.

जायते गृध्रसीयुक्तः 232, 2.

तत्र वर्षशतस्यान्ते 231, 9.

ते यान्ति नरकं घोरं 231, 8.

दश वर्षसहस्राणि 224, 13.

दुश्चर्मा दुर्भगश्चैव 232, 1.

नरके तेऽन्धतामिक्षे 264, 5.

पापशेषान्तु भवति 253, 2.

पिता माता गुरुभ्राता 231, 4.

फलान्याहरतोऽपत्यं 264, 9.

भवन्ति नादृता यैस्तु 231, 5.

बुभुक्षितेषु भृत्येषु 224, 10.

मात्सर्यादपि जात्यन्धो 232, 5.

मानकूटं तुलाकूटं 264, 4.

ये त्यजन्ति स्वकां भार्या 231, 7.

राक्षीगामी भवेदुष्टो 264, 15.

वेदार्थनिन्दका ये च 224, 14.

वेदोक्तं यः परित्यज्य 224, 12.

शत-साहस्रिकं कालं 264, 6.

श्रयोर्नी स समासाद्य 224, 11.

९१. स्मरणम् —

कर्षणकार्यार्थम् 124, 11.

तद् ब्राह्मणेन नात्तव्यं 78, 12.

पतितं याजयित्वा तु 206, 1.

फल-पुष्पोपगान् 124, 10.

यक्ष-रक्षः-पिशाचाच्च 78, 11.

यमलोके तु ते घोरां 206, 7.

स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य 88, 15.

स्वामिनेऽपहतं देयं 88, 16.

९२. स्वयन्तर्गमः—

- अहत्वाऽपि यथावर्णः 76, 2.
 अहानि पञ्च विप्राभ्यान् 199, 14.
 कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्याः 197, 1.
 चान्द्रायणे पसके च 200, 8.
 धेनुप्रदानं विप्राय 197, 2.
 धेनोरभावे दातव्यं 197, 5.
 पिबतो मेहतथैव 143, 17.
 प्राजापत्यक्रियाशक्तौ 197, 4.
 प्राजापत्यं चरेद्दिप्रो 199, 13.
 प्राजापत्ये तु गामेकां 200, 7.
 प्राणायामत्रयं षट्कं 143, 18.
 प्रायश्चित्तमहोरात्रं 143, 15.
 विना यज्ञोपवीतेन 143, 14.
 संसर्गदोषः पापेषु 90, 15.

९३. स्वप्राध्यायविदः—

- अवग्रहति यं स्वप्ने 3, 7.
 आरोहणं गोवृक्ष-कुञ्जराणाम् 3, 2.
 कृष्णाम्बुधरस नारी 3, 6.
 विष्टाऽनुलेपो रुदितं मृतं च 3, 4.

९४. हारीतः—

- अकुङ्कः 187, 4.
 अमये 187, 14.
 अथ तुलाम् 187, 5.
 अथ ब्राह्मणस्य 153, 1.
 अथातः 184, 5.
 अधर्माय 188, 11.
 अनाश्रमी 185, 6.

- अनुयोगप्रदानेन 123, 8.
 अनृताभिर्शंसनाक्रोशे 151, 2.
 अन्यत्र 150, 3.
 अपि चन्दनवृक्षस्य 186, 8.
 अप्रतिप्राप्त्यमादाय 184, 8.
 अभक्ष्यभक्षः 252, 16.
 अलक्ष्मीं कालकर्णीं च 193, 8.
 अस्माकं सम्पदं ब्रूहि 187, 11.
 आखोर्भूत्र-पुरीषं च 185, 3.
 आचाममथ पिण्याकं 184, 12.
 आचामस्तानि निर्हन्ति 185, 1.
 आयाज्ययाजनं कृत्वा 184, 7.
 आराम-तटाको-120, 6.
 आषाढ्यां 189, 5.
 आहारेषु च ये दोषाः 185, 5.
 इन्द्राय 188, 4.
 उपकुर्वाणस्तु यत् कुर्यात् 49, 14.
 ऋषिसत्यं 187, 5.
 एकविंशतिरात्रं तु 151, 3.
 एतत् कृच्छ्रं तुलापुरुषं 184, 10.
 एवं ह्यह 213, 5.
 एवं 247, 5.
 कनका-स्रग्-वित्ता-गावो 185, 8.
 कन्यादूषी 133, 2.
 कुनखी 247, 2.
 कुबेराय 188, 3.
 कूष्माण्ड-188, 7.
 खरोष्ट्रमुखसंस्पृष्टम् 185, 6.
 क्षत्रियाभिवादाने 149, 17.

गणाधिपति 194, 5.
 गन्धोशीरमयौ कार्यौ 186, 1.
 गुड-तिल-119, 11.
 घृतं यवा मधु यवाः 193, 5.
 तक्त्रेण तानि निर्हन्ति 185, 7.
 ततोऽग्नौ 192, 20.
 तथा शय्याऽऽरूढ-149, 19.
 तथोर्णा-केश-120, 1.
 तदेतानि 213, 2.
 तदेव 193, 1.
 तदेव द्विगुणं कुर्याद् 49, 15.
 तस्यालभे तुला कार्यौ 186, 9.
 तुलायै 188, 11.
 तुलापुरुषाय 189, 1.
 तेनायसीं मुकृतां कारयित्वा
 186, 5.
 तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत् 185, 2.
 त्र्यहं त्र्यहं प्रयुज्जानो 184, 13.
 त्र्यहं सायं त्र्यहं प्रातः 170, 11.
 त्रिरात्रमेव 194, 1.
 त्रिवर्षोत्सन्ने 108, 10.
 त्रिधरित्वा 189, 4.
 शदशरात्रं 194, 3.
 द्वितीयं 189, 3.
 द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं 135, 7.
 द्विवर्षोत्सन्ने 108, 9.
 वृष्ट्यपहतारो 247, 4.
 देशानां सम्पदं ब्रूहि 187, 3.
 देव्यै 188, 5.

देव्यै पुनरागमनाय 189, 1.
 धर्माय 188, 9.
 नदोमृत्तिकया वापि 186, 2.
 नमो रुद्राय 193, 13.
 नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् 247, 7.
 निःसृतानां 194, 4.
 निर्णोदः सर्वपापानां 193, 4.
 परदुःखदायिनो 247, 2.
 परं त्र्यहं वायुमक्षः 170, 12.
 परं चैव लघु मन्येत् 187, 13.
 परार्तिरताः 247, 3.
 पारुष्यमनुते 212, 18.
 परोपतापने 213, 1.
 पिण्याकस्तानि निर्हन्ति 185, 4.
 पूतस्तदहरेव स्यात् 75, 8.
 प्रतिश्रुत्यानृतं ब्रूयात् 43, 8.
 प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते 75, 7.
 ब्रह्मघ्नः 247, 2.
 ब्रह्मणे 188, 4.
 ब्रह्महत्यां 185, 10.
 ब्राह्मणानां परीवादं 193, 12.
 बीजानां सम्पदं ब्रूहि 187, 9.
 भगवते 187, 1.
 भृतकाध्यापनं कुर्यात् 123, 7.
 मणि-वासो-116, 7.
 मत्स्य-मांस-120, 2.
 महापशुर्येन शरेण विद्धः 186, 3.
 महाविनायकाय 188, 8.
 माता-पित्रोरशुभ्रूषां 193, 9.

- मासं गोमूत्र-188, 8.
 य आत्मकृतैः 192, 18.
 यदङ्गं पीड्यते येन 247, 6.
 यदातु गुरुमात्मानम् 187, 12.
 यः पूरुषः 186, 10.
 यवोऽसि धान्यराजो वा 193, 3.
 योऽश्नीयात् 194, 7.
 रहस्ये 153, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि 187, 10.
 लाक्षा-लवण-119, 12.
 वक्रतुण्डाय 188, 8.
 वाचाकृतं कर्मकृतं 193, 7.
 वाचा कायेन मनसा 184, 14.
 वाचोपहर्तारो 247, 5.
 वायवे 187, 14.
 वायुकये 188, 2.
 विनायकोपसृष्टस्य 184, 9.
 विनायकाय 188, 7.
 विद्यां पश्यति 194, 6.
 विद्याधिपतिं 194, 7.
 वैश्यस्यापि 149, 17.
 शरीरेणैव 213, 8.
 शृतं च 193, 2.
 अप्यमाणे 193, 13.
 श्रोत्रापहर्तारो 247, 4.
 श्व-सूकरावलीढं च 193, 10.
 शूद्रस्याभिवादाने 149, 18.
 सकृत् 189, 2.
 स तप्तकृच्छ्रसहितं 43, 9.
 सप्तरात्रं 194, 3.
 सर्वं पुनाति धर्मात्मा 185, 9.
 सर्वं पुनन्तु मे पापं 193, 6.
 सर्वाभक्ष्य-212, 15.
 संवत्सरोत्सन्ने 108, 8.
 सालकटं 188, 6.
 सुरापो 252, 16.
 सुवर्णस्तेयं त्रात्यत्वं 193, 11.
 सूर्याय 188, 1.
 सोमाय 188, 1.
 सौवर्णीं राजतीं वाजपि 186, 7.
 स्यावर-सरीसृपादीनां 124, 2.
 स्वत एहि 186, 12.
 स्वर्गद्वारमिदं पुण्यं 184, 11.
 स्वागतम् 187, 1.
 हिङ्गु-गुग्गुल- 120, 4.
 हीनमानो 120, 9.

THE INDEX OF THE WORDS

occurring in the text of the

Parâśara Dharma Samhitâ.

Adhyâya I., Śloka I., up to the end of the XII. Abhyâya.

अ.

अकण्टकम् 1, 56.

अकामकृतपापः 8, 1.

अकामतः 4, 9. 8, 1. 11, 25.

अक्षयः 3, 32.

अक्षरम् 1, 67.

अगम्यता 12, 57.

अगम्यागमनम् 1, 66. 10, 1.

अगारम् 6, 46.

अग्निः 1, 3. 3, 5, 10, 14. 3, 43. 4,

3. 5, 6. 5, 10. 5, 11.

5, 14. 7, 25. 8, 22. 9, 42.

9, 43. 10, 41. 11, 33.

11, 38. 11, 47. 12, 5. 12, 21.

12, 44.

अग्निकार्यम् 8, 3. 12, 32.

अग्निचित् 12, 47.

अग्निदः 4, 5.

अग्निदग्ध 9, 34.

अग्निप्रदाता 4, 3.

अग्निवर्ण 12, 76.

अग्निष्टोमफलम् 6, 51.

अग्निसंस्करणम् 3, 17.

अग्निसंस्कारः 3, 14.

अग्निहोत्रम् 1, 31. 4, 21, 28. 5,

14, 22.

अग्निहोत्रिः 4, 21. 8, 11.

अग्निहोत्रोपकरणम् 5, 22.

अम्युपलेखनम् 7, 23.

अग्रजः 6, 25.

अग्रतः 8, 30.

अग्रम् 11, 34.

अग्रे 9, 21. 12, 42.

अङ्कनम् 9, 27.

अङ्गम् 8, 19. 9, 14. 12, 36.

अङ्गप्रत्यङ्गसम्पूर्णः 9, 16.

अङ्गवित् 8, 27.

अङ्गशुद्धिः 3, 3.

अङ्गार- 1, 62.

अङ्गारकारकः 1, 62.

अङ्गिराः 1, 13.

अङ्गुलद्वयम् 9, 54.

अङ्गुलिः 5, 16.

अङ्गुष्ठमात्रम् 9, 10.

अङ्गुष्ठार्धम् 11, 30.

अचेतनः 9, 8. 9, 13.

अच्छिद्रम् 6, 51.

अच्छिन्नम् 11, 34.

2 *The Index of the words occurring in the text*

- अजगरः 6, 9.
 अजातदन्तः 3, 14.
 अजिनम् 9, 57. 12, 3.
 अज्ञः 8, 18.
 अज्ञातिः 3, 43.
 अज्ञानम् 3, 44. 3, 45. 6, 25.
 6, 32. 6, 56. 8, 3, 10, 11.
 11, 5. 11, 10. 11, 16. 12, 2.
 12, 55.
 अण्डम् 10, 3.
 अण्वर्थः 6, 1.
 अतर्ज्वम् 7, 5. 8, 15.
 अतद्दिदः 8, 5.
 अतिकृच्छ्रम् 9, 24.
 अतिकृच्छ्रम् 4, 26. 9, 25. 11, 54.
 11, 55.
 अतिकोपः 9, 61.
 अतिक्रोधः 4, 1.
 अतिथिः 1, 38, 39, 40, 41, 43,
 44, 46, 53, 55, 58, 59.
 अतिदाहः 9, 28. 9, 29.
 अतिमानः 4, 1.
 अतिवाहः 9, 28.
 अतिवृष्टिः 9, 43.
 अत्ययकर्म 12, 26.
 अत्ययः 6, 57.
 अग्निः 1, 13.
 अदाता 2, 10.
 अदुष्ट- 7, 35.
 अद्वितीयः 10, 32.
 अधमम् 1, 29.
 अधरोच्छिष्टम् 12, 62.
 अधर्मः 1, 30.
 अधिष्ठितम् 11, 38.
 अधीयानः 12, 34.
 अध्ययनकर्म 12, 82.
 अध्येतव्यः 12, 33. 12, 82.
 अध्वा 9, 50.
 अनग्निः 8, 17.
 अनङ्गान् 4, 6. 9, 30. 12, 75.
 अनधीयानः 1, 60. 8, 16. 12, 32.
 अनन्तरः 6, 29.
 अनलज्वाला 6, 75.
 अनातुरः 7, 19.
 अनाथः 3, 40.
 अनार्द्रशिरः स्नानम् 12, 63.
 अनाहिताग्निः 8, 12.
 अनित्यम् 1, 43.
 अनियम- 6, 58.
 अनिर्देशम् 3, 29.
 अनिलः 12, 21.
 अनिवारयन् 9, 47.
 अनिशम् 7, 6.
 अनुक्रमः 11, 3.
 अनुगमनम् 12, 81.
 अनुगन्तव्य- 3, 48.
 अनुपन्ता 4, 5.

अनुग्रहः 6, 34. 6, 54. 6, 55. 6,
56, 57.

अनुग्राहः 1, 12.

अनुच्छिष्टम् 7, 21.

अनुजातः 3, 17.

अनुज्ञातः 4, 29.

अनुप्राप्तः 3, 12. 5, 14.

अनुमतम् 8, 28.

अनुरूपः 8, 36. 9, 26.

अनुलेपनम् 7, 33.

अनुव्रज्या 1, 44.

अनुशासनम् 5, 12. 10, 5.

अनुसारतः 1, 22.

अनृचः 8, 18.

अनृतम् 1, 30. 12, 19.

अनेकः 8, 19.

अनन्तरा 7, 13, 14.

अन्तरम् 1, 21. 12, 16. 3, 10.

अन्तरिक्षम् 12, 62.

अन्त्यजः 6, 30.

अन्तर्जलम् 6, 4.

अन्तर्दशाहः 12, 28.

अन्धः 4, 2. 12, 58.

अन्नम् 1, 26. 6, 65. 6, 67.
6, 68. 6, 71. 6, 72.
6, 73. 11, 4. 11, 6. 11, 7.
11, 46. 11, 54. 12, 34.
12, 35. 12, 37. 12, 40.
12, 60. 12, 61.

अन्नमात्रम् 1, 59.

अन्नशुद्धिः 6, 67.

अन्नादिः 1, 32.

अन्नाद्यम् 6, 64.

अन्यत्र 9, 27.

अन्यः 4, 30. 1, 22. 5, 23. 9, 40.

अन्यथाभावदोषः 10, 3.

अन्यदा 12, 23.

अन्यायः 12, 46.

अन्वहम् 7, 16.

अन्वेषण- 9, 50.

अपक्वाशी 6, 5.

अपचः 11, 46. 11, 47. 11, 50.

अपाङ्केयः 7, 8.

अपूर्वः 1, 46. 1, 49.

अपेयम् 11, 40.

अप्रशस्तम् 12, 22.

अफल-8, 18.

अफालकृष्टम् 6, 14.

अबन्धुः 3, 42.

अब्दम् 4, 10.

अब्दार्धम् 4, 10.

अभक्ष्यम् 1, 66.

अभिगमनम् 12, 6.

अभिघातः 9, 48.

अभिघातितः 9, 17.

अभिमुखः 3, 31.

अभिरतः 1, 38.

अभिवादः 1, 9.

अभिहतः 6, 21. 9, 11

अभोजनम् 6, 8. 12, 60.

4 *The Index of the words occurring in the text*

- अभोज्यम् 11, 4. 11, 25.
 अभ्यन्तरम् 6, 46. 11, 54.
 अभ्यस्ता 11, 56.
 अभ्याश 12, 78.
 अभ्यासः 1, 46.
 अभ्युक्षणम् 7, 29.
 अमन्तः 8, 4. 8, 17.
 अमावास्या 3, 13. 10, 2.
 अमेध्यम् 7, 31. 8, 23. 11, 1.
 11, 41.
 अम्भः 4, 8. 12, 80.
 अम्लम् 7, 2.
 अयन्त्रितः 12, 49.
 अयाचिताशि 8, 37.
 अयाची 8, 38. 8, 39. 8, 40.
 अयुतम् 12, 63.
 अयोमुखम् 2, 8.
 अरणिः 5, 19. 12, 48.
 अरण्यम् 9, 56.
 अर्कः 1, 3. 8, 9.
 अर्कतापः 7, 30.
 अर्कादिः 8, 10.
 अर्ध्य 1, 42.
 अर्चनम् 9, 57.
 अर्चना 9, 57. 10, 40. 11, 40.
 अर्जितम् 2, 6.
 अर्थसिद्धि 12, 45.
 अर्द्धम् 2, 4. 6, 45. 9, 22. 10, 26.
 10, 33. 11, 2.
 अर्द्धकोटी 4, 32.
 अर्द्धकृच्छ्रम् 7, 13.
 अर्धभुक्तम् 12, 41.
 अर्धसीरी 11, 21.
 अर्वाक् 12, 53.
 अलङ्कृतः 1, 6. 1, 7.
 अल्पम् 6, 75.
 अल्पायुः 2, 15. 5, 25.
 अवगाहनम् 6, 12. 6, 36. 8, 31.
 अवरः 10, 17.
 अवलीढः 5, 6. 6, 69. 6, 71.
 अवसानम् 1, 18.
 अवसितः 12, 5.
 अवारितम् 1, 52.
 अविज्ञातः 6, 34. 6, 44.
 अविः 6, 14.
 अविक्षीरम् 11, 10.
 अन्नतः 1, 60. 5, 5. 8, 4.
 अव्यक्त 10, 28.
 अशनम् 9, 36. 9, 55.
 अशुचिः 3, 17. 3, 29. 3, 44. 3,
 46. 3, 47. 5, 25. 6, 59. 7,
 17. 8, 24. 12, 16. 12, 23.
 अशुद्ध 10, 35.
 अशुभम् 3, 41.
 अशौषम् 5, 22.
 अशौचम् 3, 14. 4, 3. 12, 62.
 अशौचकम् 3, 30.
 अरमा 8, 9.
 अश्रु 4, 3.

अश्रुपातः 4, 3.
 अश्वमेधः 12, 72.
 अष्टमः 4, 13.
 अष्टमी 3, 13.
 अष्टवर्षा 7, 4.
 अष्टादश 12, 53.
 अष्टौ 9, 25, 11, 17, 5, 17.
 असंशयम् 2, 15, 9, 59.
 असंस्कारः 11, 22.
 असंगोत्रः 3, 42.
 असद्वाङ्मनकः 5, 9.
 असम्पूर्णसर्वाङ्गः 9, 22.
 असम्भवः 8, 14.
 असम्भाष्यः 7, 8.
 असमस्थले 9, 4.
 अस्तः 7, 9.
 अस्तंगत- 7, 9.
 अस्थि 5, 12, 7, 26, 11, 37.
 11, 41, 12, 29.
 अस्थिगताः 1, 32.
 अस्थिघातनम् 9, 18.
 अस्थिमज्जः 9, 19.
 अस्तिसंचयनं 12, 29.
 अहः 7, 15, 7, 16, 7, 19, 8, 37.
 10, 15, 10, 18, 10, 33, 10,
 34, 10, 39, 11, 8, 11, 11,
 11, 27, 11, 52, 11, 54.
 अहःशेष-11, 52.
 अहिः 6, 3.

अहोरात्रम् 3, 11, 6, 2, 6, 8, 10,
 6, 12, 6, 14, 6, 15, 6,
 21, 6, 25, 10, 15, 10, 18,
 10, 34, 10, 39, 11, 27,
 11, 53, 12, 61.

आ.

आकण्ठम् 10, 18.
 आकाशम् 10, 41.
 आकीर्णः 1, 6.
 आगत-1, 41, 1, 43, 1, 47, 2, 1,
 7, 32, 11, 19.
 आगमनम् 10, 30, 10, 32.
 आग्नेयम् 12, 9, 12, 10.
 आघ्रात- 6, 71.
 आचतुर्थम् 3, 16.
 आचमनम् 12, 29.
 आचरणम् 12, 60.
 आचान्तः 12, 16, 12, 18.
 आचारः 1, 37.
 आचूडः 3, 18.
 आज्यम् 5, 20, 11, 33.
 आज्यस्थाली 5, 21.
 आढकः 6, 70.
 आढ्यः 1, 7.
 आतपः 7, 30.
 आतिथ्यम् 1, 39, 1, 52.
 आतुरः 7, 19, 7, 20.
 आत्मकृच्छ्रम् 8, 30.
 आत्मबुद्धिः 5, 25.
 आत्ममैत्र्यनिकर्तनं 10, 10.
 आत्मरक्षणम् 12, 46.

6 *The Index of the words occurring in the text*

- आत्मवंशजः 3, 8.
 आत्माविद्या 8, 13.
 आत्महतः 5, 10.
 आत्मा 7, 37. 8, 32. 8, 33. 11,
 21. 12, 14. 12, 77.
 आदन्तजन्म 3, 18.
 आदित्यः 6, 24. 12, 24.
 आदिष्टम् 9, 53.
 आदिः 5, 1.
 आदेश 8, 9.
 आधानम् 4, 29.
 आधारः 6, 42.
 अनुपूर्वम् 3, 40.
 आपत् 4, 30. 11, 5. 11, 20.
 आपत्कालः 7, 38.
 आपः 5, 6. 6, 65. 11, 41. 12, 21.
 आपस्तम्बकृताः 1, 14.
 आपोहिष्ठा- 11, 34. 12, 10.
 आप्ता 10, 12.
 आप्यायस्व 11, 32.
 आभरणम् 9, 6.
 आयतम् 12, 70.
 आयुष्यम् 4, 17.
 आयसः 7, 25.
 आयोधनम् 3, 36.
 आराधितः 9, 37.
 आरामः 1, 62.
 आरोहः 154.
 आर्क्षम् 11, 43.
 आर्तः 3, 28. 12, 58.
 आर्द्रः 9, 10.
 आर्धिकः 11, 24.
 आवसथ्यम् 4, 21.
 आवृतः 1, 7. 1, 8.
 आत्रतादेशः 3, 18.
 आशौचम् 3, 25. 4, 3. 3, 45.
 12, 62.
 आश्रम 2, 1.
 आश्रमी 8, 27.
 आश्रितः 1, 32.
 आसनम् 1, 44. 1, 45. 9, 55. 12,
 35. 12, 79.
 आवसथः 1, 44.
 आसीनः 1, 1. 1, 10. 12, 40.
 आहवः 3, 30. 3, 39.
 आहितः 5, 10. 5, 13.
 आहिताग्निः 3, 22. 5, 10. 5, 18.
 आहुतिः 5, 22.
 आहतम् 4, 22. 11, 19.
 इ.
 इक्षुः 7, 33.
 इच्छन्ती 10, 25.
 इच्छा 1, 49. 3, 43.
 इदं 11, 35.
 इन्धनम् 11, 38.
 इरावती 11, 35.
 इष्टः 1, 40.
 इष्टका 7, 34.
 इह 9, 59.

ई.

ईदृक् 5, 24.

उ.

उक्तः 1, 34.

उक्तम् 6, 68. 9, 30. 9, 52. 9, 57.
12, 30. 5, 6.

उच्छिष्टम् 6, 38. 6, 66. 7, 20,
21, 7, 22. 7, 31. 7, 32.
7, 33.

उच्छिष्टभाजने 11, 8.

उच्छिष्टसंस्पृष्टः 7, 20.

उच्छेषितम् 11, 6.

उज्झित 2, 14.

उक्लमणम् 9, 38.

उत्तमम् 1, 29. 1, 44.

उत्थितः 9, 11.

उत्पवनम् 6, 75.

उत्तरतः 12, 73.

उत्पत्तिः 1, 20.

उत्पन्नम् 7, 19.

उत्सवः 3, 28.

उदकम् 3, 13. 4, 3. 7, 29. 8,
23. 10, 18. 11, 6. 11, 43.

उदकक्रिया 3, 14.

उदकान्तः 3, 48.

उदक्यम् 12, 54.

उदरम् 5, 17.

उदाहृता 1, 63. 7, 27.

उदित-5, 7. 9, 51.

उद्वतः 6, 35.

उद्दिष्टम् 9, 13.

उद्धृतम् 9, 23. 12, 31.

उद्वद्धम् 4, 4.

उद्भवः 10, 37.

उद्यतः 3, 23.

उपत्तिः 1, 20.

उन्मत्तः 9, 8.

उपधातितम् 6, 68.

उपचूलनम् 5, 6.

उपधानम् 7, 30.

उपपन्नः 12, 65.

उपपादितम् 6, 53. 10, 38.

उपभृतम् 5, 19.

उपलः 9, 9.

उपवासः 6, 31. 6, 50. 6, 51. 6,
54. 6, 60. 6, 63. 10, 28.
10, 40. 11, 10. 11, 26.
11, 27. 11, 55.

उपरोधः 6, 58.

उपविष्टः 11, 7.

उपशोभितः 1, 6.

उपसङ्गमः 12, 59.

उपसन्न 6, 34.

उपसर्पणम् 12, 18.

उपस्करः 7, 29.

उपस्थितः 1, 41. 3, 48.

उपहतम् 7, 23.

उपहर्तव्यः 9, 20.
 उपागतः 2, 11.
 उपानत् 12, 67.
 उपायः 8, 34.
 उपासनम् 1, 44. 3, 3. 3, 6. 12,
 32.
 उपेतः 1, 6.
 उप्तम् 1, 57. 1, 47.
 उभे 6, 4.
 उभौ 6, 39.
 उरः 5, 20.
 उलूकः 6, 5.
 उलूखलम् 5, 20.
 उशानाः 12, 53.
 उषितः 6, 15. 6, 21. 11, 8.
 उष्णम् 4, 7.
 उष्णः 8, 32.
 उष्ट्रः 6, 12. 11, 42. 10, 14. 10,
 15.
 उष्ट्रीक्षीरम् 11, 10.
 ऊ.
 ऊरुः 5, 18.
 ऊर्ध्वम् 4, 10. 7, 5. 9, 2. 12,
 29. 12, 34, 12. 53.
 ऊर्ध्वोच्छिष्टम् 12, 62.
 ऊषरा 8, 18.
 ऊ.
 ऊक् 11, 33.
 ऊक्षः 6, 11.

ऊतुः 10, 25. 12, 62.
 ऊतुक्षाता 4, 14. 4, 15.
 ऊद्धि 1, 54.
 ऊषिः 1, 1. 1, 5. 1, 8. 1, 9. 3,
 23. 11, 50.
 ऊषिपुङ्गवः 5, 14. 1, 35.
 ऊषिवाक्यम् 1, 3.
 ए.
 एक— 1, 25. 2, 5. 4, 8. 4, 10.
 5, 22. 6, 33. 31, 38. 41,
 60. 7, 13. 14, 15. 8, 13.
 37. 9, 13. 30. 48. 49,
 51. 10, 2. 11, 3. 7, 18.
 31, 12. 49, 60. 64, 69.
 9, 48. 9, 51. 10, 2; 11, 3.
 11, 7. 12, 49. 12, 60. 12,
 69.
 एकग्रामीणः 1, 43.
 एकदेशः 12, 33.
 एकपङ्क्तिः 11, 7.
 एकपलम् 11, 30. 31.
 एकपादः 9, 3. 9, 30.
 एकपिण्डः 3, 7.
 एकभक्तः 8, 38. 6, 25. 10, 21.
 एकभक्ताऽशी 8, 37. 8, 39. 8,
 40.
 एकभुक्तम् 10, 21.
 एकभोजन 8, 38.
 एकमासः 1, 27.
 एकरात्रम् 3, 30. 6, 8. 7, 8. 10,
 19. 10, 28.

एकविंशतिः 2, 12. 5, 18.

एकशतम् 12, 73.

एका 7, 21. 9, 49. 10, 15.

एकामः 1, 1.

एकादश 6, 16. 12, 6.

एकादशी 3, 13.

एकाहः 2, 9. 3, 5. 3, 44. 8, 37. 11, 45.

एकाहुति 5, 22.

एवंविधः 2, 7.

एवः—12, 69.

ऐ.

ऐन्दवम् 4, 12.

ऐन्द्रम् 1, 54.

ओ.

ओषः 4, 22.

ओदनम् 10, 19.

औ.

औरसः 4, 24.

और्णः 7, 28.

औशनसः 1, 13.

क.

कटिभङ्गः 9, 19.

कण्ठः 5, 16. 9, 6. 11, 52. 12, 16.

कन्या 4, 26. 7, 5. 7, 7.

कपिः 11, 43.

कपिञ्जलः 6, 8.

कपिला 11, 30. 12, 47.

कपिलाक्षीरम् 1, 67.

कपी 10, 14.

कपोतः 6, 4.

करः 12, 22.

कर्णः 5, 20. 21. 9, 18. 12, 20. 12, 21.

कर्तव्य 1, 17. 8, 28. 1, 33. 9, 20. 11, 51. 12, 23. 12, 49. 12, 46.

कर्तृ 1, 25. 8, 10. 1, 21.

कर्तृमः 7, 34. 10, 18.

कर्म 1, 26. 5, 25. 12, 30. 3, 6. 7, 16.

कर्मचाण्डालः 4, 21.

कर्मजम् 12, 50.

कर्मपराङ्मुखः 4, 21.

परिभ्रष्टः 3, 6.

कर्मबाहिष्कृतः 12, 46.

कर्माचारः 2, 1.

कर्षकः 2, 10. 2, 11.

कलिः 1, 2. 1, 16. 1, 23. 1, 24. 1, 25. 1, 26. 1, 27. 1, 28. 1, 30. 1, 32. 2, 1.

कलियुगम् 1, 22. 1, 31.

कल्पः 1, 20.

कल्पान्तरम् 1, 21.

कवकम् 11, 9.

कव्यम् 11, 12.

कश्चित् 1, 21. 3, 11.

कष्टम् 9, 35.

10 *The Index of the words occurring in the text*

काकः 1, 52. 6, 4. 6, 68. 6, 69. 6, 71; 7, 23. 11, 42.	कांस्यभाजनम् 7, 24. 9, 15.
कात्यायनकृताः 1, 15.	किल्बिषम् 1, 59. 8, 6. 8, 23. 9, 35. 12, 50.
कापिलम् 11, 30.	कीटः 7, 31.
कामः 6, 55. 10, 30.	कीटकः 2, 10.
कामतः 12, 64. 12, 79.	कीटसंयुक्तम् 6, 64.
कामाकामकृतम् 9, 1. 9, 7.	कीर्तितम् 12, 9.
कामाकामकृतक्रोधः 9, 9.	कुक्कुटः 6, 2. 10, 3.
कायः 12, 50. 3, 38.	कुटुम्बी 12, 51.
कारकः 1, 62.	कुणपम् 11, 42.
कारण्डवः 6, 7.	कुण्डः 4, 23.
कारुः 3, 21.	कुंजर 1, 54.
कारुकः 6, 16.	कुब्जः 4, 27.
कार्पासः 6, 40. 7, 28.	कुमारी 1, 31. 9, 55.
कार्पासवासः 7, 28.	कुंम्भः 1, 55. 1, 46.
कार्यम् 1, 63. 3, 38. 4, 21. 5, 23.	कुंभशतम् 7, 4.
कालः 4, 32. 5, 13. 9, 59. 11, 20.	कुरङ्गः 6, 13.
कालकारितः 3, 12.	कुररः 6, 7.
कालचोदित 5, 13.	कुर्वन् 1, 66.
कालसूत्र 9, 59.	कुलम् 1, 25.
काशः 9, 34.	कुलमित्रः 11, 21.
काश्यपः 1, 12.	कुशः 5, 15. 9, 34. 12, 31.
काष्ठम् 1, 55. 2, 7. 97, 29. 9, 23. 9, 24. 9, 35. 10, 37.	कुशलः 1, 11.
काष्ठभार 1, 46.	कुशोदकम् 5, 4. 10, 27. 11, 28. 11, 31. 11, 33.
काष्ठमयः 8, 16.	कुष्ठम् 12, 36.
काष्ठादिः 2, 7.	कुष्ठो 9, 60.
कांस्यम् 6, 39. 7, 2. 7, 22. 7, 23. 24, 10, 33.	कुष्ठमम् 10, 20.
	कुष्ठम्भम् 6, 40.

कूपः 7, 3, 8, 17, 9, 36, 9, 37,
9, 38, 10, 18, 11, 41, 11,
43, 12, 14, 12, 52.

कूपखातः 9, 39, 9, 40.

कूपगतम् 6, 26.

कूर्मः 6, 10.

कृच्छ्रम् 4, 11, 4, 13, 4, 26, 6,
17, 19, 6, 28, 7, 15, 8, 36,
9, 58, 10, 8, 10, 9, 10,
23, 10, 24, 10, 27, 10, 28,
10, 33, 11, 1, 11, 5, 11, 8,
11, 55, 12, 62, 12, 63,
12, 64.

कृच्छ्रद्वयम् 6, 17.

कृच्छ्रार्द्धम् 6, 20.

कृतम् 1, 16, 1, 24, 1, 26, 1,
27, 1, 28, 1, 32, 12, 13,
22, 79.

कृतः 1, 14, 9, 45.

कृतचूडः 3, 17.

कृतयुगम् 1, 22, 1, 23, 1, 25.

कृताञ्जलिपुटः 1, 9.

कृत्रिमकः 4, 24.

कृमिः 2, 10, 6, 38, 6, 48, 7, 31.

कृमिदुष्टः 6, 49.

कृशः 9, 50.

कृषिः 1, 63, 2, 8, 2, 13, 14.

कृषिकर्ता 8, 3.

कृषिकर्म 2, 2, 1, 63.

कृष्णः 10, 2, 3, 13.

कृष्णपक्षः 5, 8.

कृष्णमार्जारः 12, 48.

कृष्णवर्णा 11, 29.

कृष्णाजिनम् 5, 15, 12, 48.

कृष्णाष्टमी 3, 13.

कृसरः 6, 9.

केवलवेदः 3, 5.

केशः 9, 52, 9, 54, 12, 15.

केशदूषितम् 6, 64.

केशवपनम् 9, 55.

कोकिला 6, 6.

कोटिः 4, 32.

कोटिप्रदानम् 12, 52.

क्रतुदीक्षा 2, 6.

क्रतुफलम् 3, 34.

क्रमः 2, 1, 11, 44, 12, 54.

क्रिया 3, 14.

क्रियावान् 11, 12.

क्रियासक्तः 6, 18.

क्रीडार्थम् 8, 26.

क्रुद्धः 12, 57, 12, 58.

क्रोधः 10, 31.

क्रौञ्चः 6, 2.

क्रीवः 2, 3, 3, 32, 4, 30, 9, 60.

क्षण 3, 37.

क्षणविध्वंसि 3, 38.

क्षलम् 5, 7; 8, 33.

क्षन्तियः 1, 61, 2, 13, 3, 2, 3, 44,

6, 17, 6, 20, 6, 30, 6, 50, 7,

12, 10, 7, 11, 2, 11, 12, 11,

17, 11, 23, 11, 26, 11, 44.

क्षान्तिया 7, 12.
क्षयः 1, 20. 10, 16.
क्षारः 7, 24.
क्षितिः 1, 61. 6, 51. 11, 53.
क्षितिदेवता 6, 51.
क्षितिपातनम् 11, 53.
क्षीरम् 1, 67. 5, 12. 6, 36. 6, 37.
6, 38. 6, 49. 10, 27.
11, 13. 11, 28. 11, 31.
11, 32. 11, 39.
क्षुत् 12, 58.
क्षुतः 12, 18. 12, 19.
क्षुधितः 2, 3.
क्षुरकर्म 12, 1.
क्षेत्रम् 1, 56. 2, 6. 4, 22. 8, 33.
12, 49.
क्षेत्रजः 4, 24.
क्षेत्री 4, 22.
क्षौमम् 1, 29. 7, 28.
ख.
खञ्जरीटः 6, 6.
खरः 6, 71. 8, 25. 10, 14.
10, 15. 11, 42.
खलः 8, 33.
खलयज्ञः 2, 11. 12, 25.
खाङ्गकम् 11, 42.
खात 9, 41.
खातुम् 9, 40.
खानम् 6, 42.
ख्यातः 11, 23.
ख्यापयन् 12, 69.

ग.

गङ्गा 12, 11.
गङ्गादि 12, 20.
गङ्गासमम् 12, 30.
गच्छन् 10, 7.
गजः 6, 12.
गण 1, 8.
गण्डूषम् 7, 24.
10, 41. 11, 37.
गत— 1, 5. 7, 9. 10, 28. 11, 37.
10, 31. 10, 41. 11, 37.
10, 32.
गतिः 4, 1. 5, 24. 12, 34.
गद्गदः 4, 27.
गन्धद्वारा 11, 32.
गन्धर्वः 1, 7.
गम्या 7, 18.
गरीयान् 11, 51.
गर्भः 3, 14. 3, 15. 9, 13. 9.
45. 10, 28.
गर्भपतः 4, 19.
गर्भपातनम् 4, 20.
गर्भसम्मितः 9, 13.
गवाघ्रातम् 7, 23. 6, 71.
गवार्थे 8, 35.
गवाशन 9, 36.
गात्रम् 1, 42. 3, 35.
गायत्री 5, 1. 6, 23. 8, 3. 10, 27.
11, 17. 11, 32. 11, 56.

गायत्रीब्रह्मतत्त्वज्ञः 8, 24.

गायत्रीरहितः 8, 24.

गायन् 6, 35.

गार्गीयः 1, 13.

गावयम् 11, 42.

गीतम् 1, 7.

गुडः 6, 40. 11, 13.

गुणावृतः 1, 8.

गुरुपत्नीम् 10, 12.

गुरुपूजा 1, 31.

गूढः 9, 44.

गृज्जनम् 11, 9.

गृध्रः 6, 5. 12, 38.

गृहम् 1, 47. 1, 58. 3, 19. 5,

14. 6, 44. 6, 46. 6, 47.

8, 33. 9, 4. 9, 6. 9, 41.

9, 58. 10, 36. 10, 35. 11,

12. 11, 19. 11, 20. 12, 48.

गृहकर्म 7, 18.

गृहखात 9, 41.

गृहदाहम् 6, 45.

गृहद्वारम् 1, 66. 12, 68.

गृहमेधिनी 12, 36.

गृहमेधी 3, 24.

गृहस्थः 2, 1. 12, 45. 12, 64.

गृहस्थधर्मः 11, 49.

गृहीतः 11, 47.

गोकुलम् 12, 68.

गोगामी 10, 15.

गोमहणम् 3, 30.

गोघातकः 9, 22.

गोघ्नः 8, 42. 9, 52.

गोचर्म 12, 49.

गोचर्मदानम् 12, 50.

गोत्रम् 3, 8. 1, 48.

गोत्री 10, 35.

गोदक्षिणा 6, 50.

गोद्वयम् 6, 19. 9, 15. 10, 4.

10, 6. 10, 13. 10, 22. 10, 39.

गोधा 6, 10.

गोपतिः 9, 8.

गोपशुः 9, 32. 9, 34.

गोपालः 11, 21. 11, 23.

गोप्ता 8, 35.

गोमयम् 6, 47. 10, 18. 10, 27.

11, 28. 11, 29. 11, 30.

11, 32. 11, 39.

गोमांसम् 11, 1.

गोमिथुनद्वय 10, 7. 10, 8. 10, 11.

गोमूत्रम् 6, 26. 6, 32. 6, 33. 6,

36. 6, 43. 10, 27. 11,

28. 11, 29. 11, 32. 11,

39.

गोरजः 12, 10.

गोरसः 6, 74. 6, 75. 11, 19.

गोरूपम् 9, 21.

गोलकः 4, 23.

गोवधः 8, 36. 9, 2. 9, 36. 9, 59.

- गोवाटम् 9, 4.
 गोवालम् 10, 37.
 गोर्विशत् 6, 17.
 गोव्रतम् 9, 16.
 गोष्ठम् 9, 56.
 गौः 1, 63. 4, 4. 4, 6. 5, 2. 5,
 10. 6, 18. 6, 41. 6, 49.
 6, 71. 8, 1. 8, 18. 8, 25.
 8, 33. 8, 32. 8, 35. 9, 1.
 9, 5. 9, 6. 9, 15. 9, 17.
 9, 23. 9, 25. 9, 33. 9,
 36. 9, 45. 9, 47. 9, 56.
 9, 61. 10, 6. 10, 7. 10,
 8. 10, 11. 10, 13. 10, 15.
 10, 22. 10, 40. 11, 3. 12.
 8. 12, 49. 12, 50. 12, 12,
 52. 59. 12, 73. 12, 76.
 12, 81.
 गौतमः 1, 24.
 गौतमीयः 1, 13.
 गौरी 7, 4.
 ग्रन्थः 9, 50.
 ग्रहः 5, 7.
 ग्रह 12, 24.
 ग्रहणम् 12, 25.
 ग्रामः 1, 25. 1, 60. 5, 9. 9, 43.
 9, 44. 12, 68.
 ग्रामघात 9, 43. 9, 44.
 ग्रामस्थानम् 8, 17.
 ग्रामः 6, 33. 9, 12. 10, 2. 10, 3.
 ग्रामार्थम् 9, 51.
 ग्राह्य-6, 52. 6, 60. 11, 30.
 ग्रीवा 9, 38.
 घ.
 घटशतम् 7, 4.
 वर्षः 7, 27.
 घातः 9, 3. 9, 43. 9, 44.
 घातकः 6, 4. 6, 5. 6, 11. 6, 14.
 घातनम् 6, 12.
 घातयन् 6, 13.
 घातितम् 4, 4.
 घृतम् 1, 65. 3, 43. 3, 47. 5, 3.
 5, 4. 6, 38. 11, 13.
 11, 25. 11, 30. 11, 31.
 11, 39. 12, 48.
 घृतकुम्भ 1, 46.
 घोर 4, 15. 9, 59.
 घ्राणम् 5, 21.
 घ्रात 6, 71. 5, 6.
 वर्ष 7, 27.
 च.
 चकोरः 6, 7.
 चक्रवाकः 6, 2.
 चक्षुः 5, 5. 5, 21.
 चतुरहः 3, 9. 8, 40.
 चतुर्थः 3, 9. 16, 4. 12, 7. 15, 7.
 19. 9, 15.
 चतुर्थपुरुषः 3, 8.
 चतुर्दिनम् 8, 40.
 चतुर्मुखः 1, 21.

चतुर्युगम् 12, 54.
 चतुर्विद्य 12, 65. 12, 73.
 चतुर्विधम् 8, 36. 9, 3.
 चतुरहम् 8, 40.
 चतुष्पथः 12, 7.
 चतुष्पात् 6, 15.
 चतुरः 1, 17. 1, 37. 2, 5. 2,
 15. 8, 7. 8, 11. 10, 8. 11, 3.
 चत्वारिंशत् 5, 16.
 चन्दनम् 12, 48.
 चमसाः 10, 41.
 चरणः 1, 42. 1, 48.
 चर्म 7, 29. 11, 41.
 चर्मकारी 6, 44.
 चर्ममयः 8, 16.
 चण्डालः 1, 53. 5, 10. 6, 19,
 20, 21, 22, 23, 24, 43,
 46, 67. 7, 9. 10, 17. 12,
 54. 12, 28.
 चण्डालैकपथम् 6, 23.
 चण्डालखातवापीषु 6, 25.
 चण्डालघटसंस्थम् 6, 27.
 चण्डालदर्शनम् 6, 24.
 चण्डालस्पर्शन 6, 24.
 चण्डालान्नम् 6, 32. 11, 1.
 चण्डालभाण्डसस्पृष्टम् 6, 26.
 चाण्डालता 1, 67.
 चाण्डाली 7, 18. 10, 5. 10, 7.
 10, 8.

चातुर्वर्ण्यम् 2, 1. 6, 44. 10, 1.
 10, 23. 12, 66.
 चातुर्वर्ण्यसमाचारः 1, 17. 1, 35.
 चातुर्विद्यः 12, 73.
 चातुर्वेद्यः 8, 27.
 चान्द्रायणम् 1, 48. 4, 12. 4, 26.
 6, 18. 9, 52. 9, 58. 10,
 1. 10, 2. 10, 23. 11, 1.
 11, 2. 11, 40. 11, 46. 12,
 75. 12, 80.
 चान्द्रायणत्रयम् 10, 10. 10, 11.
 चाषः 6, 8.
 चिकित्सा 9, 45.
 चितिः 12, 28.
 चिन्ता 3, 38.
 चिन्तितम् 1, 36.
 चित्रः 6, 13.
 चित्रकर्म 8, 19.
 चीर्णम् 8, 41. 10, 4. 10, 22.
 12, 75.
 चीर्णान्तः 12, 59.
 चीरम् 7, 28.
 चूडा 3, 17.
 चेतनः 9, 8.
 चैत्यवृक्षः 12, 28.
 चोदितः 5, 13. 9, 51.
 चोरः 1, 30. 1, 60. 2, 12. 6, 31.
 चौरभक्तप्रदः 1, 60.

छ.

छत्रम् 12, 67. 1, 54.

छागम् 12, 48.

छिद्रम् 6, 52.

छेदः 9, 36. 10, 10.

छेदकरः 4, 3.

छेदक्षतम् 3, 35.

ज.

जघनम् 5, 17.

जङ्गमम् 6, 61.

जङ्घा 5, 18.

जडः 4, 27.

जनः 6, 62. 8, 24. 9, 47. 10, 16.

जननम् 3, 1. 3, 20.

जन्म 3, 6. 73, 29. 9, 60.

12, 38.

जन्मकर्म 3, 6.

जपः 1, 39. 6, 63. 10, 40. 12, 23.

जपन् 7, 9. 12, 34.

जपच्छिद्रम् 6, 52.

जपमानः 10, 27.

जप्यम् 2, 5. 6, 42.

जम्बुकः 5, 7. 6, 11.

जलम् 1, 50. 6, 26. 6, 30. 6,

47. 7, 26. 10, 19. 10,

20. 10, 41. 11, 25. 12, 5.

12, 17. 12, 28. 12, 41.

जलशौचम् 6, 39.

जलस्थः 12, 15. 12, 17.

जलावगाहनम् 3, 41.

जातः 1, 16. 10, 3.

जातवेदाः 6, 15. 7, 10.

जातिः 1, 65. 3, 4.

जातिमात्रोपजीवी 8, 4.

जात्यन्धः 4, 27.

जानन् 9, 51.

जानु 5, 18.

जाया 12, 57.

जारः 10, 28. 10, 36.

जालपादः 6, 2.

जितः 1, 30. 3, 38.

जितेन्द्रियः 8, 25.

जीवन् 4, 17. 4, 23.

जुहूः 5, 19.

जुह्वन् 12, 34.

ज्ञातिः 3, 43.

ज्ञानम् 1, 23.

ज्ञानदुर्बलः 3, 46. 12, 56.

ज्ञानागमः 12, 35.

ज्ञेय 11, 23. 24.

ज्येष्ठः 4, 29. 7, 6.

ज्वलन् 12, 35.

ट.

टिट्ठिमः 6, 3. 6, 6.

ड.

डामरः 6, 53. 10, 16.

डुण्डुभः 6, 9.

त.

तक्रम् 1, 65.
 तटः 11, 13.
 तटाकः 11, 43.
 तटाखाते 9, 40.
 तटाबन्धः 9, 39.
 तडागः 7, 3, 12, 52.
 तण्डुलः 5, 20.
 तल्लणम् 6, 27, 6, 74, 7, 1.
 तल्लणकः 1, 27.
 तत्र 10, 18.
 तत्समः 4, 10.
 तदर्द्धम् 6, 29.
 तदूर्ध्वम् 4, 10.
 तद्वचनम् 6, 63.
 तपः 1, 23, 3, 37, 6, 63.
 तपश्छिद्रम् 6, 52.
 तपोवनम् 12, 69.
 तप्तकृच्छ्रम् 4, 4, 6, 4, 8, 9, 24.
 9, 25.
 तमः 4, 2, 12, 58.
 तमोमूढाः 8, 5.
 तरक्षुः 6, 11.
 तर्पणम् 6, 13.
 तर्पितः 12, 14.
 ताडिता 10, 31.
 तातः 1, 12.
 तात्कालिकः 1, 27.
 ताम्बूलम् 7, 33.

तान्नम् 6, 39, 7, 2, 10, 38.
 तान्नवर्णा 11, 29.
 तित्तिरिः 6, 4.
 तिथिः 3, 12.
 तिलः 2, 7, 5, 20, 11, 6, 12,
 14, 12, 48.
 तिलप्रस्थम् 6, 11.
 तिष्ठन् 11, 52, 12, 43.
 तिसृः 4, 32.
 तिर्यम् 1, 6, 6, 61, 6, 63, 12, 6,
 12, 20, 12, 63, 12, 69.
 तीर्थभूतः 6, 61.
 तीर्थयात्रा 12, 64.
 तुरङ्गः 6, 12.
 तुलापुरुषः 12, 80.
 तुल्यम् 1, 50, 3, 39.
 तुष्टः 6, 54.
 तूलिका 7, 30.
 तृणम् 2, 7, 7, 29, 7, 34.
 11, 52.
 तृतीय-4, 11, 7, 19.
 तृप्तिः 12, 43.
 तृषार्तः 12, 12.
 तृषितः 2, 3.
 तेजः 11, 33.
 तैलम् 1, 65, 6, 40, 11, 13.
 तैलबिन्दुः 12, 80.
 तोयम् 6, 27, 28, 7, 32, 7, 34,
 8, 9, 8, 10, 8, 34, 9,
 12, 11, 40, 12, 30, 12,
 31, 12, 56.

- त्यजन् 10, 33.
 त्यागः 4, 20.
 त्रयः 2, 5, 7, 7, 7, 9, 8, 7, 8,
     11, 8, 12, 8, 14, 8, 16.
     8, 27, 9, 25, 9, 38, 10,
     9, 10, 15, 10, 19, 11, 10.
     11, 17, 11, 38, 12, 2, 12,
     6, 12, 62, 12, 65.
 त्रयोदश 9, 25.
 त्राणम् 8, 32.
 त्रिंशकम् 2, 13.
 त्रिंशत् 6, 18, 6, 41.
 त्रिः 11, 3, 2, 5, 12, 65.
 त्रिकालम् 6, 5.
 त्रितयम् 1, 49.
 त्रिदिनम् 8, 39.
 त्रिपलम् 4, 8, 6, 38, 11, 31.
 त्रिपादम् 9, 14, 9, 15, 9, 18.
 त्रियुगम् 12, 54.
 त्रिरात्रम् 3, 11, 3, 17, 3, 18, 3,
     46, 3, 47, 4, 11, 5, 4, 6,
     13, 6, 23, 6, 26, 7, 12,
     10, 5, 10, 19, 10, 15, 11,
     10, 11, 44, 11, 53, 11,
     55, 12, 53.
 त्रिषवणम् 12, 59.
 त्रिसन्ध्यम् 6, 12, 6, 36, 8, 31,
     9, 57.
 त्रिसहस्र 11, 17.
 त्रेता 1, 22, 1, 23, 1, 24, 1, 25,
     1, 26, 1, 27, 1, 28, 1, 32,
     1, 16.
 त्रैलोक्यम् 8, 21.
 त्र्यहः 3, 5, 4, 7.
 त्र्यहम् 6, 37, 6, 49.
 त्वक् 11, 37.
 त्वङ्कारः 11, 51.
 त्वरमाणः 3, 36.
 द.
 दक्षः 1, 13.
 दक्षिणः 5, 19, 12, 19, 12, 20,
     12, 21.
 दक्षिणा 4, 6, 4, 13, 6, 9, 6, 16,
     6, 17, 6, 18, 6, 19, 6, 41,
     8, 41, 9, 53, 10, 4, 10, 6,
     10, 13, 10, 22, 10, 39,
     12, 8, 12, 73, 12, 76.
 दक्षिणामुखः 1, 54, 9, 34.
 दक्षिणार्थम् 12, 39.
 दग्धः 9, 44.
 दग्धदेशः 9, 5.
 दग्धास्थि 5, 12.
 दण्डः 9, 12, 9, 9, 9, 10, 9, 11,
     9, 17, 10, 31, 12, 3.
 दत्त 1, 47.
 दत्तः 4, 24.
 दत्तकः 4, 24.
 दहन् 10, 5.
 दधि 1, 65, 6, 30, 6, 36, 6, 37,
     6, 38, 6, 49, 10, 27, 11, 25,
     11, 28, 11, 29, 11, 31, 11,
     32, 11, 39.

दधिक्रावा 11, 32.

दन्त 7, 26.

दन्तोच्छिष्टम् 12, 19.

दन्तजातः 3, 17.

दया 10, 40.

दयायुक्तः 12, 44.

दरिद्रः 4, 16. 12, 51.

दर्दुरः 7, 31.

दर्भः 10, 41. 11, 6. 11, 34.

दर्शनम् 12, 22. 12, 26. 12, 73.

दश 1, 27. 1, 58. 3, 5. 5, 16.

7, 24. 9, 11. 10, 11. 10, 17.

10, 33. 10, 38. 12, 38.

12, 59. 12, 70.

दशकृत्वः 7, 19.

दशगुणितम् 12, 49.

दशमः 10, 32.

दशरात्रम् 3, 9. 3, 18. 4, 12.

6, 32.

दशवर्षा 7, 5.

दशसाहस्रम् 11, 56.

दशावरा 8, 27. 10, 17.

दशाहः 3, 4. 3, 6. 3, 16. 3, 24.

3, 29. 4, 9. 6, 33. 10, 33.

दष्टः 5, 1. 5, 2. 5, 3. 5, 4. 5, 5.

5, 7. 5, 9. 9, 50.

दहनम् 7, 27. 9, 30.

दहनसंस्कारः 5. 23.

दातृ 4, 25. 4, 26. 11, 46. 11, 47.

दान्तम् 7, 26.

दानम् 1, 23. 1, 28. 1, 29. 3, 2.

6, 31. 6, 51. 7, 15. 8, 18.

10, 40. 11, 27. 11, 46.

12, 6. 23, 24, 25, 26,

30, 51, 58.

दाम 9, 6.

दायः 3, 8.

दायादः 3, 7.

दारवम् 7, 1.

दाराः 4, 28. 3, 7.

दारुण 7, 37.

दावाभिः 9, 44.

दासः 3, 21. 11, 21. 11, 22.

दासी 3, 21.

दिक् 5, 8.

दिन- 1, 27. 1, 33. 3, 5. 3, 15.

6, 5. 12, 53. 12, 60. 10, 32.

दिनत्रयम् 3, 1. 3, 9. 4, 7. 6, 11.

6, 37. 8, 39. 12, 58.

दिनद्वयम् 8, 38. 11, 44.

दिनेदिने 1, 39. 1, 46.

दिनवत् 12, 27.

दिवसः 2, 4.

दिवा 8, 31. 9, 56. 12, 22.

दिवाकरः 12, 30.

दिव्यः 9, 48. 12, 9. 12, 11.

दिव्यम् 12, 9. 12, 11.

दीर्घाख्याते 9, 40.

दीनः 7, 37.

20 *The Index of the words occurring in the text*

- दीपः 12, 44.
 दीप्तः 8, 22.
 दीयमानम् 3, 28.
 दुःखी 9, 60.
 दुराचारः 12, 60.
 दुर्गः 9, 4.
 दुर्गप्रेरणम् 9, 31.
 दुर्बलः 6, 55.
 दुर्मिक्षम् 6, 58. 10, 16.
 दुर्वृत्तम् 4, 19.
 दुःशीलः 8, 25.
 दुष्कृतं 8, 9.
 दुष्कृतकर्मा 12, 67.
 दुष्टः 11, 48. 8, 25.
 दुःस्वप्नम् 12, 1.
 दूराध्वोपगतः 1, 41.
 दूरे 9, 55.
 दूषित-7, 3. 6, 38.
 दृढबलः 9, 20.
 दृप्तः 2, 4.
 दृश्यम् 9, 50.
 दृषद् 5, 20.
 दृष्टम् 3, 23. 3, 39.
 दृष्टमात्रः 12, 47.
 दृष्टिः 6, 67.
 देवः 2, 12. 2, 13. 12, 12. 12, 36. 12, 43.
 देवकन्या 3, 35.
 देवता 1, 38. 1, 39. 6, 62. 11, 38. 12, 24.
 देवतायतनम् 1, 7. 8, 30.
 देवदारुवनालयम् 1, 1.
 देवस्य त्वा 11, 33.
 देवस्वम् 11, 9.
 देवाङ्गना 3, 36.
 देवार्चनम् 2, 5.
 देवी 9, 35. 12, 63. 12, 65.
 देशः 1, 25. 9, 5. 3, 10.
 देशभङ्गः 7, 36.
 देशान्तरगतः 3, 12.
 देशान्तरमृतः 3, 10. 3, 11.
 देहः 1, 37. 11, 37. 3, 12.
 देहनाशः 3, 12. 5, 14.
 देहस्पर्शः 3, 3.
 देही 11, 37.
 दैवम् 12, 41. 7, 16.
 दैवतम् 8, 22.
 दैव-पित्र्यादिकर्म 7, 16.
 दोरः 9, 6.
 दोषः 1, 51. 3, 27. 4, 27. 4, 28. 6, 56. 7, 31. 10, 17.
 द्रव्यम् 3, 28.
 द्रव्यशुद्धिः 7, 1.
 द्रुपदा 11, 20.
 द्रोणः 6, 70.
 द्रोणाढकम् 6, 68. 6, 71. 6, 72.

द्रोणाक्षम् 6, 69.

द्वयम् 4, 12. 10, 6. 10, 7. 10,
13. 10, 14. 10, 22. 10,
40. 12, 6. 12, 7. 12, 8. 12,
27. 12, 63.

द्वापरः 1, 22. 1, 23, 1, 24. 1, 25.
1, 26. 1, 27. 1, 28. 1, 32.

द्वात्रिंशत् 6, 70.

द्वादश— 7. 5. 12, 38.

द्वादशसङ्ख्या 12, 63.

द्वादशाहः 3, 2. 3, 4. 4, 9.

द्वारम् 6, 40. 9, 40.

द्विः 11, 3. 2, 5. 3, 31.

द्विगुण— 9, 2. 4, 20. 9, 16. 9, 52.
9, 53.

द्विजः 1, 33. 1, 60. 2, 5. 3, 22,
3, 26. 3, 27. 3, 48. 5, 3.
5, 4. 5. 5, 12. 5, 13. 5, 24.
6, 11. 6, 27. 6, 34. 6.
60. 61. 7, 8. 7, 20. 8, 13. 8,
20. 8. 21. 8, 24. 8, 25. 8,
26. 8, 41. 10, 5. 11, 3. 11,
10. 11, 12. 11, 15. 11, 36.
11, 41. 11, 46. 11, 50. 11,
51. 12, 12. 12, 15. 12, 31,
12, 36. 12, 37. 12, 40.
12, 43. 12, 60. 12, 75.

द्विजाधमः 1, 56.

द्विजानलः 8, 23.

द्विजशुभ्रूषा 1, 64. 2, 14.

द्विजशुभ्रूषणम् 2, 14.

द्विजशुभ्रूषणरतान् 11, 15.

द्विजश्रेष्ठः 6, 32.

द्विजसम्पादितम् 1, 53. 6, 55.

द्विजसम्भाषणम् 6, 22.

द्विजातिः 2, 11. 3, 40. 6, 31.
12, 2. 12, 3.

द्विजोत्तमः 3, 42. 5, 1. 5, 9.
6, 18.

द्वितीय— 7, 18. 4, 11.

द्विदिनम् 8, 38.

द्विनवतिः 12, 81.

द्विपादः 9, 14. 9, 15.

द्विप्रस्थः 6, 70.

द्वियोजनम् 12, 64.

द्विरात्रम् 3, 45.

द्विशतम् 5, 17. 5, 18.

द्विहीनः 3, 5.

द्वे 11, 18.

द्वेष्ट्यः 1, 40.

द्वौ 2, 5. 3, 31. 4, 23. 4, 26.
9, 3. 9, 13. 9, 17. 9, 18.
9, 29. 11, 47.

घ.

घनम् 1, 47.

धर्मः 1, 2. 1, 4. 1, 12. 1,
14. 1, 16. 1, 19. 1, 21. 1,
22. 1, 24. 1, 30. 1, 33.
1, 61. 1, 64. 2, 1. 2, 15.

22 *The Index of the words occurring in the text*

3, 48. 6, 35. 7, 77. 1, 36.
37. 7, 38. 8, 5. 8, 7. 8,
8. 8, 26. 10, 3. 11, 50.
12, 45.

धर्मकोविदः 1, 17.

धर्मखातः 9, 40.

धर्मज्ञः 6, 35. 8, 12.

धर्मतत्त्वज्ञः 11, 50.

धर्मतत्त्वार्थकाक्षिणः 1, 5.

धर्मपराङ्मुखः 4, 21.

धर्मपाठकः 8, 27.

धर्मपालकः 1, 37.

धर्मशास्त्रम् 8, 2. 8, 6. 12, 81.
12, 82.

धर्मशास्त्रानुपालकः 6, 70.

धर्मशास्त्ररथारूढः 8, 26.

धर्मसंस्थापनम् 1, 36.

धान्यम् 2, 6. 2, 7. 6, 40. 7, 27.

धारा 7, 35.

ध्रुवम् 1, 67.

न.

नकुलः 11, 6.

नक्तम् 11, 45.

नक्तभोजनम् 6, 3. 6, 6.

नक्तभोजनः 8, 37. 8, 38. 8, 39.
8, 40.

नक्तः 6, 3.

नक्षत्र 5, 7.

नखम् 5, 6.

नगरम् 12, 68.

नदी 3, 47. 7, 3. 9, 5. 9, 28.
9, 56. 12, 75.

नदीतटम् 11, 13.

नदीपर्वतसंचारः 9, 28.

नदीप्रस्रवणः 1, 6. 12, 69.

नदीबन्धः 9, 39.

नदीमुखम् 9, 5.

नरः 9, 7. 9, 21. 9, 41. 9, 60.
12, 61.

नरकः 1, 52. 1, 67. 4, 2. 4, 14.
4, 17. 4, 25. 5, 25. 6, 59.
7, 7. 8, 20. 9, 59. 9, 60.

नलः 12, 70.

नववर्षा 7, 4.

नवाहः 11, 54.

नष्टः 1, 16. 4, 30. 10, 30. 10, 31.

नष्टश्रुता 10, 33.

ना 1, 22.

नानापुष्पलताकीर्ण 1, 6.

नापितः 11, 21. 11, 22. 3, 21.

नामधारकः 8, 3. 8, 15. 8, 16.
8, 20.

नामधारकविप्रः 3, 6.

नारम् 11, 42.

नारिकेलः 9, 33.

नारी 4, 14. 4, 17. 4, 18. 4, 30.
4, 31. 7, 2. 9, 55. 10, 17.

10, 23. 10, 25. 10, 31.	निरूपरम् 1, 56.
10, 33.	निर्जलः 8, 17.
नाशः 5, 14. 3, 12.	निर्णयः 1, 19.
नाशकः 12, 5.	निर्णेतु 1, 20.
नासिकाभेदनम् 9, 28.	निर्दिष्टम् 11, 28.
नासिक्य, 9, 29.	निर्दोषः 6, 17.
निकर्तनम् 10, 10.	निनाद 1, 7.
निट् 3, 9.	निर्यासः 11, 9.
नित्यम् 1, 46. 7, 9. 11, 14.	निवर्तनीयः 9, 48.
11, 15.	निवासः 9, 41. 12, 73.
निन्दा 1, 33. 11, 51.	निवृत्तः 3, 20. 11, 48.
निधनम् 3, 23.	निट् 9, 42. 12, 22. 12, 26. 3, 9.
निनादः 1, 7.	निदिच्छद्रम् 6, 53.
निपातनम् 6, 12. 9, 4. 9, 9. 9;	निषिद्धम् 12, 60.
14. 9, 18. 9, 29. 9, 43.	निष्कृतिः 6, 1. 6, 31. 6, 45.
निबन्धनीयाः 9, 33.	10, 1. 10, 26. 11, 26.
निमन्त्रितः 3, 23.	निष्ठीवनम् 12, 19.
निमित्तम् 9, 31.	निष्पन्नसर्वगात्रः 9, 16.
नियमः 6, 57. 6, 58. 6, 60.	निष्पीडनम् 12, 13.
9, 58.	निष्फलम् 1, 29. 1, 64.
नियमस्थः 6, 33.	निस्तीर्णम् 7, 38.
निरयः 2, 15.	निःस्पृहम् 11, 40.
निरयगामी 11, 47.	नीचकर्मप्रवर्तकः 11, 14.
निरर्थकः 1, 55. 1, 46.	नीयमानः 3, 46.
निराशः 12, 13. 12, 43.	नीरुक् 2, 4.
निराहारा 7, 12. 10, 18.	नृ 1, 22.
निरीक्षितः 5, 5.	नृत्यम् 1, 7.
निरुद्धः 9, 42.	नृपः सन्नियुक्तै 9, 48.
	नत्रम् 5, 21.

नेत्रघातनम् 9, 17.

नेत्रपटः 7, 28.

नैशिकी 3, 18.

नौः 7, 34.

न्यायवर्ती 12, 45.

न्यायोपार्जितम् 12, 46.

प.

पङ्कमभा 8, 34.

पङ्क्तिः 9, 7, 11, 8.

पङ्कम् 11, 19.

पङ्कान्नम् 1, 48.

पङ्केष्टकचितम् 7, 34.

पक्षः 4, 11, 4, 13.

पक्षी 1, 7, 6, 8.

पञ्च 1, 58, 4, 30, 5, 17, 6, 50.

8, 12, 8, 14, 9, 11, 9, 25.

12, 9.

पञ्चगव्यम् 3, 44, 6, 21, 7, 4.

7, 21, 10, 20, 10, 36.

10, 38, 10, 39, 11, 3.

11, 8, 11, 10, 11, 28.

11, 33, 11, 35, 12, 4.

पञ्चदशाहः 3, 4.

पञ्चदशाहकम् 3, 2.

पञ्चेन्द्रियरतः 8, 21.

पञ्चमः 3, 9, 3, 16, 4, 12.

4, 25.

पञ्चयज्ञः 2, 6, 11, 47, 11, 48.

पञ्चयज्ञरताः 8, 21.

पञ्चसहस्रम् 11, 17.

पञ्चाहम् 4, 9.

पण्डितः 1, 40.

पतङ्गः 7, 31.

पतन् 6, 35.

पतनम् 12, 5.

पतिः 4, 17, 4, 23, 4, 30, 4, 33.

10, 28, 10, 30, 10, 36.

पतितः 4, 30, 7, 9, 8, 34, 9, 11.

10, 26, 10, 29, 11, 40.

11, 41, 12, 19, 12, 54.

पतितादिः 4, 9.

पत्नी 3, 26.

पत्रम् 10, 20.

पदेपदे 3, 40.

पन्थाः 7, 34, 12, 66.

पयः 1, 65, 4, 7, 4, 8, 6, 30.

11, 25, 11, 29.

परः 3, 33, 10, 31, 10, 34.

1, 61.

परत्र 12, 77.

परधर्मः 1, 64.

परनारीसुतः 4, 28.

परपाकः 11, 45, 11, 48.

परपाकनिवृत्तः 11, 45, 11, 48.

परपाकरतः 11, 45, 11, 49.

परम् 1, 23. 11, 56. 3, 18. 6, 2.

परमः 8, 26. 1, 64. 5, 24.

परपुमान् 10, 29. 34.

परशुः 9, 33.

परसैन्यम् 1, 61.

परस्त्री 4, 23.

पराकः 4, 12.

पराङ्मुखः 1, 37.

पराचम् 11, 48.

पराशरः 1, 8. 1, 10. 1, 18.

1, 34. 6, 1. 6, 68. 9, 30.

पराशरमतम् 1, 36. 12, 73.

पराशरवचः 2, 2. 3, 2. 7, 1.

परिकीर्तितः 11, 48. 11, 50. 12, 73.

12, 49.

परित्यजन् 3, 37.

परित्यागः 6, 39.

परित्राता 3, 34.

परिपालनम् 1, 68.

परिभ्रष्टः 3, 6. 12, 32.

परिवर्जितः 11, 49.

परिवित्तिः 4, 25. 4, 26.

परिवेत्ता 4, 25.

परिवेदनम् 4, 27. 4, 28.

परिवेष्टितः 3, 32.

परित्राङ् 1, 49. 3, 31.

परिषत् 8, 9. 8, 11. 8, 12.

8, 18. 8, 14.

परिषत्त्वम् 8, 4. 8, 15.

पर्णपृष्ठम् 12, 44.

पर्यङ्कस्थितः 6, 66.

पर्वत- 9, 28.

पर्वद् 8, 6. 8, 27. 8, 9. 8, 10.

पलम् 4, 8. 6, 38. 11, 31.

पलाण्डुः 11, 9.

पलाशम् 5, 15.

पवित्र- 1, 36. 5, 1. 8, 41.

11, 28. 11, 58. 11, 38.

पश्चिमः 12, 27.

पशु 10, 14.

पाचितम् 11, 13.

पाणिः 1, 61. 6, 66. 9, 20.

पाणिपूरान्नभोजनः 11, 54.

पातः 3, 16.

पातकम् 9, 47.

पातयन् 9, 36.

पात्रम् 7, 1. 10, 37. 11, 7. 12, 41.

12, 42.

पादः 6, 29. 6, 65. 7, 13. 7, 14.

9, 3. 9, 13. 9, 14. 9, 15.

9, 17. 9, 18. 9, 29. 9, 30.

9, 38. 9, 41.

पादकृच्छ्रम् 9, 18.

पादप्रक्षालनम् 1, 48.

पादशौचम् 7, 24.

पादहीनम् 7, 14. 9, 4. 9, 29.

पादाङ्गुलिः 5, 18.

पादुकास्थः 6, 66.

पादोनम् 9, 18.

पानम् 1, 67.

पानीयम् 9, 39.

पापम् 2, 8, 3, 41. 4, 20, 6, 57.

8, 2, 8, 5, 8, 8, 8, 9, 8, 10.

8, 29, 9, 61, 11, 37.

11, 55, 12, 8, 12, 61.

12, 80.

पापकर्मा 8, 20, 10, 25.

पापकारिणी 10, 29.

पापनाशनम् 1, 36.

पापशोधनम् 11, 28.

पापसङ्करः 6, 35.

पापिष्ठः 2, 12, 12, 42.

पापी 9, 32.

पारगः 8, 12.

पारावतः 6, 3, 6, 8.

पाराशरः 1, 24, 10, 6, 10, 11.

10, 22, 10, 24.

पाराशरम् 12, 81.

पार्थिवः 3, 22.

पावकः 6, 40.

पावनम् 11, 5.

पावनी 9, 35.

पाशः 4, 3, 9, 32.

पाशकः 2, 9.

पाशच्छेदकरः 4, 5, 4, 3.

पाशलम् 9, 34.

पाषाणः 7, 26, 7, 27, 9, 17.

9, 23, 9, 24.

पिङ्गला 6, 7.

पिण्ड 3, 13.

पिण्डदानम् 3, 13.

पिण्डस्थः 9, 13.

पितृ- 1, 4, 3, 24, 3, 25, 4, 24.

7, 6, 12, 14, 12, 36, 12,

43.

पितृगणः 12, 12.

पितृघातकः 1, 58.

पितृतर्पणम् 12, 13.

पितृदाराः 10, 12.

पितृदैवतम् 12, 15.

पितृव्य 4, 23.

पितृव्यपुत्रः 4, 28.

पित्र्यम् 12, 41.

पिपासा 12, 58.

पिबन् 8, 33, 8, 34, 11, 40.

पीडितः 9, 7.

पीतम् 11, 43.

पीयूषम् 11, 9.

पुण्यम् 1, 6, 1, 36, 6, 60, 10, 40.

12, 9, 12, 58, 12, 63.

12, 69.

पुत्रः 1, 19. 4, 23. 4, 24. 5, 23.

पुत्रजन्म 12, 26.

पुनरागमनम् 10, 32.

पुनर्लेपनम् 6, 42.

पुनः संस्कारकर्म 12, 3.

पुमान् 3, 9. 4, 1. 10, 35. 11, 44.
12, 57.

पुरीषम् 6, 49.

पुरुषः 1, 30. 3, 31.

पुरुषाकृतिः 5, 15.

पुष्टः 12, 34.

पुष्टांग 12, 37.

पुष्पम् 1, 62.

पुष्पवती 10, 21.

पूजकः 1, 38.

पूजनम् 1, 39.

पूज्यः 8, 25.

पूत-5, 5. 8, 6. 11, 38. 12, 22.
12, 31.

पूय-4, 2. 6, 48.

पूर्ण 3, 47.

पूर्वम् 1, 41. 8, 14. 9, 12. 2, 2.

पूर्वसङ्कल्पितम् 3, 28.

पूर्वा 7, 13. 7, 14. 7, 15.

पूर्वोक्त- 6, 45. 6, 1.

पूर्वोच्छिष्टम् 11, 4.

पृथक्दारनिकेतनः 3, 7.

पृथक्पृथक् 9, 49. 5, 13.

पृथिवीपतिः 12, 72.

पृष्ठम् 9, 7. 5, 20.

पोष्यवर्गः 12, 45.

प्रकल्पितम् 12, 64.

प्रकीर्तित-1, 64. 3, 21. 8, 12. 8.
14.

प्रक्षालनम् 5, 6.

प्रचोदितः 5, 25.

प्रच्छादयितुम् 9, 59.

प्रजा 1, 61.

प्रजापतिः 4, 4.

प्रणवः 11, 36. 11, 37.

प्रणाशनम् 12, 81.

प्रणिपत्य 5, 5.

प्रतिग्रहीता 11, 47.

प्रतिरूपकः 9, 26.

प्रतिषिद्धम् 6, 67.

प्रतिषिद्धानम् 11, 4.

प्रत्यागतः 12, 72.

प्रथमः 4, 11, 7, 18.

प्रदक्षिणा 1, 9.

प्रदण्डवान् 1. 61.

प्रदानम् 1, 44.

प्रदीप्तः 11, 38.

प्रदोषः 12, 27.

प्रपा 9, 39.

प्रभासादि 12, 20

प्रमत्तः 9, 8.

प्रमाणतः 9, 10.

प्रमाणम् 4, 13. 10, 3.

प्रमाणमार्गः 8, 8.

प्रमादः 6, 30.

प्रमापणम् 9, 26.

प्रयत्नः 3, 27. 12, 82.

प्रयासः 3, 12.

प्रवर्तकः 11, 14.

प्रवसन् 5. 13.

प्रवासः 7, 36.

प्रव्रजितः 4, 30.

प्रव्रज्या 12, 5.

प्रशस्तम् 12, 26.

प्रष्टव्यः 1, 4.

प्रसवः 3, 24.

प्रसादः 12, 74.

प्रसूता 3, 26.

प्रसूतिः 3, 16. 3, 3.

प्रस्थः 6, 70.

प्रस्रवणम् 10, 25. 12. 69.

प्रहत-9, 9. 9, 44.

प्रहरः 12, 27.

प्रहरणम् 9, 31.

प्रहारः 9, 2.

प्राचेतसः 1, 15.

प्राजापत्यम् 5, 12. 6, 19. 6, 27.

6, 28. 6, 29. 7, 22. 8, 36.

9, 24. 9, 25. 10, 6. 10, 7.

10, 8. 10, 13. 10, 14.

10, 25. 10, 39. 11, 2. 12, 4.

12, 6. 12, 7.

प्राजापत्यद्वयम् 6, 16. 10, 6. 10, 7. 10, 39.

प्राजापत्यत्रयं 10, 13.

प्राणभृत् 9, 26.

प्राणः 1, 32. 3, 37. 8, 35.

प्राणायामः 3, 42. 3, 45. 6, 4. 12, 63. 12, 65.

प्राणायामशतम् 3, 47.

प्राणिहत्या 6, 1.

प्रातः 11, 49.

प्रातः 6, 20. 6, 57. 10, 32. 7, 5.

प्रायश्चित्तम् 1, 34. 4, 20. 6, 12.

6, 48. 8, 1. 8, 6. 8, 20.

8, 28. 8, 30. 8, 41. 9, 2.

9, 12. 9, 19. 9, 22. 9, 28.

9, 34. 9, 35. 9, 39. 9, 40.

9, 41. 9, 42. 9, 43. 9, 44.

9, 45. 9, 46. 9, 52. 9, 54.

10, 4. 10, 22. 10, 32.

10, 38. 11, 8. 11, 16.

11, 25. 11, 44. 12, 58.

12, 66.

प्रायश्चित्तार्द्धम् 9, 32.

प्रायश्चित्ती 8, 6.

प्रेतः तं-3, 10. 3, 19. 3, 20. 3, 40. 3, 43. 5, 14.

प्रेताभिहोत्रसंस्कारः 5, 14.

प्रेतधूमः 12, 1.

प्रेतसूतकम् 3, 1.

प्रेतीभूतः 3, 42. 3, 46.

प्रेरयन् 9, 36.

प्रेक्षकः 9, 47.

प्रोक्त—8, 14. 5, 6. 6, 55. 7, 19.
9, 2.

प्रोक्षणम् 7, 28. 7, 30.

प्रोक्षणी 5, 21.

फ.

फलम् 1, 6. 1, 62. 6, 64. 7, 29.
7, 38. 10, 20. 11, 9. 11, 46.

फलोद्भव 10, 37.

ब.

बदरिकाश्रमः 1, 5.

बद्ध—9, 6. 9, 33. 10, 24.

बाधिरः 4, 27.

बन्दिग्रहः 10, 24.

बन्दिग्राहः 10, 16.

बन्दी 3, 30.

बन्धः 9, 1. 9, 27. 9, 32. 9, 42.

बन्धनम् 8, 1. 9, 3. 9, 7. 9, 31.
9, 46.

बन्धपाशसुगुप्ताङ्गः 9, 32.

बन्धुः 10, 30.

बन्धुमध्यः 9, 58.

बलम् 4, 33. 9, 23. 10, 24.

बलाका 6, 3.

बलीवर्दः 2, 3.

वस्तः 6, 14.

बहिष्कृतः 1, 57.

बहिःस्थलम् 12, 17. 12, 18.

बहु—9, 46. 9, 48. 9, 49.

बहुभु 7, 9, 53.

बान्धवः 4, 19. 5, 23. 10, 33.

बालः 3, 10. 3, 14. 6, 55. 7, 35.
9, 61. 11, 6.

बाहुः 5, 16.

बाहुमात्रम् 9, 10.

बाह्य 12, 15.

बिलम् 4, 33.

बीजम् 1, 56. 1, 57. 4, 22. 1, 47.

बीजी 4, 22.

बुधः 3, 27.

ब्रह्मकूर्चः 6, 31. 11, 3. 11, 5.
11, 26. 11, 27. 11, 38.

ब्रह्मघातकः 12, 65. 12, 68.

ब्रह्मघातिनी 7, 18.

ब्रह्मघोषः 6, 74.

ब्रह्मघ्नः 2, 12. 12, 42.

ब्रह्मचर्यम् 4, 31.

ब्रह्मचारी 1, 48. 1, 49. 3, 19.
4, 31.

ब्रह्मलोकः 5, 24.

ब्रह्महत्या 4, 20. 8, 35. 12, 50.

12, 71.

ब्रह्महत्याव्रतम् 12, 74.

ब्रह्महा 12, 74.

ब्रह्मा 1, 20.

ब्राह्मणः 1, 38. 1, 56. 2, 8. 3. 1,
3, 33, 40, 44, 45, 46.
4, 4. 5, 11. 6. 19, 30,
48, 53, 54, 59, 61, 62,
69. 7, 7. 8. 3, 11, 16,
17, 29. 9, 21. 9. 53. 10,
15. 10, 38. 11. 18, 22, 24,
26, 51. 12. 7, 28, 33, 39,
56, 59, 74, 77.

ब्राह्मणतर्पणम् 6, 41.

ब्राह्मणत्वम् 12, 8.

ब्राह्मणादयः 10, 40.

ब्राह्मणभोजनम् 4, 6. 8, 41. 10;
4. 10, 22. 12, 73. 12, 75.

ब्राह्मणानुमतः 7, 11.

ब्राह्मणार्थम् 1, 36.

ब्राह्मणार्थे 8, 30; 8, 35.

ब्राह्मणी 5, 7. 7, 11. 7, 12. 7,
13. 7, 14. 7, 15. 10, 29.
10, 34.

ब्राह्मणीगमनम् 1, 67.

ब्राह्मण्यम् 8, 19.

ब्राह्मम् 12, 9; 12, 10.

भ.

भक्तवत्सलः 1, 11.

भक्त 1, 60.

भक्तिः 1, 11.

भक्षणम् 1, 66.

भक्षयन्ती 8, 33.

भक्ष्यं 11, 13.

भगिनी 10, 9.

भग्नः 3, 34. 9, 38.

भग्नशः 1, 55; 1, 58. 1. 46.

भयम् 4, 1; 6, 56; 10, 24.

भयार्तिः 10, 16.

भयार्दितः 12, 58.

भर्तृ 3, 26; 4, 14; 4, 16; 4, 17;
4, 18; 4, 23; 4, 31; 4, 32;
10, 33.

भवलोक्तः 1, 15.

भवनम् 9, 32.

भस्म 6, 39; 6, 65; 7, 2; 7, 22;
10, 38; 12, 10.

भागः 2, 13; 4, 22.

भाजनम् 11, 40; 12, 43.

भाण्डम् 6, 47.

भाण्डस्थम् 6, 30.

भाण्डस्थितम् 11, 25.

भारः 1, 55; 9, 31.

भारद्वाजः 6, 7.

भार्या 4, 15; 10, 26.

भावदुष्टः 6, 38.

मासः 6, 8.

मास्करः 3, 33; 12, 22.

मिक्षा 1, 49; 12, 66.

मिक्षार्थी 12, 68.

मिक्षुः 1, 51; 12, 47.

मिक्षुकः 1, 47.

मित्रम् 9, 37.

मित्रकक्षः 9, 37.

मिषक् 9, 46.

मुक्त-7, 33. 10, 24. 10, 25. 11,
1. 11, 5. 11, 19. 11, 20.

मुक्तोच्छिष्टम् 7, 32.

मुञ्जानः 1, 38. 6, 65. 12, 40.
12, 42.

भूः 7, 25. 12, 64.

भूमिः 10, 23. 10, 41.

भूमिदोषः 6, 42.

भूमिपः 3, 4.

भूमिहर्ता 12, 52.

भूषणम् 9, 6.

भृगु 3, 10.

भृग्वग्निमरणम् 3, 10.

भृत्यः 6, 36. 9, 61. 12, 73.

भृशम् 8, 32.

भेरुण्डः 6, 8.

मैक्ष्यम् 1, 50.

मैक्ष्यचरः 1, 60.

मैक्ष्यचर्या 12, 3.

मैक्ष्यमुक् 7, 9.

भोजनम् 6, 67. 11, 7.

भोज्यम् 6, 74. 11, 12.

भोज्य- 11, 19. 11, 23. 11, 24.

भोज्यान्नः 11, 21.

भ्रष्टः 1, 37.

भ्रातृ 4, 29. 5, 23. 7, 6.

भ्रातृजा 10, 12.

भ्रातृभार्या 10, 12.

भ्रूणहत्या 4, 15.

भ्रूणहा 6, 61.

म.

मक्षिका 6, 64. 7, 31.

मखः 12, 52.

ममः 9, 37.

मण्डलम् 3, 33.

मण्डूकः 11, 11.

मणिः 7, 26.

मतम् 4, 12. 7, 17. 7, 29.

मत्तः 9, 8.

मत्स्यघाती 2, 8. 2, 9.

मदः 10, 31.

मदमोहितः 7, 7.

मद्यम् 1, 66. 11, 14. 11, 15.

मद्यपः 12, 75.

मधु 1, 65.

मधुपर्कः 7, 33.

मध्यः 1, 8. 8, 31.

मध्यमम् 1, 29.

32 *The Index of the words occurring in the text*

मध्यस्थः 12, 27.
मनः 12, 50.
मनस्तापः 11, 20.
मनीषी 12, 9.
मनुः 1, 21. 4, 18. 7, 31. 7, 32.
9, 26. 9, 51. 11, 19. 12, 20.
12, 38.
मन्त्रपूर्वकः 8, 19.
मन्त्रवर्जितः 5, 11.
मन्वन्तरम् 1, 16.
मन्वर्थः 6, 1.
मरणम् 3, 1. 10. 8, 20. 3, 29.
8, 38. 12, 62.
मरुत् 12, 24.
मर्कटः 11, 41.
मर्त्यः 12, 50.
मर्त्यलोकः 9, 60.
मलः 12, 14. 12, 15.
मलिनः 6, 62.
महत्कार्यम् 6, 58.
महातेजाः 1, 3. 1, 8.
महादोषः 2, 8.
महानदी 5, 2. 12, 58.
महानिशा 12, 27.
महापातककारकः 12, 67.
महामुनिः 1, 10.
महिष- 6, 12. 10, 14. 15.
मही 2, 10. 7, 32.
महेश्वरः 1, 20.
महोदधिः 12, 47.

मातृ 3, 24. 3, 25. 4, 24. 7, 6.
10, 9. 10, 12. 10, 36
मातृष्वसृगमः 10, 10.
मातुलानी 10, 13.
मानवः 1, 12. 1, 24. 12, 11.
मानस्तोकः 11, 34. 11, 35.
मानुषः 1, 2. 4, 32. 10, 31.
मायूरम् 11, 42.
मारुतः 8, 9. 8, 10. 8, 32.
मारुतार्कः 7, 34. 8, 9. 8, 10.
मारुताशनः 6, 5. 8, 37. 8, 38.
8, 39. 8, 40.
मार्गन्तः 8, 8.
मार्जनम् 7, 27.
मार्जारः 6, 9. 7, 31. 11, 6.
मालाकारः 1, 62.
माषः 6, 50.
मांसम् 1, 32. 1, 66. 11, 11.
11, 14. 11, 15.
मासः 3, 2. 3, 4. 5, 4, 10. 6, 43.
मासद्वयम् 4, 10.
मासिमासि 7, 6.
मासार्द्धम् 4, 10. 6, 43.
मिथुनम् 10, 7. 10, 8. 10, 11.
मिथ्योपचारः 9, 46.
मुक्तः 12, 16. 12, 78.
मुक्तकच्छ-12, 16.
मुक्तभोजनः 6, 66.
मुखम् 1, 56. 5, 20. 5, 21.
11, 40.

मुख्यः 8, 27.
 मुञ्जः 7, 29.
 मुण्डनम् 9, 55.
 मुद्गरः 3, 35.
 मुनिः 1, 15. 1, 19. 8, 13. 11, 48.
 12, 53.
 मुनिपुङ्गवः 1, 10. 1, 35.
 मुनिमुख्यः 1, 8. 1, 18.
 मुनिवक्त्रम् 6, 35.
 मुनिविभाषितम् 1, 34.
 मुष्कः 5, 19.
 मुसलम् 5, 20. 12, 78.
 मूकः 4, 27.
 मूढः 6, 58. 8, 5. 12, 42.
 मूढगर्भ- 9, 45.
 मूत्रम् 6, 49. 11, 30. 12, 2. 12, 4.
 मूर्खः 1, 40. 8, 5. 4, 16.
 मूर्च्छितः 9, 11.
 मूलम् 10, 20.
 मूलच्छेदः 1, 62.
 मूल्यम् 9, 26.
 मूषकः 6, 9.
 मूषिका 11, 11.
 मृगः 1, 7. 6, 14. 8, 16.
 मृगमयम् 6, 39. 7, 27. 10, 37.
 मृत- 2, 10. 2, 11. 2, 28. 2,
 38. 2, 44. 3, 38. 3, 44.
 4, 14. 4, 23. 4, 30. 4, 31.
 9, 5. 9, 6. 9, 9. 10, 28.
 12, 37. 12, 62.

5

मृतकम् 11, 16.
 मृतसूतकम् 3, 28.
 मृत्युः 8, 1. 9, 8.
 मृदुः 7, 37.
 मृङ्गाण्डम् 6, 46.
 मेखला 12, 3.
 मेढ्रम् 5, 17. 10, 10.
 मेध्यम् 7, 31. 10, 41.
 मेरुः 1, 50.
 मैथुनम् 12, 1.
 मोचनम् 9, 27.
 मोहः 10, 30. 10, 31. 11, 8.
 मोहितः 10, 9.
 मौञ्जः 9, 33.
 मौनव्रतम् 12, 40.

य.

यक्षः 1, 7.
 यज्ञः 1, 23. 2, 6. 3, 28. 8, 21.
 10, 41. 11, 48. 12, 25.
 यज्ञकर्म 6, 52.
 यज्ञपात्रम् 5, 18.
 यज्ञफलम् 3, 40.
 यज्ञयाजी 8, 13.
 यज्ञसङ्घः 3, 37.
 यज्ञोपवीतम् 12, 16.
 यतिः 1, 48. 1, 50.
 यत्नः 9, 45.
 यथाकालः 3, 23.

यथाविधि 9, 30.

यन्त्रिता 9, 44.

यवसम् 9, 20.

यष्टिः 3, 35.

याचमानः 1, 28. 1, 29.

याजकः 4, 25.

याज्यवर्णः 11, 26.

याज्ञवल्क्यः 1, 14.

यान 12, 12. 12, 79.

यामः 12, 27.

यावकः 6, 33. 6, 36. 10, 19.
12, 80.

यावकान्नम् 11, 11.

यावकाहारः 6, 26. 6, 32. 6, 43.

यावत् 9, 20. 9, 21.

यावन्मासस्थितः 8, 15.

यावान् 9, 46.

युगम् 12, 54.

युगम् 1, 2. 1, 16. 1, 28. 1, 25.
1, 33. 1, 34. 2, 1.

युगद्वयम् 12, 54.

युगरूपम् 1, 22.

युगरूपः 1, 33. 11, 51.

युगेयुगे 11, 50.

युग्मम् 10, 4.

यूपः 12, 28.

योकत्रम् 8, 1. 9, 3. 9, 4. 9, ७. 9,
8. 9, 31.

योकत्रयन्त्रितः 9, 30.

योगयुक्तः 3, 31.

योजन- 12, 70.

योनिः 1, 52. 12, 37.

योषित् 3, 15.

यन्त्रित- 9, 45.

र.

रक्तपक्षः 6, 6.

रक्तवस्त्र 7, 30.

रक्ता 11, 29.

रक्षणार्थम् 9, 52.

रक्षन् 1, 61.

रक्षः 1, 59.

रङ्गः 8, 19.

रजः 7, 2. 7, 6. 7, 16. 7, 17.

रजकी 6, 44. 7, 19.

रजनी 7, 21.

रजस्वला 7, 5. 7, 7. 11, 7. 12.
7, 13. 7, 14. 7, 15. 12, 53.

रजोनिवृत्तिः 7, 16. 7, 18.

रज्जुः 7, 29.

रणम् 3, 31. 3, 38.

रतः 11, 14. 11, 15.

रत्नम् 1, 63.

रथ्या 7, 34. 12, 18.

रविः 11, 39.

रसः 2, 7. 12, 34.

रसपूर्णम् 6, 47.

राक्षसः 4, 18.

राजपुत्रः 9, 53.

राजा 1, 30. 1, 60. 2, 12. 3, 21.

3, 22. 8, 28. 8, 29. 9, 53.

12, 47. 12, 72. 12, 78.

12, 79.

रात्रिः 8, 31. 9, 56. 10, 11. 11,

10. 11, 12. 23, 44.

रामचन्द्रः 12, 70.

राशिमूलम् 2, 11.

राष्ट्रम् 10, 29.

राहुः 12, 22. 12, 26.

राहुमस्तः 12, 30.

राहुदर्शनम् 12, 23.

रुद्रः 12, 24.

रुधिरम् 1, 32. 3, 39. 9, 50.

11, 54. 12, 14.

रूप्य 7, 26.

रेणुः 7, 35.

रेतः 11, 1. 12, 64.

रोगः 7, 16.

रोधः 9, 1. 9, 3. 9, 5. 9, 27.

रोधनम् 9, 31. 9, 46.

रोम 9, 14. 12, 14. 4, 32.

रोहिः 6, 14.

रोहिणी 7, 4.

रौप्यम् 7, 26.

रौरवः 12, 36.

ल.

लक्ष्मीः 3, 38.

लक्ष्म 9, 27.

लता 10, 20.

ललाटदेशः 3, 39.

लवणम् 1, 65. 6, 40.

लशुनम् 11, 9.

लाङ्गली 2, 9.

लाङ्गूलम् 9, 18.

लाभकर्म 1, 63.

लाला 9, 50.

लालाहतम् 6, 72.

लाविका 6, 6.

लिखितः 1, 14.

लुब्धकी 6, 44.

लेपः 7, 3.

लोकः 3, 31. 3, 32. 5, 22. 10, 31.

11, 38. 12, 77.

लोकाभिः 5, 11.

लोभः 6, 56.

लोष्टकम् 9, 23. 9, 24.

लोहदण्डः 6, 9.

व

वक्ता 8, 5.

वक्त्रम् 3, 39. 12, 56.

वचनम् 4, 29. 6, 63.

- वत्सकः 8, 33.
 वधः 6, 20. 9, 1. 9, 8. 9, 31.
 12, 79. 12, 78.
 वनम् 9, 6. 12, 7.
 वनचारी 6, 15.
 वपनम् 8, 31. 9, 14. 9, 54.
 10, 6, 10, 19. 12, 7.
 वरः 10, 17.
 वराहः 6, 14. 11, 42.
 वरुणः 11, 39.
 वर्जितः 3, 6. 12, 32. 12, 36.
 वर्णः 1, 17. 1, 37. 2, 15. 11, 16.
 12, 2. 12, 5. 12, 6.
 वर्तमानम् 1, 2.
 वर्षम् 1, 58. 4, 2. 7, 5. 7, 9.
 वल्कलम् 7, 28.
 वल्कशृङ्खल 9, 33.
 वत्गुली 6, 6.
 वंशजः 3, 8.
 वट्टः 12, 24.
 वल्लम् 6, 39. 10, 37. 12, 13.
 वल्लयुगम् 9, 15.
 वल्लयुग्मम् 10, 4.
 वाक् 12, 50.
 वाक्यम् 1, 18. 6, 51. 6, 61.
 वाक्योदकम् 6, 62.
 वाजपेयः 12, 52.
 वाणिज्यम् 1, 63. 2, 14.
 वातः 4, 22.
 व्रातोद्धूतः 7, 35.
 वानरः 6, 13.
 वान्तः 12, 1.
 वापी 7, 3. 9, 36. 12, 52.
 वामः 1, 54. 5, 19.
 वामदेव्यम् 11, 18.
 वामनः 4, 27.
 वामपादकरन्यस्तम् 1, 59.
 वायव्यम् 12, 9. 12, 10.
 वायुः 10, 41. 11, 39.
 वायुभूत-12, 12.
 वायुभक्षः 4, 7. 6, 11.
 वारि 4, 7.
 वारुणः 12, 9. 12, 10.
 वासः 7, 28. 9, 57. 11, 52.
 वासार्थम् 12, 72.
 वासिष्ठः 1, 12.
 वाहनम् 9, 27. 9, 29.
 विकर्म 2, 14.
 विकर्मस्थः 6, 18. 12, 67.
 विकलम् 7, 2.
 विकल्पी 8, 27.
 विक्रयः 1, 65. 2, 7.
 विक्रीणन् 1, 66. 9, 36.
 विक्रेयः 2, 7.
 विघाती 6, 3.
 विघ्नकर्ता 6, 59.
 विचक्षणः 5, 23.
 विचारः 1, 67.
 विच्छेदः 3, 8.
 विजानन् 8, 2.

- विज्ञात 6, 34
 विज्ञेय 12, 27. 8, 7.
 विट् 11, 42. 12, 2. 12, 4.
 वित्तम् 12, 46.
 विद् 6, 70. 8, 2.
 विद्यमानः 12, 56.
 विद्या 5, 3.
 विद्युत् 9, 42.
 विद्वत् 3, 34.
 विद्वान् 8, 2.
 विधवा 4, 14.
 विधिः 5, 24. 10, 2.
 विधिवत् 3, 39. 12, 65.
 विनिर्दिष्टा 10, 30.
 विनिःसृतः 3, 14.
 विन्ध्यः 12, 73.
 विपत्तिः 3, 7. 9, 47.
 विपन्नः 3, 30. 9, 39. 9, 42.
 विप्रः 1, 46. 59, 2.-2, 3, 5, 7,
 13. 3.-3, 4, 5, 6, 12,
 20, 23, 26, 29, 37. 4.-5.
 6, 9. 5.-5, 10, 11, 12,
 6.-9, 13, 21, 22, 29, 41, 42,
 63, 64, 65, 70, 72, 74, 7,
 8. 8.-2, 15, 18, 22, 24,
 41. 9, 61. 10.-4, 5, 17,
 38. 11.-1, 3, 5, 7, 8, 11,
 13, 14, 16, 20, 23, 24, 44,
 49. 12.-20, 21, 29, 39,
 41, 42, 60, 61, 76.
 विप्रगृहम् 11, 19.
 विप्रग्नः 1, 58.
 विप्रमध्ये 12, 57.
 विप्रुट् 7, 32.
 विभवम् 1, 49.
 विभाषितम् 1, 34.
 विभुः 1, 13.
 विगुक्तः 9, 60.
 विमोचनम् 9, 45.
 विलिखितम् 5, 6.
 विवर्जितः 1, 52. 10, 34. 11, 15.
 12, 67.
 विवादः 11, 53.
 विवाहः 3, 28. 12, 25.
 विशारदः 1, 3.
 विशुद्धात्मा 12, 71.
 विशुद्धिः 3, 3.
 विशेषतः 9, 56. 10, 31.
 विशोधनम् 7, 25.
 विषम् 5, 10.
 विष्णुः 1, 20. 1, 13.
 विस्तरः 1, 18. 1, 19.
 विस्तीर्णः 12, 70.
 विस्तृता 6, 1.
 विस्मृतः 1, 15.
 विहीनः 1, 52.
 वीरः 3, 35. 3, 37.
 वृकः 5, 1. 5, 7. 6, 4. 11.
 वृक्षः 1, 6. 2, 10, 9, 36. 11, 9.

- वृत्तिः 1, 63. 2, 7. 12, 5.
 वृद्धः 6, 55. 7, 35.
 वृन्तम् 5, 15.
 वृन्ताक 11, 9.
 वृन्ताकफलभक्षी 6, 10.
 वृषः 2, 3. 5, 9. 6, 16. 6, 41.
 9, 15. 9, 47. 12, 6. 12, 49.
 वृषणः 5, 17.
 वृषलः 12, 32.
 वृषलभीतः 12, 33.
 वृषलीपतिः 7, 8.
 वृषलीसेवनम् 7, 8.
 वेगः 7, 3.
 वेणुः 7, 28.
 वेणुजीविनी 6, 44.
 वेदः 1.-21, 46. 67. 3, 5. 5, 3.
 6, 70.-8. 2.-12, 21. 12, 32.
 वेदकर्ता 1, 21.
 वेदखड्गधरः 8, 26.
 वेदपारगः 1, 50. 6, 35. 8, 7.
 वेदमातृ 5, 1. 8, 30.
 वेदवान् 8, 11.
 वेदविद् 8, 22.
 वेदव्रतम् 8, 13,
 वेदाङ्गम् 8, 2. 12.
 वेदाङ्ग- 6, 70. 8, 2.
 वेदान्तवेदी 12, 61.
 वेदाभ्यासरतः 1, 46.
 वेदम् 6, 34. 6, 40. 11, 19. 12,
 72.
 वेदमन्त्रम् 9, 44.
 वेदमद्वार- 9, 41.
 वेदमभंग 9, 43.
 वेष्टितम् 1, 54.
 वेष्टितशिराः 1, 59.
 वेद्या 10, 14. .
 वैकालिकम् 7, 17.
 वैद्यः 3, 21.
 वैय्याघ्रम् 11, 43.
 वैद्यः 1, 63. 2, 14. 3.-2, 4, 45.
 6.-17, 18, 20, 29, 30, 50.
 10, 7. 11.-2, 12, 17, 26, 45.
 वैद्यकन्यका 11, 24.
 वैद्यजा 7, 13.
 वैश्वदेवः 1.-39, 40, 41, 47, 51,
 52, 53.
 वैश्यवृत्तिः 1, 63.
 वोढा 4, 3. 4, 5.
 व्यक्तः 10, 28.
 व्यसनम् 7, 36.
 व्यसनी 6, 58.
 व्याघ्रः 6, 13. 9, 42.
 व्याधः 2, 9.
 व्याधिः 6, 53. 7, 36. 9, 50.
 व्याधितः 2, 3. 4, 16.
 व्याध्युपसृष्टः 9, 12.
 व्यापन्नः 9, 46.
 व्यापादिता 9, 49.

व्यालः 4, 33.

व्यालमाही 4, 33.

व्यासः 1.-1, 4, 5, 9, 11, 18.

व्रणद्वारम् 6, 48.

व्रणभङ्गः 9, 20.!

व्रतम् 1, 42. 4.-17, 18, 31. 5, 3.

6.-33, 54, 59, 63. 9.-13,

52, 53, 57, 58. 10.-21, 23,

40. 12, 3.

व्रतशेषम् 5, 4.

श.

शकटः 9, 7.

शकलम् 5, 21.

शक्तः 1, 51.

शक्तिः 2, 1. 6, 31.

शक्तिपुत्रः 1, 8.

शङ्कितम् 11, 4.

शङ्खः 1, 14. 7, 26. 4, 29.

शङ्खपुष्पी 10, 20.

शङ्खलिखितः 1, 24.

शणः 7, 29.

शतम् 1, 55. 5, 15, 16. 5, 17.

10, 35. 11, 20. 12, 49.

12, 52. 12, 63. 12, 70.

शतकम् 5, 16.

शतपञ्चकम् 12, 81.

शतधा 8, 5. 8, 29.

शत्रुः 1, 53. 3, 32.

शनैः 8, 19.

शयनम् 9, 55. 12, 79.

शय्या 1, 44.

शरः 3, 35.

शरभः 6, 2.

शरीरम् 6, 28. 6, 57. 10, 26.

शरौघः 9, 43.

शमिः 5, 19.

शर्वरी 12, 25.

शल्यकः 6, 10.

शवम् 3, 45.

शंवती 11, 35.

शशादिः 6, 5.

शस्त्रम् 1, 61. 9, 23. 9, 24.

शस्त्रपाणिः 1, 61.

शाकुनिकः 2, 9.

शाणः 7, 29.

शाणवालः 9, 33.

शातातपः 1, 14.

शापः 1, 27.

शारिः 6, 4.

शारवम् 3, 25.

शास्त्रम् 6, 70. 12, 81.

शिखा 12, 16.

शिखावर्ज्यम् 9, 14.

शिरः 1, 54. 5, 16. 6, 52. 9, 55.

12, 16. 12, 64.

शिवः 6, 7.

शिशुमारः 6, 10.

शिल्पकम् 2, 14.

शिल्पी 3, 21. 6, 16.

40 *The Index of the words occurring in the text*

शिभम् 5, 19. 10, 10.

शीतः 8, 32.

शीलवती 8, 25.

शुकः 6, 3.

शुकत्विष्ट 11, 34.

शुक्रः 11, 33.

शुक्रः 10, 2.

शुचिः 3, 11. 3, 24. 3, 25. 5, 2.
5, 7. 5, 9. 6, 23. 6, 49.
9, 58. 12, 4. 12, 17.

शुचिन्नतः 11, 12.

शुद्धः 4, 6. 6, 41. 8, 42. 10, 35.

शुद्धता 7, 30.

शुद्धिः 3, 1. 3, 9. 6.-26, 39, 72,
75. 7.-1, 10, 27, 28, 30,
38. 9, 28. 10.-1, 6, 11, 22.
11, 17. 12.-5, 8, 78.

शुद्धचर्यम् 4, 13. 12, 3.

शुनी 4, 16.

शुभकर्मा 3, 41.

शुभकारकम् 12, 51.

शुष्कान्नम् 11, 19.

शृङ्गम् 5, 2. 7, 26.

शृङ्गभङ्गः 9, 17. 9, 19.

शृङ्गोदकस्नानम् 5, 2.

शृत- 6, 68.

शूद्रः 1.-64, 65, 66. 67, 2.-14.
3.-2, 4, 46, 48. 6.-16,
18, 20, 29, 30, 31, 51. 7.-

20, 21. 8.-24, 25. 10,
8. 11.-2, 3, 14, 15, 21,
26, 27, 45. 12, 35. 12, 39.

शूद्रकन्या 11, 22. 11, 23.

शूद्रगृहम् 11, 20.

शूद्रजा 7, 14.

शूद्रजातिः 1, 65.

शूद्रभोजनम् 11, 13.

शूद्रवेदम् 11, 19.

शूद्रसूतकम् 11, 17.

शूद्रान्नम् 11, 4. 12, 35.

शूद्रान्नभोजी 12, 37.

शूद्राक्षरसपुष्टः 12, 34.

शूद्री 7, 15. 12, 36.

शूद्रोच्छिष्टम् 7, 24.

शून्यम् 8, 17.

शूरः 3, 32. 3, 36.

शूर्पम् 7, 29.

शेषः 1, 34. 6, 45. 11, 7.

शोणितम् 4, 2. 6, 48. 11, 54.

शोधनम् 10, 39. 11, 56.

शौचम् 3, 10. 3, 45.

शौचाचारः 1, 2. 7, 38.

श्मशानम् 8, 22.

श्मश्रु 9, 14.

श्येनः 6, 5.

श्रवणम् 9, 37. 12, 19.

श्राद्धम् 3, 13.

भ्रान्तः 1, 41. 2, 3. 6, 53. 12, 58.

भ्रुतः 1, 12. 1, 15.

भ्रुतम् 6, 68. 1, 48.

भ्रुतिः 1, 3. 1, 20. 6, 71.

भ्रुत्यर्थः 1, 15.

भ्रोत्रम् 5, 21.

भ्रोत्रियः 3, 21. 12, 51.

भ्लोकः 12, 81.

भ्रपाकः 5, 10. 6, 21. 6, 22.

11, 14. 11, 27.

भ्रपाकी 10.-5, 8.

भ्रयोनिः 12.-38, 56.

भ्रा 5.-1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9.

6.-67, 68, 69, 71. 7.-

20, 23. 11, 41.

भ्रानघातकः 6, 11.

भ्रेतम् 11, 9. 11, 29.

ष.

षट् 3, 9. 3, 45. 5, 18. 9, 31.

षट्कर्म 1, 39. 2, 2.

षट्कर्मनिरताः 2, 2.

षट्कर्माभिरतः 1, 38.

षट्पलम् 4, 8.

षट्शतम् 5, 15.

षडङ्गवित् 3, 26.

षड्भागः 2, 12.

षण्डः 4, 27. 8, 18.

षण्डवर्जितः 2, 4.

षण्मासः 4, 13. 7, 25. 9, 19.

षष्टिः 4, 2.

षष्ठः 3, 9. 3, 16. 4, 12.

स.

संयोगः 4, 28. 8, 10.

संरक्षणम् 9, 1.

संवत्सरः 1, 27. 2, 8.

संवर्तः 1, 13.

संविशन्ती 8, 34.

संशयः 4, 15. 8, 42. 10, 13.

11, 6. 11, 23. 11, 24.

संस्कारः 8, 19. 11, 22. 12, 2.

3, 14. 5, 14.

संस्कृतः 11, 22. 11, 24.

संस्थितः 3, 17.

संस्पृष्टः 6, 26. 7, 22. 7, 23. 12,

2. 6, 73

सकृत् 6, 22.

सगोत्रः 3, 11. 10, 13.

सङ्कटम् 9, 37.

सङ्करः 3, 24. 11, 55.

सङ्क्रान्तिः 12, 25.

सङ्ख्या 4, 13. 12, 63.

सङ्गमः 5, 2. 9, 56.

सङ्गोपनम् 9, 27.

सङ्ग्रहः 12, 81.

सङ्ग्रामः 9, 44. 3, 39.

सङ्ग्रामदेशः 3, 39.

सचेतनः 9, 16.

सचैलम् 3, 43. 6, 24. 12, 55.

सजातिः 4, 19.

सञ्चयः 12, 70.

संचारः 9, 28.

सञ्चितः 12, 70.

सततम् 9, 58. 9, 61. 11, 49.

सतता 7, 35.

सत्यम् 1, 30.

सत्यवतीक्षुतः 1, 2.

सत्तपूतः 3, 22.

सत्री 12, 47.

सदा 10, 16.

सदाचारः 1, 20. 12, 61.

सङ्कृतगुणवादी 8, 8.

सद्यः 3, 11. 3, 41. 3, 10. 3, 20.
5, 9.

सद्यःशौचः 3, 21, 3; 10. 3, 41.

सनातनः 2, 15. 3, 48.

सन्तत 7, 35.

सन्तुष्टहृदयः 1, 10.

सन्ध्या 1, 39. 3, 6. 6, 4. 10, 40.
12, 32.

सन्धोषास्तिः 8, 3.

सन्निधिः 4, 15. 11, 33. 12, 55.

सन्निभः 1, 3.

सञ्ज्यस्तः 3, 10. 3, 33.

सपलाशः 9, 10.

सपिण्डः 5, 11.

सपुत्रः 12, 73.

सप्त 9, 11. 9, 59.

सप्तजन्मा 9, 60. 12, 38.

सप्तपलम् 11, 31.

सप्तमः 3, 9. 4, 12.

सप्तवारः 11, 34.

सबाह्यः 12, 15.

सभा 1, 8.

समः 2, 7. 4, 10.

समन्वितः 3, 5. 10, 29.

समभागी 2, 10.

समरम् 10, 16.

समर्थः 7, 37. 8, 11.

समाचारः 1, 35.

समादिष्टः 12, 70.

समायुक्तम् 12, 81.

समुत्पन्नः 11, 23. 11, 22.

समुद्दिष्टः 11, 39. 10, 30.

समुद्भूतः 11, 24.

समुद्रः 9, 5. 12, 71.

समुद्रगा 3, 47. 12, 75.

समुद्रदर्शनम् 5, 2.

समुद्रसेतुगमनम् 12, 66.

समुपस्थितः 11, 55.

समेतः 8, 4. 8, 20. 9, 48.

- सम्पर्कः 3, 19. 3, 20. 3, 26.
 3, 27. 6, 48. 10, 17.
 12, 35.
 सम्पादितम् 6, 64.
 सम्पूर्णम् 4, 2. 6, 64.
 सम्पूर्णसर्वाङ्गः 9, 21. 9, 22.
 सम्प्रणीतः 8, 22.
 सम्प्राप्तः 1, 40. 1, 44. 1, 47.
 1, 53.
 सम्भवः 6, 48.
 सम्भाषः 12, 19. 12, 79.
 सम्भाषणम् 1, 26.
 सम्भारः 10, 37.
 सम्मितः 10, 18.
 सम्मिश्रम् 6, 47.
 सरित् 12, 20.
 सर्पः 6, 9. 9, 42.
 सर्पिः 4, 7. 4, 8. 6, 36. 6, 37.
 6, 40. 6, 49. 10, 27. 11, 28.
 सर्वः 2, 9. 12, 8. 1, 5. 1, 65. 4,
 18. 8, 25. 4, 25. 6, 8.
 सर्वकर्मबहिष्कृतः 12, 46.
 सर्वतत्त्वज्ञः 1, 4.
 सर्वदेवमयः 1, 42. 6, 63. 1, 48.
 सर्वपापम् 2, 11. 2, 13. 12, 81
 सर्वप्रयत्न 3, 27.
 सर्वप्राणि 8, 34.
 सर्वभक्षः 8, 22.
 सर्वभक्षकः 8, 22.
 सर्वज्ञः 11, 44.
 सर्वशास्त्रम् 9, 51.
 सर्वसङ्गमः 1, 40. 1, 53.
 सलिलम् 6, 25. 6, 73.
 सलिलार्थी 12, 12.
 सवनस्थः 12, 74.
 सवासा 12, 28.
 सव्रतः 3, 22. 5, 4. 5, 5.
 सव्रती 1, 46.
 सशिखम् 8, 31. 9, 14. 10, 6.
 10, 19. 12, 7.
 सशिष्यः 1, 3.
 सहभृत्यः 12, 73.
 सहभोजनम् 11, 7. 12, 79.
 सहस्रम् 1, 55. 3, 36. 4, 2. 11, 17.
 11, 18. 12, 65. 1, 46.
 सहस्रगुणितम् 8, 15.
 सहस्रशः 8, 4. 8, 7.
 सहित 2, 2. 4, 6. 12, 76.
 सागरः 12, 69. 12, 71.
 सागरोपमः 1, 50.
 सातपवर्षम् 12, 11.
 साधारणः 1, 17. 2, 1.
 साधुः 6, 61.
 साध्वाचारा 7, 17.
 सान्तपनम् 4, 11. 6, 28. 6, 29.
 9, 24. 9, 25. 10, 24.
 10, 27. 10, 28. 11, 8.
 सापन्नः 4, 28.
 सामा 11, 18.

- सामर्थ्यम् 1, 34.
 सायम् 9, 27.
 सारसः 6, 2.
 सार्वकामिकी 1, 56.
 सावित्री 6, 22. 8, 3.
 सिद्धः 1, 7.
 सिद्धिः 12, 44.
 सिंहः 6, 13.
 सीसम् 7, 25.
 सुक्षेत्रम् 1, 57. 1, 47.
 सुखासीनः 1, 8.
 सुगुप्तांग 9, 32.
 सुतः 1, 4. 4, 24. 10, 30.
 11, 23.
 सुनर्दः 2, 4.
 सुपात्रम् 1, 57. 1, 47.
 सुप्तः 6, 23. 12, 18.
 सुबुद्धिमान् 12, 45.
 सुमणिः 12, 48.
 सुयुद्धम् 3, 37.
 सुरः 9, 57.
 सुरा 7, 22. 7, 23. 10, 62. 12, 2.
 12, 76.
 सुराङ्गना 3, 38.
 सुरापानम् 12, 76.
 सुरामात्रम् 7, 23.
 सुवर्णम् 4, 13. 6, 50. 6, 73.
 7, 10. 10, 20. 12, 77.
 सुवर्णोदकम् 6, 73.
 सुव्रती 1, 49.
 सुस्वागतम् 1, 10.
 सुक्ष्मः 1.-18, 19.
 सुकरः 12, 38. 4, 16, 10, 14.
 सूकरी 4, 16. 10, 14.
 सूतकम् 3.-7, 8, 15, 16, 19, 20,
 22, 25, 26. 11.-16, 17.
 12. 37.
 सुतकात्रम् 11, 4.
 सूतकी 3, 6.
 सूतिकम् 12, 54.
 सूतिका 7, 10.
 सूत्रम् 9, 59.
 सूर्यः 7, 9. 12, 21. 12, 55.
 सूर्यमण्डलभेदी 3, 31.
 सुगालः 5. 1. 11, 41.
 सेतुः 12, 71.
 सेतुबन्धः 12, 66. 12, 73.
 सेत्रा 1, 28.
 सेवादानम् 1, 29.
 सैन्यम् 1, 61. 3, 34.
 सैहम् 11, 43.
 सोमः 5, 8. 7, 33. 11, 39. 12, 21.
 12, 24.
 सोमग्रहः 12, 30.
 सोमपानम् 3, 39. 12, 31.
 सोममार्गः 7, 10.
 सोमविक्रयी 12, 23.
 सौप्रतीकम् 11, 42.
 सौवर्णभाजनम् 7, 26.
 स्खलनम् 12, 64.
 स्तम्भनम् 9, 5.

स्मृतिः 1, 9.

स्त्री 1, 30. 4, 1. 4, 33. 6, 16.

7.-9, 16, 18, 35. 8, 18.

9.-55, 57, 61. 12, 74.

स्थलस्थः 12, 17.

स्थानम् 3, 33. 1, 54.

स्थित 8, 9. 1, 32. 4, 31. 3, 15.

स्थिराङ्गः 2, 4.

स्थूलः 1.-18, 19. 9, 10.

ज्ञातः 5, 8. 7, 15. 8, 13. 12, 11.

ज्ञातकः 2, 5.

ज्ञानम् 1, 39. 2, 4. 6, 24. 6, 63.

7, 11. 7, 19. 7, 20. 7, 21.

9, 57. 10, 40. 12, 1. 9,

10, 11, 22, 23, 27, 29, 30,

31, 53, 55, 63.

स्नुषा 10, 12.

खेहम् 7, 32. 7, 33. 6, 74. 6,

75. 11, 19.

खेहः 1, 11. 4, 1. 6, 56. 11, 13.

खेहाभ्यङ्गः 9, 20.

स्पर्शः 7, 21.

स्पर्शनम् 1, 26. 6, 24.

स्पृशन् 7, 10. 7, 31.

स्मरणम् 6, 23.

स्मृतम् 9. 15, 55. 10. 28, 12.

10, 29. 1. 13, 24. 6. 56.

70. 8, 26. 12, 32. 3, 18,

5, 24. 4, 23. 6, 56. 8, 26.

9, 55.

स्मृतिः 1, 3. 1, 20. 6, 71.

विद् 6, 71.

स्रवत् 3. 39.

स्रावः 3. 16.

स्वकम् 8, 2. 10, 17.

स्वकर्म 11. 15.

स्वकर्मरतः 8. 2.

स्वकार्यम् 9. 41.

स्वतंत्र 5, 13.

स्वदेहादिः 7. 36.

स्वधर्मः 9. 61.

स्वमन्त्रः 5. 13.

स्वयं 2, 6. 11, 48. 12, 77.

स्वयङ्कुष्टम् 2. 6.

स्वर्गः 4. 31, 32. 5. 22.

स्वर्गकाम्य 12. 82.

स्वर्गैषी 3, 37.

स्वर्गसंक्रमः 1, 40.

स्वरूपज्ञः 1. 18.

स्वलपम् 6. 72.

स्वलपनिष्कृतिः 8. 23.

स्ववृत्तिपरितुष्टः 8. 14.

स्वशक्तितः 8. 32.

स्वसा 10. 10.

स्वसुता 10. 9.

स्वस्त्री 10. 16.

स्वस्थः 6. 58, 59. 7. 38.

स्वागतम् 1. 44.

स्वामि 5, 13.

स्वाध्यायः 1, 42. 2. 5. 1, 48.

स्वामी 1. 48.

स्वाहा 5, 22.

ह.

हंसः 6, 2.

हत 3, 31, 32, 36; 4, 4. 5, 10;

6. 21; 9. 42, 43, 48, 50;

12, 78.

हतवान् 6, 19.

हत्या 9, 49.

हन्ता 9, 48.

हय 1, 51.

हलः 9, 7.

हविः 12, 39.

हव्यम् 11, 12.

हव्यवाहनः 11, 39.

हस्तः 1, 50; 5, 19; 6, 65; 12, 56.

हस्ती 8, 16.

हारीतः 1, 14.

हितः 1, 2.

हिता 10, 1.

हिमशैलाग्रे 1, 1.

हिरण्यम् 5, 3.

हिरण्योदक 5, 3.

हिरण्यशकलम् 3, 22. 5, 21.

हीनः 1, 44.

हीनदेही 9, 22.

हीनाङ्गः 2, 3.

हुङ्कारः 11, 51.

हुतम् 3, 17.

हुतशेषम् 1, 39; 11, 36.

हुताशः 6, 73.

हुताशनः 3, 19; 6, 73.

हृदयम् 1, 42; 9, 37. 1, 48.

हेतुः 9, 9.

होता 4, 26.

होमः 1.-39, 46. 2, 5. 6.-42

54. 10, 40. 12, 23.

THE GENERAL INDEX OF QUOTATIONS

occurring in

MĀDHAVĀCHARYA'S COMMENTARY

on the

PARĀŚARA DHARMA SAMHITĀ,

Vols. I.—II.

अ.—

अक.—

अकर्तृमामनुदकाम् V. I., P. I.,
457, 3.
अकल्पितान्नादुधृत्य V. I., P. I.,
40, 7, 2.
अकर्मलैः समिद्धोन्निहं V. II., P. I.,
192, 93.
अकामकृतपापानां V. II., P. I.,
200, 9.
अकामतः कृते पापे V. II., P. I.,
201, 12.
अकामतः कृते पापे V. II., P. I.,
200, 5.
अकामतस्तु राजन्यं V. II., P. I.,
96, 9.
अकामतस्तु यो विप्रः V. II., P. I.,
308, 6.
अकामतः स्त्रियं हत्वा V. II., P. I.,
103, 8.
अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P.
II., 143, 11.
अकामतस्त्रिरात्रं स्यात् V. II., P.
II., 143, 3.
अकामाद्वा सकामाद्वा V. II., P. I.,
252, 10.
अकामान्नक्तभोजी स्यात् V. II., P.
I., 111, 13.
अकामावाप्तौ प्रायश्चित्तम् V. II., P.
I., 14, 11.

अकारणपरित्यक्ता V. I., P. II.,
350, 15.
अकारणाद्धर्मपत्नी- V. II., P. II.,
239, 11.
अकारश्चाऽस्य नाम्नोऽन्ते V. I., P.
I., 324, 2.
अकार्पण्याऽऽस्य हत्वे च V. I., P. I.,
84, 8.
अकार्यं कारयेत्पापा V. II., P. II.,
228, 9.
अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. I.,
285, 15.
अकार्यकारिणस्तेषां V. II., P. II.,
63, 1.
अकिञ्चनमसम्बन्धम् V. I., P. I.,
398, 19.
अकुर्वन् प्रत्यवेति V. II., P. I., 8, 7.
अकुर्वन् विहितं कर्म V. I., P. I., 54,
4.
अकुर्वन् विहितं कर्म V. II., P. I., 7,
19.
अकुर्वाणस्तुतत् आहं V. II., P. I.,
6, 17.
अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II.,
116, 14.
अकृतं तद्विजानीयात् V. I., P. II.,
446, 12.
अकृतं तस्य तत्सर्वं V. I., P. I.,
248, 9.
अकृते वैश्वदेवे तु V. I., P. I., 408, 7.

- अकृत्वा खलयज्ञं तु V. II., P. II.,
238, 9.
- अकृत्वा तत्प्रणामादि V. II., P. II.,
232, 11.
- अकृत्वा त्वन्यजापाणेः V. II., P. II.,
241, 13.
- अकृत्वा देवकार्ये यः V. II., P. II.,
220, 9.
- अकृत्वा देवपूजां च V. I., P. I.,
215, 6.
- अकृत्वाऽन्यतमं यज्ञं V. I., P. I.,
168, 10.
- अकृत्वा पादयोः शौचम् V. I., P. I.,
247, 17.
- अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. I., P. II.,
44, 7.
- अकृत्वा भैक्ष्यचरणम् V. II., P. II.,
130, 12.
- अकृत्वा वपनं तेषां V. II., P. I.,
290, 10.
- अकृत्वा वर्णसंयोगं V. II., P. II.,
241, 15.
- अकृत्वैव निवृत्तिं यः V. II., P. I.,
376, 11.
- अकृष्टं मूल-फलम् V. I., P. II., 138, 7.
- अक्षता च क्षता चैव V. I., P. II.,
58, 1.
- अक्षताभिः सपुष्पाभिः V. I., P. II.,
398, 2.
- अक्षतायां क्षतायां वा V. II., P. I.,
47, 18.
- अक्षताः सिकता लाजाः V. II., P. I.,
192, 9.
- अक्षमालां च गृण्हीयात् V. I.,
P. II., 164, 8.
- अक्षय्यं तत्र दत्तं स्यात् V. I., P. I.,
70, 5.
- अक्षरद्वयमभ्यस्तं V. I., P. I., 178,
16.
- अक्षर-लवणं रूक्षं V. II., P. I.,
247, 9.
- अक्षर-लवणाक्षाः स्युः V. I., P. II.,
298, 11.
- अक्षीणाश्चैव गोपानाद् V. II., P. I.,
155, 10.
- अक्षुद्राणामपां नास्ति V. II., P. I.,
154, 18.
- अक्षोभ्यानि तडागानि V. II., P. I.,
153, 1.
- अक्ष्णोः पञ्चदशीं चैव V. I., P. I.,
367, 18.
- अक्रोधनाः सुप्रसादाः V. I., P. II.,
74, 17.
- अक्रोधनैः शौचपरैः V. I., P. II.,
365, 8.
- अक्रोधनो रसान् सम्यक् V. I., P.
II., 424, 6.
- अक्रुद्धः V. II., P. II., 187, 4.
- अक्रुध्यन्तोऽनसूयन्तः V. I., P. I.,
144, 13.
- अक्लेशेन शरीरस्य V. I., P. I., 338,
15.
- अग.—
- अङ्ग-प्रत्यङ्ग-सम्पूर्णं V. II., P. I.,
266, 6.
- अङ्ग-वङ्ग-कलिङ्गांश्च V. II., P. II.,
147, 6.
- अङ्गान्यत्र शिरो हस्तौ V. II., P. I.,
265, 13.
- अङ्गानां तु पराकं स्यात् V. II., P.
II., 119, 5.
- अङ्गानि पितृयज्ञस्य V. I., P. II.,
444, 10.
- अङ्गार-तुष-कीटा-ऽस्थि- V. I., P. I.,
228, 6.
- अङ्गार-तुष-केशा-ऽस्थि- V. II., P. I.,
194, 2.

- अङ्गुल्यग्रे स्थितं वाऽपि V. II., P. I.,
302, 10.
- अङ्गुल्या जपसंख्यानम् V. I., P. I.,
309, 4.
- अङ्गुष्ठमात्रः पुरुषः V. I., P. I., 421,
3.
- अङ्गुष्ठः पुष्टिदः प्रोक्तः V. I., P. I.,
266, 8.
- अङ्गुष्ठं मोक्षदं विद्यात् V. I., P. I.,
309, 17.
- अङ्गुष्ठमूलस्य V. I., P. I., 235, 14.
- अङ्गुष्ठाऽनामिकाभ्यां तु V. I., P. I.,
238, 2.
- अङ्गुष्ठेन जपेज्जप्यं V. I., P. I.,
310, 2.
- अङ्गुष्ठेन विनाऽभाति V. I., P. II.,
425, 7.
- अङ्गुष्ठेन प्रवेशिन्या V. I., P. I., 238,
1.
- अङ्गुष्ठेन विना जप्यं V. I., P. I.,
310, 3.
- अगतेऽपि रवौ कन्या V. I., P. II.,
320, 5.
- अगम्यागमने चैव V. II., P. I.,
367, 17.
- अगरुक्ष सकर्पूरः V. I., P. II.,
394, 12.
- अगस्तिर्माधवश्चैव V. I., P. I.,
441, 18.
- अगस्तिरग्निर्वैडवानलश्च V. I., P. I.,
433, 13.
- अगस्त्यगीताः सौधन्याः V. I., P. I.,
109, 9.
- अगस्त्याश्रमे V. I., P. II., 300, G.
- अगाधतोयराशिं वा V. I., P. II.,
228, 13.
- अगारदाही गरदः V. I., P. II.,
350, 17.
- अगारदाहिनश्चैव V. I., P. II.,
358, 9.
- अगुरुः क्षत्रियाणां च V. II., P. I.,
231, 9.
- अगोधूमं च यच्छ्राद्धं V. I., P. II.,
369, 5.
- अग्न आयाहि V. I., P. II., 135, 17.
- अग्नये V. II., P. II., 187, 14.
- अग्नये V. II., P. II., 287, 17.
- अग्नये चैव सोमाय V. II., P. I.,
437, 17.
- अग्नये पवमानाय V. II., P. II.,
285, 6.
- अग्नयो यत्र ह्यन्ते V. II., P. I.,
302, 9.
- अग्निं परिगता या च V. I., P. II.,
57, 11.
- अग्निं प्रत्येयात् V. I., P. II., 434, 3.
- अग्निं वै जातं पाप्मा जप्ताह V. II.,
P. I., 222, 15.
- अग्निं स्वात्मानि संस्थाप्य V. I., P. II.,
156, 11.
- अग्निचित् कपिला सञ्जी V. I., P. I.,
321, 10.
- अग्निना ऽऽदित्यं V. I., P. I.,
118, 3.
- अग्निना भस्मना चैव V. I., P. I.,
429, 10.
- अग्निना भृगुपातेन V. II., P. I.,
21, 20.
- अग्निप्रवेशमन्यद्वा V. I., P. II.,
146, 16.
- अग्निप्रवेशं यः कुर्यात् V. II., P. II.,
8, 3.
- अग्नि-माद- V. II., P. II., 105, 16.
- अग्नि-माद- V. II., P. II., 99, 15.

- अग्निमीळे V. II., P. II., 135, 13.
 अग्निमेव तदादित्येन V. I., P. I., 118, 2.
 अग्निराप्याययस्वन्नम् V. I., P. I., 433, 7.
 अग्निर्वा V. I., P. I., 47, 6.
 अग्निर्वा ऋतम् V. I., P. I., 118, 2.
 अग्निर्विष्णुः प्रजापतिः V. I., P. I., 354, 3.
 अग्निर्हि प्राणः V. I., P. I., 155, 13.
 अग्निश्च V. I., P. I., 55, 8.
 अग्निष्वात्ताः सोमपाश्च V. I., P. I., 359, 16.
 अग्निष्टोमोऽस्यग्निष्टोमः V. I., P. II.; V. I., P. I., 144, 2.
 अग्निष्टोमोऽस्यग्निष्टोमः V. I., P. II., 18, 15.
 अग्निस्तं मोचयामास V. I., P. II., 40, 9.
 अग्निहोत्रं भवेद्यस्य V. II., P. II., 227, 12.
 अग्निहोत्रं स्वकाले च V. I., P. II., 159, 9.
 अग्निहोत्रदेवताभ्यः V. I., P. I., 380, 16.
 अग्निहोत्रविनाशे तु V. I., P. II., 170, 1.
 अग्निहोत्रहवण्याश्च V. I., P. I., 135, 5.
 अग्निहोत्राद्यनुष्ठानार्थं V. I., P. II., 231, 18.
 अग्निहोत्रादियज्ञेषु V. I., P. II., 117, 3.
 अग्निहोत्रादिशुश्रूषां V. I., P. II., 117, 10.
 अग्निहोत्रादिहोमार्थं V. I., P. II., 210, 10.
 अग्निहोत्राधिकारोऽस्ति V. II., P. I., 52, 18.
 अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् V. II., P. II., 108, 2.
 अग्निहोत्र्यपविध्याग्नीन् V. II., P. II., 108, 4.
 अग्नीनात्मनि वैतानान् V. I., P. II., 145, 18.
 अग्नीनात्मनि संस्थाप्य V. I., P. II., 154, 18.
 अग्नीन्वाऽप्यात्मसात्कृत्वा V. I., P. I., 145, 13.
 अग्नीन्धनं भैक्षचर्या V. I., P. II., 44, 17.
 अग्नेरापः V. I., P. I., 105, 6.
 अग्नेरिव शिखानाऽन्या V. I., P. II., 169, 4.
 अग्नेरेवास्य V. II., P. II., 283, 11.
 अग्नेर्गवामयालम्भे V. I., P. I., 239, 4.
 अग्नेर्दृषलभुक्तस्य V. II., P. I., 192, 15.
 अग्नौकरणशेषं तु V. I., P. II., 412, 12.
 अग्नौकरणवत्तत्र V. I., P. II., 415, 15.
 अग्नौकरिष्यन्नादाय V. I., P. II., 411, 19.
 अग्नौ क्रियावतां देवो V. I., P. I., 367, 5.
 अग्न्यगारे जलान्ते वा V. I., P. I., 307, 9.
 अग्न्यभावः स्मृतस्तावत् V. I., P. II., 414, 1.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II., 413, 17.
 अग्न्यभावे तु विप्रस्य V. I., P. II., 413, 14.
 अग्न्यर्थं लौकिकं वाऽपि V. I., P. II., 412, 22.
 अग्न्याधानं तु येनाऽथ V. I., P. I., 162, 11.

अग्न्याधानाऽभिषेकादौ V. I., P. I.,
461, 12.

अग्न्याधेयमग्निहोत्रं V. I., P. I.,
163, 13.

अग्न्याधेयोऽग्निहोत्रं V. I., P. II.,
18, 12.

अग्न्युत्साही V. II., P. II., 258, 12.

अग्निः शुचित्रततमः V. II., P. I.,
135, 1.

अग्निः शुचित्रततमः V. I., P. I., 66,
12.

अमं चतुर्गुणीकृत्य V. I., P. I., 392,
13.

अम्रजश्च यदाऽग्निः V. I., P. II.,
356, 5.

अम्रजानुमतः कुर्यात् V. I., P. II.,
356, 6.

अमृतोऽथ प्रविन्यस्य V. I., P. II.,
28, 1.

अमृतो विष्णवे कल्पयामि V. I.,
P. I., 373, 9.

अम्रमम्रं चरन्तीनाम् V. I., P. I.,
273, 9.

अम्रान्या मृद्ववेच्छुद्धा V. II., P. I.,
193, 2.

अग्नेदिधिषूपतिः V. II., P. I., 50,
20.

अम्यासनोपविष्टस्तु V. I., P. I., 426,
21.

अम्यो मध्यो जघन्यश्च V. II.,
P. II., 216, 6.

अम्याः सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II.,
337, 10.

अघ.—

अघं स केवलं भुङ्क्ते V. I., P. I.,
217, 10.

अघमर्षणम् V. II., P. II., 157, 1.

अघमर्षणमित्येतत् V. II., P. II.,
190, 10.

अघमर्षणसूक्तेन V. I., P. II., 276,
17.

अघवृद्धिमहाशौचं V. I., P. II., 264,
21.

अघानां यौगपद्ये तु V. I., P. II.,
265, 13.

अघ्नन्नेनस्वी V. II., P. II., 86, 3.

अघ्नेय-V. II., P. II., 136, 8.

अच.—

अचालयित्वा तत्पात्रं V. I., P. II.,
435, 8.

अच्छिन्नाग्रान् सपत्रांश्च V. I., P. I.,
254, 7.

अच्छिन्ननाभ्यां कर्तव्यं V. I.,
P. II., 23, 6.

अच्छुडायां तु कन्यायां V. I., P. II.,
242, 6.

अज.—

अजचरणादि द्वितीये V. I., P. II.,
295, 12.

अज-मेषावनङ्गाहं V. II., P. I., 90,
11.

अजस्य गोः प्रवेशाद्धि V. II., P. I.,
124, 13.

अजा गावो महिष्यश्च V. II., P. I.,
156, 1.

अजातदन्ताद्धि V. I., P. II., 246,
16.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II., 243,
14.

अजातदन्ते तनये V. I., P. II.,
242, 6.

अजातदन्ते बाले V. I., P. II., 238,
9, 244, 9.

- अज्ञातदन्तो मासैर्वा V. I., P. II., 238, 2.
- अज्ञानन्यस्तु विब्रूयात् V. II., P. II., 235, 1.
- अज्ञाविकं प्रोष्ठपदे V. I., P. II., 313, 5.
- अज्ञाविकवधे त्रिरात्रं V. II., P. I., 93, 1.
- अज्ञाविका माहिषिकाः V. I., P. II., 358, 16.
- अज्ञा-ऽविरेणुसंस्पर्शात् V. II., P. I., 188, 17.
- अजिह्वः षण्डकः पङ्क्तुः V. I., P. II., 185, 7.
- अजीर्गर्तः सुतं हन्तुम् V. II., P. I., 414, 12.
- अजीर्णवान् V. II., P. II., 263, 7.
- अजीर्णे ऽभ्युदिते वान्ते V. II., P. II., 4, 1.
- अजीवन्तः V. I., P. II., 124, 5.
- अजैकपादहिर्बुध्न्यः V. I., P. I., 357, 17.
- अजोष्ट्री-सन्धिनीक्षीरं V. II., P. I., 405, 9.
- अज्ञं हि बालमित्याहुः V. I., P. I., 334, 12.
- अज्ञानास्यादय विष्मूत्रं V. II., P. I., 369, 19.
- अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 399, 3.
- अज्ञातकुल-नामानं V. I., P. I., 398, 17.
- अज्ञानाद्यदि वा मोहान् V. I., P. I., 259, 6.
- अज्ञानादापक्षोऽपि वा V. II., P. I., 427, 11.
- अज्ञानाद्भुञ्जते विप्राः V. II., P. I., 418, 10.
- अज्ञानामुपदेष्टव्यं V. II., P. I., 234, 8.
- अज्ञो भवति वै बालः V. I., P. I., 334, 10.
- अट.—
- अटव्यां ये समुत्पन्नाः V. I., P. II., 392, 2.
- अटवी पर्वताः पुण्याः V. I., P. II., 303, 10.
- अटेत पृथिवीं सर्वा V. I., P. II., 338, 12.
- अण.—
- अण्डाभ्यां वर्जितं लिङ्गम् V. II., P. I., 322, 8.
- अणीयान् क्षुरधारायाः V. I., P. I., 89, 9.
- अत.—
- अत ऊर्ध्वम् V. I., P. II., 167, 14.
- अत ऊर्ध्वं V. II., P. II., 246, 9.
- अत ऊर्ध्वम् V. II., P. II., 109, 4.
- अत ऊर्ध्वं काल- V. II., P. II., 109, 6.
- अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 131, 14.
- अत ऊर्ध्वं त्रयोऽप्येते V. I., P. I., 53, 8.
- अत ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. II., 329, 20.
- अत ऊर्ध्वं न दोषः स्यात् V. II., P. I., 424, 4.
- अत ऊर्ध्वं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I., 216, 8.
- अत ऊर्ध्वमा- V. II., P. II., 109, 5.
- अत ऊर्ध्वं यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 170, 11.
- अत एव च नित्यत्वं V. I., P. I., 113, 13.

- अत एवचाभि- V. I., P. I., 58, 17.
 अतिकृच्छं चरेदेतत् V. II., P. I., 460, 3.
 अतिकृच्छं च रुधिरे V. II., P. I., 459, 3.
 अतिकृच्छं चरेद्भुक्त्वा V. II., P. I., 372, 15.
 अतिकृच्छं चरेद्वाता V. II., P. I., 49, 14.
 अतिकृच्छं तप्तकृच्छं V. II., P. I., 323, 15.
 अतिकृच्छः पर्णकृच्छः V. II., P. II., 203, 9.
 अतिक्रम्य द्विजवरान् V. I., P. II., 348, 10.
 अतिक्रम्य महारौद्रं V. I., P. II., 348, 15.
 अतिथि V. II., P. II., 237, 8.
 अतिथिग्रहणार्थाय V. I., P. II., 393, 6.
 अतिथिं चाऽऽगतं तत्र V. I., P. I., 440, 2.
 अतिथिं पूजयेद्यस्तु V. I., P. I., 216, 10.
 अतिथिर्यस्य भग्नाशो V. I., P. I., 115, 10.
 अतिथिर्गृहमभ्येत्य V. I., P. I., 215, 14.
 अतिथिर्यस्य भग्नाशो V. I., P. I., 403, 1.
 अतिवाहातिशोहाभ्यां V. II., P. I., 273, 4.
 अतिदूरागतः श्रान्तः V. I., P. I., 397, 3.
 अतिबाह्यं च पारो नं V. II., P. I., 254, 2.
 अतिपातकिनस्त्वेते V. II., P. I., 320, 14.
 अतिमानप्रवृत्तस्तु V. II., P. II., 234, 11.
 अतिरात्रे शोडशिनं V. I., P. II., 373, 13.
 अतिवासांस्तितिक्षेत V. I., P. II., 194, 7.
 अतिवाहिकसंज्ञस्तु V. II., P. II., 208, 9.
 अतिवृद्धानभार्याश्च V. I., P. II., 355, 4.
 अतिवृद्धानतिकृशाम् V. II., P. I., 254, 5.
 अतिश्रेष्ठं त्रिपुगं च V. I., P. I., 434, 15.
 अतीक्ष्णेनाऽऽशुपायेन V. I., P. I., 461, 8.
 अतीतकालं जुहुयात् V. II., P. II., 109, 14.
 अतीतान् स्मरेद्भोगान् V. I., P. II., 196, 11.
 अतीते दशरात्रे V. I., P. II., 234, 7.
 अतीतेऽब्देऽपि कर्तव्यं V. I., P. II., 234, 19.
 अत्रापि पितृगीताः V. I., P. II., 307, 7.
 अद्वसास्तत्र येऽस्य स्युः V. I., P. II., 325, 20.
 अतैजसानामेव V. II., P. I., 149, 21.
 अतैजसानि पात्राणि V. I., P. II., 191, 6.
 अतो दिवा वा रात्रौ वा V. II., P. I., 167, 10.
 अतो न रोदितव्यं हि V. I., P. II., 292, 20.
 अतोऽन्यथा तु मानुष्ये V. I., P. I., 184, 10.

अथ वक्षिणतः V. I., P. I., 352, 7.
 अथ देवप्रतिष्ठायां V. I., P. II.,
 258, 8.
 अथ पुनर्त्रैती V. I., P. II., 151, 12.
 अथ पुरुषस्य काम- V. II., P. I.,
 14, 16.
 अथ बलिहरणम् V. I., P. I., 384, 1.
 अथ ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 153, 1.
 अथ यदि गृहोऽग्नी- V. I., P. I.,
 314, 10.
 अथ यदि ते V. I., P. I., 140, 15.
 अथ यदि दशरात्र- V. I., P. II., 267, 4.
 अथ यदि वातो V. I., P. I., 349, 10.
 अथ यस्य V. II., P. II., 122, 8.
 अथ यस्य पिता V. II., P. II.,
 121, 19.
 अथ यो मन्त्रे V. I., P. I., 173, 17.
 अथ योऽयमतिर्वर्गुर्ध्वम् V. I., P. I.,
 126, 11.
 अथ योऽयमवाञ्छम् V. I., P. I.,
 126, 12.
 अथ यो ह खलु वा V. I., P. I., 106, 10.
 अथर्वशिरः V. II., P. II., 157, 10.
 अथर्वशिरसं चैव V. II., P. II.,
 159, 8.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II.,
 342, 15.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II.,
 341, 11.
 अथर्वशिरसोऽध्येता V. I., P. II.,
 144, 13.
 अथ वा V. II., P. II., 122, 7.
 अथवा चतुर्विंशतिवर्षाणि V. I., P.
 II., 197, 13.
 अथवा देवमीशानम् V. I., P. I., 372,
 5.
 अथवा पावमानेष्टिः V. II., P. II.,
 196, 14.

अथवा यद् गुरुर्भूयान् V. II., P. I.,
 40, 17.
 अथ वै ब्रह्महत्यायां V. II., P. II.,
 59, 2.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्मान्यं व्यपोहोत्तरत-
 श्चण्डेशाय V. I., P. I., 374, 1.
 अथ व्याहृतिभिर्निर्मान्यं व्यपोहोत्तरतो
 विष्वक्सेनाय V. I., P. I.,
 370, 6.
 अथ आन्द्रममावास्यायां V. I., P. II.,
 322, 3.
 अथ संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II.,
 451, 11.
 अथ सपिण्डीकरणम् V. I., P. II.,
 451, 6.
 अथसपिण्डीकरणम् V. I., P. II.,
 451, 8.
 अथ सर्वाणि धान्यानि V. II., P. I.,
 366, 1.
 अथ सायंप्रातः V. I., P. I., 380, 15.
 अथ सावित्री V. I., P. I., 345, 14.
 अथ सावित्र्या V. I., P. I., 370, 2.
 अथ सीमन्तोन्नयनं V. I., P. II.,
 21, 7.
 अथ स्वप्राः V. II., P. II., 2, 9.
 अथ स्वागतेनाभिनन्दति स्वागतमधुना
 V. I., P. I., 369, 11.
 अथ स्वागतेनाभिनन्दति स्वागतमनु-
 स्वागतं V. I., P. I., 373, 4.
 अथ ह खलु वा V. I., P. I., 106, 11.
 अथ ह याज्ञवल्क्यस्य V. I., P. I.,
 11, 6.
 अथ हेनं विदग्धः V. I., P. I., 205,
 10.
 अथागच्छेत वीढायां V. I., P. II.,
 94, 5.
 अथाऽऽगम्यगृहं विप्रः V. I., P. II.,
 311, 6.

- अथाऽऽचम्य निरुद्धासुः V. I., P. II., 192, 13.
 अथाऽऽचान्तेषु चाचम्य V. I., P. II., 434, 6.
 अथातो V. I., P. I., 38, 7.
 अथातो महापुरुषस्य V. I., P. I., 369, 4.
 अथातो महादेवस्याहरहः V. I., P. I., 372, 17.
 अथातः V. II., P. II., 156, 11.
 अथातः V. II., P. II., 184, 5.
 अथातः पङ्क्तिपावना भवन्ति V. I., P. II., 342, 5.
 अथातः पततां पुंसां V. II., P. II., 208, 6.
 अथातः प्राणादिति- V. I., P. I., 417, 15.
 अथातः सन्ध्योपासनविधिं V. I., P. I., 294, 12.
 अथातश्चान्द्रायणम् V. II., P. I., 299, 10.
 अथातः स्वाध्ययोपाक्रमं V. I., P. II., 127, 5.
 अथादित्यस्यास्तमयात् V. I., P. II., 158, 17.
 अथानवेक्षमेत्यापः V. I., P. II., 287, 18.
 अथापकृष्य विष्मूत्रं V. I., P. I., 226, 9.
 अथापरं V. II., P. II., 174, 4.
 अथापरं त्र्यहं V. II., P. II., 174, 5.
 अथापरं त्र्यहमुप- V. II., P. II., 174, 6.
 अथापरं परिव्राजकलिङ्गः V. I., P. II., 170, 6.
 अथाऽऽशुचिकराणि V. II., P. II., 133, 15.
 अथाऽऽशौचापगमे V. I., P. II., 297, 14.
 अथादग्निर्नामधेयैः V. I., P. I., 374, 18.
 अथेतरेषां पशूनां V. I., P. I., 52, 6.
 अथैकोद्विष्टमेकं V. I., P. II., 447, 20.
 अथैतानुप्रतिष्ठेत V. I., P. II., 433, 18.
 अथैनं स्नापयति V. I., P. I., 370, 8.
 अथैनं स्नापयित्वा V. I., P. I., 374, 2.
 अथोत्तरतः V. I., P. II., 67, 15.
 अथोदकतर्पणम् V. II., P. II., 174, 12.
 अथोपतिष्ठेदादित्यम् V. I., P. I., 297, 1.
 अथोपनयनम् V. II., P. II., 122, 3.
 अद्.—
 अवण्ड्यान् वण्डयन् राजा V. I., P. I., 16, 3; 129, 6; 447, 9.
 अदत्तदाना जायन्ते V. I., P. I., 178, 14.
 अदत्तादाननिरतः V. II., P. II., 214, 9.
 अदत्तादाननिरतः V. II., P. II., 229, 6.
 अदत्तानामुपादानं V. II., P. II., 112, 7.
 अदत्तादायी V. II., P. II., 258, 12.
 अदत्तान्यग्निहीनस्य V. I., P. II., 386, 15.
 अदत्त्वा कर्षको देवि V. I., P. II., 14, 16.
 अदत्त्वा चाऽग्नि-विश्वेभ्यः V. II., P. II., 228, 4.
 अदत्त्वा द्विज-देवेभ्यः V. I., P. I., 434, 13.

अद्वत्वा भक्ष्यमश्नाति V. II., P. II.,
232, 6.

अद्वत्वा ये तथाऽश्वन्ति V. II., P. II.,
230, 4.

अदत्ते तु निराशास्ते V. I., P. I.,
362, 17.

अदीयमाना भर्तारम् V. I., P. II.,
81, 8.

अदीर्घसूत्रः स्मृतिमान् V. I., P. I.,
462, 13.

अदुष्टश्चेद्धरो राज्ञा V. I., P. II.,
90, 2.

अदृष्टमङ्गिर्निर्गन्तः V. II., P. I.,
196, 7.

अदेशकाले यद्दानम् V. I., P. I.,
184, 3.

अदैवं तद्विजानियात् V. I., P. I.,
388, 6.

अद्भ्यः पृथिवी V. I., P. I., 105, 7.

अद्भिर्वाचा च दत्तायां V. I., P.
II., 93, 3.

अद्भिस्तु प्रकृतिस्थानिः V. I., P. I.,
236, 6.

अद्भिस्तु प्रोक्षणं शौचं V. II., P. I.,
177, 7; 148, 15.

अद्भिर्यस्तर्पयेन्नित्यं V. II., P.
253, 5.

अद्भिः समुद्धृताभिस्तु V. I., P. I.,
236, 2.

अध.—

अधमं वाचिकं प्राडः V. I., P. I.,
305, 2.

अधमानि तु शेषाणि V. I., P. I.,
183, 2.

अधमान्यवशिष्टानि V. I., P. I.,
183, 10.

अधमा प्रोच्यते नित्यं V. I., P. I.,
309, 15.

अधमा मध्यमाऽग्न्या च V. II., P.
II., 217, 14.

अधर्माय V. II., P. II., 188, 1.

अधमोत्तम-मध्यानाम् V. I., P. I.,
272, 3.

अधर्मं धर्ममित्याहुः V. II., P. II.,
229, 16.

अधर्मज्ञा गताचाराः V. II., P. II.,
235, 12.

अधर्मादपि षड्भागो V. I., P. I.,
453, 15.

अधर्मो धर्म इति च, V. I., P. I.,
88, 4.

अधर्मः प्रगृहीतः स्यात् V. I., P. I.,
475, 13.

अन्धश्च जायते लोके V. II., P. II.,
261, 1.

अन्धश्च तिसृभिः कार्यं V. I., P. I.,
272, 10.

अधस्ताच्छतकृत्वो ऽपि V. I., P.
I., 248, 6.

अधस्तात् सभिर्धं V. I., P. II.,
66, 17.

अधस्तान्नवमान्मासात् V. I., P. II.,
240, 14.

अधार्मिकं तत्स्करं च V. I., P. II.,
134, 8.

अधिकं वाऽपि विद्येत V. I., P. I.,
169, 8.

अधीतवेदो जपकृत् V. I., P. II.,
147, 8.

अधीतस्य V. II., P. II., 99, 14.

अधिविज्ञा तु या नारी V. II., P.
I., 357, 11.

अधिविज्ञा तु या नारी V. I., P. II.,
115, 5.

अधीत्य चतुरो वेदान् V. I., P. I.,
153, 11.

- अधीत्य चाधिगम्यार्थं V. I., P. II., 54, 2.
- अधीत्य विधिवद्देशान् V. I., P. II., 150, 1.
- अधीत्य विस्मृते वेदे V. I., P. II., 356, 16.
- अधीत्य शाखामात्मीयां V. I., P. I., 153, 5.
- अधिविन्नापि भर्तव्या V. I., P. II., 112, 1.
- अधिष्ठानानि दानानां V. I., P. I., 180, 2.
- अधीष्व भो इति ब्रूयात् V. I., P. I., 147, 11.
- अधोगतिं ब्रजेत् क्षिप्रम् V. I., P. II., 97, 4.
- अधोच्छिष्टे त्वहोरात्रम् V. II., P. I., 163, 6.
- अधोदृष्टिर्नैकृतिकः V. I., P. I., 188, 1.
- अधोवायुसमुत्सर्गे V. I., P. I., 240, 1.
- अधः शय्याऽऽसनाः V. I., P. II., 293, 18.
- अधःशायी V. II., P. II., 72, 13.
- अधःशायी जटाधारी V. II., P. I., 320, 18.
- अध्यापिता ये V. I., P. I., 75, 3.
- अध्यापनं च वेदानां V. I., P. II., 83, 2.
- अध्यापनं चाध्ययनं V. I., P. I., 145, 15.
- अध्यापनं याजनं च V. I., P. I., 339, 4.
- अध्यापनं याजनं च V. I., P. I., 340, 7.
- अध्यापयामास पितृन् V. I., P. I., 334, 7.
- अध्यापयेत् प्रथमं V. I., P. II., 31, 2.
- अध्यात्मनिरातिज्ञानम् V. I., P. I., 218, 4.
- अध्यात्मरतिरासीनो V. I., P. II., 194, 11.
- अध्यायानामुपाकर्म V. I., P. II., 126, 19.
- अध्यास्य शयनं यानं V. II., P. II., 146, 6.
- अध्यर्धयामास सायं V. I., P. I., 297, 20.
- अध्येष्यमाणं तु गुरुः V. I., P. I., 147, 10.
- अध्वगः क्षीणवृत्तिश्च V. I., P. I., 411, 16.
- अध्वानं प्रतिपन्नस्य V. I., P. I., 411, 19.
- अध्वनोऽध्यागतं विप्रं V. I., P. I., 405, 5.
- अध्वर्युर्गृहपतिं V. I., P. I., 219, 4.
- अन.—**
- अन्तेच वाससां त्यागः V. II., P. I., 170, 1.
- अन्ते पुनर्ब्रवासी तु V. I., P. I., 421, 16.
- अन्तरप्रभवाणां च V. II., P. I., 125, 0.
- अन्तरागमने सद्यः V. II., P. II., 139, 12.
- अन्तरा जन्म-मरणे V. I., P. II., 263, 19.
- अन्तराला बहिर्वर्णाः V. I., P. II., 122, 4.
- अन्तरा वा V. II., P. I., 68.
- अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P. II., 146, 13.
- अन्तरेण यदा गच्छेत् V. II., P. II., 146, 11.

अन्तः पक्वकषायोऽसौ V. I., P. II., 155, 17.	अन्त्यजानामुच्छिष्ट- V. II., P. I., 394, 4.
अन्तःपुरप्रचारं च V. I., P. I., 469, 11.	अन्त्यजेन तु सम्पर्के V. II., P. I., 346, 11.
अन्तः प्रविष्टः V. I., P. I., 214, 10.	अन्त्यजैः खानिताः कूपः V. I., P. I., 111, 15.
अन्तः प्राण्यवपन्नां च V. I., P. I., 227, 18.	अन्त्ये त्वन्त्यानाम् V. I., P. II., 294, 2.
अन्तर्जले विशुद्धयेत V. II., P. II., 163, 2.	अन्त्य-पाक्षि-स्थावरतां V. II., P. II., 213, 16.
अन्तर्जानुः शुचौ देशे V. I., P. I., 234, 15.	अन्त्यभाण्डस्थिता ह्येते V. II., P. I., 115, 4.
अन्तर्दर्भे कुशाच्छिन्ने V. I., P. II., 406, 4.	अन्त्यानां भुक्तशेषे तु V. II., P. I., 397, 6.
अन्तर्देशाहे जातस्य V. I., P. II., 230, 17.	अन्त्यावसायिनीगमने V. I., P. I., 308, 18.
अन्तर्देशाहे देशे तु V. I., P. II., 291, 16.	अन्त्यावसायिनां भुक्त्वा V. II., P. I., 388, 2.
अन्तर्देशाहे भुक्त्वाञ्च V. II., P. I., 422, 13.	अन्त्यावसायिनामन्नम् V. II., P. I., 116, 10; 368, 10.
अन्तर्देशाहे विप्रस्य V. I., P. II., 283, 13.	अन्धतामिन्नम् V. II., P. I., 19, 11.
अन्तर्देशाहे स्यातां चेत् V. I., P. II., 263, 15.	अन्धवन्मूकवत् पङ्क्तु- V. I., P. II., 196, 11.
अन्तर्देशाहोपरतस्य V. I., P. II., 230, 20.	अन्धो शीपापहारी स्यात् V. II., P. II., 260, 13.
अन्तर्धाय दृणैर्भूमिं V. I., P. I., 221, 17.	अनमिकः प्रवासी च V. I., P. II., 334, 12.
अन्तर्द्वली तु या नारी V. II., P. I., 349, 4.	अनमिकस्तु यो विप्रः V. I., P. I., 382, 15.
अन्तर्द्वली तु युवतिः V. II., P. I., 346, 3.	अनमिरनिकेतः स्यात् V. I., P. II., 145, 9.
अन्तश्चरसि भूतेषु V. I., P. I., 417, 18.	अनमिष्येष्टाद्यं गृहीत्वा V. I., P. II., 415, 9.
अन्त्यजागमने मर्त्यो V. II., P. II., 270, 12.	अनुत्सहितां गां च V. II., P. I., 367, 20.
अन्त्यजानां तु गमने V. II., P. I., 106, 18.	अनुहः त्रियं जुष्टां V. I., P. I., 190, 16.

- अनतीतद्विषयस्तु V. I., P. II.,
 941, 15.
 अनद्वन्द्वमहैव V. I., P. II., 276, 4.
 अनध्यायस्तु कर्तव्यो V. I., P. I.,
 155, 14.
 अनध्यायस्तु नाङ्गेषु V. I., P. I.,
 159, 2.
 अनध्यायेष्वधीतं यत् V. I., P. I.,
 154, 15.
 अनधीत्य गुरो वेदान् V. I., P. II.,
 150, 7.
 अनन्तं दुहितुर्दानं V. I., P. I.,
 186, 12.
 अनन्तमक्षयं चैव V. I., P. II.,
 338, 18.
 अनन्तरमरिं विद्यात् V. I., P. I.,
 469, 14.
 अनन्तर्गभिणं साधं V. I., P. I.,
 257, 1.
 अनन्ताश्च यथा भावाः V. II., P.
 II., 214, 1.
 अनन्यपूर्विकां कान्ताम् V. I., P.
 II., 55, 2.
 अनपत्यं त्वेकपुत्रम् V. I., P. II.,
 106, 19.
 अनपत्यो हरिद्रश्च V. II., P. II.,
 231, 18.
 अनपाकृत्य मोक्षं तु V. I., P. II.,
 150, 4.
 अनभ्यर्च्योदपात्रं तु V. I., P. II.,
 433, 16.
 अनभ्यसूया च तथा V. I., P. II.,
 81, 13.
 अनभ्यासाच्च वेदानाम् V. II., P. I.,
 9, 14.
 अनभिख्यातदोषस्तु V. II., P. II.,
 153, 10.
 अनभिज्ञो न चाऽभिज्ञो V. I., P. II.,
 34, 19.
 अनर्चितं वृथामांसं च V. II., P. I.,
 389, 5.
 अनर्चितं वृथामांसं V. II., P. I.,
 383, 1.
 अनर्हते यददाति V. I., P. I., 189, 9.
 अनर्हेषु च रागेण V. I., P. I.,
 180, 8.
 अनश्रतापि सततम् V. I., P. I.,
 380, 12.
 अनष्टरसभाण्डानां V. II., P. I.,
 124, 12.
 अनस्त्रां चैव हिंसायां V. II., P.
 I., 85, 9.
 अनास्थि-पाणि-पादः स्यात् V. II., P.
 II., 271, 5.
 अनास्थि क्षतमेकं तु V. I., P. I.,
 138, 9.
 अनाख्याय ददद्दोषं V. I., P. II.,
 91, 21.
 अनागतं तु ये पूर्वाम् V. I., P. II.,
 164, 18.
 अनातुरः सति धने V. II., P. II.,
 141, 15.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. I., P. II.,
 44, 8.
 अनातुरः सप्तरात्रम् V. II., P. II.,
 130, 13.
 अनात्रेयीं राजन्यहिंसायाम् V. II.,
 P. I., 102, 14.
 अनात्रेय्यां चैवम् V. II., P. I.,
 97, 15.
 अनादृताश्च यस्यैते V. I., P. I.,
 377, 13.
 अन्नं क्षेत्रं गृहं वाऽपि V. II., P.
 II., 261, 15.
 अन्नचोरो भवेद्यस्तु V. II., P. II.,
 261, 9.
 अन्नं तस्य न भोक्तव्यं V. II., P. I.,
 449, 12.

अन्नं तु सद्यधि-क्षीरं V. I., P. II.,
 371, 15.
 अन्नदानादृते सर्वम् V. I., P. II.,
 417, 4.
 अन्नं दृष्ट्वाप्रणम्याऽऽदौ V. I., P.
 I., 417, 12.
 अन्नदिर्भूणहा माष्टि V. II., P. I.,
 224, 12.
 अन्नेन पूजनीयश्च V. I., P. I.,
 413, 2.
 अन्नेनैवाब्धिकं कुर्यात् V. I., P. II.,
 324, 17.
 अन्नं पर्युषितं विभ्रे V. II., P. II.,
 243, 2.
 अन्नं पर्युषितं विभ्रे V. II., P. I.,
 227, 10.
 अन्नं पाणितले दत्तं V. I., P. II.,
 416, 1.
 अन्नं पात्रे समुद्धृत्य V. I., P. II.,
 365, 2.
 अन्नं पुष्टिकरं चास्तु V. I., P. I.,
 433, 12.
 अन्नं बलाय मे भूमेः V. I., P. I.,
 333, 9.
 अन्नं भुक्त्वा द्विजः कुर्यात् V. II., P.
 I., 446, 11.
 अन्नमयं हि V. I., P. I., 103, 20.
 अन्नमेकादशं पक्वं V. II., P. II.,
 143, 7.
 अन्नमेव परं गावो V. II., P. I.,
 248, 17.
 अन्न-विद्या-मधु-स्त्रीणां V. I., P. I.,
 183, 3.
 अन्नं व्याहृतिर्भईत्वा V. I., P. I.,
 382, 18.
 अन्नहीनं क्रियाहीनं V. I., P. II.,
 421, 4.
 अन्नहीनो ह्येव्राष्ट्रं V. I., P. I.,
 170, 2.

अन्नात्पुरुषः V. I., P. I., 105, 7.
 अन्नादौ V. I., P. I., 47, 7.
 अन्नापहारी V. II., P. II., 258, 14.
 अन्नेन चान्नस्य V. I., P. II., 10, 15.
 अनापद्यपि धर्मेण V. I., P. I.,
 201, 15.
 अनामिकाऽन्नदा नित्यं V. I., P. I.,
 266, 9.
 अनायासप्रदायीनि V. I., P. I.,
 434, 6; 439, 7.
 अनारब्धकार्यं V. II., P. II., 275, 5.
 अनारोग्यं सर्वकामाः V. I., P. I.,
 282, 9.
 अनार्तश्चोत्सृजेद्यस्तु V. I., P. I.,
 301, 13.
 अनार्यैर्न V. II., P. II., 174, 8.
 अनार्षेयं ब्राह्मणानाम् V. I., P. II.,
 73, 7.
 अनाविष्कृतपापांस्तु V. II., P. II.,
 154, 12.
 अनाशकान्निवृत्तश्च V. II., P. II.,
 130, 3.
 अनाश्रमी V. II., P. II., 135, 6.
 अनाहितामिता स्तैन्यम् V. II., P.
 I., 17, 1.
 अनाहितामिता V. II., P. II.,
 100, 8.
 अनाहितामिताऽपण्य- V. II., P. II.,
 101, 6.
 अनाहितामयोऽज्ञानाः V. II., P. I.,
 209, 19.
 अनाहिताग्निरेकेन V. I., P. II.,
 286, 20.
 अनाहिताग्नेर्वैष्णव्यम् V. I., P.
 I., 318, 17.
 अनाहिताग्नेः प्रेतस्य V. I., P. I.,
 453, 7.
 अनाहिताग्निस्त्वौपासन- V. I., P. II.,
 413, 8.

- अनिमहाद्येन्द्रियाणां V. II., P. I.,
 7, 16.
 अभिमहाद्येन्द्रियाणां V. I., P. I.,
 54, 5.
 अनिन्दन् भक्षयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 427, 15.
 अनिन्द्यजीव-कर्मा च V. I., P. I.,
 181, 2.
 अनिन्द्येषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 118, 13.
 अनिन्द्येनामन्त्रिते V. I., P. II.,
 366, 7.
 अनित्यतां च मर्त्यानां V. I., P.
 II., 107, 1.
 अनित्यो विजयो यस्मात् V. I., P.
 I., 460, 2.
 अनिबद्धप्रलापी च V. II., P. II.,
 229, 5.
 अनिमन्त्रितभोजी V. II., P. II.,
 285, 9.
 अनिचिन्तैरनाहृतैः V. II., P. I.,
 234, 17.
 अनिर्देशाद्गोश्वैः V. II., P. I., 405,
 10.
 अनिर्देशाया गोः क्षीरम् V. I., P.
 II., 380, 11.
 अनिर्देशाद्दे पारशावे V. II., P. II.,
 421, 7.
 अनिर्देशाद्दे तान्यपि च V. II., P. I.,
 408, 16.
 अनिर्विष्टांश्चैकशकान् V. I., P. II.,
 387, 4.
 अनिर्वर्त्य महायज्ञान् V. II., P. II.,
 141, 14.
 अनिर्वृत्ते दशाद्दे तु V. I., P. II.,
 230, 8.
 अनिरुद्धं च मां प्राहुः V. I., P. I.,
 366, 9.
 अनिवेद्य न भोक्तव्यं V. I., P. II.,
 433, 13.
 अनिष्टं चाप्यनिष्टेषु V. I., P. I.,
 448, 18.
 अनिष्ट-दुष्ट-शब्दोपमा V. I., P. II.,
 303, 2.
 अनिष्टत्वाद्दुष्टत्वाद्दे V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टत्वाद्दुष्टत्वाद्दे V. I., P. II.,
 423, 12.
 अनिष्टयज्ञोऽपूतात्मा V. I., P. I.,
 161, 4.
 अनिष्टा चैव यज्ञैश्च V. I., P. II.,
 150, 8.
 अनिष्टा नवयज्ञेन V. I., P. I.,
 168, 14.
 अनुकल्पस्त्वयं ज्ञेयः V. I., P. II.,
 344, 18.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II.,
 P. I., 460, 16.
 अनुक्तनिष्कृतीनां तु V. II., P.
 I., 460, 16.
 अनुक्तेषु विधिं ज्ञात्वा V. II., P.
 I., 461, 14.
 अनुक्रोशवशात्तं V. I., P. I.,
 182, 8.
 अनुगच्छति भर्तारं V. II., P. I.,
 54, 10.
 अनुगम्याम्भासि ज्ञात्वा V. I., P.
 II., 280, 20.
 अनुमद्दे तु वक्ष्यामि V. II., P.
 I., 376, 2.
 अनुमहपरः प्रभो V. I., P. II.,
 185, 6.
 अनुमहार्यं विप्राणां V. II., P. II.,
 171, 4.

अनुगृह्णन्ति चाऽन्योऽन्यम् V. I., P. I., 474, 20.	अनुयोगप्रदानेन त्रीन् V. II., P. II., 123, 8.
अनुच्छिद्ये भवेत् तावत् V. I., P. I., 426, 15.	अनुरागापरागौ च V. I., P. I., 469, 13.
अनुज्ञातश्च भिक्षात्रम् V. I., P. I., 152, 6.	अनुलोमास्तु V. I., P. II., 120, 2.
अनुज्ञातस्ततः कुर्यात् V. II., P. I., 302, 12.	अनुवर्त्तनमेतेषां V. I., P. I., 332, 5.
अनुज्ञातोऽपि सन् पित्रा V. II., P. I., 52, 15.	अनुवर्त्तत जीवन्तं V. II., P. I., 56, 1.
अनुज्ञाप्य गुरुं चैव V. I., P. II., 182, 3.	अनुवृत्तौ च नान्येषां V. I., P. II., 468, 2.
अनुस्मरेषु न स्त्रियात् V. I., P. I., 285, 15.	अनुष्णाभिरकेनाभिः V. I., P. I., 236, 15.
अनुद्वेगकरा नृणां V. I., P. II., 35, 9.	अनुष्ठितं तु यद्वैः V. I., P. II., 68, 16.
अनुपनीतिन V. I., P. II., 67, 13.	अनुसवनम् V. II., P. II., 174, 9.
अनुपातकिनस्त्वेते V. II., P. II., 94, 8.	अनृतं मद्यगन्धं च V. I., P. I., 298, 6.
अनुपातकिनस्त्वेते V. II., P. I., 15, 18.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 103, 11.
अनूदकमूत्र-पुरीषकरणे V. II., P. I., 336, 9.	अनृतं च समुत्कर्षे V. II., P. II., 95, 7.
अनुपाकृतमांसानि V. II., P. I., 464, 15.	अनृतं ज्ञातिवाहं च V. I., P. I., 480, 16.
अनुपेतोऽपि कुर्वीत V. II., P. II., 465, 15.	अनृतवचनम् V. II., P. II., 99, 13.
अनुपेतस्तु यो बालो V. II., P. II., 80, 3.	अनृतवाक् V. II., P. II., 257, 11.
अनुबन्धं परीक्षयाथ V. I., P. I., 454, 18.	अनृतवाक् V. II., P. II., 134, 8.
अनुबन्धादिकं दृष्ट्वा V. II., P. II., 204, 6.	अनृतस्थेनसस्तस्य V. II., P. II., 42, 12.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. I., P. II., 68, 2.	अनृताभिर्गंसनाक्रोशे V. II., P. II., 151, 2.
अनुबन्धादि विज्ञाय V. II., P. I., 235, 15.	अनृती सोमपः कुर्यात् V. II. P. II., 43, 5.
अनुभाविनां च परिपावनम् V. I., P. II., 296, 15.	अनृतुमतीं ब्राह्मणीं V. II., P. I., 104, 6.

- अनृतेन V. II., P. II., 152, 6.
 अनृतौ तु यदा गच्छेत् V. II.,
 P. II., 4, 8.
 अनृणः स्याद् पितृणां तु V. I., P.
 II., 465, 21.
 अनृणा अथो V. I., P. II., 150,
 19.
 अनेकधर्मशास्त्रज्ञः V. II., P. I.,
 230, 11.
 अनेकानि सहस्राणि V. II., P. I.,
 54, 1.
 अनेकेभ्यो हि दत्तायाम् V. I.,
 P. II., 94, 3.
 अनेन तु विधानेन V. II., P. II.,
 58, 15.
 अनेन प्रसविष्यध्वम् V. I., P. I.,
 159, 11.
 अनेन विधिना गोघ्नो V. II., P. I.,
 248, 6.
 अनेन विधिना देहं V. I., P. II.,
 50, 12.
 अनेन विधिना नित्यं V. I., P. I.,
 311.
 अनेन विधिना यस्तु V. II., P. I.,
 247, 1.
 अनेन विधिना वाऽपि V. I., P. I.,
 138, 13.
 अनेन हविषा दक्षः V. I., P. I.,
 375, 14.
 अनौद्धत्यमदीनत्व V. I., P. II.,
 181, 13.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 249, 18.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 250, 10.
 अनौरसेषु पुत्रेषु V. I., P. II.,
 250, 4.
 अन्यं प्रयच्छेत् V. II., P. II.,
 148, 11.
 अन्यच्च गो-कृष्णाजिनं V. I.,
 P. II., 436, 15.
 अन्यत् शरीरमादत्ते V. II., P. II.,
 211, 3.
 अन्यत्र V. II., P. II., 150, 3.
 अन्यत्र कुलदा-बण्ड- V. I., P. I.,
 202, 10.
 अन्यत्र गर्भविश्लेषात् V. II., P. I.,
 167, 5.
 अन्यत्र दधि-सकृत्वा-ऽऽ ड्य- V. I.,
 P. I., 422, 17.
 अन्यत्र दध्नः क्षीराद्धा V. I., P. II.,
 425, 21.
 अन्यत्र पुनराधानं V. II., P. II.,
 109, 10.
 अन्यत्र भोजनं कुर्यात् V. I., P. II.,
 279, 4.
 अन्यत्र माता-पित्रोः V. I., P. II.,
 278, 9.
 अन्यत्र रासभा-ऽजा-ऽवि- V. II.,
 P. I., 188, 14.
 अन्यत्र सूतका-ऽऽशौच- V. I., P.
 I., 302, 2.
 अन्यत्र हिरण्योदकैः V. I., P. II.,
 381, 18.
 अन्यथा निष्फलं तस्य V. I., P. II.,
 117, 4.
 अन्यथा वाहयन् राजन् V. I.,
 P. II., 7, 9.
 अन्यथा वर्तमानो तौ V. I., P. II.,
 443, 17.
 अन्यथा विप्रवः V. I., P. I.,
 477, 15.
 अन्यथा सङ्कर- V. I., P. II.,
 64, 6.
 अन्यद्रव्ययुतं तैलं V. I., P. I.,
 283, 9.
 अन्यद्रव्यैरबूध्यं यत् V. II., P. I.,
 365, 17.

अन्यदेशगता पत्नी V. I., P. II.,
439, 5.

अन्याने V. II., P. II., 202, 13.

अन्यानि वा पवित्राणि V. II.,
P. II., 47, 16.

अन्याश्रितेषु दारेषु V. I., P. II.,
250, 16.

अन्यांसा चैव नारीणां V. II., P. I.,
56, 12.

अन्यांश्चाभिमतान्देवान् V. I., P. I.,
365, 7.

अन्यस्मिस्तत्तिथौ तस्मिन् V. I.,
P. II., 331, 10.

अन्यस्मै विधिवद्देया V. I., P. II.,
89, 9.

अन्यस्मै विधिवद्देया V. I., P. I.,
81, 9.

अन्ये त्वेवं विजानन्ति V. I.,
P. I., 366, 10.

अन्येषां प्रेतकार्याणि V. I., P. II.,
467, 14.

अन्येष्वपि तु कालेषु V. I., P. I.,
457, 19.

अन्यैः शतद्वताद्धोमात् V. I., P. I.,
312, 1.

अन्यैरपि कृते कूपे V. I., P. I.,
286, 5.

अन्वष्टक्यं च पूर्वेषुः V. I., P. II.,
414, 4.

अन्विता यान्त्यचरित- V. II., P. I.,
5, 7.

अप.—

अपकारं तु यः कुर्यात् V. II.,
P. II., 239, 7.

अपत्नीकः प्रवासी च V. I., P. II.,
333, 19.

अपत्नीकः समारोप्य V. I., P. II.,
138, 3.

अपत्यं स्तनमेवैकः V. I., P. II.,
106, 18.

अपत्यं रोहिणीषु V. I., P. II., 313,
17.

अपत्यकामो रोहिण्यां V. I., P. II.,
312, 11.

अपत्यजन्म शूद्रायां V. I., P. II.,
97, 18.

अपत्यलाभाद्या तु स्त्री V. II., P.
I., 36, 3.

अपत्य-विजयैश्वर्य—V. I., P. I.,
181, 13.

अपत्यस्यैव चापत्ययम् V. I., P. I.,
139, 19.

अपत्यार्थं स्त्रियः सृष्टाः V. I., P. II.,
76, 18.

अपरपक्षे श्राद्धं कुर्वीत V. I., P. II.,
322, 20.

अपरश्चेर्द्धः V. I., P. II., 276, 11.

अपरावाधमङ्गेशं V. I., P. I., 181, 8.

अपरा वृषली ज्ञेया V. I., P.
II., 356, 21.

अपराह्णे न मध्याह्णे V. I., P. I.,
436, 9.

अपरीक्षितभोजी स्यात् V. II.,
P. II., 227, 8.

अपरेणान्निं V. I., P. I., 384, 13.

अपरे निष्कृतिं ब्रूयत् V. II., P. I.,
201, 3.

अपरैरश्रुतः किञ्चित् V. I., P. I.,
304, 7.

अपवित्रकरः कश्चित् V. I., P. I.,
242, 8.

अपवित्रीकृतो तौ तु V. I., P. I.,
276, 9.

अपशवो वा V. I., P. I., 66, 16.

अपश्चात्तापिनः कष्टान् V. II., P. I.,
4, 18.

अपश्यन्नन्धको दग्धः V. I., P. I., 317, 5.	अपहृत्य सुवर्णं वा V. II., P. II., 167, 3.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II., 407, 5.	अपहृत्य सुवर्णस्य V. II., P. II., 83, 1.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. II., 407, 17.	अपां घटशतोद्धारः V. II., P. I., 153, 14.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I., 357, 18.	अपाङ्केयस्य यः कश्चित् V. II., P. II., 144, 7.
अपसव्यं ततः कृत्वा V. I., P. I., 356, 8.	अपाङ्केयान् यदुद्दिश्य V. II., P. I., 425, 1.
अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II., 437, 1.	अपाङ्केयः स विज्ञेयः V. I., P. II., 353, 10.
अपसव्यं तु तत्रापि V. I., P. II., 437, 1.	अपां द्वादश गण्डूषैः V. I., P. I., 253, 17.
अपसव्यं न कुर्वति V. I., P. II., 460, 5.	अपां समीपे नियतां V. I., P. I., 344, 17.
अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II., 422, 11.	अपाणि-पादौ V. I., P. I., 104, 14.
अपसव्येन कर्तव्यं V. I., P. II., 417, 3.	अपात्रीकरणं कृत्वा V. II., P. II., 137, 18.
अपसव्येन पित्र्ये च V. I., P. II., 361, 20.	अपात्रीकरणं ज्ञेयम् V. II., P. I., 17, 10.
अपस्मार्ति कुलं यच्च V. I., P. II., 73, 12.	अपानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 4.
अपस्मारी च भवति V. II., P. II., 245, 3.	अपाने व्याने V. I., P. I., 420, 4.
अपहृता इति तिलान् विकिरेत् V. I., P. II., 402, 1.	अपापमकिल्मिषम् V. I., P. I., 273, 16.
अपहृत्य च विप्रस्वं V. II., P. II., 223, 13.	अपापरोगी धर्मात्मा V. I., P. I., 181, 1.
अपहृत्य च सर्वस्वं V. II., P. II., 222, 12.	अपामार्गं त्वमस्माकम् V. I., P. I., 274, 1.
अपहृत्य तु वर्णानां V. II., P. II., 113, 6.	अपामार्ग-शिरीषा-ऽर्क-V. II., P. I., 192, 7.
अपहृत्य नरा राम V. II., P. II., 290, 7.	अपि चन्दनवृक्षस्य V. II., P. II., 186, 8.
अपहृत्य पशून् क्षुद्रान् V. II., P. II., 112, 19.	अपि जायेत सोऽस्माकं V. I., P. II., 307, 10.
	अपि नः स कुले भूयात् V. I., P. I., 363, 11.

अपि पापशरीरस्य V. I., P. I., 143, 15.	अपूता गर्हिता इमां: V. I., P. I., 256, 1.
अपि भ्राता सुतो वाऽर्थः V. I., P. I., 447, 2.	अपूपात् भक्षयेच्छूद्रात् V. I., P. II., 386, 11.
अपि भ्रूणहणं मासान् V. II., P. II., 155, 4.	अपूपापहारी V. II., P. II., 259, 7.
अपि वा गुणहीनाय V. I., P. II., 77, 14; 78, 3.	अपूपा यव-शोभ्रम- V. I., P. II., 383, 12.
अपि वा-ऽग्नि—V. II., P. II., 11, 17.	अपूपाः सक्तवो धानाः V. I., P. II., 383, 12.
अपि वा जातिमात्रेभ्यः V. I., P. I., 197, 9.	अपूपाश्च करम्भाश्च V. I., P. II., 383, 6.
अपि वा क्षत्रियायां V. I., P. II., 96, 1.	अपूर्णेऽपि कालेऽपि V. II., P. I., 128, 4.
अपि वा वाससी V. I., P. II., 36, 6.	अपूर्णेकादशाब्दस्य V. II., P. II., 63, 11.
अपि वैतेन कल्पेन V. II., P. II., 11, 17.	अपेक्षितं याचितव्यं V. I., P. II., 422, 18.
अपीडयातयोः कामम् V. I., P. I., 220, 8.	अपेक्षितं यो न दद्यात् V. I., P. II., 422, 16.
अपीडिता ब्रूयवक्त्राः V. I., P. II., 35, 12.	अपेयं तु तदा तोयं V. II., P. II., 25, 6.
अपुत्रस्य परेतस्य V. I., P. II., 458, 7.	अपो निशि न गृह्णीयात् V. I., P. I., 156, 8.
अपुत्रां पुर्वनुज्ञातो V. II., P. I., 43, 5.	अपो मूत्र-पुरिषाद्यैः V. II., P. II., 7, 1.
अपुत्रा कलहाक्रान्ता V. II., P. I., 230, 15.	अपः करनखस्पृष्टाः V. I., P. I., 247, 13.
अपुत्रा तु यदा भार्या V. I., P. II., 335, 5.	अपः प्रदाय V. I., P. II., 408, 10.
अपुत्राय द्वाभ्येतत् V. I., P. I., 362, 5.	अपः ससुद्धरेत् सर्वाः V. II., P. I., 154, 3.
अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 458, 9.	अपः सुराभाजनस्थाः V. II., P. I., 444, 5.
अपुत्रा ये मृताः केचित् V. I., P. II., 329, 13.	अप्रजाता विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 150, 10.
अपुत्रे प्रस्थिते कर्ता V. I., P. II., 458, 4.	अप्रजा येषु वंशेषु V. I., P. II., 75, 3.
अपुत्रोऽनेन विधिना V. I., P. II., 70, 8.	अप्रणोद्योऽतिथिः सायं V. I., P. I., 397, 12.

अप्रणोघोऽतिथिः सायम् V. I., P. I.,
397, 17.
अप्रतर्क्यमविज्ञेयं V. II., P. II.,
216, 4.
अप्रतिप्राप्तमादाय V. II., P. II.,
184, 8.
अप्रदुष्टां स्त्रियं हत्वा V. II., P. I.,
84, 10; 102, 5.
अप्रयत्नः सुखार्थेषु V. I., P. II.,
145, 20.
अप्रयतश्च V. I., P. I., 329, 15.
अप्रयच्छन् समामोति V. I., P. II.,
80, 8.
अप्रशस्तेषु यागेषु V. I., P. I.,
430, 1.
अप्राप्तमपि तां तस्मै V. I., P. II.,
77, 6.
अप्रायत्ये समुत्पन्ने V. II., P. II.,
17, 8.
अप्रौढायां च कन्यायां V. I.,
P. II., 245, 3.
अप्यद्म-सुण्मयानि V. I., P. II.,
392, 22.
अप्येकपङ्क्त्यां नाम्नीयान् V. I.,
P. I., 429, 5.
अप्स्वमौ हृदये सूर्ये V. I., P. I.,
367, 3.
अप्स्वमौ वा V. II., P. II., 141, 5.
अप्यकार्यशतं कृत्वा V. I., P. I.,
198, 15.
अप्यकार्यशतं कृत्वा V. II., P. II.,
34, 4.
अप्सु प्रास्य विनष्टानि V. I., P. II.,
38, 20.
अप्सु प्रास्येत तद्भवम् V. II., P. II.,
117, 3.
अफ.—
अफालकृटेनामींश्च V. I., P. II.,
140, 19.

अव.—

अवुद्धिभूतमभ्यासं V. II., P. I.,
24, 13.
अवुद्धिपूर्वकस्पर्शे V. I., P. I., 278, 4.
अवुद्धिपूर्वे चान्द्रायणम् V. II., P. I.,
394, 10.
अवुद्धिपूर्वे पुसां स्यात् V. II., P. I.,
249, 9.
अवुद्धिपूर्वे सांतपनम् V. II., P. I.,
40, 1, 6.
अवजमश्ममयं चैव V. II., P. I.,
174, 12.
अवजादयन्द्रक्तपुष्पं V. I., P. II.,
376, 14.
अवदेवतन्त्रचञ्चैव V. I., P. I.,
295, 11.
अव्विन्दुं यः कुशामेण V. I.,
P. II., 180, 1.
अवभक्षः V. II., P. II., 179, 13.
अवभक्षो मासमासीत V. II., P. II.,
150, 10.
अवुवन् विवुवन् वाऽपि V. I., P. I.,
16, 6.
अवुवन्विवुवन्वाऽपि V. II., P. I.,
229, 15.
अविलङ्गन् V. II., P. II., 157, 7.
अविलङ्गानि जपेच्चैव V. I., P. I.,
278, 14.

अभ.—

अभक्ष्याणामपेयानाम् V. II., P. I.,
371, 15.
अभक्ष्यं तद्विज्ञातीनां V. II., P. I.,
367, 5.
अभक्ष्यभक्षी V. II., P. II., 253, 7.
अभक्ष्यभक्षी गण्डमाली V. II.,
P. II., 253, 5.
अभक्ष्यभक्षः V. II., P. II., 252, 16.

अभक्ष्याः पशुजातीनां V. I., P. II., 388, 12.	अभिरम्यतामिति वदेत् V. I., P. II., 447, 17.
अभयं सर्वभूतेभ्यो V. I., P. II., 160, 3.	अभिवादनशीलस्य V. I., P. I., 336, 5.
अभारोद्धनं चेति V. I., P. II., 366, 1.	अभिवाद्य ततो विप्रं V. I., P. I., 306, 11.
अभावे ज्ञातयस्तेषां V. II., P. I., 355, 3.	अभिवाद्य द्विजः शूद्रं V. I., P. I., 327, 6.
अभावे व्रीहि-यवयोः V. I., P. I., 315, 20.	अभिवादात् परं विप्रो V. I., P. I., 302, 16.
अभ्रातृकां प्रदास्यामि V. I., P. II., 70, 13.	अभिवादे तु यः पूर्वम् V. I., P. I., 325, 1.
अभावे बीजिनो माता V. I., P. II., 333, 4.	अभिवादे कृते यस्तु V. I., P. I., 324, 16.
अभावे सर्वस्वम् V. II., P. I., 122, 7.	अभिवाद्य द्विजो मोहात् V. I., P. I., 330, 14.
अभिकुड्म्यावगूरुणं V. II., P. I., 456, 9.	अभिवादो नमस्कार्यः V. I., P. I., 327, 2.
अभिगच्छति या नारी V. II., P. I., 359, 15.	अभिवास्त-पतित-पौनर्भव— V. II., P. I., 383, 12.
अभिगम्य गृहाङ्गिष्ठां V. I., P. II., 187, 21.	अभिवास्त-पतित—V. I., P. I., 175, 4.
अभिगम्य च तीर्थानि V. II., P. II., 201, 7.	अभिवास्तस्य चोरस्य V. II., P. I., 384, 9.
अभिगम्य तु यद्दानं V. I., P. I., 124, 14.	अभिवास्तो मृषा कृच्छ्रं V. II., P. II., 151, 14.
अभिचारः V. II., P. II., 100, 6.	अभिशापाद्गुरोरंगात् V. I., P. II., 76, 4.
अभिचारमहीनं च V. II., P. II., 114, 2.	अभिषेकेण शुद्धिः स्यात् V. II., P. I., 164, 10.
अभिजिद्विजिद्व्यां वा V. II., P. II., 69, 6.	अभिसन्धाय तु फलम् V. I., P. I., 160, 1.
अभिप्रेतार्थसिद्धयर्थं V. I., P. II., 300, 12.	अभिसन्धिकृते पापे V. II., P. I., 201, 2.
अभिमन्त्र्याथ भुरभिः V. I., P. II., 37, 7.	अभिसन्धिमात्रात् V. I., P. II., 70, 4.
अभिमानिव्यपदेशस्तु V. I., P. I., 52, 10.	अभि कार्णायसी दद्यात् V. II., P. I., 56, 6.
	अभीषङ्गाः V. II., P. II., 157, 4.

- अभीष्टदेवतानां च V. I., P. I., 483, 6.
 अभुक्त्वति नाऽश्रीयान् V. I., P. II., 45, 8.
 अभुक्त्वत्सु चैतेषु V. I., P. I., 414, 8.
 अभोज्यं तद्विजानीयाद् V. II., P. I., 397, 16.
 अभोज्यं तद्भवेदन्नं V. I., P. I., 426, 4.
 अभोज्यं तद्विजानीयात् V. I., P. I., 422, 7; 428, 13.
 अभोज्यं प्रादुराहारं V. I., P. II., 383, 11.
 अभोज्यभोजने एते V. II., P. I., 226, 1.
 अभोज्यस्तद्वतो ब्रीहि- V. II., P. I., 179, 5.
 अभोज्यानां तु भुक्त्वान्नं V. II., P. I., 394, 10.
 अभोज्यानां तु सर्वेषां V. II., P. I., 388, 1.
 अभोज्यानां V. II., P. II., 250, 6.
 अभोज्यान्न- V. II., P. II., 99, 16.
 अभ्यङ्ग-मञ्जनं चाक्ष्णोः V. I., P. II., 46, 1.
 अभ्यञ्जनं स्नापनं च V. I., P. I., 328, 15.
 अभ्यञ्जनं स्नापनं च V. I., P. II., 47, 3.
 अभ्यक्तक्षिरसं चैव V. I., P. I., 330, 9.
 अभ्यस्याब्धं पावमानीम् V. II., P. II., 165, 13.
 अभ्यस्य विप्रो वैद्ययां V. II., P. I., 323, 11.
 अभ्यागतोऽतिथिश्चाग्निः V. I., P. I., 338, 10.
 अभ्यासे च तदभ्यस्येद् V. II., P. I., 379, 17.
 अभ्यासे चैन्दवं प्रोक्तं V. II., P. II., 44, 1.
 अभ्यङ्गाच्चैव यच्छिष्टं V. II., P. I., 398, 8.
 अभ्यासात्तु क्रियादुष्टो V. II., P. II., 125, 1.
 अभ्युक्ष्य किञ्चिदुद्धृत्य V. II., P. I., 143, 14.
 अभ्युत्थान-प्रियालापैः V. I., P. II., 199, 14.
 अभ्युद्धृत्य यथाशक्ति V. I., P. I., 389, 1.
 अभ्युत्सादी V. II., P. II., 108, 14.
- अम.—
- अम्बष्ठः शूद्रां निषाद् V. I., P. II., 119, 9.
 अमङ्गलं तद्यत्नेन V. I., P. II., 405, 18.
 अमरकण्डकपर्वते V. I., P. II., 305, 11.
 अमत्या तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I., 252, 9.
 अमत्या त्र्यहोपवासः V. II., P. I., 369, 11.
 अमत्या द्वादशरात्रम् V. II., P. I., 308, 19.
 अमत्या ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. I., 14, 2; 201, 5.
 अमत्यैतानि षट् जग्ध्वा V. II., P. I., 401, 2.
 अमावास्यां नदीस्नानं V. II., P. I., 280, 4.
 अमावास्यां न भुञ्जीत V. II., P. I., 303, 6.
 अमावास्यां पौर्णमास्यां V. II., P. I., 303, 3.

अमावास्यां तिथिः प्राप्य V. II., P. II., 161, 16.	अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 431, 17.
अमावास्यां प्रकुर्वीत V. I., P. II., 331, 22.	अमृते च मृते चैव V. II., P. II., 43, 1.
अमावास्या-व्यतीपात- V. I., P. II., 308, 19.	अमृतेनाथ वा जीवेत् V. I., P. I., 340, 11.
अमावास्यामपराह्णे V. I., P. II., 452, 7.	अमृतोपस्तरणमसि V. I., P. I., 419, 8.
अमावास्यामष्टमीं च V. I., P. II., 100, 20.	अमेध्यकूमयः पापाः V. II., P. II., 226, 12.
अमावास्यायामुपोच्य V. II., P. I., 300, 5.	अमेध्यभुजश्च V. II., P. I., 403, 16.
अमावास्यायां च V. II., P. I., 304, 4.	अमेध्य-शव-शूद्रान्त्य—V. I., P. I., 155, 3.
अमावास्यायां सर्वम् V. I., P. II., 317, 5.	अमेध्यादागतैः स्पृष्टं V. I., P. II., 377, 2.
अमावास्यां ऽष्टका-वृद्धिः V. I., P. II., 308, 6.	अमेध्यानां च सर्वेषां V. II., P. I., 368, 16.
अमावशीषु गोवर्जम् V. II., P. I., 336, 16.	अमेध्यानि वशैतानि V. II., P. II., 79, 4.
अमावशीषु गोवर्ज- V. II., P. I., 340, 3.	अय.—
अमाययैव वर्तेत V. I., P. I., 472, 13.	अयज्ञीयैरनाद्वैश्च V. I., P. I., 223, 3.
अमायां तु क्षयो यस्य V. I., P. II., 446, 16.	अयज्ञोपवीती V. I., P. II., 171, 9.
अमीमन्तेत्यनुमन्त्र्य V. I., P. II., 433, 1.	अयनाद्वितये आहूतम् V. I., P. II., 326, 18.
अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I., 435, 4.	अयनादौ सदा हेयं V. I., P. I., 192, 3.
अमुक्तयोरस्तगयोः V. I., P. I., 435, 14.	अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 155, 3.
अमुख्यमुख्यकारी यः V. II., P. II., 240, 6.	अयने विषुवे चैव V. I., P. I., 483, 3.
अमृतं तद्विदुर्देवाः V. I., P. I., 202, 4.	अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. I., 449, 13.
अमृतापिधानमसि V. I., P. I., 420, 13.	अयमेवाऽतिकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. II., 178, 16.

26. *The General Index of Quotations,*

अयशो महसामोति V. I., P. I., 16, 4; 129, 7; 447, 10.	अयुजो भोजयेच्छास्त्रे V. I., P. II., 362, 9.
अयाज्ययाजकः V. II., P. II., 258, 8.	अयुतं माघमासे तु V. II., P. II., 280, 13.
अयाज्ययाजनम् V. II., P. II., 99, 17.	अयोनिगो वृको हि स्यात् V. II., P. II., 226, 1.
अयाज्ययाजनं कृत्वा V. II., P. II., 184, 7.	अयोनौ सङ्गृहे वृत्ते V. I. P. I., 136, 3.
अयाज्ययाजकश्चैव V. II., P. II., 219, 17.	अयो हत्वा तु पापात्मा V. II., P. II., 256, 13.
अयाज्ययाजकश्चैव V. II., P. II., 234, 8.	अयःकांस्थोपलानां च V. II., P. II., 111, 3.
अयाचितं तु राजन्ये V. II., P. II., 173, 4.	अर.—
अयाचितं स्यादमृतं V. I., P. I., 340, 12.	अरण्ये जायते पशुः V. II., P. II., 233, 1.
अयाचिते च द्वावष्टौ V. II., P. II., 172, 17.	अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II., 223, 6.
अयाचितं हि तद्भैक्षं V. I., P. II., 188, 15.	अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II., 223, 9.
अयाचितरुहं चैव V. II., P. I., 460, 2.	अरण्ये निर्जले देशे V. II., P. II., 223, 15.
अयाचितादृतं ग्राह्यम् V. I., P. I., 202, 9.	अरण्ये निःशलाके वा V. I., P. I., 46, 6.
अयाचितोपपन्नेषु V. I., P. I., 202, 3.	अरण्ये वा त्रिरभ्यस्य V. II., P. I., 164, 6.
अयाचतः सीदमानान् V. I., P. II., 346, 15.	अरन्निमात्रमुत्सृज्य V. I., P. II., 429, 11.
अयातयामान्यस्य V. I., P. I., 173, 18.	अराजके हि लोकेऽस्मिन् V. I., P. I., 447, 18.
अयातयामास्ते दर्भाः V. I., P. I., 256, 5.	अरिमेदं प्रियङ्गुं च V. I., P. I., 252, 5.
अयातयामान्येतानि V. I., P. I., 256, 8.	अरुणायाः सरस्वत्याः V. II., P. II., 73, 11.
अयातयामैच्छन्द्वाभिः V. I., P. II., 132, 18.	अरुणोदयवेलायां V. I., P. I., 280, 16.
	अरेरनन्तरं मित्रम् V. I., P. I., 469, 15.

अरोगिणीं भ्रातृमतीम् V. I., P. II.,
55, 3.

अरोगित्वं यशो वीत- V. I., P. II.,
312, 4.

अर्केण त्रिमधुं कृत्वा V. II., P. II.,
281, 7.

अर्घ्यं दत्त्वा तु देवाय V. I., P. I.,
468, 13.

अर्घ्यं दद्यात्कुष्ठरोगी V. II., P. II.,
280, 6.

अर्घ्यार्यं पितृपात्रेषु V. I., P. II.,
455, 2.

अर्घ्याः पुष्पैश्च गन्धैश्च V. I., P. II.,
410, 3.

अर्चनं सम्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
365, 1.

अर्चिर्विवस्वात् त्वष्टा च V. I., P. I.,
358, 4.

अर्यस्य सञ्चयं कुर्यात् V. I., P. II.,
145, 2.

अर्योनामुदिते पात्रे V. I., P. I.,
179, 13.

अर्यार्यमाभिगच्छन्ति V. I., P. II.,
187, 2.

अर्थचान्तेऽथ वा कुर्यात् V. I., P. I.,
293, 10.

अर्थप्रसूतिमात्रा तु V. I., P. I.,
282, 6.

अर्थमर्थं नृपादीनां V. II., P. I.,
44, 6; 328, 21.

अर्थमावहनं प्राप्तम् V. I., P. II.,
287, 11.

अर्थमासं तु शुश्रूषोः V. I., P. II.,
207, 5.

अर्थमासेन वैद्यस्तु V. I., P. I.,
277, 9.

अर्थरात्रादधस्ताच्चेत् V. I., P. II.,
129, 6.

अर्थो वा एष आत्मनो V. II., P. I.,
350, 6.

अर्वाकृ तु भृणहत्यायाः V. I.,
P. II., 197, 12.

अर्वाकृ त्रिपक्षात् त्रिणिशं V. I.,
P. II., 233, 1; 234, 10.

अर्वाकृप्रसूतेरुत्पन्नं V. II., P. I.,
165, 15.

अर्वागब्बाद्यत्र यत्र V. I., P. II.,
454, 11.

अर्वागब्बान्माह-पितृ- V. I., P. II.,
467, 7.

अर्हन्ति पितरस्त्रीस्त्रीन् V. I.,
P. I., 351, 9.

अर्हच्चार्वाकवाक्यानि V. I., P. I.,
10, 7.

अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. I.,
396, 2.

अर्हत्तमाय विप्राय V. I., P. II.,
339, 7.

अर्हति स्वर्गवासोऽपि V. I., P. II.,
456, 15.

अर्होऽनर्हापरिज्ञानात् V. I., P. I.,
189, 10.

अल.—

अलङ्कृतश्च सम्प्रद्वेष्ट V. I., P. I.,
471, 16.

अलङ्कृत्य सुताशानं V. I., P. II.,
84, 15.

अलङ्कृतस्य दातव्यम् V. I., P. II.,
27, 16.

अलक्ष्मीः कालकर्णी च V. I.,
P. II., 259, 2.

अलक्ष्मी कालकर्णी च V. II.,
P. II., 193, 8.

- अलब्धं चैव लिप्सेत V. I., P. I.,
472, 11.
- अलाहुं किंशुकं चैव V. II., P. I.,
404, 10.
- अलाहुं हारुपात्रं वा V. I., P. II.,
191, 8.
- अलाभे कन्यायाः V. I., P. II.,
96, 1.
- अलाभे ताम्रपात्रस्य V. I., P. I.,
249, 8.
- अलाभे त्वन्यगेहानां V. I., P. II.,
41, 19.
- अलाभे वन्तकाष्टानां V. I., P. I.,
253, 16.
- अलाभे देवखातानां V. I., P. I.,
286, 8.
- अलाभे धौतवस्त्रस्य V. I., P. I.,
265, 16.
- अलाभे ध्यानि-भिक्षूणां V. I.,
P. II., 340, 1.
- अलाभे न विषादी स्यात् V. I.,
P. II., 186, 10.
- अलाभे येन केनापि V. I., P. I.,
381, 15.
- अलुप्तकेशो यः पूर्वं V. I., P. II.,
296, 10.
- अलेह्यानामपेयानाम् V. II., P. I.,
369, 1.
- अलेह्यानामपेयानाम् V. II., P. I.,
367, 1.
- अल्पं पुनरुत्सृष्टव्यं V. I., P. II.,
426, 5.
- अल्पं वा बहु वा यस्य V. I., P. I.,
331, 9.
- अल्पं वा बहु वा यस्य V. II.,
P. I., 319, 19.
- अल्पत्वाद्धोमकालस्य V. I., P. I.,
260, 1.
- अल्पशौचे भवेच्छुद्धिः V. II., P. I.,
155, 3.
- अल्पशौचा भवन्त्येते V. II., P. I.,
180, 6.
- अल्पस्य धान्यस्य V. II., P. I.,
178, 1.
- अल्पसंसर्गैर्जु परिलेखनम् V. II.,
P. I., 149, 19.
- अल्पात्राभ्यवहारेण V. I., P. II.,
194, 15.
- अल्पायुषो भवन्तीह V. II., P. II.,
235, 14.
- अल्पेनाल्पेन द्वेयेन V. I., P. II.,
461, 9.
- अल्पो वाऽपि महान्वाऽपि V. I.,
P. II., 88, 7.

अव.—

- अवध्याः सर्व एवैते V. I., P. I.,
138, 7.
- अवक्र इत्येके V. II., P. I., 341,
13.
- अवकीर्णपशुः V. I., P. I., 50, 4.
- अवकीर्णवर्त्यं शुद्धयर्थं V. II.,
P. II., 107, 2.
- अवकीर्णी कुण्ड-गोलौ V. I.,
P. II., 348, 20.
- अवकीर्णी च भवति V. II., P. II.,
269, 13.
- अवकीर्णी च वीरघ्नो V. I., P. II.,
359, 4.
- अवकीर्णी तु काणेन V. II., P. II.,
125, 18.
- अवकीर्णी द्विजो राजा V. II.,
P. II., 128, 13.

अवकीर्णा भवेद्भत्वा V. II., P. II., 125, 14.	अवाच्यं ब्राह्मणस्योक्त्वा V. I, P. I., 455, 4.
अवक्षुतावरुदितं V. I., P. II., 377, 17.	अवामोति न सन्वेहः V. I., P. II., 318, 17
अवगूरणः V. II., P. II., 258, 2.	अवारिपूर्वं प्रप्ता तु V. I., P. II., 246, 8.
अवगूर्यं चरेत्कुच्छम् V. II., P. I., 457, 2.	अविक्रयविक्रयः V. II., P. II., 99, 19.
अवगूर्यं त्वद्दशतं V. II., P. I., 456, 14.	अविगन्धा रसोपेताः V. II., P. I., 155, 9.
अवगूहति यं स्वमे V. II., P. II., 3, 7.	अधिज्ञातस्तु चण्डालो V. II., P. I., 360, 8.
अवध्यात् ब्राह्मणानाहः V. I., P. I., 456, 7.	अधिज्ञातश्च चण्डालः V. II., P. I., 125, 1.
अवमत्य च ये यान्ति V. II., P. II., 232, 8.	अविद्यमाने सद्बुधे V. I., P. II., 81, 3.
अवमत्य तु याः पूर्वे V. II., P. I., 58, 3.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 247, 4.
अवमुज्ज्यात्र च स्तातो V. I., P. I., 263, 7.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 251, 14.
अवश्यं ब्राह्मणः V. I., P. I., 163, 6.	अविद्यमाने सर्वस्वं V. II., P. I., 248, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 11, 13.	अविद्यां यः प्रयच्छेत् V. II., P. II., 227, 9.
अवश्यमनुभोक्तव्यं V. II., P. I., 277, 6.	अविद्वान् प्रतिगृह्णानो V. I., P. I., 203, 3.
अवश्यमेव दातव्यं V. I., P. I., 408, 8.	अविप्लुतब्रह्मचर्यः V. I., P. II., 74, 13.
अवश्यं याति तिर्यक्त्वं V. II., P. II., 255, 1.	अविप्लुतब्रह्मचर्यो V. I., P. II., 55, 1.
अवरश्चेद्दूरं वर्णे V. I., P. II., 276, 18.	अविमुक्ते प्रविष्टानां V. I., P. II., 183, 2.
अवर्ण्यं भक्ष्यजातं वा V. II., P. I., 366, 2.	अविमुक्तो मुखस्तस्य V. I., P. II., 229, 3.
अवलीढं श्व-माज्जार- V. I., P. II., 382, 1.	अविरोधेन धर्मस्य V. I., P. II., 182, 11.
अवस्था-देश-कालानां V. I., P. I., 181, 12.	अविलीनं तथा सप्तिः V. II., P. I., 145, 9.
अवाचीनपाणिः V. I., P. I., 384, 20.	अविशेषेण कर्तव्यं V. I., P. II., 466, 11.

- अवीचिमन्धतामिसं V. II., P. I.,
5, 4.
- अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. I., P. II.,
384, 17.
- अवीरा स्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I.,
381, 3.
- अवीरास्त्री स्वर्णकार- V. II., P. I.,
388, 10.
- अवेक्षेत च शास्त्राणि V. I., P. I.,
336, 15.
- अवेक्ष्य च बलं चैव V. II., P. I.,
131, 17.
- अवेत्यृचं जपेदब्दं V. II., P. II.,
169, 3.
- अवेक्षोक्ताश्च निर्यासाः V. I., P. II.,
376, 2.
- अव्यङ्गाङ्गी सौम्यनाम्नी V. I.,
P. II., 55, 7.
- अव्यमत्वमनिर्वेक्षो V. I., P. I.,
305, 9.
- अव्यमस्तर्पयेन्नित्यं V. I., P. I.,
357, 6.
- अव्याप्तं चेदमेध्येन V. II., P. I.,
155, 3.
- अव्याप्ताश्चेदमेध्येन V. II., P. II.,
155, 13.
- अव्रती-सुव्रती वाऽपि V. II., P. I.,
68, 1.
- अश.—
- अशक्तस्यापि बालस्य V. II., P. I.,
129, 5.
- अशक्ता काञ्चनं दद्यात् V. II., P. I.,
162, 16.
- अशक्तौ भेषजस्यार्थे V. I., P. II.,
10, 4.
- अशक्तौ श्रोतमप्यन्यः V. I., P. I.,
317, 16.
- अशकुवंस्तु शुश्रूषां V. I., P. I.,
485, 15.
- अशस्त्रं पुरुषं हत्वा V. II., P. II.,
244, 9.
- अशास्त्रोक्तेषु चान्येषु V. I., P. I.,
446, 7.
- अशित्वा तु परे लोके V. I., P. I.,
409, 4.
- अशित्वा सर्वमेवात्रं V. II., P. II.,
149, 8.
- अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. II.,
63, 7.
- अशीतिर्यस्य वर्षाणि V. II., P. I.,
35, 14.
- अशीत्यर्थे शिरे दद्यान् V. II., P. I.,
73, 16.
- अशुचेर्वा विना सङ्ख्यां V. I., P. I.,
307, 2.
- अशुद्धा बान्धवाः सर्वे V. I., P. II.,
204, 4.
- अशुद्धान्स्वयमप्येतान् V. II., P. I.,
110, 18.
- अशुद्धान् स्वयमप्येतान् V. II.,
P. I., 110, 3.
- अशुद्धानां तु पापानां V. II., P. II.,
246, 14.
- अशुल्का ब्राह्मणार्हाश्च V. I., P. II.,
88, 17.
- अशून्यं तु करं कुर्यात् V. I., P. I.,
256, 14.
- अश्रूतं चारनालं च V. II., P. I.,
416, 10.
- अमत्सु जपेद्ब्रह्मादतिपूर्वा V. I.,
P. II., 422, 2.
- अमीयान्तन्मना भूत्वा V. I., P. I.,
421, 13.
- अभ्रात्रियः पिता यस्य V. I., P. II.,
337, 5.

अश्रोत्रियश्चेद्दिगुणम् V. II., P. I.,
 44, 429, 2.
 अश्रोत्रियो वा पुत्रः स्यात् V. I.,
 P. II., 337, 6.
 अश्रद्धया इतं दत्तं V. I., P. I.,
 205, 1.
 अश्राद्धेयानि धान्यानि V. I., P. II.,
 373, 4.
 अश्व-गो-भूमि-कन्याश्च V. II., P. II.,
 112, 1.
 अश्वत्थवृक्षं च समालमेत् V. I., P. I.,
 322, 3.
 अश्वत्थे माघमासे च V. II., P. II.,
 279, 6.
 अश्वभूर्नि प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 457, 4.
 अश्वमेध-राजसूय-V. I., P. I., 164, 6.
 अश्वयुक् शङ्खनवमी V. I., P. II.,
 311, 12.
 अश्वमेधावभृत्यं V. II., P. II.,
 150, 15.
 अश्वमेधावभृत्यं V. II., P. II., 121, 6.
 अश्वमेधावभृत्यं-V. II., P. II., 83, 15.
 अश्वमेधावभृत्यं वा V. II., P. I.,
 339, 9.
 अश्वमेधावभृत्यस्नानेन वा V. II., P. I.,
 339, 2.
 अश्वमेधेन शुद्धयन्ति V. II., P. II.,
 94, 9.
 अश्वसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 अश्वस्तृतीयायाम् V. I., P. II.,
 316, 19.
 अश्वानाद्युध विधिवत् V. I., P. II.,
 312, 6.
 अष.—
 अष्टका-पार्वणश्राद्धं V. I., P. I.,
 163, 12.
 अष्टका-पार्वणश्राद्धं V. I., P. II.,
 18, 11.

अष्टकासु त्वहोरात्रम् V. I., P. I.,
 156, 15.
 अष्टमीद्वितयं चैव V. I., P. II.,
 31, 4.
 अष्टमे पुष्टिः V. I., P. II., 317, 18.
 अष्टमे लोकयात्रा तु V. I., P. I.,
 438, 21.
 अष्टमे वापि कर्तव्यं V. I., P. II.,
 27, 9.
 अष्टम्यां च चतुर्विंश्यां V. I., P. I.,
 283, 1.
 अष्टम्यामपि वाणिज्यं V. I., P. II.,
 315, 18.
 अष्टम्यां सर्वसम्पन्नं V. I., P. II.,
 110, 15.
 अष्टवर्षं ब्राह्मणम् V. I., P. I.,
 148, 1.
 अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II.,
 19, 4.
 अष्टवर्षा भवेद्गौरी V. I., P. II.,
 79, 10.
 अष्टाक्षरविधानेन V. I., P. I.,
 366, 5.
 अष्टागवं धर्म्यहलं V. I., P. II.,
 5, 16.
 अष्टाचत्वारिंशद्वर्षाणि V. I., P. II.,
 179, 9.
 अष्टाचत्वारिंशद्वर्षवासी V. I., P. II.,
 197, 14.
 अष्टादशदिनावूर्ध्वं V. II., P. I.,
 165, 18.
 अष्टादशाहाह स्नानं स्यात् V. II.,
 P. I., 166, 16.
 अष्टादशोऽहनि तथा V. I., P. II.,
 25, 3.
 अष्टाविंशत्यनध्याये V. I., P. I.,
 308, 5.
 अष्टाविमान् समासेन V. I., P. II.,
 84, 7.

- अष्टावेणस्य मांसेन V. I., P. II., 372, 4.
 अष्टावेते यतस्तस्मात् V. I., P. II., 392, 3.
 अष्टाहेन तु वैद्व्यस्य V. I., P. II., 239, 5.
 अष्टोत्तरशतां कुर्यात् V. I., P. I., 309, 11.
 अष्टोत्तरशता माला V. I., P. I., 309, 13.
 अष्टौ मासान् प्रतिदिनं V. II., P. I., 304, 8.
 अष्टौ मासा मुनेर्भक्ष्याः V. I., P. I., 421, 19.
 अष्टौ चान्द्रायणे देयाः V. II., P. II., 200, 3.
 अष्टौ दश-द्वादशवर्षाणि V. I., P. II., 355, 10.
 अष्टौ पिण्डात् कृत्वा V. I., P. II., 56, 8.
 अष्टौ मासान् विहारः स्यात् V. I., P. II., 182, 19.
 अष्टौ वृषणयोर्दद्यात् V. II., P. I., 74, 1.
- अस.—
 असन्निधौ तद्धार्या V. I., P. II., 43, 2.
 असम्बद्धप्रलापश्च V. II., P. II., 212, 6.
 असम्बद्धप्रलापी च V. II., P. II., 214, 8.
 असम्भवे तथा दद्यात् V. I., P. I., 392, 6.
 असम्भवे तु पूर्वस्य V. I., P. II., 189, 11.
 असम्भवे परेषुर्वा V. I., P. II., 360, 5.
 असम्भवे परेषुर्वा V. I., P. II., 360, 10.
- असम्भोजनाच्चाऽपि V. II., P. I., 225, 20.
 असंस्कृतप्रमीतानां V. I., P. II., 426, 8.
 असंस्कृता तु सा ज्ञेया V. I., P. II., 246, 9.
 असंस्कृतायाः कन्यायाः V. I., P. II., 82, 4.
 असंस्थितेऽग्नीषोमिणे V. I., P. II., 385, 7.
 असगोत्रः सगोत्रो वा V. I., P. II., 290, 16.
 असच्छास्त्र—V. II., P. II., 100, 9.
 असच्छास्त्रमसद्वादश्च V. I., P. II., 134, 12.
 असच्छास्त्राधिगमनश्च V. II., P. I., 17, 2.
 असच्छास्त्राधिगमनश्च V. II., P. II., 103, 7.
 असत्कार्यरतोऽधीरः V. II., P. II., 214, 15.
 असत्कृतो निराशश्च V. I., P. I., 215, 15.
 असत्कृतमवज्ञातं V. I., P. I., 184, 4.
 असत्यप्रतिग्रहः V. II., P. II., 99, 18.
 असत्सन्तस्तु विज्ञेयाः V. II., P. II., 122, 9; 125, 7.
 असत्सु विनियुज्यते V. I., P. I., 188, 12.
 असदालापमनृतं V. I., P. II., 134, 11.
 असदित्युच्यते पार्थ V. I., P. I., 205, 2.
 असद्वा इदमग्ने V. I., P. I., 102, 1.
 असपिण्डे स्ववेदमनि V. I., P. II., 251, 16.
 असपिण्डं द्विजं प्रेतं V. I., P. II., 276, 1.

- असपिण्डा च या मातुः V. I., P. II., 62, 10.
- असमक्षं तु दम्पत्योः V. I., P. I., 312, 6.
- असमानं द्वितीयेन V. I., P. II., 265, 7.
- असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. I., P. II., 226, 4.
- असमानैश्च सङ्कीर्णैः V. II., P. I., 21, 5.
- असरूपे स्मृतं नक्तं V. II., P. I., 426, 15.
- असवर्णस्त्रिया सार्धं V. I., P. I., 425, 18.
- असवर्णोऽसु कन्यासु V. I., P. II., 98, 1.
- असवर्णास्तु सम्पूज्याः V. I., P. I., 328, 8.
- असवर्णास्त्वयं ज्ञेयो V. I., P. II., 98, 6.
- असहिष्णुतयान्यस्य V. II., P. II., 219, 9.
- असाध्यरोगी बालघ्नः V. II., P. II., 248, 12.
- असाध्यव्याधिना मस्तः V. II., P. II., 281, 13.
- असामर्थ्यान् कुर्याच्चित् V. I., P. I., 276, 14.
- असाधकस्तु यः प्रोक्तः V. I., P. I., 340, 9.
- असाववनेनिङ्क्षेवेति V. I., P. II., 481, 6.
- असावादित्यः V. I., P. I., 118, 2.
- असावेतत्त, इति V. I., P. II., 431, 14.
- असिपञ्चनं चैव V. II., P. I., 5, 5.
- असिपञ्चनं सेह्य V. II., P. I., 353, 2.
- असुराणां कुले जाता V. I., P. II., 393, 10.
- असुराणां हि तत् पात्रम् V. II., P. I., 302, 3.
- असुरापहतं सर्वं V. I., P. II., 368, 7.
- असुरामद्यपाने च V. II., P. I., 369, 16.
- अस्यकायाऽनृजवे V. I., P. I., 147, 3.
- असृक्पांस्त्वाद्विद्रव्यसंयोगे V. II., P. I., 178, 7.
- अच्छग्वी स भवति V. II., P. II., 285, 5.
- असौ देवलको नाम V. I., P. II., 353, 9.
- असौ नामाहमस्मीति V. I., P. I., 322, 17.
- असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
- असौ स्वर्गाय लोकाय V. II., P. I., 73, 7.
- अस्कन्दयन्तन्मनाश्च V. I., P. I., 420, 11.
- अस्तङ्गते तु यः क्षेते V. II., P. II., 147, 10.
- अस्थि चर्मविनिर्मुक्तं V. II., P. I., 154, 10.
- अस्थितश्च शरीरस्य V. I., P. II., 453, 13.
- अस्थिनि V. II., P. II., 72, 1.
- अस्थिति त्रिगुणं प्रोक्तं V. II., P. I., 23, 8.
- अस्थिभङ्गः गवां कृत्वा V. II., P. I., 267, 6.
- अस्थिभङ्गः गवां कृत्वा V. II., P. I., 267, 10.

अस्थिभेदेऽतिकृच्छस्तु V. II., P. I.,
458, 2.

अस्थिमतां तु सत्त्वानां V. II., P. I.,
84, 6.

अस्थिमतां सहस्रं तु V. II., P. I.,
85, 1.

अस्थिमद्वधे तु द्विगुणम् V. I., P. I.,
132, 12.

अस्थिसञ्चयनं कार्यं V. I., P. II.,
294, 14.

अस्थिसञ्चयनाद्वर्णाग् यदि V. I.,
P. II., 284, 20.

अस्थिसञ्चयनाद्वर्णाग् रुदित्वा V. I.,
P. II., 283, 12.

अस्थिसञ्चयनादूर्ध्वम् V. I., P. I.,
136, 4.

अस्थिसञ्चयने विग्रो V. I., P. II.,
284, 9.

अस्नातश्च पुमान्नाहो V. I., P. I.,
268, 14.

अस्नात्वा चाप्यङ्गत्वा च V. I.,
P. II., 208, 5.

अस्नात्वा नाचरेत् कर्म V. I., P. I.,
258, 13.

अस्नात्वा तु यदा भुङ्क्ते V. II.,
P. II., 143, 9.

अस्पृश्यस्पर्शनं कृत्वा V. II., P. II.,
143, 2.

अस्पृश्यस्पर्शने चैव V. I., P. I.,
288, 2.

अस्माकं चैव सर्वेषां V. II., P. I.,
236, 3.

अस्माकं नित्यमस्त्वेतत् V. I., P. I.,
417, 13.

अस्माकं सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
187, 11.

अस्मिन्काले न शेषः स्यात् V. I.,
P. II., 29, 11.

अस्मिन् कालियुगे घोरे V. II., P. II.,
162, 10.

अस्य तु वेदादित्वात् V. I., P. I.,
39, 8.

अस्यां यो जायते पुत्रः V. I.,
P. II., 70, 14.

अस्य वेदस्य सर्वज्ञः V. I., P. I.,
113, 3.

अस्य सर्वस्य भृणुत V. II., P. II.,
211, 14.

अस्वर्ग्यै लोकविद्विष्टं V. I., P. II.,
65, 7.

अस्वर्ग्यां ह्याहुतिः सा स्यात् V. I.,
P. II., 279, 8.

अस्वतन्त्रा धर्मं स्त्री V. II., P. I.,
18, 17.

अस्वस्थः सर्वमेवेतत् V. I., P. I.,
472, 6.

अह.—

अहतं तद्विजानीयात् V. I., P. I.,
264, 15.

अहत्वापि यथावर्षं V. II., P. II.,
76, 2.

अहन्यहनि यच्छ्राद्धं V. I., P. II.,
300, 4.

अहन्येकादशे तेषां V. I., P. II.,
458, 16.

अहन्येकादशे नाम V. I., P. II.,
19, 11.

अहमेव न जानामि V. II., P. I.,
377, 2.

अहरहर्ग्राहणेभ्योऽन्नं V. I., P. I.,
392, 1; 400, 6.

अहविष्यस्य V. I., P. I., 382, 7.

अहस्त्वदत्तकन्यासु V. I., P. II.,
245, 4.

- अहानि पञ्च विप्राभ्यान् V. II., P. II., 199, 14.
 अहिंसकः शुभाचारः V. I., P. I., 482, 6.
 अहिंसा गुरुशुभ्रभा V. I., P. I., 84, 11.
 अहिंसा सत्यमक्रोधं V. II., P. II., 170, 2.
 अहिंसा सत्यमस्तेयं V. I., P. II., 181, 10.
 अहिंसा सत्यवचनम् V. I., P. I., 128, 1.
 अहिंसा ऽस्तेय-माधुर्यं V. II., P. II., 169, 9.
 अहिंसा सत्यमक्रोधो V. I., P. II., 366, 3.
 अहिंसया च भूतानाम् V. I., P. II., 194, 18.
 अहीनाङ्गो ह्यरोगश्च V. II., P. II., 8, 8.
 अहुत्वाऽग्निमसन्तर्प्य V. I., P. I., 409, 3.
 अहोरात्रात्तथा शुद्धिः V. I., P. II., 243, 15.
 अहोरात्रोपवासेन V. II., P. I., 398, 4.
 अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. I., P. I., 438, 4.
 अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. I., 453, 11.
 अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. I., 110, 6.
 अहोरात्रोषितः स्नात्वा V. II., P. II., 142, 15.
 अहोरात्रस्य यः सन्धिः V. I., P. I., 288, 15.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 327, 1.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 436, 9.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. II., 145, 7.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. II., 144, 8.
 अहोरात्रोषितो भूत्वा V. II., P. I., 399, 9.
 अहोरात्रं तृतीयेऽहि V. II., P. I., 162, 6.
 अहोरात्रं न भोक्तव्यम् V. I., P. I., 437, 4; 437, 14; 438, 8.
 अहः षोडशकं यत् V. I., P. II., 319, 16.
 अहःसंवत्सरावर्वाक् V. I., P. II., 233, 2.
 अहःशेषे द्वाभ्याम् V. I., P. II., 266, 23.
 अहः पराकं तत्रैकम् V. II., P. II., 171, 3.
 अहः प्रातरहर्नक्तम् V. II., P. II., 171, 2.
 अह्नः षडस्र मुहूर्तेषु V. I., P. II., 391, 3.
 अह्नः पूर्वं द्वियामं वा V. I., P. II., 7, 5.
 अन्दि चेद्ब्रह्म कुर्यात् V. I., P. II., 275, 7.
 अन्हो मासस्य षण्णां वा V. I., P. II., 142, 1.
 आ.
 आकण्ठस्य प्रमाणं तु V. II., P. I., 123, 4.
 आकाशं गमयेत्पिण्डं V. I., P. II., 439, 10.
 आकाशमिव पङ्कजं V. II., P. I., 414, 11.

- आकाशमिव पङ्केन V. I., P. I.,
 198, 18.
 आकाशाद्वायुः V. I., P. I., 105, 6.
 आकाशे भुवि मूर्ध्नीति V. II., P. II.,
 15, 8.
 आकाशे सगुणो वायुः V. I., P. I.,
 96, 7.
 आकाशेऽसिर्यथा क्षितः V. I., P. II.,
 196, 6.
 आकालिकमनुध्यायं V. I., P. I.,
 158, 8.
 आकिञ्चन्यमदम्भश्च V. I., P. II.,
 196, 8.
 आकीर्णं भिक्षुकैर्वान्यैः V. I., P. II.,
 190, 7.
 आकुटस्ताडितो वाऽपि V. II., P. II.,
 97, 12.
 आक्रोशमनुतं कृत्वा V. II., P. I.,
 455, 6.
 आक्रोशानर्थहिंसायां V. II., P. I.,
 180, 18.
 आक्रोशेऽनृतवादे वा V. II., P. I.,
 458, 18.
 आक्षिप्तो मोषबीजश्च V. I., P. II.,
 76, 6.
 आखु-मुषक-मार्जार- V. I., P. II.,
 388, 14.
 आखुर्नकुल-मार्जारौ V. II., P. I.,
 66, 12.
 आखौर्द्वेयं पुरीषं च V. II., P. II.,
 185, 8.
 आख्यानानि तथान्यानि V. II.,
 P. II., 160, 1.
 आख्यानातीतिहासांश्च V. I., P. II.,
 422, 7.
 आगमिष्यति यत्पात्रं V. I., P. I.,
 185, 6.
 आगःस्वपि तथा ऽन्येषु V. I., P. I.,
 455, 1.
 आग्नेयं V. II., P. II., 289, 8.
 आग्नेयं भस्मना-ऽऽपाद- V. II., P. II.,
 14, 4.
 आग्नेयं भस्मना स्नानं V. II., P. II.,
 16, 1.
 आग्नेयमष्टाकपालं V. I., P. I.,
 449, 18.
 आचमेत विशुद्धवर्णं V. I., P. I.,
 278, 10.
 आचम्य च ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 393, 1.
 आचम्य च ततो दद्यात् V. I., P. I.,
 364, 4.
 आचम्य देवं ब्रह्माणं V. I., P. II.,
 193, 8.
 आचम्य प्रयतो नित्यम् V. I., P. I.,
 303, 2.
 आचम्य प्रयतो नित्यं V. I., P. I.,
 258, 6.
 आचम्य प्रयतः पश्चात् V. I., P. I.,
 279, 9.
 आचम्य प्रयतः पश्चात् V. I., P. I.,
 279, 12.
 आचम्याङ्गुष्ठमात्रेण V. I., P. I.,
 432, 1.
 आचम्याङ्ग्यादि सलिलम् V. I.,
 P. II., 295, 4.
 आचम्यातः परं मौनी V. II., P. II.,
 195, 6.
 आचम्याऽऽर्द्राननोऽक्रोधः V. I.,
 P. I., 415, 8.
 आचरेद्भुक्षति स्नानं V. I., P. I.,
 260, 6.
 आचान्तः पुनराचामेत् V. I., P. I.,
 241, 15.
 आचान्तः पुनराचामेत् V. I., P. I.,
 431, 18.
 आचान्तः पुनराचामेत् V. I., P. I.,
 241, 12.

आचान्तेषु पुनर्दद्यात् V. I., P. II.,
434, 17.

आचान्तेष्वेके V. I., P. II., 430, 10.

आचान्तेभ्यो द्विजेभ्यस्तु V. I., P. II.,
437, 6.

आचान्तेष्वेकं दद्यात् V. I., P. II.,
434, 12.

आचान्तो ह्यशुचिवावत् V. I., P. I.,
432, 9.

आ चान्नपरिणामाच्च V. I., P. II.,
365, 19.

आचाममथ पिण्याकं V. II., P. II.,
184, 3.

आचाममथ पिण्याकं V. II., P. II.,
183, 15.

आचामस्तानि निर्हन्ति V. II., P. II.,
185, 1.

आचामेदेव भुक्त्वाञ्च V. II., P. II.,
4, 11.

आचामेदमुपाते च V. I., P. I.,
239, 3.

आचामेत्सम्भवे चैषा V. I., P. I.,
307, 5.

आचारलक्षणो धर्मः V. I., P. I.,
143, 16.

आचारहीनः क्लीबश्च V. I., P. II.,
351, 12.

आचारात् कीर्तिमाप्नोति V. I., P. I.,
143, 11.

आचारात्मने ह्यायुः V. I., P. I.,
143, 10.

आचार्ये च प्रेते V. I., P. II., 49, 3.

आचार्ये तु खलु प्रेते V. I., P. II.,
48, 9.

आचार्यनिन्दाश्रवणं V. I., P. I.,
131, 1.

आचार्य-पत्नी V. I., P. II., 249, 1.

आचार्यपत्नी स्वसुतां V. II., P. I.,
317, 9; 326, 2.

आचार्य-पितृपाठ्यायान् V. I., P. II.,
278, 12.

आचार्यपुत्रः शुभ्रपुत्रः V. I., P. I.,
146, 8.

आचार्य-प्राचार्य- V. I., P. I., 336, 1.

आचार्यभार्यागमने V. II., P. II.,
269, 3.

आचार्य-मातामहे V. I., P. II., 248, 3.

आचार्यमृत्विजश्चैव V. II., P. II.,
224, 2.

आचार्ये वाऽन्युपाध्यायः V. I.,
P. II., 279, 1.

आचार्ये शतसाहस्रं V. II., P. II.,
65, 11.

आचार्यश्चैव गन्धर्वान् V. I., P. I.,
356, 13.

आचार्यस्य च राज्ञश्च V. II., P. I.,
325, 10.

आचार्यस्य पराकं तु V. II., P. I.,
328, 6.

आचार्ये स्वमुपाध्यायं V. I., P. II.,
278, 4.

आच्छाद्य चार्चयित्वा च V. I.,
P. II., 84, 2.

आजं गव्यं वा V. I., P. II., 33, 1.

आजन्मनस्तु चौलान्तं V. I.,
P. II., 245, 12.

आजन्मसन्मनेहस्त्वात् V. I., P. I.,
130, 7.

आजीवितार्ये धर्मस्तु V. I., P. I.,
454, 6.

आज्यं च गार्हपत्ये तु V. I., P. I.,
159, 1.

आज्यं पयोदधीत्येतत् V. I., P. II.,
158, 14.

आज्यं हव्यमनादेशे V. I., P. II.,
316, 4.

- आज्यहोमो हविषश्चा- V. II., P. I., 299, 15.
 आज्येनैव हि शालाग्रौ V. II., P. I., 195, 14.
 आज्ञाच्छेदी मम द्वेषी V. II., P. I., 9, 22.
 आज्ञासम्पादिनीं रक्षाम् V. II., P. II., 114, 17.
 आदकैस्तैश्चतुर्भिश्च V. I., P. II., 141, 10.
 आततायिदिजाभ्याणां V. I., P. I., 134, 8.
 आदत्तेर्भोजनं तेषां V. I., P. II., 424, 7.
 आतुराणां च संन्यासे V. I., P. II., 149, 19.
 आतुरस्नान उत्पन्ने V. II., P. I., 169, 10.
 आतुरामभियुक्तां वा V. II., P. I., 246, 7.
 आतुरामभिघस्तां च V. II., P. I., 244, 18.
 आत्मज्ञः शौचवान् शान्तः V. II., P. II., 214, 12.
 आत्मघातकस्पर्शन- V. II., P. I., 26, 1.
 आत्मतुल्यं सुवर्णं वा V. II., P. II., 88, 8.
 आत्मना पिबति क्षीरं V. II., P. II., 239, 1.
 आत्मना शस्त्रघातो वा V. II., P. I., 71, 4.
 आत्मनाशः सनिघाति V. II., P. I., 22, 20.
 आत्मना सम्मिमे कूपे V. II., P. I., 345, 9.
 आत्मनैव सहायेन V. I., P. II., 194, 12.
 आत्मनः कामकारेण V. II., P. II., 224, 19.
 आत्मनः पोषको मूढः V. II., P. II., 223, 2.
 आत्मवस्त्रमलोभत्वं V. I., P. I., 84, 12.
 आत्मनो यदि वाऽन्वेषां V. II., P. I., 248, 7.
 आत्मनो यदि वाऽन्वेषां V. II., P. I., 246, 11.
 आत्मनोऽर्थं क्रियारम्भो V. II., P. II., 103, 1.
 आत्मन्यग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 159, 20.
 आत्मन्यग्नीन् समारोप्य V. I., P. II., 152, 19.
 आत्मनस्त्यागिनां नास्ति V. I., P. I., 1, 8.
 आत्मन्येव च सन्तुष्टः V. I., P. II., 176, 17.
 आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 20, 22.
 आत्मानं घातयेद्यस्तु V. I., P. II., 228, 6.
 आत्मानं घातयेद्यस्तु V. II., P. I., 22, 9.
 आत्मानं रक्षिणाहीनो V. I., P. I., 170, 3.
 आत्मानं धर्मकृत्ये च V. I., P. II., 385, 2.
 आत्मानं पीडयित्वापि V. I., P. II., 190, 18.
 आत्मानं सर्वकार्याणि V. I., P. I., 467, 13.
 आत्मानं स्पृशयेद्यस्तै V. II., P. I., 47, 4.
 आत्मार्यं V. II., P. II., 100, 7.
 आत्मार्यं च क्रियारम्भो V. II., P. I., 16, 13; 364, 2.

- आत्मा रिपुभ्यः संरक्ष्यः V. I., P. II.,
474, 2.
- आत्मा वा इदम् V. I., P. I., 99,
11.
- आत्मीयेष्वपि न स्नायात् V. I., P. I.,
286, 1.
- आत्मैव पोषितो येन V. II., P. II.,
240, 12.
- आन्निपक्षात् त्रिरात्रं स्यात् V. I.,
P. II., 232, 19.
- आथर्वणाश्च ये कौचित् V. II., P. II.,
159, 11.
- आवदीत सुखेऽप्यथ V. II., P. I., 195,
16.
- आवदीत यतो ज्ञानं V. I., P. I.,
322, 13.
- आवध्याभिर्धनोऽप्याग्निं V. I., P. I.,
161, 11.
- आवर्षाञ्जन-माङ्गल्य- V. I., P. I.,
320, 17.
- आवसाने च विसर्गे च V. I., P. I.,
470, 7.
- आ राहावा वशाहाव V. I., P. II.,
464, 5.
- आदिकर्ता स भूतानां V. I., P. I.,
106, 3.
- आदित्यकिरणैः पूतं V. I., P. I.,
287, 10.
- आदित्यमन्त्रिकां विष्णुं V. I., P. I.,
365, 1.
- आदित्यमर्चयित्वा तु V. II., P. II.,
49, 11.
- आदित्यवारे त्वारोग्यं V. I., P. II.,
315, 1.
- आदित्यादिग्रहाणां च V. I., P. I.,
193, 7.
- आदित्यादिदिनेष्वेवं V. I., P. II.,
315, 10.
- आदित्याभिमुखो भूत्वा V. II., P. I.,
302, 11.
- आदित्याभिमुखस्तिष्ठन् V. I., P. I.,
296, 2.
- आदित्या वसवो रुद्राः V. I., P. I.,
315, 3.
- आदित्ये द्वायित्वात्रं V. I., P. II.,
193, 6.
- आदिभ्रूति या साध्वी V. II., P. I.,
58, 7.
- आदिद्येत् प्रथमे विण्डे V. I., P. II.,
456, 10.
- आदि-मध्या-ऽवसानेषु V. I., P. II.,
40, 3.
- आदिशी वेदविक्रेता V. II., P. I.,
449, 21.
- आदौ तावत् प्रभासे V. II., P. II.,
16, 17.
- आदौ मध्येऽवसाने वा V. I., P. II.,
321, 20.
- आद्यं आह्नमशुद्धोऽपि V. I., P. II.,
467, 17.
- आद्यन्तयोर्वर्णयोस्तु V. I., P. II.,
448, 19.
- आद्यमेकादशे कुर्यात् V. I., P. II.,
468, 9.
- आद्ये कृते तु यो धर्मः V. I., P. I.,
83, 1.
- आद्येऽवसाने आह्नस्य V. I., P. II.,
401, 21.
- आद्येन्दावेव कर्तव्या V. I., P. II.,
216, 9.
- आ द्वादशाहान्नारीणां V. II., P. I.,
166, 15.
- आ द्वाविंशात् क्षत्रबन्धोः V. I.,
P. II., 31, 13.
- आधत्त पितरो गर्भम् V. I., P. II.,
438, 11.

- आधानकाले सोमे च V. I., P. II.,
 296, 20.
 आधायामीन् विशुद्धास्मा V. I., P. I.,
 161, 16.
 आधारसोषे तु V. II., P. I., 145, 12.
 आध्यात्मिकी कथां मुक्त्वा V. I.,
 P. II., 185, 5.
 आनन्दो ब्रह्मेति V. I., P. I., 102, 16.
 आनन्त्यात्कलधर्माणां V. I., P. II.,
 453, 12.
 आनन्त्यायैव कल्पन्ते V. I., P. II.,
 372, 10.
 आनीय विमसर्वस्वं V. II., P. II.,
 68, 14.
 आनुलोम्येन कुर्वति V. II., P. I.,
 151, 7.
 आनुलोम्येन सम्भूताः V. I., P. II.,
 118, 17.
 आनुष्टुभस्य सूक्तस्य V. I., P. I.,
 367, 9.
 आनुशंस्यं परो धर्मो V. I., P. II.,
 346, 14.
 आप एव सदा पूताः V. I., P. I.,
 287, 4.
 आपस्काले स्वयं कुर्वन् V. I., P. II.,
 5, 7.
 आपस्त्रपि च कष्टास्तु V. I., P. II.,
 5, 3.
 आपहतः सम्प्रगृह्णन् V. II., P. I.,
 414, 2.
 आपहतो विना तोयं V. II., P. II.,
 141, 1.
 आपद्धमेषु यत् प्रोक्तं V. II., P. I.,
 236, 12.
 आपस्तम्बाः षड्विंशतिः V. I., P. II.,
 448, 15.
 आपचनमौ तीर्थे च V. I., P. II.,
 334, 2.
 आपद्यपि च कष्टायां V. I., P. II.,
 257, 17.
 आपद्यपि न कांस्ये तु V. I., P. II.,
 191, 10.
 आपवृत्तिर्दिज्ञाम्यायाम् V. I., P. I.,
 136, 10.
 आपीनहस्त-पारां च V. I., P. II.,
 56, 3.
 आपोशनक्रियापूर्वं V. I., P. II.,
 43, 7.
 आपोशानं प्रदायाथ V. I., P. II.,
 421, 8.
 आपोहिष्टेत्मापश्च V. I., P. I., 275, 8.
 आपोहिष्टेष्ट्यैः कुर्यात् V. I., P. I.,
 293, 3.
 आपः पुण्याः पवित्राश्च V. I., P. I.,
 275, 4.
 आपः पुनन्तु V. I., P. I., 55, 8.
 आपः प्रदाय V. I., P. I., 408, 11.
 आपः पुनन्तु मन्त्रेण V. I., P. I.,
 297, 10.
 आपः पुनन्तु मध्याह्ने V. I., P. I.,
 295, 7.
 आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I.,
 191, 5.
 आपः शुद्धा भूमिगताः V. II., P. I.,
 155, 12.
 आपः स्रग्भाजनस्याः V. II., P. I.,
 444, 1.
 आपः स्वभावतो मेध्याः V. I., P. I.,
 287, 7.
 आपः त्रियोऽथ विधिवत् V. I., P. I.,
 146, 11.
 आपः शक्तोऽर्थदः साधुः V. I., P. I.,
 146, 9.
 आप्यायनाय भूतानां V. I., P. I.,
 385, 7.
 आप्यायस्व V. II., P. I., 299, 14.

आप्रापणात् V. I., P. II., 193, 1.
 आप्रुतान् पुनराचान्तान् V. I., P. II.,
 292, 14.
 आन्हिके कृच्छ्रपादेः स्यात् V. II.,
 P. I., 424, 10.
 आ ब्रह्मस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I.,
 361, 1.
 आभ्युद्देशिके V. I., P. II., 459, 10.
 आमन्त्रणं विना भुक्त्वा V. II., P.
 II., 252, 12.
 आमन्त्रितश्चिरं नैव V. I., P. II.,
 267, 1.
 आमन्त्रितश्च यो विप्रो V. I., P. II.,
 366, 15.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II.,
 367, 12.
 आमन्त्रितस्तु यः श्राद्धे V. I., P. II.,
 367, 16.
 आमन्त्रितस्तु ते विप्राः V. I., P. II.,
 366, 1.
 आमन्त्र्य गच्छेत् V. I., P. II., 50, 6.
 आमं पूयति संसारे V. I., P. II.,
 41, 4.
 आमं मांसं घृतं क्षौद्रं V. II., P. I.,
 115, 3.
 आमं वा यदि वा पक्कं V. II., P. I.,
 376, 3.
 आमपात्रेऽन्नमाशय V. I., P. II.,
 287, 9.
 आममेवादहीतान्त्यात् V. I., P. II.,
 41, 3.
 आमश्राद्धं द्विजः कुर्यात् V. I., P. II.,
 334, 13.
 आमश्राद्धं द्विजैः कार्यं V. I.,
 P. II., 334, 6.
 आमश्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II.,
 334, 3.

आमश्राद्धे तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 425, 3.
 आमश्राद्धे भवेदर्थं V. II., P. I.,
 425, 16.
 आमश्राद्धाशने चिराजं V. II., P. I.,
 392, 6.
 आमिषेण तु यल्लिप्तं V. II., P. I.,
 172, 3.
 आमृत्योश्चाचरन् शौचं V. I., P. I.,
 233, 9.
 आमृत्योः श्रियमन्विच्छेत् V. I.,
 P. II., 133, 14.
 आम्रान्तमानुरस्ताने V. I., P. I.,
 287, 11.
 आम्र-पुन्नाग-बिल्वानाम् V. I., P. I.,
 252, 1.
 आम्रान् पालेवतानि क्षून् V. I., P. II.,
 370, 6.
 आम्रे फलार्थं इत्यादि V. I., P. I.,
 57, 4.
 आयतं पर्वतः कृत्वा V. I., P. I.,
 237, 5.
 आयसं तैजसं पात्रं V. II., P. I.,
 302, 2.
 आयान्ति तस्मात्तदहः V. I., P. II.,
 23, 17.
 आय्याहीन्द्र पथिभिरीळितेभिः V. I.,
 P. II., 65, 15.
 आयुः क्षीणा दिवा निद्रा V. I., P. I.,
 439, 3.
 आयुः सुवर्णकाराजं V. II., P. I.,
 378, 8.
 आयुरस्य निकृन्तामि V. II., P. II.,
 235, 17.
 आयुर्वर्षं यशो वर्चः V. I., P. I.,
 252, 11.
 आयुर्वृद्ध्यादिकं पश्चात् V. II., P. II.,
 280, 8.

- आयुष्मन्तं सुतं विन्देत् V. I., P. II.,
 438, 16.
 आयुष्यं प्राङ्मुखो भुङ्क्ते V. I.,
 P. I., 429, 18.
 आयुष्मान् भव सौम्येति V. I., P. I.,
 324, 1.
 अयोगवश्च क्षत्ता च V. I., P. II.,
 121, 5.
 आरम्भरचिता ऽधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भरचिता ऽधैर्यम् V. II., P. II.,
 216, 9.
 आरम्भे सर्वकृच्छ्रणां V. II., P. II.,
 195, 13.
 आरण्यानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
 380, 13.
 आरनालं तथा क्षीरं V. II., P. I.,
 416, 5.
 आरब्धस्यानुगुण्येन V. II., P. II.,
 277, 1.
 आरभन्ते क्रमेणैव V. II., P. II.,
 277, 11.
 आरभेत नवैः पात्रैः V. I., P. II.,
 368, 5.
 आराधयेन्महादेवं V. I., P. I.,
 372, 6.
 आराम- V. II., P. II., 132, 8.
 आराम-तटाको- V. II., P. II.,
 120, 6.
 आरुणिः प्रजापतेः V. I., P. II.,
 167, 1.
 आरुढपतितस्यैव V. II., P. I.,
 372, 13.
 आरुढपतिताज्जातो V. II., P. I.,
 306, 6.
 आरुढपतिते चैव V. I., P. I.,
 188, 17.
 आरोग्यं वारुणे V. I., P. II.,
 314, 9.
 आरोग्य-पुत्र-मित्रार्थी V. I., P. I.,
 288, 4.
 आरोग्यमथ सौभाग्यं V. I., P. II.,
 315, 8.
 आरोहणं गोवृष-कुञ्ज- V. II., P. II.,
 3, 2.
 आर्तं न चानुकम्पन्ते V. II., P. I.,
 9, 11.
 आर्तः कुर्याद्यथाशक्ति V. I., P. I.,
 230, 3.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 163, 16.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 164, 1.
 आर्त्तवाभिप्लुता नारी V. II., P. I.,
 164, 11.
 आर्त्तवा रजसा प्रोक्ता V. II., P. I.,
 167, 2.
 आर्तवे देश-कालानां V. I., P. II.,
 334, 5.
 आर्त्तानां मार्गमाणानां V. II., P. I.,
 234, 3.
 आर्त्तानामन्नदानं च V. I., P. I.,
 191, 7.
 आर्तिं वा मंहर्ती याति V. II., P. I.,
 235, 12.
 आर्द्रचर्माऽसृगित्येतद् V. II., P. I.,
 366, 9.
 आर्द्रं तृणं गोमयं V. I., P. I.,
 241, 8.
 आर्द्रपादस्तु भुञ्जीयात् V. I., P. I.,
 415, 15.
 आर्द्रवश्च दक्षैते तु V. I., P. II.,
 403, 12.
 आर्द्रवासा जले कुर्यात् V. I., P. I.,
 249, 5.
 आर्द्रवासाश्चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 301, 19.

- आर्द्रवासास्तु हेमन्ते V. I., P. II.,
 143, 15.
 आर्द्रायां शौर्यमामोति V. I., P. II.,
 312, 12.
 आर्थिकः कुलमित्रश्च V. II., P. I.,
 431, 6.
 आर्षश्चैवाथ दैवश्च V. I., P. II.,
 45, 10.
 आर्षे गोमिथुनं शुल्कं V. I., P. II.,
 88, 6.
 आर्षोडाजः सुतर्हीर्हीन् V. I.,
 P. II., 86, 17.
 आलस्यादन्नदोषाच्च V. II., P. I.,
 9, 15.
 आर्तनोल्लेखन- V. II., P. I., 176, 2.
 आवाहन-स्वधाकार- V. I., P. I.,
 38२, 13.
 आवाहनामौकरण- V. I., P. II., 447,
 15.
 आवाहयेदनुज्ञातो V. I., P. II., 403, 5.
 आविकं मार्गमौष्टं च V. I., P. II.,
 376, 17.
 आविकं वैद्यस्य V. I., P. II.,
 35, 20.
 आविकं सन्धिनीक्षीरं V. I.,
 P. II., 380, 12.
 आवृत्य प्राणमायम्य V. I., P. II.,
 432, 17.
 आशापहर्ता तु नरः V. II., P. II.,
 225, 7.
 आशिषं वा कुरुश्रेष्ठ V. I., P. I.,
 324, 17.
 आशौचम् V. I., P. II., 256, 4.
 आशौचं तु भवेत्तस्य V. I., P. II.,
 277, 4.
 आशौचं न भवेत्लोके V. I., P. II.,
 258, 10.
 आशौचं पक्षिणीं रात्रिं V. I.,
 P. II., 251, 12.
 आशौचं पुनरागच्छेत् V. I., P. II.,
 265, 2.
 आशौचं बान्धवानां तु V. I., P. II.,
 241, 16.
 आशौचान्तं मृजेच्छिन्नं V. I., P. I.,
 226, 18.
 आशौचमुदकं पिण्डम् V. I., P. II.,
 458, 8.
 आशौचमन्तरा दशौ V. I., P. II.,
 291, 3.
 आशौचस्य च-न्हासेऽपि V. I.,
 P. II., 289, 19.
 आशौचान्ते ततः सम्यक् V. I.,
 P. II., 294, 4.
 आशौचापगमे V. II., P. I., 420, 5.
 आशौचे तु व्यतिक्रान्ते V. I., P. II.,
 330, 20.
 आशौचे तु सगुत्पन्ने V. I., P. II.,
 24, 4.
 आशौचे यस्तु शूद्रस्य V. II., P. I.,
 421, 5.
 आशौचोपरमे कार्यम् V. I., P. II.,
 23, 7.
 आस्नानादनुब्रज्य V. I., P. II.,
 235, 15.
 आश्रमत्रयमुक्तस्य V. I., P. II.,
 182, 1.
 आश्रमी चेत्तप्तकृच्छ्रं V. I., P. II.,
 157, 2.
 आश्रमे वृक्षमूले वा V. II., P. II.,
 57, 7.
 आश्रमेषु यथाकालं V. I., P. I.,
 457, 11.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. I.,
 285, 13.
 आश्रयः शस्त्रदाता च V. II., P. II.,
 62, 14.
 आश्रितस्याऽपि विदुषः V. II., P. I.,
 325, 9.

- आश्वयुक्शुक्लवर्णी V. I., P. I.,
 155, 16.
 आषाढस्याथ दशमी V. I., P. I.,
 156, 2.
 आषाढस्यापि दशमी V. I., P. II.,
 311, 15.
 आषाढादिचतुर्मासं V. I., P. I.,
 281, 6.
 आषाढादींश्च चतुरः V. I., P. II.,
 183, 7.
 आषाढासु यशः प्राप्तिः V. I.,
 P. II., 313, 2.
 आषाढीमवधिं कृत्वा यः पक्षः V. I.,
 P. II., 321, 5.
 आषाढीमवधिं कृत्वा पञ्चमं V. I.,
 P. II., 321, 2.
 आषाढ्यां V. II., P. II., 189, 5.
 आषाढ्यां प्रौष्ठपद्यां वा V. I., P. II.,
 127, 16.
 आषाढ्यामथ कार्तिक्यां V. I.,
 P. II., 310, 10.
 आषाढ्याः पञ्चमः पक्षः V. I.,
 P. II., 320, 6.
 आ षोडशाद्वालाः V. II., P. I., 122, 5.
 आ षोडशाद् ब्राह्मणस्य V. I.,
 P. II., 31, 12.
 आ सङ्गवान्तः प्रतः V. I., P. I.,
 314, 6.
 आसनं चैव यानं च V. I., P. I., 470, 1.
 आसनं चोरयित्वा तु V. II., P. II.,
 256, 12.
 आसनं पात्रलोपश्च V. I., P. II.,
 184, 11.
 आसनं शयनं यानं V. II., P. I.,
 190, 16.
 आसनं शयनं यानं V. II., P. I.,
 187, 9.
 आसनं संस्पृशन् V. I., P. II., 399, 6.
 आसनाच्छयनाद्यानात् V. II., P. I.,
 28, 2.
 आसनादुत्थितस्तस्मिन् V. I., P. I.,
 432, 12.
 आसनानि विचित्राणि V. II., P. II.,
 262, 1.
 आसनारूढमन्त्राद्यं V. I., P. II.,
 377, 1.
 आसनाऽऽवसथौ शय्यां V. I., P. I.,
 401, 5.
 आसने चासनं दद्यात् V. I., P. II.,
 402, 10.
 आसनेषुपकृतेषु V. I., P. II.,
 399, 2.
 आसनेषु सदर्थेषु V. I., P. II., 398,
 18.
 आ समाप्तेः शरीरस्थं V. I., P. II.,
 50, 16.
 आ समवर्तनान् कुर्यात् V. I.,
 P. II., 44, 18.
 आसाद्य सहपिण्डत्वं V. I., P. II.,
 445, 17.
 आसां महर्षिचर्याणां V. I., P. II.,
 146, 4.
 आसामन्यतमां गत्वा V. II., P. I.,
 324, 18.
 आ सायं कर्मणः प्रातः V. I., P. I.,
 314, 15.
 आ सायमाहुतेः V. I., P. I., 314, 11.
 आ सायं आरुशालायां V. I.,
 P. II., 440, 15.
 आसीनः V. I., P. I., 44, 7.
 आसीनः पश्चिमां सन्ध्यां V. I.,
 P. I., 300, 14.
 आसीनः प्राङ्मुखोऽभीयात् V. I.,
 P. I., 420, 10.

आसीनश्च स्थितो वापि V. II., P. II., 191, 4.	आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. I., 102, 9.
आसीनास्वापि चासिनो V. II., P. I., 246, 6.	आहिताग्निर्धन्यायं V. I., P. II., 286, 19.
आसीनास्वासीनः V. II., P. I., 249, 9.	आहिताग्निर्विशेषेण V. II., P. I., 376, 12.
आसुरं तद्भवेच्छ्राद्धं V. I., P. II., 442, 14.	आहिताग्निष्पस्थानं V. II., P. II., 141, 16.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 9.	आहिताग्निस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 378, 3.
आसुरादिविवाहेषु V. I., P. II., 457, 2.	आहिताग्निस्तु यो विप्रः V. II., P. I., 375, 9.
आस्तिक्यं ब्रह्मसंस्पर्शः V. I., P. II., 181, 12.	आहिताग्नेः पित्रर्चनं V. I., P. II., 333, 11.
आस्ते ब्रजति यो नित्यं V. I., P. II., 196, 14.	आहिताग्नेः सिनीवाल्यम् V. I., P. II., 452, 1.
आ स्नानकालं नास्तीयात् V. II., P. I., 163, 9.	आहुतिर्नातिपद्येत V. I., P. I., 314, 16.
आहरेज्जलमध्याह्ने V. I., P. I., 228, 4.	आहुतश्चाप्यधीयीत V. I., P. I., 151, 15.
आहरेन्मृत्तिकां विप्रः V. I., P. I., 227, 7.	आहुताध्यायी V. I., P. II., 49, 8.
आहवं च महीं लब्ध्वा V. I., P. I., 467, 17.	आहुता या तु वै भर्त्त्रा V. II., P. I., 31, 12.
आहवे निधनं कुर्यात् V. I., P. I., 467, 16.	आहुतोऽध्ययनं कुर्यात् V. I., P. I., 152, 10.
आहारं तु रहः कुर्यात् V. I., P. I., 225, 17.	आहुय दानं कन्यायाः V. I., P. II., 84, 13.
आहारं मेथुनं निद्रां V. I., P. I., 194, 4.	आहुय आवयेदेकः V. II., P. I., 236, 17.
आहारमात्राधिके V. I., P. II., 42, 10.	आहुतामन्यशौचार्यम् V. I., P. I., 228, 9.
आहारार्थं द्विजो दत्त्वा V. II., P. I., 302, 15.	आहुत्य दक्षिणामिं तु V. I., P. II., 412, 21.
आहारेषु च ये दोषाः V. II., P. II., 185, 5.	आहुत्य निवेदयेत् V. I., P. II., 50, 7.
आहिताग्निम् V. I., P. II., 22, 13.	इ.
आहिताग्नेर्द्विजाभ्यस्य V. II., P. II., 76, 9.	इह-स्तिपौ धानुर्निर्देशो V. II., P. I., 449, 5.

इच्छयाऽन्योन्यसंयोगः V. I., P. I., 85, 1.	इतरानपि सख्यादीन् V. I., P. I., 401, 1.
इच्छेत् त्रयोदशीश्राद्धं V. I., P. II., 326, 1.	इतरदितरास्मिन् V. I., P. II., 67, 17.
इज्यते भरतश्रेष्ठ V. I., P. I., 160, 2.	इत्यालोचनमर्थज्ञाः V. I., P. I., 120, 15.
इज्या-ऽध्ययन-दाने च V. I., P. I., 85, 4.	इत्येताः काश्यपेनोक्ताः V. I., P. II., 57, 12.
इदं सृष्टमिदं नेति V. I., P. II., 185, 9.	इतस्ततोऽश्नन् V. II., P. II., 258, 10.
इदं यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I., 169, 10.	इतिहास-पुराणानि V. II., P. II., 160, 2.
इदं शास्त्रं तु कृत्वाऽसौ V. I., P. I., 116, 6.	इतिहास-पुराणानां V. II., P. II., 119, 6.
इदं सामासिकं ज्ञेयं V. II., P. II., 216, 14.	इति मत्वा स्वदारेषु V. I., P. II., 102, 15.
इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 348, 2.	इत्येते चत्वारिंशत् V. I., P. II., 18, 18.
इतिहास-पुराणायैः V. I., P. I., 438, 20.	इत्यादि स्मृत्यन्तरवचनम् V. I., P. II., 331, 19.
इतिहास-पुराणानि V. I., P. I., 439, 4.	इतिमलावहानि V. II., P. II., 138, 6.
इत्युच्चार्य स्वहस्तेन V. I., P. I., 434, 5.	इति कल्पयित्वाऽथ सावित्र्या V. I., P. I., 373, 14.
इत्युक्तवोक्त्वा प्रियावाचः V. I., P. II., 437, 17.	इतरेषां तु वर्णानां V. II., P. I., 55, 12.
इत्येतदखिलं प्रोक्तम् V. I., P. I., 444, 8.	इति सञ्चिन्त्य गच्छेद्युः V. I., P. II., 253, 2.
इति जाति- V. II., P. II., 136, 10.	इतरेषां पशूनां तु V. II., P. I., 340, 16.
इत्ययमर्चणम् V. II., P. II., 190, 4.	इत्युपपातकानि V. II., P. II., 101, 1.
इति धर्मप्रणेताः V. I., P. I., 108, 10.	इत्येष मुनिभिः प्रोक्तः V. I., P. II., 58, 20.
इत्युच्चार्य नरो दद्यात् V. I., P. I., 337, 3.	इतरेष्ववशिष्टेषु V. I., P. II., 87, 3.
इति ते संशयो माभूत् V. I., P. I., 449, 11.	इन्द्रं मित्रं वरुणमग्निमाहुः V. I., P. I., 209, 6.
इत्यममन् द्विजः श्राद्धं V. I., P. I., 425, 11.	इन्द्रस्य वज्रोऽसि V. I., P. II., 168, 5.
इत्येतैर्लक्षणेयुक्तान् V. I., P. II., 359, 14.	इन्द्रः शुद्ध इत्युच्चाऽऽपः V. I., P. I., 274, 6.

- इन्द्रः शुद्धा ऋचश्चापः V. II., P. I.,
 301, 16.
 इन्द्रा-ऽनिल-यमा-ऽर्कोणाम् V. I.,
 P. I., 447, 20.
 इन्द्राय V. II., P. II., 188, 4.
 इन्द्रायेन्द्रपुरुषेभ्यः V. I., P. I.,
 384, 3.
 इन्द्रियाणि तु सर्वाणि V. I., P. I.,
 96, 9.
 इन्द्रियाणां निरोधेन V. I., P. II.,
 194, 17.
 इन्द्रियाणि यशः स्वर्गम् V. I., P. I.,
 169, 19.
 इन्द्रियार्थेषु सर्वेषु V. II., P. I.,
 10, 8.
 इन्द्रुक्षय-गजच्छाया V. I., P. II.,
 310, 16.
 इन्द्रुक्षये मासि मासि V. I., P. II.,
 308, 4. 445, 11.
 इन्द्रो धाता भगः पूषा V. I., P. I.,
 358, 3.
 इन्धनार्थे हुमच्छेदः V. II., P. II.,
 103, 3.
 इन्धनार्थमशुष्काणां V. II., P. I.,
 16, 12.
 इध्मार्थमथ यूपार्थे V. I., P. I.,
 160, 11.
 इमं मे वरुण V. I., P. I., 298, 18.
 इमं लोकं मातृभक्त्या V. I., P. I.,
 377, 10.
 इमां स्वमिन्द्रमीदृः V. I., P. II.,
 105, 16.
 इमा रुद्राय तवसे V. II., P. II.,
 279, 13.
 इमारुद्राय सूक्तं तु V. II., P. II.,
 280, 1.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. I.,
 13, 19.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. I., P. I., 34, 9.
 इयं विशुद्धिरुदिता V. II., P. II.,
 60, 12.
 इरावत्याम् V. I., P. II., 306, 15.
 इषुं गृह्णाति V. I., P. II., 98, 18.
 इषे त्वा V. I., P. II., 135, 15.
 इष्टं स्यात् क्रतुभिस्तेन V. I., P. I.,
 447, 6.
 इष्टका-लोष्ट-पाषाणैः V. I., P. I.,
 254, 1.
 इष्टान् भोगान् हि वो देवाः V. I., P. I.,
 159, 14.
 इष्टान्वा यदि वा ऽनिष्टात् V. I.,
 P. II., 336, 18.
 इष्टिश्चाद्धे क्रतुर्वक्षः V. I., P. II.,
 403, 15.
 इष्टिं वैश्वानरीं कुर्यात् V. I., P. II.,
 159, 10.
 इष्टिं वैश्वानरीं कृत्वा V. I., P. II.,
 156, 10.
 इष्टीनां पशुबन्धानाम् V. II., P. II.,
 198, 16.
 इष्टैः सार्धं तु विधिवत् V. I., P. II.,
 448, 14.
 इष्ट्वा च शक्तितो यज्ञैः V. I., P. II.,
 150, 6.
 इष्ट्वा भैक्षाशिनो नित्यं V. II., P. II.,
 128, 14.
 इष्ट्वा प्रथमे यामे V. II., P. II.,
 161, 11.
 इष्यतेऽनुमहस्तेषां V. II., P. I.,
 130, 12.
 इष्वस्त्रधारकाचार्यो V. I., P. II.,
 359, 11.
 इह चाशुचि चैकेषां V. II., P. II.,
 214, 4.
 इह जन्मानि गृह्णन् V. II., P. I.,
 377, 10.

इह जन्मनि शुद्धास्ते V. II., P. II.,
224, 15.

इह दुश्चरितैः केचित् V. II., P. II.,
246, 16.

इह मानुषलोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
231, 6.

इहलोकसृष्टानां च V. II., P. II.,
262, 3.

इहवाऽमुत्र वाऽक्षस्य V. II., P. II.,
276, 10.

इह शत्रुगृहे बद्धाः V. II., P. II.,
264, 7.

इहाल्पमपि कृत्वा तु V. II., P. II.,
209, 9.

इहैव फलदं कर्म V. II., P. II., 276,
11.

इहैव सा शुनी गृध्री V. II., P. I.,
350, 13.

ई.

ईक्ष्यन्ती जपेत् सूक्तं V. II., P. II.,
280, 3.

ईतयो व्याधयस्तन्त्री V. I., P. I.,
132, 17.

ईदृशस्य हि धर्मस्य V. I., P. I., 88, 11.

ईर्ष्यालुः V. II., P. II., 258, 10.

ईर्ष्याबण्डश्च सेव्यश्च V. I., P. II.,
76, 5.

ईशः सर्वस्य जगतः V. I., P. I.,
421, 4.

ईशानं त्वां भुवनानाम् V. I., P. I.,
374, 13.

ईशानिन विरोदेन V. I., P. II., 14, 7.

ईशानेनाऽयं वा रुद्रैः V. II., P. I., 372, 8.

ईश्वरः स कथं भावैः V. II., P. II.,
213, 13.

ईषद्धीतं नृवं ईक्षेत् V. I., P. I., 264,
14.

उ.

उक्तलक्षणसम्पन्नैः V. I., P. II.,
337, 1.

उक्तानां यतिपात्राणाम् V. I., P. II.,
184, 15.

उक्त्वा विरजसं मन्त्रम् V. I., P. II.,
187, 12.

उक्तास्तवेमास्तु V. II., P. II., 272,
15.

उक्तो वर्णधर्मश्चाश्रमधर्मश्च V. II.,
P. I., 10, 18.

उभ्रगन्धीन्यगन्धीनि V. I., P. II.,
398, 18.

उच्छिष्टं न प्रमुञ्चयात् V. I., P. II.,
440, 8.

उच्छिष्टं पुरुषं स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
239, 2.

उच्छिष्टं संस्पृशेद्दिग्मः V. II., P. I.,
100, 10.

उच्छिष्टाजनिषेकं च V. I., P. I.,
224, 22.

उच्छिष्टभागधेयं स्यात् V. I., P. II.,
426, 9.

उच्छिष्टमितरस्त्रीणां V. I., P. I.,
425, 13.

उच्छिष्टलेपेपहतानां V. II., P. I.,
176, 12.

उच्छिष्टसन्निधानं तु V. I., P. II.,
429, 8.

उच्छिष्टसन्निधौ पिण्डान् V. I.,
P. II., 428, 11.

उच्छिष्टस्य विशेषेण V. II., P. II.,
221, 10.

उत्सृष्टो गृह्यते यस्तु V. II., P. I.,
48, 2.

उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पृष्टौ V. I., P. II.,
400, 13.

- उच्छिष्टोच्छिष्टसंपृष्टो V. II., P. I.,
170, 19.
- उच्छिष्टोच्छिष्टसंस्पर्शा V. II., P. I.,
163, 1.
- उच्छिष्टदोषो नास्त्यत्र V. I., P. I.,
245, 11.
- उच्छिष्टभागदेयेभ्यः V. I., P. I.,
430, 15.
- उच्छिष्टमन्नं वातव्यं V. I., P. I.,
482, 13.
- उच्छिष्टः संपृष्टोद्विप्रो V. II., P. I.,
110, 5.
- उच्छिष्टः सह सम्भाषेत् V. II., P. I.,
108, 18.
- उच्छिष्टाः पितरो याप्ति V. I.,
P. II., 425, 15.
- उत्त यदीतासुः V. II., P. II.,
285, 13.
- उत्कृत्य वृषणौ वासि V. II., P. I.,
315, 12.
- उत्कृष्टायाऽभिरूपाय V. II., P. II.,
77, 5.
- उत्तानेन तु हस्तेन V. I., P. I.,
382, 12.
- उत्तमं चापि मानुष्यं V. II., P. II.,
244, 14.
- उत्तमं नाकमधिरोहति V. I., P. I.,
350, 1.
- उत्तमानाशुयाल्लोकान् V. I., P. II.,
228, 16.
- उत्तमैरुत्तमैर्नित्यं V. I., P. II., 74, 8.
- उत्तमेषूत्तमं कुर्यात् V. I., P. I.,
401, 6.
- उत्तमां सात्त्विकमेतां V. II., P. II.,
219, 2.
- उत्तरतः उमायै कल्पयामि V. I.,
P. I., 373, 12.
- उत्तर-पूर्वदेशे V. I., P. I., 384, 10.
- उत्तरमानसे V. I., P. II., 306, 10.
- उत्तरतः श्रियै V. I., P. I., 370, 1.
- उत्तराभिमुखान् विप्रान् V. I., P. II.,
399, 16.
- उत्तीर्णानां च पापानां V. II., P. II.,
246, 15.
- उत्तीर्य पीडयेद्वलं V. I., P. I.,
262, 2.
- उत्तीर्योदकमाचामेत् V. I., P. I.,
240, 5.
- उत्तरेऽक्षतसंयुक्तान् V. I., P. II.,
397, 21.
- उत्तरे पितृकार्ये तु V. I., P. I.,
430, 3.
- उत्तरे ब्रह्मयूपस्य V. I., P. II., 308, 1.
- उत्तरेषामुत्तरोत्तरः V. I., P. II.,
87, 10.
- उत्तरेषु तु षट्स्वङ्गिः V. II., P. I.,
195, 17.
- उत्थानेन प्रसादेन V. I., P. I.,
452, 19.
- उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं महद्भयम् V. I.,
P. I., 220, 16.
- उत्थायोत्थाय बोद्धव्यं किमद्य V. I.,
P. I., 220, 14.
- उत्थाय पश्चिमे यामे V. I., P. I.,
468, 7.
- उत्थाय पश्चिमे रात्रे V. I., P. I.,
221, 16.
- उत्थायार्कम्प्रति प्रोहेत् V. I., P. I.,
296, 4.
- उत्थाय वाससी शुक्ले V. I., P. I.,
262, 13.
- उत्पत्ति-प्रलयौ चैव V. I., P. I.,
186, 1.
- उत्पद्यते गृहे यस्य V. II., P. I.,
46, 9.

- उत्पन्ने सङ्कटे घोरि V. I., P. II.,
149, 17.
- उत्पादयेच्च कवचं V. I., P. II.,
188, 4.
- उत्पादक-ब्रह्मसाक्षीः V. I., P. I.,
334, 1.
- उत्पादयेत् पूनर्भूत्वा V. II., P. I.,
47, 2.
- उत्पाद्य धर्मतः पुत्रान् V. I., P. II.,
139, 18.
- उत्सादनं च गात्राणां V. I., P. II.,
47, 1.
- उत्साहः शस्त्रपाणित्वं V. I., P. I.,
454, 9.
- उदकं च तृणं भस्म V. I., P. I.,
429, 13.
- उदकं पिण्डदानं च V. I., P. I.,
22, 17.
- उदकं पिण्डदानं च V. I., P. II.,
224, 13.
- उदकं यच्च पक्कान्नं V. I., P. I.,
428, 7.
- उदकं चोदकान्तं च V. I., P. I.,
225, 14.
- उदक्यागमने त्रिरात्रम् V. II., P. I.,
337, 2.
- उदक्यास्पृष्टसङ्कुष्टं V. II., P. I.,
383, 4.
- उदक्या चोदितं चान्नं V. I., P. II.,
190, 1.
- उदक्यामपि चण्डालं V. I., P. I.,
428, 10.
- उदक्यां यदि गच्छेत V. II., P. I.,
336, 1.
- उदक्यां सूतिकां नारीं V. I., P. I.,
330, 13.
- उदक्या यदि वा भुङ्क्ते V. II., P. I.,
163, 8.
- उदक्या सूतिभिः स्नायात् V. I., P. I.,
278, 13.
- उदकस्रवमुदीच्यं स्यात् V. I., P. II.,
397, 3.
- उदकस्पर्शिता या च V. I., P. II.,
57, 10.
- उदकेनाऽऽमुराणां च V. I., P. I.,
237, 3.
- उदके फल-मूलेषु V. II., P. II.,
113, 2.
- उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा V. I., P. I.,
252, 7.
- उदङ्मुखस्तु देवानां V. I., P. II.,
397, 16.
- उदङ्मुखस्तु मध्याह्ने V. I., P. I.,
223, 4.
- उदङ्मुखेऽष्वाचमनमादौ V. I.,
P. II., 427, 19.
- उदङ्मुखो दिवा कुर्यात् V. I., P. I.,
228, 15.
- उदधानसन्निधौ V. I., P. I., 384, 14.
- उदये विधिवत् सन्ध्याम् V. I., P. II.,
179, 14.
- उदरव्याधियुक्तस्तु V. II., P. II.,
269, 2.
- उदरे दक्षिणे पार्श्वे V. I., P. I.,
267, 8.
- उदरे शूलसंयुक्तः V. II., P. II.,
239, 3.
- उदसौ कुक्षिशूली तु V. II., P. I.,
280, 12.
- उदस्तवासा उत्तिष्ठेत् V. I., P. I.,
226, 10.
- उदानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 7.
- उदाहरेत् स्वधाकारं V. I., P. II.,
465, 9.
- उदितं तं विजानीयात् V. I., P. I.,
314, 4.

- उदितेऽनुदिते चैव V. I., P. I.,
313, 14.
- उदितेषु V. II., P. II., 163, 16.
- उदित्युच्चा वा वारुण्या V. II.,
P. II., 43, 8.
- उदुत्यमिति मन्त्रेण V. I., P. I.,
296, 9.
- उदुम्बरं च कामेन V. II., P. I.,
404, 11.
- उद्दीप्यस्व इति V. I., P. I., 374, 15.
- उद्भूतेन जलेनैव V. II., P. I.,
164, 12.
- उद्भूतेऽप्यशुचिस्तावत् V. I., P. I.,
432, 10.
- उद्भूताश्चापि शुद्धयन्ति V. II., P. I.,
156, 5.
- उद्भूत्य तज्जलं सर्वं V. II., P. I.,
154, 11.
- उद्भूत्य चतुरः पिण्डान् V. I., P. I.,
286, 9.
- उद्भूत्योदकमादाय V. I., P. I.,
228, 14.
- उद्भूत्य वा यथाशक्ति V. I., P. I.,
389, 7.
- उद्भूत्य वामहस्तेन V. I., P. I.,
426, 11.
- उद्भूत्य वैश्वदेवान् V. I., P. I.,
408, 9.
- उद्भूत्य हविरासिच्य V. I., P. I.,
383, 8.
- उद्यन्तमस्तं यन्तम् V. I., P. I.,
290, 7.
- उद्ग्रन्थशोपघाते V. II., P. I.,
195, 6.
- उद्ग्रहं तमस्पर्शति V. I., P. II.,
192, 2.
- उद्ग्रहेत द्विजो भार्या V. I., P. II.,
54, 18.
- उद्वासनकाले ॐ भूः महादेवम् V. I.,
P. I., 375, 11.
- उद्वासनकाले ॐ भूः पुरुषं V. I., P. I.,
371, 8.
- उन्मत्तः किम्बिषी कुष्टी V. I., P. II.,
355, 19.
- उन्मत्तः पतितः कुष्टी V. I., P. II.,
90, 13.
- उन्मत्तोऽन्धश्च वज्र्याः स्युः V. I.,
P. II., 351, 5.
- उन्मादस्वग्दोषो V. I., P. II.,
349, 7.
- उपकारं यथा भर्तुर V. II., P. I.,
55, 14.
- उपकूर्वाणस्तु यत् कुर्यात् V. II.,
P. II., 49, 14.
- उपगम्य गुरुन् सर्वान् V. I., P. I.,
322, 8.
- उपगृह्यास्पदं चैव V. I., P. I.,
458, 2.
- उपजप्यानुपजपेत् V. I., P. I., 459,
11.
- उपेतारमुपेयं च V. I., P. I., 470, 3.
- उपतिष्ठन्ति वै सन्ध्यां V. I., P. I.,
301, 5.
- उपतिष्ठतामित्यक्षय्य-V. I., P. II.,
447, 16.
- उपतिष्ठेत् तथा कुर्यात् V. I., P. I.,
152, 2.
- उपतिष्ठेत् सूर्यं तु V. I., P. II., 187,
11.
- उपनयनं पुनः कुर्यात् V. II., P. I.,
403, 15.
- उपनयनादूर्ध्वं V. I., P. II.,
197, 7.
- उपनिषद्दमावर्तयेत् V. I., P. II.,
195, 13.

- उपनीय तु तत्सर्वं V. I., P. II., 419, 11.
 उपनीय तु यः शिष्यं V. I., P. I., 148, 6; 333, 16.
 उपनीते तु विषमं V. I., P. II., 235, 6.
 उपन्यासक्रमेणैव V. I., P. II., 207, 14.
 उपपातकजातानाम् V. II., P. II., 168, 15.
 उपपातकजातानाम् V. II., P. I., 44, 12.
 उपपातकस्तु क्रियाकुटो V. II., P. II., 125, 1.
 उपपातकिनस्त्वेते V. II., P. II., 106, 6.
 उपपातकयुक्तानाम् V. II., P. II., 204, 4.
 उपपातकशुद्धिः स्यात् V. II., P. II., 106, 12.
 उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 247, 8.
 उपपातकसंयुक्तो V. II., P. I., 245, 7.
 उपपत्तिमवस्थां च V. I., P. I., 230, 6.
 उपपन्नं तदित्याहुः V. I., P. II., 188, 19.
 उपमूलं सकृद्भूनाम् V. I., P. II., 391, 15.
 उपयुक्तानुशिष्टं च V. II., P. II., 117, 4.
 उपरिष्टादापादानाम् V. I. P. II., 313, 13.
 उपरुद्धो न सेवेत V. I., P. I., 225, 13.
 उपरुन्धारिमासीत् V. I., P. I., 459, 7.
 उपलिप्ते शुचौ देशे V. I., P. I., 415, 7.
 उपलिप्ते समे स्थाने V. I., P. I., 414, 17.
 उपवासत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 163, 13.
 उपवासः V. II., P. II., 104, 3.
 उपवासस्त्रिरात्रं वा V. II., P. II., 204, 2.
 उपवासं तदा कुर्यात् V. I., P. II., 443, 10.
 उपवासं तु तक्रस्य V. II., P. II., 118, 2.
 उपवासेन चैकेन V. II., P. II., 171, 10.
 उपवासेन चैकेन V. II., P. I., 258, 4.
 उपवासेन तनुल्यं V. I., P. I., 417, 2.
 उपवासैस्त्रिभिः पूर्वा V. II., P. I., 161, 11.
 उपवासो भवेत्तस्य V. II., P. I., 405, 6.
 उपवासो यदा नित्यः V. I., P. II., 443, 9.
 उपविष्टेष्वनुग्राहः V. I., P. II., 400, 22.
 उपविष्टस्तु विष्णुव्रतम् V. I., P. I., 30, 9.
 उपवीतं बटोरैकं V. I., P. II., 33, 3.
 उपवीतं भूमौ V. I., P. II., 167, 11.
 उपवीती ततो भूत्वा V. I., P. II., 361, 19.
 उपस्थानं चन्द्रमसः V. II., P. I., 299, 16.
 उपस्थानं ततः कुर्यात् V. II., P. II., 131, 4.
 उपस्थानं व्रतादेशः V. II., P. I., 232, 7.

उपस्थानं स्वकैर्मन्त्रैः V. I., P. I., 297, 4.	उपास्ते सन्धिवेलायां V. I., P. I., 289, 4.
उपस्थाने च यत् प्रोक्तं V. I., P. II., 188, 16.	उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. II., 62, 15.
उपस्थितं गृहे विद्यात् V. I., P. I., 399, 9.	उपेक्षकः शक्तिमांश्चेत् V. II., P. I., 285, 14.
उपस्थिते विवाहे तु V. II., P. II., 255, 9.	उपेक्षा धैर्य-माधुर्ये V. I., P. II., 181, 15.
उपस्थितो हि न्यायेन V. II., P. I., 206, 9.	उपेयादीश्वरं चाय V. I., P. I., 338, 5.
उपस्थमुदरं जिह्वा V. I., P. I., 455, 18.	उपोषितश्चतुर्वेद्यां V. II., P. II., 161, 14.
उपस्थाय ततः शीघ्रम् V. II., P. I., 207, 6.	उपोष्यैकाहमादध्यात् V. I., P. I., 138, 10.
उपस्पृशस्त्रिषवणम् V. II., P. I., 299, 9.	उपोष्य द्वाद्वाहानि V. II., P. I., 370, 15.
उपस्पृशेच्चतुर्थस्तु V. I., P. I., 277, 14.	उभयतः प्रणवां V. I., P. I., 303, 14.
उपस्पृष्टोदकान् सम्यक् V. I., P. II., 399, 3.	उभयतः परिषेचनं V. I., P. I., 381, 2.
उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. I., 157, 17.	उभयतोऽग्नि- V. I., P. II., 28, 19.
उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. I., 156, 14.	उभयत्र द्वाद्वाहानि V. I., P. II., 211, 3; 217, 6.
उपाकर्मणि चोत्सर्गे V. I., P. II., 131, 7.	उभयत्र स्थितैर्दमैः V. I., P. I., 248, 16.
उपाकर्म न कर्तव्यं V. I., P. II., 129, 12.	उभयोः पादयोः सप्त V. I., P. I., 229, 12.
उपाकर्म न कुर्वीत V. I., P. II., 129, 7.	उभयोर्लोकयोर्देवि V. I., P. I., 167, 16.
उपाकृत्य V. I., P. II., 130, 2.	उभयोरप्यसौ शुद्धः V. I., P. I., 249, 3.
उपानत्-प्रेष्य-यानानि V. I., P. I., 183, 7.	उभयोः सप्त दातव्याः V. I., P. I., 229, 3.
उपाध्यायः पिता ज्येष्ठो V. I., P. I., 331, 13.	उभयोर्हि तयोर्दोषः V. II., P. I., 285, 2.
उपाध्यायान् दशाचार्यः V. I., P. I., 332, 14.	उभाभ्यामपि हस्ताभ्यां V. I., P. I., 352, 1.
उपानच्छेद-विष्मूत्रं V. II., P. I., 153, 18.	

- उभाभ्यामपि हस्ताभ्याम् V. I., P. I.,
 352, 10.
 उभाभ्यामप्यजीवंस्तु V. I., P. II.,
 4, 11.
 उभे सन्ध्ये तु कर्तव्ये V. I., P. I.,
 298, 11.
 उभे सन्ध्ये रविं भूप V. I., P. I.,
 152, 1.
 उभौ मध्वासवक्षीवौ V. II., P. II.,
 79, 10.
 उरसि त्रिंशत् दद्यात् V. II., P. I.,
 73, 18.
 उरःसंभराजन्यः V. I., P. I., 323, 5.
 उरःस्तम्भादुरस्तम्भी V. II., P. II.,
 247, 14.
 उरुरोगगणोपेताः V. II., P. II.,
 226, 13.
 उत्तरदेशमघोरैरेण V. II., P. II.,
 14, 3.
 उलूक-कुरर-द्वयेन- V. I., P. II.,
 388, 9.
 उल्लिख्यापहता इति V. I., P. II.,
 480, 22.
 उषस्युषसि यत्ज्ञानं V. I., P. I.,
 260, 8.
 उषस्युषोदयं V. I., P. I., 313, 12.
 उषा वा भन्वस्य V. II., P. II., 53,
 11.
 उषःकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. I.,
 258, 9.
 उषःकाले समुत्थाय V. I., P. II.,
 179, 9.
 उषित्वा तु गृहे द्विजः V. I., P. II.,
 139, 16.
 उष्ट्रानां समारुह्य V. II., P. II.,
 140, 7.
 उष्ट्रीं च महिषीं भासीं V. II., P. I.,
 402, 14.
 उष्णज्वरविनाशाय V. II., P. II.,
 279, 14.
 उष्णीषी वाऽपि नाऽऽचामेत् V. I.,
 P. I., 247, 8.
 उष्णे वर्षति शीते वा V. II., P. I.,
 248, 2.
 उष्णे वर्षति शीते वा V. II., P. I.,
 246, 9.
 ऊ.
 ऊढा च समगोत्रेण V. II., P. I.,
 310, 6.
 ऊढाऽपि देया साऽन्यस्मै V. I.,
 P. II., 91, 6.
 ऊढायाः पुनरुद्धाहं V. I., P. II.,
 91, 13.
 ऊढायाः पुनरुद्धाहं V. I., P. I.,
 134, 2.
 ऊनद्विवर्षे प्रेते V. I., P. II., 239,
 21; 244, 13.
 ऊनपञ्चाशदेतेषां V. I., P. II.,
 72, 6.
 ऊनभ्रातृं न कुर्वीत V. I., P. II.,
 450, 18.
 ऊनषाण्मासिकं षष्ठे V. I., P. II.,
 450, 8.
 ऊरु-जङ्घे षडित्याहुः V. II., P. I.,
 265, 16.
 ऊरुयां तु शतं दद्यात् V. II., P. I.,
 74, 2.
 ऊर्जस्वि-नर-नागांश्च V. I., P. I.,
 464, 11.
 ऊर्ध्वं गच्छति सा तत्र V. II., P. I.,
 58, 8.
 ऊर्ध्वं चतुर्ध्याः V. I., P. II., 322,
 20.
 ऊर्ध्वं जान्वोरधो नाभेः V. I., P. II.,
 187, 8.

- ऊर्ध्वं तु कालादेतस्मात् V. I., P. II.,
 81, 7.
 ऊर्ध्वं त्रिरात्रादप्सु V. II., P. I.,
 152, 1.
 ऊर्ध्वं त्रिरात्रांस्तनां तां V. II., P. I.,
 163, 17.
 ऊर्ध्वं नाभिर्यानि खानि V. II., P. I.,
 195, 9.
 ऊर्ध्वं पञ्चभ्यः V. I., P. II., 138, 10.
 ऊर्ध्वं प्राणान्तिकं ज्ञेयं V. II., P. II.,
 88, 4.
 ऊर्ध्वं प्राणांस्तुक्रामन्ति V. I., P. I.,
 323, 13.
 ऊर्ध्वं सत्यताम् V. I., P. II., 42, 7.
 ऊर्ध्वपुण्ड्रौ मृदा शुभ्रो V. I., P. I.,
 268, 1.
 ऊर्ध्वरेताः V. I., P. II., 133, 8.
 ऊ.
 ऊक्-सामाथर्व वेदोक्तात् V. I., P. I.,
 350, 13.
 ऊक्षादिसङ्गमोपेतं V. I., P. I., 193, 18.
 ऊक्षेष्ट्यामयणं चैव V. I., P. II., 141,
 12.
 ऊगन्ते मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 298, 9.
 ऊग्यजुःपारगो यश्च V. I., P. II.,
 342, 14.
 ऊग्यजुःसामभिर्दग्धो V. I., P. I.,
 154, 12.
 ऊग्वेदं धारयन् विप्रो V. II., P. I.,
 226, 7.
 ऊग्वेदे पौरुषं सूक्तम् V. I., P. I.,
 367, 8.
 ऊग्वेदमभ्यसेद्यस्तु V. II., P. II.,
 159, 14.
 ऊचं वाऽथ यजुर्वाऽपि V. I., P. I.,
 348, 1.
 ऊचा तु हव्यसि पिता V. I., P. II.,
 338, 14.
 ऊचो यजुषि सामानि V. I., P. II.,
 338, 11.
 ऊचो यजुषि सामानीति V. I., P. II.,
 345, 5.
 ऊजवः क्षेमसम्पन्नाः V. I., P. I.,
 144, 14.
 ऊजवस्ते तु सर्वे स्थुः V. I., P. II.,
 35, 8.
 ऊजवो र्भाः V. I., P. II., 459, 11.
 ऊजीषपक्तं भक्ष्यं स्यात् V. I., P. II.,
 384, 5.
 ऊजुर्मुदुः क्षमी दान्तः V. I., P. II.,
 341, 21.
 ऊणत्रयमपाकृत्य V. I., P. I., 154,
 15.
 ऊर्णं दत्त्वाधिकां वृद्धिं V. II., P. II.,
 240, 3.
 ऊणमस्मिन् सन्नयति V. I., P. II.,
 105, 5.
 ऊणानि त्रीण्यपाकृत्य V. I., P. II.,
 150, 3.
 ऊतं चेति पठित्वा V. I., P. I.,
 295, 15.
 ऊतं त्वा सत्येन V. I., P. I., 117, 10.
 ऊतं सत्यं च गायत्रीम् V. II., P. I.,
 301, 14.
 ऊतस्येति जपेत्सूक्तं V. II., P. II.,
 279, 5.
 ऊतमिति स्नाप्येन त्रीणि V. I., P. I.,
 370, 5.
 ऊतमिति स्नाप्येन त्वरितं V. I.,
 P. I., 378, 16.
 ऊतमुज्ज्वलशिलं ज्ञेयम् V. I., P. I.,
 341, 1.
 ऊता-ऽमृताभ्यां जीवेत V. I., P. I.,
 340, 15.
 ऊतावृत्तौ प्रयुञ्जानः V. II., P. II.,
 28, 10.

ऋतुकालं निरुक्तो वा V. I., P. II., 367, 6.	ऋत्विक् पुत्रो गुरुर्धाता V. I., P. I., 311, 14.
ऋतुकालाभिगमनं V. I., P. II., 104, 11.	ऋत्विक् पुत्रोऽथ वा पत्नी V. I., P. I., 311, 18.
ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 99, 1.	ऋत्विक् पुत्रादयो ह्येते V. I., P. II., 345, 16.
ऋतुकालाभिगामी स्यात् V. I., P. II., 104, 16.	ऋत्विक्-पुरोहिताचार्यैः V. I., P. I., 468, 11.
ऋतुकालेऽपि नारीणाम् V. I., P. II., 111, 9.	ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 10.
ऋतुत्रयमुपास्यैव V. I., P. II., 81, 13.	ऋत्विक्-श्वशुर- V. I., P. I., 326, 14.
ऋतुमत्यपि तिष्ठेत् V. I., P. II., 78, 6.	ऋभूणां V. I., P. I., 48, 19.
ऋतुमत्यां हि तिष्ठन्त्यां V. I., P. II., 78, 13.	ऋषभैकादशाश्च गा दद्यात् V. II., P. I., 95, 4.
ऋतुसान्धिषु भुक्त्वा वा V. I., P. I., 158, 2.	ऋषयो निष्कृतिं तस्य V. II., P. I., 14, 3; 201, 6.
ऋतुज्ञाता तु या शुद्धा V. I., P. II., 82, 7.	ऋषयश्चक्रिरे धर्मं V. I., P. I., 334, 14.
ऋतुः स्वाभाविकः स्त्रीणां V. I., P. II., 19, 16.	ऋषयो दीर्घसन्ध्यत्वात् V. I., P. I., 300, 17.
ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 1.	ऋषयो वा इन्द्रं V. I., P. I., 11, 3.
ऋतौ न गच्छेद्यो भार्या V. II., P. I., 35, 3.	ऋषि-देव-मनुष्याणां V. I., P. I., 337, 4.
ऋतौ न गच्छेद्भार्या वा V. II., P. II., 141, 17.	ऋषिसत्यं V. II., P. II., 187, 5.
ऋतौ नोपैति यो भार्याम् V. I., P. II., 100, 10.	ऋषीणामभिहोत्रेषु V. II., P. I., 248, 20.
ऋतौ भार्यामुपेयात् V. II., P. I., 297, 11.	ऋषीणामुषिता नित्यं V. I., P. I., 259, 1.
ऋतौ हि गर्भशङ्कित्वात् V. II., P. II., 4, 7.	ऋषीन् दर्भमयान् कृत्वा V. I., P. II., 131, 8.
ऋत्वागमांस्त्रीनतीत्य V. I., P. II., 93, 8.	ए.
ऋत्विजानां दीक्षितानां च V. I., P. II., 257, 14.	एकं गोमिथुनं द्वे वा V. I., P. II., 84, 16.
	एकं तु भोजयेद्विप्रं V. I., P. I., 387, 16.
	एकं तु वैणवं दण्डं V. I., P. II., 163, 13.

- एकं तु वैष्वं दण्डं V. I., P. II., 172, 22.
 एकं नाम्ना परं दूष्णीं V. I., P. II., 460, 15.
 एकं नाम्ना परं दुष्णीं V. I., P. II., 460, 15.
 एकं प्रेतस्य V. I., P. II., 455, 8.
 एकं सद्धिप्राः V. I., P. I., 209, 8.
 एक एव तु यो भुङ्क्ते V. I., P. I., 416, 5.
 एक एव शिवः साक्षात् V. I., P. I., 107, 8.
 एककाले गतासूनां V. I., P. II., 469, 17.
 एककालं चरेद्भैक्ष्यम् V. II., P. II., 59, 11.
 एककालं चरेद्भैक्षं V. I., P. II., 186, 6.
 एककालं समदनानो V. II., P. I., 320, 19.
 एकमासममावास्यादि- V. II., P. I., 300, 15.
 एकचित्वां समारुढौ V. I., P. II., 469, 11.
 एकत्र चतुर्गे मासान् V. I., P. II., 183, 1.
 एकत्र लोभाद्यो भिक्षुः V. I., P. II., 190, 3.
 एकत्वं सा गता भर्तुः V. I., P. II., 63, 6.
 एकदण्डं समाश्रित्य V. I., P. II., 178, 1.
 एकदण्डी त्रिदण्डी वा V. I., P. II., 179, 1.
 एकदण्डी भवेद्वापि V. I., P. II., 178, 13.
 एकदण्डी भवेद्वापि V. I., P. II., 178, 13.
 एकद्वित्रिचतुःपञ्च V. II., P. I., 22, 11.
 एकद्वित्रिदिनैरुनेः V. I., P. II., 450, 11.
 एकदेशं तु वेदस्य V. I., P. I., 333, 14.
 एकदेशे पृथक्कुर्यात् V. I., P. I., 272, 7.
 एकपक्षस्त्युपविष्टानां V. I., P. I., 427, 2.
 एकपक्षस्त्युपविष्टानाम् V. I., P. I., 429, 7.
 एकपक्षस्त्युपविष्टानां V. I., P. II., 436, 16.
 एकपर्यङ्कशयितौ V. II., P. II., 70, 11.
 एकपादं चरेद्भोधि V. II., P. I., 255, 4.
 एकपादं चरेद्भोधि V. II., P. I., 258, 5.
 एकपादेन तिष्ठेत् V. I., P. II., 144, 9.
 एकपिण्डः पृथक्शौचाः V. I., P. II., 61, 17.
 एकपूगं सुखारोग्यं V. I., P. I., 434, 14.
 एकभक्तं चरेत्पञ्चात् V. II., P. I., 345, 13.
 एकभक्तेन नक्तेन V. II., P. I., 268, 3.
 एकभक्तेन नक्तेन V. II., P. II., 171, 9.
 एकमप्यक्षरं यस्तु V. I., P. II., 53, 4.
 एकमप्याशयेनित्यं V. I., P. I., 188, 17.
 एकमप्याऽऽशयेद्विप्रं V. I., P. I., 388, 19.

एकमध्ययनं कुर्यात् V. II., P. II., 200, 11.	एकविंशतिरात्रस्तु V. II., P. II., 184, 2.
एकमेव दहत्यग्निः V. I., P. I., 448, 9.	एकविंशतिवर्षो वा V. I., P. II., 69, 10.
एकमेव यतीनां स्यात् V. I., P. II., 38, 4.	एकशफं नवम्याम् V. I., P. II., 317, 1.
एकमेव सकृदुक्त्वा V. II., P. I., 372, 8.	एकशफोभयदन्ताशने V. II., P. I., 408, 1.
एकरात्रं जले स्थित्वा V. II., P. I., 253, 6.	एकशम्यासनं पङ्क्तिः V. II., P. I., 28, 11.
एकरात्रं तु नाऽशीयात् V. II., P. I., 24, 18.	एकस्मिन् कृच्छ्रपादेन V. I., P. I., 168, 4.
एकरात्रं निराहारा V. II., P. I., 160, 18.	एकस्मिन् वृद्धयते वाक्ये V. I., P. II., 173, 7.
एकरात्रं पारेत्रज्य V. I., P. II., 181, 3.	एकस्मिन् द्वयोर्वैकोटिष्टविधिः V. I., P. I., 328, 7.
एकरात्रं हि निवसन् V. I., P. I., 397, 7.	एकस्मिन् वा बहुषु वा V. I., P. II., 409, 18.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. II., 182, 9.	एकस्मिन् विंशतिर्हस्ते V. I., P. I., 229, 13.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I., 389, 18.	एकस्मिन् सावने त्वह्नि V. I., P. I., 193, 11.
एकरात्रोपवासश्च V. II., P. I., 26, 17.	एकस्य तूभयत्वे V. I., P. I., 60, 7.
एकरात्रोषिताश्चापः V. II., P. I., 156, 6.	एकस्य बह्व्यो जायाः V. I., P. I., 91, 3.
एकवर्षे हते वत्से V. II., P. I., 242, 8.	एकस्यैव तु नो दद्यात् V. I., P. II., 326, 2.
एकवस्त्रो न भुञ्जीत V. I., P. I., 265, 14.	एकहायनमनडाहं V. II., P. I., 90, 15.
एकवासा विशुद्धात्मा V. I., P. II., 187, 2.	एकां व्रतां बहूनां तु V. II., P. I., 287, 3.
एकविंशति- V. II., P. II., 164, 3.	एकान्ते तु शुभे देशे V. I., P. I., 307, 18.
एकविंशतिभिश्चान्यैः V. II., P. I., 217, 12.	एकाममाधाय मनः V. I., P. II., 424, 24.
एकविंशतिरात्रं च V. II., P. II., 121, 18.	एकविंशतिगुणान् वापि V. II., P. II., 167, 7.
एकविंशतिरात्रं तु V. II., P. II., 151, 3.	

एकादश-नव-द्वि-त्रि- V. I., P. II., 157, 8.	एकाहमरणे पित्रोः V. I., P. II., 468, 13.
एकादशी कण्ठमध्ये V. I., P. I., 367, 16.	एकाहमर्चयेल्लिङ्गं V. I., P. I., 376, 2.
एकादशे कृष्णायसं V. I., P. II., 317, 20.	एकाहमशुचिर्भूत्वा V. I., P. II., 279, 5.
एकादशे पञ्चमे स्थुः V. I., P. II., 448, 11.	एकाहस्तु सपिण्डानां V. I., P. II., 250, 14.
एकादशेऽपि वा मासि V. I., P. II., 453, 9.	एकाहस्तु पुराणेषु V. I., P. II., 449, 9.
एकादशे स्त्रीजननी V. I., P. II., 114, 3.	एकाहेन तु कृच्छोऽयम् V. II., P. II., 191, 9.
एकादशे ऽह्नि तत्कुर्यात् V. I., P. II., 448, 13.	एकाहात् क्षत्रिये शुद्धिः V. I., P. II., 282, 17.
एकादशेऽह्नि यच्छ्राद्धं V. I., P. II., 298, 3.	एकाहाच्छुद्धयते विप्रो V. I., P. II., 208, 1.
एकादश्यां तथा धूणं V. I., P. I., 368, 8.	एकाहात्परतो ग्रामे V. I., P. II., 184, 13.
एकादश्यां तथा नारीं V. I., P. II., 110, 17.	एकाहं क्षपणं कृत्वा V. II., P. II., 141, 2.
एकादश्यां तथा रूप्यं V. I., P. II., 316, 1.	एकाहं तु पुराणेषु V. II., P. I., 423, 6.
एकादश्यां तु कर्तव्यं V. I., P. II., 332, 10.	एकाहं वैश्यः V. II., P. I., 422, 5.
एकादश्यां निराहारः V. II., P. II., 161, 12.	एकाहं सूतकं तत्र V. I., P. II., 251, 2.
एकान्नं तु भुञ्जीत V. I., P. II., 186, 18.	एकीभावेन भोक्तव्यं V. I., P. II., 415, 22.
एकानुत्क्रम्य कामार्थम् V. I., P. II., 114, 13.	एकेन तिष्ठताऽधस्तात् V. I., P. I., 178, 4.
एका लिङ्गे शुद्धे तिलः V. I., P. I., 229, 2.	एकेन पाणिना दत्तं V. I., P. II., 382, 17.
एका लिङ्गे करे सव्ये V. I., P. I., 228, 17.	एकैकं मासमग्नीयात् V. II., P. II., 178, 11.
एका वैश्यस्य V. I., P. II., 95, 16.	एकैकं पिण्डमग्नीयात् V. II., P. I., 460, 1.
एकाहधनिनोऽग्नेन V. II., P. II., 46, 3.	एकैकं द्वासयेत् पिण्डं V. II., P. I., 303, 7.
	एकैकं द्वासयेत् पिण्डं V. II., P. I., 299, 8.

- एकैकं वर्धयेत् पिण्डं V. II., P. I., 303, 5.
 एकैकमञ्जलिं देवाः V. I., P. I., 351, 8.
 एकैकन्यूनमुद्दिष्टं V. I., P. I., 257, 6.
 एकैकमथ वा द्वौ चीन् V. I., P. II., 364, 6.
 एकैकमपि विद्वांसं V. I., P. II., 339, 8.
 एकैकमेकैकस्य त्रींस्त्रीन् V. I., P. II., 363, 6.
 एकैकामेव V. I., P. II., 116, 10.
 एकैकस्य तु विप्रस्य V. I., P. II., 405, 8.
 एको नार्हति तत् कर्तुम् V. II., P. I., 131, 1.
 एकोऽनुगच्छन् तस्यार्थम् V. I., P. II., 287, 10.
 एको देवः V. I., P. I., 208, 16.
 एकोद्दिष्टं तु कर्तव्यम् V. I., P. II., 447, 2.
 एकोद्दिष्टं देवहीनम् V. I., P. II., 447, 14.
 एकोद्दिष्टं न कुर्वीत V. I., P. II., 458, 15.
 एकोद्दिष्टं परित्यज्य V. I., P. II., 446, 11.
 एकोद्दिष्टं तु यच्छ्राद्धं V. I., P. II., 300, 6.
 एकोद्दिष्टं स्रतैः कार्यं V. I., P. II., 328, 2.
 एकोद्दिष्टविधानेन V. I., P. II., 454, 6.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 18.
 एकोद्दिष्टे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 331, 9.
 एको भिद्युर्यथोक्तस्तु V. I., P. II., 180, 6.
 एको वा तावृशो वृण्डो V. I., P. II., 157, 11.
 एको वाऽध्यात्मवित्तमः V. II., P. I., 209, 6.
 एकः शयीत सर्वत्र V. I., P. II., 46, 5.
 एतं वै तमात्मानम् V. I., P. II., 152, 14.
 एतं वै तमात्मानं V. I., P. II., 107, 12.
 एतत्कष्टतमं विद्यात् V. I., P. I., 473, 11.
 एतत्कुच्छं तुलापुरुषं V. II., P. II., 184, 10.
 एतत्कृत्युगं नाम V. I., P. I., 182, 4.
 एतत्खलु वाव तपः V. I., P. I., 120, 3.
 एतज्जपेदूर्ध्वबाहुः V. I., P. I., 297, 13.
 एतच्चान्द्रायणं नाम V. II., P. I., 303, 10.
 एतच्छौचं गृहस्थस्य V. I., P. I., 229, 4.
 एतत्तपो विदुर्धीराः V. I., P. I., 128, 2.
 एतत्तु द्रव्यजे विद्यात् V. II., P. I., 166, 17.
 एतत्त्रयं प्रकुर्वाणः V. I., P. II., 180, 9.
 एतत्त्रयं समाश्रित्य V. I., P. I., 470, 4.
 एतत् पण्येषु भोक्तव्यं V. I., P. II., 383, 3.
 एतत्पातकमुक्तानां V. II., P. II., 191, 11.

- एतत् विपीलिक्रामभ्यं V. II., P. I.,
 303, 8.
 एतत् समाहितः कुर्यात् V. II., P. I.,
 244, 11.
 एतत् सर्वं भूः V. I., P. II., 176, 3.
 एतत् संवत्सरादूर्ध्वं V. II., P. I.,
 22, 15.
 एतदेव V. II., P. II., 66, 18.
 एतदेव V. II., P. II., 176, 2.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
 82, 2.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 97, 8.
 एतदेव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 99, 11.
 एतदेव व्रतं कुर्युः V. II., P. II.,
 107, 1.
 एतद्गयाशिरोनाम V. I., P. II.,
 308, 2.
 एतद् गृहीत्वा निष्क्रम्य V. I., P.
 II., 160, 11.
 एतद्धर्मस्य नानात्वं V. I., P. I.,
 81, 5.
 एतद्विदित्वा यः सन्ध्याम् V. I., P.
 I., 302, 13.
 एताद्विधानमातिष्ठेत् V. I., P. I.,
 472, 5.
 एतद् व्याप्तिमवेतेषां V. II., P. II.,
 215, 12.
 एतद्विष्णुपदं नाम V. I., P. I., 192,
 11.
 एतद्वै जरामर्यम् V. I., P. I., 165, 1.
 एतद्वै जरामर्यम् V. I., P. II.,
 186, 6.
 एतद्धः पितरो वासो V. I., P. II.,
 433, 10.
 एतद्भक्तं चरेत् सार्धं V. II., P. I.,
 44, 7; 329, 1.
 एतद्वृष्यशृङ्गवचनं V. I., P. II.,
 331, 16.
 एतन्महाव्रतम् V. II., P. I., 99, 2.
 एतन्मैथुनमष्टाङ्गं V. II., P. I.,
 312, 8.
 एतमर्थमपृच्छन्त V. I., P. I.,
 344, 9.
 एतसु एवाहम् V. I., P. II., 106, 7.
 एतमेव प्रव्राजिनो V. I., P. II.,
 175, 17.
 एतमेव विदित्वा V. I., P. II.,
 175, 17.
 एतमेव विधिं कृत्वा V. II., P. I.,
 300, 10.
 एतया निषाद-स्थपति V. I., P. I.,
 49, 5.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II.,
 149, 13.
 एतस्मिन्नेनसि प्राप्ते V. II., P. II.,
 126, 8.
 एतद्ध स्म वै तद्विद्वांसः V. I., P. II.,
 177, 9.
 एता एव V. II., P. II., 176, 3.
 एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P.
 I., 318, 8.
 एता गत्वा स्त्रियो मोहात् V. II., P.
 I., 318, 18.
 एतान् गुणान् सप्त परीक्ष्य देया V. I.,
 P. II., 75, 11.
 एतान् विगर्हिताचारान् V. I., P. II.,
 351, 16.
 एतान् हत्वा द्विजः कुर्यात् V. II.,
 P. I., 92, 2.
 एतानि क्रमशोऽश्नीयात् V. II., P.
 I., 244, 8.
 एतानि जप्तानि पुनन्ति जन्तून् V.
 II., P. II., 158, 1.
 एतानि नैव देयानि V. I., P. II.,
 376, 16.
 एताभि पतितानां तु V. II., P. I.,
 21, 5; 23, 15.

एतानि भक्षयेद्यस्तु V. I., P. I., 253, 4.	एतासामप्यभावे तु V. I., P. II., 34, 7.
एतानि यतिपात्राणि V. I., P. II., 191, 9.	एतास्तु गमनं कृत्वा V. II., P. I., 334, 10.
एतानि लोकगुप्त्यर्थं V. I., P. I., 187, 9.	एतास्तिन्नस्तु भार्यार्थं V. I., P. II., 64, 13.
एतानि वाहयन् विप्रो V. I., P. I., 380, 4.	एतास्तिन्नः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 321, 8.
एतानि विधिवत्कृत्वा V. II., P. I., 305, 9.	एते कालाः समुद्दिष्टाः V. I., P. II., 310, 17.
एतानि सततं पश्येत् V. I., P. I., 321, 6.	एते क्रमेण विप्राणां V. I., P. II., 17, 8.
एतानासाद्य संसारान् V. II., P. II., 266, 6.	एते गृहस्थप्रभवाः V. I., P. II., 17, 11.
एतानेवमर्चायित्वा V. II., P. I., 301, 12.	एते च दिव्याः पितरः V. I., P. I., 358, 6.
एतान्येव समस्तानि V. II., P. II., 181, 4.	एते दोषा भवन्तीह V. II., P. I., 376, 1.
एतान्येवाऽऽतुरस्य V. II., P. I., 402, 7.	एतेन V. II., P. II., 192, 12.
एतान्याहुः पवित्राणि V. II., P. I., 192, 11.	एतेन पिण्डो व्याख्यातः V. I., P. II., 455, 10.
एताभ्यश्चैव V. I., P. I., 384, 1.	एतेन शुद्धयते विप्रो V. II., P. I., 390, 2.
एताभ्यां श्रुतशुक्तस्य V. I., P. II., 407, 1.	एतेनाऽन्तेवासिनो V. I., P. II., 345, 2; 346, 1.
एतामवस्थां सम्प्राप्य V. I., P. II., 159, 8.	एतेनैव V. II., P. II., 180, 1.
एतामेव V. II., P. II., 285, 16.	एतेनैव चाण्डाली V. II., P. I., 809, 9.
एतावतैव विधिना V. I., P. II., 158, 16.	एतेनैवातिकृच्छ्रो व्याख्यातः V. II., P. I., 259, 16.
एताश्चान्याश्च राजेन्द्र V. I., P. I., 366, 1.	एतेनैवाभिषक्तो V. II., P. II., 152, 2.
एताश्चान्याश्च सेवेत V. I., P. II., 146, 8.	एते पञ्चतपो V. II., P. II., 114, 5.
एतांश्चैव प्रदीतांश्च V. I., P. I., 360, 1.	एते ब्राह्मणचण्डालाः V. II., P. I., 387, 7.
एतासां पावनार्थाय V. I., P. I., 380, 5.	एतेभ्योऽन्ये स्वभोज्यान्नाः V. II., P. I., 878, 13.
	एते रुद्राः समाख्याताः V. I., P. I., 358, 2.

- एते वै द्वादशाऽऽदित्याः V. I., P. I., 358, 5.
- एते व्यस्ताः समस्ता वा V. II., P. II., 203, 12.
- एते शूद्रेषु भोज्यान्नाः V. II., P. I., 431, 7.
- एतेषां निनहं यावत् V. I., P. I., 429, 2.
- एतेषां पादकृच्छ्रः स्यात् V. II., P. II., 118, 6.
- एतेषां ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I., 385, 12.
- एतेषां ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I., 387, 11.
- एतेषां भक्षणं कृत्वा V. II., P. I., 403, 6.
- एतेषामप्यभावे तु V. I., P. II., 34, 18.
- एतेषामुदकं पित्वा V. II., P. I., 371, 18.
- एतेषामेव जन्तूनां V. II., P. II., 255, 3.
- एतेषामेव देवानां V. I., P. II., 30, 17.
- एतेषामेव सर्वेषां V. II., P. II., 116, 16.
- एतेषामेव सर्वेषां V. II., P. I., 387, 9.
- एतेषु यश्चरते V. I., P. I., 167, 1.
- एतेषां यान्यपत्यानि V. I., P. II., 72, 2.
- एतेषां विक्रये कृच्छ्रं V. II., P. II., 118, 4.
- एतेष्वेवावसक्तस्तु V. I., P. I., 306, 10.
- एतेष्वविद्यमानेषु V. I., P. II., 48, 11.
- एते सर्वे V. I., P. I., 14, 5.
- एते सुनासहजानाम् V. I., P. I., 200, 11.
- एते हि योगाः सेनायाः V. I., P. I., 456, 18.
- एतैरङ्गुलिभेदैस्तु V. I., P. I., 266, 10.
- एतैरनङ्गान् न हि बन्धनीयो V. II., P. I., 275, 11.
- एतैरपि इतं यत्स्यात् V. I., P. I., 311, 15.
- एतैरेव गुणैर्युक्तः V. I., P. II., 75, 14.
- एतैरेव महायज्ञान् V. I., P. II., 141, 2.
- एतैर्द्वे द्विजस्याङ्गे V. II., P. I., 66, 13.
- एतैर्द्विजातयः शोभ्याः V. II., P. II., 154, 11.
- एतैर्युक्तस्य राजस्तु V. I., P. II., 207, 3.
- एतैः साकं कर्मयुक्तः V. I., P. II., 207, 2.
- एतैः सर्वेषु निष्णातो V. I., P. II., 177, 3.
- एतैः सर्वैः सुनिष्पन्नो V. I., P. II., 195, 3.
- एधोदकं मूलफलम् V. I., P. I., 202, 16.
- एनसां स्थूल-सूक्ष्माणं V. II., P. II., 169, 2.
- एभिरन्तरितं कृत्वा V. I., P. I., 429, 14.
- एभिर्धार्थमिदं सूत्रं V. I., P. II., 169, 7.
- एवं V. II., P. II., 247, 5.
- एवं कल्पास्त्वसंख्याताः V. I., P. I., 94, 10.
- एवं कश्चिदभ्युषिष्ठा V. II., P. I., 193, 18.

- एवं कृते नाम्नि V. I., P. II.,
 26, 6.
 एवं कृतोदकान् सम्यक् V. I., P.
 II., 292, 13.
 एवं क्षत्रिय-विद्-सूत्राः V. I., P. II.,
 118, 22.
 एवं गच्छन् स्त्रियं क्षामां V. I., P.
 II., 101, 8.
 एवं गृह्णन् कृत्वा V. I., P. I.,
 385, 6.
 एवं जप्यपरो नित्यं V. II., P.
 II., 28, 6.
 एवं तैः समनुज्ञातः V. II., P. I.,
 236, 8.
 एवं तैल-सर्पिषी V. II., P. I.,
 143, 2.
 एवं वण्डादिकैर्बुक्तं V. I., P. I.,
 153, 7.
 एवं वृद्धव्रतो नित्यं V. II., P. II.,
 59, 7.
 एवं द्वापरमासाद्य V. I., P. I.,
 132, 4.
 एवं द्विजात्युच्छिष्ट— V. II., P. I.,
 393, 7.
 एवं धनागमाः सर्वे V. I., P. I.,
 201, 10.
 एवं धर्मे चर्यमाणम् V. I., P. I.,
 57, 2.
 एवं धर्मे प्रवृत्तस्य V. I., P. I.,
 456, 11.
 एवं नरविशेषण V. II., P. II., 201, 4.
 एवं निमन्त्र्य नियमान् V. I.,
 P. II., 365, 7.
 एवं निरुद्धभोगं तु V. II., P. II.,
 276, 17.
 एवं न्यासविधिं कृत्वा V. I., P. I.,
 368, 2.
 एवं पक्षिषु सर्वेषु V. II., P. I.,
 78, 10.
 एवं पञ्चाक्षेण V. I., P. I., 420, 5.
 एवं परिषदादिष्टं V. II., P. I.,
 214, 11.
 एवं पापविशुद्धाश्च V. II., P. II.,
 243, 12.
 एवं पापान् समुद्धृत्य V. II., P. I.,
 234, 10.
 एवं प्रक्षीणपापानां V. I., P. I.,
 59, 5.
 एवं प्रदक्षिणावृत्को V. I., P. II.,
 458, 21.
 एवं प्रयत्नं कुर्वीत V. I., P. I.,
 471, 12.
 एवं ब्रह्महत्या—V. II., P. II., 163,
 8.
 एवं माता-ऽऽमहाचार्य- V. I., P. II.,
 289, 11.
 एवं मातुलानी-मातृ- V. II., P. I.,
 317, 19.
 एवमाचारसम्पन्नम् V. I., P. I.,
 146, 4.
 एवमात्मनि कर्माणि V. II., P. I.,
 11, 16.
 एवमादीनि चान्यानि V. I., P. II.,
 369, 16.
 एवमादिषु V. I., P. II., 307, 2.
 एवमादिषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
 195, 4.
 एवमेनः शमं याति V. I., P. II.,
 19, 1.
 एवमेव चरेद्बन्धं V. II., P. I., 97, 1.
 एवमेव विधिं कुर्यात् V. II., P. I.,
 71, 9.
 एवं योनिषु सर्वास्तु V. II., P. II.,
 244, 2.
 एवं यो ब्राह्मणो नित्यम् V. I., P.
 I., 249, 15.
 एवं यः सर्वभूतानि V. I., P. I.,
 362, 7.

एवं राजन्यां हत्वा V. II., P. I., 98, 13.	एष मे मण्डलं भित्वा V. I., P. II., 196, 19.
एवं वनाश्रमे तिष्ठन् V. I., P. II., 156, 6.	एष वा अनृणः V. I., P. II., 105, 1; 150, 13.
एवंविधस्य विप्रस्य V. I., P. II., 208, 6.	एष वोऽभिहितो धर्मो V. I., P. II., 153, 1.
एवं वैवस्वतः ग्राह V. II., P. I., 390, 7.	एष सर्वः समुद्दिष्टः V. II., P. II., 219, 3.
एवं वैश्यो राजन्यायाम् V. II., P. I., 332, 3.	एष स्वधर्मो विख्यातः V. I., P. II., 181, 19.
एवं-शीलसमाचारो V. II., P. II., 246, 1.	एषां त्रिरात्रमभ्यासात् V. II., P. II., 183, 10.
एवं शौचविधिं कृत्वा V. I., P. I., 233, 17.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. II., P. I., 381, 8.
एवं सञ्चरमाणस्तु V. II., P. II., 59, 12.	एषामन्नं न भोक्तव्यं V. I., P. II., 384, 21.
एवं सति नृपः शुद्धः V. I., P. II., 256, 3.	एषामन्यतमं यद्यत् V. II., P. II., 191, 7.
एवं सर्वमिदं राजा V. I., P. I., 71, 4.	एषा लाघवकार्येषु V. II., P. I., 217, 16.
एवं सर्वे विधायैवम् V. I., P. I., 474, 12.	एषां शुनाऽवलीढानां V. II., P. I., 145, 4.
एवं सुचरितप्रायश्चित्तो V. II., P. I., 249, 12.	एषा सम्यक् समाख्याता V. I., P. I., 171, 8.
एवं स्नात्वा ततः पश्चात् V. I., P. I., 262, 12.	एषु श्राद्धं न कुर्वति V. I., P. II., 324, 18.
एवं स्वात्तेजसा युक्तः V. I., P. I., 240, 6.	एषु सर्वेषु कुर्वति V. II., P. I., 91, 4.
एवं इत्वा च तच्छेषं V. II., P. I., 438, 2.	एषु स्त्री-तैल-मांसानि V. I., P. I., 253, 10.
एवंहाह V. II., P. II., 213, 5.	एषु स्नात्वा च पीत्वा च V. II., P. I., 111, 16.
एष एव क्रमो वृष्टो V. II., P. II., 245, 4.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 307, 12.
एष चान्द्रायणो V. II., P. I., 304, 5.	एष्टव्या बहवः पुत्राः V. I., P. II., 108, 13.
एष चान्द्रायणो मासः V. II., P. I., 300, 6.	एहोहीति तमाहुतयः V. I., P. I., 167, 5.

ऐ.

ऐकाग्र्यं V. I., P. II., 135, 9,
ऐमेयमजिनम् V. I., P. II., 32, 21.
ऐन्द्रवेन मृगारिष्ट्या V. II., P. II.,
115, 16.

ऐन्द्रं स्थानमुपासीताः V. I., P. II.,
257, 9.

ऐन्द्रामनेकादशकपालं V. I., P. I.,
166, 9; 70, 8.

ओ.

ओङ्कारं पूर्वमुच्चार्य V. I., P. I., 303,
11.

ओङ्कारेणैव मन्त्रेण V. I., P. I., 254,
19.

ओङ्कारपूर्वमाख्याताः V. II., P. I.,
301, 13.

ओङ्कारमावितः कृत्वा V. II., P. II.,
141, 2.

ओङ्कारस्थाय शब्दश्च V. I., P. I.,
34, 4.

ओं नमोहमाय V. II., P. II., 174,
13.

ओं भूः पुरुषम् V. I., P. I., 369, 8.

ओं भूर्भुवःसुवरोम् V. I., P. I., 371, 7.

ओम् भूर्भुवः स्वर्गम्— V. II., P. I.,
299, 18.

ओं भूः सावित्रीम् V. I., P. II.,
159, 13.

ओं भूरित्यादिना प्राप्त्य V. I., P. II.,
158, 15.

ओमापो ज्योतिरित्येतद् V. I., P. I.,
292, 11.

ओमित्येतमात्मानं V. I., P. II.,
176, 12.

ओषधय इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
403, 7.

ओषधीभ्योऽन्नम् V. I., P. I.,
105, 7.

ओषधीभ्यः स्वाहा V. I., P. I., 212,
12.

ओष्ठौ विलामकौ स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
242, 5.

औ.

औरसो धर्मपत्नीजः V. II., P. I.,
47, 14.

औरसः क्षेत्रजश्चैव V. II., P. I., 45, 9.

औरसः पुत्रिकापुत्रः V. II., P. I.,
47, 10.

औषधं स्नेहमाहारं V. II., P. I.,
283, 16.

औषधं स्नेहमाहारं V. II., P. I., 283, 6.

औष्टं गव्यं तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
31, 6.

और्ण-कौशेय-कुतप- V. II., P. I.,
180, 5.

औदुम्बराय दध्नाय V. I., P. I.,
361, 8.

औपासने पचने वा V. I., P. I., 381, 1.

औदुम्बरेण खड्गेन V. I., P. I.,
354, 5.

औमामहेश्वराश्चैव V. I., P. I., 109, 1.

औदुम्बराः V. I., P. II., 199, 2.

औदकैर्नैव विधिना V. I., P. II.,
429, 4.

औरभिको माहिषिकः V. I., P. I.,
351, 14.

औजसे V. I., P. II., 307, 2.

औद्मैकशकं क्षौणम् V. I., P. II.,
340, 5.

औरध्नेनाथ चतुरः V. I., P. II.,
373, 2.

क.

कण्डकि-क्षीरवृक्षोत्थं V. I., P. I.,
251, 11.

- कण्डं भिस्वा विनिर्यातौ V. I., P. I.,
 39, 5.
 कण्डं शिरो वा प्रावृत्य V. I., P. I.,
 247, 16.
 कण्डाभरणशेषेण V. II., P. I., 260,
 10.
 कण्डनी पेषणी चुल्ली V. I., P. I.,
 380, 3.
 कण्डूय पृष्ठतो गां तु V. I., P. I.,
 322 7.
 कण्डूरं श्वेतवृन्ताकं V. I., P. II.,
 378, 17.
 कन्धां कौपीनमाच्छाद्यम् V. I., P. II.,
 163, 12.
 कन्द-मूल-फलादीनि V. II., P. I.,
 405 3.
 कम्बले पदसूत्रे च V. II., P. II.,
 146, 4.
 कक्षवनदाही V. II., P. II., 258,
 11.
 कटफलं कौङ्कुणी द्राक्षा V. I., P.
 II., 369, 11.
 कटुकानि च सर्वाणि V. I., P. II.,
 374, 15.
 कणान् वा भक्षयेद्वेदे V. II., P. II.,
 82, 6.
 कण्वाश्रमे V. I., P. II., 307, 6.
 कतम आदित्या इति V. I., P. I.,
 206, 14.
 कतम इन्द्रः V. I., P. I., 206, 18.
 कतमे ते ज्यो देवा इति V. I., P.
 I., 206, 24.
 कतमे ते रुद्रा इति V. I., P. I.,
 206, 11.
 कतमे ते वसव इति V. I., P. I.,
 206, 7.
 कतमे पडिति V. I., P. I., 206, 21.
 कयश्चिद्व्यातिक्रामन् V. I., P. II.,
 366, 12.
 कयश्चित् ब्राह्मणी गच्छेत् V. II.,
 P. I., 330, 14.
 कथं तस्या भवेच्छौचं V. II., P.
 I., 169, 17.
 कथमसतः सञ्जायेत V. I., P. I.,
 102, 4.
 कदर्य-वद्ध-चोराणां V. II., P. I.,
 380, 11.
 कदर्य-वद्ध-चोराणां V. I., P. II.,
 384, 13.
 कदर्यस्य नृशंसस्य V. II., P. I.,
 385, 3.
 कदली नारिकेलं च V. II., P. II.,
 118, 5.
 कदा च नन्तरीरसि V. I., P. I.,
 299, 5.
 कदाचिदपि नाध्येयं V. I., P. I.,
 158, 12.
 कदाचित् सुकृतं कर्म V. II., P. I.,
 12, 10.
 कद्रुद्राय जपेत् सूक्तं V. II., P. II.,
 279, 11.
 कनकं विशाखासु V. I., P. II.,
 314, 4.
 कनक-माण-रजत- V. II., P. I.,
 175, 19.
 कनका-ऽन्ध-तिला-गावो V. II., P.
 II., 185, 8.
 कनखले V. I., P. II., 305, 15.
 कनिष्ठाङ्गुलिवत् स्थूलं V. I., P. I.,
 251, 13.
 कनिष्ठाङ्गुष्ठयोर्नाभिम् V. I., P. I.,
 238, 3.
 कनिष्ठा-तल्लयोः V. I., P. I., 235,
 16.
 कनिष्ठा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I.,
 418, 20.

- कनिष्ठा रक्षणी प्रोक्ता V. I., P. I.,
 310, 10.
 कनिष्ठास्तं नमस्येरन् V. I., P. I.,
 335, 4.
 कन्यां कन्यावेदिनश्च V. I., P. II.,
 316, 8.
 कन्याकां तु द्वितीयायां V. I., P.
 II., 315, 15.
 कन्यागते पञ्चमे तु V. I., P. II.,
 32, 10.
 कन्यागते सवितरि V. I., P. II.,
 323, 17.
 कन्यागते सवितरि V. I., P. II.,
 318, 6.
 कन्यागते सवितरि V. I., P. II.,
 321, 12.
 कन्यागांश्चमरी शूली V. II., P.
 II., 271, 1.
 कन्यां च गोत्रजां गत्वा V. II., P.
 II., 271, 2.
 कन्यां च बहुपुत्रां च V. I., P. II.,
 111, 11.
 कन्यां चैवानपत्यानां V. I., P. I.,
 191, 10.
 कन्यां ददद्ब्रह्मलोकं V. II., P. I.,
 156, 21.
 कन्यां ददद्ब्रह्मलोकं V. I., P. II.,
 79, 8; 81, 19.
 कन्यां ददाति शुल्केन V. II., P. II.,
 221, 20.
 कन्यादाने च विघ्नं यो V. II., P. II.,
 230, 9.
 कन्यादूषका V. II., P. II., 258, 4.
 कन्यादूषी V. II., P. II., 132, 15.
 कन्यादूषी V. II., P. II., 133, 2.
 कन्या-पुत्रविवाहेषु V. I., P. II., 461, 7.
 कन्याप्रदः पूर्वनाशे V. I., P. II., 80, 7.
 कन्याप्रदानं तस्यैव V. II., P. II.,
 102, 5.
 कन्याप्रदानमभ्यर्च्य V. I., P. II.,
 84, 19.
 कन्याप्रदानं विधिवत् V. I., P. II.,
 84, 17.
 कन्याप्रदानं स्वाच्छन्यात् V. I., P. II.,
 84, 21.
 कन्यानां दूषकाश्चैव V. I., P. II.,
 358, 13.
 कन्यानामसर्वर्णानां V. I., P. I.,
 134, 7.
 कन्यानां सम्प्रदानं च V. I., P. I.,
 469, 11.
 कन्यां यच्छति वृद्धाय V. II., P. II.,
 220, 13.
 कन्यायां मिथुने मीने V. I., P. I.,
 192, 12.
 कन्यायां दूषणं चैव V. II., P. I.,
 16, 6.
 कन्यायां दत्तशुल्कायां V. I., P. II.,
 93, 15.
 कन्यार्थिनैव गन्तव्या V. I., P. II.,
 110, 12.
 कन्याराशौ महाराज V. I., P. II.,
 323, 14.
 कन्यासन्दूषणे चैव V. II., P. II.,
 102, 4.
 कन्यास्थार्कान्वितं चेत् स्यात् V. I.,
 P. II., 319, 11.
 कन्यास्थार्कान्वितः पक्षः V. I., P. II.,
 321, 17.
 कन्यैवाक्षतयोनिर्यो V. I., P. II.,
 57, 18.
 कपालं वृक्षमूलानि V. I., P. II.,
 194, 1.
 कपिलो मुनिरास्तीकः V. I., P. I.,
 441, 19.
 कपिलो यदि सर्वज्ञः V. I., P. I.,
 34, 5.

कपोतव्रतनिष्ठस्य V. II., P. II.,
46, 4.

कमण्डलौ V. II., P. II., 148, 11.

कथानश्चिन्नाभुव- V. II., P. I.,
418, 4.

करञ्जं येऽपि चान्ये वै V. I., P. II.,
375, 13.

करकालावुकाद्यैश्च V. I., P. I.,
249, 10.

करणैरन्वितस्यापि V. II., P. II.,
213, 14.

करण्यश्च पलाण्डुश्च V. I., P. II.,
379, 3.

करपात्रे च यत्तोयं V. I., P. I.,
249, 12.

कर्षीरैस्तु गायत्र्या V. II., P. II.,
281, 9.

कराभ्यां तोयमादाथ V. I., P. I.,
296, 1.

कराभ्यामञ्जलिं कृत्वा V. I., P. I.,
296, 8.

करिष्यति वृषोत्सर्गे V. I., P. II.,
305, 6.

करेण दक्षिणेनोर्ध्वं V. I., P. II.,
36, 14.

करोति ब्राह्मणी श्रेयो V. II., P. I.,
55, 15.

करोति यः ससम्भूदो V. I., P. II.,
292, 6.

करोति विधिवन्मर्त्यः V. I., P. II.,
305, 2.

करोति शूलप्रक्षेपं V. II., P. II.,
248, 7.

करोति सा परित्याज्या V. I., P. I.,
130, 2.

कर्कटे संस्थिते भानौ V. I., P. II.,
129, 16.

कर्कन्धू-मीवकं चारु V. I., P. II.,
369, 12.

कर्णभेत्ता कर्णशूली V. II., P. II.,
247, 12.

कर्णशुभे तथा स्पृष्टे V. I., P. I.,
250, 8.

कर्तव्यं भूमिपालेन V. I., P. I.,
467, 4.

कर्दमाखूत्करालेपात् V. I., P. I.,
271, 10.

कर्तव्यमविरोधेन V. II., P. I.,
453, 5.

कर्तव्यमानुषव्येण V. I., P. I.,
415, 1.

कर्तव्यश्च त्रिभिर्वर्णैः V. I., P. II.,
80, 2.

कर्तव्यानि षडेतानि V. I., P. II.,
183, 19.

कर्तारं देश-कालौ च V. II., P. I.,
131, 16.

कर्तुमस्मद्विधैर्ब्रह्मन् V. I., P. I.,
88, 5.

कर्तुस्तात्कालिकी शुद्धिः V. I., P. II.,
24, 5; 298, 17.

कर्तुस्तु कालान्नित्यमात् V. I., P. II.,
317, 11.

कर्तुरादेस्तदर्थं स्यात् V. II., P. II.,
118, 8.

कर्मक्षये ततः पश्चात् V. II., P. II.,
268, 7.

कर्म चाध्यापनं चैव V. I., P. I.,
194, 5.

कर्मजां गतयो नृणाम् V. II., P. II.,
211, 14.

कर्मेणां सिद्धिः रौद्रे V. I., P. II.,
313, 18.

कर्मेणां गहितेनैव V. II., P. II.,
117, 1.

कर्मेणा तेषु यो मोहाह V. II., P. I.,
387, 5.

- कर्मणां फलनिर्वृत्ति V. II., P. II.,
 211, 12.
 कर्मणां मनसां वाचं V. II., P. II.,
 209, 7.
 कर्मणोन्ते V. II., P. II., 190, 3.
 कर्मण्यधिकृतां ये तु V. I., P. II.,
 169, 6.
 कर्मण्येवाऽधिकारस्ते V. I., P. I.,
 61, 9.
 कर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. I., P. II.,
 337, 12.
 कर्मफल- V. II., P. II., 263, 9.
 कर्मभिः स्वशरीरोत्थैः V. I., P. II.,
 292, 8.
 कर्म भुक्त्वा क्रमेणैव V. II., P. II.,
 243, 2.
 कर्म आद्यादिकं चैव V. I., P. I.,
 192, 20.
 कर्म स्मार्तं विवाहामौ V. I., P. I.,
 317, 7.
 कर्माङ्गं नवमं प्रोक्तं V. II., P. II.,
 299, 17.
 कर्माणि प्रविभक्तानि V. I., P. I.,
 86, 2.
 कर्मातिशयमांसाद्य V. I., P. I.,
 59, 4.
 कर्माध्यक्षः V. I., P. I., 208, 18.
 कर्मारस्य तथा तक्षः V. II., P. I.,
 385, 2.
 कर्षणकार्यार्थम् V. II., P. II., 124,
 11.
 कर्षु समन्वितं भुक्त्वा V. I., P. II.,
 446, 4.
 कलविङ्गं सकाकोलं V. II., P. I.,
 407, 7.
 कलविङ्ग-द्व-हंस- V. II., P. I.,
 407, 16.
 कलविङ्गं द्व-हंसं V. I., P. II.,
 387, 5.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. II.,
 91, 14.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. II., P. I.,
 53, 10.
 कलौ पञ्च न कुर्वीत V. I., P. I.,
 234, 3.
 कलौ युगे त्विमान्धर्मान् V. I., P. II.,
 94, 3 ; 208, 12.
 कल्पं कल्पं ततश्चान्ते V. II., P. II.,
 242, 13.
 कल्पान्तराणि कुर्वाणः V. I., P. II.,
 408, 15.
 कव्यवाडनलः सोमः V. I., P. I.,
 359, 15.
 कव्यापहारी V. II., P. II., 259, 6.
 कशेरु-कोविदारश्च V. I., P. II.,
 369, 9.
 कौडमलाऽशुचियुक्तानि V. II., P. I.,
 153, 2.
 कौटा पापीयसी वृत्तिः V. I., P. II.,
 4, 16.
 कौस्तुभ्या निष्कृतिं कर्तुं V. I., P.,
 I., 333, 11.
 कस्मिंश्चिदपि वृत्तान्ते V. I., P. II.,
 96, 12.
 कस्तूरिकादिगन्धानां V. II., P. II.,
 116, 7.
 काङ्क्षन्तः पुत्र-पौत्रेभ्यः V. I., P.
 II., 324, 7.
 काङ्क्षन्ति पितरः क्लिष्टाः V. I., P.
 II., 321, 3.
 काङ्क्षन्ति पितरः पुत्रान् V. I., P.
 II., 305, 4.
 काण्डान् काण्डादिति V. II., P.
 I., 273, 14.
 कान्तारिष्वथ वा दुर्गे V. II., P. I.,
 273, 13.
 कान्तारिष्वथ दुर्गेषु V. II., P. I.,
 259, 9.

- क्रांस्यकं सुरजं वंशं V. II., P. II.,
 262, 11.
 क्रांस्यताम्रपात्राणाम् V. II., P. I.,
 122, 2.
 क्रांस्याऽयस्ताम्र-सीसं वा V. II., P.
 II., 113, 1.
 क्राकिण्यादिस्त्वर्थदण्डः V. I., P.
 I., 447, 15.
 क्राक्ते भासे च गुप्ते च V. II., P.
 I., 82, 15.
 क्राकैः श्वाभिस्तु संस्पृष्टम् V. II., P.
 I., 145, 18.
 क्राको भूत्वा चिरं रेवि V. II., P. II.,
 251, 9.
 क्राकोलूक-कृकलास- V. II., P. I.,
 89, 17.
 क्राकोल्याः क्षीरक्राकोल्याः V. I., P.
 II., 370, 20.
 क्राणाः कुब्जाश्च षण्ढाश्च V. I., P.
 II., 358, 1.
 क्रावाचिस्क- V. I., P. I., 42, 10.
 क्रावीनः कस्यक्राज्ञातो V. II., P.
 I., 47, 17.
 क्रावीनः पञ्चमः प्रोक्तो V. II., P.
 I., 47, 11.
 क्रावीनश्च सहोदश्च V. II., P. I.,
 45, 11.
 क्रापालिकान्भोन्तृणं V. II., P.
 I., 335, 2.
 क्रापालिकांस्तु संस्पृष्ट्य V. I., P. I.,
 279, 6.
 कामक्रामा ह्यर्थक्रामाः V. I., P. I.,
 132, 13.
 कामकारकृते V. I., P. I., 14, 12
 कामकारकृते स्वात्मानम् V. II., P.
 I., 203, 4.
 कामकारकृतेऽप्याह V. II., P. I.,
 200, 6.
 कामकारकृतेऽप्येके V. II., P. I.,
 200, 10.
 कामं क्रोधं च लोभं च V. I., P.
 II., 46, 2.
 काम-क्रोधौ च संयम्य V. I., P.
 II., 173, 15.
 काम-क्रोधौवशे यस्य V. I., P. I.,
 217, 18.
 कामजेषु प्रसक्तो हि V. I., P. I.,
 473, 6.
 कामतः पादस्पृष्ट- V. II., P. I.,
 389, 4.
 कामतस्तु प्रवृत्तानाम् V. I., P. II.,
 94, 13.
 कामतस्तु यदा विप्रः V. II., P. I.,
 308, 8.
 कामं तान धार्मिको राज्ञः V. I., P.
 II., 165, 2.
 कामं तु गुरुपत्नीनां V. I., P. I.,
 329, 1.
 कामं तु भर्तृगुप्त्या V. II., P. I.,
 38, 10.
 कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. I.,
 17, 16.
 कामतोऽकामतः प्राहुः V. II., P. II.,
 129, 7.
 कामतो द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P.
 II., 103, 9.
 कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. I.,
 13, 20.
 कामतो ब्राह्मणवधे V. II., P. II.,
 60, 13.
 कामतो व्यवहार्यस्तु V. II., P. I.,
 202, 7.
 काममभ्यर्चयेन्मित्रं V. I., P. I.,
 395, 11.

- काममभ्यर्थितोऽभीयात् V. I., P. II., 44, 14.
 काममामरणात्तिष्ठेत् V. I., P. II., 77, 17.
 काममुत्पाद्य कृष्यां बु V. I., P. II., 11, 7.
 कामं वा स्वयं V. I., P. II., 11, 13.
 कामं आद्धेऽर्चयेन्मित्रं V. I., P. II., 346, 3.
 कामस्तद्वेषे V. I., P. I., 103, 13.
 कामः सङ्कल्पो V. I., P. I., 103, 17.
 कामाकामकृतं तेषां V. II., P. I., 13, 16.
 कामात्क्रोधाद्भयान्मोहात् V. II., P. I., 53, 6.
 कामादपि च राजन्यो V. II., P. II., 79, 7.
 कामाद्रोषान्मत्सराद्वा V. II., P. II., 35, 20.
 कामाद्वा यदि वा मोहात् V. II., P. II., 321, 9.
 कामावकीर्णं इत्याभ्यां V. II., P. II., 131, 3.
 कामावकीर्णो V. II., P. II., 131, 7.
 कामावपन्नोऽस्मि V. II., P. II., 131, 8.
 कामाश्चोपद्रवाश्चैव V. I., P. I., 132, 12.
 कामोम उदकपानमिति V. II., P. I., 412, 9.
 कामोदकं सखि-प्रत्ता-V. I., P. II., 289, 2.
 काम्यतन्त्रेण नित्यस्य V. I., P. II., 470, 14.
 काम्यमभ्युदयेऽष्टम्याम् V. I., P. II., 414, 5.
 कायहेतुं तदुक्तं V. I., P. I., 220, 3.
 कायहेतुं तन्मूलान् V. I., P. I., 209, 17.
 कायजा ये बुधैर्नित्यं V. I., P. II., 178, 8.
 कायेन पद्भ्यां हस्ताभ्याम् V. I., P. I., 133, 14.
 कारणानि भवन्तीह V. II., P. II., 277, 10.
 कारयेत् तस्य संस्कारं V. II., P. II., 78, 9.
 कारयेत्तद्ब्रह्मे च V. I., P. II., 117, 11.
 कारयेद्वादशं कृच्छ्रं V. II., P. I., 107, 2.
 कारवः शिल्पिनो वैद्याः V. I., P. II., 256, 13.
 कारुकात्रं प्रजा इन्ति V. II., P. I., 338, 9.
 कार्तिकं सकलं मासं V. I., P. I., 281, 1.
 कार्तिकी फाल्गुनी V. I., P. I., 156, 18.
 कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. I., 156, 4.
 कार्तिकी फाल्गुनी चैत्री V. I., P. II., 311, 17.
 कार्तिक्यां पुष्करे स्नातः V. I., P. I., 280, 10.
 कार्पासक्रीडजोर्णानां V. II., P. I., 111, 4.
 कार्पास-V. II., P. II., 112, 10.
 कार्पासतान्तवं क्रौञ्चो V. II., P. II., 254, 8.
 कार्पास-शौम-गोवाल- V. I., P. II., 36, 3.
 कार्पासं दन्तकाष्ठं च V. I., P. I., 253, 2.
 कार्पासं मास्त्रिष्टं V. I., P. II., 33, 11.

- कार्पासमुपवीतं V. I., P. II., 35, 19.
 कार्पासमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 35, 15.
 कार्ये सशक्तिं सम्यक् V. II., P. I., 98, 4.
 कार्ये सर्वे प्रयत्नेन V. II., P. I., 236, 21.
 कार्ये वीक्ष्य प्रयुञ्जति V. I., P. I., 470, 2.
 कार्याश्चान्द्रायणयुताः V. II., P. II., 204, 1.
 कार्ये सोऽवेक्ष्य शक्तिं च V. I., P. I., 448, 11.
 कार्ण्य-रौरव-वास्तानि V. I., P. II., 32, 11.
 कालं कालं समासाद्य V. I., P. I., 128, 12.
 कालं तमनुवर्त्तन्तो V. I., P. I., 128, 11.
 कालमेव प्रतीक्षेत V. I., P. II., 194, 4.
 कालशाकं महाशल्कं V. I., P. II., 372, 9.
 कालान्तरोपभोगार्थं V. I., P. II., 184, 18.
 कालान्तरवशाद्यान्ति V. II., P. II., 244, 3.
 कालापेक्षं क्रियापेक्षम् V. I., P. I., 182, 15.
 काली कराली च V. I., P. I., 166, 14.
 काले त्वनुदितं प्राहुः V. I., P. I., 313, 19.
 काले उपराण्हभूयिष्टे V. I., P. II., 187, 7.
 काले प्राप्तस्त्वकाले वा V. I., P. I., 397, 13.
 कालेयं कालशाकं च V. I., P. II., 369, 10.
 कालोदके V. I., P. II., 306, 9.
 कालोपजीविनश्चैव V. I., P. II., 358, 7.
 कालो वा कारणं राज्ञः V. I., P. I., 449, 10.
 कावेरीसङ्गमं V. II., P. II., 207, 5.
 काषायं चैके V. I., P. II., 33, 5.
 काषायं धातुरक्तं वा V. I., P. I., 264, 8.
 काषायमात्रसारोऽपि V. I., P. II., 179, 2.
 काष्ठण्डो धृतो येन V. I., P. II., 177, 14.
 काष्ठ-पाषाणमध्यस्थो V. I., P. II., 229, 2.
 काष्ठादिना ताडयित्वा V. II., P. I., 458, 1.
 कास-शूलारोगघ्नं V. II., P. II., 280, 2.
 काहल-भ्रमण-माण्वां V. I., P. I., 429, 1.
 किङ्करः सर्वकारी च V. I., P. II., 45, 7.
 कीटाशने दिनमेकं V. II., P. I., 458, 4.
 किञ्चिदेव तु विप्राय V. II., P. I., 85, 8.
 किञ्चिद्देशमयं पानं V. I., P. I., 185, 2.
 किं ते कार्ये ? किमर्थं वा V. II., P. I., 235, 19.
 किमस्य यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 171, 14.
 किम्बिषं अञ्जते भोक्ता V. II., P. I., 376, 4.

- किं हि वचनं न कुर्यात् V. II., P. I., 202, 16.
 कीटाशी शीतलानाशी V. II., P. II., 252, 11.
 कुकुदाण्डप्रमाणं वा V. II., P. I., 302, 17.
 कुकुदाण्डप्रमाणं तु V. II., P. II., 172, 13.
 कुजे सर्वत्र विजयं V. I., P. II., 315, 2.
 कुज्योतिः कुत्सितो वैद्यः V. II., P. II., 221, 16.
 कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 15.
 कुटीचको नाम V. I., P. II., 161, 11.
 कुटीचकाः परिव्रज्य V. I., P. II., 162, 9.
 कुटीचको बहूरको V. I., P. II., 166, 2.
 कुटीचको बहूरको V. I., P. II., 160, 17.
 कुटीचका बहूरकाः V. I., P. II., 199, 16.
 कुटीचको ब्रम्हचारी V. I., P. II., 167, 12.
 कुटीचकस्तु संन्यस्य V. I., P. II., 162, 4.
 कुटीचकाः स्वपुत्रगृहेषु V. I., P. II., 200, 1.
 कुटुम्बं पीडयित्वाऽपि V. I., P. I., 190, 8.
 कुटुम्बभक्तवसनात् V. I., P. I., 190, 2.
 कुटुम्बार्यै तु चच्छूद्रात् V. I., P. I., 197, 18.
 कुण्डाशिनो देवलकाः V. I., P. II., 358, 10.
 कुपेथ कुपिनाहोथ V. I., P. I., 109, 6.
 कुतपं चासने दद्यात् V. I., P. II., 392, 6.
 कुतपं योगपदं च V. I., P. I., 265, 17.
 कुदम्भाश्चपला लुब्धाः V. II., P. II., 231, 1.
 कुनखी V. II., P. II., 247, 2.
 कुनखी स्वर्णहरणात् V. II., P. II., 264, 8.
 कुपूयं पूयमित्येतत् V. II., P. I., 366, 7.
 कुप्यद्रव्यमाने V. I., P. II., 314, 10.
 कुवेराय V. II., P. II., 188, 3.
 कुब्जाग्रे V. I., P. II., 305, 16.
 कुब्ज-वामन-जात्यन्ध- V. I., P. II., 51, 6.
 कुम्भी-कम्बुक-वृन्ताक- V. I., P. II., 375, 10.
 कुम्भको निश्चलः श्वासो V. I., P. I., 293, 1.
 कुम्भी-तिन्दुकयोर्वाऽपि V. I., P. II., 191, 17.
 कुम्भो द्रोणद्वयं प्रोक्तं V. II., P. I., 141, 11.
 कुम्भीपाको महाघोरे V. II., P. I., 352, 17.
 कुम्भे सलिलमादाय V. II., P. I., 170, 5.
 कुमारीगमने चैव V. II., P. I., 327, 2.
 कुमारीगमने विप्रः V. II., P. I., 328, 12.
 कुमारजन्मदिवसे V. I., P. II., 214, 2.
 कुमारधारायाम् V. I., P. II., 306, 4.
 कुमारप्रसवे V. I., P. II., 213, 18.

कुमारीवरणं दानं V. I., P. II., 77, 11.	कुर्यादेवानुपूर्व्येण V. II., P. I., 96, 1.
कुरुक्षेत्रं गयां गङ्गां V. I., P. I., 274, 11.	कुर्याद्वरहः आद्वम् V. I., P. I., 388, 1.
कुरुक्षेत्रे गयातीर्थे V. I., P. I., 195, 3.	कुर्यान्नैमित्तिकं स्नानं V. I., P. I., 279, 14.
कुरुक्षेत्रे च यद्वानं V. II., P. II., 222, 7.	कुर्यान्मातामहायैव V. I., P. II., 463, 9.
कुरुक्षेत्रं प्रयागश्च V. I., P. II., 303, 18.	कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 22, 16.
कुरुते धर्मसिद्धयर्थं V. I., P. I., 448, 12.	कुर्यान्मूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I., 222, 6.
कुरूपाय कुशीलाय V. II., P. II., 220, 14.	कुर्यते विधिं सम्यक् V. I., P. II., 463, 8.
कुरुष्वेत्यभ्यनुज्ञातो V. I., P. II., 411, 20.	कुलं च क्षीलं च वपुर्वयश्च V. I., P. II., 75, 9.
कुरुष्वेति स तैरुक्तो V. I., P. II., 402, 3.	कुलदधित्रकर्म च V. II., P. I., 386, 9.
कुर्याच्च विधिवच्छ्राद्धं V. I., P. II., 447, 7.	कुलत्रयं पुनात्येषा V. II., P. I., 54, 14.
कुर्यात् परदारगमने गोव्रतम् V. II., P. I., 341, 2.	कुलित्य-क्षण-जम्बीर-V. I., P. II., 376, 13.
कुर्यात्तामित्रे कुर्यः V. I., P. II., 446, 24.	कुलित्याश्चणकाः आद्वे V. I., P. II., 374, 14.
कुर्यात् शूद्रवधे विप्रः V. II., P. I., 96, 4.	कुलं वहति राजाभिः V. I., P. I., 448, 10.
कुर्यात् संवत्सरादर्वाक् V. I., P. II., 467, 15.	कुलदेवतानक्षत्राणि V. I., P. II., 24, 18.
कुर्यात् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 87, 19.	कुलदेशोचितं कर्म V. II., P. II., 221, 8.
कुर्याद्विक्षां ततो दद्यात् V. I., P. II., 441, 7.	कुलानि जातीः श्रेणीश्च V. I., P. I., 446, 11.
कुर्यादाचमनं स्पर्शं V. I., P. I., 240, 16.	कुलानुरुपाः प्रजाः V. I., P. II., 73, 15.
कुर्याद्विद्यपरे V. II., P. I., 11, 3.	कुलान्येव नयन्त्याशु V. I., P. II., 96, 14.
कुर्यादनुपनीतोऽपि V. I., P. II., 465, 1.	कुले महति सम्भूतां V. I., P. I., 465, 8.
कुर्याद् व्याहृतिनिर्वाऽथ V. I., P. I., 259, 10.	

- कुलमुत्पादयेयुस्ते V. I., P. I.,
467, 2.
- कुलालधित्रकर्मा च V. I., P. II.,
385, 15.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II.,
234, 13.
- कुलेषु तेऽभिजायन्ते V. II., P. II.,
229, 13.
- कुलेऽस्माकं स जन्तुः स्यात् V. I.,
P. II., 307, 8.
- कुर्वतां चानुराधाश्च V. I., P. II.,
312, 19.
- कुर्वीत दशर्वच्छ्राद्धं V. I., P. II.,
445, 13.
- कुर्वीत देवतापूजां V. I., P. I.,
320, 2.
- कुर्वीत पुत्रिकापुत्रः V. I., P. II.,
70, 20; 457, 13.
- कुर्वीत भक्तिसम्पन्नः V. I., P. I.,
400, 5.
- कुर्वीतालम्भनं चापि V. I., P. I.,
241, 1.
- कुर्वीत यदि मूढात्मा V. I., P. I.,
431, 8.
- कुर्वीत यदि मूढात्मा V. I., P. I.,
234, 7.
- कुर्वन् दिशो नमस्कुर्यान् V. I., P. I.,
298, 17.
- कुर्वन्नेवेह कर्माणि V. I., P. I.,
164, 9.
- कुर्वन् प्रतिपदि श्राद्धं V. I., P. II.,
315, 14.
- कुश-कार्पाससूत्रैर्वा V. I., P. II.,
157, 12.
- कुशाः काशा यवा दूर्वाः V. I., P. I.,
255, 12.
- कुशैः काशैश्च बध्नीयात् V. II.,
P. I., 275, 20.
- कुशमन्थ्या च रुद्राक्षैः V. I., P. I.,
309, 9.
- कुशाभे शङ्करं विद्यात् V. I., P. I.,
254, 16.
- कुशेन चोद्धृतं तोयं V. I., P. I.,
254, 13.
- कुशपाणिः सदा तिष्ठेत् V. I., P. I.,
256, 10.
- कुशपूतं भवेत्स्नानं V. I., P. I.,
254, 12.
- कुशाभावे द्विजश्रेष्ठः V. I., P. I.,
255, 9.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I.,
445, 7.
- कुशमूलविपकेन V. II., P. I.,
442, 21.
- कुशमूले स्थितो ब्रह्मा V. I., P. I.,
254, 15.
- कुशूल-कुम्भीधान्यो वा V. I., P. I.,
341, 8.
- कुशलैर्मेयितं शिष्यं V. I., P. II.,
157, 13.
- कुशीलता V. II., P. II., 100, 10.
- कुशीला भिन्नमर्यादाः V. II., P. II.,
235, 13.
- कुशीलवो ऽवकीर्णा च V. I., P. II.,
350, 11.
- कुशावर्ते V. I., P. II., 305, 14.
- कुशबुद्ध्यां समासीनः V. I., P. I.,
303, 5.
- कुशाः शाकं पयो मत्स्याः V. I., P. I.,
202, 7.
- कुशहस्तेन यज्जप्तं V. I., P. I.,
254, 9.
- कुशहस्तस्तु यो भुङ्क्ते V. I., P. I.,
254, 10.
- कुष्ठनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II.,
280, 4.

- कुटी भवति धर्मज्ञ V. II., P. II.,
 269, 8.
 कुटरोणेन चोरेण V. II., P. II.,
 244, 7.
 कुष्माण्डयः V. II., P. II., 157, 2.
 कुसीद-कृषि-वाणिज्यम् V. I., P. I.,
 339, 14; 476, 10.
 कुसीद-कृषि-वाणिज्यम् V. I.,
 P. II., 5, 6.
 कुसीद-कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I.,
 85, 7.
 कुसीदजीविनो येऽपि V. II., P. I.,
 21, 9.
 कुसुम्भ-कुङ्कुमानां च V. II., P. I.,
 185, 10.
 कुसुम्भ-कुङ्कुमै रक्तं V. II., P. I.,
 185, 7.
 कुसुम्भं राजसर्षपम् V. I., P. II.,
 375, 6.
 कुहकोन्मत्तचोराश्च V. I., P. II.,
 355, 6.
 कूटसाक्षी V. II., P. II., 258, 1.
 कूटसाक्ष्यं V. II., P. II., 93, 15.
 कूटसाक्ष्यं सुहृदधः V. II., P. I.,
 15, 9.
 कूपैकपानैर्दुष्टानां V. II., P. I.,
 125, 6.
 कूपवत्कथिता शुद्धिः V. II., P. I.,
 115, 8; 154, 15.
 कूप-वापीजलानां च V. II., P. II.,
 110, 10.
 कूपेषुद्धततोयेन V. I., P. I.,
 285, 3.
 कूलच्छायासु च तथा V. I., P. I.,
 442, 4.
 कूष्माण्ड- V. II., P. II., 188, 7.
 कूष्माण्डं बहुवीजानी V. I., P. II.,
 378, 7.
 कूष्माण्डं महिषीक्षीरं V. I., P. II.,
 378, 4.
 कूष्माण्डैर्वापि जुहुयात् V. II., P. II.,
 43, 1.
 कृकलास-सर्प-नकुल- V. II., P. I.,
 83, 2.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्यात् V. I.,
 P. I., 328, 19.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं कुर्यात् V. II.,
 P. I., 333, 19.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव V. I., P. II.,
 108, 5.
 कृच्छ्रं चान्द्रायणं चैव V. II., P. I.,
 354, 7.
 कृच्छ्रं चैवातिकृच्छ्रं च V. II.,
 P. I., 243, 1.
 कृच्छ्रं चैवाति कृच्छ्रं च V. II.,
 P. I., 322, 1.
 कृच्छ्रं देवकृतं नाम V. II., P. II.,
 192, 1.
 कृच्छ्रं सान्तपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
 91, 8.
 कृच्छ्रः पराकनामैष V. II., P. II.,
 180, 5.
 कृच्छ्र-चान्द्रायणे कुर्यात् V. II., P. I.,
 44, 4.
 कृच्छ्र-चान्द्रायणाशीनि V. II., P. II.,
 203, 2.
 कृच्छ्र-चान्द्रायणाशीनि V. II., P. II.,
 201, 2.
 कृच्छ्र-चान्द्रायणे स्यातां V. II.,
 P. I., 157, 3.
 कृच्छ्रेण शुद्ध्यते पूर्वा V. II., P. I.,
 163, 2.
 कृच्छ्रेण शुद्ध्यते पूर्वा V. II., P. I.,
 161, 5.
 कृच्छ्रातिकृच्छ्रं जित्वा तु V. II.,
 P. I., 455, 5.

- कृच्छातिकृच्छ्रौ कुर्वीत V. II., P. I.,
 96, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रौ कुर्वीत V. II., P. I.,
 457, 3.
 कृच्छातिकृच्छ्रौ कुर्वीत V. II.,
 P. I., 457, 11.
 कृच्छातिकृच्छ्रौ ऽसृक्पाते V. II.,
 P. I., 457, 7.
 कृच्छातिकृच्छ्रः पयसा V. II.,
 P. II., 179, 10.
 कृच्छातिकृच्छ्रः पयसा V. II., P. II.,
 179, 7.
 कृच्छातिकृच्छ्रः पयसा V. II., P. I.,
 49, 7.
 कृच्छातिकृच्छ्रमथ वा V. II., P. II.,
 137, 9.
 कृच्छातिकृच्छ्रमथ वा V. II., P. I.,
 84, 2.
 कृच्छातिकृच्छ्रमथ वा V. II., P. II.,
 138, 10.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. II.,
 196, 12.
 कृच्छ्रो देव्ययुतं चैव V. II., P. I.,
 35, 10.
 कृच्छ्रद्वादशरात्रेण V. I., P. II.,
 423, 4.
 कृच्छ्रौ द्वौ परिवित्तेस्तु V. II., P. I.,
 49, 13.
 कृच्छ्रे पञ्चाऽतिकृच्छ्रे V. II., P.
 II., 199, 3.
 कृच्छ्रपादे वस्त्रदानं V. II., P. I.,
 265, 3.
 कृच्छ्रावपादमुद्दिष्टम् V. II., P. I.,
 373, 1.
 कृच्छ्रावमाचरेज्ज्ञानात् V. II., P.
 I., 308, 14.
 कृच्छ्रमिति प्राजापत्यम् V. II.,
 P. I., 30, 13.
 कृच्छ्रोऽयुतं तु गायत्र्याः V. II., P.
 II., 197, 1.
 कृच्छ्रोऽयुतं च गायत्र्याः V. II.,
 P. II., 47, 12.
 कृच्छ्रार्धे ब्राह्मणी कुर्यात् V. II.
 P. I., 151, 12.
 कृच्छ्रार्धात् शुद्धयते पूर्वा V. II.,
 P. I., 161, 9.
 कृच्छ्राश्च चतुरः कुर्यात् V. II., P. I.,
 252, 8.
 कृच्छ्रे सन्तापनाख्ये V. II., P. II.,
 199, 5.
 कृच्छ्रांस्तु चतुरः कृत्वा V. I., P. II.,
 157, 1.
 कृच्छ्र-सान्तपनाद्यैश्च V. I., P. II.,
 164, 4.
 कृताभिकार्यो भुञ्जीत V. I., P. II.,
 43, 6.
 कृतघ्नः V. II., P. II., 238, 3.
 कृतघ्नः स्फुटिताक्षो वा V. II., P. II.,
 249, 1.
 कृतघ्नः स मृतो विभो V. II., P. II.,
 225, 11.
 कृते चतुष्पात्सकलः V. I., P. I.,
 82, 1.
 कृतचूडोऽनुपेतस्तु V. I., P. II.,
 465, 8.
 कृतचूडस्तु कुर्वीत V. I., P. II.,
 495, 4.
 कृतज्ञश्च तथा ऽद्वोही V. I., P. I.,
 146, 10.
 कृते ऽन्तरे त्वहोरात्रं V. I., P. I.,
 158, 4.
 कृते तु केवलं स्नानं V. I., P. II.,
 284, 5.
 कृते तु सञ्चये विभः V. I., P. II.,
 284, 11.
 कृत्तिकादिभरण्यन्तं V. I., P. II.,
 312, 7.

- कृत्तकेश-नख-इमभ्युः V. I., P. II.,
 193, 18.
 कृत्तिकासु पितृनर्च्य V. I., P. II.,
 312, 10.
 कृत्तरोम-नखेभ्यस्तु V. I., P. II.,
 390, 19.
 कृतोदकान् समुत्तीर्णान् V. I., P. II.,
 292, 1.
 कृतघारो नैव तिष्ठेत् V. I., P. I.,
 317, 18.
 कृतान्नं नाऽकृतान्नेन V. I., P. II.,
 10, 12.
 कृतान्नमितरेभ्यः V. I., P. I., 86, 7.
 कृतं नाम युगं श्रेष्ठं V. I., P. I.,
 131, 18.
 कृतोपवीती देवेभ्यो V. I., P. I.,
 356, 6.
 कृतापसव्यः पूर्वेषुः V. I., P. II.,
 361, 6.
 कृतापसव्यः स्वधया V. I., P. I.,
 379, 4.
 कृते प्रदीयते गत्वा V. I., P. I.,
 124, 4.
 कृतप्राशमयोत्सङ्गान् V. I., P. II.,
 27, 18.
 कृतेऽभूत्सकलो धर्मः V. I., P. I.,
 82, 7.
 कृतमंगलपुण्याहैः V. II., P. II.,
 16, 15.
 कृतमित्येव तत्सर्वं V. I., P. II.,
 45, 6.
 कृतमूत्र-पुरीषो वा V. II., P. I.,
 170, 22.
 कृतमेव न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 131, 19.
 कृतमोदन-सक्त्वादि V. I., P. I.,
 315, 17.
 कृतमौनाः समग्रीयुः V. I., P. II.,
 421, 18.
 कृते युगे चतुष्पादः V. I., P. I.,
 132, 3.
 कृतवापनो वा निवसेत् V. II., P. II.,
 57, 6.
 कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
 247, 10.
 कृतवापो वसेद्गोष्ठे V. II., P. I.,
 245, 8.
 कृतपाशदिशौचश्च V. I., P. I.,
 440, 7.
 कृतशौचावशेषाश्च V. I., P. I.,
 271, 11.
 कृतैश्च क्रियमाणैश्च V. II., P. II.,
 155, 12.
 कृतसन्ध्यस्ततो रात्रिं V. I., P. II.,
 192, 15.
 कृत्वोक्तानौ करौ प्रातः V. I., P. I.,
 305, 6.
 कृत्वा तु मानसं पापं V. I., P. I.,
 138, 16.
 कृत्वा तैर्निहतास्तद्वत् V. II., P. I.,
 21, 6.
 कृत्वा तैर्निहतास्तद्वत् V. I., P. II.,
 226, 5.
 कृत्वा तु वामहस्ते वा V. I., P. I.,
 294, 4.
 कृत्वा तस्याः समुत्सर्गं V. I., P. II.,
 72, 14.
 कृत्वाथ शौचं प्रक्षाल्य V. I., P. I.,
 234, 11.
 कृत्वेदं विष्णुरित्यन्ते V. I., P. II.,
 420, 6.
 कृत्वा पतति वै तस्मात् V. I., P. II.,
 279, 3.
 कृत्वा पापं न गृहेत V. II., P. II.,
 51, 7.
 कृत्वा पापं न गृहेत V. II., P. I.,
 206, 14.

- कृत्वा पुनर्जपित्वा च V. I., P. II.,
 187, 13.
 कृत्वा पुरिषगर्तेषु V. I., P. II.,
 97, 2.
 कृत्वापवीतं सव्यांसे V. I., P. I.,
 234, 13.
 कृत्वा मनुष्ययज्ञं तु V. I., P. I.,
 344, 6.
 कृत्वा मूत्रं पुरीषं वा V. I., P. I.,
 238, 14.
 कृत्वा यज्ञोपवीतं तु V. I., P. I.,
 222, 13.
 कृत्वा विधानं मूले तु V. I., P. I.,
 458, 1.
 कृत्वा शवशिरोध्वजम् V. II., P. II.,
 55, 12.
 कृत्वाशौचं ततः शुद्धिः V. II., P. I.,
 183, 9.
 कृत्वा आहुतानि सर्वाणि V. I., P. II.,
 157, 5.
 कृत्वा सचैलं ज्ञानं तु V. I., P. II.,
 260, 16.
 कृत्स्नं चाष्टविधं कर्म V. I., P. I.,
 458, 1.
 कृपणो मन्दबुद्धिस्तु V. I., P. II.,
 422, 17.
 कृमि-कीटकानां V. II., P. II.,
 138, 5.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां V. II., P. II.,
 252, 2.
 कृमि-कीट-पतङ्गानां V. II., P. II.,
 250, 9.
 कृमि-कीट-पतङ्गेषु V. II., P. II.,
 244, 13.
 कृमि-कीट-वयोहत्या V. II., P. I.,
 17, 11.
 कृमिदर्शने सान्तपनं V. II., P. I.,
 127, 15.
 कृमिभूतः श्वविष्टायां V. I., P. II.,
 12, 4.
 कृमिभावमनुप्राप्य V. II., P. II.,
 267, 1.
 कृमिरुत्पद्यते यस्य V. II., P. I.,
 127, 9.
 कृमिभूत्वा स देहान्ते V. II., P. I.,
 421, 8.
 कृमियोनिक्षये भूते V. II., P. II.,
 251, 4.
 कृमियोनिविनिर्मुक्ता V. II., P. II.,
 228, 12.
 कृमियोनिशतं गत्वा V. II., P. I.,
 36, 12.
 कृमिः स्त्रीवधकर्ता च V. II., P. II.,
 244, 10.
 कृष्ट ज्ञानानौषधीनां V. II., P. II.,
 123, 12.
 कृष्णाङ्गारचतुर्वेद्याम् V. I., P. I.,
 361, 5.
 कृष्णग्रीवो रक्तशिराः V. I., P. II.,
 372, 20.
 कृष्णाजार्जी विडं चैव V. I., P. II.,
 377, 15.
 कृष्णाजिनं समास्तीर्य V. II., P. I.,
 73, 14.
 कृष्णाजिनं तु गृह्णाति V. II., P. II.,
 222, 5.
 कृष्णाजिनानां बिल्व-तण्डुलैः V. II.,
 P. I., 183, 19.
 कृष्णाजिनमूत्तरीयं V. I., P. II.,
 32, 17.
 कृष्णपक्षे वृषभ्यादौ V. I., P. II.,
 323, 4.
 कृष्णाम्बरधरा नारी V. II., P. II.,
 3, 6.
 कृष्णे भवाः V. I., P. I., 157, 3.
 कृष्णभाषास्तिलाश्चैव V. I., P. II.,
 368, 13.

कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. II.,
 85, 4.
 कृष्णलः पञ्च ते माषः V. II., P. I.,
 127, 4.
 कृष्णवर्णायाः V. I., P. II., 161, 5.
 कृष्णरुर-वस्ताजिनानि V. I., P. II.,
 32, 15.
 कृष्णाः श्वेताश्च लोहाश्च V. I., P. II.,
 368, 15.
 कृष्णो वा यत्र चरति V. I., P. II.,
 133, 6.
 कृष्णाष्टम्यां महादेवी V. II., P. II.,
 161, 8.
 कृष्णसर्वे द्विजं नष्टं V. II., P. I.,
 229, 3.
 कृषि-गोरक्ष-वाणिज्यं V. I., P. I.,
 86, 5.
 कृषिं मूले V. I., P. II., 314, 6.
 कृषिजीवी शिल्पजीवी V. I., P. II.,
 35, 13.
 कृषिः सप्तम्याम् V. I., P. II., 316,
 20.
 कृषिं साध्विति मन्थन्ते V. I., P. II.,
 4, 6.
 केचित्पञ्चैव नवमं V. I., P. II.,
 448, 12.
 केचिदाहुत्पापं तु V. II., P. II.,
 42, 7.
 केचिद्भस्मस्य संस्कारान् V. I., P. II.,
 22, 2.
 केचुकैश्च तथा कःचैः V. I., P. II.,
 370, 8.
 केतितस्तु यथान्यायं V. I., P. II.,
 365, 11.
 केतनं कारयित्वा तु V. II., P. II.,
 149, 11.
 केदारे V. I., P. II., 305, 16.
 केश-कीट-श्रुतवचो- V. I., P. II.,
 381, 16.

केश-कीटावपन्नं च V. II., P. I.,
 143, 8.
 केश-कीटावपन्नं च V. II., P. I.,
 391, 12.
 केश-कीटावपन्नं च V. I., P. I.,
 428, 12.
 केश-कीट-शुनास्पृष्टं V. II., P. I.,
 143, 11.
 केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 291, 1.
 केशानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 291, 8.
 केशान्तः षोडशे वर्षे V. I., P. II.,
 47, 12.
 केशान्तिको ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 35, 7.
 केश-भस्म-तुषाङ्गार- V. I., P. I.,
 353, 10.
 केश-रोम-नखैर्वाऽपि V. I., P. II.,
 381, 11.
 केशवं नारायणं V. I., P. I.,
 370, 11.
 केश-भस्म-नखादीनि V. II., P. II.,
 62, 5.
 केश-भस्म-लोमानि V. II., P. I.,
 300, 20.
 केयूरान् मकरकुण्डलवान् किरीटी
 V. I., P. I., 369, 1.
 केवलं चिन्तयेज्जातिं V. I., P. II.,
 347, 21.
 केवलं तन्मनुष्याणां V. II., P. II.,
 208, 10.
 केवलं त्यागबुद्ध्या यत् V. I., P. I.,
 180, 4.
 कैवर्त-मेवा भिन्नाश्च V. II., P. I.,
 114, 15.
 कैवर्ती रजर्की चैव V. II., P. I.,
 334, 13.

- कोकिलत्वमवाप्नोति V. II., P. II., 266, 12.
 कोटिकोटिसहस्राणि V. I., P. I., 94, 11.
 कोटिजाग्येन राजेन्द्र V. I., P. I., 310, 10.
 कोद्रवान् राजमाषांश्च V. I., P. II., 374, 3.
 को मुख्यः V. I., P. II., 175, 1.
 कोयष्टि-प्रव-चक्राह्ण- V. I., P. I., 429, 6.
 को हि जानाति किं कस्य V. II., P. I., 407, 5.
 को हि तद्वेद यद्यमुष्मिन् V. II., P. I., 40, 8.
 कोऽहं मोक्षः कथं केन V. I., P. I., 120, 14.
 कौटसाक्षयं तथा कृत्वा V. II., P. II., 97, 7.
 कौटसाक्षयप्रदाः पापाः V. II., P. II., 226, 7.
 कौत्सं जप्त्वाऽऽप इत्येतत् V. II., P. II., 165, 8.
 कौपीनं कदिसूत्रं च V. I., P. II., 44, 15.
 कौपीनं दण्डमाच्छादनं V. I., P. II., 174, 16.
 कौपीनाच्छादनं वस्त्रं V. I., P. II., 164, 6.
 कौपिनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 183, 13.
 कौपीनाच्छादनं वासः V. I., P. II., 158, 6.
 कौमार्यग्रहचर्यं मे V. I., P. II., 82, 1.
 कौरुक्षेत्रांश्च मात्स्यांश्च V. I., P. I., 459, 3.
 कौशिक्याम् V. I., P. II., 306, 7.
 कौशेयं तित्तिरिहत्वा V. II., P. II., 254, 7.
 कौशेय-नीलि-लवण- V. II., P. I., 484, 12.
 कौशेया-ऽऽविक्रयोरूपैः V. II., P. I., 180, 18.
 कतुभिस्तानि तुल्यानि V. I., P. II., 321, 13.
 कतुर्दक्षो वसुः सत्यः V. I., P. II., 403, 10.
 कत्वर्थमात्मने चैव V. I., P. I., 198, 1.
 क्रमेणैतान्यवामोति V. I., P. II., 315, 11.
 क्रमेण पादशो हीनं V. II., P. I., 329, 10.
 क्रमादृद्धं क्रमाद्धीनं V. II., P. I., 419, 14.
 क्रमशो याति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II., 242, 5.
 क्रमशो यायावराणां V. I., P. II., 140, 4.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 463, 19.
 क्रयक्रीता तु या नारी V. I., P. II., 87, 14.
 क्रय-विक्रयाद्योनि- V. II., P. I., 225, 19.
 क्रय-विक्रय-दुष्टभोजन- V. II., P. I., 461, 8.
 क्रय विक्रयमध्वानम् V. I., P. I., 459, 3.
 क्रव्याहं कुक्कटं ग्राम्यं V. II., P. I., 480, 21.
 क्रव्यादानां च सर्वेषाम् V. II., P. I., 370, 12.

क्रव्याद-पक्षि-दात्यूह- V. II., P. I., 407, 3.	क्रीडते पतिनां सार्धं V. II., P. I., 57, 17.
क्रव्याद्विश्व हतस्यान्यैः V. II., P. I., 192, 12.	क्रीडन्तौ पुत्रैः V. I., P. II., 105, 20.
क्रव्याद-मृग-पक्षि- V. II., P. I., 407, 15.	क्रीडमानैरपि सदा V. I., P. II., 132, 19.
क्रव्यादान् शकुनीन् सर्वान् V. I., P. II., 387, 1.	क्रीणीयाद्यस्त्वपत्यार्थं V. II., P. I., 46, 17.
क्रियाङ्गं तत्समुद्दिष्टं V. I., P. I., 284, 2.	क्रीतश्च ताभ्यां विक्रीतः V. II., P. I., 47, 29.
क्रियते छन्दसां तेन V. I., P. II., 132, 17.	क्रीत्या चैव प्रविक्रिये V. I., P. I., 477, 8.
क्रियते शुद्धये यत् V. I., P. II., 301, 1.	क्रीत-लब्धाशानाश्चैव V. I., P. II., 293, 15.
क्रियादुष्टो मनोदुष्टः V. II., P. II., 124, 17.	क्रीतस्याऽपि विनिर्दिष्टं V. II., P. I., 143, 9.
क्रियन्ते याः क्रियाः पित्र्याः V. I., P. II., 464, 8.	क्रुद्धयन्तं न प्रतिक्रुद्धयेत् V. I., P. II., 194, 9.
क्रियापरा अपि हि ते V. I., P. II., 61, 9.	क्रूरकर्मरतानां च V. II., P. II., 268, 10.
क्रियमाणेऽपकारे तु V. II., P. II., 283, 12.	क्रूरोम-पतित-ब्राह्म्य- V. I., P. II., 384, 16.
क्रियावद्विहिं कौन्तेय V. I., P. II., 270, 19.	क्रूरोम-पतित-ब्राह्म्य- V. II., P. I., 381, 2.
क्रियावन्तः श्रोत्रियान्नह्यनिष्ठाः V. II., P. I., 216, 15.	क्रोधजेऽपि गणे विद्यात् V. I., P. I., 461, 13.
क्रियास्तानं तथा षष्ठे V. I., P. I., 268, 11.	क्रोधात् प्रायं विषं वह्निं V. II., P. I., 21, 7.
क्रियास्तानं प्रवक्ष्यामि V. I., P. I., 284, 8.	क्रोधात् प्रायं विषं वह्निं V. I., P. II., 226, 6.
क्रियास्तानं समुद्दिष्टं V. I., P. I., 269, 6.	क्रोधाद्वै क्रियते यस्तु V. II., P. II., 62, 3.
क्रियाहीनस्य मुख्यस्य V. I., P. II., 218, 10.	क्रोधं लोभं तथा निद्रां V. I., P. I., 307, 3.
क्रियाहीनस्य मुख्यस्य V. I., P. II., 218, 15.	क्लिन्ने भिन्नं शवं चैव V. II., P. I., 442, 17.
क्रीडाकर्मैव बालानां V. I., P. I., 317, 2.	क्लिन्ने भिन्ने शवे तोयं V. II., P. I., 442, 10.

- ह्रीवा-ऽभिस्त पतितैः V. II., P. I.,
 143, 12.
 ह्रीवे देशान्तरस्ये च V. I., P. II.,
 354, 20.
 क्लेशमूलः V. II., P. II., 205, 12.
 कथितानभिदग्धांश्च V. I., P. I.,
 256, 2.
 कन्वन्धनेधयाजिनो V. I., P. II.,
 171, 10.
 कायचित्वा पिबेदङ्गिः V. II., P. II.,
 181, 5.
 क्षत्रगर्भवधे चैव V. II., P. I.,
 41, 13.
 क्षत्तुर्जातस्तथोप्रायां V. II., P. I.,
 70, 2. 306, 11.
 क्षत्रियं चैव सर्पं च V. I., P. II.,
 133, 17.
 क्षत्रियाच्चैव वैश्यायां V. I., P. II.,
 120, 15.
 क्षत्रियोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 13.
 क्षत्रियोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 13.
 क्षत्रियाणां त्रिशत् V. II., P. I.,
 394, 1.
 क्षत्रिये त्रिगुणं प्राहुः V. I., P. I.,
 186, 5.
 क्षत्रियो द्वादशाहं तु V. I., P. II.,
 209, 12.
 क्षत्रियो द्वादशाहेन V. I., P. II.,
 209, 15.
 क्षत्रियाद्ब्राह्मणीषु V. II., P. I.,
 103, 3.
 क्षत्रियाद्वैश्यायां V. I., P. II.,
 120, 7.
 क्षत्रियाभिवादने V. II., P. II.,
 149, 17.
 क्षत्रिया मागधं वैश्यात् V. I., P. II.,
 121, 17.
 क्षत्रियायाम् V. II., P. II., 128, 2.
 क्षत्रियायां V. I., P. II., 120, 6.
 क्षत्रियायां त्रिरात्रो- V. II., P. I.,
 332, 10.
 क्षत्रिययोषितो ब्राह्मण- V. II., P. I.,
 348, 13.
 क्षत्रियो वाऽथ वैश्यो वा V. II.,
 P. I., 207, 5.
 क्षत्रियो वा महाबाहो V. II., P. II.,
 241, 4.
 क्षत्रियात् विप्रकन्यायां V. I.,
 P. II., 121, 1.
 क्षत्रिय-विद्- V. II., P. II., 99, 19.
 क्षत्रिया शस्त्रम् V. I., P. II., 98, 14.
 क्षत्रियाशूद्रसम्पर्के V. II., P. I.,
 151, 4.
 क्षत्रियासौचे V. II., P. I., 420, 11.
 क्षत्रियश्चैव वृत्तस्थो V. I., P. II.,
 381, 6.
 क्षत्रियस्तु दशाहेन V. I., P. II.,
 206, 7.
 क्षत्रियस्तु रणे दत्त्वा V. II., P. II.,
 148, 8.
 क्षत्रियस्य V. I., P. II., 220, 17.
 क्षत्रियस्यात्रिराधेयो V. I., P. I.,
 164, 13.
 क्षत्रियस्य चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 151, 13.
 क्षत्रियस्य तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 419, 4.
 क्षत्रियस्य तु मौर्वीज्या V. I., P. II.,
 34, 2.
 क्षत्रियस्य त्रयः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 153, 8.
 क्षत्रियस्य तु सप्ताहं V. II., P. I.,
 396, 15.
 क्षत्रियस्य नवश्राद्धे V. II., P. I.,
 424, 1.

- क्षत्रियस्यापि कथिताः V. I., P. II., 153, 13.
- क्षत्रियस्य पराकां तु V. II., P. II., 42, 5.
- क्षत्रियस्य वधं कृत्वा V. II., P. I., 95, 16.
- क्षत्रियां हत्वा V. II., P. I., 104, 7.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. I., 459, 2.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनाम् V. II., P. I., 419, 12.
- क्षत्र-विद् शूद्रजातीनाम् V. I., P. II., 220, 8.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. I., P. I., 251, 16.
- क्षत्र-विद्-शूद्रजातीनां V. II., P. II., 74, 7.
- क्षत्रस्य द्वादशाहानि V. I., P. II., 206, 12.
- क्षमा दमो दया दानम् V. I., P. II., 343, 13.
- क्षमा दया च विज्ञानम् V. I., P. I., 418, 3.
- क्षमा सत्यं दमः शौचम् V. I., P. I., 84, 10.
- क्षयी ज्वरी प्रमेही च V. II., P. II., 239, 15.
- क्षयी स्यात् क्षेत्रहरणे V. II., P. II., 247, 10.
- क्षय्यामयाव्यपस्मारी V. I., P. II., 73, 2.
- क्षेत्रेण कर्मणा जीवित् V. II., P. I., 198, 5.
- क्षालनेन विशुद्ध्येत V. II., P. I., 177, 4.
- क्षिपेत् कुशांस्तत्र च वक्षिणामान् V. I., P. II., 431, 4.
- क्षिपेत्तया विनिर्दग्धो V. II., P. II., 81, 7.
- क्षिपेत् पयोञ्जलीं खींस्तु V. I., P. I., 361, 2.
- क्षिप्तं मूढं V. I., P. I., 42, 7.
- क्षिप्रकामः V. II., P. II., 174, 7.
- क्षीरिणो वृक्ष-गुल्मादीन् V. I., P. I., 251, 9.
- क्षीरादि माहिषं वज्रं V. I., P. II., 378, 11.
- क्षीरप्रक्षालनं कृत्वा V. II., P. I., 23, 1.
- क्षीरप्रक्षालनं कुर्यात् V. II., P. I., 71, 7.
- क्षीरमपेयम् V. I., P. II., 381, 3.
- क्षीरमष्टगुणं देयं V. II., P. I., 435, 4.
- क्षीरं सुवर्णसम्मिश्रं V. II., P. I., 345, 12.
- क्षीरस्य द्वादश प्रोक्ताः V. II., P. I., 434, 12.
- क्षीरहारी V. II., P. II., 259, 1.
- क्षुत्-पिपासा-श्रमार्ताय V. I., P. I., 396, 14.
- क्षुत्क्षामां नातिशुक्तां वा V. I., P. II., 103, 2.
- क्षुते निष्ठिवने सुप्ते V. I., P. I., 240, 10.
- क्षुधार्ताः कीर्तयन्तश्च V. I., P. II., 324, 6.
- क्षुधाऽऽर्तश्चाजुनभ्यागात् V. II., P. I., 415, 5.
- क्षुद्रजन्तूनामन- V. II., P. I., 85, 4.
- क्षुरेण शिख-वृषणौ V. II., P. I., 313, 12.
- क्षेत्रोच्चेदुभयतः V. I., P. II., 56, 12.
- क्षेत्रिकश्चैव बीजी च V. II., P. I., 43, 10.
- क्षेत्रजः क्षेत्रजातस्तु V. II., P. I., 47, 15.

क्षेत्रं बीजवते देयं V. I., P. II.,
76, 19.

क्षेत्रं हिरण्यं गामश्वं V. I., P. II.,
52, 12.

क्षेत्रे त्वेतेषु यः आहं V. I., P. II.,
305, 1.

क्षौमेयं राजन्यस्य V. I., P. II.,
35, 19.

क्षौमवच्छङ्ख-शृङ्गणाम् V. II., P. I.,
181, 1.

क्षौमं वासः प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
264, 7.

क्षमाशयः V. I., P. II., 136, 9.

ख.

खट्वाङ्ग-कपालपाणिर्वा V. II., P.
II., 59, 16.

खट्वाङ्ग-कपालपाणिः V. II., P.
II., 56, 2.

खट्वाङ्ग-धारी गुरुतल्पगः V. II.,
P. I., 313, 7.

खट्वाशयनं V. I., P. II., 49, 10.

खट्-वासनं च शयनं V. I., P. II.,
46, 8.

खड्गं च शशकं चैव V. II., P. I.,
408, 14.

खड्ग-भौक्तिकहस्तेन V. I., P. I.,
354, 10.

खण्डनं पेषणं चैव V. I., P. II.,
430, 18.

खननात् पूरणाद्वाहात् V. II., P. I.,
193, 11.

खनित्वा तु शनैर्भूमिं V. I., P. II.,
238, 4.

खरा-ऽज-मेषेषु वृषो V. II., P. I.,
81, 1.

खराभिगामी V. II., P. II., 270, I.

खराश्वाजाधिकानां च V. II., P. II.,
118, 15.

खरा-ऽश्वोष्ट-सृगेभानाम् V. II., P. I.,
17, 17.

खरो वै बहुयाजित्वात् V. II., P. II.,
227, 7.

खरोष्ट-काक-श्व- V. II., P. I., 407,
13.

खरोष्टमुखसंस्पृष्टम् V. II., P. II.,
185, 6.

खरोष्ट-यान-हस्त्यश्व- V. I., P. I.,
155, 8.

खरोष्टृविषमा नारी V. II., P. II.,
140, 5.

खल्वाटकंश्च दुर्बालः V. I., P. II.,
352, 14.

खल्वाटो-मत्सरी राम V. II., P. II.,
233, 5.

खादितार्थं पुनः खादेत् V. I., P. II.,
425, 9.

खादिरोदुम्बराण्यर्घ्य- V. I., P. II.,
392, 21.

खादिरो यूयो भवति V. I., P. I.,
60, 4.

खादिरं वीर्यकामस्य V. I., P. I.,
60, 5.

खानि चोपस्पृशेत् V. I., P. I.,
235, 5.

ख्याता तीर्थे शतगुणा V. I., P. I.,
298, 4.

ख्यापनेनानुतापेन V. II., P. I.,
428, 10.

ख्यापयन् गुरुतल्पी वा V. II., P. I.,
315, 15.

ख्यापयन्नात्मनः पापं V. II., P. II.,
58, 14.

ग.

गङ्गाद्वारं V. II., P. II., 202, 1.

गङ्गाद्वारे V. I., P. II., 305, 13.

गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. II.,
304, 9.

गङ्गाद्वारे प्रयागे च V. I., P. I., 195, 1.	गन्ध-रूपोपन्नानि V. I., P. II., 393, 3.
गङ्गा च यमुना चैव V. I., P. I., 250, 4.	गन्धर्वा गुह्यका यक्षाः V. II., P. II., 218, 9.
गङ्गातोयेन कृत्स्नेन V. I., P. I., 233, 8.	गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I., 231, 7.
गङ्गापुत्राय भीष्माय V. I., P. I., 362, 4.	गन्धलेपक्षयकरं V. I., P. I., 226, 15.
गङ्गायां V. I., P. II., 305, 13.	गन्धोशीरमयौ कार्यौ V. II., P. II., 186, 1.
गङ्गायां भास्करक्षेत्रे V. I., P. II., 296, 19.	गच्छतस्तिष्ठतो वाऽपि V. I., P. I., 307, 1.
गङ्गा-यमुनयोर्मध्ये V. II., P. II., 8, 7.	गच्छेद्वापि विशुद्धयर्थं V. II., P. II., 61, 13.
गङ्गा-यमुनयोस्तीरे V. I., P. II., 304, 7.	गच्छेदस्फुटितां शय्याम् V. I., P. I., 440, 8.
गङ्गा-सागरसङ्गमे V. I., P. II., 305, 14.	गच्छेद्द्वयार्थं मतिमान् V. I., P. II., 102, 9.
गण्डयोः कूपकौ यस्याः V. I., P. II., 56, 1.	गच्छन् देशान्तरं यद्धि V. I., P. II., 301, 10.
गण्डूषं पादशौचं च V. II., P. I., 173, 3.	गच्छन्नेताः स्त्रियो मोहात् V. II., P. I., 326, 17.
गण्डूषसमये विप्रः V. I., P. I., 234, 6.	गच्छेन्महापथं वाऽपि V. I., P. II., 288, 14.
गण्डूषस्याऽथ समये V. I., P. I., 431, 7.	गजचर्मो ज्वरी च स्यात् V. II., P. II., 249, 15.
गन्त्री वसुमती नाशम् V. I., P. II., 292, 9.	गजे नीलवृषाः पञ्च V. II., P. I., 80, 18.
गन्धोदक-तिलैर्युक्तं V. I., P. II., 455, 1.	गजं हत्वा पञ्च नीलवृषान् V. II., P. I., 90, 14.
गन्धानां च रसानां च V. I., P. I., 472, 1.	गण-गणिका-स्तेन- V. II., P. I., 388, 5.
गन्धान् ब्राह्मणसात् कृत्वा V. I., P. II., 411, 15.	गणाधिपतिं V. II., P. II., 194, 5.
गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II., 411, 9.	गणाधिपत्यं सप्तम्याम् V. I., P. II., 318, 11.
गन्ध-पुष्पाणि धूपं च V. I., P. II., 433, 9.	गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I., 385, 4.
गन्धापहारी V. II., P. II., 259, 8.	गणान्नं गणिकान्नं च V. II., P. I., 378, 10.

- गत्वा कक्षान्तरं सम्यक् V. I., P. I.,
 473, 13.
 गत्वाचान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 334, 2.
 गतप्रत्यागतं यच्च V. I., P. I.,
 286, 3.
 गत्वा तु प्रविशेदग्निं V. II., P. I.,
 320, 11.
 गत्वा तपस्विनीं नारीं V. II., P. II.,
 271, 9.
 गत्वा तु मातृभगिनीं V. II., P. II.,
 270, 19.
 गत्वा तु महिषीं राज्ञः V. II., P. II.,
 271, 16.
 गत्वोदकान्तं विधिवत् V. I., P. I.,
 272, 1.
 गत्वा देशान्तरं तेषां V. II., P. II.,
 249, 6.
 गत्वा निमन्त्रयेद्देव- V. I., P. II.,
 361, 14.
 गत्वा यदीयते दानं V. I., P. I.,
 124, 12.
 गङ्गदोऽनृतवादी स्यात् V. II., P. II.,
 232, 3.
 गमने तु व्रतं यत् स्याद् V. II., P. I.,
 333, 9.
 गम्यं त्वभावे दातृणां V. I., P. II.,
 80, 9.
 गर्भिणीं कपिलां दोग्ध्रीं V. II., P. I.,
 254, 3.
 गर्भिणीं रजस्वलां V. II., P. I.,
 99, 4.
 गर्भिणी वाऽथ वा या स्यात् V. II.,
 P. I., 103, 16.
 गर्भदेकादशे राज्ञो V. I., P. II.,
 31, 9.
 गर्भाधानादिः V. I., P. II., 17, 20.
 गर्भाधानादिभिर्न्युक्तः V. I., P. II.,
 218, 5.
 गर्भाधान-पुंसवन- V. I., P. II.,
 18, 7.
 गर्भाधानमृतौ पुंसः V. I., P. II.,
 19, 9.
 गर्भाधानादिसंस्कारैः V. II., P. I.,
 208, 16.
 गर्भपाते समुद्दिष्टं V. II., P. I.,
 41, 10.
 गर्भ-भर्तृवधादौ च V. II., P. I.,
 353, 14.
 गर्भमाससमा रात्रीः V. I., P. II.,
 239, 8.
 गर्भस्रुत्यां यथामासम् V. I., P. II.,
 239, 3.
 गर्भस्पन्दने V. I., P. II., 21, 11.
 गर्भस्य पतने चैव V. II., P. I.,
 161, 7.
 गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II.,
 239, 20.
 गर्भस्रावे मासतुल्याः V. I., P. II.,
 240, 2.
 गर्भाटमेऽब्दे कुर्वति V. I., P. II.,
 31, 8.
 गयायां धर्मपृष्ठे च V. I., P. II.,
 305, 8.
 गयां यास्यति यः कश्चित् V. I.,
 P. II., 305, 5.
 गयाशीर्षे V. I., P. II., 305, 11.
 गयाशीर्षे वटे चैव V. I., P. II.,
 305, 9.
 गयाशीर्षे वटे श्राद्धं V. I., P. II.,
 307, 11.
 गर्दभं जारजातं च V. II., P. I.,
 229, 4.
 गर्दभत्वं तु सम्प्राप्य V. II., P. II.,
 225, 3.
 गर्दभं पशुमालभ्य V. II., P. II.,
 125, 16.

गलगण्डी V. II., P. II., 237, 13.
 गलगण्डी गणद्रव्य-V. II., P. II.,
 263, 14.
 गवां गोष्ठे दशगुणम् V. I., P. I.,
 307, 13.
 गवाघ्रातेषु कांस्थेषु V. II., P. I.,
 172, 10.
 गवां च परिवासेन V. II., P. I.,
 194, 7.
 गवां च दतदानेन V. II., P. II.,
 11, 6.
 गवां द्वादशानां V. II., P. II.,
 63, 7.
 गवां पृष्ठानि नेत्र्यानि V. II., P. II.,
 190, 2.
 गवां मूत्र-पुरीषेण V. II., P. I.,
 155, 5.
 गवां मूत्र-पुरीषेण V. II., P. I.,
 127, 10.
 गवामनुगमं कुर्यात् V. II., P. I.,
 253, 13.
 गवामनुगमं चैव V. II., P. I.,
 253, 4.
 गवामभावे निष्कं स्यात् V. II.,
 P. II., 197, 7.
 गवामभावे निष्कं वा V. II., P. I.,
 373, 1.
 गव्यं बह्मजिनं V. I., P. II.,
 32, 18.
 गव्यस्य पयसो वापि V. II., P. II.,
 191, 5.
 गवाश्व-कुञ्जरोष्णां V. II., P. I.,
 371, 11.
 गवाश्व-रथ-यानानां V. II., P. I.,
 1-9, 3.
 गवां सहस्रं विधिवत् V. II., P. II.,
 64, 13.
 गहितास्ते नरा नित्यं V. II., P. I.,
 43, 12.

गहिता-ऽनाद्यथोर्जग्धिः V. II., P. II.,
 96, 7.
 गहितानाद्यथोर्जग्धिः V. II., P. I.,
 363, 11.
 गाङ्गं पयः पुनात्याशु V. I., P. I.,
 285, 13.
 गां गत्वा तु द्विजश्रेष्ठ V. II., P. II.,
 269, 10.
 गां गत्वा मधुमेही स्यात् V. II., P. II.,
 270, 9.
 गां चेदकामतो हन्यात् V. II., P. I.,
 252, 14.
 गां चेद्वन्यान्तस्याधर्मणा V. II., P. I.,
 249, 17.
 गां चेद्वन्यान्नरोऽकामात् V. II.,
 P. I., 252, 17.
 गां चैवानुव्रजेतिव्यं V. II., P. I.,
 247, 14.
 गां च वैश्यवत् V. II., P. I., 251, 9.
 गां वृष्ट्याभ्याम् V. I., P. I., 212, 8.
 गान्धर्वादिविवाहेषु V. I., P. II.,
 80, 1.
 गान्धर्वादिविवाहेषु V. I., P. II.,
 63, 13.
 गान्धर्वो राक्षसश्चैव V. I., P. II.,
 84, 9.
 गान्धर्वो लोहकारश्च V. II., P. I.,
 386, 6.
 गान्धर्वः स च विज्ञेयः V. I., P. II.,
 85, 2.
 गान्धर्वा-ऽऽधुर-पैशाचाः V. I., P. II.,
 89, 4.
 गात्रकुच्छ्रीं व्रणीं धिचीं V. II.,
 P. II., 248, 13.
 गात्राणां च ननुव्याणाम् V. II., P. I.,
 173, 18.
 गात्राभ्यङ्गं शिरोऽभ्यङ्गं V. II.,
 P. II., 196, 1.

गान्धर्व शिरसा चैव V. II., P. I.,
 207, 7.
 गायानां नीतिशास्त्राणां V. II.,
 P. II., 119, 8.
 गामयं कुञ्जरोष्टौ च V. II., P. I.,
 408, 11.
 गाः पौष्णे V. I., P. II., 314, 10.
 गायत्री च V. I., P. II., 167, 10.
 गायत्रीजाप्यनिरतः V. II., P. II.,
 115, 7.
 गायत्री छन्दसां माता V. II., P. I.,
 63, 8.
 गायत्री तु जपेन्नित्यम् V. I., P. I.,
 308, 8.
 गायत्री तु भवेद्रक्ता V. I., P. I.,
 290, 12.
 गायत्री प्रोच्यते तस्मात् V. I., P. I.,
 289, 14.
 गायत्री प्रणवं चान्ते V. I., P. I.,
 303, 12.
 गायत्री नाम पूर्वाह्णे V. I., P. I.,
 289, 11.
 गायत्री ब्रह्मरूपा तु V. I., P. I.,
 290, 4.
 गायत्री ब्राह्मः V. I., P. II., 197, 6.
 गायत्री मधुमती V. I., P. II.,
 426, 16.
 गायत्री शिरसा सार्धम् V. I., P. I.,
 292, 5.
 गायत्री स जपेन्नित्यम् V. II., P. II.,
 156, 3.
 गायत्र्या आदिस्थो V. I., P. I.,
 272, 14.
 गायत्र्या तु यथाशक्ति V. I., P. I.,
 297, 14.
 गायत्र्या दशसाहस्रं V. II., P. II.,
 147, 12.
 गायत्र्या न परं जप्यम् V. I., P. I.,
 310, 12.

गायत्र्या न परं ध्यानम् V. I., P. I.,
 310, 13.
 गायत्र्या लक्षजप्यं च V. II., P. II.,
 198, 14.
 गायत्र्यष्टसहस्रं च V. II., P. II.,
 87, 15.
 गायत्र्यष्टसहस्रं वा V. II., P. I.,
 443, 2.
 गायत्र्याः षष्टिभिर्लक्षैः V. II., P. II.,
 198, 6.
 गायत्र्यास्तु जपन् कोटिं V. II.,
 P. II., 198, 3.
 गा रक्षेत् V. I., P. I., 477, 11.
 गार्हस्थ्यं ब्रह्मचर्यं च V. I., P. II.,
 152, 12.
 गार्हस्थ्यमुचितं त्वेकम् V. I., P. II.,
 153, 15.
 गार्हस्थ्यमिच्छन् भूपाल V. I., P. II.,
 51, 17.
 गावः पवित्रं परमं V. II., P. I.,
 249, 2.
 गावः प्रतिष्ठा भूतानां V. II., P. I.,
 248, 16.
 गावः सुरभयो नित्यं V. II., P. I.,
 248, 15.
 गावः स्वर्गस्य सोपानं V. II., P. I.,
 249, 3.
 गावो यज्ञार्थमुत्पन्नाः V. I., P. I.,
 160, 9.
 गावो वा एतत् V. I., P. I., 51, 7.
 गाश्चानुगच्छन् सततम् V. II., P. I.,
 250, 10.
 गिरिपृष्ठं समारुह्य V. I., P. I., 478,
 14.
 गिरि-वृक्षप्रपातं च V. I., P. II.,
 226, 7.
 गिरि-वृक्षप्रपातं च V. II., P. I.,
 21, 8.
 गुरुं गच्छन्तम् V. I., P. II., 49, 7.

- गुरुणाऽनुमतः स्नात्वा V. I., P. II.,
 54, 17.
 गुरुणा लघु शूद्रयेण V. I., P. II.,
 265, 16.
 गुरुणा ह्यननुज्ञातो V. II., P. II.,
 229, 14.
 गुरुं हत्वा V. II., P. II., 66, 2.
 गुरुं चैवाप्युपासीत V. I., P. I.,
 151, 14.
 गुरुणामध्यधिक्षेपो V. II., P. II.,
 95, 11.
 गुरुच्छिष्टं भेषजार्थं V. I., P. II.,
 46, 12.
 गुरुतत्पगस्नते V. II., P. I., 316, 2.
 गुरुतत्पत्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 325, 15.
 गुरुतत्पत्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 311, 2; 325, 5.
 गुरुतत्प्यभिभाष्येनः V. II., P. I.,
 314, 10.
 गुरुतत्प्री शिलां तप्ताम् V. II., P. I.,
 315, 11.
 गुरुं त्वङ्कृत्य गर्वेण V. II., P. I.,
 454, 12.
 गुरुं त्वङ्कृत्य हङ्कृत्य V. II., P. I.,
 454, 16.
 गुरुं त्वङ्कृत्य हङ्कृत्य V. II., P. II.,
 223, 14.
 गुरुद्वारगामी संवत्सरं V. II., P. I.,
 338, 14.
 गुरुद्वाराभिमर्शी च V. II., P. II.,
 264, 14.
 गुरुद्वारावगमनं V. II., P. I., 315, 2.
 गुरुद्वारेषु कुर्वीत V. I., P. I., 465, 4.
 गुरुद्वारे सपिण्डे वा V. I., P. II.,
 48, 10.
 गुरुन् पुरोहितान् विप्रान् V. I., P. I.,
 455, 7.
 गुरुपत्नी तु युवतिः V. I., P. I.,
 329, 4.
 गुरुपत्न्या च कार्याणि V. I., P. II.,
 47, 4.
 गुरुपत्न्या न कार्याणि V. I., P. II.,
 328, 13; 328, 16.
 गुरुमग्निं च सूर्यं च V. I., P. I.,
 320, 14.
 गुरु माद-पिदृत्यागः V. II., P. I.,
 16, 3.
 गुरु-मित्रद्रुहः पापाः V. II., P. II.,
 226, 9.
 गुरोर्गुरौ सन्निहिते V. I., P. I., 335,
 20.
 गुरुवत्प्रतिपूज्याः स्थुः V. I., P. I.,
 328, 7.
 गुरवे तु वरं दत्त्वा V. I., P. II.,
 52, 6.
 गुरु-वेश-ऽग्निपूजाद्यु V. I., P. II.,
 341, 17.
 गुरवे मातुलादीनाम् V. I., P. I.,
 359, 6.
 गुरवो माद-पिद-पत्न्या- V. II., P. I.,
 320, 3.
 गुरुश्च शुक्रः शनि-राह-केतवः V. I.,
 P. I., 221, 3.
 गुरुशुश्रूषया चैव V. I., P. I.,
 377, 11.
 गुरुशुश्रूषवो दान्ताः V. I., P. I.,
 144, 16.
 गुरु-स्वामि-द्विजाक्रोशं V. II., P. II.,
 233, 11.
 गुरुं हत्वा श्रोत्रियं च V. II., P. II.,
 66, 9.
 गुर्वग्नि-देवकृत्येषु V. I., P. I., 139,
 15.
 गुर्वर्थं पिद-मात्र्यं V. I., P. II.,
 8, 8.

- गुर्वयं वा मृतो युद्धे V. II., P. I.,
 388, 11.
 गुर्वयं स्यतिथीनां तु V. II., P. I.,
 376, 5.
 गुर्वधीनः V. I., P. II., 49, 5.
 गुर्वन्तेवास्यनुचान- V. I., P. II.,
 248, 18.
 गुड-कार्पास-धान्यानि V. II., P. II.,
 112, 20,
 गुड-तिल- V. II., P. II., 119, 11.
 गुड-तैल-हिरण्यानां V. I., P. II.,
 214, 7.
 गुडो रसस्तथोदन्धिः V. II., P. I.,
 416, 9.
 गुणनिष्ठः प्रधानं तु V. I., P. I.,
 318, 8.
 गुणानेतान् प्रसंख्याय V. I., P. I.,
 457, 15,
 गुणैरक्षैः पृथिवी V. I., P. I., 96, 4.
 गुणवदलाभे सौदर्यो V. I., P. II.,
 345, 1.
 गुणं हस्तं च निर्मृड्यात् V. I., P. I.,
 326, 19.
 गुप्ताभ्यां लक्ष्म्युपेतः स्यात् V. I.,
 P. I., 225, 18.
 गुप्तान्तं चैव वैश्यस्य V. I., P. I.,
 358, 16.
 गुप्तायां V. II., P. II., 127, 7.
 गुप्तं सर्वतुल्यं शुभम् V. I., P. I.,
 469, 5.
 गुरोश्च V. II., P. II., 99, 14.
 गुरोश्चाप्रीतिजनके V. I., P. I.,
 186, 19.
 गुरोश्चालीकनिर्बन्धः V. II., P. II.,
 95, 8.
 गुरोश्च सेवाऽकरणम् V. I., P. I.,
 130, 17.
 गुरोः क्षत्रघुतां भार्यो V. II., P. I.,
 322, 15.
 गुरोर्दुहितरं गत्वा V. II., P. I.,
 326, 14.
 गुरोरनिष्टाचरणम् V. I., P. I.,
 130, 16.
 गुरोरभावे तत्पुत्रम् V. I., P. I.,
 185, 13.
 गुरोरभिहिते शुक्तः V. I., P. II.,
 182, 8.
 गुरोरलीकनिर्बन्धे V. II., P. II.,
 97, 1.
 गुरोर्वैश्यां पुनर्गत्वा V. II., P. I.,
 322, 23.
 गुरोः कुले न भिक्षेत V. I., P. II.,
 41, 18.
 गुरोः शूद्रां सकृद्गत्वा V. II., P. I.,
 324, 3.
 गुरोः शूद्रां सकृद्गत्वा V. II., P. I.,
 323, 16.
 गुरोः पाशोपसंभरणम् V. I., P. I.,
 327, 12; 330, 15.
 गुरोः प्रेतस्य शिष्यस्तु V. I., P. II.,
 248, 9.
 गुरोर्दुहितरं गत्वा V. II., P. I.,
 327, 12.
 गुल्मांश्च स्थापयेदामान् V. I., P. I.,
 458, 16.
 गुल्म-बल्ली-लतानां च V. II., P. II.,
 223, 11.
 गुह्यका राक्षसाः सिद्धा V. I., P. I.,
 307, 17.
 गूढोत्पन्नोऽपविद्धश्च V. II., P. I.,
 45, 10.
 गृज्जनं यवनेष्टश्च V. I., P. II.,
 379, 4.
 गृह्यन् प्रतिग्रहं विप्रो V. I., P. I.,
 201, 16.

- गृह्य प्रकाशमयो V. I., P. I.,
 203, 7.
 गृहपीयाङ्गाङ्गणादेव V. I., P. I.,
 201, 17.
 गृध्रो V. II., P. II., 263, 8.
 गृध्रो द्वादशजन्तानि V. II., P. I.,
 377, 3.
 गृही नियमस्यापि V. I., P. II.,
 275, 1.
 गृहीतपुत्रा विधिवत् V. I., P. II.,
 22, 6.
 गृहीतं मन्त्रवत्तद्यत् V. I., P. II.,
 152, 2.
 गृहीतशिवनश्चोत्थाय V. I., P. I.,
 226, 14.
 गृहीतस्य त्रिदण्डादेः V. I., P. II.,
 184, 17.
 गृहीत्वोत्कृत्य वृषणौ V. II., P. I.,
 315, 8.
 गृहीत्वेमा अथागत्य V. I., P. II.,
 118, 2.
 गृहीत्वा मुसलं राजा V. II., P. II.,
 86, 12.
 गृहीत्वा विचरेत्तावत् V. I., P. II.,
 172, 23.
 गृहीत्वाऽऽसादयित्वा च V. II., P. I.,
 434, 9.
 गृहीत्वा स्वयमाचामेत V. I., P. I.,
 249, 9.
 गृही भूत्वा V. I., P. II., 136, 16;
 147, 19.
 गृहोऽभ्याणि वेदमानि V. I., P. I.,
 190, 14.
 गृहादपास्य तत्सर्वं V. II., P. I.,
 194, 16.
 गृहदाहे समुत्पन्ने V. II., P. I.,
 179, 4.
 गृहाधः पतनाच्चैव V. II., P. II.,
 235, 1.
 गृहे निषिद्धं सतिलम् V. I., P. I.,
 356, 1.
 गृहे प्रकृत्य उतात्रो V. II., P. I.,
 47, 16.
 गृहोपिषु चान्येषु V. I., P. II.,
 145, 21.
 गृहमाहिर्बुध्न्ये V. I., P. II., 314,
 10.
 गृहे यस्य मृतः कश्चित् V. I., P. II.,
 252, 1.
 गृहस्य उद्वहेत् कन्यां V. I., P. II.,
 61, 2.
 गृहयोक्तानि पापानि V. II., P. II.,
 75, 5.
 गृहस्थोऽपि V. I., P. II., 199, 4.
 गृहस्थो ब्रम्हचारी च V. I., P. II.,
 342, 2.
 गृहस्थो मुच्यते बन्धात् V. I., P. I.,
 58, 4.
 गृहशुद्धिं प्रवक्ष्यामि V. II., P. I.,
 194, 14.
 गृहेषु चैव विप्राणां V. II., P. II.,
 263, 3.
 गृहसंवेशको दूतो V. I., P. II.,
 351, 9.
 गृहस्याभ्यन्तरे V. II., P. I., 124,
 10.
 गृहस्थस्तु द्विरात्रं वा V. II., P. I.,
 67, 13.
 गृहस्थस्तु यदा पश्येत् V. I., P. II.,
 139, 18.
 गृहे त्वेकगुणा सन्ध्या V. I., P. I.,
 298, 1.
 गृहे त्वेकगुणं जप्यम् V. I., P. I.,
 307, 12.
 गृहेऽपि सस्थते स्नानम् V. I., P. I.,
 288, 11.
 गोकुले यज्ञशालायां V. II., P. I.,
 146, 1.

- गो-गजाऽश्वादिपृष्ठेषु V. I., P. II., 303, 5.
- गोगामी V. II., P. II., 265, 4.
- गोगमने च V. II., P. I., 341, 3.
- गोग्नः कुर्वीत संस्थानं V. II., P. I., 244, 4.
- गोग्नः पञ्चगव्याहारः V. II., P. I., 243, 13.
- गोग्नश्चन्द्रायणं चरेत् V. II., P. I., 289, 1.
- गोग्नस्त्वचमुर्ध्वलांगुलां V. II., P. I., 249, 8.
- गोग्नस्तच्चर्मसंवीतो V. II., P. I., 250, 9.
- गोग्नः सौम्यत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 11.
- गोग्नस्य गोप्रदानं गोष्ठे V. II., P. I., 245, 4.
- गोग्नस्य पञ्चगव्येन V. II., P. I., 243, 8.
- गोग्नस्य पावनं सम्यग् V. II., P. I., 253, 16.
- गोग्नः षण्मासान् तच्चर्म- V. II., P. I., 250, 5.
- गोग्राते च क्षुते वान्ते V. II., P. I., 137, 5.
- गोग्रातं शकुनोच्छिष्टं V. II., P. I., 383, 3.
- गो-ऽजा-ऽवि-महिषीवर्जं V. II., P. I., 403, 15.
- गोटुमिमात्रे पयसि V. I., P. I., 137, 6.
- गोत्राणां च सहस्राणि V. I., P. II., 172, 5.
- गोत्र-नामपदान्ते च V. I., P. II., 287, 20.
- गोत्र-नाम-स्वधाकारैः V. I., P. I., 358, 13.
- गोत्रिणः स्नानशुद्धाः स्युः V. I., P. II., 250, 17.
- गोत्रान्मातुः सपिण्डान् V. I., P. I., 133, 9.
- गोत्रं प्राप्य च चण्डाल- V. II., P. II., 244, 14.
- गोत्र-सम्बन्ध-नामानि V. I., P. II., 420, 11.
- गोदुःखकारी V. II., P. II., 237, 11.
- गोदानं तु व्रतस्यान्ते V. II., P. I., 98, 3.
- गोदानं सर्वे शक्यतां च V. II., P. I., 253, 7.
- गोशवर्याम् V. I., P. II., 306, 12.
- गोदोहमात्रं तिष्ठेत् V. II., P. I., 302, 7.
- गोदोहमात्रं तिष्ठेच्च V. I., P. II., 188, 1.
- गोद्वयं दक्षिणां दद्यात् V. II., P. I., 345, 16.
- गोधा कूर्मः शशः श्वाविः V. I., P. II., 389, 4.
- गोधूमैरिक्षुभिर्मुद्गैः V. I., P. II., 370, 15.
- गोधूलक-चाष-काक- V. II., P. I., 89, 4.
- गोऽनुगामी V. II., P. I., 293, 3.
- गोनिर्दयः V. II., P. II., 237, 12.
- गोपुरीष-यवाभ्यासो V. II., P. II., 192, 7.
- गोपाल-नापित-कुम्भकार- V. II., P. I., 431, 13.
- गोप्रदानसमं पुण्यं V. I., P. I., 407, 11.
- गो-ब्राह्मणस्य चैवार्थे V. I., P. II., 268, 11.
- गो-ब्राह्मणहन्तं दग्ध्वा V. II., P. I., 24, 7.

- गो-ब्राह्मणहतानां च V. I., P. II.,
 227, 3.
 गो-ब्राह्मणहतानाम् V. I., P. II.,
 225, 2.
 गो-भू-तिल-हिरण्यादि V. I., P. I.,
 177, 11.
 गो-भू-हिरण्य-वासांसि V. I., P. II.,
 436, 10.
 गोभिराक्रमणात् कालाद् V. II., P. I.,
 113, 12.
 गो-भ्यो यवावकं हत्वा V. II., P. I.,
 342, 2.
 गो-भ्यश्च मरणं लोके V. II., P. II.,
 235, 2.
 गोमङ्गलादौ वैद्यनां V. I., P. II.,
 258, 19.
 गोमतीं कीर्तयिष्यामि V. II., P. I.,
 248, 13.
 गोमतीं च जपेद्विद्याम् V. II., P. I.,
 247, 17.
 गोमत्याम् V. I., P. II., 306, 13.
 गोमयेन गोचर्ममात्रं V. II., P. I.,
 301, 7.
 गोमयात् द्विगुणं मूत्रं V. II., P. I.,
 435, 3.
 गोमयेनोपलिप्याय V. II., P. I.,
 19, 1.
 गोमयेनापुलिप्तायां V. I., P. II.,
 396, 19.
 गोमयेनोपलिप्तेषु V. I., P. II., 307,
 6.
 गोमांसभक्षणे प्रायश्चित्तं V. II.,
 P. I., 367, 14.
 गोमांसं मानुषं चैव V. II., P. I.,
 367, 4.
 गोमिनामेव ते वत्साः V. II., P. I.,
 45, 2.
 गो-महिष्यजानाम् V. I., P. II.,
 380, 16.
 गोमूत्रं गोमयं क्षीरं V. II., P. I.,
 31, 1.
 गोमूत्रेण चरेत् स्नानं V. II., P. I.,
 246, 2.
 गोमूत्रेण समायुक्तं V. II., P. II.,
 191, 8.
 गोमूत्रमग्निवर्णं वा V. II., P. II.,
 83, 1.
 गोमूत्रे नाषकान्यष्टौ V. II., P. I.,
 434, 11.
 गोमूत्र-यावकैर्मासात् V. II., P. I.,
 348, 9.
 गोमूत्र-यावकाहारा V. II., P. I.,
 162, 15.
 गोमूत्र-यावकाहारः V. II., P. I.,
 253, 12.
 गोमूत्र-यावकाहारो V. II., P. I.,
 122, 4.
 गोमूत्र-यावकाहारो V. II., P. I.,
 122, 18; 330, 15; 330, 17.
 गोमूत्रयावकाहारः V. II., P. II.,
 83, 2.
 गोमूत्रवत् घृते ज्ञेयं V. II., P. I.,
 434, 13.
 गोयानेऽप्यु दिवा चैव V. II., P. I.,
 342, 6.
 गोरजो विषुषश्छाया V. II., P. I.,
 191, 1.
 गोरक्षां कृषि-वाणिज्यं V. I., P. I.,
 476, 18.
 गोरसं चैव सक्तूश्च V. II., P. II.,
 386, 10.
 गोवधे च तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
 251, 6.
 गोवधोऽयाज्यसंयाज्यं V. II., P. I.,
 16, 2.
 गोविक्रयं द्विजः कुर्यात् V. II.,
 P. II., 118, 13.

गोविक्रयी च दुर्बालः V. I., P. II.,
359, 5.

गोबालरज्जुमम्बद्धं V. I., P. II.,
162, 14.

गोवधो ब्राह्म्यता स्तैन्ध्र्यं V. II., P. II.,
101, 5.

गोशृङ्गेण शतं स्नानं V. II., P. I.,
64, 1.

गोशृङ्गमात्रमुद्धृत्य V. I., P. I.,
261, 5.

गोष्ठेययो गोऽनुगामी V. II., P. I.,
242, 21.

गोष्ठे वसन् ब्रह्मचारी V. II., P. II.,
115, 6.

गोष्ठे वसन् यवागुं V. II., P. I.,
252, 5.

गोष्ठ्यां यत्क्रियते श्राद्धं V. I., P. II.,
300, 17.

गोष्ववकीर्णः V. II., P. II., 128, 7.

गोष्ववकीर्णी V. II., P. II., 296,
18.

गोष्ववकीर्णः संवत्सरं V. I., P. I.,
341, 9.

गोसूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.

गोसत्रं वै V. I., P. I., 51, 15.

गोसहस्रं शतं वाऽपि V. II., P. I.,
251, 13.

गोहितो गोऽनुगामी स्यात् V. II.,
P. I., 252, 12.

गोहर्ता V. II., P. II., 258, 13.

गोडी पैटी च माध्वी च V. II., P. II.,
8, 11.

गोर्डी माध्वी सुरां पैटीं V. II.,
P. II., 84, 3.

गौतमादीनृषीन् सप्त V. I., P. II.,
131, 10.

गौर्ध्या कर्मणोऽस्यान्ते V. II., P. II.,
167, 13.

गौरीं ददन्नाकपृष्ठं V. I., P. II.,
79, 7.

गौरीं ददन्नाकपृष्ठं V. II., P. I.,
156, 20.

गौर्ध्या पृष्ठे V. II., P. I., 189, 15.

गौरसर्षपमात्रे तु V. II., P. II.,
87, 16.

गौरस्तु ते त्रयः षट्ते V. II., P. II.,
85, 3.

ग्रन्थार्थतो विज्ञानाति V. I., P. II.,
207, 15.

ग्रस्तोदये विधोः पूर्वं V. I., P. I.,
436, 15.

ग्रस्तावेवास्तमानं तु V. I., P. I.,
436, 17.

ग्रस्तेषु तेषु नाऽऽचामिन् V. I., P. I.,
242, 14.

ग्रहकाले च नाश्रियात् V. I., P. I.,
432, 12.

ग्रहणं तु भवेदिन्द्रोः V. I., P. I.,
435, 17.

ग्रहणादिषु कालेषु V. II., P. II.,
161, 3.

ग्रहणान्तिकमित्येके V. I., P. II.,
47, 8.

ग्रहणे सङ्क्रमणे वाऽपि V. II., P. I.,
6, 19.

ग्रहणं सम्प्रवक्ष्यामि V. II., P. II.,
194, 15.

ग्राम-तीर्थेकराचाश्च V. I., P. II.,
164, 2.

ग्रामान्तरं वा दन्तव्यं V. II., P. II.,
139, 14.

ग्रामान्ते ग्रामसीमान्ते V. I., P. II.,
158, 13.

ग्रामात् V. II., P. II., 163, 11.

ग्रामाद्दण्डशतं त्यक्त्वा V. II., P. I.,
193, 4.

ग्रामादाहत्य वा ग्रासात् V. I., P. I.,
145, 15.

प्रमादाद्व्यस्य वाऽश्रीयात् V. I.,
 P. II., 146, 1.
 प्रामबाह्यान्तरालस्था V. I., P. I.,
 228, 8.
 प्रामे मनसा V. I., P. I., 345,
 17.
 प्रामेनसाऽश्रीयत् V. I., P. I., 347,
 15.
 प्राममध्यगतो यावत् V. I., P. II.,
 253, 2.
 प्रामे वने वा जन्तूनां V. II., P. II.,
 249, 3.
 प्रामेश्वरे कुलपतौ V. I., P. II.,
 253, 4.
 प्रामस्य तावदाशौचं V. I., P. II.,
 253, 2.
 प्राम्या-ऽऽरण्यानां V. II., P. II., 137, 5.
 प्राम्या-ऽऽरण्याश्च पञ्चवः V. I., P. I.,
 160, 12.
 प्रामानास्याविकारमश्रीयात् V. II.,
 P. I., 304, 2.
 प्रामान्वर्धयते सोमः V. II., P. I.,
 303, 4.
 प्रामोपचयमोजी सन् V. II., P. I.,
 299, 2. 299, 4.
 प्राममात्रं परगृहात् V. I., P. II.,
 324, 10.
 प्राममात्रं भवेद्विक्षा V. I., P. I.,
 392, 12.
 प्रामं शेषेण कुर्वीत V. II., P. I.,
 302, 16.
 प्रामशेषं न चाश्रीयात् V. I., P. I.,
 424, 4.
 प्राममुद्गस्याभियोगात् V. II., P. I.,
 143, 6.
 श्रीष्मे V. I., P. I., 48, 15.
 श्रीष्मे पञ्चाभिमध्यस्थो V. I., P. II.,
 143, 14.

श्रीष्मे राजन्यः V. I., P. I., 162, 4.
 श्रीष्मो वै राजन्यस्य V. I., P. I.,
 162, 4.

घ.

घटानां घृतमुद्गस्य V. II., P. I.,
 153, 10.
 घटयस्यत्र सन्देशो V. II., P. II.,
 277, 15.
 घूर्णिकस्तैलिकश्चैव V. II., P. II.,
 233, 7.
 घृतकुम्भं वराहे नु V. II., P. I., 8,
 13.
 घृतकौशिकः V. I., P. I., 10, 16.
 घृतं च सार्षपं तैलं V. I., P. I.,
 283, 11.
 घृतं नु पायसं क्षीरं V. II., P. I.,
 145, 14.
 घृताद्वा तिलतैलाद्वा V. II., P. I.,
 395, 5.
 घृतं तैलं तथा क्षीरम् V. II., P. I.,
 427, 1.
 घृतेन क्षीपो दातव्यः V. I., P. II.,
 395, 8.
 घृतेनायक्तमाह्वान्य V. I., P. II.,
 287, 5.
 घृतात् फेनं घृतान्मण्डं V. I., P. II.,
 379, 17.
 घृतादिदाने तैजसानि V. I., P. II.,
 418, 14.
 घृत-वधि-पयस्तक्राणाम् V. II.,
 P. I., 145, 11.
 घृतपात्रं नु विप्राय V. I., P. I.,
 498, 15.
 घृतं यवा मधु यवाः V. II., P. II.,
 193, 5.
 घृतं इत्वा नु नकुलः V. II., P. II.,
 256, 6.

- घोरसंन्यासिकाः V. I., P. II., 198, 15.
- ग्रास्वा चैवोष्मणा चैव V. II., P. I., 375, 13.
- चण्डाल-V. II., P. II., 139, 6.
- चण्डाली-V. II., P. II., 265, 2.
- चण्डालकुपभाण्डस्थं V. II., P. I., 114, 1.
- चण्डालाभिरनेध्याग्निः V. I., P. II., 286, 15.
- चण्डालाभिरनेध्याग्नेः V. II., P. I., 192, 17.
- चण्डालौ तादुभौ प्रोक्तौ V. II., P. I., 306, 7.
- चण्डालदर्शने सूर्यदर्शनम् V. II., P. I., 109, 10.
- चण्डालदिस्पर्शने V. II., P. I., 178, 5.
- चण्डालान्यजाद्यापि V. II., P. I., 224, 6.
- चण्डालादुक्तात्सर्पात् V. I., P. II., 224, 11.
- चण्डालादुक्तात् सर्पात् V. II., P. I., 22, 15.
- चण्डालादुक्तात् सर्पात् V. II., P. I., 424, 16.
- चण्डालादीन् जपे हीने V. I., P. I., 239, 9.
- चण्डालायैः श्वाकेन V. II., P. I., 162, 3.
- चण्डालायैस्तु संस्पृष्टं V. II., P. I., 177, 8.
- चण्डालाऽधुषितं यत्र V. II., P. I., 193, 17.
- चण्डालाऽन्यस्त्रियो गत्वा V. II., P. I., 117, 14.
- चण्डालेन तु सम्पर्कं V. II., P. I., 345, 6.
- चण्डालान्नं द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I., 117, 18.
- चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I., 368, 9.
- चण्डालान्नं प्रमादेन V. II., P. I., 117, 7.
- चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I., 117, 1.
- चण्डालान्नं भुक्त्वा V. II., P. I., 393, 8.
- चण्डाल-पतितोदक्याः V. I., P. I., 428, 16.
- चण्डाल-पतितार्दीनाम् V. II., P. I., 397, 10.
- चण्डाल-पतितान्नभोजने V. II., P. I., 118, 1.
- चण्डालपरिगृहीतं यद् V. II., P. I., 113, 5.
- चण्डाल-पुल्कसानां तु V. II., P. I., 308, 13.
- चण्डालं पुल्कसं म्लेच्छं V. II., P. I., 347, 9.
- चण्डालीं पुल्कसीं म्लेच्छीं V. II., P. I., 318, 2.
- चण्डाल-पुल्कसानां च V. II., P. II., 242, 9.
- चण्डाली बन्धकी वेदया V. II., P. I., 310, 5.
- चण्डाल-म्लेच्छसम्भावे V. I., P. I., 239, 1.
- चण्डालैरेथ वा चौरैः V. I., P. I., 228, 1.
- चण्डाल्यां गर्भमारोप्य V. II., P. I., 353, 9.
- चण्डालग्रहतं चैतन् V. I., P. II., 158, 1.
- चण्डाल्यवकीर्णी V. II., P. I., 270, 4.

- चण्डाली वाऽथ वा पापः V. I., P. I.,
 413, 4.
 चण्डालवधसम्प्राप्तिः V. II., P. I.,
 107, 1.
 चण्डालोऽथ श्वाको वा V. I., P. I.,
 413, 1.
 चण्डाल-शव-युपांश्च V. I., P. I.,
 268, 16.
 चण्डाला-ऽज्ञानि-शस्त्रा-ऽहि-V. II.,
 P. I., 23, 4.
 चण्डालः श्वपचः क्षत्ता V. II., P. I.,
 116, 13.
 चण्डालैः श्वपचैः स्पृष्टे V. II., P. II.,
 110, 14.
 चण्डाल-श्वपचैः स्पृष्टो V. II., P. II.,
 143, 5.
 चण्डालैः सङ्कुरे विप्रः V. II., P. I.,
 122, 17.
 चण्डालसङ्कुरे स्वभवन-V. II., P. I.,
 121, 18.
 चण्डाल-सूतिक-शवैः V. I., P. I.,
 278, 7.
 चण्डालः सनुवित्तो V. II., P. I.,
 10, 18.
 चण्डालस्पर्शने V. II., P. I.,
 109, 6.
 चण्डालैः सह सम्भाष्य V. II., P. I.,
 108, 13.
 चण्डालैः सह संयोगे V. II., P. I.,
 123, 2.
 चण्डालैः सह संवासं V. II., P. I.,
 121, 12.
 चण्डालहस्तादाशय V. II., P. I.,
 416, 1.
 चन्दन-कुङ्कुम-कर्पूरा-V. I., P. II.,
 395, 2.
 चन्दनोक्षितसर्वाङ्गः V. I., P. II.,
 287, 6.
 चन्दना-ऽगरुणी चोमे V. I., P. II.,
 394, 15.
 चन्द्रमहे तु यामांस्त्विन् V. I., P. I.,
 436, 7.
 चन्द्रभागायाम् V. I., P. II.,
 306, 15.
 चन्द्रार्कमहणे भुक्त्वा V. II., P. II.,
 226, 14.
 चन्द्र-वित्तेशयोश्चैव V. I., P. I.,
 447, 21.
 चन्द्रसाम V. II., P. II., 157, 6.
 चन्द्र-सूर्यमहे चैव V. I., P. I.,
 438, 7.
 चन्द्र-सूर्यमहे भुक्त्वा V. I., P. I.,
 436, 12.
 चन्द्र-सूर्यमहे नाद्यात् V. I., P. I.,
 455, 3.
 चन्द्र-सूर्यमहे नाद्यात् V. I., P. I.,
 437, 9.
 चक्षुर्नाशे तनोर्नाशः V. I., P. II.,
 106, 21.
 चक्षुर्नासे च कर्णौ च V. I., P. I.,
 455, 19.
 चक्षुरेकं च पुत्रश्च V. I., P. II.,
 106, 20.
 चक्षुः-श्रोत्रविहीनश्च V. II., P. II.,
 90, 14.
 चक्रोपजीवी गान्धर्वः V. I., P. II.,
 355, 13.
 चक्रोपजीवी रजकः V. II., P. I.,
 386, 7.
 चक्रवाकं तथा क्रौञ्चं V. II., P. I.,
 78, 7.
 चक्रवाकं पुनः क्रौञ्चं V. II., P. I.,
 409, 3.
 चकीरः कीकिला रज्जुः V. I., P. II.,
 388, 10.

- चणका राजमाधश्च V. I., P. II., 376, 5.
 चतस्र एव सन्त्याड्याः V. II., P. I., 353, 6.
 चतसस्तु परित्याड्याः V. II., P. I., 353, 9.
 चतुःपञ्चाशिका या तु V. I., P. I., 309, 14.
 चतुःप्रकारं त्रिविधम् V. I., P. I., 179, 6.
 चतुरङ्गलेन प्रक्षाल्य V. I., P. II., 192, 14.
 चतुर्गुणं कर्मकृते V. I., P. I., 138, 15.
 चतुर्गुणं तदुच्छिष्टे V. II., P. I., 372, 18.
 चतुर्गुणं त्रिपक्षे तु V. II., P. I., 22, 14.
 चतुर्गुणं स्मृतं मूर्ध्नि V. II., P. I., 68, 14.
 चतुर्गवं नृशंसानां V. I., P. II., 5, 17.
 चतुर्णामपि वर्णानां V. I., P. II., 298, 4.
 चतुर्णामपि वर्णानां V. I., P. I., 358, 17.
 चतुर्णामपि वर्णानां V. II., P. I., 101, 14.
 चतुर्णामपि वर्णानां V. II., P. I., 101, 16.
 चतुर्णामपि वर्णानां V. I., P. II., 84, 6.
 चतुर्णां भक्षणं कृत्वा V. II., P. I., 404, 7.
 चतुर्णामपि वेदानां V. II., P. I., 230, 4.
 चतुर्थकाल-V. II., P. II., 89, 7.
 चतुर्थकाले V. II., P. II., 136, 1.
 चतुर्थकालिको वा स्यात् V. I., P. II., 145, 6.
 चतुर्थकालमधीयात् V. II., P. I., 246, 1.
 चतुर्थ्यां क्षुद्रपशवः V. I., P. II., 316, 19.
 चतुर्थ्ये क्षुद्रपशुमान् V. I., P. II., 317, 14.
 चतुर्थ्ये तु तथा भागे V. I., P. I., 343, 9.
 चतुर्थ्ये दिवसे V. I., P. II., 295, 2.
 चतुर्थः परमो हंसो V. I., P. II., 160, 18.
 चतुर्थः परहंसश्च V. I., P. II., 161, 3.
 चतुर्थ्ये ग्रहरे चेत्स्यात् V. I., P. I., 435, 20.
 चतुर्थ्यमाशुषो भागं V. I., P. II., 147, 3.
 चतुर्थ्यमाश्रमं गच्छेत् V. I., P. II., 156, 7.
 चतुर्थ्ये मासि कर्तव्यम् V. I., P. II., 23, 4.
 चतुर्थ्ये मासि कर्तव्यम् V. I., P. II., 26, 14.
 चतुर्थ्ये मासि कर्तव्यं V. I., P. II., 26, 10.
 चतुर्थ्य-षष्ठा-ष्टम-V. I., P. II., 49, 4.
 चतुर्थ्ये सा न गम्याऽहि V. I., P. II., 110, 1.
 चतुर्थ्ये सा न गम्याऽहि V. I., P. II., 110, 9.
 चतुर्थ्ये स्वैरिणी प्रोक्ता V. II., P. I., 333, 4.
 चतुर्थ्येऽहनि V. I., P. II., 109, 16.
 चतुर्थ्येऽहनि सम्प्राप्ति V. II., P. I., 169, 18.

चतुर्थ्यां च प्रवेशेषु V.I., P. I., 157, 11.
 चतुर्विंश आधुपरादिः V. I., P. II.,
 318, 2.
 चतुर्विंश कुलानीना-V. I., P. II.,
 73, 6.
 चतुर्विंशो लोकगणो य एषः V.I., P. I.,
 386, 17.
 चतुर्विंशविधःशाले V. I., P. II.,
 76, 1.
 चतुर्विंश्यां क्रिया कार्या V. I., P. II.,
 327, 6.
 चतुर्विंश्यां च नोनानि V. I., P. II.,
 450, 21.
 चतुर्विंश्यां चयोदश्यां V. I., P. II.,
 295, 15.
 चतुर्विंश्यामुपोष्याथ V. II., P. I.,
 439, 4.
 चतुर्विंश्यां यदा गच्छेत् V. I., P. II.,
 111, 3.
 चतुर्विंश्यादमी चैव V. I., P. II.,
 102, 1.
 चतुर्विंश्यादमी दशः V. I., P. I.,
 253, 9.
 चतुर्धा भिक्षुकाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 172, 15.
 चतुर्धाऽयं पुराणेषु V. I., P. I.,
 94, 17.
 चतुर्थ्याद् भयं त्यक्त्वा V. I., P. II.,
 185, 16.
 चतुर्थ्यसहस्रं तत् V. I., P. I.,
 94, 5.
 चतुरः प्रातरमीयात् V. II., P. I.,
 303, 17.
 चतुर्भिःकुडवैः प्रस्थः V. II., P. I.,
 141, 9.
 चतुर्भिर्दक्षिणैः V. I., P. I.,
 257, 5.
 चतुर्भिरीतिरे सार्धम् V. I., P. II.,
 19, 17.

चतुर्भिश्चाभिचारांश्च V. I., P. I.,
 257, 8.
 चतुरो ब्राह्मणस्याद्यान् V. I., P. II.,
 86, 3.
 चतुर्विंशममेध्यं च V. II., P. I.,
 365, 12.
 चतुर्वर्णं चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II.,
 41, 1.
 चतुर्विंश निक्षवस्तु V. I., P. II.,
 161, 1.
 चतुर्विंश निक्षवस्तु V. I., P. II.,
 160, 15.
 चतुर्विंशतिरयाच्याः V. II., P. II.,
 172, 10.
 चतुराश्रमबाह्याश्च V. I., P. II.,
 359, 13.
 चतुरष्ट-द्वि-षड्-व्यष्ट- V. I., P. I.,
 234, 2.
 चतुष्पथे V. II., P. II., 258, 4.
 चतुस्त्रि-द्व्यङ्गुलैः पुण्ड्रं V. I., P. I.,
 267, 5.
 चतुष्पांशेषु सामीनाम् V. I., P. II.,
 414, 16.
 चतुरस्रं त्रिकोणं वा V. I., P. I.,
 414, 18.
 चतुरस्रं वर्तुलं वा V. I., P. II.,
 158, 1.
 चत्वरं वा इमंज्ञानं वा V. I., P. I.,
 242, 8.
 चत्वार आश्रमाः V. I., P. II., 51,
 11. 140, 8.
 चत्वार आश्रमाः V. I., P. II.,
 140, 13.
 चत्वार आश्रमाश्चैते V. I., P. II.,
 153, 11.
 चत्वार आश्रमाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 197, 2.
 चत्वार आश्रमास्तात V. I., P. II.,
 153, 18.

चत्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 416, 16.	चरेद्धै व्रतं तच्च V. II., P. I., 260, 11.
चत्वारि तस्य वर्धन्ते V. I., P. I., 386, 6.	चरेद्भूतमहत्वापि V. II., P. II., 75, 16.
चत्वारोऽप्याश्रमा ह्येते V. II., P. II., 416, 14.	चरेद्भूतमहत्वापि V. II., P. I., 41, 3.
चत्वारो ब्राह्मणस्योक्ताः V. I., P. II., 153, 7.	चरेद्भूतं यथोद्दिष्टम् V. II., P. II., 59, 6.
चत्वारो ब्राह्मणस्याद्याः V. I., P. II., 86, 7.	चरेन्मासत्रयं विप्रः V. II., P. I., 322, 2.
चत्वार्यधीत वेदानाम् V. I., P. II., 206, 17.	चरेन् माधूकरं भैक्षं V. I., P. II., 186, 17.
चत्वारो वाचयोवाऽपि V. II., P. I., 280, 17.	चरूणां स्रक्शुषाणां च V. II., P. I., 149, 4.
चत्वारो वा त्रयो वाऽपि V. II., P. I., 217, 9.	चरुभैक्ष-सल्ल-कण-V. II., P. I., 300, 1.
चत्वारो वेदधर्मज्ञाः V. II., P. I., 209, 10.	चरुं वा अपयेन्नित्यं V. II., P. I., 301, 20.
चत्वारि वेदव्रतानि V. I., P. II., 18, 9.	चरुशेषेणाष्टभिर्नामधेयैः V. I., P. I., 375, 5.
चत्वारिंशद्वदन्त्येके V. I., P. II., 229, 19.	चरु-सुक-सुव-सस्नेह-V. II., P. I., 149, 8.
चमसानां महाणां च V. II., P. I., 149, 3.	चर्मकार-निषाद- V. II., P. I., 388, 14.
चत्वारि व्रीणि च कृच्छ्राणि V. II., P. II., 130, 5.	चर्मकारस्य वैणस्य V. II., P. I., 385, 1.
चरेत् शाण्मासीकं कृच्छ्रं V. II., P. II., 136, 4.	चर्मणाऽऽर्द्धेण संवृतः V. II., P. I., 293, 6.
चरितञ्चमतो नित्यं V. II., P. I., 4, 13.	चव्यं पालेवता-ऽश्रोत-V. I., P. II., 369, 8.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 110, 12.	चातुर्यकोष्णशीतोष्ण-V. II., P. II., 249, 2.
चरेत् सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 136, 12.	चातुर्वैद्यपि यो विप्रः V. II., P. II., 221, 6.
चरेत् सान्तपनं भुक्त्वा V. II., P. I., 426, 3.	चातुर्वैद्यो विकल्पी च V. II., P. II., 50, 5.
चरेत् सान्तपनं विप्रः V. II., P. I., 114, 3.	चातुर्वर्ण्यं चरेद्भैक्ष्यम् V. II., P. II., 58, 11.
	चातुर्वर्ण्यस्य कृत्स्नोऽयं V. II., P. II., 211, 10.

चारणाश्च सुपर्णाश्च V. II., P. II., 218, 3.	चान्द्रायणं तप्तकृच्छ्रम् V. II., P. I., 322, 10.
चारैःसुविदिताभ्यासः V. I., P. I., 456, 20.	चान्द्रायणत्रयं कुर्यात् V. II., P. I., 372, 7.
चाषांश्च रक्तपादांश्च V. II., P. I., 407, 9.	चान्द्रायणे द्वे कृच्छ्रस्य V. II., P. I., 151, 2.
चान्द्रं कृच्छ्रं तदर्थं तु. V. II., P. I., 397, 7.	चान्द्रायणं द्विविधम् V. II., P. I., 300, 14.
चान्द्रायणेन शुद्धयेत V. II., P. I., 378, 9.	चान्द्रायणं वा भीन् मासान् V. II., P. I., 324, 7.
चान्द्रायणेन वर्तेत V. I., P. II., 163, 21.	चान्द्रायणं वा भीन् मासान् V. II., P. I., 321, 18.
चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. I., P. II., 449, 8.	चान्द्रायणं विशो राज्ञः V. II., P. I., 329, 5.
चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. II., P. I., 423, 5.	चान्द्रायणव्रतचरः V. I., P. II., 341, 15.
चान्द्रायणं नवश्राद्धे V. II., P. I., 424, 8.	चान्द्रायणविधानैर्वा V. I., P. II., 145, 7.
चान्द्रायणं सकृच्छ्रं तु V. II., P. I., 151, 6.	चितिं च चित्तिकाष्ठं च V. II., P. I., 111, 3.
चान्द्रायणैर्नयेत् कालं V. I., P. II., 143, 10.	चितौ र्भाः पथि र्भाः V. I., P. I., 255, 15.
चान्द्रायणे पराके च V. II., P. II., 200, 8.	चिति-यूप-इमशानानां V. II., P. II., 4, 5.
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II., 73, 8.	चित्ते विभावयेत्तस्मिन् V. I., P. I., 405, 8.
चान्द्रायणं प्रकुर्वीत V. II., P. II., 119, 4.	चित्रकर्म यथाऽनेके V. II., P. I., 221, 11.
चान्द्रायणं मृगोरष्टिः V. II., P. II., 198, 11.	चित्रोद्भवो V. I., P. I., 173, 3.
चान्द्रायणं चरेत् सर्वान् V. II., P. I., 107, 9.	चिन्तयेद्दीक्षयेद्वापि V. II., P. II., 267, 11.
चान्द्रायणं चरेन्मासं V. II., P. II., 108, 3.	चिन्तयेद्धर्म-कामार्थान् V. I., P. I., 469, 8.
चान्द्रायणं चरेद्दिनः V. II., P. I., 897, 11.	चिद्धिर्हि सर्वम् V. I., P. I., 99, 4.
चान्द्रायणे ततश्चीर्णे V. II., P. I., 367, 19.	चिरकारी-भवेद्-ग्रीही V. I., P. II., 867, 3.
	चिकित्सका-ऽऽमुर-कुञ्ज-V. I., P. II., 384, 5.

- चिकित्सकाऽऽतुरोन्मत्त- V. II., P. I.,
381, 1.
- चिकित्सकान् देवलकान् V. I., P. II.,
350, 5.
- चिकित्सकस्य क्रूरस्य V. II., P. I.,
384, 7.
- चिकित्सको यत्कुरुते V. I., P. II.,
255, 19.
- चिकित्स्यश्चाऽचिकित्स्यश्च V. I.,
P. II., 76, 2.
- चीर्णान्ते प्राच्यामुषीच्यां V. II., P. I.,
370, 6.
- चीर्णान्ते हिरण्यं दद्यात् V. II., P. I.,
93, 2.
- चीर्णे प्रायश्चित्ते V. II., P. I.,
122, 6.
- चीरीवाकस्तु लघुं V. II., P. II.,
254, 6.
- चुच्छुन्वरी शुभान् गन्धान् V. II.,
P. II., 254, 9.
- चुच्छुन्वरी शुभान् गन्धान् V. II.,
P. II., 257, 3.
- चूडाकर्म द्विजातीनाम् V. I., P. II.,
242, 10.
- चूडाकरणे सद्यः शौचम् V. I., P. II.,
245, 9.
- चूडाहोमे निवृत्ते तु V. II., P. I.,
426, 2.
- चेष्टाश्चैव विजानीयात् V. I., P. I.,
459, 6.
- चैत्य-चत्वर-सौधेषु V. I., P. II.,
102, 7.
- चैत्रकृष्णचतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
280, 5.
- चैत्रे वा मार्गशीर्षे वा V. I., P. I.,
456, 14.
- चैल-चर्मोऽऽभिषाणां च V. II., P. II.,
111, 1.
- चैलधाव-सुराजीव- V. I., P. II.,
384, 20.
- चैलधाव-सुराजीव- V. II., P. I.,
381, 6.
- चैलवचर्मणां शुद्धिः V. II., P. I.,
182, 9.
- चोदनाऽनुपलब्धेश्च V. I., P. I.,
8, 12.
- चोदनालक्षणोऽर्थो V. I., P. I.,
87, 6.
- चोर-पङ्क-व्याघ्रादिभ्यो V. II., P. I.,
249, 12.
- चोरा-ऽन्त्यजाति-चण्डालैः V. II.,
P. I., 21, 22.
- चोरयित्वा पयश्चापि V. II., P. II.,
256, 8.
- चोररक्षकः V. II., P. II., 238, 4.
- चोरा वार्धुषिका दुष्टाः V. I., P. II.,
359, 12.
- चोरेरुपभुक्ते ग्रामे V. I., P. I., 158, 7.
- चोष्य-पेयसमृद्धं च V. I., P. II.,
363, 9.
- चौर्येणापि विवाहेन V. I., P. II.,
81, 12.
- च्यवते पितृलोकाच्च V. I., P. II.,
330, 12.
- च्योन्तते वै स्वधाकाराः V. I., P. II.,
440, 11.
- छ.
- छन्दांस्यूर्ध्वमतोऽभ्यस्येत् V. I., P. II.,
132, 9.
- छन्नाक-कवकाशने V. II., P. I.,
403, 9.
- छन्नाकं विद्वराहं च V. II., P. I.,
400, 12.
- छन्नाकं विद्वराहं च V. II., P. I.,
402, 13.

छत्रं चोष्णीषममलं V. I., P. II.,
54, 7.

छत्रं पवित्रं सौर्वी च V. I., P. II.,
158, 8.

छत्रापहारी V. II., P. II.,
259, 8.

छत्रं वेष्टनमौशीरम् V. I., P. I.,
482, 19.

छायां येषच्छेच्छरवातपार्तः V. II.,
P. I., 363, 1.

छायायामन्धकारि वा V. I., P. I.,
224, 8.

छिन्द्यात् प्रादेशमात्रं तु V. I., P. II.,
406, 8.

छिन्ने नाले ततः पश्चात् V. I., P. II.,
23, 4.

छेदादिकालः कथितः V. I., P. I.,
193, 17.

छेदादिसमयः प्रोक्तः V. I., P. I.,
194, 2.

छसना V. II., P. II., 237, 10.

ज

जङ्घयोर्मृत्तिकास्तिस्रः V. II., P. I.,
188, 2.

जम्बूको जायते जन्तुः V. II., P. II.,
288, 18.

जम्बूक-कान्त-मार्जार-V. II., P. I.,
396, 14.

जगतः प्रसवित्री वा V. I., P. I.,
289, 16.

जगत्सवित्रे शुचये V. I., P. I.,
364, 6.

जगत्सर्वमिदं हन्यात् V. I., P. I.,
456, 5.

जग्ध्वापरेऽन्धुपवसेत् V. II., P. I.,
31, 2.

जग्ध्वा मांसं नराणां च V. II., P. I.,
371, 10.

जग्ध्वा मांसमभक्ष्यं च V. II., P. I.,
394, 11.

जग्ध्वा पात्र्यसृग्वेदात् V. I., P. I.,
17, 3.

जघन्यशायी पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
जटिलः V. I., P. II., 49, 6.

जटिलं चाऽनधीयानं V. I., P. II.,
350, 3.

जड-मूका-ऽन्ध-बधिर-V. I., P. II.,
355, 3.

जननादशरात्रे V. I., P. II., 25, 5.

जनने मरणे त्वैव V. I., P. II.,
258, 11.

जननाशौचमध्ये V. I., P. II.,
464, 1.

जनयत्यङ्गना तस्मात् V. I., P. II.,
111, 2.

जनयित्वा सुतं तस्यां V. I., P. II.,
96, 18.

जनौ सपिण्डाः शुचयः V. I., P. II.,
212, 1. 259, 15.

जन्मतो गर्भाधानाद्वा V. I., P. II.,
77, 10.

जन्मप्रभृति पापानि V. II., P. II.,
197, 11.

जन्मप्रभृति यत्किञ्चित् V. I., P. I.,
313, 9.

जन्मप्रभृति संस्कारैः V. II., P. I.,
103, 15.

जन्म-शरीर-विद्याभिर् V. II., P. I.,
208, 3; 221, 9.

जपकाले न भाषेत V. I., P. I.,
306, 9.

जपेच्चिन्नं देवमेजं V. II., P. II.,
280, 7.

जपतो शुद्धतो वाऽपि V. II., P. I.,
376, 8.

जपतो जुह्वतो वाऽपि V. II., P. I.,
376, 16.

जपित्वा त्रीणि सावित्र्याः V. II.
P. II., 115, 10.

जमुकामः पवित्राणि V. I., P. I.
269, 3.

जस्वा च पौरुषं सूक्तं V. II., P. II.,
168, 3.

जस्वा चैवं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
350, 14.

जस्वाऽथ प्रणवं वाऽपि V. I., P. I.,
350, 17.

जस्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
159, 14.

जस्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
159, 14.

जस्वा पापैः प्रमुच्येत V. II., P. II.,
160, 3.

जस्वा यथासुखं वाच्यं V. I., P. II.,
421, 13.

जपेदध्यापयेच्छिष्यान् V. I., P. I.,
336, 14.

जपेदायान्तु न इति V. I., P. II.,
408, 20.

जपेद्वा नियताहारः V. II., P. II.,
70, 2.

जप-ध्यानविशेषेण V. I., P. II.,
192, 7.

जपन् वान्यतनं वेदं V. II., P. II.,
69, 7.

जपन् हविष्यभुक् दान्तः V. I., P. I.,
281, 2.

जपोपवासकृच्छ्रस्तु V. II., P. II.,
203, 11.

जपयन्तप्रसिद्धयर्थम् V. I., P. I.,
348, 6.

जपं होमं च कुर्वाणो V. I., P. I.
330, 3.

जप-होमादिकं तेभ्यो V. II., P. II.,
200, 16.

जप-होमैरपैत्येनो V. I., P. I.,
196, 12.

जपंस्तेनैव चाऽऽवृत्य V. I., P. II.,
432, 18.

जपे होमे च दाने च V. I., P. I.,
256, 13.

जपंस्तरत्समन्दीयं V. II., P. I.,
226, 5.

जपंस्त्रिषंवणस्त्रायी V. II., P. I.,
442, 13.

जपस्तपस्तीर्थसेवा V. II., P. II.,
161, 2.

जमदग्निर्भरद्वाजो V. I., P. II.,
71, 18.

जरायुजा-ऽण्डजाश्चैव V. I., P. I.,
138, 6.

जरया वा V. I., P. II., 136, 6.

जर्तिलास्तु तिलाः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
391, 21.

जलं ह्रवः पयः काको V. II., P. II.,
255, 9.

जलदेवान्नमस्कृत्य V. I., P. I.,
364, 13.

जलपात्रं पवित्रं च V. I., P. II.,
162, 15.

जलपूर्णोऽथ वा गर्ते V. I., P. I.,
353, 9.

जलपूर्णं तथा हस्तं V. I., P. I.,
295, 14.

जलप्रवर्षणं यस्तु V. II., P. II.,
225, 15.

जलप्रवेश यः कुर्यात् V. II., P. II.,
9, 1.

जलमेकाहमाकाशे V. I., P. II.,
294, 9.

- जलवांस्त्वणवान् मार्गः V. I., P. I.,
456, 19.
- जलाभिपतने चैव V. II., P. II.,
11, 3.
- जलान्ते छन्दसां कुर्यात् V. I., P. II.,
131, 16.
- जलापहारी V. II., P. II., 259, 5.
- जलापहारी V. II., P. II., 259, 1.
- जलाभिमन्त्रणं चैव V. I., P. I.,
276, 26.
- जलाशयेषु स्वल्पेषु V. II., P. I.,
154, 14.
- जलाशयेष्वधाल्पेषु V. II., P. I.,
115, 7.
- जलेचरांश्च जलजान् V. II., P. I.,
409, 7.
- जलेनिमग्नस्तून्मड्य V. I., P. I.,
284, 8.
- जलेवाऽनाशके वाऽपि V. II., P. II.,
8, 4.
- जलोदरद्युतः स स्यात् V. II., P. II.,
247, 11.
- जलोदरो V. II., P. II., 258, 1.
- जलोद्भवानि सर्वाणि V. I., P. II.,
393, 6.
- जलौकावद् पिबेद्वायुं V. I., P. I.,
461, 5.
- जलौघपत्त्वले मत्ता V. II., P. I.,
281, 1.
- जागृयात् रात्रिमेतां तु V. I., P. II.,
159, 5.
- जातकर्म ततः कुर्यात् V. I., P. II.,
22, 14.
- जातकर्मादिभिः सर्वैः V. II., P. II.,
130, 6.
- जाते गर्भे व्रतं पश्चात् V. II., P. I.,
349, 6.
- जाते कुमारे तदहः V. I., P. II.,
213, 14.
- जातदन्तस्य वा कुर्यात् V. I., P. II.,
242, 19.
- जातिधर्मा वयोधर्माः V. I., P. I.,
81, 3.
- जाते पुत्रे पितुः स्नानं V. I., P. II.,
22, 17; 213, 2; 260, 5.
- जातश्राद्धशब्दस्य V. I., P. I.,
483, 14.
- जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 11.
- जातिभ्रंशकरं कर्म V. II., P. II.,
136, 12.
- जातिभ्रंशकरोषु V. II., P. I.,
14, 19.
- जातसृते V. I., P. II., 231, 3.
- जातिमात्रोपजीवी च V. I., P. II.,
218, 4.
- जातिमात्रोपजीवी यः V. II., P. I.,
208, 12.
- जातश्राद्धे न दद्यात् V. I., P. II.,
23, 12.
- जातश्राद्धे नवश्राद्धे V. II., P. I.,
462, 9.
- जात्युक्तं पारदार्यं वा V. II., P. I.,
324, 11.
- जात्यं च बिल्ब-खदिरम् V. I., P. I.,
252, 4.
- जात्यन्धत्वमवाप्नोति V. II., P. II.,
269, 12.
- जात्यन्धः सोऽभि जायते V. II., P. II.,
232, 12.
- जात्यश्च सर्वा गतव्याः V. I., P. I.,
393, 5.
- जात्युत्कर्षो युगे ज्ञेयः V. I., P. II.,
122, 13.

- जावाशौचं तु सर्वेषां V. I., P. II., 260, 9.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. I., 235, 14.
 जाति-शक्ति-गुणापेक्षं V. II., P. II., 68, 1.
 जातौ विप्रो दशाहेन V. I., P. II., 215, 7.
 जानातीत्यस्ति तत्रापि V. I., P. I., 88, 12.
 जानद्भिः पर्षदः पन्थाः V. II., P. I., 234, 6.
 जानन्तो न प्रयच्छन्ति V. II., P. I., 234, 4.
 जातुं कृत्वा तथा सव्यं V. I., P. II., 431, 20.
 जान्वालभ्यततोदेवान् V. I., P. II., 399, 10.
 जान्वोरुर्ध्वं जले तिष्ठेत् V. I., P. I., 241, 5.
 जाबालिर्जमदग्निश्च V. I., P. I., 108, 9.
 जामयो यानि गेहानि V. I., P. II., 112, 3.
 जायते गभ्रसीयुक्तः V. II., P. II., 232, 2.
 जायते जुहुराक्षो वा V. II., P. II., 234, 14.
 जायमानो वै V. I., P. II., 104, 19; 150, 11.
 जायन्ते बुविवाहे तु V. I., P. II., 87, 4.
 जायन्ते ताश्च बन्धक्यो V. II., P. II., 230, 11.
 जायन्ते रोगिणो रौद्राः V. II., P. II., 230, 14.
 जायामजेषु यदत्तं V. I., P. I., 186, 10.
 जायोपेतो V. I., P. II., 130, 11.
 जारगर्भे विशेषः स्यात् V. II., P. I., 41, 11.
 जालपादान् खञ्जरीदान् V. II., P. I., 407, 8.
 जालसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. II., 85, 1.
 जालसूर्यमरीचिस्थं V. II., P. I., 127, 1.
 जिघांसया ब्राह्मणस्य V. II., P. I., 456, 15.
 जित्वा संपूजयेद्देवान् V. I., P. I., 460, 6.
 जितेन्द्रियैर्जितक्रोधैः V. I., P. II., 178, 9.
 जितेन्द्रियो जितक्रोधः V. I., P. II., 145, 1.
 जितेन्द्रियो धर्मपरः V. I., P. I., 217, 7.
 जिह्वैव मसेदन्नं V. I., P. I., 418, 12.
 जिह्वा-वक्त्रत्रणी हन्य V. II., P. II., 239, 6.
 जीन-कार्शुक-वस्तावीन् V. II., P. I., 101, 5.
 जीर्णानि चैव वासांसि V. I., P. II., 142, 12.
 जीविका तस्य बालस्य V. I., P. II., 28, 4.
 जीवन्जीवकतां याति V. II., P. II., 257, 2.
 जीवजं च सर्वं न धूपार्थम् V. I., P. II., 394, 17.
 जीवतो यद्वतं प्रोक्तं V. II., P. I., 23, 7.
 जीवत्पिता पितामहाः V. I., P. II., 456, 6.

- जीवन् जातो यदि ततो V. I., P. I., 231, 12.
- जीवन्नात्मत्यागी V. II., P. II., 11, 14.
- जीवन्नेवं भवेत् दूष्टो V. II., P. I., 376, 10.
- जीवन् भवति चाण्डालो V. II., P. II., 196, 6.
- जीवमानो भवेच्छूद्रो V. I., P. I., 301, 3.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I., 413, 5; 414, 10.
- जीवितात्ययमापन्नो V. II., P. I., 198, 17.
- जीवितेनाऽथ वित्तेन V. II., P. I., 36, 11.
- जीवितं याम्ये V. I., P. II., 314, 12.
- जीवितं वा वरारोहे V. II., P. II., 228, 11.
- जीवितं न्नैश्वरे V. I., P. II., 314, 18.
- जीवेद्वाऽपि क्षालोच्छेन V. I., P. I., 341, 9.
- जीविश्वप्रधानानां V. I., P. II., 184, 10.
- जीव्य भर्तुर्हितं कुर्यात् V. II., P. I., 56, 2.
- जुषधमिति ते चोक्ताः V. I., P. I., 421, 17.
- जुहुयात् सर्पिषाभ्यक्तं V. I., P. I., 381, 12.
- जुहुयाद्भूतयज्ञादि V. I., P. II., 442, 20.
- जृम्भित्वाऽध्ययनारम्भे V. I., P. I., 242, 7.
- जेयाश्चानन्तरं पौराः V. I., P. I., 474, 6.
- जैम्हां V. II., P. II., 136, 9.
- जैम्हां पुंस्ति च नैयुन्यं V. II., P. I., 17, 6.
- ज्ञातीनां तु भवेच्छ्रेष्ठः V. I., P. II., 326, 14.
- ज्ञाति-बन्धु-सुहृच्छिष्यैः V. I., P. II., 461, 19.
- ज्ञातिभ्यो ब्रविणं दत्त्वा V. I., P. II., 84, 20.
- ज्ञातिश्रेष्ठं त्रयोदश्यां V. I., P. II., 316, 3.
- ज्ञातिश्रेष्ठं समामोति V. I., P. I., 433, 3.
- ज्ञातिश्रेष्ठं सर्वकामात् V. I., P. II., 316, 11.
- ज्ञातिश्रेष्ठं हस्त्ये V. I., P. II., 314, 2.
- ज्ञातिश्रेष्ठं हिरण्यानि V. I., P. II., 317, 3.
- ज्ञानकृतेभ्यो V. I., P. II., 163, 17.
- ज्ञान-कर्म-गुणोपेताः V. I., P. I., 327, 5.
- ज्ञानात् कृच्छ्राब्दमुद्दिष्टम् V. II., P. I., 335, 3.
- ज्ञानवण्डो धृतो येन V. I., P. II., 175, 7.
- ज्ञानादात्यन्तिकः प्रोक्तः V. I., P. I., 95, 6.
- ज्ञानादेव तु कैवल्यम् V. I., P. I., 58, 11.
- ज्ञान-ध्यानाभियुक्तस्य V. I., P. I., 59, 8.
- ज्ञानपूर्वं पराकः स्यात् V. II., P. I., 107, 7.
- ज्ञानापहारी V. II., P. II., 258, 14.
- ज्ञानासृतेन वृषस्य V. I., P. II., 177, 6.
- ज्ञानमेव परं तेषां V. I., P. II., 163, 3.

ज्ञानं विज्ञानमास्ति कथं V. I., P. I.,
86, 4.

ज्ञानशिखिनो ज्ञाननिष्ठाः V. I., P. II.,
169, 2.

ज्ञेयं पुंसवने श्राद्धं V. I., P. II.,
301, 7. 404, 2.

ज्योतिषि च प्रशंसेद्वा V. I., P. I.,
307, 6.

ज्योतिषामयने चैव V. II., P. I.,
230, 9.

ज्यायांसमनयोर्विद्यात् V. I., P. II.,
337, 7.

ज्येष्ठभ्रात्रा त्वनुज्ञातः V. II., P. I.,
52, 14.

ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. I., P. II.,
357, 13.

ज्येष्ठायां यद्यनूदायां V. II., P. I.,
51, 5.

ज्येष्ठया न विनेतराः V. I., P. II.,
116, 18.

ज्येष्ठेन जातमात्रेण V. I., P. II.,
105, 10.

ज्येष्ठेऽनिविष्टे कनीयान् V. II., P. I.,
49, 1.

ज्येष्ठो भ्रातापितृसमः V. I., P. I.,
335, 3.

ज्येष्ठे मासि सिते पक्षे V. I., P. I.,
286, 12.

ज्येष्ठास्वर्थाधिपत्यं च V. I., P. II.,
313, 1.

ज्वराभिभूता या नारी V. II., P. I.,
169, 16.

ज्वरातिसारी दाही च V. II., P. II.,
270, 18.

ज्वलनं गात्रं विप्राश्च V. I., P. I.,
307, 7.

ज्वलन्तमग्निमुत्सृज्य V. I., P. II.,
347, 11.

ज्वलन्तीमायसीं शय्यां V. II., P. I.,
315, 3.

ज्वलन्तीं वा सूर्माभाशिष्यात् V. II.,
P. I., 316, 3.

झ.

झल्ला मल्ला नटाश्चैव V. II., P. II.,
228, 5.

झषककटसङ्क्रान्ती V. I., P. I.,
192, 8.

ट.

टिट्ठिभं जालपादं च V. II., P. I.,
78, 9.

ड.

डिम्भाहवहतानां च V. I., P. II.,
268, 10.

त.

तं कानीनं विजानीयात् V. II., P. I.,
46, 14.

तं गत्वोवाच V. I., P. II., 167, 6.

तं चेदभ्युदियात् सूर्यः V. II., P. II.,
147, 14.

तं तं दृष्ट्वा स्वतो मार्गात् V. I., P. I.,
446, 6.

तं तं लोकं जयते तांश्च कामात् V. II.,
P. I., 130, 3.

तं त्वष्टाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 17.

तन्बुलिकाश्रमे V. I., P. II., 306, 3.

तदेवाद्वाङ्मतिभिः V. II., P. I.,
222, 15.

तं धाता V. I., P. I., 49, 18.

तं नयन्त्येताः V. I., P. I., 167, 3.

तं पूषाऽऽधत्त V. I., P. I., 49, 17.

तं मनुः V. I., P. I., 49, 17.

तं यथायथोपासते V. I., P. I.,
210, 14.

- तं यत्नेन जयेद्भोमं V. I., P. I., 473, 9.
 तं राजा प्रणयन् सम्यक् V. II., P. I., 449, 3.
 तं वसिष्ठः V. I., P. I., 11, 4.
 तत्केन तानि निर्हन्ति V. II., P. II., 185, 7.
 तत्क्षार्ज्यं चर्मकर्तुश्च V. II., P. I., 388, 6.
 तच्चक्षुर्वैव इति च V. I., P. I., 297, 12.
 तच्च न मुख्यम् V. I., P. II., 174, 17.
 तच्च सर्वं जपेद्बुधः V. I., P. I., 368, 14.
 तच्छाखं कर्म कुर्वीत V. I., P. I., 152, 11.
 तच्छान्तिरौषधैर्दानैः V. II., P. II., 273, 18.
 तच्छब्दं केवलं स्पृष्ट्वा V. II., P. I., 24, 17.
 तत्तन्त्रेयोरूपम् V. I., P. I., 111, 9.
 तज्जातीयैर्नरैः सम्यक् V. I., P. II., 463, 12.
 तज्ज्ञः सम्पादयेत् स्थानं V. II., P. II., 16, 18.
 तटाका-V. II., P. II., 238, 2.
 तटाका-ऽऽराम-द्वाराणाम् V. II., P. I., 16, 7.
 तण्डुलीयकं शाकं च V. I., P. II., 376, 11.
 ततः भोम् तथेति V. I., P. II., 402, 19.
 ततः कृत्युगं नाम V. I., P. I., 132, 2.
 ततः कृत्वा निवीतं ह V. I., P. I., 352, 4.
 ततः केनापि कालेन V. II., P. II., 243, 1.
 ततः कर्मणि निर्वृत्ते V. I., P. II., 439, 13.
 ततः क्षिति समासाद्य V. II., P. II., 243, 13.
 ततः परं प्रवृद्धायां V. I., P. II., 245, 15.
 ततः परं स्थानेन V. I., P. II., 234, 2.
 ततः पावकं शुद्धस्य V. II., P. II., 121, 15.
 ततः पुनरपि दत्त्वा V. I., P. II., 402, 18.
 ततः प्रभृत्यनध्यायान् V. I., P. II., 31, 3.
 ततः संध्यामुपासीत V. II., P. I., 425, 19.
 ततः संप्राप्य निधनं V. II., P. II., 267, 4.
 ततः सम्मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I., 273, 5.
 ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II., 455, 6.
 ततः संवत्सरम् V. II., P. II., 122, 3.
 ततः संवत्सरे पूर्णे V. I., P. II., 28, 8.
 ततः संवत्सरस्यान्ते V. I., P. I., 182, 2.
 ततः सर्वेषु कालेषु V. I., P. I., 287, 5.
 ततः सुवासिनी-दुःखि- V. I., P. I., 414, 6.
 ततः ज्ञात्वा निवृत्तेभ्यः V. I., P. II., 396, 12.
 ततः शुद्धिर्भवेत्तेषां V. II., P. I., 418, 14.
 ततः शुनी भवेत् पश्चात् V. II., P. II., 268, 6.

- ततः श्राद्धं प्रदातव्यं V. I., P. II., 297, 5.
- तच्च सङ्कल्पदोषेण V. I., P. I., 182, 6.
- ततः सङ्क्रममाणेऽग्नौ V. II., P. I., 179, 8.
- तत् ऊर्ध्वं न कर्तव्यम् V. I., P. II., 330, 7.
- तत् कामकारविषयं V. II., P. II., 72, 9.
- तत्कर्मजं यातनार्थं V. II., P. II., 210, 16.
- तत्कर्म नान्यो जानाति V. I., P. II., 255, 16.
- तत्कर्म सकलं ज्ञेयम् V. I., P. II., 129, 2.
- तत् पापं तस्य तिष्ठेत् V. II., P. I., 291, 11.
- तत्पापं प्रणुव्यांशु V. I., P. I., 310, 6.
- तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 211, 2.
- तत् पापं शतधा भूत्वा V. II., P. I., 352, 14.
- तत्पुण्यफलमाप्नोति V. I., P. I., 407, 7.
- तत्पार्श्वे बाहुमध्ये तु V. I., P. I., 297, 9.
- तत् प्राक्प्रणीतमित्याह V. I., P. II., 188, 13.
- तत्प्रमाणं V. I., P. I., 5, 6.
- तत्प्रमाणवयोवस्था- V. II., P. II., 211, 1.
- तत् प्रयत्नेन कर्तव्यम् V. II., P. I., 236, 19.
- तत् प्रयत्नेन कुर्वति V. I., P. II., 135, 2.
- तत्प्रसव-मरणे च V. I., P. II., 247, 1.
- तत्पावनाय निर्वर्त्यः V. II., P. II., 44, 7.
- ततोऽप्सु V. II., P. II., 165, 2.
- ततोऽप्सु निमग्नः V. I., P. I., 275, 13.
- ततोऽपि सारसं पुण्यं V. I., P. I., 285, 9.
- ततो ब्राह्मणहस्तेषु V. I., P. II., 410, 10.
- ततो भूयस्ततो भूयः V. I., P. I., 461, 10.
- ततोऽम्भसि निमग्नस्तु V. I., P. I., 276, 5.
- ततो मातामहानां च V. I., P. I., 359, 2.
- ततो मातामहानां च V. I., P. II., 489, 20.
- ततो मध्याह्नसमये V. I., P. I., 269, 14.
- ततो मानुष्यतां प्राप्य V. II., P. II., 244, 6.
- ततो मुसलमादाय V. II., P. II., 85, 12.
- ततो यज्ञाः प्रवर्तन्ते V. I., P. I., 132, 7.
- ततो यत् इन्द्रः V. I., P. I., 273, 1.
- ततोऽर्कमीक्ष्य चोङ्कारं V. I., P. I., 275, 10.
- तत्र नारायणो देवो V. I., P. I., 70, 4.
- ततोऽलङ्कृतगात्रः सन् V. I., P. I., 468, 14.
- ततो वै V. I., P. I., 47, 15.
- ततो वाग्दानपर्यन्तं V. I., P. II., 245, 14.
- ततो वृश्चिकसम्प्राप्तौ V. I., P. II., 323, 19.
- ततो गोदोहमात्रं वै V. I., P. I., 393, 5.

- ततोऽन्नौ V. II., P. II., 192, 20.
 ततोऽग्निवर्णी तां पीत्वा V. II., P. II.,
 81, 12.
 ततो ग्रामं ब्रजेन्मन्दं V. I., P. II.,
 187, 17.
 तत् ज्ञेयं विदुषा सर्वे V. II., P. II.,
 217, 2.
 तत्तृप्तयेऽन्नं भुवि दत्तमेतत् V. I., P. I.,
 386, 11.
 तत्तद्गुणवते देयम् V. I., P. I.,
 189, 14.
 तत्तदेवावगच्छ त्वं V. I., P. I.,
 411, 4.
 तत्तु प्रक्षालितं कृत्वा V. I., P. II.,
 384, 11.
 तत्तोयं यः पिबेद्विप्रः V. II., P. I.,
 111, 12.
 ततो वंशः कृतघ्नश्च V. II., P. II.,
 225, 14.
 ततोऽधर्मक्षयं कृत्वा V. II., P. II.,
 266, 8.
 ततोऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 27, 8.
 ततोऽन्नं बहुसंस्कारम् V. I., P. II.,
 368, 8.
 ततो निवृत्त्यं तत् पात्रं V. I., P. II.,
 192, 6.
 ततोऽन्येषां च विप्राणां V. I., P. I.,
 185, 12.
 ततश्चतुर्थे वर्षे तु V. I., P. II., 81, 2.
 ततश्च चित्रमंत्रेण V. II., P. II.,
 281, 6.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 368, 10.
 ततश्चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 117, 8.
 ततश्च ग्राह भगवान् V. I., P. I.,
 142, 11.
 ततश्च 'सुप्रोक्षितम्' V. I., P. II.,
 428, 1.
 ततश्चीर्णं व्रतः कुर्यात् V. II., P. I.,
 244, 13.
 ततश्च वैधेदवान्ते V. I., P. II.,
 441, 1.
 तत्सङ्घातगतश्चैव V. I., P. II.,
 464, 10.
 तत्सुतां च स्तुषां गत्वा V. II., P. I.,
 328, 4.
 ततस्त्वृत्तीये कर्तव्यं V. I., P. II.,
 26, 13.
 ततस्तु मानं कुर्वीत V. I., P. II.,
 24, 14.
 ततस्तु निरयं प्राप्य V. II., P. II.,
 267, 2.
 ततः सन्ध्यामुपासीत V. I., P. II.,
 444, 7.
 ततस्तपः सन् V. I., P. I.,
 431, 1.
 ततस्त्वसोदरो भ्राता V. I., P. II.,
 402, 10.
 ततस्तस्मै V. II., P. II., 89, 2.
 तत्सूत्रं भारवेद्योगी V. I., P. II.,
 168, 15.
 तत्सूत्रं विदितं ज्ञेयं V. I., P. II.,
 168, 13.
 तत्सन्निधौ वैरत्यागः V. I., P. I.,
 72, 1.
 तत्स्वष्टिर्न स्पृशेद्यस्तु V. I., P. I.,
 278, 1.
 तत्स्वष्टस्वष्टिर्न स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
 278, 9.
 तत्समुद्भूत्य होतव्यं V. II., P. I.,
 437, 2.
 ततस्तु वैद्य-शूद्रेभ्यः V. I., P. I.,
 107, 17.
 ततस्ते प्रणिपातेन V. II., P. I.,
 235, 17.

- तत् सायं-प्रातर्होमस्य V. I., P. I.,
 318, 14.
 तत्सर्वं निर्णुवन्त्याशु V. II., P. II.,
 160, 14.
 तत्संयोगश्च V. II., P. I., 15, 5.
 तत्सर्वमग्निहोत्रस्य V. I., P. I.,
 130, 10.
 तत् स्वशाखामतं तत्र V. I., P. II.,
 430, 7.
 तत्संशयान्नोपयच्छेत् V. I., P. II.,
 70, 5.
 तथा अभ्रयताय V. I., P. I.,
 329, 15.
 तथाकृतेषु यज्ञेषु V. I., P. I.,
 167, 18.
 तथाऽक्षराद्विविधाः सौम्य भावाः V. II.,
 P. II.
 तथा च भगवद्भाम्नः V. II., P. II.,
 232, 15.
 तथा च वामहस्तेन V. I., P. I.,
 228, 12.
 तथा ज्ञानकृतं पापं V. II., P. II.,
 155, 2.
 तथा ज्ञानाग्निना पापं V. II., P. I.,
 223, 9.
 तथा तथैव संस्मृत्य V. II., P. II.,
 209, 15.
 तथा देवान्नगान्नागान् V. I., P. I.,
 356, 15.
 तथा वहति वेदज्ञः V. II., P. II.,
 28, 3.
 तथा वहति वेदज्ञः V. II., P. I.,
 224, 2.
 तथा द्रव्यविशेषांश्च V. I., P. I.,
 191, 6.
 तथान्यास्वपि चापस्तु V. I., P. I.,
 315, 2.
 तथापि दाहयेदेनं V. I., P. II., 242, 4.
 तथा पापेन महता V. II., P. II.,
 269, 4.
 तथापि मुनिना प्रोक्तं V. II., P. I.,
 151, 11.
 तथा प्रतिष्ठाहीनानां V. I., P. I.,
 191, 8.
 तथा प्रभातसमये V. I., P. I.,
 314, 1.
 तथा मध्याह्नसन्ध्यायाम् V. I., P. I.,
 305, 15.
 तथा मनुष्यतां प्राप्तः V. II., P. II.,
 270, 16.
 तथा मातामहश्चादं V. I., P. II.,
 400, 4.
 तथा-मूत्र-पूरीष- V. II., P. I.,
 173, 8.
 तथा महति पातके V. I., P. II.,
 113, 6.
 तथा विदुरवाक्यानि V. I., P. I.,
 110, 2.
 तथाऽस्वरान्न-V. I., P. I., 382, 6
 तथा विरुद्धं तेनैव V. II., P. II.,
 276, 16.
 तथा विषमगताय V. II., P. I.,
 329, 14.
 तथा विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 95, 13.
 तथाऽऽयसानां तोयेन V. II., P. I.,
 173, 19.
 तथा युध्येत सम्पन्नः V. I., P. I., 460, 5.
 तथर्षीणां यथान्यायं V. I., P. I.,
 351, 4.
 तथाऽल्ल्पात्सो महीतव्यः V. I., P. I.,
 462, 2.
 तथा राज्ञामपि प्राणाः V. I., P. I.,
 468, 4.
 तथा शक्त्यनुरूपं च V. II., P. II.,
 63, 2.
 तथा शय्याऽऽरूढ V. II., P. II.,
 149, 19.
 तथा शतभिषग्युक्ता V. I., P. II.,
 310, 15.

- तथाऽश्वमेधावभृथ- V. II., P. II.,
 68, 11.
 तथाष्टादशलक्षाणि V. II., P. II.,
 197, 14.
 तथा सतिमहान्दोषः V. I., P. I.,
 427, 12.
 तथा समाहितः कुर्यात् V. I., P. I.,
 418, 5.
 तथा सर्वाणि भूतानि V. I., P. I.,
 363, 5.
 तथा हीनतमे चैव V. I., P. II., 208, 3.
 तथा हिरण्यवर्णाभिः V. I., P. I.,
 275, ९.
 तथैव तान् V. I., P. I., 75, 6.
 तथैव हीनरूपश्च V. II., P. II.,
 233, 15.
 तथैव द्वादशाहेन V. I., P. II., 206, 8.
 तथैवानाश्रमे वासः V. II., P. II.,
 103, 6.
 तथैवानुपनीते तु V. I., P. II.,
 243, 16.
 तथैवान्यतमालाभे V. II., P. I.,
 302, 4.
 तथैवोपासनं कृष्टं V. I., P. I.,
 318, 2.
 तथैवाप्सरसः सर्वाः V. II., P. II.,
 218, 10.
 तथैव मागधो वैद्ययात् V. I., P. II.,
 121, 12.
 तथैव यन्त्रितो दाता V. I., P. II.,
 368, 4.
 तथैव शुक्लपक्षादौ V. II., P. I.,
 299, 3.
 तथैवाहुतयः सर्वाः V. I., P. I.,
 232, 4.
 तथोन्नमः शिवायेति V. I., P. I.,
 372, 10.
 तथोपवासं वैद्यस्य V. II., P. I.,
 411, 7.
 तथोमयमुखीं दोलां V. II., P. II.,
 222, 6.
 तथोर्णा-केश- V. II., P. II., 120, 1.
 तन्त्रेण श्रपणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 469, 18.
 तन्नित्यश्राद्धवत्कुर्यात् V. I., P. II.,
 301, 9.
 तन्नमित्तं क्षतः शस्त्रैः V. II., P. II.,
 68, 15.
 तन्नाम-रूपाभ्याम् V. I., P. I., 100, 10.
 तन्नास्ति यस्मादन्यस्य V. I., P. II.,
 256, 15.
 तन्मात्रगुणसंयुक्तं V. II., P. II.,
 211, 14.
 तन्मात्रा तप्तितामह्या V. I., P. II.,
 457, 1.
 तन्मात्रमुद्धतं शुद्धयेत् V. II., P. I.,
 145, 8.
 तन्मध्ये हापयेदेव V. I., P. II., 211, 10.
 तनुलोम-केश-दशानां V. I., P. II.,
 55, 8.
 तपोऽग्निहोत्रमन्त्रेषु V. I., P. II.,
 356, 11.
 तपोऽग्निहोत्र-मन्त्रेषु V. II., P. I.,
 52, 21.
 तप्तकाञ्चनवर्णेन V. I., P. II., 189, 3.
 तप्तक्षीर-घृता-ऽम्बूनाम् V. II., P. I.,
 26, 16.
 तप्तकृच्छ्रेण V. II., P. II., 83, 14.
 तप्तकृच्छ्रेण शुद्धयेत् V. II., P. I.,
 308, 7.
 तप्तकृच्छ्रं पराकं च V. II., P. I.,
 322, 18.
 तप्तकृच्छ्रं पराकं च V. II., P. II.,
 84, 4.
 तप्तकृच्छ्रं तु गां गत्वा V. II., P. I.,
 340, 15.
 तप्तकृच्छ्रपरिक्षिप्तो V. II., P. I.,
 369, 17.

- तप्तकृच्छ्रं प्रकृषीत V. II., P. I., 327, 11.
 तप्तकृच्छ्रद्वयेनैव V. II., P. I., 21, 16;
 23, 16.
 तप्तकृच्छ्रं मत्या V. II., P. I., 369, 11.
 तप्तकृच्छ्रं विजानीयात् V. II., P. I.,
 26, 13.
 तप्तेऽयः शयने सार्धम् V. II., P. I.,
 315, 7.
 तप्ते लोहशयने V. II., P. I., 315, 19.
 तप्तव्यादित्यवचैव V. I., P. I., 448, 3.
 तपो-दानप्रवृत्तेषु V. I., P. II.,
 256, 18.
 तपो धर्मः कृतश्रुते V. I., P. I., 121, 4.
 तपो नाऽनशनात् परम् V. I., P. I.,
 120, 2.
 तपो-निश्चयसंयोगात् V. II., P. I.,
 3, 8.
 तपोविशेषैर्विविधैः V. I., P. I.,
 151, 1.
 तपऽस्ताऽपनुत्सुस्तु V. II., P. II.,
 87, 7. *
 तपसैव सुतप्तेन V. II., P. II., 160, 12.
 तपःस्वधर्मवर्तित्वं V. I., P. I.,
 120, 7.
 तमध्यापयीत V. I., P. I., 148, 1.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. I., P. I.,
 331, 10.
 तमपीह गुरुं विद्यात् V. II., P. I.,
 319, 20.
 तमौरसं विजानीयात् V. II., P. I.,
 46, 2.
 तमेव चोपजीवेरन् V. I., P. I.,
 335, 5.
 तमसो लक्षणं कामो V. II., P. II.,
 217, 7.
 तमाहरेत् V. I., P. I., 47, 14.
 तयोः परेद्युर्द्वये V. I., P. I., 436,
 18; 437, 13.
- तयोरापि पिता श्रेयान् V. I., P. I.,
 333, 3.
 तयोर्दानं च कन्यायाः V. II., P. I.,
 16, 5.
 तयोर्नाना V. I., P. I., 385, 1.
 तयोस्तु वारुणं मुख्यं V. I., P. I.,
 268, 7.
 तर्जनीं तु बाहिः कृत्वा V. I., P. I.,
 418, 21.
 तर्जनी-मध्यामा-ऽङ्गुष्ठ- V. I., P. I.,
 418, 18.
 तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 7.
 तर्पणं तूभवेत्तस्य V. I., P. I.,
 261, 2.
 तर्पणे तूभयेनैव V. I., P. I.,
 352, 15.
 तर्पणं त्रिविधस्याङ्गः V. II., P. II.,
 177, 9.
 तर्पणादीनि कर्माणि V. I., P. I.,
 255, 10.
 तर्पयेत्तु यथाकामम् V. I., P. I.,
 353, 16.
 तर्पयेत् पितृपूर्वं तु V. I., P. II.,
 310, 11.
 तर्पयित्वा द्विजान् कामैः V. II., P. II.,
 116, 3.
 तर्पयन् विधिना विप्रो V. I., P. I.,
 413, 8.
 तरति ब्रह्महत्यां V. II., P. I.,
 11, 5.
 तरत्समन्वीयम् V. II., P. II.,
 157, 2.
 तरवःपुष्पिता मेध्याः V. II., P. I.,
 192, 5.
 तलिङ्गैरर्चयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 365, 4.
 तलिङ्गैस्तर्पयेन्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 356, 20.

सलघाती च सम्भूतः V. II., P. II., 249, 5.	तत्र ब्रह्मचारिणः V. I., P. II., 197, 5.
तत्र पुत्रान् भ्रातृव्य- V. I., P. II., 167, 3.	तत्र ब्रह्मवादिनीनाम् V. I., P. II., 82, 13.
तत्रक्षिप्त- V. I., P. I., 43, 2.	तत्र भुक्त्वा पुनः किञ्चित् V. I., P. I., 472, 3.
तत्र गत्वा शुचौ देशे V. II., P. I., 439, 10.	तत्राऽपि गृहमध्ये तु V. II., P. I., 352, 12.
तत्र गच्छन् समामोति V. I., P. II., 367, 7.	तत्रापत्यं समुत्पाद्य V. II., P. II., 267, 8.
तत्र गायेत सामानि V. I., P. I., 274, 7.	तत्र पत्यपि कुर्वीत V. I., P. II., 458, 5.
तत्र जीवति मासांश्च V. II., P. II., 266, 7.	तत्रापि नियमो नास्ती V. II., P. II., 243, 9.
तत्र तत्र देश प्रामाण्यम् V. I., P. II., 67, 18.	तत्रापि निरयं प्राप्तः V. II., P. II., 261, 16.
तत्रात्मभूतैः कालज्ञैः V. I., P. I., 471, 6.	तत्रापि भुक्त्वा स्वं कर्म V. II., P. II., 243, 6.
तत्रोत्तमानि चत्वारि V. I., P. I., 183, 1.	तत्रापि भौतिकं भोगं V. II., P. II., 243, 7.
तत्र त्याज्यानि वासांसि V. I., P. II., 296, 2.	तत्र प्रतिक्षणं V. I., P. I., 42, 8.
तत्र त्रिरात्रमाशौचं V. I., P. II., 228, 7.	तत्र प्रायश्चित्तं कुर्यात् V. II., P. I., 10, 21.
तत्र दुर्गाणि कुर्वीत V. I., P. I., 464, 2.	तत्र प्रायश्चित्तमवगाहनम् V. II., P. I., 109, 6.
तत्र दानादिकं कुर्यात् V. I., P. I., 193, 9.	तत्राप्यशक्तः करणे V. I., P. I., 318, 11.
तत्राधिकृत्य मृतकं V. I., P. II., 264, 9.	तत्र पार्वणवच्छादम् V. I., P. II., 330, 14.
तत्र दद्यात् सुवर्णं तु V. I., P. II., 23, 18.	तत्र परमहंसा नाम V. I., P. II., 16, 5.
तत्र द्रव्याणि सर्वाणि V. II., P. I., 179, 10.	तत्रापि श्वपचादिभ्यः V. I., P. I., 440, 1.
तत्र दोषो न चास्तीति V. I., P. I., 129, 18.	तत्र यत् प्रीतिसंयुक्तं V. II., P. II., 215, 13.
तत्रानुभूय दुःखानि V. II., P. II., 243, 14.	तत्रैव क्षितिशायी स्यात् V. II., P. I., 244, 6.
तत्र बहुवृत्तानाम् V. I., P. II., 162, 18.	तत्र वस्तुव्यमनृतं V. II., P. II., 44, 14.

- तत्र वैखानसाः V. I., P. II., 198, 22.
- तत्रैव गायेत्सामानि V. II., P. I., 301, 17.
- तत्र वार्ताकवृत्तयः V. I., P. II., 198, 6.
- तत्र वर्षशतस्यान्ते V. II., P. II., 231, 9.
- तत्र शिष्टा यथा ध्रुवः V. II., P. I., 461, 12.
- तत्र आर्द्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 321, 6.
- तत्र-स्तात्वा च पीत्वा च V. I., P. I., 286, 6.
- तत्र सर्वे प्रतिग्रहं V. I., P. II., 214, 4.
- तत्र स्थितः प्रजाः सर्वाः V. I., P. I., 463, 3.
- तत्र स्थित्वा निराहारा V. II., P. I., 345, 10.
- तत्र स्थित्वा त्वहोरात्रं V. II., P. I., 123, 5.
- तदैकदण्डं संगृह्य V. I., P. II., 179, 16.
- तदैक्षत बहु स्यां V. I., P. I., 100, 2; 103, 15.
- तदा तं जीर्णवृषभः V. I., P. II., 439, 6.
- तदेतत् क्षत्रस्य V. I., P. I., 111, 10.
- तदेतानि V. II., P. II., 213, 2.
- तदा त्वौदयिकी ग्राह्या V. I., P. II., 128, 11.
- तदन्यो न क्षमः कर्तुं V. I., P. II., 256, 1.
- तदन्यो नैव जानाति V. I., P. II., 255, 18.
- तदन्नं निष्फलं याति V. I., P. I., 421, 22.
- तदाऽऽजलिकमित्याहुः V. I., P. I., 182, 12.
- तदित्थञ्चोऽस्याः सावित्र्याः V. II., P. I., 63, 13.
- तदिवं वेहि वेहीति V. I., P. I., 178, 17.
- तदा दिनक्षयः प्रोक्तः V. I., P. I., 193, 12.
- तदानं चैव शिष्येभ्यो V. I., P. I., 153, 16.
- तदानातिक्रमे दानं V. I., P. I., 185, 15.
- तदाऽनेन विधानेन V. I., P. I., 457, 16.
- तद्विनानि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I., 167, 11.
- तद्वाहितरश्च V. I., P. II., 64, 5.
- तदा दिवा न कर्तव्यं V. I., P. I., 437, 19.
- तदातदा कलेर्वृद्धिर् V. I., P. I., 125, 11.
- तदातदा कलेर्वृद्धिर् V. I., P. I., 125, 13.
- तदध्यास्योद्बहेद्भार्या V. I., P. I., 465, 7.
- तद्धि काम्यं समुद्दिष्टं V. I., P. I., 269, 2.
- तद्धि कुर्वन् यथाशक्ति V. I., P. I., 57, 9.
- तद्धार्यमुपवीतं स्यात् V. I., P. II., 37, 15.
- तद्धस्तभोजने वापि V. II., P. I., 372, 17.
- तदन्नमत्यजन् भुक्त्वा V. I., P. II., 425, 2.
- तदपत्यानि V. I., P. II., 64, 5.

तदपत्यं भागिनेयम् V. II., P. I., 326, 10.	तद्भागजमिति प्रोक्तं V. II., P. I., 165, 16.
तदप्यदैवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 404, 14.	तद्यथा आन्ने फलार्थे V. I., P. I., 56, 10.
तदप्यदैवं कर्तव्यम् V. I., P. II., 300, 7.	तद्याचार्यमिति प्रोक्तं V. I., P. II., 301, 11.
तदध्वगंस्त्वेकेन V. I., P. II., 247, 6.	तद्यथा V. II., P. II., 246, 11.
तद् ब्राह्मणेन नान्तव्यं V. II., P. II., 78, 12.	तद्यदिदमाहुरशुं V. I., P. I., 200, 11.
तद् भैक्षभुग् जपेन्नित्यं V. II., P. I., 311,	तदर्थदानमित्याहुः V. I., P. I., 180, 6.
तद्भगिन्धो V. I., P. II., 64, 4.	तदार्द्रकाष्ठं शुष्कं वा V. I., P. I., 251, 3.
तद्भगिन्यश्च मादृक्वसारः V. II., P. I., 326, 9.	तदूर्ध्वं मासिकानां स्यात् V. II., P. II., 454, 12.
तद्गार्था-पुत्रयोश्चैव V. I., P. II., 45, 11.	तदर्थं तु चरेद्द्वैदयः V. II., P. I., 114, 4.
तद्गृहस्थि गृहीत्वैव V. II., P. I., 71, 6.	तदर्थमेव गद्ग्राणां V. II., P. I., 100, 20.
तद्गातरो मातुलाः V. II., P. I., 326, 8.	तदर्थमेव गूद्राणां V. II., P. I., 395, 3.
तद्गातरो मातुलाः V. I., P. II., 64, 4.	तदार्धकं पादिकं वा V. I., P. II., 47, 19.
तदभावे कृत्विनाचार्यौ V. I., P. II., 290, 8.	तद्रजोऽप्रतिष्ठं विद्यात् V. II., P. II., 216, 2.
तदभावे च नृपतिः V. I., P. II., 463, 11.	तदेव V. II., P. II., 193, 1.
तदभावे निषिञ्चेत् तु V. I., P. I., 354, 15.	तदेव क्षत्रियस्यापि V. II., P. I., 330, 7.
तदभावे यवाग्वा वा V. I., P. I., 316, 1.	तदेवं द्विगुणं कुर्याद् V. II., P. II., 49, 15.
तदभावे रहस्यवित् V. I., P. II., 341, 5.	तदेवाष्टगुणं पुंसां V. I., P. I., 440, 4.
तदभावेऽस्य तनये V. I., P. II., 48, 4.	तदैको प्राजापत्याम् V. I., P. II., 155, 11.
तदा माससमैस्तासां V. I., P. II., 239, 15.	तद्वच्छूद्रमुखाद्वाक्यं V. II., P. I., 228, 13.
तदा यायाद्विगृह्यैव V. I., P. I., 457, 20.	तद्वत् कर्तरि यत् पापं V. II., P. I., 215, 3.

- तद्वत् पवित्रे गोवालेः V. I., P. II., 179, 13.
तद्वर्त्तारमाशय V. II., P. I., 57, 15.
तद्वचनार्थाय V. I., P. II., 427, 15.
तद्विधेषु चरेद्भैक्ष्यं V. II., P. I., 302, 8.
तद्विद्धि प्रणिपातेन V. I., P. I., 44, 14.
तद्वेदं तर्हि V. I., P. I., 100, 10.
तद्व्यज्ञोपवीतस्य V. I., P. II., 170, 4.
तद्वर्णविधिदृष्टेन V. I., P. II., 219, 16.
तद्वारितत्त्वं सगुणं V. I., P. I., 96, 5.
तद्वर्जनात् पितुरपि V. I., P. II., 299, 22.
तद्विष्णोः परमं पदं V. I., P. I., 275, 14.
तद्विष्णोः परमं V. I., P. I., 370, 16.
तद्विष्णोरिति मन्त्रेण V. I., P. I., 372, 1.
तद्वृत्तं तस्य गृहीयात् V. II., P. I., 129, 6.
तद्वृत्तं तस्य लुप्येत V. I., P. II., 145, 4.
तद्वलानेऽप्युदासीनं V. I., P. II., 340, 2.
तत्स्यादायूधसम्पन्नं V. I., P. I., 465, 1.
तदा सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. II., 7, 2.
तदा स्नातः सचैलस्तु V. I., P. II., 284, 10.
तदहर्नैव शुक्लीत V. I., P. I., 437, 2.
तदहारित्येके V. I., P. II., 213, 20.
तदाद्वयमेकः V. I., P. I., 207, 4.
तस्मात् कृतस्य पापस्य V. II., P. II., 210, 13.
तस्मात्कन्दैः फलैर्मूलैः V. I., P. I., 169, 3.
तस्मात्काम्यानि कुर्वीत V. I., P. II., 313, 8.
तस्मात् कर्माणि कुर्वीत V. I., P. I., 444, 13.
तस्मात् कुर्यादिहाऽऽचारं V. I., P. I., 143, 14.
तस्मात्कालाद्भवेयं V. I., P. II., 323, 15.
तस्मात् कुलीनाः V. I., P. II., 343, 16.
तस्माच्चित्सकः स्पर्शे V. I., P. II., 255, 20.
तस्माच्छुक्रविद्ध्यर्थं V. I., P. II., 101, 13.
तस्माच्छूद्रं समासाद्य V. II., P. II., 178, 5.
तस्मात् तस्य वधं राजा V. I., P. I., 456, 6.
तस्मान्नैव दातव्यं V. I., P. II., 321, 4.
तस्मात् तदा योजयीत V. I., P. I., 456, 17.
तस्मात् त्रिभागं वित्तस्य V. I., P. I., 190, 4.
तस्मात्तास्तत्र विधिना V. I., P. II., 324, 8.
तस्मात्तद्वद यत् सत्यं V. II., P. I., 236, 7.
तस्मात् पूर्वाभिभाषी स्यात् V. I., P. I., 325, 3.
तस्मात् पुत्रो V. I., P. II., 107, 11.
तस्मात् पुत्रमनुशिष्टं V. I., P. II., 170, 9.
तस्मात्प्रमाणमुभयं V. I., P. I., 12, 7.

तस्मिन् देशे क्षुधार्ताश्च V. II., P. II., 240, 14.	तस्माद् यज्ञोपवीती V. I., P. I., 173, 10.
तास्मिन्नाचमनं कुर्यात् V. I., P. I., 431, 13.	तस्माद् यज्ञादिवं याति V. I., P. I., 167, 17.
तस्माज्जातिक्रमेष्ट्याज्ञो V. I., P. II., 348, 11.	तस्मादाल्मकृतं पुण्यं V. I., P. I., 183, 13.
तस्मिन्नेव दिने भुक्त्वा V. I., P. I., 436, 13.	तस्माद्धर्मात् V. I., P. I., 111, 11. तस्माद्विन्नं समासाद्य V. I., P. I., 178, 5.
तस्मान्मनुष्यस्तु मृतः V. II., P. II., 209, 1.	तस्माद्वा एतस्मात् V. I., P. I., 99, 14; 101, 2; 105, 5.
तस्मिन्महानि दानं च V. I., P. II., 214, 8.	तस्माद्वा समानदेव V. I., P. II., 66, 7.
तस्मादग्धं च मूलं च V. I., P. I., 434, 18.	तस्माद्विद्वान्नैव दद्यात् V. I., P. II., 423, 5.
तस्माद्वतन्त्रितो दद्यात् V. I., P. II., 14, 6.	तस्मादिनादौ मध्याह्ने V. I., P. I., 371, 19.
तस्मादेनाः सदाऽभ्यर्च्याः V. I., P. II., 112, 5.	तस्मात्स्नानां न प्रवृज्यात् V. I., P. I., 263, 13.
तस्मादिवं भूतहिताय भूना V. I., P. I., 386, 15.	तस्मादुद्वाहयेत् कन्यां V. II., P. I., 157, 13.
तस्माद्धर्मं यमिहेषु V. I., P. I., 448, 17.	तस्माद्युग्मासु पुत्रार्थी V. I., P. II., 19, 21.
तस्मादग्निभवत्येषुः V. I., P. I., 448, 2.	तस्मिन्नुत्सारिते पापे V. II., P. I., 213, 7; 236, 10.
तस्मादेतानि मन्त्रे V. I., P. I., 173, 18.	तस्मिन्निवेदिते कार्ये V. II., P. I., 236, 9.
तस्मादानं V. I., P. I., 176, 16.	तस्मात् सुकृतमाशय V. I., P. I., 403, 2.
तस्मादात्तं समासाद्य V. II., P. I., 234, 5.	तस्मात्सम्पूजयेदेनं V. I., P. II., 347, 20.
तस्मात् दैवे च पित्र्ये च V. II., P. I., 387, 8.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 337, 8.
तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. II., 235, 8.	तस्मात्सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 161, 15.
तस्मादुहन् पुराऽऽशुषः V. II., P. I., 55, 2.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. II., P. I., 291, 13.
तस्मादुद्वाहयेत् कन्यां V. I., P. II., 78, 17.	तस्मात् सर्वप्रयत्नेन V. I., P. I., 265, 5.
तस्मादानं गृहीतव्यं V. I., P. II., 41, 5.	
तस्मादात्मन एव V. I., P. I., 107, 5.	

- तस्मात्सर्वैव कर्तव्यम् V. I., P. I., 363, 7.
 तस्मात्स्वशक्त्याराजेन्द्र V. I., P. I., 440, 5.
 तस्य कार्यो व्रतादेशः V. II., P. I., 234, 7.
 तस्य कुर्वन्नुपो दण्डं V. I., P. II., 91, 18.
 तस्य कृच्छ्रत्रयं कुर्यात् V. II., P. II., 80, 4.
 तस्योक्तो विधिः कृच्छ्रे V. II., P. I., 299, 12.
 तस्य च V. II., P. II., 100, 2.
 तस्य चान्नमशित्वा V. I., P. I., 176, 1.
 तस्यां चैव प्रसूतस्य V. I., P. II., 96, 20.
 तस्याजिनम् V. II., P. II., 129, 2.
 तस्य जुड्यात् V. II., P. II., 127, 1.
 तस्यैते कथिता ह्यर्थाः V. I., P. I., 74, 19, 376, 16.
 तस्य दृष्ट्याऽभिभूतस्य V. I., P. II., 14, 17.
 तस्य र्यागेन शुद्धयन्ति V. II., P. II., 117, 2.
 तस्य तावदेव V. II., P. II., 275, 10.
 तस्य विरात्रमाशौचं V. II., P. I., 20, 13.
 तस्यादर्शनमात्रेण V. I., P. II., 393, 11.
 तस्या दुहितरं चैव V. II., P. I., 326, 15.
 तस्य दाहादिकं कार्यं V. I., P. II., 228, 2.
 तस्य नायं न च परो V. I., P. I., 413, 15.
 तस्याऽनशनं दीक्षा V. I., P. I., 174, 10.
 तस्यान्ते V. II., P. II., 135, 1.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. I., P. II., 14, 20.
 तस्यान्ते मानुषो भूत्वा V. II., P. II., 238, 12.
 तस्यान्ते वृषभैक V. II., P. I., 98, 11.
 तस्य पुण्यं कृतं सर्वं V. II., P. II., 268, 3.
 तस्यापि तत् क्षुधा राष्ट्रम् V. I., P. I., 466, 10.
 तस्यापि तादृशी बाधा V. II., P. II., 235, 7.
 तस्य पापविशुद्धयर्थम् V. II., P. I., 335, 19.
 तस्य पापविशुद्धयर्थं V. II., P. I., 22, 10.
 तस्याप्यशौचं विज्ञेयं V. I., P. II., 252, 2.
 तस्य प्रोक्ता अभ्याः V. I., P. I., 106, 9.
 तस्योपरि कुशान् दत्त्वा V. I., P. II., 411, 8.
 तस्यामुत्पाद्य चण्डालं V. I., P. II., 72, 17.
 तस्य मध्ये तु पर्याप्तं V. I., P. I., 465, 3.
 तस्यामपत्यमुत्पाद्य V. II., P. II., 265, 14.
 तस्यामप्रकृतिस्थायां V. I., P. II., 80, 2.
 तस्यां यो जायते गर्भः V. I., P. II., 357, 21.
 तस्येयं निष्कृतिर्दृष्टा V. II., P. II., 61, 3.
 तस्येयं निष्कृतिः प्रोक्ता V. II., P. I., 200, 13.
 तस्य योनिशतं गत्वा V. II., P. II., 251, 12.

- तस्यायं सर्वभूतानां V. I., P. I.,
 449, 1.
 तस्यालाभे तुला कार्या V. II., P. II.,
 186, 9.
 तस्य वा एतस्य V. I., P. I., 349, 15.
 तस्य वै श्रीःप्रजाऽऽयुश्च V. I., P. I.,
 16, 3.
 तस्याशौचं दशाहं तु V. I., P. II.,
 277, 18.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. I., P. II.,
 227, 15.
 तस्याशौचं विधातव्यं V. II., P. I.,
 23, 3.
 तस्य शुद्धिकरं कर्म V. I., P. II.,
 327, 7.
 तस्य शुद्धिं विजानीयान् V. II., P. I.,
 113, 6.
 तस्य श्रीर्ब्रह्मवृद्धिश्च V. I., P. I.
 162, 12.
 तस्याश्वमेधादधिकं V. I., P. I.,
 376, 4.
 तस्य सर्वगतत्वाच्च V. I., P. I.,
 367, 7.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत V. II., P. II.,
 23, 14.
 तस्य स्नानाद्भवेच्छुद्धिः V. I., P. II.,
 284, 3.
 तस्येह त्रिविधस्यापि V. II., P. II.,
 212, 1.
 तस्य ह्याशु विनाशाय V. I., P. I.,
 448, 16.
 तस्यां स्नानं न कुर्वीत V. II., P. II.,
 23, 14.
 ता भद्रमेवाऽप्रबुद्धाः V. I., P. I.,
 126, 7.
 ता उदतिष्ठन्नरास्मेति V. I., P. I.,
 51, 9.
 तां च भिक्षां समग्रीयान् V. II., P. II.,
 11, 12.
 ताडने च्छेदने चैव V. II., P. I.,
 457, 10.
 ताडयित्वा तृणेनापि V. II., P. I.,
 454, 13.
 ताडितस्ताड्यते लोके V. II., P. II.,
 235, 3.
 तां तु मे वदतो विप्राः V. II., P. I.,
 248, 14.
 तात्कालिकोपपन्नं च V. I., P. II.,
 188, 9.
 तात्कालिकमिति ख्यातं V. I., P. II.,
 188, 17.
 तादृज्येण च धर्मत्वं V. I., P. I.,
 87, 13.
 तानि कृत्याहतानीव V. I., P. II.,
 112, 4.
 तानि कारुककर्मणि V. I., P. I.,
 485, 18.
 तानि नित्यं दद्यात्यर्कः V. I., P. I.,
 192, 6.
 तानुद्धरेत V. II., P. II., 134, 13.
 तानेतान्यज्ञानं V. I., P. I., 390, 7.
 तान्याचरथ V. I., P. I., 164, 16.
 तान्यप्यतिबलिष्ठानि V. II., P. I.,
 185, 5.
 तान्येवामेध्यभुक्तानि V. II., P. I.,
 180, 7; 185, 4.
 तान्येव दश गोचर्म V. II., P. II.,
 36, 2.
 तान्यहानि स्वतिक्रम्य V. II., P. I.,
 162, 4; 162, 8.
 तां निशां ब्रह्मचारीस्याह V. I., P. II.,
 443, 16.
 तात् समासेन दक्षामि V. II., P. II.,
 217, 10.
 तात् सर्वानभिसन्द्भ्यात् V. I., P. I.,
 469, 16.
 तात् हव्य-कश्यपोर्विप्रात् V. I., P. II.,
 350, 2.

- तापादिष्वधिनाशे तु V. II., P. II.,
 279, 10.
 तापनं धृत-तै-लानां V. II., P. I.,
 145, 7.
 ताः प्रतिग्राहयिष्यन् V. I., P. II.,
 410, 6.
 ताः पूर्वोन्मथयन्ता मासि V. I., P. II.,
 464, 6.
 तापसा यतयो विप्राः V. II., P. II.,
 218, 11.
 तापहन्त परमेश्वरं परं V. I., P. II.,
 146, 9.
 ताम्बूले चेक्षुण्डे च V. I., P. I.,
 244, 2.
 ताम्बूले चैव सोमे च V. I., P. I.,
 244, 4.
 ताम्बूलाम्बुक्षनं चैव V. I., P. I.,
 416, 14.
 तां हृयात् भवतीत्येवं V. I., P. I.,
 325, 11.
 ताभ्यां शुद्रः पाकयज्ञैः V. I., P. I.,
 481, 20.
 ताभ्यां चैव नमस्कृत्य V. I., P. II.,
 401, 12.
 तामेव सन्ध्यां तस्माच्च V. I., P. I.,
 289, 5.
 ताम्रापहारी V. II., P. II., 259, 7
 तामसानां फलं भुङ्क्ते V. I., P. I.,
 184, 7.
 तामिस्रम् V. II., P. I., 19, 11.
 तामिस्रं लोहशंकुं च V. II., P. I.,
 4, 19.
 तां यमो लोकपालस्तु, V. II., P. I.,
 87, 8.
 तारयेच्च पितृन्सर्वान् V. I., P. I.,
 70, 7.
 तालज्ञश्चाऽप्रयासेन V. I., P. I.,
 73, 2.
 तान्धन्द्रकलाभिबुद्धौ V. II., P. I.,
 304, 3.
 तान्धारयित्वा नीन् कुच्छान् V. II.,
 P. II., 115, 17.
 तान्ध स्वा चामजन्मनः V. I., P. II.,
 97, 6.
 तान् श्वभिः खादयेद्वाजा V. I., P. I.,
 129, 14.
 तावच्चिगुणितं सूत्रं V. I., P. II.,
 36, 19.
 तावत्तिष्ठेन्निराहारा V. II., P. I.,
 162, 12.
 तावत्स्यादशुचिर्विप्रो V. I., P. II.,
 263, 66.
 तावन्तं लोकं V. I., P. I.,
 350, 4.
 तावन्न पीडयेद्दस्त्रं V. I., P. I.,
 363, 16.
 तावन्न मुच्यते नारी V. II., P. I.,
 58, 13.
 तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I.,
 457, 1.
 तावन्त्यब्दसहस्राणि V. II., P. I.,
 54, 12.
 तावात् परिग्रहः प्रोक्तो V. I., P. II.,
 163, 17.
 तावन्मुद्गारि देयं स्यात् V. I., P. I.,
 231, 9.
 तावन्मुद्गारि देयं स्यात् V. II., P. I.,
 148, 9.
 तावुगौ ब्रह्मचण्डालौ V. I., P. II.,
 359, 1.
 तावद्योऽबान्धवस्तत्र V. I., P. II.,
 284, 2.
 ता वर्जयेदिति V. I., P. II.,
 64, 2.
 तावदग्रान्ति पितरो V. I., P. II.,
 423, 17.

- तावद्द्विधं कर्तव्या V. I., P. II.,
 288, 11.
 तावद्द्वर्षसहस्राणि V. II., P. II.,
 8, 10.
 तावद्द्वर्षसहस्राणि V. II., P. I.,
 352, 16.
 तावदेवोत्तरं वन्नं V. I., P. II.,
 291, 13.
 तावदेव हि गृहीयात् V. I., P. I.,
 198, 22.
 तांस्तु ते प्रार्थयन्तीह V. II., P. I.,
 262, 6.
 तासां पञ्चादिका नित्याः V. I., P. II.,
 158, 11.
 तासां यागनिमित्तं तु V. I., P. II.,
 214, 4.
 तासां वर्णक्रमेण स्यात् V. I., P. II.,
 115, 12.
 तां स्पृशतश्च V. I., P. II., 261, 3.
 तासामाद्यांश्चतसस्तु V. I., P. II.,
 19, 18; 101, 4.
 तासामृषभपत्नीनां V. I., P. I.,
 278, 10.
 तास्वपीतास्तु V. I., P. I., 477, 11.
 तिक्तं कषायं कटुकं V. I., P. I.,
 251, 8.
 तित्तिरि-क्रपिञ्जल- V. II., P. I.,
 408, 2.
 तित्तिरि च मयूरं च V. II., P. I.,
 409, 9.
 तिथि-तीर्थविशेषेषु V. I., P. I.,
 356, 4.
 तिथि-पर्वोत्सवाः सर्वे V. I., P. I.,
 398, 8.
 तिथ्यर्थ-तिथियोगार्ह- V. I., P. I.,
 193, 14.
 तिथिर्वैवस्वती नाम V. I., P. II.,
 310, 2.
 तीर्थानि भ्रमते विद्वान् V. II., P. II.,
 88, 10.
 तिन्युक्तेषु-द-बन्धूक- V. I., P. I.,
 253, 1.
 तिर्यक्त्वं तामसा नित्यं V. II., P. II.,
 217, 12.
 तिर्यचोऽपि समुत्पन्नाः V. II., P. II.,
 251, 1.
 तिर्यग्योनावाकाशे V. II., P. I.,
 341, 3.
 तिर्यग्योनिशतं गत्वा V. I., P. I.,
 179, 10.
 तिर्यग्योनिषु गोवर्जं V. II., P. I.,
 341, 8.
 तिर्यग्यवोदराण्यदौ V. II., P. II.,
 35, 15.
 तिर्यग्यवोदराण्यदौ V. I., P. II.,
 220, 21.
 तिरस्कृती यरा विप्रो V. I., P. I.,
 61, 10.
 तिल-चर्म-रसाश्चैव V. I., P. I.,
 477, 1.
 तिलोदकाञ्जलीर्लीला स्त्रीत् V. I., P. I.,
 358, 10.
 तिलौदन-रस-क्षारान् V. I., P. I.,
 484, 9.
 तिल-धान्याऽ-न-वस्त्राणां V. II., P.
 II., 111, 11.
 तिलानां तु तदर्थं स्यात् V. I., P. I.,
 316, 8.
 तिलानां मप्यभावे तु V. I., P. I.,
 354, 14.
 तिलानवकिरेत्तत्र V. I., P. II., 368, 6.
 तिलानां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
 118, 9.
 तिलपिण्याकसम्मिश्रं V. II., P. II.,
 256, 5.
 तिलप्रदः प्रजाभिष्टां V. I., P. I.,
 190, 12.

- तिलमुद्बधे च V. II., P. I., 90, 17.
 तिलव्रीहि-यवैर्माषैः V. I., P. II.,
 371, 19.
 तिलांस्तु प्रक्षिपेन्मन्त्रम् V. I., P. II.,
 408 22.
 तिलहोमायुतं चैव V. II., P. II.,
 198, 13,
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 47, 14.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. II.,
 196, 13.
 तिलहोमसहस्रं तु V. II., P. I.,
 35, 11.
 तिष्ठत चेद्दिजो ब्राह्म्यः V. I., P. I.,
 317, 19.
 विष्टतो ब्रजतो वाऽपि V. I., P. II.,
 185, 15.
 तिष्ठेद्दहानि V. II., P. II., 174, 6.
 तिष्ठन्तीषु च तिष्ठेच्च V. II., P. I.,
 247, 15.
 तिष्ठन्तीष्वनुतिष्ठत V. II., P. I.,
 246, 5.
 तिष्ठते विवशो हीनो V. II., P. I.,
 57, 13.
 तिष्येऽधर्मस्त्रिभिः पादैः V. I., P. I.,
 82, 10; 125, 5.
 तिष्येमायामसूयां च V. I., P. I.,
 83, 4.
 तिसृभिश्चातलात्पादौ V. I., P. I.,
 231, 4.
 तिस्रः कोट्योऽर्धकोटी च V. I., P. I.,
 263, 18.
 तिस्रः कोट्योऽर्धकोटी च V. II.,
 P. I., 54, 11.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 95, 15.
 तिस्रो वर्णानुपूर्व्येण V. I., P. II.,
 95, 1.
 तिस्रो वैद्यस्य V. II., P. I.,
 98, 17.
 तिस्रोऽष्टकाः समाख्याताः V. I., P. I.,
 156, 17.
 तिस्रस्तिस्रः क्रमाद्योऽङ्गाः V. I., P. I.,
 22, 99.
 तिस्रस्तिस्रः शलाकाः स्युः V. I., P. II.,
 409, 21.
 तीर्थं गत्वा प्रयतः V. I., P. I.,
 294, 13.
 तीर्थं तद्व्य-कव्यानां V. I., P. I.,
 404, 14.
 तीर्थे तु पादः कुच्छं स्यात् V. II.,
 P. II., 203, 6.
 तीर्थाभावे तु कर्तव्यम् V. I., P. I.,
 287, 15.
 तीर्थतोयं ततः पुण्यं V. I., P. I.,
 285, 10.
 तीर्थमावाहयिष्यामि V. I., P. I.,
 275, 1; 284, 12.
 तीर्थवासी कुशाच्छादी V. II., P. II.,
 60, 7.
 तीर्थे शौचं न कुर्वीत V. I., P. I.,
 227, 2.
 तीर्थश्राद्धे सश पिण्डान् V. I., P. II.,
 439, 17.
 तीर्थस्याऽऽवाहनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 284, 9.
 तुल्यमाहुस्तयोः पापम् V. I., P. II.,
 100, 11.
 तुल्यं वयासि सर्वेषाम् V. I., P. II.,
 235, 5.
 तुरङ्गममाश्विने V. I., P. II., 314, 11.
 तुरगं हत्वा वासः V. II., P. I.,
 90, 15.
 तुराथणं च क्रमशो V. I., P. II.,
 141, 13.

- तुलापुरुष इत्येवं V. II., P. II., 183, 11.
- तुलापुरुषाय V. II., P. II., 189, 1.
- तुला-मकर-भेषेषु V. I., P. I., 281, 3.
- तुलायै V. II., P. II., 188, 11
- तुषाङ्गार-कपालानि V. I., P. I., 225, 11.
- तुषाङ्गारस्थिर्भागानि V. I., P. II., 134, 15.
- तुष्यत्यामलकैर्धिष्णुः V. I., P. I., 261, 11.
- तृष्टेषु देवसङ्घेषु V. I., P. I., 167, 14.
- तूष्णीं भुञ्जीरन् V. I., P. II., 424, 9.
- तूष्णीमेव हि शूद्रस्य V. I., P. I., 271, 5.
- तूष्णीमिवाऽवगाहेत V. I., P. I., 279, 11.
- तूलिकाद्युपधानानि V. II., P. I., 184, 12.
- तृण-काष्ठ-V. II., P. II., 112, 6.
- तृण-काष्ठ-दुमाणां च V. II., P. II., 110, 15.
- तृण-काष्ठ-रज्जु-मुसल-V. II., P. I., 183, 1.
- तृण-गुल्म-लतानां च V. II., P. II., 268, 11.
- तृण-गुल्म-लतावल्ली-V. II., P. II., 257, 8.
- तृण-गुल्म-लतावल्ली-V. II., P. II., 242, 14.
- तृणभेदास्त्वगाणिताः V. II., P. II., 242, 15.
- तृप्त एवैनाभेन्द्रः V. I., P. I., 211, 7; 214, 6.
- तृप्तां जहर्मानुलस्येव योषा V. I., P. II., 65, 17.
- तृप्तान बुध्वाऽन्नमाशाय V. I., P. II., 426, 13.
- तृप्त्यर्थमन्नं हि मया विदुष्टं V. I., P. I., 387, 1.
- तृप्ताः स्येति च पृष्टास्ते V. I., P. II., 426, 19.
- तृतीये गर्भमासे V. I., P. II., 21, 3.
- तृतीये च तथा भागे V. I., P. I., 338, 2.
- तृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II., 155, 17.
- तृतीया चैत्रमासस्य V. I., P. II., 311, 13.
- तृतीये तूरकं कृत्वा V. II., P. I., 20, 14.
- तृतीये तूरकं कृत्वा V. I., P. II., 228, 8.
- तृतीये त्रिगुणं कृच्छ्रं V. II., P. I., 201, 1.
- तृतीये त्रिगुणं चैव V. II., P. II., 60, 18.
- तृतीये पञ्चमे वाऽपि V. I., P. II., 296, 7.
- तृतीये ब्रह्मवर्चस्विनः V. I., P. II., 317, 14.
- तृतीयभागे सम्प्राप्ते V. II., P. I., 167, 12.
- तृतीया वृत्तिका ज्ञेया V. I., P. I., 232, 9.
- तृतीयमायुषो भागम् V. I., P. II., 139, 11.
- तृतीयस्य ततः कुर्यान् V. I., P. II., 469, 22.
- तृतीयस्य वर्षस्य V. I., P. II., 28, 15.
- तृतीया रोहिणीयुक्ता V. I., P. II., 310, 13.
- तृतीयेऽर्धमासे V. I., P. II., 27, 1.
- तृतीयां वामपादे तु V. I., P. I., 367, 12.
- तृतीये वर्षे चूडाकर्म V. I., P. II., 28, 13.

- द्वितीये वर्षे V. I., P. II., 28, 11.
 द्वितीये वर्षे V. I., P. II., 28, 17.
 द्वितीयोऽत्यन्तम् V. I., P. II., 137, 8.
 ते गृह्णन्तु मया दत्तं V. I., P. I., 262, 8.
 ते च कालकृताद्योगाः V. II., P. II., 229, 17.
 ते च सा चैव राज्ञः स्युः V. I., P. II., 95, 6.
 तेजस्तु गुणसंयुक्तं V. I., P. I., 96, 6.
 ते तं तयेत्यभिनेन V. I., P. II., 365, 14.
 ते तु पापसमाचाराः V. I., P. I., 200, 13.
 ते तथा तत्र जल्पेयुर् V. II., P. I., 213, 8; 236, 11.
 ते दक्षिमाक्षिणं यान्तु V. I., P. I., 360, 12.
 ते दमास्तस्य तद्वीर्यं V. I., P. II., 9, 10.
 ते ध्यानयोगानुगताः V. I., P. I., 78, 9.
 तेन कार्यं चतुर्वेद्यां V. I., P. II., 318, 19.
 तेनल्लयः स्मृतो राजा V. I., P. I., 200, 4.
 तेनात्मानं V. II., P. II., 89, 3.
 तेन देयास्त्रयः पिण्डाः V. I., P. II., 455, 14.
 तेन बुद्धस्वभावेन V. II., P. II., 272, 8.
 तेन पापेन ते वेवि V. II., P. II., 262, 8.
 तेन पापेन ते मुखाः V. II., P. II., 262, 10.
 तेन भुक्त्वा स्वकर्माणि V. II., P. II., 211, 6.
 तेन यायात् सतां मार्गं V. I., P. II., 134, 19.
 तेनायं समाक्रान्तो V. II., P. I., 14, 17.
 तेनायर्षी संकृतां कारयित्वा V. II., P. II., 186, 5.
 तेनैवीकृतः पदेदेवं V. I., P. I., 152, 5.
 तेनैव स्थापयित्वा तु V. II., P. I., 170, 7.
 तेन शीघ्रप्रवृत्तित्वात् V. I., P. I., 300, 8.
 तेन सन्तः प्रशंसन्ति V. I., P. I., 287, 8.
 तेन सार्वं विनिश्चित्य V. I., P. I., 463, 16.
 तेऽस्य गृह्याणि कर्माणि V. I., P. I., 465, 10.
 ते सर्वे पापकर्माणि V. II., P. I., 222, 5.
 ते सर्वे पापहन्तारो V. II., P. II., 159, 11.
 ते सर्वे पतिताः V. II., P. I., 49, 3; 50, 1.
 ते हि पापकृतो वैद्याः V. II., P. I., 406, 16.
 तेभ्यो जातान्यपस्थानि V. II., P. II., 11, 2.
 तेभ्यो लब्धेन भैक्ष्येण V. II., P. II., 126, 5.
 तेभ्यो हव्यं च कव्यं च V. I., P. II., 339, 4.
 ते यान्ति नरकं घोरम् V. I., P. I., 130, 12.
 ते यान्ति नरकं घोरं V. II., P. II., 231, 8.
 ते वै श्राद्धे पवित्रास्तु V. I., P. II., 392, 3.

ते वै सस्यस्य जातस्य V. II., P. I.,
 44, 19.
 ते वै सूत्रविदौ लोके V. I., P. II.,
 169, 1.
 ते शौण्डिका वा चण्डालाः V. II.,
 P. II., 250, 16.
 तेषां करोति यः कश्चित् V. I., P. II.,
 277, 14.
 तेषां गङ्गाम्भसि V. I., P. II., 295, 3.
 तेषां च V. II., P. II., 135, 15.
 तेषां चत्वारः V. I., P. II., 87, 8.
 तेषां च देशभेदेन V. II., P. II.,
 242, 18.
 तेऽष्टौ लिङ्गानु तास्तिस्रो V. II., P. I.,
 127, 2.
 तेऽष्टौ लिङ्गा तु तास्तिस्रो V. II., P. II.,
 85, 2.
 तेषां तु दत्तमक्षयम् V. I., P. I.,
 360, 8.
 तेषां तु पितृवच्छ्राद्धम् V. I., P. II.,
 466, 4.
 तेषां तु पैतृकाशौचं V. I., P. II.,
 220, 9.
 तेषां स्वगस्थि-रोमाणि V. II., P. I.,
 378, 14.
 तेषु दर्भेषु तं हस्तं V. I., P. II.,
 432, 3.
 तेषां दशाहमाशौचं V. I., P. II.,
 220, 6.
 तेषां नक्तं प्रदातव्यं V. II., P. I.,
 125, 9.
 तेषां नेत्राग्निदग्धं सत् V. II., P. I.,
 215, 4.
 तेषां निन्दा V. I., P. I., 21, 10.
 तेषां निष्ठा तु विज्ञेया V. I., P. II.,
 92, 17.
 तेषां पृथक् पृथक् ज्ञानं V. I., P. II.,
 160, 16.
 तेषामेकैकः V. I., P. II., 342, 9.

तेषामाचरणं यजु V. I., P. I., 144,
 3.
 तेषामिच्छतां V. II., P. II., 122, 11
 तेषामिच्छतां V. II., P. II., 122, 1.
 तेषामङ्गिः स्मृतं शौचं V. I., P. II.,
 191, 7.
 तेषामुद्धरणार्थाय V. II., P. II., 22, 2.
 तेषामन्ते गौसहस्रं V. II., P. I.,
 97, 19.
 तेषामन्ते गो सहस्रं V. II., P. II.,
 65, 7; 66, 14.
 तेषां मन्वङ्गि-रो व्यासः V. I., P. I.,
 108, 3.
 तेषामैन्द्रियकत्वेऽपि V. I., P. I.,
 187, 11.
 तेषामपि च देयं स्यात् V. I., P. II.,
 329, 14.
 तेषामपि तथा गङ्गा V. I., P. II.,
 225, 9.
 तेषामपि तु वैशुक्तं V. II., P. I.,
 125, 5.
 तेषामुपशमो धर्मो V. I., P. II.,
 201, 7.
 तेषामभ्यागमनं V. II., P. II., 122, 10.
 तेषामभ्यागमनं V. II., P. II., 121,
 20.
 तेषामैवेतां ब्रह्मविद्यां वदेत् V. II.,
 P. I., 216, 17.
 तेषामेव हि तीर्थेन V. I., P. I., 351, 2.
 तेषां यशोभिकामानां V. I., P. I.,
 402, 15.
 तेष्वेव नित्यं शुश्रूषां V. I., P. I.,
 377, 15.
 तेषां सपिण्डनाभावात् V. I., P. II.,
 458, 10.
 तेषां सवर्णजाः श्रेष्ठाः V. I., P. II.,
 122, 3.
 तेषां वेदमधीत्य V. I., P. II.,
 51, 12; 140, 9.

- तेषां स्वस्वमभिप्रायम् V. I., P. I.,
 463, 11.
 तैक्ष्ण्यं च दारुणं चैतत् V. II., P. II.,
 185, 2.
 तैजसानां चोच्छिष्टानां V. II., P. I.,
 175, 18.
 तैजसानां पात्राणाम् V. II., P. I.,
 173, 7.
 तैजसानां मणीनां च V. II., P. I.,
 175, 3.
 तैजसानां मूत्र-पुरीषां V. II., P. I.,
 149, 18.
 तैजसापहारी V. II., P. II., 203, 6.
 तैर्दानप्रदायैभ्यो V. I., P. I.,
 159, 15.
 तैरेवान्नैर्बालं दद्यात् V. I., P. I.,
 379, 3.
 तैलेनाभ्यज्यमानस्तु V. I., P. I.,
 282, 12.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II.,
 390, 18.
 तैलमुद्धर्तनं स्नानं V. I., P. II.,
 391, 9.
 तैलोषध्याजिने चैव V. I., P. II.,
 263, 3.
 तैल-स्त्री-मांसभोगी च V. I., P. II.,
 102, 3.
 तैः सार्धं चिन्तयेद्वाज्यं V. I., P. I.,
 463, 4.
 तैः सार्धं चिन्तयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 463, 9.
 तोयं पाणिनस्यस्पृष्टं V. I., P. I.,
 426, 8.
 तोषयेत्तं प्रयत्नेन V. I., P. I.,
 377, 7.
 तौघेन्निकं वृथाऽऽद्या V. I., P. I.,
 473, 3.
 त्यक्तगर्भः पार्वणेनैव V. I., P. II.,
 444, 13.
 त्यक्तसङ्गो जितक्रोधो V. I., P. II.,
 182, 4.
 त्यागिनो बान्धवानां च V. II., P. II.,
 226, 11.
 त्यजेदाम्बुजे मासे V. I., P. II.,
 142, 11.
 त्यजेद्धर्मस्य रक्षार्थं V. I., P. II.,
 113, 17.
 त्यजन्दाप्यस्तृतीयांशम् V. I., P. II.,
 114, 18.
 त्यज्यतेः पूर्ववत्त्वम् V. II., P. I.,
 449, 1.
 त्रिकालज्ञो वेदवेदी V. II., P. II.,
 221, 5.
 त्रिणात्रिकेत-दौहित्र- V. I., P. II.,
 344, 15.
 त्रिणात्रिकेतो विरजाः V. I., P. II.,
 341, 10.
 त्रिणात्रिकेतास्त्रिभुः V. I., P. II.,
 342, 5.
 त्रीणि देवाः पवित्राणि V. II., P. I.,
 196, 6.
 त्रीण्याज्यदोहानि रयन्तरं च V. II., P.
 II., 157, 13.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II.,
 81, 1.
 त्रीणि वर्षाण्यृतुमती V. I., P. II.,
 100, 8.
 त्रीणि वर्षाण्युदीक्षेत V. I., P. II.,
 81, 6.
 त्रीणि शुद्रम् V. II., P. I., 98, 14.
 त्रीणि षष्टिंशतं वृन्तान् V. II., P. I.,
 73, 15.
 त्रेतायां द्वापरेऽर्धेन V. I., P. I.,
 82, 4.
 त्रिदण्डं कुण्डिकां कन्यां V. I.,
 P. II., 183, 12.
 त्रिदण्डमहणादेव V. I., P. II.,
 448, 14.

त्रिदण्डं दक्षिणे त्वङ्गे V. I., P. II., 188, 3.	त्रिपादे तु शिखा धार्या V. II., P. I., 264, 11.
त्रिदण्डेन यतिश्चैव V. I., P. II., 172, 3.	त्रिपादे तु शिखावर्जे V. II., P. I., 289, 9.
त्रिदण्डमेकदण्डं वा V. I., P. II., 178, 15.	त्रिपादहीनस्तिये तु V. I., P. I., 82, 5.
त्रिदण्डमेकं निःक्षिप्य V. I., P. II., 173, 12.	त्रिः पिबेद्दक्षिणेनापः V. I., P. I., 237, 10.
त्रिदण्डस्य परित्यागः V. I., P. II., 173, 6.	त्रिः पिबं त्विन्द्रियक्षीणं V. I., P. II., 372, 13.
त्रिदशाः स्पर्शसमये V. I., P. II., 310, 5.	त्रिप्रकाराः क्रिया ह्यन्ताः V. I., P. II., 464, 4.
त्रिधा कृत्वा सृदं तां तु V. I., P. I., 272, 2.	त्रिः प्राप्तीयाद् यदम्भस्तु V. I., P. I., 250, 2.
त्रिधानैमित्तिकं प्रोक्तं V. I., P. I., 182, 16.	त्र्यु-सीसक-ताम्राणां V. II., P. I., 149, 14.
त्रीनतीत्य मातृतः V. I., P. II., 223, 7.	त्रिभिः कृच्छ्रैर्विशुद्धयेत V. II., P. I., 309, 15.
त्रीनूतन समतिक्रम्य V. I., P. II., 93, 11.	त्रिभागहीनपक्षं वा V. I., P. II., 322, 9.
त्रीन् दण्डानङ्गुलिस्थूलान् V. I., P. II., 157, 7.	त्रिभ्य एव तु वेदेभ्यः V. II., P. I., 63, 12.
त्रीन् मातृतः V. I., P. II., 61, 13; 62, 1.	त्रिभिर्देवैः शान्तिकर्म V. I., P. I., 257, 7.
त्रीनैव प्रायुङ्क्त V. I., P. I., 345, 12.	त्रिमधुस्त्रिणाचिकेतः V. I., P. II., 343, 1.
त्रैपक्षिके तदर्धं तु V. II., P. I., 422, 14.	त्रयो ग्रामः समारव्यातः V. I., P. II., 180, 7.
त्रैपक्षिके तदर्धं तु V. II., P. I., 423, 2.	त्रयाणां जपयज्ञानां V. I., P. I., 304, 1.
त्रैपक्षिकं त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II., 450, 9.	त्रयाणां बुद्धिपूर्वं तु V. I., P. I., 278, 5.
त्रैपक्षिका-ऽऽद्विके चेति V. I., P. II., 449, 18.	त्रयाणामानुलोम्यं स्यात् V. I., P. II., 148, 3.
त्रैपक्षिके सान्तपनं V. II., P. I., 423, 19.	त्रयाणामपि V. II., P. II., 216, 13.
त्रिः पठेदायतप्राणः V. I., P. I., 292, 2.	त्रयाणामप्युपायानां V. I., P. I., 460, 4.
	त्रयाणां यः प्रमाणज्ञः V. II., P. I., 230, 7.

- त्रयोदशी च शेषाः स्मृः V. I., P. II.,
 19, 19; 101, 5.
 त्रयोदशीं दक्षिणे तु V. I., P. I.,
 367, 17.
 त्रयोदशे बहुपुत्रो V. I., P. II.,
 317, 21.
 त्रयोदश्यां कृष्णपक्षे V. I., P. II.,
 325, 5.
 त्रयोदश्यां जडां नारीं V. I., P. II.,
 111, 1.
 त्रयोदश्यां तथा रात्रौ V. II., P. II.,
 161, 10.
 त्रयो धर्मा निवर्तन् V. I., P. I.,
 389, 3.
 त्रयो धर्मस्कन्धाः V. I., P. I.,
 56, 5.
 त्रयः स्नातका भवन्ति V. I., P. II.,
 53, 12.
 त्रिरात्रं क्षपणं कृत्वा V. II., P. I.,
 342, 1.
 त्रिरात्रं चान्यमासे तु V. II., P. I.,
 423, 15.
 त्रिरात्रेणैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 247, 10.
 त्रिरात्रेण विशुद्धः स्यात् V. II., P. II.,
 143, 6.
 त्रिरात्रेण सकुल्यास्तु V. I., P. II.,
 205, 17.
 त्रिरात्रं तत्र कुर्वीत V. II., P. I.,
 110, 15.
 त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 67, 6; 440, 12.
 त्रिरात्रं तु व्रतं कुर्याद् V. II., P. I.,
 397, 18.
 त्रिरात्रात् शुद्धयते पूर्वा V. II., P. I.,
 161, 13.
 त्रिरात्रं पञ्चगव्याशी V. II., P. I.,
 127, 11.
 त्रिरात्रोपोषितो जप्त्वा V. II., P. II.,
 163, 1.
 त्रिरात्रोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I.,
 454, 21.
 त्रिरात्रोपोषितः सम्यक् V. II., P. I.,
 86, 15.
 त्रिरात्रोपोषितो इत्वा V. II., P. II.,
 165, 5.
 त्रिरात्रमेकरात्रं वा V. II., P. II.,
 43, 11.
 त्रिरात्रमेव V. II., P. II., 194, 1.
 त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II.,
 183, 7.
 त्रिरात्रमुपवासश्च V. II., P. II.,
 139, 13.
 त्रिरात्रमुपवासी च V. II., P. I.,
 117, 10.
 त्रिरात्रमुपवासोऽस्य V. II., P. I.,
 425, 8.
 त्रिरात्रमुपवासः स्यात् V. II., P. I.,
 345, 8.
 त्रिरात्रं वाप्युपवसेत् V. II., P. II.,
 11, 15.
 त्रिरात्रं वा सावित्री V. I., P. I.,
 174, 5.
 त्रिरन्धि त्रिनिशायां च V. II., P. II.,
 170, 3.
 त्रिरपः प्रीणनार्थाय V. I., P. I.,
 351, 3.
 त्रिविक्तपूर्णपृथिवी- V. I., P. I.,
 350, 8.
 त्रिरावर्तनयोगास्तु V. I., P. I.,
 292, 12.
 त्रिविक्रमं कण्ठदेशे V. I., P. I.,
 267, 10.
 त्रिवृता ग्रन्थिनैकेन V. I., P. II.,
 34, 11.
 त्रिवृतं चोपवीतं स्यात् V. I., P. II.,
 37, 11.

- त्रिवर्ध्वतं कार्यं V. I., P. II.,
 36, 11.
 त्रिविधो जपयज्ञः स्यात् V. I., P. I.,
 303, 16.
 त्रिविधा त्रिविधेषां तु V. II., P. II.,
 217, 13.
 त्रिविधोऽयमहङ्कारो V. I., P. I.,
 96, 12.
 त्रिविधस्त्रिविधः कृत्स्न V. II., P. II.,
 219, 4.
 त्रिवर्णेषु च सामान्यं V. II., P. II.,
 145, 1.
 त्रैविद्यवृद्धाः शुचयः V. I., P. I.,
 144, 15.
 त्रैवार्षिकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
 61, 12.
 त्रैवार्षिकाधिकान्नो यः V. I., P. I.,
 169, 10.
 त्रिवर्षोत्सवे V. II., P. II., 108, 10.
 त्रिवर्षपूर्वः V. I., P. I., 325, 15.
 त्रिशुक्लः कृशवृत्तिश्च V. I., P. I.,
 181, 3.
 त्रिश्चरित्वा V. II., P. II., 189, 4.
 त्रिंशत् दिनानि शूद्रस्य V. I., P. II.,
 206, 13.
 त्रिंशतैः षष्टिभिः कल्पैः V. I., P. I.,
 95, 10.
 त्रिंशद्वर्षोदहेत् कन्यां V. II., P. I.,
 157, 18.
 त्रिंशद्वर्षोदहेत् कन्यां V. I., P. II.,
 69, 5.
 त्रिंशद्वर्षो दशाब्दां तु V. I., P. II.,
 69, 9.
 त्रिंशद्भागं तु विप्राणां V. I., P. II.,
 15, 9.
 त्रिंशद्भागः षष्टिभागः V. II., P. II.,
 204, 8.
 त्रिंशद्भागं तु वैद्यानां V. I., P. II.,
 204, 18.
 त्रि-षड्भात्रोपवासश्च V. I., P. II.,
 164, 3.
 त्रिषु वर्णेषु तानि स्युः V. I., P. I.,
 455, 17.
 त्रिष्वेतेषु न कुर्वीत V. I., P. II.,
 214, 16.
 त्रिष्वप्येतेषु दत्तं हि V. I., P. I.,
 187, 10.
 त्रसन्ति चास्य भूतानि V. I., P. I.,
 143, 13.
 त्रिः स्नानमुदके कृत्वा V. I., P. I.,
 138, 11.
 त्रिषुपर्णम् V. II., P. II., 157, 11.
 त्रिःसप्तकृत्वः V. II., P. I., 176, 3.
 त्रिस्ताडयेत् करतलं V. I., P. II.,
 37, 4.
 त्रींस्तु तस्माद्धविः शेषात् V. I., P. II.,
 429, 3.
 त्रींस्तु दद्यात्तृतीये V. I., P. II.,
 290, 3.
 त्रिस्त्रिरेकेन हस्तेन V. I., P. II.,
 431, 7.
 त्रिहायणे त्रिपादः स्यात् V. II., P. I.,
 242, 10.
 त्र्यश्रुतं चेत्कुष्ठरोगी V. II., P. II.,
 280, 10.
 त्र्यब्दं चरेद्वा नियतो V. II., P. I.,
 96, 11.
 त्र्यब्दपूर्वं भोजियाणाम् V. I., P. I.,
 325, 19.
 त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. II., P. I.,
 158, 1.
 त्र्यष्टवर्षोऽष्टवर्षो वा V. I., P. II.,
 69, 6.
 त्र्यहं V. II., P. II., 189, 17.
 त्र्यहं चोपवसेन्नित्यम् V. II., P. II.,
 178, 12.
 त्र्यहं चोपवसेदन्ते V. II., P. I.,
 31, 12.

अयहेण शुद्धी भवति V. I., P. I.,
 485, 4.
 अयहं अयहं प्रमुञ्जानो V. II., P. II.,
 184, 1.
 अयहं अयहं प्रमुञ्जानो V. II., P. II.,
 184, 13.
 अयहं अयहं तु प्राभीयात् V. II., P. II.,
 191, 17.
 अयहं त्रिषवणस्तथी V. II., P. II.,
 190, 7.
 अयहान्नुदकदायिनः V. I., P. II.,
 223, 9.
 अयहान्नुदकदायिनः V. I., P. II.,
 205, 6.
 अयहं वधि अयहं क्षीरं V. II., P. I.,
 31, 8.
 अयहं निरशनं पादः V. II., P. II.,
 173, 1.
 अयहं नाभीयात् V. II., P. I.,
 30, 7.
 अयहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. I.,
 31, 7.
 अयहं पिबेत्तु गोमूत्रं V. II., P. II.,
 182, 4.
 अयहं परं तु नाऽश्नीयात् V. II., P. II.,
 170, 15.
 अयहं परं तु नाऽभीयात् V. II., P. I.,
 30, 16.
 अयहं प्रेत्येव न ध्यायः V. I., P. I.,
 157, 16.
 अयहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. I.,
 30, 15.
 अयहं प्रातरुयहं सायं V. II., P. II.,
 170, 14.
 अयहं मातामहा-ऽऽचार्य- V. I., P. II.,
 247, 21.
 अयहमुष्णं पिबेदम्भस् V. II., P. I.,
 26, 11.

अयहमुष्णं पयः पीत्वा V. II., P. I.,
 26, 12.
 अयहं वा V. I., P. II., 239, 9.
 अयहं वा कामतः कुर्यात् V. II., P. I.,
 419, 10.
 अयहं वै यावकेनैव V. II., P. II.,
 182, 5.
 अयहं सायं अयहं प्रातः V. II., P. II.,
 170, 11.
 त्वङ्गार-ङ्गङ्गारावगुरण-V. II., P. I.,
 458, 5.
 त्वक्छेदे पुच्छनाशे वा V. II., P. I.,
 267, 11.
 त्वाग्निः पञ्चैर्मूल-पुष्पैः V. I., P. I.,
 244, 6.
 त्वच्च V. II., P. II., 71, 4.
 त्वं मे रोगांश्च शोकांश्च V. I., P. I.,
 273, 11.
 त्वं यज्ञस्त्वं वषट्कारः V. I., P. I.,
 417, 19.
 त्वया तस्मान्महाभाग V. I., P. I.,
 142, 6.
 त्वया तस्मात्समस्तानि V. I., P. I.,
 142, 4.

द

दण्डं कमण्डलुं V. I., P. II., 166, 1.
 दण्डं कमण्डलुं वेदं V. I., P. II.,
 44, 11.
 दण्डग्रहणमात्रेण V. I., P. II.,
 446, 20.
 दण्डाद्ध्वं यदन्येन V. II., P. I.,
 288, 8.
 दण्डनीत्यां च कुशलम् V. I., P. I.,
 465, 18.
 दण्डान् लोकान्मीन् V. I., P. II.,
 167, 13.
 दण्डपुजाश्च ये विप्राः V. I., P. II.,
 358, 8.

- दण्डं प्रकल्पयेद्वाजा V. I., P. I.,
 455, 2.
 दण्डप्रणयनं कार्यं V. II., P. II.,
 74, 15.
 दण्डमाच्छादनं V. I., P. II.,
 167, 8.
 दण्डशुद्धयोः समायुक्तः V. I., P. I.,
 470, 9.
 दण्डव्यूहेन तन्मार्गं V. I., P. I.,
 458, 10.
 दण्डस्य पातनं चैव V. I., P. I.,
 473, 12.
 दन्तजाते V. I., P. II., 241, 18.
 दन्तजातेऽनुजाते च V. I., P. II.,
 204, 3.
 दन्तधावनपूर्वेण V. II., P. II.,
 195, 4.
 दन्तधावनमुद्दिष्टं V. I., P. I.,
 251, 13.
 दन्तान्प्रक्षाल्य नद्यादौ V. I., P. I.,
 259, 13.
 दन्तपातनकर्ता च V. II., P. II.,
 247, 13.
 दन्तिभिः शुद्धिर्निर्वापि V. II., P. I.,
 21, 21.
 दन्तवदन्तलभेषु V. I., P. I., 243, 9.
 दन्तवदन्तलभेषु V. I., P. I., 243,
 13.
 दन्तवदन्तलभेषु V. I., P. I., 242,
 13.
 दन्तोलूखलिकः काल- V. I., P. II.,
 143, 8.
 दन्तलभे फले मूले V. I., P. I.,
 244, 7.
 दन्तलभस्य संस्पर्शे V. I., P. I.,
 244, 5.
 दन्तलभमसंहार्यं V. I., P. I.,
 243, 4.
 दन्तान्विधाव्य चाचम्य V. I., P. II.,
 179, 10.
 दंष्ट्रिणश्च तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
 409, 12.
 दंष्ट्रादिदंष्ट्रो V. II., P. I., 63, 16.
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. II.,
 234, 15.
 दंष्ट्रिभ्यश्च नखिभ्यश्च V. II., P. I.,
 424, 17.
 दंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. II., P. I.,
 22, 8; 22, 16.
 दंष्ट्रिभ्यश्च पशुभ्यश्च V. I., P. II.,
 224, 12.
 दक्षिणामान् कुशान् कृत्वा V. I., P. II.,
 287, 21.
 दक्षिणामेषु दक्षिणापवर्गेषु V. I.,
 P. II., 409, 3.
 दक्षिणं चरणं विप्रः V. I., P. II.,
 361, 11.
 दक्षिणं जानुमालभ्य V. I., P. II.,
 361, 15.
 दक्षिणतः स्कन्दाय कल्पयामि V. I.,
 P. I., 393, 10.
 दक्षिणतो गदायै V. I., P. I., 369, 16.
 दक्षिणतः पितृलिङ्गेन V. I., P. I.,
 384, 19.
 दक्षिणोत्तरो पाणी V. I., P. I.,
 345, 9.
 दक्षिणत उपवीय V. I., P. I., 345, 2.
 दक्षिणतः कमुञ्जा V. I., P. II.,
 28, 19.
 दक्षिणात्यागाच्च V. I., P. I.,
 175, 10.
 दक्षिणे दक्षिणामांस्तु V. I., P. II.,
 397, 22.
 दक्षिणेन सृतं शूद्रं V. I., P. II.,
 280, 6.
 दक्षिणं बाह्वं V. I., P. I., 323, 4.

- दक्षिणं बाहुमुद्धृत्य V. I., P. I.,
 251, 7.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. I.,
 361, 11.
 दक्षिणाभिमुखो नाद्यात् V. I., P. I.,
 252, 16.
 दक्षिणाभिमुखो भूत्वा V. I., P. II.,
 439, 18.
 दक्षिणाभिमुखो रात्रौ V. I., P. I.,
 223, 17.
 दक्षिणाभिर्द्विजेन्द्राणां V. I., P. II.,
 30, 18.
 दक्षिणे पञ्चनदे V. I., P. II.,
 367, 1; 4, 1.
 दक्षिणं पातयेज्जानुं V. I., P. II.,
 397, 12.
 दक्षिणां पितृविप्रभ्यो V. I., P. II.,
 437, 8.
 दक्षिणाप्रवणं चैव V. I., P. II.,
 302, 11.
 दक्षिणाप्रवणे देशे V. I., P. II.,
 301, 18.
 दक्षिणाप्रवणे सम्यक् V. I., P. II.,
 398, 17.
 दक्षिणाशिरसं भूमौ V. I., P. II.,
 287, 4.
 दक्षा पित्र्यवदा शुद्धा V. I., P. II.,
 117, 13.
 दत्तः क्रीतः कृत्रिमश्च V. II., P. I.,
 47, 12.
 दत्तात्मा तु स्वयंदत्तो V. II., P. I.,
 48, 1.
 दत्तानां प्राक् V. I., P. II., 245, 10.,
 दत्तेन मासं प्रीयन्ते V. I., P. II.,
 371, 2.
 दत्तानामिह दानानां V. I., P. I.,
 192, 17.
 दत्ता नारी पितृगोहे V. I., P. II.,
 247, 5.
 दत्तापहारदानाच्च V. II., P. II.,
 222, 13.
 दत्तमक्षयतां याति V. I., P. II.,
 419, 4.
 दत्तामपि हरेत् पूर्वात् V. I., P. II.,
 89, 5.
 दत्तोरसेतरेषां तु V. I., P. I., 136, 1.
 दत्तावकाशो नभसा V. I., P. I.,
 433, 8.
 दत्तं वा दापितं वाऽपि V. I., P. I.,
 220, 15.
 दत्तवानखिलान् वेदान् V. I., P. I.,
 1, 3, 6.
 दत्ते वाऽप्यय वाऽदत्ते V. I., P. II.,
 421, 19.
 दत्तैस्तु मासं प्रीयन्ते V. I., P. II.,
 371, 8.
 दत्त्वा चाक्षय्यमाप्नोति V. I., P. I.,
 194, 19.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. I.,
 388, 16.
 दत्त्वा तु दक्षिणां शक्यता V. I., P. II.,
 437, 11.
 दत्त्वाऽथ चित्रशुभाय V. I., P. I.,
 419, 3.
 दत्त्वान्नं पृथिवी पात्रम् V. I., P. II.,
 420, 5.
 दत्त्वोदकं गन्ध-माल्यं V. I., P. II.,
 407, 3.
 दत्त्वा न्यायेन यः कन्यां V. I., P. II.,
 90, 1.
 दत्त्वा प्रदक्षिणं कृत्वा V. I., P. I.,
 296, 13.
 दत्त्वा पिण्डान् न कुर्वीत V. I., P. II.,
 460, 10.
 दत्त्वैवापहतं द्रव्यं V. II., P. II.,
 112, 14.
 दत्त्वा आर्द्धशुभिभ्यश्च V. I., P. II.,
 156, 9.

- दत्त्वा हस्ते पवित्रं तु V. I., P. II.,
 406, 20.
 दद्याच्च सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
 479, 4.
 दद्याच्छक्त्या ततो दानं V. II., P. I.,
 170, 2.
 दद्याच्छास्त्रे प्रयत्नेन V. I., P. II.,
 370, 9.
 दद्यात् शक्तितो दानं V. II., P. I.,
 169, 13.
 दद्यान्निरात्रं चोपोष्य V. II., P. I.,
 243, 2.
 दद्यात्स्वैत्रेण तीर्थेन V. I., P. I.,
 359, 4.
 दद्यात् सम्यग् द्विजातिभ्यः V. I., P. I.,
 178, 6.
 दद्यादतिथये नित्यं V. I., P. I.,
 392, 9.
 दद्यादन्नं यथाशक्ति V. I., P. I.,
 409, 13.
 दद्याद्भूतो बहिष्वाजं V. I., P. I.,
 385, 11.
 दद्याद्वा दशकं चैव V. II., P. I.,
 252, 2.
 दद्याद्वा दशसाहस्रं V. II., P. II.,
 201, 12.
 दद्याद्वाऽपि यथाशक्ति V. I., P. I.,
 218, 2.
 दद्याद्गुणवते कन्यां V. I., P. II.,
 77, 3.
 दद्याद्यादिष्टं विप्राणाम् V. I., P. II.,
 436, 11.
 तद्याद्विमानेन सुराङ्गनाभिः V. I., P. I.,
 191, 14.
 दद्यादेव न प्रतिगृहीयात् V. I., P. II.,
 138, 9.
 दद्याद् देवर्षि- V. I., P. II., 139, 1.
 दद्यान्माता पिता वाऽयं V. II., P. I.,
 47, 19.
 दधि-चदरा-ऽक्षतमिथाः V. I., P. II.,
 459, 12.
 दधि भक्ष्यं च च शुक्तेषु V. I., P. II.,
 384, 4.
 दधिवर्जं केवलं V. II., P. I.,
 404, 1.
 दधि शाकं तथा भक्ष्यम् V. I., P. II.,
 377, 6.
 दध्नोऽभावे भवेत्तक्रं V. II., P. II.,
 191, 6.
 दध्यन्तं पयसाक्तं वा V. I., P. I.,
 381, 13.
 दध्याज्येश्वरसानां च V. II., P. II.,
 117, 14.
 दमने दामने रोधे V. II., P. I.,
 261, 3.
 दया क्षमाऽनसूया च V. I., P. I.,
 84, 7.
 दारिद्र्या जायया भ्रष्टाः V. II., P. II.,
 230, 8.
 दरिद्राणां च बन्धूनां V. I., P. I.,
 186, 17.
 दरिद्रः परवित्तघ्नः V. II., P. II.,
 260, 14.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खो V. II., P. II.,
 238, 13.
 दरिद्रो व्याधितो मूर्खः V. I., P. II.,
 14, 21.
 दर्भोः कृष्णाजिनं मन्त्राः V. I., P. I.,
 262, 7.
 दर्भोणां महदुपस्तीर्य V. I., P. I.,
 345, 6.
 दर्भान् द्विगुणभुक्षानासनं V. I., P. II.,
 408, 10.
 दर्भपाणिर्द्वाराचम्य V. I., P. II.,
 398, 15.
 दर्भपाणिस्तु विधिना V. I., P. I.,
 356, 9.

- दर्भेषु दम्पाणिभ्यां V. I., P. I.,
 346, 9.
 दर्भेषु विकिरश्च यः V. I., P. II.,
 427, 8.
 दर्भेष्वामीनः V. I., P. I., 308, 11.
 दर्शो च पूर्णमासं च V. I., P. I.,
 168, 3.
 दर्शनाद् रविरेखायाः V. I., P. I.,
 261, 3.
 दर्शो पूर्णमासाः V. I., P. I.,
 163, 6.
 दर्शमस्कन्दयन् पर्व V. I., P. II.,
 141, 11.
 दर्शो आद्धे प्रदोषे च V. I., P. I.,
 308, 4.
 दर्श्या दैवं घृताजं तु V. I., P. I.,
 428, 6.
 दश कामसमुत्थानि V. I., P. I.,
 473, 1.
 दशकृत्वः पिबेच्छापो V. I., P. II.,
 444, 6.
 दशकृत्वः पिबेक्षपो V. II., P. I.,
 425, 18.
 दशकृत्वः प्रजप्ता सा V. I., P. I.,
 310, 5.
 दशाङ्गुलप्रमाणं तु V. I., P. I.,
 267, 2.
 दशजन्मावहा गङ्गा V. I., P. I.,
 280, 13.
 दश-द्वादशकृत्वो वा V. II., P. I.,
 169, 20.
 दशध्वजिसमा वेद्या V. I., P. I.,
 200, 4.
 दशनिष्कात्मकं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 27, 8.
 दशान्तं शुद्धा V. I., P. II., 98, 11.
 दश पूर्वान् परान् वन्द्यान् V. I., P. II.,
 86, 14.
 दशपुरुषविख्यातात् V. I., P. II.,
 74, 2.
 दशापवित्रेण V. I., P. I., 393, 16.
 दशप्रणवसंयुक्तैः V. II., P. II.,
 168, 11.
 दशाब्दाख्यं पौरसख्यं V. I., P. I.,
 325, 18.
 दशभिर्भस्मभिः शुद्धिः V. II., P. I.,
 172, 11.
 दशमे कन्यका प्रोक्ता V. I., P. II.,
 79, 15.
 दशम्यां गावः V. I., P. II.,
 317, 1.
 दशमे व्यवहारे राद्धिः V. I., P. II.,
 317, 19.
 दशमासांस्तु दृष्यन्ति V. I., P. II.,
 372, 5.
 दशमेऽह्नि पतेद्यस्य V. I., P. II.,
 267, 12.
 दशमेऽह्नि सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 296, 1.
 दशरात्रं पिबेद्वज्रं V. II., P. I.,
 267, 6.
 दशरात्रेण शुद्ध्यन्ति V. II., P. I.,
 156, 2.
 दशरात्रेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 221, 12.
 दशरात्रसमाशौचम् V. I., P. II.,
 267, 5.
 दशरूपं जपेत् पश्चात् V. II., P. I.,
 170 20.
 दर्शो न च श्वनीचानां V. I., P. II.,
 307, 4.
 दशलक्षणयुक्तस्य V. II., P. II.,
 212, 2.
 दशवर्षा भवेत् कन्या V. I., P. II.,
 79, 11.
 दश वर्षसहस्राणि V. II., P. II.,
 224, 13.

दश वर्षसहस्राणि V. I., P. I., 453, 11.	दशाहं शावमाशौचं V. I., P. II., 205, 10.
दशसंख्याश्च गा दह्युः V. II., P. I., 458, 13.	दशाहं शावमाशौचं V. I., P. II., 216, 16.
दशस्थानानि दण्डस्य V. I., P. I., 455, 16.	दशहस्तेन दण्डेन V. II., P. II., 35, 18.
दशसूनि समश्चक्रि V. I., P. I., 200, 1.	दष्टा सत्रैलमाप्नुत्य V. II., P. I., 69, 2.
दशसूनासहस्राणि V. I., P. I., 200, 3.	दहनात् खननाच्चैव V. II., P. I., 194, 11.
दशाऽस्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II., 105, 17.	दहनात्तु विपद्यन्ते V. II., P. I., 280, 14.
दशास्यां पुत्रानाधेहि V. I., P. II., 108, 16.	दान्तस्त्रिषवणस्नायी V. I., P. II., 143, 6.
दशसाहस्रिकं वाऽपि V. II., P. I., 301, 15.	दाम्भिको वर्धकीभर्ता V. I., P. II., 359, 7.
दशाष्टौ षट् च शेषाणां V. I., P. II., 109, 12.	दाक्षायणमयैः कुम्भैर् V. II., P. II., 16, 14.
दशाह एव विप्रस्य V. I., P. II., 208, 14.	दातुः पतति बाहुवै V. I., P. II., 425, 15.
दशाहाच्छुध्यते विप्रो V. I., P. II., 221, 1.	दाता प्रतिभहीता च V. I., P. I., 180, 15.
दशाहाप्राजन्त्यो V. I., P. II., 206, 4.	दाद-याचकयोर्भेदः V. I., P. I., 179, 5.
दशाहेन द्विजः शुद्धोत् V. I., P. II., 277, 8.	दातारं नोपतिष्ठेत् V. II., P. II., 145, 12.
दशाहेनैव दम्पत्योः V. I., P. II., 230, 13.	दातारं नोपतिष्ठन्ति V. I., P. II., 418, 7.
दशाहेन सपिण्डास्तु V. I., P. II., 205, 16.	दातारो नोऽभि वर्धन्तां V. I., P. II., 437, 14.
दशाहं ब्राम्हणानां तु V. I., P. II., 204, 17.	दातुर्भवत्यनर्थाय V. I., P. I., 187, 11.
दशाहं ब्राम्हणस्तिष्ठेत् V. I., P. II., 209, 11.	दातुर्यैर् दुष्कृतं किञ्चित् V. I., P. II., 367, 13.
दशाहाभ्यन्तरे बाले V. I., P. II., 231, 5.	दातव्यं प्रत्यहं पात्रे V. I., P. I., 177, 9.
दशाहमाहाराशौचं V. I., P. II., 205, 13.	दातव्यं भिक्षवे चाऽन्नम् V. I., P. I., 190, 9.

- दातव्यमिति यद्दानं V. I., P. I.,
 183, 16.
 दाता स्वर्गमवाप्नोति V. I., P. II.
 191, 4.
 दानं च दद्याच्छूद्रोऽपि V. I., P. I.,
 481, 11.
 दानधर्मे निषेवेत V. I., P. I.,
 177, 16.
 दानान्नातिदुश्चरं V. I., P. I.,
 176, 11.
 दानानि मध्यमानीति V. I., P. I.,
 183, 6.
 दानं नैमित्तिकं ज्ञेयं V. I., P. I.,
 194, 13.
 दानेनारातीन् V. I., P. I., 176, 15.,
 दानान्युत्तमदानानि V. I., P. I.,
 183, 4.
 दानेन द्विषन्तः V. I., P. I., 176, 15.
 दानेन प्राप्यते स्वर्गः V. I., P. I.,
 177, 3.
 दानेन लभ्यते विद्या V. I., P. I.,
 177, 5.
 दानेन शत्रून् जयति V. I., P. I.,
 177, 4.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I.,
 146, 1.
 दानं प्रतिग्रहश्चापि V. I., P. I.,
 85, 3.
 दानं प्रतिग्रहं होमः V. I., P. II.,
 211, 4; 217, 7.
 दाने फलविशेषः स्यात् V. II., P. II.,
 65, 13.
 दानमेकं गृहस्थानां V. I., P. II.,
 201, 8.
 दानमिति सर्वाणि V. I., P. I.,
 176, 10.
 दानमित्यभिनिर्विष्टं V. I., P. I.,
 179, 14.
 दानमध्ययनं यज्ञः V. I., P. I., 478, 3.
 दानमीश्वरभावश्च V. I., P. I.,
 86, 7.
 दानं यज्ञानां V. I., P. I.,
 176, 14.
 दानार्हो देश-कालौ तौ V. I., P. I.,
 181, 11.
 दाने विवाहे यज्ञे च V. I., P. II.,
 257, 16.
 दाने सर्वे V. I., P. I., 176, 16.
 दानहीना भवन्त्येते V. II., P. II.,
 231, 2.
 दायकालादृते वाऽपि V. I., P. I.,
 317, 8.
 दारकाचार्यः V. II., P. II.,
 258, 11.
 दारा-ऽग्निहोत्रधर्मेषु V. I., P. II.,
 354, 17.
 दारा-ऽग्निहोत्रसंयोगे V. I., P. II.,
 354, 14.
 दाराऽग्निहोत्रसंयोगं V. I., P. II.,
 354, 5.
 दारिद्र्यार्णवमग्नं च V. I., P. II.,
 110, 11.
 दारुमयानां पात्राणाम् V. II., P. I.,
 148, 1.
 दारवं वैणवं वाऽपि V. I., P. II.,
 158, 3.
 दासीगामी क्रूरकर्मा V. II., P. II.,
 271, 13.
 दासत्वेनैव सुभ्राणि V. II., P. II.,
 250, 17.
 दास्यो दासाश्च यत्किञ्चित् V. I., P. II.,
 255, 21.
 दास्यन्नदास्यञ्चुत V. II., P. I.,
 225, 2.
 दास्यो वा दीर्घरोणिष्यो V. II., P. II.,
 272, 5.
 दाह-च्छेद-शिराभेदैः V. II., P. I.,
 283, 8.

- बाह्वरी भवेन् मर्त्यः V. II., P. II.,
 274, 8.
 बाह्वित्वा तथाप्येनम् V. I., P. II.,
 241, 13.
 दिनक्रमेण वा कर्म V. I., P. II.,
 117, 14.
 दिनक्षयो दिनच्छिद्रं V. I., P. I.,
 193, 6.
 दिने दिनेऽञ्जलीन् पूर्णान् V. I., P. II.,
 288, 10.
 दिनद्वयं तु नाऽश्रीयात् V. II., P. II.,
 173, 13.
 दिनान्ते नख-रोमादीन् V. II., P. II.,
 195, 1.
 दिनानि दश पञ्च च V. I., P. II.,
 319, 19.
 दिनं नयेत्ततः सन्ध्याम् V. I., P. I.,
 439, 9.
 दिनमेकं चोदके वसेत् V. II., P. I.,
 393, 1; 404, 3.
 दिनमेकं व्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 453, 15.
 दिधिषुपतिः कृच्छ्राति- V. II., P. I.,
 51, 1.
 दिवा V. II., P. II., 190, 2.
 दिवाकीर्तिमुदक्यां च V. I., P. I.,
 277, 2.
 दिवं गतानि विप्राणां V. II., P. I.,
 54, 2.
 दिवाऽतिथौ तु विमुखे V. I., P. I.,
 440, 3.
 दिवाऽनुच्छेत्ता गास्तु V. II., P. I.,
 246, 3.
 दिवाचौचस्य निश्चयं V. I., P. I.,
 230, 2.
 दिवा-सन्ध्यासु कर्णस्थ- V. I., P. I.,
 22, 5.
 दिवसोपोषितो वा स्यात् V. II., P. I.,
 338, 2.
 दिवसोपोषितः स्नात्वा V. II., P. I.,
 455, 3.
 दिवसस्याऽऽद्यभागे तु V. I., P. I.,
 319, 7.
 दिवा स्वापं च यानं च V. I., P. I.,
 184, 8.
 दिवा स्वापं न कुर्वीत V. I., P. I.,
 439, 2.
 दिवा स्वापो वृथा जल्पो V. I., P. II.,
 184, 12.
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु V. I., P. II.,
 14, 18.
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु V. II., P. II.,
 238, 11.
 दीक्षितानां च सर्वेषां V. I., P. II.,
 256, 17.
 दीप-काष्ठ-फलादीनि V. I., P. I.,
 183, 8.
 दीपोच्छिष्टं तु यत्तैलं V. II., P. I.,
 398, 7.
 दीपोत्सवचतुर्विद्यां V. I., P. I.,
 361, 4.
 दीपं देवगृहात् हत्वा V. II., P. II.,
 236, 14.
 दीपापहारी V. II., P. II., 259, 11.
 दीयते च परिक्लिष्टं V. I., P. I.,
 184, 2.
 दीयमानं तु यो मोहात् V. I., P. I.,
 179, 6.
 दीयमानं रुदत्यन्नं V. I., P. I.,
 395, 18.
 दीयमाने विपत्तिश्चेत् V. II., P. I.,
 283, 7.
 दीयते वाऽपकर्तृभ्यो V. I., P. I.,
 180, 14.
 दीयमानस्य वित्तस्य V. II., P. II.,
 221, 2.
 दीर्घ-कृत्स्नरोगार्ताः V. II., P. II.,
 92, 2.

- दीर्घकालं ब्रह्मचर्यं V. I., P. I., 133, 8.
 दीर्घ-तीन्नामयमस्तं V. II., P. II., 68, 12.
 दीर्घान् लघुंश्चैव नरान् V. I., P. I., 459, 4.
 दीर्घमायुरयैश्चर्यं V. I., P. II., 318, 16.
 दीर्घमायुः स विन्देत V. I., P. I., 302, 14.
 दीर्घा स्थूला गुणैर्दुष्टा V. I., P. II., 40, 2.
 दीर्घं तत्क्रमयेयं च V. I., P. II., 379, 19.
 दुराचारो हि पुरुषो V. I., P. I., 143, 21.
 दुरात्मा नानुकूला च V. I., P. II., 439, 9.
 दुर्याः V. II., P. II., 157, 3.
 दुर्यटं सकले शक्तिः V. II., P. II., 277, 14.
 दुर्देशप्रगतश्चैव V. I., P. I., 246, 4.
 दुर्बलबाधे V. II., P. II., 237, 4.
 दुर्बलं स्थापयित्वा च V. I., P. II., 287, 3.
 दुर्भिक्षे जनतापे च V. II., P. II., 230, 5.
 दुर्विशेषानि लक्षणानि V. I., P. II., 56, 8.
 दुर्वर्णकृमिका भूमिर् V. II., P. I., 366, 12.
 दुर्वृत्ता ब्रह्म-विद्-क्षत्र- V. II., P. I., 101, 10.
 दुश्चिकित्स्यैर्महारोगैः V. I., P. II., 228, 11.
 दुश्चर्मदुर्भगश्चैव V. II., P. II., 232, 1.
 दुःस्वमे दुर्जनस्पर्शौ V. II., P. II., 4, 2.
 दुःस्वमे मैथुने वान्ते V. II., P. II., 4, 4.
 दुःस्वमारिष्ट- V. II., P. II., 147, 2.
 दुष्कृतं हि मनुष्याणाम् V. II., P. I., 224, 11.
 दुष्टा दशगुणं पूर्वात् V. I., P. I., 199, 9.
 दुष्टानां शासनं धर्मः V. I., P. I., 467, 3.
 दुष्टान्नमपहृष्टानं V. II., P. I., 395, 10.
 दुष्टाऽपि या त्रिधा द्वेषा V. II., P. I., 194, 4.
 दुष्फलं निष्फलं हीनं V. I., P. I., 181, 14.
 दुहिता-ऽऽचार्यभार्यौ च V. II., P. I., 324, 16.
 दुहे ह वा एष V. I., P. I., 174, 8.
 दूतसम्प्रेषणं चैव V. I., P. I., 469, 10.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. II., 336, 17.
 दूरादेव परीक्षेत V. I., P. I., 404, 13.
 दूरादावसथान् मूत्रं V. I., P. I., 224, 21.
 दूरादावसथान्मूत्र-पुरीषे V. I., P. I., 224, 17.
 दूरादावसथान्मूत्रं V. I., P. I., 224, 14.
 दूरादाहत्य समिधः V. I., P. II., 39, 9.
 दूर्वा च सर्पिर्दधि सोदकुम्भं V. I., P. I., 321, 15.
 दूर्वाप्रवालमीनं वृषभं V. I., P. II., 293, 8.
 दूरस्थानामविद्यानां V. I., P. II., 77, 2.
 दूरस्थं भोजयेन्मूढो V. I., P. II., 347, 19.
 दूषयेच्चास्य सततं V. I., P. I., 459, 8.

- वृषितं केश-कीटैश्च V. II., P. I.,
 137, 9.
 वृषितं कश्मलं वृष्टं V. II., P. I.,
 365, 11.
 वृष्टप्राकार-परिखं V. I., P. I.,
 464, 10.
 वृष्टं शरीरमामोति V. II., P. II.,
 211, 5.
 वृतिं धनुर्वस्तमर्चि V. II., P. I.
 101, 11.
 वृक्ष्यन्ते तानि तान्येव V. II., P. I.,
 139, 9.
 वृक्ष्यन्ते दुःखिताः सर्वे V. I., P. I.,
 178, 13.
 वृक्ष्यन्ते यत्र विप्रेन्द्र V. I., P. I.,
 217, 16.
 वृष्टच्छेदं समादाय V. II., P. I.,
 22, 6.
 वृष्टिपूतं न्यसेत्पादं V. I., P. II.,
 194, 5.
 वृष्टमात्राः पुनन्त्येते V. I., P. I.,
 321, 11.
 वृष्टमवे फलं तत्र V. I., P. II.,
 118, 6.
 वृष्टयपहर्तारो V. II., P. II., 247, 4.,
 वृष्टं वा स्याद् यदन्नं तु V. II., P. I.,
 143, 13.
 वृष्टामि हूयमानं तु V. II., P. I.,
 68, 2.
 वृष्टा ज्योतिर्विहो वैद्यान् V. I., P. I.,
 468, 8.
 वृष्टाऽन्यगतभावा च V. I., P. II.,
 92, 3.
 वृष्टा पितामहः शुद्रश्च V. I., P. I.,
 480, 18.
 वृष्टाऽपत्यस्य चाऽपत्यं V. I., P. II.,
 139, 14.
 वृष्टा पथि निरातङ्गं V. II., P. II.,
 68, 13.
 वृष्टा प्रियाणि भुत्वा वा V. I., P. I.,
 वृष्टा परस्त्रियं नम्रां V. II., P. II.,
 269, 11.
 वृष्टा भिक्षां वृष्टिपूतां V. I., P. II.,
 188, 2.
 वृष्टा सूर्यं निरीक्षेत V. II., P. II.,
 149, 2.
 वृष्टा सूर्यं निरीक्षेत V. I., P. I.,
 226, 6.
 वृष्टा हि प्रमदा ह्येताः V. II., P. II.,
 268, 6.
 देवे पितृणां आद्रे तु V. I., P. II.,
 330, 19.
 देवं पितृभ्यो देवेभ्यः V. I., P. II.,
 156, 8.
 देव कृतम् V. II., P. II., 157, 1.
 देवकृतस्येति चान्ते V. II., P. I.,
 299, 18.
 देवकार्ये ततः कृत्वा V. I., P. I.,
 320, 10.
 देवखाताश्च गर्ताश्च V. I., P. II.,
 303, 13.
 देवागरेऽथ वा गोष्ठे V. I., P. II.,
 36, 20.
 देवगृह- V. II., P. II., 131, 5.
 देवत्वं सात्विका यांति V. II., P. II.,
 217, 11.
 देवतानां गुरुणां च V. I., P. I.,
 191, 17.
 देवतानां गुरो रज्ञः V. I., P. II.,
 133, 15.
 देवतानां पितृणां च V. I., P. II.,
 367, 2.
 देवतानां पितृणां च V. I., P. I.,
 353, 13.
 देवतानामभेदेन V. I., P. II., 163,
 14.
 देवतानामुषीणां च V. I., P. I., 240,
 15.

- देवतापुरतस्तस्य V. I., P. II., 27, 15.
 देवतापारमार्थ्यं च V. I., P. I., 142, 8.
 देवताभ्यर्चनं नृणां V. II., P. II., 161, 5.
 देवताभ्यः पितृभ्यश्च V. I., P. II., 401, 19.
 देवतायतने कृत्वा V. I., P. II., 365, 8.
 देवतार्थं हविः शिशुं V. II., P. I., 407, 1.
 देवतीर्थेन देवत्वात् V. I., P. I., 361, 12.
 देव-तिर्यङ्-मनुष्याणां V. II., P. II., 210, 7.
 देवतांश्च पितृभ्यश्च V. I., P. I., 362, 10.
 देवदत्तेन दीपेन V. II., P. II., 233, 13.
 देवादीनामृणी भूत्वा V. I., P. I., 362, 11.
 देवद्रोण्यां विवाहेषु V. II., P. I., 145, 17.
 देवद्रव्योपजीवी V. II., P. II., 237, 2.
 देवद्रव्योपजीवी च V. II., P. II., 236, 7.
 देवद्रव्यं स्वयं येन V. II., P. II., 236, 8.
 देवदासोदनं भुक्त्वा V. II., P. II., 236, 12.
 देवान् देवगणांश्चापि V. I., P. I., 261, 10.
 देवानुद्दिश्य क्रियते V. I., P. II., 301, 8.
 देवान् ब्रह्मकृष्णैश्चैव V. I., P. I., 355, 7.
 देवानभ्यर्च्य गन्धेन V. I., P. I., 376, 5.
 देवान् भावयताऽनेन V. I., P. I., 159, 12.
 देवानामृजवो दर्भाः V. I., P. II., 397, 19.
 देवानृषीन् पितृभ्यश्च V. I., P. I., 413, 7.
 देवानृषीन् मनुष्यांश्च V. I., P. I., 217, 8.
 देवानां सयवा दर्भाः V. I., P. II., 402, 16.
 देवेभ्यश्च पितृभ्यश्च V. I., P. II., 15, 8.
 देवेभ्यस्तु हुतादन्नात् V. I., P. I., 383, 1.
 देवा मनुष्याः पशवो वयांसि V. I., P. I., 386, 1.
 देवयज्ञः पितृयज्ञः V. I., P. I., 378, 16.
 देवराद्य सुतोत्पत्तिः V. I., P. I., 133, 12.
 देवराय प्रसातव्या V. I., P. II., 93, 16.
 देवार्चनपरो नित्यं V. I., P. II., 353, 8.
 देवार्चनरतो विप्रः V. I., P. I., 188, 8.
 देवर्षि- V. II., P. II., 100, 9.
 देवर्षि-गो-ब्राह्मणाचार्य- V. II., P. I., 458, 15.
 देववत् पूजनीयोऽसौ V. I., P. I., 398, 2.
 देवावमन्ता भवति V. II., P. II., 236, 16.
 देवाश्चैतान् समेत्योचुः V. I., P. I., 334, 10.
 देवाश्च पितरश्चैव V. I., P. I., 362, 16.
 देवाश्च पितरश्चैव V. I., P. II., 23, 16.
 देवाः सन्तोषिता यज्ञैः V. I., P. I., 167, 15.

- देवस्य त्वा सावितुः V. I., P. I., 374, 15.
 देवस्पर्शं नरः कृत्वा V. II., P. II., 236, 10.
 देव-स्त्री-गुरुविज्ञानि V. II., P. II., 220, 15.
 देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II., 443, 6.
 देवा हव्यं न गृह्णन्ति V. I., P. II., 442, 10.
 देव्यै V. II., P. II., 88, 5.
 देव्यै पुनरागमनाय V. II., P. II., 189, 1.
 देव्या लक्षजपेनैव V. II., P. II., 115, 7.
 देश-कालौ च दानानाम् V. I., P. I., 180, 16.
 देशे काले च पात्रे च V. I., P. I., 183, 17.
 देशे काले च पात्रे च V. I., P. II., 299, 6.
 देशं कालं तथाऽऽत्मानं V. I., P. I., 230, 5.
 देश-कालाभ्युपगतौ V. I., P. I., 413, 5.
 देशं कालं वयः शक्तिं V. II., P. I., 24, 12.
 देशं कालं वयः शक्तिं V. II., P. I., 461, 4.
 देशं त्वनिष्टशब्दं च V. I., P. II., 302, 16.
 देशधर्माश्च दृश्यन्ते V. I., P. I., 81, 2.
 देशे न चाऽशुचौ नाऽर्द्धे V. I., P. I., 443, 6.
 देशं नाम कुलं विद्याम् V. I., P. I., 40, 18.
 देशानां सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II., 187, 8.
 देशान्तरं वदन्त्येके V. I., P. II., 229, 18.
 देशान्तरगते विप्रे V. II., P. I., 73, 12.
 देशान्तरगतं श्रुत्वा V. I., P. II., 236, 1.
 देशान्तरस्थे V. I., P. II., 233, 19.
 देशान्तरस्थ-ह्रीवैक्त- V. I., P. II., 355, 1.
 देशेऽशुचावात्मनि च V. I., P. I., 155, 4.
 देशीत्येवं श्रुवन्नर्थी V. I., P. I., 179, 2.
 देशेनैकेन वान्येन V. II., P. II., 277, 7.
 देशे पितृषु तिष्ठत्सु V. I., P. II., 257, 5.
 देशल्यामन्तरिक्ष- V. I., P. I., 384, 17.
 देशे क्षणः V. I., P. II., 402, 18.
 देशे कर्मणि पित्र्ये च V. I., P. II., 335, 10.
 देशे कर्मणि पित्र्ये च V. II., P. I., 165, 4.
 देशोदाजः सुतश्चैव V. I., P. II., 86, 16.
 देवतं हि पतिः स्त्रीणां V. II., P. I., 37, 11.
 देशे नोत्तरेण V. I., P. II., 18, 3.
 देशमार्गं तथा दिव्यम् V. I., P. II., 156, 14.
 देवविप्रकरोऽनभिः V. I., P. II., 415, 2.
 देशिकानां मलानां च V. II., P. I., 195, 12.
 दोषात् कर्तव्यानि V. II., P. I., 13, 7.
 दोषनिर्घातार्थानि V. II., P. I., 13, 4.

- दोषो भवति विप्राणां V. I., P. I.,
 195, 20.
 दोषो भवति विप्राणां V. II., P. I.,
 414, 9.
 दोषैः प्रयासि जीवोऽयं V. II., P. II.,
 213, 17.
 दोषे सति न दोषः स्यात् V. I.,
 P. II., 92, 21.
 दोषः स्यादसपिण्डस्य V. I., P. II.,
 285, 12.
 दौहित्री पुत्रतनयां V. II., P. I.,
 328, 3.
 दौहित्रैर्वा नरश्रेष्ठ V. I., P. II.,
 464, 12.
 दौहित्रं विद्वर्षति बन्धून् V. I., P. II.,
 344, 20.
 द्यूतं कृषिं च वाणिज्यं V. I., P. II.,
 316, 9.
 द्यूतं च जनवाहं च V. I., P. II.,
 46, 3.
 द्यूत-पानप्रसक्ताश्च V. II., P. II.,
 218, 6.
 द्यूतमभिचारो V. II., P. II., 133, 15.
 द्यूतं षष्ठ्याम् V. I., P. II., 316, 20.
 द्राक्षां मधुयुतां दद्यात् V. I., P. II.,
 370, 8.
 द्रुपदानाम गायत्री V. II., P. I.,
 428, 17.
 द्रुपदादिष्वे मुमुक्षानः V. II., P. I.,
 428, 3.
 द्रुपदां वा त्रिरावृत्य V. I., P. I.,
 431, 19.
 द्रुम-गुल्मं V. II., P. II., 100, 5.
 द्रव्य-क्रिया गुणादीनां V. I., P. I.,
 87, 10.
 द्रव्यजं चैव सम्प्रोक्तं V. II., P. I.,
 165, 14.
 द्रव्यजं रज इत्युक्तं V. II., P. I.,
 166, 13.
 द्रव्याणाम् V. II., P. II., 112, 4.
 द्रव्याणामल्पसाराणां V. II., P. II.,
 110, 11.
 द्रव्येण वाऽविभक्तेन V. I., P. II.,
 290, 12.
 द्रव्याणां स्थानयोगांश्च V. I., P. I.,
 479, 2.
 द्रव्याणि स्वामिसम्बन्धात् V. I., P.
 II., 262, 8.
 द्रव्यप्रकारा हि यथा V. II., P. II.,
 255, 13.
 द्रव्यं ब्राह्मणसम्पत्तिः V. I., P. II.,
 308, 7.
 द्रव्याभावे द्विजाभावे V. I., P. II.,
 23, 9.
 द्रव्यमर्जयन् ब्राह्मणः V. I., P. I.,
 171, 2; 195, 7.
 द्रव्यौषधपहर्ता च V. II., P. II.,
 263, 12.
 द्वयोरप्यसमक्षं तु V. I., P. I.,
 312, 7.
 द्वयोरप्येतयोर्मूलं V. I., P. I.,
 473, 8.
 द्वयहं राजन्यः V. II., P. I., 412, 4.
 द्वात्रिंशत्तु गृहस्थस्य V. I., P. I.,
 422, 1.
 द्वादशाङ्गुलकं विप्रे V. I., P. I.,
 251, 16.
 द्वादशैतानि V. II., P. I., 300, 3.
 द्वादशैतानि नामानि V. I., P. I.,
 267, 13.
 द्वादशे पशुमान् V. I., P. II., 317,
 21.
 द्वादश प्रतिमास्यानि V. I., P. II.,
 449, 17.
 द्वादशोभयतः V. I., P. II.,
 344, 3.

- द्वादशमासान् V. II., P. II., 132, 2.
 द्वादशमासान् द्वादशार्ध- V. II., P. I.,
 421, 9.
 द्वादशरात्रं V. II., P. II., 194, 3.
 द्वादशरात्रं V. II., P. II., 73, 3.
 द्वादशरात्रात् V. II., P. II., 164, 1.
 द्वादशरात्रमन्वशो V. II., P. I.,
 309, 8.
 द्वादशरात्रस्य V. II., P. II., 176, 4.
 द्वादशैव तु वर्षाणि V. I., P. II.,
 355, 16.
 द्वादशे वर्षे V. II., P. II., 68, 6.
 द्वादशवर्षाणि V. II., P. II., 122,
 11.
 द्वादश्यां जातरूपं तु V. I., P. II.,
 316, 2.
 द्वादश्यां धनधान्य- V. I., P. II.,
 317, 2.
 द्वादश्यां धर्मतत्त्वज्ञं V. I., P. II.,
 110, 18.
 द्वादश्यामथ वा रात्रौ V. I., P. II.,
 25, 2.
 द्वादश्यां गुरुपक्षस्य V. II., P. II.,
 161, 13.
 द्वादश्यां सप्तमी-षष्ठ्योः V. I., P. I.,
 282, 15.
 द्वादशाहातिक्रमे V. II., P. II.,
 108, 18.
 द्वादशाहे भवेन् कार्यं V. I., P. II.,
 452, 15.
 द्वादशाहे तदा कार्यं V. I., P. I.,
 452, 18.
 द्वादशाहं तु पयसा V. II., P. I.,
 443, 1.
 द्वादशोऽहनि राजेन्द्र V. I., P. II.,
 27, 3.
 द्वादशोऽहनि षष्ठे वा V. I., P. II.,
 453, 8.
 द्वादश्यां हेमलाभं च V. I., P. II.,
 318, 14.
 द्वादशाहं राजन्यस्य V. I., P. II.,
 209, 19.
 द्वादशाहं निराहारो V. II., P. II.,
 180, 4.
 द्वादशी हस्तसंयुक्ता V. I., P. II.,
 309, 7.
 द्वापरं चाध्वरः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 121, 15.
 द्वापरे च प्रार्थयतः V. I., P. I.,
 124, 5.
 द्वापरे व्याकुलीभूतः V. I., P. I.,
 83, 2.
 द्वाभ्यामेकश्चतुर्थस्तु V. I., P. I.,
 341, 15.
 द्वारेण चैव मार्गेण V. I., P. I.,
 429, 11.
 द्वावेवाभ्रमिणौ भोज्यौ V. I., P. II.,
 386, 2.
 द्विगुणं क्षत्रियस्यैव V. II., P. I.,
 426, 16.
 द्विगुणं गोत्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 17.
 द्विगुणं गोत्रतं तत्र V. II., P. I.,
 266, 2.
 द्विगुणं गोत्रतस्यास्य V. II., P. I.,
 284, 10.
 द्विगुणे तु व्रते चीर्णे V. II., P. I.,
 281, 9.
 द्विगुणं तु महानद्यां V. II., P. II.,
 203, 7.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. I.,
 419, 11.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 74, 5.
 द्विगुणं त्रिगुणं चैव V. II., P. II.,
 458, 10.
 द्विगुणं त्रिगुणं वाऽपि V. I., P. II.,
 157, 16.
 द्विगुणं पुरुषाणां च V. II., P. II.,
 119, 3.

- द्विगुणं पुरुषस्यैव V. II., P. II., 132, 6.
- द्विगुणे व्रत आचीर्णे V. II., P. I., 291, 2.
- द्विगुणं सवनस्थे तु V. II., P. II., 65, 2.
- द्विगुणं सवनस्थे तु V. II., P. I., 39, 15.
- द्विजग्रं कुष्ठिनं विद्यात् V. II., P. II., 246, 18.
- द्विजातिभ्यो धनं लिप्सेत् V. I., P. I., 197, 8.
- द्विजातिभ्यः सवर्णायाः V. I., P. II., 417, 19.
- द्विजातिप्रवरो विद्वान् V. I., P. II., 351, 17.
- द्विजानां गोहितार्थं च V. II., P. I., 283, 9.
- द्विजान्कथञ्चिदुच्छिष्टान् V. II., P. I., 163, 5.
- द्विजः पलाशवृक्षस्य V. II., P. II., 146, 7.
- द्विजश्चान्द्रायणं कृत्वा V. II., P. I., 305, 8.
- द्विजशुश्रूषणरतान् V. II., P. I., 429, 1.
- द्विज-शिष्यद्वयश्चैव V. II., P. II., 226, 10.
- द्विजशुश्रूषणं धर्मे V. I., P. I., 480, 19.
- द्विजशुश्रूषया शूद्रः V. I., P. I., 481, 2.
- द्विजशुश्रूषयैवैषः V. I., P. I., 480, 11.
- द्विजस्त्वैकशफानां च V. II., P. II., 227, 4.
- द्विजस्याब्धौ तु नौयातुः V. I., P. I., 135, 1.
- द्विजस्य भार्या शूद्रा तु V. I., P. II., 96, 4.
- द्वितीयं V. II., P. II., 189, 2.
- द्वितीये चतुरो दद्यात् V. I., P. II., 290, 2.
- द्वितीये च तृतीये च V. I., P. I., 319, 8.
- द्वितीया च तृतीया च V. I., P. I., 232, 7.
- द्वितीये च तथा भागे V. I., P. I., 336, 10.
- द्वितीयेऽतिकृच्छ्रं V. II., P. II., 135, 7.
- द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु V. I., P. I., 13, 6.
- द्वितीये पितरं तस्याः V. I., P. II., 456, 11.
- द्वितीयमान्तरं वासः V. I., P. II., 187, 9.
- द्वितीयमायुषो भागम् V. I., P. II., 139, 11.
- द्वितीयायां स्त्रीजन्म V. I., P. II., 316, 18.
- द्वितीये वा तृतीये वा V. I., P. II., 28, 9.
- द्वितीये स्तेनाः V. I., P. II., 317, 13.
- द्वितीयेऽहनि कर्तव्यं V. I., P. II., 296, 6.
- द्वितीयेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II., 296, 11.
- द्वित्रिपादक्षयोश्चैव V. I., P. II., 295, 11.
- द्विः प्रमृज्यात् V. I., P. I., 235, 4.
- द्विपुष्करे च नन्दासु V. I., P. II., 450, 20.
- द्विरैन्दवं तु कुर्वाणः V. I., P. II., 291, 10.
- द्विविधो हि संस्कारः V. I., P. II., 17, 19.

द्विषोत्सने V. II., P. II., 108, 9.
 द्विविधस्तु गृही ज्ञेयः V. I., P. I.,
 340, 6.
 द्विविधाः स्त्रियः V. I., P. II.,
 82, 12.
 द्विषाकैकशफ- V. II., P. II.,
 112, 11.
 द्विषता हि हविर्भुक्तं V. I., P. II.,
 346, 6.
 द्विषता हि हविर्भुक्तं V. I., P. I.,
 395, 6.
 द्वेष्यो भवति लोकेऽस्मिन् V. II., P. II.,
 234, 12.
 द्विःस्त्रिजं परिग्रहं च V. I., P. II.,
 377, 3.
 द्विहेतु षडभिष्टानं V. I., P. I.,
 179, 15.
 द्वैधीभावं संभ्रयं च V. I., P. I.,
 469, 19.
 द्वौ दैवे पितृकार्ये त्रीन् V. I., P. II.,
 364, 9.
 द्वौ दैवे प्राक् त्रयः पित्र्ये V. I., P. II.,
 364, 13; 399, 18.
 द्वौ दैवे पितृकार्ये त्रीन् V. I., P. II.,
 363, 19.
 द्वौ विप्रौ ब्राम्हणामी वा V. II., P. II.,
 146, 10.
 द्वौ मासौ V. II., P. II., 121, 3.
 द्वौ मासौ मत्स्यमांसेन V. I., P. II.,
 372, 1.
 द्वौ मासौ स्नानमप्यस्य V. II., P. I.,
 247, 11.
 द्वौ हस्तौ युग्मतः कृत्वा V. I., P. I.,
 261, 4.
 द्वौ गुरु पुरुषस्येह V. I., P. I.,
 331, 1.
 द्वौ पादौ बन्धने चरेत् V. II., P. I.,
 427, 11.

द्वौ पादौ बन्धने चैव V. II., P. I.,
 257, 15.
 द्वे भार्ये क्षत्रियस्यान्ये V. I., P. II.,
 95, 11.
 द्वे बहूनि निमित्तानि V. I., P. II.,
 470, 5.
 द्वे राजन्यस्य V. I., P. II., 95, 16.
 द्वे द्वे शालाके देवानां V. I., P. II.,
 406, 1.

ध.

धनुःकर्ता धृतवृत्तिः V. I., P. II.,
 358, 17.
 धनिना दक्षिणा देया V. II., P. II.,
 201, 3.
 धनं पुत्राः कुतस्तस्य V. I., P. II.,
 323, 22.
 धनं वेदारं भिषकुसिद्धिं V. I., P.
 II., 312, 5.
 धनं शक्तिं V. I., P. II., 314, 18.
 धनमार्थमणे V. I., P. II., 314, 2.
 धन्यं यशस्यमायुष्यं V. I., P. I.,
 403, 16.
 धनलाभे प्रवृत्तस्तु V. I., P. I.,
 199, 5.
 धनं वा जीवनायालं V. II., P. II.,
 55, 2.
 धनं वा जीवनायाऽलं V. II., P. II.,
 69, 10.
 धनवन्तं प्रजावन्तं V. I., P. II.,
 438, 17.
 धनवृद्धिप्रसक्तान् V. I., P. II.,
 355, 5.
 धन्वदुर्गं महीदुर्गम् V. I., P. I.,
 464, 5.
 धनापहरणे चैव V. II., P. II.,
 113, 9.
 धनिष्टासंयुते कुर्यात् V. I., P. II.,
 129, 1.

- धनिर्न वाऽप्युपाराध्य V. I., P. I.,
483, 12.
- धनुःशराणां कर्ता च V. I., P. II.,
351, 2.
- धनुः सहस्रे द्वे क्रोशः V. I., P. II.,
230, 3.
- धनहार्यथ दौहित्रः V. I., P. II.,
462, 8.
- धर्मं कुरुत यत्नेन V. I., P. II.,
292, 16.
- धर्मक्रियां कर्तुमनाः V. I., P. I.,
284, 1.
- धर्मकृद्वेदविद्याति V. II., P. II.,
214, 13.
- धर्मक्रियात्मचिन्ता च V. II., P. II.,
216, 8.
- धर्मं चर V. I., P. I., 38, 11; 129, 1.
- धर्मं जिज्ञासमानानां V. I., P. I.,
13, 5.
- धर्मज्ञा बहवो विप्राः V. II., P. I.,
131, 2.
- धर्मज्ञसमयः V. I., P. I., 138, 1.
- धर्माद्वे जलसम्पन्ने V. I., P. II.,
183, 8.
- धर्मेण च द्रव्यवृद्धौ V. I., P. I.,
479, 3.
- धर्मेण च यथोक्तेन V. II., P. I.,
208, 4; 221, 10.
- धर्मेण पापम् V. I., P. I., 38, 10.
- धर्मात्सुखं च ज्ञानं च V. I., P. I.,
53, 1.
- धर्माऽधर्मौ समौ भूत्वा V. I., P. I.,
82, 9.
- धर्मनिष्ठास्तपोनिष्ठाः V. II., P. II.,
200, 15.
- धर्मपत्नीं गुरोर्गत्वा V. II., P. II.,
270, 14.
- धर्मः पादविहीनस्तु V. I., P. I.,
82, 3.
- धर्मपत्न्यामास्ये V. II., P. II.,
270, 5.
- धर्मा बहुविधा लोके V. I., P. I.,
81, 1.
- धर्ममप्यसुखोदकैः V. I., P. I.,
220, 10.
- धर्ममर्थं च कामं च V. I., P. I.,
180, 1.
- धर्ममेव प्रपद्यन्ते V. I., P. I.,
474, 9.
- धर्माय V. II., P. II., 188, 9.
- धर्मराजः स्मृतः शास्ता V. II., P. II.,
210, 8.
- धर्माऽर्थ-काम-मोक्षाणां V. I., P. I.,
177, 6.
- धर्माऽर्थ-कामान् स्वे काले V. I., P. I.,
219, 13.
- धर्मार्थं नोपयुक्ते च V. I., P. I.,
188, 14.
- धर्मार्थं यतमानस्तु V. II., P. II.,
75, 11.
- धर्मार्थं विक्रयं नेयाः V. I., P. II.,
10, 8.
- धर्मविघ्नकर्त्री भार्याश्च V. I., P. II.,
113, 16.
- धर्मविद्वक्षिणं हस्तम् V. I., P. I.,
228, 11.
- धर्मो विश्वस्य V. I., P. I., 48, 12.
- धर्मेष्वावर्तमानेषु V. I., P. I.,
116, 16.
- धर्मस्य पर्षदश्चैव V. II., P. I.,
230, 6.
- धरा गुरुतरा तावत् V. I., P. I.,
333, 2.
- धाता प्रजापतिः शुक्रः V. I., P. I.,
405, 15.
- धातुः प्रकुप्यते येन V. I., P. II.,
189, 21.

- धाता यथापूर्वमकल्पयत् V. II., P. I., 136, 5.
 धात्रीफलैरमावास्यायां V. I., P. II., 391, 6.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयं V. II., P. I., 17, 3.
 धान्य-कुप्य-पशुस्तेयम् V. II., P. II., 102, 2.
 धान्यकल्कैस्तु फलजैः V. II., P. I., 180, 8.
 धान्य-गो-विप्र-देवानां V. I., P. I., 442, 6.
 धान्यचौरस्तु हीनांगः V. II., P. II., 261, 13.
 धान्यचोरो ब्रणी च स्यात् V. II., P. II., 263, 13.
 धान्यचोरोऽङ्ग-हीनः स्यात् V. II., P. II., 260, 10.
 धान्यदः शादवतं सौख्यं V. I., P. I., 191, 2.
 धान्या-ऽन्न-धन-चौर्याणि V. II., P. II., 110, 7.
 धान्यं यवांस्तिलान् माषान् V. II., P. II., 255, 17.
 धान्यं वासांसि शाकं वा V. I., P. II., 52, 13.
 धान्यं हत्वा भवत्यालुः V. II., P. II., 254, 3.
 धार्मिकोऽध्यसनश्चैव V. I., P. I., 462, 14.
 धाराच्युतेन तोयेन V. I., P. I., 293, 14.
 धारणादस्य सूत्रस्य V. I., P. II., 168, 18.
 धारयेत्प्रज्ञार्थं च V. I., P. I., 44, 12.
 धार्या सा वर्षमेकं तु V. I., P. II., 93, 20.
 धावन्तं च प्रमत्तं च V. I., P. I., 330, 6.
 धावतः पूति गन्धे च V. I., P. I., 155, 7.
 धिया यदक्षरश्रेण्या V. I., P. I., 304, 10.
 धुनिश्च रोचनश्चैव V. I., P. II., 403, 11.
 धूपं चैवानुपूर्व्येण V. I., P. II., 411, 16.
 धूपो गुग्गुलको देयः V. I., P. II., 394, 11.
 धूम्रायनकृता धर्माः V. I., P. I., 109, 3.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 197, 2.
 धेनुप्रदानं विप्राय V. II., P. II., 47, 13.
 धेनोरभावे दातव्यं V. II., P. II., 197, 5.
 ध्यानशीलो यतिर्विद्वान् V. I., P. II., 342, 11.
 ध्यायीत देवमीशानं V. I., P. I., 372, 14.
 ध्यात्वा हृदि त्वनुज्ञातो V. I., P. II., 159, 21.
 ध्यायन् हरिं च ताडितः V. I., P. II., 187, 18.
 ध्येयः सदा सवित्तमण्डलमध्यवर्ती V. I., P. I., 368, 16.
 ध्रुवो धर्मश्च सोमश्च V. I., P. I., 357, 15.
 ध्रुवमाजस्रिकं काम्यं V. I., P. I., 182, 9.
 ध्वजी दारोपजीवी च V. I., P. II., 385, 14.
 ध्वजापहारी V. II., P. II., 250, 9.
 न.
 नन्दायां भार्गवदिने V. I., P. II., 324, 1.

- नन्दायां भार्गवदिने V. I., P. II.,
450, 17.
- न किञ्चिद्वेषजादन्यत् V. I., P. II.,
195, 6.
- न कुत्स्यां नोदके सङ्गं V. I., P.
II., 168, 7.
- नक्तं चारिभ्यः V. I., P. I., 384, 8.
- नक्तोद्धृतं तु यत्तोयं V. I., P. II.,
376, 9.
- नक्तं चान्नं समशीयात् V. I., P. II.,
145, 5.
- नक्ताभ्यं जायते तस्य V. II., P. II.,
248, 6.
- नक्तमेवोत्तरेण V. I., P. I., 385, 2.
- न कथञ्च न दुर्योनिः V. I., P. II.,
73, 22.
- न कदा च न कुर्वीत V. I., P. I.,
225, 7.
- न कदलीपत्रम् V. I., P. II.,
393, 8.
- न कर्मणा न प्रजया V. I., P. I.,
158, 8.
- न कुर्याद्गुरुपुत्रस्य V. I., P. II.,
47, 2.
- न कुर्याच्छात्रमेतेषु V. I., P. II.,
303, 6.
- न कुर्यादित्याहुः V. II., P. I.,
II, 2.
- न कुर्यादिति मीमांसते V. II., P. I.,
II, 1.
- न कुर्वीतात्मनस्त्राणं V. II., P. I.,
248, 3.
- न कुर्वीतात्मनस्त्राणं V. II., P. I.,
246, 10.
- न कर्मवित् न वाऽधीते V. I., P.
II., 218, 6.
- न कारुणां V. I., P. II., 256, 9.
- न कलंजं भक्षयेत् V. I., P. II.,
325, 17.
- न कल्माषो न कपिलो V. I., P.
I., 89, 8.
- न केवलं ब्राह्मणानां V. I., P. I.,
186, 15.
- न क्षार-लवण- V. I., P. I., 382, 6.
- नक्षत्राणि च वैत्याश्च V. II., P. II.,
218, 12.
- नक्षत्रनिर्देशनं V. II., P. II., 134, 1.
- नक्षत्रं दृष्ट्वा V. I., P. I., 313, 5.
- न क्षुत्तृष्णा-भ्रमभ्रातं V. I., P. II.,
7, 3.
- नखि-दंष्ट्रिषिपन्नानाम् V. I., P. II.,
327, 9.
- नखानि निकृष्य V. I., P. II.,
171, 1.
- नखानि रोमाणि छित्वा V. II., P. I.
242, 1.
- न गजभ्रमकृते V. I., P. I., 442,
13.
- नम्रा हीनाः क्षुधार्ताश्च V. II., P. II.,
262, 4.
- नम्रो मलिनवस्त्रः स्यात् V. I., P.
I., 265, 7.
- नमस्तु वग्धवस्त्रः स्यात् V. I., P.
I., 265, 8.
- न गोमूत्र-पुरीषे तु V. I., P. I.,
271, 13.
- नगरं न हि कर्तव्यं V. I., P. II.,
180, 8.
- न गर्भदोषस्तत्रास्ति V. II., P. I.,
349, 7.
- न ग्रामजातान्यातोंऽपि V. I., P. II.,
148, 2.
- न ग्रामाभिमुखं प्रेतं V. I., P. II.,
280, 10.
- न घटासिक्त- V. I., P. I., 443, 1.
- न घर्घरस्वरां क्षामां V. I., P. II.,
55, 19.

- न च कुर्यात् तृतीयायां V. I., P. I.,
288, 4.
- न च क्षुधाऽस्य संसीदित् V. I., P. I.,
466, 8.
- न च जन्तुमयीं शय्याम् V. I., P.
I., 443, 10.
- न चातिच्छिद्रदशनां V. I., P. II.,
56, 5.
- न चाऽतिरिचि पूजयति V. I., P. I.,
402, 12.
- न चैतदिष्टं देवानां V. I., P. II.,
270, 20.
- न चोत्पात-निमित्ताभ्यां V. I., P.
II., 189, 16.
- न च तैलाभ्यक्तशिराः V. I., P. I.,
443, 13.
- न च द्विजातयो ब्रूयुः V. I., P. II.,
424, 18.
- न चोद्दीक्षेत भुञ्जानान् V. I., P. II.,
424, 2.
- न चाध्ययनशीलः स्यात् V. I., P.
II., 195, 11.
- न चैनं भुवि शक्नोति V. I., P. I.,
448, 4.
- न च निर्धुन्यात् केशान् V. I., P. I.,
263, 8.
- न चाऽनिसृष्टो गुरुणा V. I., P. I.,
335, 14.
- न चापि भग्नशयने V. I., P. I.,
442, 7.
- न चपलः V. I., P. I., 443, 3.
- न च प्राणिवधो यच्च V. II., P. I.,
179, 9.
- न च भिन्नासनगतो V. II., P. I.,
188, 10.
- न चेभं देहमाश्रित्य V. I., P. II.,
194, 8.
- न च मन्त्रोपनीता स्यात् V. I., P. II.,
98, 4.
- न चोर्परिसंस्थश्च V. I., P. I.,
424, 3.
- न चाऽलिप्यत दोषेण V. II., P. I.,
414, 13.
- न चैव मांसमग्नीयुः V. I., P. II.,
293, 16.
- न च वैद्यस्य कामः स्यात् V. I., P. I.,
478, 11.
- न च शौचव्यसम्पत्तौ V. II., P. II.,
217, 4.
- न चाऽभुपातः पिण्डो वा V. II., P. I.,
20, 9; 21, 14.
- न चाभुपातयेत् जातु V. I., P. II.,
424, 1.
- न च सौख्यमवामोति V. II., P. II.,
268, 8.
- न च सोपानत्को V. I., P. I.,
226, 2.
- न चाऽसमाहितमनाः V. I., P. I.,
306, 4.
- न जातीकुसुमानि V. I., P. II.,
393, 8.
- न जपेत् पैतृकं जप्यं V. I., P. II.,
460, 1.
- न जीर्णदेवायतने V. I., P. I.,
225, 3.
- न जीर्ण-मलवद्वासाः V. I., P. II.,
54, 11.
- न जीवत्पितृकः कृष्णैः V. I., P. I.,
355, 17.
- न दानं रजकस्यानं V. II., P. I.,
380, 3.
- नट-नतक-तक्षणः V. II., P. I.,
380, 7.
- नटादिप्रेक्षणं द्यूतं V. I., P. II.,
184, 1.
- नदीं शैलूषकीं चैव V. II., P. I.,
384, 1.
- नडन्तिकायाम् V. I., P. II., 306, 1.

- न तु कदाचिन् V. I., P. II.,
 124, 1.
 न तु नेजकधौतेन V. I., P. I.,
 264, 11.
 न तु नैमित्तिकेन स्यात् V. II., P. I.,
 167, 3.
 न तेन शुद्धिर्भाष्योति V. II., P. I.,
 134, 2.
 न तत्फलमवाप्नोति V. I., P. II.,
 390, 5.
 न तापसैर्ब्राह्मणैर्वा V. I., P. II.,
 190, 6.
 न ताभिः सहभोक्तव्यं V. II., P. I.,
 403, 4.
 न त्यजेत् सूतके वाऽपि V. I.,
 P. II., 210, 15.
 न त्यजेत् सूतके वाऽपि V. I., P. I.,
 302, 9.
 न स्याज्यं क्षणमप्येतत् V. I., P. I.,
 130, 8.
 नित्यं त्रिषवणस्नायी V. I., P. II.,
 163, 20.
 न तत्र धर्माः सीदन्ति V. I., P. I.,
 132, 1.
 न तत्र बहुशः कुर्यत् V. I., P. I.,
 243, 5.
 न तत्र सूतकं तद्वत् V. I., P. II.,
 258, 6.
 न तीर्थे V. I., P. I., 477, 13.
 न तीर्थवासी नित्यं स्यात् V. I.,
 P. II., 195, 10.
 न स्वल्पदक्षिणैर्यज्ञैः V. I., P. I.,
 169, 18.
 न तु विख्यापयेत् पिण्डं V. II., P. I.,
 302, 19.
 न त्वेवैनां प्रयच्छेत् V. I., P. II.,
 77, 18.
 न तिष्ठति तथाऽऽसीत् V. I., P. II.,
 45, 9.
 न तिष्ठत्सु V. I., P. I., 477, 11.
 न तस्य कार्यं करणं च V. I., P. I.,
 102, 11; 104, 8.
 न तस्य दोषमिच्छन्ति V. I., P. I.,
 425, 12.
 न तस्य दहनं कार्यं V. I., P. II.,
 232, 6.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I.,
 14, 9.
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा V. II., P. I.,
 203, 8.
 न तस्य प्रतिभोकोऽस्ति V. II.,
 P. II., 12, 10.
 न तस्य शुद्धिर्निर्वृष्टा V. II., P. II.,
 72, 11.
 न दण्डेन न यद्या वा V. I., P. II.,
 7, 2.
 नदीतटेषु तीर्थेषु V. I., P. II.,
 304, 1.
 नदीतीरेषु गोष्ठेषु V. II., P. I.,
 439, 9.
 नदी-नद-तडागेषु V. I., P. I., 185, 1.
 न दानादधिकं किञ्चित् V. I., P. I.,
 177, 2.
 न दीनो नापि वा क्रुद्धो V. I., P. II.,
 424, 3.
 नदीमुनिकया वापि V. II., P. II.,
 186, 2.
 न देयाः पितृकार्येषु V. I., P. II.,
 393, 15.
 नद्यां तीर्थं न्हरे वाऽपि V. I., P. I.,
 294, 2.
 नद्या यच्च परिभ्रष्टं V. I., P. I.,
 286, 2.
 नद्योर्वा सङ्गमे शस्तं V. I., P. II.,
 304, 15.
 नदिः पक्वम् V. I., P. II., 382, 9.
 न देवं नापि पित्र्यं च V. I., P. II.,
 467, 11.

नदेवायतनं गच्छेत् V. I., P. II.,
133, 9.

ननुश्चर्मा V. II., P. II., 283, 20.

नदीषु देवखातेषु V. I., P. I.,
270, 1.

न दोषः पक्वतैलेषु V. I., P. I.,
283, 12.

नदीषु बह्मतोयासु V. I., P. I.,
363, 12.

नदीषु बह्मतोयासु V. I., P. II.,
307, 9.

नदूषयन्ति विद्वांसो V. II., P. I.,
190, 17.

नदीसङ्गमे वा V. II., P. I., 68, 7.

नदी-समुद्रतीरे वा V. I., P. II.,
304, 13.

न देहो भविता तत्र V. I., P. II.,
183, 3.

न धान्य-V. I., P. I., 443, 4.

न धर्मशास्त्रेष्वन्येषु V. I., P. I.,
159, 3.

न नखेन न काष्ठेन V. I., P. II.,
406, 9.

न नम्र-V. I., P. I., 442, 12.

न नदीतीरमासाद्य V. I., P. I.,
225, 5.

न निन्देत् प्रशंसेत V. II., P. I.,
302, 20.

न निन्देत् योगिनः सिद्धान् V. I.,
P. II., 133, 12.

न नारिकेलैर्न च फालकेन V. II.,
P. I., 275, 9.

न निशान्ते प्रतिश्रान्ते V. I., P. I.,
154, 8.

न पश्यहि-प्रेष्यनाम्नी V. I., P. II.,
55, 14.

न पङ्क्त्यां विषमं वद्यात् V. II.,
P. II., 142, 1.

न ब्रह्माभिव्याहरेत् V. I., P. II.,
30, 6.

न पुच्छेद्भोजन-चरणे V. I., P. I.,
405, 4.

न पञ्चदाहकृते V. I., P. I.,
442, 13.

न प्रचारं गृहे कुर्यात् V. II., P. I.,
346, 5.

न पितृणां तथैवान्ये V. I., P. II.,
441, 14.

न पादुकास्थितो वाऽपि V. II., P. I.,
138, 11.

न पादौ न शिरो वस्ति V. I., P. I.,
424, 10.

न पादौ न शिरो वस्ति V. I., P. II.,
425, 19.

न पदां पादमाक्रम्य V. I., P. I.,
306, 7.

न पङ्क्तां कर्षेत् V. I., P. II.,
50, 2.

न पर्ष्णीं पुर्ष्णीं च पौर्ष्णीं च V. II., P. I.,
325, 11.

न पिबेत् च भुञ्जीत V. I., P. I.,
426, 1.

न परस्परमर्ध्याः स्युः V. I., P. II.,
345, 15.

न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
426, 19.

न प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. II.,
423, 9.

न प्रातर्न प्रदोषश्च V. I., P. I.,
291, 6.

न प्रेतत्वमवाप्नोति V. I., P. I.,
280, 6.

न प्रीतिर्वेदवादिषु V. I., P. I.,
125, 12.

- न प्रसारितपादस्तु V. I., P. I., 423, 18.
 न पयुषितम् V. I., P. II., 382, 9.
 न पूर्वे गुरवे किञ्चित् V. I., P. II., 52, 10.
 न पूर्वैर्न विशुद्धिः स्यात् V. I., P. II., 264, 19.
 न पलाशशयने V. I., P. I., 442, 12.
 न दुष्येत् तस्य तत् पात्रं V. I., P. II., 192, 12.
 न कालकृष्टम् V. I., P. II., 138, 6.
 न कालकृष्टे न जले V. I., P. I., 225, 2.
 न कालकृष्टमभीयात् V. I., P. II., 143, 1.
 न बकव्रतिके पापे V. I., P. I., 187, 9.
 न बीजी भागमर्हति V. II., P. I., 44, 14.
 न बन्धून्दिष्यात् V. II., P. I., 38, 18.
 न ब्रह्म कीर्तयित्वाऽपि V. I., P. I., 425, 4.
 न ब्राह्मण-क्षत्रिययोः V. I., P. II., 96, 11.
 न ब्राह्मणस्य स्वतियिः V. I., P. I., 400, 11.
 न बाहु-सम्पत्तस्थश्च V. I., P. I., 423, 19.
 न भुक्त्वाऽलङ्कृतो योगी V. I., P. I., 270, 3.
 न भैक्षं परपाकान्नं V. I., P. II., 189, 7.
 न भक्षयेत् पालाशं V. I., P. I., 253, 3.
 न भोजनार्थं स्वे विप्रः V. I., P. I., 406, 2.
 न भिजे V. I., P. I., 1, 443.
 न भिक्षां प्रतिपद्येत V. I., P. I., 290, 16.
 न भिन्नभाजने चैव V. I., P. I., 425, 2.
 न भर्तारं दिष्यात् V. II., P. I., 38, 7.
 न भार्यादर्शनेऽभीयात् V. I., P. I., 425, 8.
 नभस्यकृष्णपक्षे तु V. I., P. II., 322, 8.
 नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I., P. II., 311, 3.
 नभस्यमासस्य च कृष्णपक्षे V. I., P. I., 156, 10.
 नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II., 319, 10.
 नभस्यस्याऽपरे पक्षे V. I., P. II., 322, 12.
 नभस्यस्यापरः पक्षो V. I., P. II., 319, 7.
 न मुखेनोपधमेत् V. I., P. II., 50, 3.
 न मुख्या विप्रुषः V. I., P. I., 245, 1.
 नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः V. II., P. I., 249, 4.
 न मृगमयानि कुर्वीत V. I., P. II., 392, 17.
 नमो नमो V. II., P. II., 174, 14.
 नमो नमः कृष्णाय V. II., P. II., 175, 8.
 नमो नमश्चन्द्र- V. II., P. II., 176, 1.
 नमो नमो ज्येष्ठाय V. II., P. II., 175, 9.
 नमो नमो क्षीमाय V. II., P. II., 175, 12.
 नमो नमो नीलग्रीवाय V. II., P. II., 175, 7.

नमो नमो रुद्राय V. II., P. II., 175, 3.	नमस्कारं प्रकुर्वीत V. I., P. I., 327, 10.
नमो नमस्तीक्ष्णाय V. II., P. II., 175, 13.	नमस्कुर्यान्महादेवम् V. I., P. I., 372, 11.
नमो नमः सत्याय V. II., P. II., 175, 10.	नमे स्तेनो जनपदे V. I., P. I., 200, 17.
नमो नमः सौम्याय V. II., P. II., 175, 13.	न मांसभक्षणे दोषो V. I., P. II., 389, 11.
नमो नमः सूर्याय V. II., P. II., 175, 6.	न यक्ष-नागायतने V. I., P. I., 442, 3.
न मुञ्चं पथि कुर्वीत V. I., P. I., 225, 1.	न याचते द्विजो मूढः V. I., P. II., 422, 19.
न मित्रमतिरिथि कुर्यात् V. I., P. I., 399, 2.	न यज्ञे गोवधः कार्यः V. I., P. I., 133, 13.
न मन्त्राः कारणं तत्र V. I., P. II., 90, 18; 91, 2.	न यतिर्न वनस्थश्च V. I., P. II., 148, 6.
नमो ब्रह्मणे इति V. I., P. I., 346, 4.	न यज्ञोपवीतं V. I., P. II., 171, 6.
नमो ब्रह्मसुताभ्यश्च V. II., P. I., 249, 5.	न यज्ञार्थं धनं शूद्रात् V. I., P. I., 198, 3.
न मीमांस्यानि शौचानि V. II., P. I., 146, 2.	न यावदुपनीयन्ते V. I., P. I., 231, 16.
न ध्रियेत समं भर्त्रा V. II., P. I., 56, 7.	नरकाणां शतं गत्वा V. I., P. II., 366, 16.
नमो विवस्वते ब्रह्मन् V. I., P. I., 364, 5.	नरके तेऽन्धतामिसे V. II., P. II., 264, 5.
नमो रुद्राय V. II., P. II., 193, 13.	न रक्तमुल्लवणं चान्व- V. I., P. II., 54, 12.
नमः स्वधायै स्वाहायै V. I., P. II., 401, 20.	नरकं प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II., 210, 2.
न म्लेच्छाशुचि- V. II., P. II., 142, 4.	नरकार्णवे महायोरे V. II., P. II., 208, 7.
न म्लेच्छभाषां शिक्षेत V. I., P. II., 134, 13.	नरके रौरवे घोरे V. I., P. II., 178, 2.
नमस्कारेण मन्त्रेण V. I., P. I., 481, 16.	नर्क्ष-वृक्ष-नन्दीनाम्नी V. I., P. II., 55, 13.
नमस्कृत्वाऽव्ययं विष्णुं V. I., P. I., 441, 16.	न रक्षति च यो शरान् V. II., P. I., 43, 11.

- नरो गोगमनं कृत्वा V. II., P. I.,
340, 19.
- नरो गोगमने कुर्यात् V. II., P. I.,
340, 12.
- न राजाज्ञाकारिणां V. I., P. II.,
256, 10.
- न राज्ञः प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
199, 7.
- न राज्ञां V. I., P. II., 256, 7.
- न राज्ञामघदोषोऽस्ति V. I., P. II.,
257, 8.
- नरः पापात् प्रमुच्येत V. II., P. II.,
201, 8.
- नर्यै भस्माऽग्निहोत्रान्ते V. I., P. I.,
318, 16.
- नरमांसं श्वमांसं च V. II., P. I.,
371, 1.
- नर्मदोत्तरभागे तु V. I., P. II.,
129, 15.
- नर्मदा-चाङ्गदातीरे V. I., P. II.,
304, 8.
- नरा-ऽश्वमेधौ मद्यं च V. I., P. I.,
133, 10.
- नरा-ऽधोष्ट-वराहैश्च V. II., P. I.,
66, 4.
- नरकेषु क्रमणैव V. II., P. II.,
242, 12.
- नरो ह्येकोपवासेन V. II., P. I.,
125, 7.
- न वक्तारं पुनर्यान्ति V. I., P. II.,
196, 2.
- न वेगं धारयेत् V. I., P. I.,
224, 6.
- नवाङ्गुलं मध्यमं स्यात् V. I., P. I.,
267, 3.
- न वीजयेद्वा वल्लेण V. I., P. II.,
133, 10.
- न विज्ञातं V. I., P. I., 52, 7.
- न वट-स्रक्षोदुम्बर V. I., P. II.,
379, 7.
- न वृथा वारिमग्नानां V. I., P. I.,
270, 15.
- न विधौ परः शब्दार्थः V. I., P. II.,
298, 11.
- नवधा सङ्करः प्रोक्तो V. II., P. I.,
28, 13.
- नवोदके दद्याहं च V. I., P. I.,
137, 3.
- न वेदपाठमात्रेण V. I., P. I.,
151, 8.
- न विदुः श्वस्तनम् V. I., P. I.,
52, 7.
- न विद्युद्गन्धकृते V. I., P. I.,
443, 1.
- न विद्यन्ते यतस्तेन V. I., P. I.,
74, 7.
- न विद्यमाने पूर्वोक्तं V. I., P. I.,
241, 3.
- न विद्यया केवलया V. I., P. I.,
184, 13.
- नवानीतार्घपात्रं च V. I., P. II.,
300, 14.
- नवान्न-चौल-गोदाने V. I., P. II.,
461, 4.
- न विप्रं स्वेषु तिष्ठन्तु V. I., P. II.,
279, 7.
- नवम एकधुराः V. I., P. II.,
317, 18.
- नवमैकादशे चैव V. I., P. II.,
448, 8.
- न वामनां नातिरीर्षां V. I., P. II.,
56, 4.
- नवमीं नाभिमध्ये तु V. I., P. I.,
367, 15.
- नवम्यां गन्धलेपं तु V. I., P. I.,
368, 7.

- नवम्यां दारिकार्थं स्यात् V. I., P. II.,
110, 16.
- नवम्यां भानुवारे च V. I., P. I.,
253, 7.
- नवमे वाससां त्यागः V. I., P. II.,
294, 1.
- नवमित्रं षडुत्तरम् V. I., P. II.,
449, 3.
- नवियुक्ता त्वचा चैव V. I., P. II.,
39, 20.
- न व्रतिनां V. I., P. II., 256, 8.
- न व्रतोपवास-V. II., P. I., 38, 9.
- न व्रतेनोपवासेन V. II., P. I., 37, 3.
- न वार्यापि प्रयच्छेत्तु V. I., P. I.,
187, 8.
- न वर्षधाराभिः V. I., P. I., 247, 10.
- न वै वाचो न चक्षुषि V. I., P. I.,
127, 3.
- नवं वा निर्मलं वाऽपि V. II., P. I.,
365, 3.
- नवावरान् भोजयेत् V. I., P. II.,
363, 3.
- नवश्राद्धं तु दम्पत्योः V. I., P. II.,
469, 8.
- नवश्राद्धानि पञ्चाङ्गः V. I., P. II.,
448, 14.
- न वाऽश्रुपातः पिण्डो वा V. I., P. II.,
226, 10.
- न विष्ण्वाराधनात् पुण्यं V. I., P. I.,
371, 18.
- न वेष्टितशिराभ्यापि V. I., P. I.,
424, 1.
- न वसेत यतिः षड्सु V. I., P. II.,
184, 4.
- नव सप्त विशां राज्ञां V. I., P. II.,
448, 18.
- नवसमा राजन्यस्य V. II., P. I.,
98, 17.
- न वस्त्रपीडनं कुर्यात् V. II., P. I.,
164, 14.
- न शोचन्ति तु यज्ञेताः V. I., P. II.,
112, 2.
- न शौचं वर्षधाराभिः V. I., P. I.,
231, 2.
- न शृण्वन्ति गुरोर्वाक्यं V. II., P. II.,
238, 16.
- न शूद्रे द्विजेन V. I., P. II., 279, 12.
- न शूद्रो यजमानं वै V. I., P. II.,
280, 2.
- न शूद्रराज्ये निवसेत् V. I., P. II.,
133, 3.
- न श्मशान-V. I., P. I., 443, 2.
- न श्मश्रुभिरुच्छिष्टः V. I., P. I.,
245, 13.
- न श्मश्रुच्यञ्जनवर्ती V. I., P. II.,
55, 18.
- न शयीत समं भर्त्रा V. II., P. I.,
346, 6.
- नश्यते नाऽत्र सन्नेहः V. II., P. I.,
215, 5.
- नश्यन्ति तामसा भावाः V. I., P. I.,
481, 1.
- नष्टेऽग्नौ विधिवद् द्यात् V. II., P. II.,
109, 15.
- नष्टे जलपवित्रे वा V. I., P. II.,
172, 21.
- नष्टे वृण्डकाष्ठे V. II., P. II.,
148, 10.
- नष्टं देवलक्रे दत्तम् V. I., P. I.,
188, 5.
- नष्टे सृते प्रव्रजिते V. I., P. II.,
91, 8.
- नष्टायां मखलायां V. II., P. II.,
148, 12.
- नष्टशौचे व्रतभटे V. I., P. I.,
395, 17.
- न स किञ्चिदुपासीयात् V. I., P. II.,
188, 22.

- न संक्रामन्न च हसन् V. I., P. I.,
 306, 8.
 नस्तःसकलपाशैर्वा V. II., P. I.,
 261, 4.
 न स तत्फलमाप्नोति V. I., P. I.,
 405, 19.
 न सत्रिणां V. I., P. II., 256, 8.
 न सा दैवे न सा पित्र्ये V. I., P. II.,
 463, 20.
 न सा दैवे न सा पित्र्ये V. I., P. II.,
 87, 15.
 न साधयन्ति कार्याणि V. II., P. II.,
 228, 13.
 न सोपानद्वेष्टितशिराः V. I., P. I.,
 329, 7.
 न स पापेन लिप्येत V. I., P. I.,
 197, 2.
 न साम्प्रयायिकं तस्य V. I., P. II.,
 347, 6.
 न सपर्णा नातिथामा V. I., P. II.,
 39, 22.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. II.,
 425, 18.
 न स्पृशेद्दामहस्तेन V. I., P. I.,
 424, 9.
 न साम-यजु-ऋग्वर्ग- V. I., P. I.,
 83, 9.
 न स्त्रीभिर्न च बालेन V. I., P. II.,
 435, 12.
 न स्वातन्त्र्येण कर्तव्यं V. II., P. I.,
 37, 21.
 न स्वपेच्च तथा गर्ते V. I., P. I.,
 442, 5.
 न स्वयम् V. I., P. I., 477, 12.
 न ससत्त्वेषु गर्तेषु V. I., P. I.,
 225, 4.
 न सहेत यशस्तेषां V. II., P. II.,
 222, 3.
 न हि कर्म क्षीयते V. II., P. I.,
 11, 2.
 न हि तेषाम्यतिक्रम्य V. II., P. I.,
 211, 15.
 न हुतं न तपस्तप्तं V. II., P. I.,
 240, 11.
 न हायनैर्न पलितैः V. I., P. I.,
 334, 13.
 न हि स्पृताः शेषभाजो V. I., P. II.,
 415, 7.
 न हसन् V. I., P. I., 246, 2.
 न हिंस्यात्सर्वभूतानि V. I., P. I.,
 69, 2.
 न ह्यस्य विद्यते कर्म V. I., P. II.,
 30, 1.
 न ह्यन्या निष्कृतिस्तेषां V. II., P. I.,
 320, 15.
 न ह्यस्मिन् युज्यते कर्म V. I., P. II.,
 91, 8.
 नाऽऽकाशे V. I., P. I., 442, 12.
 नाऽऽकाशे सर्वशून्ये च V. I., P. I.,
 442, 9.
 नाऽकृत्वा लभते किञ्चित् V. II.,
 P. II., 247, 6.
 नाऽऽक्रामेत् कामतः छायां V. I.,
 P. II., 133, 16.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. I., P. II.,
 226, 1.
 नागानां विप्रियं कुर्वन् V. II., P. I.,
 21, 2.
 नाग्निष्टुटे V. I., P. I., 443, 1.
 नाग्निमधितिष्ठेत् V. I., P. II.,
 50, 2.
 नाग्निस्त्स्कारः V. I., P. II.,
 नागरं चात्र वै देयं V. I., P. II.,
 369, 17.

नाऽगारे नाऽऽसने नाऽग्ने V. I., P. II.,

163, 8.

नाङ्गुलिभिः V. I., P. I., 246, 7.

नाङ्गुलीभिः स्वकान्दन्तान् V. I., P.

I., 252, 15.

नाङ्गुष्ठादाधिका कार्या V. I., P. II.,

39, 19.

नाजीर्णमुक्तः V. I., P. II., 50, 4.

नाजीर्णे भोजनं कुर्यात् V. I., P.

I., 423, 13.

नाऽज्ञातेन समं गच्छेत् V. I., P. I.,

134, 4.

नाङ्गुलिना पिबेत् V. I., P. I.,

248, 1.

नाऽदक्षिणां नान्यकामां V. I., P.

II., 103, 1.

नाऽदण्ड्योनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.

I., 446, 16.

नाऽदण्ड्योनाम राज्ञोऽस्ति V. I., P.

I., 447, 2.

नाऽदत्त्वा भिष्टमग्नीयात् V. I., P. I.,

424, 2.

नाद्यात्सूर्यग्रहात् पूर्वम् V. I., P. I.,

435, 11.

नादर्थे वै समीक्षेत् V. I., P. II.,

46, 11.

नाऽदुष्टां दूषयेत् कन्यां V. I., P.

II., 92, 11.

नाधिकं दद्यात् V. I., P. I., 426, 19.

नाऽध्येतव्यं न वक्तव्यं V. I., P. II.,

177, 2.

नाऽध्येतव्यं न वक्तव्यं V. I., P. II.,

195, 2.

नाऽद्यापयति नाऽधीति V. II., P. I.,

208, 17.

नाध्यापनाद् याजनाद्वा V. II., P. I.,

414, 8.

नाध्यापनाद् याजनाद्वा V. I., P. I.,

195, 19.

नाऽधार्मिकैर्वृत्ते ग्रामे V. I., P. II.,

133, 2.

नान्दीमुखान् पितृगणान् V. I., P. II.,

461, 10.

नान्दीमुखाः पितरः पितामहाः V. I.,

P. II., 459, 15.

नान्दीमुखाः पितरः प्रीयन्ताम् V. I.,

P. II., 459, 14.

नान्दीमुखान् पितृनर्चयिष्यते V. I.

P. II., 456, 14.

नान्दीमुखान् पितृनावाहयिष्ये V. I.,

P. II., 459, 13.

नान्दीमुखे सत्य-वसू V. I., P. II.,

403, 16.

नान्धकारे न संध्यायां V. I., P. I.,

425, 5.

नाधितिष्ठेत् शकृन्मूत्र-V. I., P. II.,

134, 14.

नान्तरा भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,

423, 2.

नान्तर्वासो विना जातु V. I., P. I.,

263, 5.

नाऽन्वये सति सर्वस्वं V. I., P. I.,

189, 19.

नान्न-पानादिकं आद्धे V. I., P. II.,

423, 11.

नानध्यायोऽस्ति वेदानां V. I., P. I.,

158, 21.

नानिबद्धेक्षणां तद्वत् V. I., P. II.,

55, 20.

नानियुक्तोऽभ्यासनस्थः V. I., P. I.,

426, 18.

नान्यतो ज्ञायते धर्मः V. I., P. I.,

337, 7.

- मान्यत् पद्मामि जन्तूनां V. II., P. II., 162, 12.
 नाऽन्यो धर्मोऽस्ति विज्ञेयो V. II., P. I., 58, 11.
 नान्यः प्राणी महाभाग V. II., P. II., 209, 2.
 नान्यविद्याऽभियुक्तश्च V. I., P. II., 196, 10.
 नान्यो विमुक्तये पन्थाः V. I., P. I., 444, 12.
 नान्यस्मै कस्मै च न V. I., P. I., 77, 12.
 नागुरोधोस्त्यनध्याये V. I., P. I., 158, 16; 348, 11.
 न नारीमध्ये V. I., P. I., 443, 3.
 नानाविधो वातरोगो V. II., P. II., 279, 8.
 नाऽनुशासन-वादाभ्यां V. I., P. II., 189, 17.
 नाऽनिष्टां न प्रकुपितां V. I., P. II., 102, 19.
 नाऽद्वेयं मनुष्यैस्त- V. I., P. II., 68, 17.
 नाऽनाहिताभिर्नाऽविद्वान् V. I., P. I., 200, 18.
 नापि कीर्त्यं न धर्माय V. I., P. I., 178, 4.
 नाऽऽपश्चार्त्ति च V. I., P. II., 50, 3.
 नाऽऽपानीयमन्नमग्नीयात् V. I., P. II., 382, 8.
 नाऽपान्ने विदुषा किञ्चित् V. I., P. I., 177, 12.
 नाऽपरीक्षितं V. I., P. I., 146, 14.
 नाऽपवित्रेण हस्तेन V. I., P. II., 418, 10.
 नाऽपाश्रितो न जल्पश्च V. I., P. I., 306, 2.
 नाऽब्राह्मणे गुरौ शिष्यो V. I., P. II., 43, 16.
 नाभि-कण्ठान्तरोद्भूते V. II., P. I., 127, 12.
 नाऽशुक्लं क्षीयते कर्म V. II., P. I., 11, 12.
 नाभिं च हृदयं तद्वत् V. I., P. I., 238, 9.
 नाभिनन्देत मरणं V. I., P. II., 194, 3.
 नाभिमात्रे जले स्थित्वा V. I., P. I., 261, 7.
 नाभेरूर्ध्वं नरः स्पृष्टः V. II., P. I., 187, 14.
 नाभेरूर्ध्वं तु दृष्टस्य V. II., P. I., 67, 14.
 नाभेरधः संस्पृशं V. I., P. I., 306, 6.
 नाभिरक्षन्ति ये शक्ताः V. II., P. I., 9, 10.
 नाऽभिवाद्यास्तु विप्रेण V. I., P. I., 327, 4.
 नाऽभिवाद्यः स विदुषा V. I., P. I., 324, 12.
 नाऽभिव्याहारयेद्ब्रह्म V. I., P. II., 465, 12.
 नाभिसंस्पर्शनाच्चागाः V. I., P. I., 250, 10.
 नाऽभ्यङ्गमर्को न च भूमिपुत्रे V. I., P. I., 282, 2.
 नामकर्मणि बालानां V. I., P. II., 461, 8.
 नाम गोत्रं पितृणां तु V. I., P. II., 308, 12.

नामधारकविप्रा ये V. II., P. II., 201, 1.	नारी स्वर्गमवामोति V. II., P. I., 37, 4.
नामधारकविप्रस्तु V. I., P. II., 219, 3.	नालिकां बालपुष्पं च V. II., P. I., 401, 3.
नामधेयं दशम्यां तु V. I., P. II., 24, 10.	नालिका-शण-छत्राक-V. I., P. II., 375, 9.
नामधेयं दशम्यां च V. I., P. II., 25, 1.	नाऽल्लोभिकां नाऽतिलोभां V. I., P. II., 55, 12.
नाम्नो वन्तोद्भवात् चौडात् V. I., P. II., 243, 11.	नाल्यत्वं वा बहुत्वं वा V. I., P. I., 179, 17.
नामान्युच्चार्य विधिना V. I., P. I., 267, 15.	नावामोति गृही लोकान् V. I., P. I., 216, 15.
नामावास्यायां V. I., P. II., 100, 16.	नावामोति गृही लोकात् V. II., P. I. 404, 7.
नायसेनैव पात्रेण V. I., P. II., 418, 11.	नावबुद्धयन्ति ये चैव V. I., P. I., 130, 11.
नारी खल्वननुज्ञाता V. II., P. I., 37, 17.	नाऽवमन्येत वै भूषणः V. I., P. II., 133, 18.
नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II., 132, 5.	नाऽविशालां न वै भमां V. I., P. I., 443, 9.
नारीणां विक्रयं कृत्वा V. II., P. II., 119, 2.	नावदयं तु युवानोऽस्य V. I., P. II., 326, 15.
नारतैवे दिवा V. I., P. II., 100, 1.	नाऽविस्पष्टमधीयीत V. I., P. I., 154, 7.
नार्थरात्रे न मध्याह्ने V. I., P. I., 425, 1.	नाऽऽवाहनामौक्षणं V. I., P. I., 383, 9.
नार्द्रपादः स्वपेत् V. I., P. I., 442, 11.	नाऽऽशौचं क्रीर्तितं सङ्गिः V. I., P. II., 254, 4.
नार्द्रवंशे V. I., P. I., 442, 12.	नाऽऽशौचं नोदकं नाशु V. I., P. II., 224, 15.
नाऽऽर्द्रवासा न नमश्च V. I., P. I., 442, 8.	नाऽऽशौचं विद्यते पुंसः V. I., P. II., 212, 19; 260, 1.
नाऽऽर्द्रवासा नाऽऽर्द्रशिराः V. I., P. I., 423, 17.	नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P. II., 254, 8.
नारायणबलिः कार्यो V. II., P. I., 23, 6.	नाऽऽशौचं सूतके प्रोक्तं V. I., P. II., 215, 4.
नारायणीयम् V. II., P. II., 157, 11.	नाऽऽशुद्धिः प्रसवाशौचे V. I., P. II., 235, 15.
नारायणे समुद्दिश्य V. I., P. II., 227, 6.	
नार्यमणं पुष्यति V. II., P. I., 448, 13.	
नारं शौनं तथा मांसं V. II., P. I., 408, 10.	

- नाश्रीयानु ज्यहं, मत्या V. II., P. I.,
 369, 6.
 नाऽश्रीयुर्बहवश्चैव V. I., P. I.,
 424, 13.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. I.,
 223, 7.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II.,
 154, 16.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. II., P. II.,
 27, 14.
 नाशयन्त्याशु पापानि V. I., P. I.,
 216, 7.
 नासाभेदन-शहेषु V. II., P. I.,
 273, 3.
 नासिकाकृष्ट उच्छ्वासो V. I., P. I.,
 292, 16.
 नाऽसूतकं कदाचित् स्यात् V. I.,
 P. II., 218, 18.
 नास्तिकः V. II., P. II., 125, 5.
 नास्तिको V. II., P. II., 125, 8.
 नास्त्विकः कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 41, 17.
 नास्तिकं च कृतध्रं च V. I., P. I.,
 330, 5.
 नास्तिकता V. II., P. II., 100, 10.
 नास्तिको नास्तिकवृत्तिः V. II.,
 P. I., 42, 1.
 नास्तिकवृत्तिः V. II., P. II., 151, 6.
 नास्तिकवृत्तिस्त्वतिकृच्छ्रम् V. II.,
 P. I., 41, 18.
 नास्तिक-स्तेन-हिंसेभ्यः V. I., P. I.,
 181, 15.
 नास्तिकस्तु हरिद्रः स्यात् V. II., P.
 II., 234, 10.
 नास्तिकास्त्रिविधाः प्रोक्ताः V. II., P.
 II., 124, 16.
 नास्तिक्यं चोपपातकम् V. II., P. I.,
 364, 5.
 नास्तिक्यादथ वाऽऽलस्यात् V. I., P.
 I., 161, 13.
 नास्तिक्यादथ वाऽऽलस्यात् V. I.,
 P. I., 444, 10.
 नास्तिक्यभावाद्यस्तां तु V. I., P. I.,
 362, 13.
 नास्तिक्यभावनिरतः V. II., P. II.,
 220, 3.
 नास्तिक्यं व्रतलोपं च V. II., P. II.,
 102, 1.
 नास्ति यज्ञसमं दानं V. I., P. I.,
 167, 18.
 नास्ति सत्यात्परो धर्मो V. I., P. I.,
 129, 3.
 नासत्य-दस्मौ प्रीयेते V. I., P. I.,
 250, 6.
 नास्त्ययज्ञस्य लोको वै V. I., P. I.,
 161, 3.
 नाऽस्नातां तु स्त्रियं गच्छेत् V. I., P. II.,
 102, 18.
 नास्मिँल्लोके V. II., P. II., 66, 3.
 नास्विदेतेऽप्युच्छिष्टाः V. II., P. I.,
 412, 7.
 नाऽस्याचमनकल्पः V. I., P. II.,
 30, 5.
 नाऽतिकल्यं नाऽतिसायं V. I.,
 P. II., 134, 3.
 नातिक्रामेन्नरो विद्वान् V. I., P. II.,
 348, 3.
 नातिक्रामेन्नरश्चैतान् V. I., P. II.,
 348, 14.
 नात्यन्तादधिकं दद्यात् V. I., P. II.,
 423, 9.
 नातिरुक्षच्छर्वि पाण्डु-V. I., P. II.,
 56, 2.
 नाऽतिरात्रे षोडशिनं V. I., P. II.,
 373, 14.

- नाऽत्रिर्वर्षस्य कर्तव्या V. I., P. II.,
 242, 18.
 नातिमुहितः V. I., P. I., 420.,
 13.
 निकेतनं कारयित्वा V. I., P. II.,
 366, 19.
 निकृतिश्चाप्याविज्ञानं V. I., P. I.,
 480, 17.
 निक्षिप्याग्निं स्वरोरुं V. I., P. I.,
 312, 11.
 निगृहीतश्च यो राजा V. II., P. I.,
 21, 3.
 निगृहीतश्च ये राजा V. I., P. II.,
 226, 2.
 निग्रहेऽनुग्रहे वाऽपि V. II., P. I.,
 40, 18.
 निजान् जयति वैलोकान् V. I., P. I.,
 480, 12.
 नित्यक्रियां पितृणां च V. I., P. II.,
 441, 13.
 नित्यं क्रियार्थं स्नायीत V. I., P. I.,
 285, 2.
 नित्योच्छिष्टः सूतकश्च V. II., P. II.,
 235, 16.
 नित्ये जपे च काम्ये च V. I., P. I.,
 158, 19.
 नित्यं तावत्प्रवक्ष्यामि V. I., P. I.,
 388, 5.
 नित्यं तस्मिन् समान्धस्तः V. I., P. I.,
 463, 15.
 नित्यं नित्यानि कुर्वीत V. I., P. I.,
 169, 4.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं V. II., P.
 II., 177, 3.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P.
 II., 299, 15.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 261, 1.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 164, 10.
 नित्यं नैमित्तिकं काम्यं V. I., P. I.,
 268, 10.
 नित्यं नैमित्तिकं चैव V. I., P. I.,
 287, 14.
 नित्य-नैमित्तिकानां च V. II., P. II.,
 198, 15.
 नित्यो नैमित्तिकश्चैव V. I., P. I.,
 94, 6.
 नित्यमुद्धृतपाणिः स्यात् V. I., P. I.,
 152, 11.
 नित्यमन्नप्रदस्यापि V. I., P. II.,
 256, 20.
 नित्यमभोज्यं केश- V. II., P. I.,
 137, 13.
 नित्यमास्यं शुचि स्त्रीणां V. II., P.
 I., 191, 7.
 नित्यं योगपरो विद्वान् V. I., P. II.,
 342, 16.
 नित्यं यावच्छिक्तं चैव V. I., P. I.,
 279, 15.
 नित्यं शुद्धः कारुहस्तः V. II., P. I.,
 190, 12.
 नित्यभ्रातृ त्वजेदेतान् V. I., P. I.,
 388, 15.
 नित्यभ्रातृ तद्विदं V. I., P. I.,
 387, 17.
 नित्यभ्रातृऽर्घ्य-गन्धाद्यैः V. I., P. I.,
 388, 11.
 नित्येषु शुद्धेः प्राधान्यात् V. I., P.
 I., 63, 5.
 नित्यः संकीर्त्यते नाम्ना V. I., P. I.,
 95, 2.
 निद्रालुः कूरकृद्बुधो V. II., P. II.,
 215, 1.
 निद्रा तन्द्रा V. I., P. I., 42, 10.
 निधायाभिमुपार्थांसां V. II., P. I.,
 150, 9.

- निन्दको द्विज-देवानां V. II., P. II., 221, 18.
- निन्दितेभ्यो धनादानं V. II., P. II., 137, 14.
- निन्दितेभ्यो धनादानं V. II., P. I., 17, 9.
- निन्दैहि लक्षणैर्युक्ता V. II., P. I., 4, 14.
- निन्द्यैव लोके भवति V. II., P. I., 36, 8.
- निनीषुः कुलमुत्कर्षम् V. I., P. II., 74, 9.
- निनीषन् इण्ड-शिक्ष्यादि V. I., P. II., 160, 4.
- निपातयति यो गा वै V. II., P. I., 262, 2.
- निपाते सहस्रम् V. II., P. I., 456, 10.
- निपात्य सञ्चरेत्सर्वं V. II., P. I., 257, 17.
- निबद्धशिख-कच्छस्तु V. I., P. I., 234, 12.
- निमज्जतश्च मस्त्यादान् V. I., P. II., 387, 8.
- निमन्त्रणीयाः श्राद्धेषु V. I., P. II., 359, 17.
- निमन्त्रितेषु विप्रेषु V. I., P. II., 257, 2.
- निमित्तेष्वेषु सर्वेषु V. I., P. I., 240, 3.
- निमज्जितस्य विप्रस्य V. I., P. II., 257, 4.
- निमित्तान्तरतः V. I., P. II., 331, 17.
- निमन्त्रयतीत ज्यवरान् V. I., P. II., 360, 13.
- निम्लोचेद्वाप्यविज्ञानात् V. II., P. II., 147, 15.
- नियुक्तो मूर्धनि V. I., P. II., 342, 10.
- नियोगादुपवासेन V. II., P. I., 426, 5.
- नियमा गुरुशुश्रूषा-V. II., P. I., 116, 6.
- नियमा गुरुशुश्रूषा- V. II., P. II., 169, 11.
- नियमाचारसक्तानां V. II., P. II., 210, 9.
- नियमातिक्रमे तस्य V. II., P. I., 35, 4.
- निवर्तेष्वप्रमत्तस्तु V. I., P. II., 182, 9.
- नियम्य प्रयतो वाचम् V. I., P. II., 42, 2.
- निराकाङ्क्षीकृते मन्त्रे V. I., P. I., 300, 7.
- निरङ्गुलं गृह्णित्वा तु V. I., P. II., 403, 1.
- निर्गुणः सहसा क्रोधात् V. II., P. II., 61, 11.
- निराचारस्य विप्रस्य V. II., P. I., 446, 10.
- निर्णोदः सर्वपापानां V. II., P. II., 193, 4.
- निरोधनेन बन्धेन V. I., P. I., 455, 14.
- निर्वृत्तं ज्ञातिमरणं V. I., P. II., 235, 17.
- निर्वोषं सुहृदं भार्यो V. II., P. II., 222, 2.
- निर्दिष्टफलभोक्ता हि V. I., P. I., 452, 11.
- निर्दिष्ट्यति तत्सर्वम् V. I., P. II., 196, 17.
- निरुद्धांशफलं स्वधे V. II., P. II., 276, 14.

निरुद्धांशसमी भोगो V. II., P. II., 276, 15.	विवेदयेत् प्रयत्नेन V. I., P. I., 467, 14.
निर्भयाः प्रतिपद्यन्ते V. I., P. I., 474, 18.	निवारयति पापात्मा V. I., P. I., 179, 7.
निरामिषं सकृद्भुक्त्वा V. I., P. II., 360, 9.	निवर्तितानि कर्माणि V. I., P. I., 137, 10.
निराशाः पितरो यान्ति V. I., P. I., 363, 8.	निवेद्य गुरवे V. I., P. II., 43, 1.
निराशाः पितरस्तेषां V. I., P. II., 435, 9.	निवेद्य गुरवेऽग्नीयात् V. I., P. II., 42, 15.
निर्वपेत्तु पुरोडाशं V. II., P. II., 151, 15.	निवेद्यैवाऽपसव्येन V. I., P. II., 466, 20.
निर्वपेदन्न पिण्डांस्त्रीन् V. I., P. II., 326, 6.	निवासराजानि प्रेते V. I., P. II., 252, 11.
निर्वासं कारयेद्विप्रं V. II., P. II., 12, 14.	निश्चयार्थं विबुद्धानां V. I., P. I., 138, 8.
निर्वर्त्य वृद्धितन्त्रं तु V. I., P. II., 454, 18.	निश्चलः स्थाणुभूतश्च V. I., P. II., 163, 6.
निर्वासयति यो विप्रं V. I., P. I., 403, 6.	निःशब्दं देशमास्याय V. I., P. I., 41, 2.
निर्लेपं काश्यपं भाण्डम् V. II., P. I., 174, 11.	निःश्वस्य प्रतिगच्छन्ति V. I., P. II., 324, 2.
निरस्य तु पुमान् शुक्रम् V. I., P. II., 244, 21.	निषेककाले सोमे च V. I., P. II., 301, 6; 404, 1.
निर्हस्य तु व्रती प्रेतान् V. I., P. II., 278, 5.	निष्कृतिं व्यवहारार्थं V. II., P. I., 232, 17.
निर्होमा निर्वषट्काराः V. II., P. II., 229, 18.	निषेकादीनि कर्माणि V. II., P. I., 319, 1.
निर्वीतिन मनुष्याणां V. I., P. I., 351, 7.	निषेकादीनि कर्माणि V. I., P. I., 331, 1.
निवृत्तप्रतिबन्धं तु V. II., P. II., 276, 13.	निषेकादिमहानान्ताः V. I., P. II., 19, 6.
निवेदयति चात्मानं V. I., P. I., 372, 12.	निष्कालको V. II., P. II., 89, 14.
	निष्कालको घृताभ्यक्तो V. II., P. I., 813, 20.
	निष्कान्ताः कीटयोनिभ्यः V. II., P. II., 243, 15.

- निष्णातः सर्वविद्यासु V. I., P. II., 341, 16.
- निषिद्धमन्त्र-V. II., P. II., 114, 13.
- निषिद्धान्नं तु यो भुङ्क्ते V. II., P. II., 252, 10.
- निनिद्धवस्तुभोगेन V. II., P. II., 240, 1.
- निष्पीडयति यो विप्रः V. I., P. I., 363, 1.
- निष्पीड्य स्नानवस्त्रं वै V. I., P. I., 320, 1.
- निष्पावाश्चात्र शोभनाः V. I., P. II., 374, 10.
- निष्पावांस्तु विशेषेण V. I., P. II., 374, 4.
- निष्कलं तु भवेत्तस्य V. II., P. I., 37, 18.
- निःसृतानां V. II., P. II., 194, 4.
- निः सन्दिग्धे परिज्ञाते V. II., P. I., 167, 8.
- निस्तीर्यतामथात्मानं V. II., P. I., 198, 6.
- निस्पृहोऽन्यत्र गत्वैव V. I., P. II., 160, 12.
- निसर्गषण्डो वध्निश्च V. I., P. II., 76, 3.
- निःसावयेद्धस्तजलम् V. I., P. I., 432, 2.
- निहत्य क्षत्रियं मोहात् V. II., P. I., 95, 19.
- नीचद्रुमा महाकक्षा V. I., P. I., 457, 6.
- नीयते बाम्बमार्गेण V. II., P. II., 268, 12.
- नीरसान्यपि सर्वाणि V. I., P. II., 376, 15.
- नीलीसारु, यदा भिन्द्याद् V. II., P. II., 145, 8.
- नीलपर्वते V. I., P. II., 305, 15.
- नीलीमध्ये तु गच्छेद्वा V. II., P. II., 145, 6.
- नीलीरक्तेन वस्त्रेण V. II., P. II., 145, 11.
- नीलीरक्तं यदा वस्त्रं V. II., P. II., 144, 10.
- नीलरुद्रं तथैवेन्द्र-V. II., P. II., 159, 10.
- नीर्वि विसृज्य V. I., P. I., 241, 7.
- नुद पापानि सर्वाणि V. I., P. I., 255, 3.
- नृणां श्राद्धे सदा प्रीताः V. I., P. II., 326, 11.
- नृदुर्गे गिरिदुर्गे च V. I., P. I., 464, 6.
- नृशंस-राज-रजक-V. II., P. I., 381, 5.
- नृशंस-राज-रजक-V. I., P. II., 384, 19.
- नृपाणां परमो धर्मः V. I., P. I., 452, 10.
- नृपतिः शासकः प्रोक्तः V. II., P. II., 210, 12.
- नृपस्य वृद्धवैद्यस्य V. II., P. II., 146, 3.
- नैकग्रामीणमतिथिं V. I., P. I., 399, 8.
- नैकोऽध्वनं प्रपद्येत V. I., P. II., 133, 11.
- नैकयाऽपि विना कार्यम् V. I., P. II., 116, 13.

- नैक वस्त्रो दृष्टमध्यो V. I., P. I.,
424, 2.
- नैकवस्त्रः प्रवर्तते V. I., P. I.,
265, 11.
- नैकः आरुह्यं कुर्यात् V. I., P.
II., 469, 1.
- नैकहस्तेन च जलं V. I., P. I.,
426, 2.
- नैतन्मम मतं यस्मात् V. I., P. II.,
97, 15.
- नैतन्मम मतं यस्मात् V. II., P. II.,
42, 8.
- नैताभ्यां सदृशो मन्त्रो V. I., P. I.,
372, 2.
- नेतरेषाम् V. I., P. II., 261, 3.
- नेत्ररोगी भवेत् प्रेक्ष्य V. II., P.
II., 272, 1.
- नेत्ररोगो भवेत्तस्य V. II., P. II.,
248, 14.
- नैतयोरन्तरं किञ्चित् V. I., P. I.,
201, 6.
- नैत्येके नास्त्यनध्यायो V. I., P. I.,
348, 12.
- नैतैरपूतैर्विधिवत् V. I., P. II.,
81, 16.
- नैनः किञ्चिद्वामोति V. I., P. II.,
81, 9.
- नैवं स्वयं तदभीयात् V. I., P. I.,
403, 15.
- नैमित्तिके काल-कामौ V. I., P. II.,
403, 18.
- नैमित्तिकं तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
470, 11.
- नैमित्तिकं भर्षजातं V. II., P. I.,
7, 8.
- नैमित्तिकानि कार्याणि V. I., P. II.,
470, 6.
- नैमित्तिकानां सर्वेषां V. II., P. II.,
195, 18.
- नैमित्तिकं समाख्यातं V. II., P. I.,
7, 1.
- नैर्कृतं वा V. II., P. II., 126,
11.
- नैर्कृती दिशमातिष्ठेत् V. II., P. I.,
313, 4; 314, 14.
- नैर्कृत्यामिषुविक्षेपम् V. I., P. I.,
224, 13.
- नैव केनच नाऽऽप्यं V. I., P. I.,
203, 21.
- नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I.,
214, 12.
- नैव गच्छति कर्तारं V. II., P. I.,
214, 17.
- नैवातिशीतो नात्युष्णः V. I., P. I.,
456, 16.
- नैवाददीत पाथेयं V. I., P. II.,
195, 8.
- नैवेद्यं तु त्रयोदश V. I., P. I.,
368, 9.
- नैव नन्दादि वज्र्यं स्यात् V. I., P.
II., 322, 13.
- नैवान्ये प्राणिनः केचित् V. II., P.
II., 208, 14.
- नैव पौत्रेण कर्तव्यं V. I., P. II.,
462, 17.
- नैवेशिकानि च ततः V. I., P. I.,
468, 19.
- नैव इमशानोपवन-V. I., P. II.,
102, 8.
- नैवास्ति किञ्चित्कर्तव्यम् V. I., P.
II., 177, 7.
- नैवासौ भोजयेच्छास्त्रे V. I., P. II.,
424, 12.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. II., P. I.,
205, 7.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P. II.,
254, 3.
- नैष्ठिकानां वनस्थानां V. I., P.
II., 254, 7.

- नैष्ठिको ब्रह्मचारी तु V. I., P. II.,
 48, 3.
 नोच्छिष्टां ग्राहयेदाज्यं V. I., P.
 I., 424, 15.
 नोच्छिष्टो घृतमाद्यात् V. I., P. I.,
 425, 3.
 नोच्छिष्टं तत्पवित्रं तु V. I., P. I.,
 248, 14.
 नोच्छिष्टो न दिवा सुप्यात् V. I., P.
 I., 443, 15.
 नोत्तरदनुपस्पृश्य V. I., P. I., 240, 8.
 नोत्तरापरा- V. I., P. I., 442, 11.
 नोत्तरीयमधः कुर्यात् V. I., P. I.,
 263, 4.
 नोत्पादकः प्रजाभागी V. II., P. I.,
 44, 17.
 नोदकेन न वा वाचा V. I., P. II.,
 92, 20.
 नोदकुम्भहस्तो V. I., P. I., 329, 10.
 नोदकेषु न पात्रेषु V. I., P. I.,
 352, 18.
 नोदुरेच ततः प्राज्ञो V. I., P. II.,
 38, 12.
 नोद्वेष्टे कपिलां कन्यां V. I., P.
 II., 55, 12.
 नोपाकर्म तदा कुर्यात् V. II., P. II.,
 129, 9.
 नोपतिष्ठति तत्तोयं V. I., P. I.,
 352, 19.
 नोपतिष्ठति तद्वारि V. I., P. I.,
 353, 4.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. II., P. I.,
 22, 18.
 नोपतिष्ठति तत्सर्वम् V. I., P. II.,
 224, 14.
 नोपतिष्ठन्ति ये सन्ध्यां V. I., P. I.,
 301, 16.
 नोपयच्छेत् तां प्राज्ञः V. I., P. II.,
 67, 18.
 नोपरुन्ध्याद्रजस्वलां V. I., P. II.,
 78, 9.
 नोपरुद्धः V. I., P. I., 224, 6.
 न्यूनधिकं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 233, 1.
 न्यायतो यस्तु भिक्षाशी V. I., P. II.,
 189, 2.
 न्याय्यः प्रतीक्षितुं भ्राता V. I., P.
 II., 355, 17.
 न्यास इति ब्रह्मा V. I., P. II.,
 176, 7.
 न्यासेन तु भवेत्सोऽपि V. I., P. I.,
 368, 1.
 न्यासापहारी V. II., P. II.,
 258, 6.
 न्यासापहर्ता नरकात् V. II., P. II.,
 255, 16.
 न्यासापहर्ता मित्रघ्नश्च V. II., P. II.,
 222, 1.
 न्यस्तमन्त्रं V. I., P. I., 419, 14.
 न्युप्य पिण्डान् पितृभ्यस्तु V. I., P.
 II., 432, 2.
 न्यस्यपात्रं तु भुञ्जीत V. I., P. I.,
 417, 6.

प.

- पङ्क्तिभेदी वृथापाकी V. II., P. I.,
 449, 20.
 पंगुरेव तथा ज्ञेयः V. II., P. II.,
 260, 15.
 पङ्गवः पादहीनाश्च V. II., P. II.,
 232, 13.
 पङ्गवन्धो बधिरः कुष्ठी V. II., P. II.,
 245, 1.
 पङ्गवन्ध-बधिरा मूकाः V. I., P. I.,
 189, 6.
 पञ्चक्रोशं गयाक्षेत्रं V. I., P. II.,
 307, 16.

- पञ्चगुञ्जात्मको माषो V. II., P. I.,
 27, 7.
 पञ्चाभिर्धूमपो वा द्याव् V. I., P. II.,
 144, 10.
 पञ्चाभिरप्यधीयानो V. I., P. II.,
 341, 8.
 पञ्च ग्रासान् महामौनं V. I., P. I.,
 427, 16.
 पञ्चगव्यं च तस्योक्तं V. II., P. II.,
 82, 3.
 पञ्चगव्यं न्यसेत्तत्र V. II., P. II.,
 154, 5.
 पञ्चगव्यं पिबेद् गोघ्नो V. II., P. I.,
 242, 20.
 पञ्चगव्यं पिबेत् प्रातः V. II., P. I.,
 439, 7.
 पञ्चगव्याशनो नित्यं V. II., P. I.,
 253, 14.
 पञ्चचूडा अङ्गिरसः V. I., P. II.,
 29, 1.
 पञ्च चाभ्यधिकं कृत्वा V. II., P. II.,
 35, 19.
 पञ्च तस्य प्रणश्यन्ति V. II., P. I.,
 378, 4.
 पञ्चत्वं तस्य जानीयात् V. I., P. II.,
 325, 6.
 पञ्चैतान् विस्तरो हन्ति V. I., P. II.,
 364, 2.
 पञ्चदशग्रासं पौर्णमास्यादि V. II., P. I.,
 300, 10.
 पञ्चदशो पुष्टिः V. I., P. II., 318, 3.
 पञ्चदशाहं वैद्व्यस्य V. I., P. II.,
 209, 20.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 158, 1.
 पञ्चदश्यां चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 282, 1.
 पञ्चदश्यां च धर्मिष्ठं V. I., P. II.,
 111, 4.
 पञ्चदशरात्रेण V. I., P. II.,
 205, 1.
 पञ्चधा च चतुर्धा च V. II., P. I.,
 43, 1.
 पञ्चधा विप्रतिपत्तिः V. I., P. II.,
 97, 1.
 पञ्चधा संभृतः कायो V. I., P. II.,
 292, 7.
 पञ्चनखविष्णुवाशने V. II., P. I.,
 392, 5.
 पञ्चानां तु त्रयो धर्म्याः V. I., P. II.,
 87, 7.
 पञ्चानां महतामेषां V. I., P. I., 383, 17.
 पञ्च पञ्चनखा भक्ष्याः V. I., P. II.,
 389, 3.
 पञ्च पिण्डान् समुद्धृत्य V. I., P. I.,
 270, 4.
 पञ्चाऽपाने दशैकस्मिन् V. I., P. I.,
 229, 11.
 पञ्चाऽपाने मृशो योज्याः V. I., P. I.,
 229, 8.
 पञ्चभिः स्नापयित्वा तु V. II., P. I.,
 170, 9.
 पञ्चमे च तथा भागे V. I., P. I.,
 378, 2.
 पञ्चमे चार्थवचने V. I., P. I.,
 470, 8.
 पञ्चमात्सप्तमादूर्ध्वं V. I., P. II.,
 60, 9; 61, 5.
 पञ्चमे पुर्मांसः V. I., P. II.,
 317, 15.
 पञ्चभीप्रभृतिषु V. I., P. II.,
 322, 4.
 पञ्चमी मादपक्षात् V. I., P. II.,
 61, 1.
 पञ्चमी मादतः V. I., P. II., 61, 12.
 पञ्चभ्योरन्तरे दद्यात् V. I., P. II.,
 323, 10.

- पञ्चम्याऽऽचमनं दद्यात् V. I., P. I.,
368, 5.
- पञ्चमीं वामजानौ तु V. I., P. I.,
367, 13.
- पञ्चमे सप्तमे चैव V. I., P. II.,
61, 8.
- पञ्चयज्ञान् कुर्वीत V. I., P. II.,
210, 10.
- पञ्चयज्ञविधानं च V. I., P. II.,
211, 7.
- पञ्चयज्ञास्तु यो मोहात् V. I., P. I.,
413, 14.
- पञ्चाद्रौ भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
415, 11.
- पञ्चरात्रं तु नाऽभूयात् V. II.,
P. I., 323, 4.
- पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I.,
68, 12.
- पञ्चरात्रं निराहारा V. II., P. I.,
164, 6.
- पञ्चरात्रं पिबेत् पीत्वा V. II., P. I.,
444, 2.
- पञ्चाद्रौ भोजनं कुर्यात् V. I., P. I.,
417, 1.
- पञ्च वा एते महायज्ञाः V. I., P. I.,
11, 11.
- पञ्चसूना गृहस्थस्य V. I., P. I.,
380, 2.
- पञ्चस्वेतेषु चाऽऽचामेत् V. I., P. I.,
240, 11.
- पञ्चस्वापस्तु नारीणां V. I., P. II.,
91, 9.
- पञ्चाहे तु चरेत्कुच्छं V. II., P. I.,
29, 8.
- पण्डितस्यापि शूद्रस्य V. II., P. I.,
328, 14.
- पन्थानश्च विहाय गच्छन्ति V. II., P. I.,
187, 6.
- पक्वान्मौषधं तैलं V. II., P. II.,
112, 21.
- पक्वमापस्तु गृह्णीयात् V. I., P. II.,
195, 9.
- पक्सस्या हि पृथिवी V. I., P. I.,
456, 15.
- पक्षे गते चाप्यभूयात् V. I., P. II.,
143, 11.
- पक्षि-गन्धौषधि- V. II., P. II.,
112, 12.
- पक्षि-गन्धौषधीनां च V. II., P. II.,
111, 5.
- पक्षिजग्धं गवाघ्रातम् V. II., P. I.,
137, 8.
- पक्षिणां V. II., P. II., 138, 4.
- पक्षिणां पोषको यश्च V. I., P. II.,
351, 7.
- पक्षिणः प्रेतरूपेण V. II., P. I.,
21, 19.
- पक्षिण्यसपिण्डे V. I., P. II., 251,
5.
- पक्षादौ च रवौ षष्ठ्याम् V. I., P. I.,
252, 11.
- पक्षि-वृद्धि-मृग-व्याल- V. II., P. II.,
270, 15.
- पक्षान्तरेऽपि कन्यास्ये V. I., P. II.,
321, 9.
- पक्षत्रयेऽतिकृच्छं स्यात् V. II., P. I.,
424, 9.
- पक्षे पक्षे समभूयात् V. I., P. II.,
145, 8.
- पक्षयोरुभयो राजन् V. I., P. I.,
355, 14.
- पक्षहोमानथो कृत्वा V. I., P. I.,
315, 5.
- पतिघ्नी तु विशेषेण V. II., P. I.,
353, 10.
- पतिघ्नश्च सुवासिन्यः V. I., P. II.,
75, 4.

- पण्येषु चैव सर्वेषु V. I., P. II.,
 263, 4.
 पट्टं लेपनं चैव V. II., P. II.,
 262, 13.
 पतित- V. II., P. II., 138, 20,
 पतितचण्डाल-V. I., P. I., 277, 9.
 पतिताभिश्चिताभिश्च V. I., P. II.,
 286, 16.
 पतिताभेश्चिताभेश्च V. II., P. I.,
 193, 1.
 पतितोत्पन्नः पतितो भवति V. II., P.
 I., 29, 3.
 पतितां तु द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
 328, 13.
 पतिता-ऽन्त्यस्त्रियो गत्वा V. II., P.
 I., 307, 15.
 पतितानां न दाहः स्यात् V. I., P. II.,
 226, 9.
 पतितानां न दाहः स्यात् V. II., P. I.,
 20, 8; 21, 13.
 पतितां पङ्कमग्रां वा V. II., P. I.,
 246, 8.
 पतितां पङ्कमग्रां च V. II., P. I.,
 248, 1.
 पतित्यज्ञानतो विप्रो V. II., P. I.,
 117, 15.
 पतित्यर्थं शरीरस्य V. I., P. II.,
 113, 9.
 पतितोऽर्थहीनो V. II., P. I.,
 38, 8.
 पतितं याजयित्वा तु V. II., P. II.,
 206, 1.
 पतितैर्दुषिते कूपे V. II., P. I.,
 153, 19.
 पतितास्ते प्रकीर्तिताः V. II., P. I.,
 20, 6.
 पतितस्तु भवेद्विप्रः V. II., P. II.,
 145, 3.
 पतितसावित्रीकः V. II., P. II.,
 121, 2.
 पतितस्तस्मिन्नादेव V. I., P. I.,
 403, 7.
 पत्नी पुत्रस्तथा पौत्रो V. I., P. II.,
 468, 7.
 पत्नीबहुत्वे V. II., P. II.,
 237, 3.
 पत्नी योक्त्वं यथेष्टं वन्ते V. I., P.
 II., 170, 3.
 पत्नी-श्रोत्रिय-याज्याश्च V. I., P. I.,
 383, 13.
 पत्न्याः पुत्रस्य तत्पुत्र-V. I., P. II.,
 467, 5.
 पत्न्यै प्रजार्थी दद्यात् V. I., P. II.,
 438, 4.
 पत्न्यभावे तु सोदरः V. I., P. II.,
 462, 19.
 पतिमत्याः स्त्रिया लोके V. II., P. I.,
 37, 13.
 पत्या चैकेन कर्तव्यं V. I., P. II.,
 456, 17.
 पत्यन्तपुरोहितादिभ्यः V. I., P. I.,
 450, 16.
 पतेर्बहुविधं शस्त्रं V. I., P. I.,
 475, 11.
 पयनाशकः V. II., P. II.,
 237, 12.
 पतना-ऽनाशकश्चैव V. II., P. I.,
 424, 18.
 पतन्त्याचामतो यांश्च V. I., P. I.,
 245, 10.
 पतनात् जायते यस्मात् V. I., P. I.,
 185, 9.
 पतिव्रता धर्मपत्नी V. I., P. II.,
 438, 14.
 पतिर्लोके न सा याति V. II., P. I.,
 350, 12.

- पत्रपुटके वा V. I., P. II., 405,
 14.
 पत्रं पुष्पं फलं वाऽपि V. I., P. II.,
 37, 6.
 पत्रैर्मतः पत्रकृच्छ्रः V. II., P. II.,
 181, 12.
 पत्रशाकं शिखी हत्वा V. II., P. II.,
 255, 7.
 पतिं हित्वाऽपकृष्टं स्वम् V. II., P. I.,
 36, 7.
 पदाति-नागबहुला V. I., P. I.,
 457, 12.
 पदातीनां क्षमा भूमिः V. I., P. I.,
 457, 8.
 पशतु यस्ताडयति V. II., P. II.,
 247, 15.
 पदातिबहुला सेना V. I., P. I.,
 457, 9.
 पशुस्तोभाः V. II., P. II., 157, 4.
 पद्माक्षकैश्च रुद्राक्षैः V. I., P. I.,
 308, 18.
 पद्माक्षैर्दशलक्षं तु V. I., P. I., 309,
 8.
 पद्मोदुम्बर-बिल्वानां V. II., P. I.,
 317, 17.
 पद्मेन चैव व्यूहेन V. I., P. I.,
 458, 13.
 पद्मानि चाक्षसूत्रं च V. I., P. II.,
 158, 9.
 पद्म-बिल्वा-ऽर्क-धन्तूर- V. I., P. II.,
 393, 14.
 पद्मस्य मुकुलाकारं V. I., P. I.,
 266, 12.
 पयो धृतं वाऽऽमरणात् V. II., P. II.,
 83, 2.
 पयो-दधि-धृतैः कुर्यात् V. I., P. I.,
 381, 16.
 पयो दधि च मद्यं च V. I., P. I.,
 484, 16.
 पयो-दधि-विकारादि- V. II., P. I.,
 144, 15.
 पयः पिबेच्छुक्लपक्षे V. I., P. II.,
 144, 11.
 पयः पिबेत् त्रिरात्रेण V. II., P. I.,
 442, 18.
 पयः पिबेन्निरात्रं वा V. II., P. I.,
 88, 8.
 पयः-पायसा-ऽपूपानां V. II., P. II.,
 117, 13.
 पयोभक्षणं V. II., P. II., 108,
 20.
 पयोशी पञ्चगव्याशी V. II., P. I.,
 253, 3.
 पयसा वाऽपि मासेन V. II., P. II.,
 106, 13.
 पराकेण विशुद्धिः स्यात् V. II., P. I.,
 106, 19; 309, 4.
 पराके तप्तकृच्छ्रे च V. II., P. II.,
 200, 2.
 पराक-तप्तकृच्छ्राणां V. II., P. II.,
 198, 17.
 पराकं तत्र कुर्वीत V. II., P. II.,
 119, 1.
 पराकृताः शरा यस्मात् V. I., P. I.,
 74, 4.
 पराकत्रयसंयुक्तम् V. II., P. II.,
 129, 10.
 पराको नाम कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I.,
 32, 5.
 पराकमय वा कुयुः V. II., P. II.,
 106, 7.
 परकीयनिपानेषु V. I., P. I.,
 270, 3.
 पराकस्त्वर्धमासे स्यात् V. I., P. I.,
 29, 9.

- परिक्षीण- V. II., P. II., 237, 7.
 परीक्षिताः स्त्रियश्चैनं V. I., P. I.,
 471, 11.
 परीक्षा देवताः सर्वाः V. I., P. I.,
 449, 6.
 परीक्ष्य धर्मविदुष्या V. II., P. I.,
 131, 20.
 परिक्रमो ब्राह्मणस्य V. I., P. II.,
 98, 16.
 परिच्युतेषु च स्नानात् V. I., P. I.,
 243, 11.
 परं चैव लघुं मन्येत् V. II., P. II.,
 187, 13.
 परिचारका एकादश्याम् V. I., P. II.,
 317, 2.
 परिचर्यात्मकं कर्म V. I., P. I.,
 86, 8.
 परिचारेषु यद्वत्तं V. I., P. I.,
 189, 4.
 पर्जन्यवर्षणाद्भूमेः V. II., P. I.,
 194, 12.
 पराजयश्च सङ्ग्रामे V. I., P. I.,
 460, 3.
 पर्णोदुम्बर-राजीव- V. II., P. II.,
 180, 7.
 पर्णमूले भवेद् व्याधिः V. I., P. I.,
 434, 16.
 परिणीय सगोत्रां तु V. I., P. II.,
 72, 13.
 पर्णाक्षी V. I., P. II., 144, 5:
 परतो दशरात्राच्चेत् V. I., P. II.,
 452, 2.
 परतः परतो ऽशुद्धिः V. I., P. II.,
 265, 21.
 परितो ब्रजते नित्यं V. I., P. II.,
 201, 14.
 परितुष्टेन भावेन V. I., P. I.,
 177, 17.
 परित्यक्ता ऽऽचरेत् पापं V. II.,
 P. I., 35, 2.
 परित्यागस्तपो दानम् V. II., P. I.,
 428, 14.
 परित्यजेदर्थ-कामौ V. I., P. I.,
 220, 9.
 परित्यज्जरांचैनां विभृयात् V. II.,
 P. I., 337, 12.
 परित्याज्याः स्वर्ग्या भार्या V. I.,
 P. I., 129, 17.
 परित्यजन्ति ये मोहात् V. I., P. II.,
 165, 9.
 परंध्यहं वायुभक्षः V. II., P. II.,
 170, 12.
 परपाकनिवृत्तस्य V. II., P. I.,
 446, 9.
 परोपतापनं V. II., P. II., 213, 1.
 परपत्नी तु या स्त्री स्यात् V. I.,
 P. I., 325, 10.
 परोपदिष्टज्ञानेन V. II., P. II.,
 240, 2.
 परिपूर्णकलत्वाच्च V. I., P. II.,
 201, 13.
 परः परमहंसस्तु V. I., P. II., 174,
 2.
 परपूर्वापतिः स्तेनः V. I., P. II.,
 349, 4.
 परपूर्वांश्च भार्यांश्च V. I., P. II.,
 249, 19.
 परपूर्वांश्च भार्यांश्च V. I., P. II.,
 250, 1.
 परपूर्वांश्च च स्त्रीषु V. I., P. II.,
 250, 5.
 परापवादसन्तुष्टः V. II., P. II.,
 220, 12.
 परंयसि प्रसक्ता च V. II., P. II.,
 269, 7.
 परवाधाकरं दानं V. I., P. I.,
 182, 4.

- परिबोधत् परिच्छेदात् V. I., P. II., 201, 12.
- परिश्रुतामधःशब्दां V. I., P. II., 112, 13.
- परिश्रुतामधःशब्दां V. II., P. I., 354, 11.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II., 234, 5.
- परमेकाहमा वर्षात् V. I., P. II., 232, 20.
- परं मानुर्निजाया यत् V. I., P. I., 14, 20.
- परामर्शं जैमिनिः V. I., P. I., 56, 9.
- परमहंसा न वण्डधराः V. I., P. II., 200, 10.
- पर्यटेत् पृथिवीं नित्यं V. I., P. II., 178, 16.
- पर्याप्तभोगा धर्मिष्ठाः V. I., P. II., 87, 2.
- परियष्टा याजकः V. II., P. I., 49, 3.
- पर्युषितभोजी V. II., P. II., 258, 5.
- पर्यस्तदर्शानास्तीर्थे V. I., P. II., 415, 16.
- परुःखदायिनो V. II., P. II., 247, 2.
- परिदायी दाता V. II., P. I., 49, 2.
- परदारगामी V. II., P. II., 269, 18.
- परदारान् न गच्छेत् V. I., P. II., 102, 13.
- परदारान् न गच्छेत् V. I., P. II., 102, 13.
- परदारान् हरन्तश्च V. II., P. I., 21, 4.
- परदारान् हरन्तश्च V. I., P. II., 226, 3.
- परदारोपसेवा च V. II., P. II., 212, 8.
- परदाराभिगामी च V. II., P. II., 271, 12.
- परदाराभिगमने V. II., P. II., 265, 7.
- परदाराभिगमनम् V. II., P. II., 99, 17.
- परदाराभिगो मोहात् V. I., P. II., 357, 5.
- परदाराभिगमर्शं तु V. II., P. II., 266, 9.
- परदाररताः केचित् V. II., P. II., 219, 12.
- परदाररतिः पुंसाम् V. I., P. II., 102, 14.
- परदाररतश्चैव V. II., P. II., 220, 11.
- परदारेषु ये चापि V. II., P. II., 272, 7.
- परद्रव्याण्यभिधायन् V. II., P. II., 229, 2.
- परद्रव्याण्यभिधायन् V. II., P. II., 214, 5.
- परद्रव्यापहारी च V. II., P. II., 261, 14.
- परद्रव्यापहारी V. II., P. II., 259, 2.
- परद्रव्येष्वभिध्यानं V. II., P. II., 212, 3.
- परार्तिरताः V. II., P. II., 247, 3.
- परतश्चक्राय V. I., P. I., 369, 17.
- परित्रिते शुचौ देशे V. I., P. II., 398, 16.
- पर्वाण्येतानि राजेन्द्र V. I., P. II., 102, 2.

- पर्वण्यौदधिके कुर्युः V. I., P. II.,
 128, 3.
 पर्वण्यौदधिके कुर्युः V. I., P. II.,
 128, 7.
 परिवर्त्तिता V. II., P. II., 100,
 1.
 परिवर्त्तिता चानुजेन V. II., P. I.,
 16, 4.
 परिवर्त्ता तथा लोके V. II., P. II.,
 34, 7.
 परिवर्त्ति-परीवृत्त- V. II., P. I.,
 50, 17.
 परिवर्त्तिः परीवृत्ता V. I., P. II.,
 359, 9.
 परिवर्त्तिः परिवर्त्ता च V. II., P. I.,
 49, 20.
 परिवर्त्तिः परिवर्त्ता च V. II., P. I.,
 49, 17.
 परिवर्त्ता स विज्ञेयः V. I., P. II.,
 354, 6.
 परिवर्त्तिज्येष्ठः V. II., P. I., 49,
 2.
 परवर्त्तिविनाशाय V. II., P. II.,
 239, 10.
 पर्वताग्रे नदीतीरे V. I., P. I., 266, 4.
 पर्वार्त्तिक्रमकारी तु V. II., P. II.,
 227, 13.
 पर्वतनिकुञ्जेषु V. I., P. II., 355,
 4.
 पर्वमैथुनी V. II., P. II., 269, 17.
 परिवर्दनं V. II., P. II., 100, 1.
 परिवर्दनी कन्या V. II., P. I., 49,
 2.
 परिव्राजका अपि V. I., P. II.,
 189, 15.
 पर्ववर्जं व्रजेच्चैनां V. I., P. II.,
 99, 2.
 परिविविदानः कृष्ण- V. II., P. I.,
 50, 6.
 परिवर्षणं प्रशस्तं हि V. I., P. II.,
 417, 14.
 परिवर्षयेत्तु प्रयतः V. I., P. II.,
 419, 12.
 परेषां चेतसः क्लेश- V. II., P. II.,
 239, 14.
 परिषत्त्वं न तेषां स्यात् V. II., P. I.,
 209, 18.
 परिषत्सम्पदश्चैव V. II., P. I., 236,
 13.
 पर्वत्तं संचिन्त्य तत् सर्वं V. II.,
 P. I., 236, 15.
 परेषु पापचित्तेषु V. I., P. I., 74, 8.
 पर्वदा कार्यते यच्च V. II., P. I.,
 3, 10.
 पर्वदि ब्रूहि तत् सर्वं V. II., P. I.,
 235, 20.
 परिवर्द्धा ब्राह्मणानां V. II., P. I.,
 231, 5.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां च V. II., P. II.,
 67, 11.
 पर्वद् या ब्राह्मणानां तु V. II., P. II.,
 74, 3.
 परेषां रसनाच्छेदी V. II., P. II.,
 248, 15.
 परिस्तृते शुचौ देशे V. I., P. II.,
 302, 4.
 परस्परदिनो मत्स्याः V. II., P. II.,
 268, 12.
 परस्परं भावयन्तः V. I., P. I., 159,
 13.
 परस्य कामदेवस्य V. I., P. I., 74,
 6.
 परस्य योषितं हत्वा V. II., P. II.,
 223, 5.
 परास्य शक्तिः V. I., P. I., 104,
 10.
 परस्त्रियं न भावेत् V. I., P. II.,
 133, 8.

- परस्वादेर्बुधा दानम् V. I., P. I., 188, 16.
- परस्वहरणं V. II., P. II., 99, 16.
- परिहृत्य ततो भूयो V. II., P. II., 244, 12.
- परहंसालिदण्डं च V. I., P. II., 164, 9.
- पलाण्डुं गृञ्जनं चैव V. II., P. I., 400, 13.
- पलाण्डोर्दश जातयः V. II., P. I., 401, 16.
- पलाण्डुं विड्वराहं च V. II., P. I., 402, 18.
- पलाण्डुं श्वेतवृन्ताकं V. II., P. I., 401, 12.
- पलद्वयं तु प्रसृतं V. II., P. I., 141, 9.
- पल्वलौघ-मृग-व्याघ्र- V. II., P. I., 281, 9.
- पलाश-खदिरा-ऽश्वत्थाः V. II., P. I., 192, 10.
- पलाश-पद्मपत्रेषु V. I., P. I., 416, 9.
- पलैः षोडशाभिर्युक्तं V. I., P. I., 194, 1.
- पलं सुवर्णाश्वत्वारः V. II., P. I., 27, 3.
- पवित्रं दक्षिणे कर्णे V. I., P. I., 222, 9.
- पवित्रं दुष्यतीत्येतत् V. II., P. I., 414, 7.
- पवित्रेष्टयाविशुद्धयन्ति V. II., P. II., 115, 15.
- पवित्रे स्थ इति मन्त्रेण V. I., P. II., 406, 3.
- पवित्रपाणिः कृत्वा तु V. I., P. I., 346, 14.
- पवित्रपाणयः सर्वे V. I., P. II., 400, 12.
- पवित्रपाणिर्दण्डी च V. II., P. II., 60, 6.
- पश्चात् कार्यानुसारेण V. II., P. I., 211, 14.
- पश्चात्तच्छोधयेत्तीर्थम् V. I., P. I., 227, 5.
- पश्चात्तु वारिणा प्रोक्ष्य V. II., P. I., 184, 14.
- पश्चात्तापो निराहारः V. II., P. I., 428, 7.
- पश्चात्तापो निवृत्तिश्च V. II., P. II., 145, 17.
- पश्चिमोत्तर-पूर्वैस्तु V. I., P. II., 280, 7.
- पश्चिमतः श्रीवत्साय V. I., P. I., 264, 17.
- पश्चिमे मुनि-गन्धर्वाः V. I., P. I., 234, 5.
- पशून् कुद्रांश्चतुर्ध्यां तु V. I., P. II., 315, 16.
- पशून् हत्वा तथा ग्राम्यान् V. II., P. I., 93, 12.
- पशूना यजेत V. I., P. I., 393, 19.
- पशूनां रक्षणं दानम् V. I., P. I., 476, 13.
- पशवश्च शृगालाश्च V. II., P. II., 217, 16.
- पश्यन्तो भगवद्द्वारं V. II., P. II., 232, 10.
- पशु-मण्डूक-नकुल- V. I., P. I., 158, 3.
- पश्चिमतः शूलाय V. I., P. I., 373, 11.
- पश्चिनां तु समासीनः V. I., P. I., 305, 12.
- पशुयोनिं समासाद्य V. II., P. II., 244, 1.
- पशून् ये विव्रजन्ति V. II., P. II., 272, 9.

पाण्डुरोगी V. II., P. II., 263, 8.
 पाण्डुरोगी गण्डमाली V. I., P. II.,
 358, 18.
 पाकयज्ञाः V. I., P. II., 17, 20.
 पाकयज्ञान्यजेन्नित्यं V. I., P. I.,
 163, 9.
 पाकयज्ञैर्महायज्ञैः V. I., P. I.,
 402, 13.
 पाकं सर्वमुपानीय V. I., P. II.,
 419, 15.
 पाटीन-रोहित-V. II., P. I., 389, 6.
 पाटीन-रोहितौ चापि V. II., P. I.,
 409, 6.
 पाठमात्रावसायी तु V. I., P. I.,
 151, 9.
 पाणिग्रहणिका मन्त्राः V. I., P. II.,
 92, 16.
 पाणिग्रहणसंस्कारः V. I., P. II.,
 98, 5.
 पाणिग्रहणसंस्कारात् V. I., P. II.,
 92, 21.
 पाणिप्रक्षालनं इत्वा V. I., P. II.,
 402, 6.
 पाणिभ्यामुपसङ्गृह्य V. I., P. II.,
 417, 6.
 पाणिं मूर्ध्नि समाधाय V. I., P. I.,
 433, 2.
 पातकादिषु सर्वेषु V. II., P. II.,
 203, 13.
 पातनं चैकशृङ्गस्य V. II., P. I.,
 267, 7.
 पाते मातुर्यथा मासं V. I., P. II.,
 239, 19.
 पातु मां सर्वतो रामो V. I., P. II.,
 187, 20.
 पातयेदितरञ्जानु V. I., P. II.,
 397, 13.
 पात्राणां चमसानां च V. II., P. I.,
 182, 2.

पात्राणि चालयेच्छास्त्रे V. I., P. II.,
 435, 11.
 पात्राणि तु दहेदमौ V. I., P. II.,
 226, 18.
 पात्राणामपि तत्पात्रं V. I., P. I.,
 185, 3.
 पात्राणि सादयित्वाऽथ V. I., P. II.,
 159, 5.
 पात्रे धनं वा पर्याप्तं V. II., P. II.,
 54, 11.
 पात्राद्वा जलमादाय V. II., P. I.,
 353, 8.
 पात्रभूतोऽपि यो विप्रः V. I., P. I.,
 188, 11.
 पात्रेभ्यो दीयते नित्यम् V. I., P. I.,
 180, 3.
 पात्रैरौदुम्बरैर्देव्यात् V. I., P. II.,
 391, 10.
 पात्रं वामकरे क्षित्वा V. I., P. II.,
 188, 5.
 पात्रं विसृजेत् V. I., P. II., 167,
 13.
 पात्रं शिलामयं ताम्रं V. I., P. II.,
 158, 4.
 पात्रेषु दर्भान्ताहिंतेषु V. I., P. II.,
 409, 9.
 पाद उत्पन्न मात्रे तु V. II., P. I.,
 265, 20.
 पादुके चापि शौचार्यं V. I., P. II.,
 158, 7.
 पादकीली स भवति V. II., P. II.,
 248, 2.
 पादेऽङ्ग-रोमवपनं V. II., P. I.,
 289, 8.
 पादाङ्गुल्योर्दशैव स्यात् V. II., P.
 I., 74, 3.
 पादौ चाऽभ्युक्षेत् V. I., P. I.,
 235, 4.

- पादं चरेद्बोधवधे V. II., P. I.,
247, 7.
- पादं चरेद्बोधवधे V. II., P. I.,
254, 1.
- पादे तु नख-रोमाणि V. II., P. I.,
264, 10.
- पादं तु शुद्रहत्यायाम् V. II., P. I.,
251, 5.
- पादेनैकेन कौन्तेय V. I., P. I.,
132, 15.
- पादोनकृच्छ्रमुद्दिष्टं V. II., P. I.,
423, 14.
- पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. I.,
231, 15.
- पादोनं क्षत्रियः कुर्यात् V. II., P. II.,
74, 10.
- पादेन पादमाक्रम्य V. I., P. II.,
424, 11.
- पादन्धूने तु गां दद्यात् V. II., P. I.,
265, 4.
- पादेन ब्राह्मणं स्पृष्ट्वा V. II., P. I.,
455, 2.
- पादेन ऋसते धर्मः V. I., P. I., 132,
5.
- पादप्रक्षालनोच्छेदेषण V. I., P. I.,
246, 6.
- पादः प्रविष्टोऽधर्मस्य V. I., P. I.,
82, 8.
- पादो बालेषु दातव्यः V. II., P. II.,
64, 7.
- पादाभ्यङ्गाम्बुशनैस्तु V. I., P. I.,
404, 2.
- पादाभ्यां धरणीं स्पृष्ट्वा V. I., P. I.,
415, 16.
- पादाभ्यां ग्रीयते विष्णुः V. I., P. I.,
250, 5.
- पाद्यं चैव तथैवाध्यै V. I., P. II.,
398, 8.
- पाद्यं तृतीयया चैव V. I., P. I.,
363, 4.
- पाद्यमाचमनीयं च V. I., P. II.,
396, 13.
- पादाविति षडुक्तानि V. II., P. I.,
265, 15.
- पादावादाय वैदयो द्वौ V. I., P. II.,
361, 12.
- पादोनं व्रतमाचष्टे V. II., P. I.,
266, 5.
- पादोनं व्रतमुद्दिष्टं V. II., P. I.,
265, 21.
- पादशौचक्रिया कार्या V. II., P. I.,
247, 12.
- पादौ शुची ब्राह्मणानां V. II., P. I.,
190, 1.
- पादोऽसम्पन्नमात्रे तु V. II., P. I.,
266, 4.
- पादहीनं चरेत् पूर्वा V. II., P. I.,
161, 7.
- पादहीने शिखावर्जे V. II., P. I.,
264, 8.
- पानमक्षाः स्त्रियश्चैव V. I., P. I.,
473, 10.
- पानीयानि पिबेद् येन V. I., P. I.,
426, 14.
- पानीयमप्यत्र तिलैर्विमिश्रं V. I., P. II.,
311, 5.
- पानसं द्राक्ष-माधुकं V. II., P. II.,
77, 17.
- पापं कृत्सितमित्याहुः V. I., P. II.,
392, 12.
- पापकृन्मुच्यते पापात् V. II., P. I.,
428, 11.
- पापकृत्थाति नरकं V. II., P. II.,
209, 13.
- पापानामनुकृपाणि V. II., P. II.,
209, 14.

- पापं निवेद्य विप्रैः V. II., P. II.,
113, 5.
- पापप्रसक्तास्तु यतः V. I., P. I.,
84, 2.
- पापयोग्यमिहस्तश्च V. I., P. II.,
351, 1.
- पापं व्रतेन संछाद्य V. I., P. I.,
187, 13.
- पापशेषान् भवति V. II., P. II.,
253, 2.
- पापेषु निरता नराः V. II., P. I.,
6, 11.
- पायसं कृसरं चैव V. II., P. II.,
228, 3.
- पापिष्ठं दुर्भंगं चान्धं V. I., P. I.,
221, 12.
- पायसं शाकमज्जं वा V. II., P. I.,
302, 1.
- पारुच्छेपं च सामानि V. II., P. II.,
159, 7.
- पार्ष-राजत-ताम्राणि V. I., P. II.,
391, 15.
- पार्थिवानां हि पात्राणां V. II., P.
I., 124, 11.
- पारदारिकचौराणाम् V. II., P. II.,
210, 11.
- पारदार्यं पारिवित्त्यं V. II., P. II.,
101, 8.
- पारम्पर्यागतो येषां V. I., P. I.,
152, 15.
- पार्वणं कुरुते यस्तु V. I., P. II.,
466, 7.
- पार्वणं चेति विज्ञेयं V. I., P. II.,
299, 16.
- पार्वणं त्वभिनिर्वर्त्य V. I., P. II.,
470, 2.
- पार्वणं तस्य कर्तव्यं V. I., P. II.,
446, 17.
- पार्वणेनैव विधिना V. I., P. II.,
318, 7.
- पारावत-कपोतौ च V. II., P. II.,
388, 11.
- पारिव्रज्यं गृहीत्वा तु V. I., P. II.,
13, 2.
- पारुष्यमनृतं V. II., P. II.,
212, 18.
- पारुष्यमनृतं चैव V. II., P. II.,
212, 5.
- पालनेनैव भूतानां V. I., P. I.,
453, 6.
- पालनेनैव भूतानां V. I., P. I.,
452, 14.
- पालनं विक्रयश्चैव V. II., P. II.,
145, 2.
- पालयिष्यति वृद्धत्वे V. I., P. II.,
305, 7.
- पालेवतैरातुकैश्च V. I., P. II.,
370, 19.
- पालाशं धारयेद्दण्डं V. II., P. I.,
301, 2.
- पालाशं पद्मपत्रं वा V. II., P. I.,
434, 8.
- पालाशेभ्योविना न स्युः V. I., P. II.,
392, 18.
- पालाशः समिधः कार्याः V. I., P. II.,
40, 5.
- पावनं सर्वभूतानां V. II., P. I.,
248, 18.
- पावमान्यः V. II., P. II., 157, 3.
- पावमानीस्तथा कौत्सं V. II., P. II.,
159, 2.
- पाशच्छेत्ता तु यस्तस्य V. II., P. II.,
24, 4.
- पाशाञ्छित्वा तथा तस्य V. II., P. I.,
24, 8.
- पाषण्डानाभितानां च., V. II., P. I.,
372, 14.

- पाषण्डं पतितं ब्राह्म्यं V. I., P. I.,
380, 4.
- पाषण्ड्यनाश्रिताः स्तेनाः V. II., P. I.,
20, 17.
- पाषाणैर्लुगुडैः पाशैः V. II., P. I.,
262, 1.
- पाषाणैर्लोष्टकैर्दण्डैः V. II., P. I.,
257, 16.
- झावनं धृत-तैलानां V. II., P. I.,
145, 1.
- पांसुवर्षे दिशां दाहे V. I., P. I.,
155, 6.
- पिण्याकं सक्तवस्तक्रं V. II., P. II.,
183, 1.
- पिण्याकस्तानि निर्हन्ति V. II.,
P. II., 185, 4.
- पिण्याकं च तथा चामं V. II., P.
II., 183, 6.
- पिण्याकाऽऽचाम-तक्राम्बु- V. II., P.
II., 182, 8.
- पिण्याकं वा कणान्वापि V. II., P.
II., 81, 16.
- पिण्याकं मथितं चैव V. I., P. II.,
377, 5.
- पिताऽऽचार्यैः सुहृन्माता V. I., P. I.,
446, 15.
- पिता नाम करोति V. I., P. II.,
25, 19.
- पितृक्रमादुदीर्येति V. I., P. II.,
420, 12.
- पितृगोत्रं कुमारीणां V. I., P. I.,
358, 18.
- पितृणां तर्पणे पात्रं V. I., P. I.,
354, 2.
- पितृणां द्विगुणांस्तिलैः V. I., P. II.,
408, 7.
- पितृणां नाम-गोत्रेण V. I., P. II.,
436, 3.
- पितृणां ग्रीणनार्थाय V. I., P. I.,
351, 5.
- पितृणामनृणश्चैव V. I., P. II.,
105, 11.
- पितृणामासनस्थानात् V. I., P. II.,
429, 7.
- पितृणां स्थानमाकाशं V. I., P. II.,
439, 11.
- पिता दद्यात् स्वयं कन्यां V. I., P. II.,
79, 17.
- पितृद्वारान् समारुह्य V. II., P. I.,
321, 6.
- पितृद्वारान् समारुह्य V. II., P. I.,
311, 18.
- पितृ-देवजपार्थं तु V. I., P. I.,
254, 8.
- पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. II.,
417, 15.
- पितृ-देव-मनुष्याणां V. I., P. I.,
378, 3.
- पितृनुद्दिश्य विप्रभ्यो V. I., P. II.,
299, 7.
- पितृनुद्दिश्य विप्रांस्तु V. I., P. I.,
386, 2.
- पितृन् दिव्यान् दिव्यांश्च V. I., P. I.,
357, 9.
- पितृन् भक्त्या तिलैः कृष्णैः V. I.,
P. I., 355, 8.
- पितृन् पितृगणांश्चापि V. I., P. I.,
261, 11.
- पितृन्मातामहांश्चैव V. I., P. II.,
465, 20.
- पितृन् सन्तर्पयेत् कृष्णैः V. I., P. I.,
355, 5.
- पितृपाकात् समुद्धृत्य V. I., P. II.,
442, 13.
- पितुः पितृगणस्थस्य V. I., P. II.,
445, 13.

- पितृपत्न्यामतीतायां V. I., P. II.,
 235, 1.
 पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I.,
 326, 8.
 पितृपत्न्यः सर्वा मातरः V. II., P. I.,
 64, 4.
 पितृपात्रेषु पिण्डेषु V. I., P. II.,
 300, 15.
 पिता पितृव्यो भ्राता वा V. I., P. II.,
 84, 1.
 पितुः पुत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
 462, 4.
 पिता-पुत्रविरोधेषु V. I., P. I.,
 137, 7.
 पिता पुत्रस्य जातस्य V. I., P. II.,
 105, 6.
 पिता पितामहश्चैव V. I., P. II.,
 58, 16.
 पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II.,
 80, 6.
 पिता पितामहे योज्यः V. I., P. II.,
 457, 4.
 पिता पितामहो यस्य V. II., P. I.,
 50, 20.
 पिता पितामहो भ्राता V. I., P. II.,
 345, 14.
 पिता पितामहो यस्य V. I., P. II.,
 356, 10.
 पितृपूर्वं सुतः कुर्यात् V. I., P. II.,
 468, 18.
 पितुः पितामहः साम्ना V. I., P. II.,
 338, 15.
 पितुः पितृव्यसुः पुत्राः V. I., P. II.,
 62, 12.
 पितृभ्य इव नित्युक्त्वा V. I., P. I.,
 389, 3.
 पितृभ्योऽथ मनुष्येभ्यो V. I., P. I.,
 389, 2.
 पितृभ्यः प्रत्यहं दद्यात् V. I., P. I.,
 359, 1.
 पितृभिर्भ्रातृभिश्चैताः V. I., P. II.,
 111, 16.
 पितृभ्यः स्थानमासि V. I., P. II.,
 411, 5.
 पितृ-माद- V. II., P. II., 93, 19.
 पिता माता गुरुभ्राता V. II., P. II.,
 231, 4.
 पितृ मातृपरित्यागी V. II., P. I.,
 353, 1.
 पितृ-मातृपराश्चैव V. I., P. II.,
 337, 13.
 पितृ-मातृ-सुतत्यागः V. II., P. II.,
 102, 3.
 पितृ-मातृ-सुत-भ्रातृ-V. II., P. I.,
 356, 8.
 पितृ-मातृसपिण्डैस्तु V. I., P. II.,
 464, 9.
 पितृ-मातृव्यसु- V. I., P. II.,
 64, 1.
 पितामही पितृव्यस्त्री V. I., P. I.,
 332, 10.
 पितामह्यादिभिः सार्धं V. I., P. II.,
 456, 4.
 पितृयज्ञात्यये चैव V. I., P. I.,
 168, 13.
 पितृयज्ञाहुतिं पाणौ V. I., P. II.,
 465, 2.
 पिता रक्षति कौमारे V. II., P. I.,
 38, 2.
 पिता रक्षति कौमारे V. II., P. I.,
 355, 6.
 पितुर्गृहे तु या कन्या V. I., P. I.,
 131, 9.
 पितुर्गृहे तु या कन्या V. II., P. I.,
 159, 3.

- पितरौ चैन्मृतौ स्यातां V. I., P. II.,
 234, 15.
 पितरौ च यदैकास्मिन् V. I., P. II.,
 468, 8.
 पितृर्धेष्टस्य V. I., P. II., 46,
 15.
 पितरो न प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 298, 15.
 पितुर्भगिन्यां मातुश्च V. I., P. I.,
 332, 12.
 पितुर्वा भजते शीलं V. I., P. II.,
 73, 21.
 पितुरभावे सत्याचार्यः V. II., P. I.,
 68, 8.
 पितरो यत्र पूज्यन्ते V. I., P. II.,
 466, 10.
 पितुर्यस्य तु नाधानं V. II., P. I.,
 52, 17.
 पितुर्वरस्य च ततो V. I., P. II.,
 245, 17.
 पितरश्चैव साध्याश्च V. II., P. I.,
 218, 14.
 पितरस्तेन तृप्यन्ति V. I., P. II.,
 416, 2.
 पितरस्तस्य षण्मासं V. I., P. II.,
 427, 12.
 पित्रादीन् मात्रादीन् V. I., P. I.,
 359, 9.
 पित्र्यादिकं च वै सर्वं V. II., P. I.,
 481, 12.
 पित्र्यग्राह्यहस्ते स्यात् V. I., P. II.,
 414, 7.
 पित्र्यमा निधनात्कार्यं V. I., P. II.,
 397, 9.
 पित्र्यमन्त्रवर्जनम् V. I., P. II.,
 459, 10.
 पित्र्ये यः पङ्क्तिमूर्धन्यः V. I., P. II.,
 414, 21.
 पित्रोरनाग्निमान् धीरः V. I., P. II.,
 447, 8.
 पित्र्यं कल्पितं पूर्वम् V. I., P. II.,
 190, 13.
 पित्र्यं निर्वपेत् पाकं V. I., P. II.,
 442, 1.
 पित्रोरुपरमे पुत्रः V. I., P. II.,
 468, 1.
 पित्रोरुपरमे स्त्रीणाम् V. I., P. II.,
 247, 9.
 पित्रोर्विवदमानो V. II., P. II.,
 258, 6.
 पित्रोराशौचमध्ये तु V. I., P. II.,
 291, 12.
 पित्रा विवदमानश्च V. I., P. II.,
 350, 19.
 पित्रोः आङ्गे सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 468, 17.
 पित्रोस्तु यावदाशौचं V. I., P. II.,
 291, 17.
 पित्रोः स्वसारि तद्वच्च V. I., P. II.,
 251, 14.
 पितृवत् पालयेत् पुत्रान् V. I., P. I.,
 335, 7.
 पितृव्य- V. II., P. II., 93, 17.
 पितृव्य-गुरु-दौहित्रान् V. I., P. II.,
 345, 10.
 पितृव्यतनयस्यैव V. II., P. I., 323,
 2.
 पितृव्यदारगमने V. II., P. I.,
 325, 14.
 पितृव्य-भ्रातृभार्यां च V. II., P. I.,
 318, 14.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II.,
 354, 16.
 पितृव्यपुत्रान् सापत्नान् V. I., P. II.,
 354, 13.

- पितृव्य-मातामह-मातुल-V. II., P. I.,
 15, 11.
 पितृव्य-सखि-शिष्यस्त्री V. II., P. I.,
 324, 15.
 पितृव्यस्त्रीगमने V. II., P. I.,
 317, 14.
 पितृवेदमनि क्रन्या तु V. II., P. I.,
 461, 3.
 पितृवंदया मातृवंदया: V. I., P. I.,
 360, 3.
 पितुः शतशुणं दानं V. I., P. I.,
 186, 11.
 पितुःशेषेण शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 267, 18.
 पितृव्वसा मातुलानी V. II., P. I.,
 318, 7.
 पितृव्वसारं मातुश्च V. II., P. I.,
 325, 18.
 पितृव्वस्रस्रतां मातुलस्रतां V. II., P.
 I., 337, 10.
 पितुःसखीं तथा गत्वा V. II., P. I.,
 325, 12.
 पितृस्तु दक्षिणाग्रेषु V. I., P. I., 351,
 12.
 पितुः स्वसारं मातुश्च V. II., P. II.,
 317, 7.
 पितृहा याति पैशाच्यं V. II., P. II.,
 248, 10.
 पिण्डवः सप्तमस्तेषां V. I., P. II.,
 58, 13; 222, 13.
 पिण्डोर्दोऽशहरश्चैषां V. II., P. I.,
 48, 3.
 पिण्डानेतद्वि बालानां V. II., P. I.,
 303, 18.
 पिण्डनिर्वपणं केचित् V. I., P. II.,
 429, 13.
 पिण्डनिर्वपणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 461, 1.
 पिण्डालुपं च गुण्डीरं V. I., P. II.,
 378, 6.
 पिण्डनिवृत्तिः V. I., P. II., 60, 6;
 2, 1; 223, 4.
 पिण्डानष्टौ समधीयात् V. II., P. I.,
 303, 19.
 पिण्डयज्ञं चरुं होमम् V. I., P. II.,
 211, 17.
 पिण्डावाशिष्टमन्नं च V. I., P. II.,
 422, 6.
 पिण्डसम्बन्धिनो ह्येते V. I., P. II.,
 58, 7.
 पिप्पली मरिचे चैव V. I., P. II.,
 369, 14.
 पिपीलिकाः कीट-पतङ्ग-कायाः V. I.,
 P. I., 386, 5.
 पिपीलिका तु मासांस्त्रीन् V. II., P.
 II., 266, 5.
 पिपीलिकामध्यो वा V. II., P. I.,
 304, 5.
 पिबेच्च नियताहारः V. II., P. II.,
 182, 3.
 पिबेत् द्वावशवर्षाणि V. I., P. II.,
 189, 4.
 पिबतो मेहतश्चैव V. II., P. II.,
 143, 17.
 पिबतो अस्पतेत्तोयं V. I., P. I.,
 426, 8.
 पिबेद्यदि हि तन्मोहात् V. I., P. I.,
 426, 6.
 पिबेद्वा गोमूत्रयावकम् V. II., P. I.,
 406, 11.
 पिपाय बुभ्या द्वाराणि V. I., P. II.,
 182, 5.
 पिबन्ति देहिनः स्नावं V. I., P. I.,
 362, 14.
 पिबन्ति ये नरा देवि V. II., P. II.,
 250, 15.

- पिबन्ति शिरसो देवाः V. I., P. I.,
 263, 11.
 पिशाचांश्च सुपर्णांश्च V. I., P. I.,
 356, 17.
 पिशुनः कूटसाक्षी च V. I., P. II.,
 358, 19.
 पिशुनाः क्रूरकर्माणः V. II., P. I.,
 210, 1.
 पिशुनाऽनृतिनोश्चैव V. II., P. I.,
 381, 7.
 पिशुनाऽनृतवादि-क्षतधर्मा- V. II.,
 P. I., 388, 12.
 पिशुनःपूतिनासः स्यात् V. II., P. II.,
 233, 4.
 पिशुन-भूणहन्तॄभ्यां V. I., P. I.,
 182, 2.
 पीडामप्रियकर्ता च V. II., P. II.,
 248, 1.
 पीतोच्छिष्टं तु पानीयं V. II., P. I.,
 397, 17.
 पीतं वैद्यस्य शूद्रस्य V. I., P. I.,
 264, 5.
 पीतावशिष्टं तोयादि V. I., P. II.,
 425, 8.
 पीतावशेषितं तोयं V. I., P. I.,
 426, 5.
 पीतावशेषितं पीत्वा V. II., P. I.,
 440, 11.
 पीत्वाऽपोऽभ्येक्ष्यमाणश्च V. II., P.
 II., 104, 13.
 पीत्वा ऽऽपोशनमभ्रीयात् V. I., P.
 I., 422, 12.
 पीत्वाऽऽपोशनमभ्रीयात् V. I., P. II.,
 424, 14.
 पीत्वा प्रमादतो मद्यम् V. II., P. II.,
 78, 6.
 पीतशेषं तु यत्किञ्चित् V. II., P. I.,
 397, 15.
 पुण्यःकन्यागतः सूर्यः V. I., P. II.,
 321, 6.
 पुण्यक्षेत्राभिगमनं V. II., P. II.,
 161, 14.
 पुण्याक्षेपी V. II., P. II., 237, 13.
 पुण्ये तित्थौ मुहूर्ते वा V. I., P. II.,
 24, 11.
 पुण्यतीर्थे गवां गोष्ठे V. I., P. I.,
 307, 10.
 पुण्यस्थ संक्षयात् पापी V. II., P.
 II., 264, 4.
 पुण्यं देयं प्रयत्नेन V. I., P. I.,
 191, 18.
 पुण्यान्यन्यानि कुर्वीत V. I., P. I.,
 169, 17.
 पुण्यग्निभिमिमन्त्याऽऽपो V. II., P. I.,
 170, 6.
 पुण्याश्च विश्रुता नद्यः V. I., P. II.,
 133, 7.
 पुत्रका इति होवाच V. I., P. I.,
 334, 8.
 पुत्रः कुर्यात् पितुःश्राद्धं V. I., P.
 II., 462, 7.
 पुत्रजन्म-विवाहादौ V. I., P. I.,
 300, 13; 404, 6.
 पुत्रजीवमयी माला V. I., P. I.,
 309, 2.
 पुत्रदारात्ययं प्राप्तो V. I., P. I.,
 485, 16.
 पुत्रानुत्पाद्य V. I., P. II., 140, 1.
 पुत्रानाशुस्तथाऽऽरोग्यम् V. I., P. II.,
 320, 7.
 पुत्राःपञ्चम्याम् V. I., P. II.,
 316, 19.
 पुत्रं पुत्रगुणैर्युक्तं V. II., P. I.,
 46, 8.
 पुत्रःपौत्रःप्रपौत्रो वा V. I., P. II.,
 461, 21.

- पुत्राभावे तु पत्नी स्यात् V. I., P. II.,
 462, 5.
 पुत्राभावे सपिण्डाः V. I., P. II.,
 290, 7.
 पुत्राभावे सपिण्डास्तु V. I., P. II.,
 463, 6.
 पुत्रो धाताऽथ वा ऋत्विक् V. I., P. I.,
 383, 12.
 पुत्रमांसं वरं भोजुं V. I., P. I.,
 199, 13.
 पुत्रवद्यापि वर्तेरत् V. I., P. I.,
 335, 8.
 पुत्रैः क्षतहताद्धोमात् V. I., P. I.,
 312, 3.
 पुत्रं श्रेष्ठं च सौभाग्यं V. I., P.
 II., 312, 2.
 पुत्रेषु भार्या निःक्षिप्य V. I., P. II.,
 139, 8.
 पुत्रस्तु स्थाविरि भावे V. II., P. I.,
 355, 7.
 पुत्रस्य स्थाविरि भावे V. II., P. I.,
 355, 10.
 पुत्रः स्थाविरभावे तु V. II., P. I.,
 38, 3.
 पुनन्ति खलयज्ञेन V. I., P. II.,
 14, 4.
 पुनात्यविधवा नारी V. II., P. I.,
 57, 19.
 पुनाति वृषलस्यान्नं V. I., P. I.,
 298, 7.
 पुनाति हेमहर्तारं V. II., P. II.,
 198, 5.
 पुनःपाकमुपाशय V. I., P. I.,
 439, 19.
 पुनःपाते दशाहात् प्राक् V. I., P. II.,
 267, 11.
 पुनर्गुणवते दद्यात् V. I., P. II.,
 90, 20.
 पुनर्गुणवते दद्यात् V. I., P. II.,
 90, 20.
 पुनराचम्य V. I., P. I., 421, 1.,
 पुनर्दहनमन्त्रैश्च V. II., P. I.,
 71, 8.
 पुनर्दार्शिक्याऽभावे V. I., P. II.,
 151, 17.
 पुनर्न च पिबेज्जातु V. II., P. II.,
 83, 10.
 पुनरप्यपकृष्यन्ते V. I., P. II.,
 454, 16.
 पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II.,
 443, 19.
 पुनर्भोजनमध्वानं V. I., P. II.,
 444, 2.
 पुनर्भूः प्रथमा प्रोक्ता V. I., P. II.,
 57, 19.
 पुनर्माने-V. II., P. II., 48, 11.
 पुनर्वसु-बुधोपेता V. I., P. I.,
 280, 17.
 पुनश्च गोमथेनैव V. I., P. I.,
 273, 8.
 पुनःशुद्धां गुरोर्गत्वा V. II., P. I.,
 333, 21.
 पुनः षोडशभिर्मन्त्रैः V. I., P. I.,
 368, 13.
 पुनस्तपस्वी भवति V. II., P. II.,
 162, 5.
 पुनःसन्दर्शनाय V. I., P. I., 375,
 15.
 पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 11, 3.
 पुनःस्तोमेनेद्वा V. II., P. I., 12, 3.
 पुनःस्वभवनं यास्ति V. I., P. II.,
 323, 20.
 पुनः संस्कारमर्हन्ति V. II., P. I.,
 369, 20.
 पुनःसंस्कृत्य चात्मनि V. II., P. I.,
 405, 7.

- पुमान् पुंसोऽधिके शुके V. I., P. II.,
 101, 16.
 पुमान् स्याल्लक्षणैरेतैः V. I., P. II.,
 75, 20.
 पुरा कल्पे कुमारीणां V. I., P. II.,
 83, 1.
 पुराऽऽगतश्च सर्वेषां V. I., P. II.,
 94, 4.
 पुरा जगद् वै सृष्ट्युः V. I., P. II.,
 40, 8.
 पुरोडाशं चरुं चैव V. I., P. II.,
 141, 15.
 पुराणानां नरेन्द्राणाम् V. I., P. I.,
 285, 6.
 पुराणसंहिताकर्ता V. I., P. I.,
 142, 7.
 पुरोधः शुद्धवर्णस्य V. II., P. II.,
 114, 9.
 पुरुरवा-ऽऽर्द्रवौ चैव V. I., P. II.,
 403, 17.
 पुरुषं कृष्णं V. II., P. II., 2, 9.
 पुरुषं च ततः सत्यम् V. I., P. I.,
 366, 8.
 पुरुषाणां कुलीनानां V. I., P. I.,
 456, 2.
 पुरुषत्रयविख्यातैः V. I., P. II.,
 337, 2.
 पुरुषे शेषविभवं V. I., P. I.,
 455, 6.
 पुरुषोऽनृतवाही च V. II., P. II.,
 229, 4.
 पुरुषोऽनृतवाही च V. II., P. II.,
 214, 6.
 पुरुषव्याधि-V. II., P. II., 269,
 17.
 पुरुषव्रते V. II., P. II., 157, 6.
 पुरुषाः शस्त्रहस्ताश्च V. I., P. II.,
 215, 1.
 पुरुषसूक्तं वा V. I., P. I., 276, 1.
 पुरुषो यो जगद्बीजम् V. I., P. I.,
 367, 10.
 पुरुषस्यैडकस्यापि V. II., P. II.,
 139, 11.
 पुरुषसूक्तं V. II., P. II., 157, 12.
 पुरुस्तादजादयः V. II., P. I.,
 189, 15.
 पुरस्तादेवताः सर्वाः V. I., P. I.,
 234, 4.
 पुराऽस्तमयान् V. I., P. II., 39,
 14.
 पुरोहितं च कुर्वीत V. I., P. I.,
 465, 9.
 पुरोहितं प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 465, 17.
 पुलकाश्चैव धान्यानां V. I., P. I.,
 482, 14.
 पुल्कसीगमनं कृत्वा V. II., P. I.,
 333, 18.
 पुलिनेषु V. I., P. II., 307, 4.
 पुलस्त्येन यदुक्तं ते V. I., P. I.,
 142, 12.
 पुलस्त्य-पुलहोद्गीताः V. I., P. I.,
 109, 8.
 पुंश्चली-शक्ति- V. II., P. I.,
 388, 9.
 पुंश्चल्यो योषितो बाल- V. II., P. II.,
 272, 4.
 पुंश्चली-वानर-खरैर् V. II., P. I.,
 66, 7.
 पुष्करं V. II., P. II., 202, 7.
 पुष्करेऽप्यक्षयं श्राद्धं V. I., P. II.,
 304, 4.
 पुष्करे वा कुरुक्षेत्रे V. I., P. II.,
 304, 16.
 पुष्कलं फलमामोति V. I., P. II.,
 339, 9.

- पुष्टिं पुष्ये V. I., P. II., 313, 19.
 पुष्टिं पुष्ये पितृनर्चन् V. I., P. II.,
 312, 13.
 पुष्पाक्षतात्/कुशा-तिलान् V. I., P. I.,
 269, 15.
 पुष्पाणि वर्जनीयानि V. I., P. II.,
 398, 19.
 पुष्प-धूप-सुगन्धादि V. I., P. II.,
 391, 18.
 पुष्पापहृद् हरिद्रश्च V. II., P. II.,
 257, 5.
 पुष्पापहारी V. II., P. II., 259, 10.
 पुष्यैःपत्रैर्याद्विर्वा V. I., P. I.,
 372, 9.
 पुष्पे-मूल-फलानां च V. II., P. II.,
 110, 14.
 पुष्प-मूल-फलैर्वापि V. I., P. II.,
 145, 9.
 पुष्पवत्स्वपि वारेषु V. I., P. II.,
 324, 16.
 पुष्पाक्षी V. I., P. II., 144, 16.
 पुष्यस्तानादिकं यच्च V. I., P. I.,
 269, 1.
 पुष्ये च हस्तनक्षत्रे V. I., P. II.,
 295, 13.
 पुष्ये च जन्मनक्षत्रे V. I., P. I.,
 280, 3.
 पुष्ये तु छन्दसां क्रियात् V. I., P. II.,
 131, 19.
 पुंस्कौकिलत्वमामोति V. II., P. II.,
 265, 10.
 पुस्तकप्रत्ययाधीतं V. I., P. I.,
 151, 3.
 पुगीफलानि मञ्जिष्ठा V. II., P. II.,
 118, 3.
 पूजाकाले च होमे च V. I., P. I.,
 267, 14.
 पूजीतस्तेन राजेन्द्र V. I., P. I.,
 404, 3.
 पूज्या भूषयितव्याश्च V. I., P. II.,
 111, 17; 115, 18.
 पूजयेद्धव्य-कथ्येन V. I., P. II.,
 345, 11.
 पूजयेच्छ्राद्धकालेऽपि V. I., P. II.,
 401, 2.
 पूजयित्वा यथाशक्ति V. I., P. II.,
 131, 11.
 पूजयित्वा ततः पश्चात् V. I., P. I.,
 217, 9.
 पूजयित्वा हरिं लक्ष्मीं V. I., P. II.,
 30, 15.
 पूजयित्वाऽतिथीनिष्ठान् V. I., P. I.,
 414, 12.
 पूजयेत् पूजिते तस्मिन् V. I., P. I.,
 440, 6.
 पूजयेदतिथिं सम्यक् V. I., P. I.,
 398, 18.
 पूतिगन्धस्थ V. II., P. II., 285, 5.
 पूता भवतीति विज्ञायते V. II., P. I.,
 331, 6; 331, 11; 332, 13.
 पूतस्तवहरेव स्यात् V. II., P. II.,
 75, 8.
 पूर्वकस्य घृतस्यासौ V. I., P. II.,
 469, 19.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 11.
 पूर्वाः क्रिया मध्यमाश्च V. I., P. II.,
 464, 3.
 पूर्वजः स्नातकश्चर्त्विक् V. I., P. I.,
 332, 8.
 पूर्वजन्मकृतं पापं V. II., P. II.,
 273, 17.
 पूर्वणाहुलिपर्वणि V. I., P. I.,
 233, 17.

- पूर्वेष्टुपरेष्टुर्वा V. I., P. II.,
360, 12.
- पूर्वं निशीथाद् ग्रहणं V. I., P. I.,
437, 18.
- पूर्वं परिग्रहस्तेषु V. I., P. II.,
89, 5.
- पूर्वमाज्याद्वतीर्हत्वा V. II., P. II.,
281, 15.
- पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. I., 404,
17.
- पूर्वमेव परीक्षेत V. I., P. II., 336,
15.
- पूर्वया-ऽऽवाहयेद्देवं V. I., P. I.,
368, 3.
- पूर्ववत् तर्पयित्वाऽथ V. I., P. II.,
179, 16.
- पूर्वं व्रतं गृहित्वा तु V. II., P. II.,
196, 5.
- पूर्ववदमतिपूर्वं त्रिषु V. II., P. I.,
97, 18.
- पूर्वं विवाहाभ्यन्तारः V. I., P. II.,
88, 16.
- पूर्वसङ्कल्पितं द्रव्यं V. I., P. II.,
262, 12.
- पूर्वां सन्ध्यामुपासीनः V. I., P. I.,
300, 16.
- पूर्वां सन्ध्यां जपंस्तिष्ठेत् V. I., P. I.,
305, 11.
- पूर्वेऽङ्गि रात्रौ विप्राम्यान् V. I., P. II.,
361, 3.
- पूयं चिकित्सिकस्यान्नं V. II., P. I.,
378, 11.
- पूरकः कुम्भको रच्यः V. I., P. I.,
262, 15.
- पूरयेत् पात्रशुभं तु V. I., P. II.,
405, 5.
- पूर्णे चाऽनस्यनस्थानां तु V. II., P. I.,
84, 7.
- पूर्णे तु द्वादशे वर्षे V. II., P. II.,
59, 13.
- पूर्णे मासे जयेन्मृत्युं V. II., P. II.,
281, 17.
- पूर्णेऽपि कालनियमे V. II., P. I.,
128, 3.
- पूर्णयाऽऽहवनीये तु V. I., P. II.,
159, 2.
- पूर्णविंशतिवर्षेण V. I., P. I.,
328, 14.
- पूर्णाहुतिं वा जुहुयात् V. II., P. II.,
43, 6.
- पृच्छामि त्वां याज्ञवल्क्य V. I., P. II.,
166, 11.
- पृथक् चित्तिं समारुह्य V. II., P. I.,
56, 11.
- पृथक्त्वे तु कृते पश्चात् V. I., P. II.,
330, 5.
- पृथक्पाकेन वेत्यन्ये V. I., P. II.,
441, 11.
- पृथक् भ्रातृं तथा कुर्यात् V. I., P. II.,
469, 12.
- पृथक्सान्तपनद्रव्यैः V. II., P. I.,
31, 3.
- पृथिव्या औषधयः V. I., P. I.,
105, 7.
- पृथिव्यां नास्ति तद्रव्यं V. I., P. II.,
53, 5.
- पृष्ठे च पद्मनाभं तु V. I., P. I., 267,
12.
- पृष्ठवंशे च नाभ्यां च V. I., P. II.,
37, 14.
- पैत्र्ये V. I., P. II., 314, 1.
- पैतृष्वसेयीं भगिनीं V. I., P. II.,
64, 11.
- पैलवोऽनुम्वरां वैद्यौ V. I., P. II.,
34, 15.

- वैशाखश्चासुरश्चैव V. I., P. II., 87, 19.
 वैशुन्यं साहसं द्रोहः V. I., P. I., 473, 4.
 पौत्रं प्रपौत्रं दौहित्रम् V. I., P. I., 185, 14.
 पौत्रोऽथ पुत्रिकापुत्रः V. I., P. II., 462, 14.
 पौनर्भवश्च काणश्च V. I., P. II., 350, 12.
 पौर्णमास्यां तथा दशैः V. I., P. I., 288, 5.
 पौर्णमास्यां पञ्चदश V. II., P. I., 300, 3.
 पौर्णमास्यामुपेतस्तु V. II., P. I., 300, 19.
 पौर्णमासीषु सर्वासु V. I., P. I., 192, 16.
 पौरुषेण तु सूक्तेन V. I., P. I., 364, 14; 378, 8.
 पौरुषं सूक्तमावर्त्य V. II., P. II., 156, 6.
 पौष्टिकानि मलघ्नानि V. II., P. I., 192, 12.
 पौषमासस्य रोहिण्याश्च V. I., P. II., 131, 15.
 प्रकृत्यान् यथाशक्ति V. I., P. I., 401, 2.
 प्रकीर्णमैथुनो जन्तुः V. II., P. II., 269, 14.
 प्रकीर्णमैथुना ये च V. II., P. II., 272, 10.
 प्रकल्प्या तस्य तैर्दृष्टिः V. I., P. I., 482, 18.
 प्रकल्प्या तस्य तैर्दृष्टिः V. I., P. I., 282, 11.
 प्रकाशशुक्तं यत् किञ्चित् V. II., P. II., 204, 7.
 प्रकाशकृते V. II., P. II., 153, 6.
 प्रज्ञासौ च रहस्ये च V. II., P. II., 203, 3.
 प्रक्षिप्य चाङ्गजालं सम्यक् V. I., P. I., 297, 11.
 प्रक्षालितानि निर्दोषा- V. I., P. II., 384, 9.
 प्रक्षालनजलं दमैः V. I., P. II., 416, 13.
 प्रक्षालनेन स्वल्पानां V. II., P. I., 177, 8.
 प्रक्षाल्य दन्तकाष्ठं वै V. I., P. I., 258, 5.
 प्रक्षाल्य पाणी पादौ च V. I., P. I., 242, 2.
 प्रक्षाल्य भक्षेयत् पूर्वं V. I., P. I., 252, 6.
 प्रक्षाल्योरु सुदाहिश्च V. I., P. I., 263, 2.
 प्रक्षाल्य सर्वकायं तु V. I., P. I., 272, 11.
 प्रक्षाल्य हस्तौ पादौ च V. I., P. I., 251, 6.
 प्रक्षाल्य हस्तपादादि V. I., P. II., 416, 12.
 प्रख्यापनं प्रत्ययनं V. II., P. I., 450, 2.
 प्रघर्षणं ततः कुर्यात् V. I., P. II., 430, 17.
 प्रचेता नारदो योगी V. I., P. I., 108, 6.
 प्रजातां चेत्कुच्छूपादं V. II., P. I., 337, 19.
 प्रजानां परिरक्षार्थम् V. I., P. II., 257, 11.
 प्रजानां रक्षणं कार्यं V. I., P. I., 467, 10.
 प्रजानां रक्षणं दानम् V. I., P. I., 452, 6.

- प्रजापति-पितृ-ब्रह्म- V. I., P. I.,
 235, 10.
 प्रजापति मनसा V. I., P. I.,
 420, 7.
 प्रजापतिर्यज्ञानसृजत V. I., P. I.,
 161, 6.
 प्रजापतिर्वा एकः V. I., P. I., 126,
 6.
 प्रजापतिर्वै स्वां V. I., P. II., 68,
 13.
 प्रजापतिर्हि वैश्याय V. I., P. I.,
 478, 10.
 प्रजापतेर्हविर्हत्वा V. I., P. I., 382,
 19.
 प्रजां मेधां पशुं पुष्टिं V. I., P. II.,
 318, 15.
 प्रजामिष्टां यशः स्वर्गम् V. I., P. II.,
 326, 10.
 प्रजा राजभयादेव V. I., P. I.,
 449, 13.
 प्रजार्यं तु द्विजाम्नाणां V. I., P. I.,
 136, 11.
 प्रजानैरपि विद्वद्भिः V. II., P. I.,
 211, 16.
 प्रज्ञां यशश्च कीर्तिं च V. I., P. I.,
 300, 18.
 प्रञ्चाल्य वह्निं विधिवत् V. I., P. I.,
 311, 7.
 प्रणवं तारकं ब्रूते V. I., P. II.,
 229, 4.
 प्रणवेनार्घ्यम् V. I., P. I., 370, 6;
 373, 17.
 प्रणवेन तु संयुक्तं V. I., P. I.,
 293, 4.
 प्रणवेन तथा इत्वा V. II., P. I.,
 438, 1.
 प्रणिपत्य च भक्त्या च V. II., P. I.,
 234, 14.
 प्रणवो भूर्भुवः-स्वर्हो V. I., P. I.,
 295, 10.
 प्रणव-व्याहृतियुतां V. I., P. I.,
 303, 9.
 प्रतिकूलं गुरोः कृत्वा V. II., P. I.,
 40, 14.
 प्रतिकूलं गुरोरेयंस्तु V. II., P. II.,
 233, 8.
 प्रतिगृह्य तु यः कन्यां V. I., P. II.,
 98, 10.
 प्रतिगृह्य पुटेनैव V. I., P. II.,
 146, 2.
 प्रतिगृह्याऽप्रतिग्राह्यं V. II., P. I.,
 226, 4.
 प्रतिगृह्य प्रदातव्यं V. II., P. I.,
 376, 6.
 प्रतिगृह्येप्सितं वण्डम् V. I., P. II.,
 39, 3.
 प्रतिग्रहाच्छुद्ध्यति जप्य-होमैः V. I.,
 P. I., 196, 9.
 प्रतिग्रहादन्नदोषात् V. I., P. I.,
 289, 13.
 प्रतिग्रहा-ऽध्यापन-याजनानां V. I.,
 P. I., 196, 7.
 प्रतिग्रहनिमित्तं च V. I., P. I.,
 154, 16.
 प्रतिग्रहनिमित्तं तु V. I., P. I., 196,
 13.
 प्रतिग्रहः प्रत्यवरः V. I., P. I., 195,
 11.
 प्रतिग्राहमाभिर्मा V. II., P. I., 225,
 4.
 प्रतिग्रहरुचिर्न स्यात् V. I., P. I.,
 199, 2.
 प्रतिग्रहे सूनि-चक्रि- V. I., P. I.,
 199, 8.
 प्रतिग्रहसमर्थोऽपि V. I., P. I.,
 196, 3.

- प्रतिग्रहस्तु क्रियते V. I., P. II.,
 195, 15.
 प्रतिज्ञाय V. II., P. II., 287, 2.
 प्रप्ता-उपप्तासु योषित्सु V. I., P. II.,
 246, 13.
 प्रतुशन् जालपाशंश्च V. I., P. II.,
 387, 7.
 प्रतोदं वैदया V. I., P. II., 98, 11.
 प्रतिप्रणवसंयुक्तां V. I., P. I.,
 292, 6.
 प्रतिपत्सु चतुर्दश्याम् V. I., P. I.,
 154, 20.
 प्रतिपदार्शो-षष्ठीषु V. I., P. I., 253,
 6.
 प्रतिपद्धनलाभाय V. I., P. II.,
 318, 8.
 प्रतिपत्प्रभृतिष्वेकां V. I., P. II.,
 316, 12.
 प्रतिपर्व भवेद्यस्मात् V. I., P. II.,
 300, 16.
 प्रतिपूरुषं V. II., P. II., 122, 4.
 प्रतिमन्त्रं नमसा V. II., P. I., 299,
 20.
 प्रतिमास्थानेषु V. I., P. I., 371,
 13; 375, 15.
 प्रतिमास्वल्लपबहुङ्गीनां V. I., P. I.,
 367, 6.
 प्रत्येकं तिलसंयुक्तान् V. II., P. II.,
 161, 17.
 प्रत्येकं प्रत्यहं पीतैः V. II., P. II.,
 180, 8.
 प्रत्येकं प्रेषयेत् प्रेष्यान् V. I., P. II.,
 391, 4.
 प्रत्योङ्कारसमायुक्तः V. I., P. I.,
 292, 10.
 प्रत्यक्शिराः प्रवासे च V. I., P. I.,
 441, 13.
 प्रत्यङ्गानि पुनर्भावा V. II., P. I.,
 265, 15.
 प्रत्यङ्मुखस्तु पूर्वोक्ते V. I., P. I.,
 223, 3.
 प्रत्युत्थाना-ऽभिवादाभ्यां V. I., P. I.,
 323, 14.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. I., P. I.,
 224, 1.
 प्रत्यादित्यं प्रत्यनलं V. II., P. II.,
 236, 3.
 प्रत्यादित्यं न मेहेत V. II., P. II.,
 149, 1.
 प्रत्याम्नाये गवां देयं V. II., P. II.,
 197, 13.
 प्रत्याब्धिकं च क्षेत्रेषु V. I., P. II.,
 446, 7; 466, 14.
 प्रत्यब्दं पार्वणेनैव V. I., P. II.,
 446, 23.
 प्रत्यब्दं प्रतिमासं च V. I., P. II.,
 445, 14.
 प्रत्यब्दं यो यथा कुर्यात् V. I., P. II.,
 454, 8.
 प्रत्यब्दं यदुपाकर्मा V. I., P. II.,
 132, 16.
 प्रत्यावसितवर्णानां V. II., P. II.,
 11, 4.
 प्रत्युषश्च प्रभातश्च V. I., P. I.,
 357, 16.
 प्रत्यहं V. II., P. II., 190, 1.
 प्रतिरोद्धा गुरोश्चैव V. I., P. II.,
 350, 8.
 प्रतिलोमप्रसृतानां V. II., P. I.,
 105, 1.
 प्रतिलोमासु V. I., P. II., 120, 2.
 प्रतिषेदं ब्रह्मचर्यं V. I., P. II.,
 322, 15; 47, 7.
 प्रतिवयसः स्त्रियः V. I., P. I.,
 329, 16.
 प्रतिवासरिको होमः V. I., P. II.,
 442, 9.

- प्रतिश्रुत्यानृतं ब्रूयात् V. II., P. II.,
 43, 8.
 प्रतिश्रुत्य द्विजेभ्यश्च V. II., P. II.,
 226, 2.
 प्रतिश्रुत्याऽप्यधर्म- V. I., P. II.,
 90, 10.
 प्रतिषिद्धक्रियासाध्यः V. I., P. I.,
 87, 7.
 प्रतिषिद्धेषु सर्वेषु V. II., P. II.,
 116, 12.
 प्रतिसंवत्सरं चैवम् V. I., P. II.,
 450, 2.
 प्रत्यादित्वं न मेहेत V. I., P. I., 226,
 5.
 प्रथमे ऽब्दे तृतीये वा V. I., P. II.,
 242, 11.
 प्रथमे गर्भे V. I., P. II., 21, 5.
 प्रथमं तु गुरोर्वानं V. I., P. I.,
 185, 11.
 प्रथम-तृतीय-पञ्चम- V. I., P. II.,
 288, 5.
 प्रथमे दिवसे देयाः V. I., P. II.,
 290, 1.
 प्रथमे दिवसे राजौ V. II., P. II.,
 128, 16.
 प्रथमे दिवसे षष्ठे V. I., P. II.,
 214, 15.
 प्रथमादाश्रमाद्वापि V. I., P. II.,
 153, 4.
 प्रथमा धर्मपत्नी स्यात् V. I., P. II.,
 118, 5.
 प्रथमा प्रसूतिर्ज्ञेया V. I., P. I.,
 232, 8.
 प्रथमं यत् स्पृशेद्बालः V. I., P. II.,
 28, 3.
 प्रथमां विन्यसेद्दाने V. I., P. I.,
 367, 11.
 प्रथमस्तप एव V. I., P. I., 56, 6.
 प्रथमेऽहनि V. I., P. II., 317, 12.
- प्रथमेऽहनि यः कुर्यात् V. I., P. II.,
 290, 17.
 प्रथमेऽहनि यद्द्रव्यं V. I., P. II.,
 290, 21.
 प्रथमेऽह्नि तृतीये वा V. I., P. II.,
 294, 13.
 प्रथमेऽह्नि तृतीयेऽह्नि V. I., P. II.,
 448, 7.
 प्रथमेऽह्नि त्रिरात्रं स्यात् V. II., P. I.,
 162, 5.
 प्रदक्षिणं च कुर्वति V. I., P. I.,
 321, 7.
 प्रदक्षिणं तु देवानां V. I., P. II.,
 397, 18.
 प्रदक्षिणं द्विजः कुर्यात् V. I., P. I.,
 372, 13.
 प्रदक्षिणे पञ्चवशी V. I., P. I.,
 368, 10.
 प्रदक्षिणं परीत्याग्निं V. I., P. II.,
 39, 4.
 प्रदक्षिणमनुव्रज्यं V. I., P. II., 443,
 1.
 प्रदक्षिणं समावृत्य V. I., P. I.,
 346, 8.
 प्रदातृजन्मनक्षत्रे V. I., P. II.,
 295, 8.
 प्रदत्तायां त्रिरात्रेण V. I., P. II.,
 245, 21.
 प्रदद्यात् प्राङ्मुखः पिण्डात् V. I.,
 P. II., 460, 7.
 प्रदद्यात् परिहारांश्च V. I., P. I.,
 460, 7.
 प्रदद्यात् मूर्धेनि तथा V. I., P. I.,
 276, 6.
 प्रदानं प्रागृतोः V. II., P. I.,
 157, 10.
 प्रदानं यत्र यत्रैषां V. I., P. II.,
 330, 13.

- प्रदानशीलो भवति V. I., P. II., 312, 15.
 प्रदीयते च यद्दानं V. I., P. I., 180, 10.
 प्रदाय शुल्कं गच्छेद्यः V. I., P. II., 93, 19.
 प्रद्युम्नं चानिरुद्धं च V. I., P. I., 366, 12.
 प्रदर्शनार्थमेतच्च V. II., P. II., 255, 12.
 प्रदेशिन्यङ्गुष्ठयोः V. I., P. I., 235, 15.
 प्रदोष-पश्चिमौ यामौ V. I., P. I., 441, 1.
 प्रदोषेन स्वधीयीत V. I., P. I., 157, 14.
 प्रधानं वैदिकं कर्म V. I., P. I., 318, 7.
 प्रधानं क्षत्रिये कर्म V. I., P. I., 339, 13 ; 452, 3.
 प्रधर्षयित्वा कामात्मा V. II., P. II., 265, 12.
 प्रधर्षयति कामाद्यो V. II., P. II., 266, 3.
 प्रपद्ये वरुणं देवम् V. I., P. I., 274, 13 ; 284, 10.
 प्रपा-ऽऽराम-तडागादि V. I., P. I., 182, 11.
 प्रपास्वरण्ये कटके च सौरै V. II., P. I., 112, 1.
 प्रबद्धवैराः सुरैर्यै V. I., P. II., 75, 1.
 प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266, 22.
 प्रभाते तिसृभिः V. I., P. II., 266, 14.
 प्रभाते तु त्रिरात्रेण V. I., P. II., 267, 13.
 प्रमृत्त्युक्तास्त्रयस्तेषां V. I., P. II., 58, 19.
 प्रभुः प्रथमकल्पस्य V. I., P. II., 347, 5.
 प्रभवेषु V. I., P. II., 307, 3.
 प्रभासे V. I., P. II., 306, 4.
 प्रमाणानि च कुर्वीत V. I., P. I., 460, 10.
 प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं V. I., P. II., 230, 1.
 प्रमाणमङ्गुलस्योक्तं V. II., P. II., 35, 16.
 प्रमाणं शौचसङ्ख्यायाम् V. I., P. I., 231, 13.
 प्रमीतपितृकः पित्रा V. I., P. II., 456, 7.
 प्रमीतौ पितरौ यरय V. I., P. II., 467, 10.
 प्रमीतस्य पितुः पुत्रैः V. I., P. II., 461, 18.
 प्रमादात्तत आचम्य V. I., P. I., 278, 8.
 प्रमादाद्य निःशङ्कम् V. I., P. II., 227, 18.
 प्रमादवान् भिन्नवृत्तो V. II., P. II., 215, 2.
 प्रमादश्च न कर्तव्यो V. II., P. I., 206, 13.
 प्रमाप्य द्वादश V. II., P. II., 65, 6 ; 66, 13.
 प्रमाप्य वैद्यं वृत्तस्थं V. II., P. I., 97, 2.
 प्रमाप्य शूद्रं षण्मासान् V. II., P. I., 95, 7.
 प्रमेही मुञ्चकृच्छ्री च V. II., P. II., 271, 11.
 प्रयागे V. I., P. II., 305, 13.
 प्रयोगः कर्मयोगश्च V. I., P. I., 339, 18.

- प्रयागादिषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
 194, 18.
 प्रयागवदशाखायां V. I., P. II.,
 228, 15.
 प्रयच्छेन्नान्निष्कान् कन्यां V. I., P. II.,
 78, 12.
 प्रयुञ्जानोऽभिषुभूषां V. I., P. II.,
 43, 12.
 प्रयोजनमुपेक्ष्यैव V. I., P. I., 180, 5.
 प्रयतःकृतशौचस्तु V. II., P. I.,
 302, 10.
 प्रयातु भगवात् महापुरुषः V. I., P. I.,
 371, 11.
 प्रयातु भगवानीशः V. I., P. I.,
 375, 13.
 प्रयतो सुवमादाय V. I., P. I.,
 272, 6.
 प्रयतो विधिवत् कृत्वा V. II., P. I.,
 300, 21.
 प्रयान्तु ते दमिमिदं मयात्र V. I., P. I.,
 386, 7.
 प्रयास्यतश्च सङ्ग्रामे V. I., P. II.,
 258, 17.
 प्रवृत्तिरेषा भूतानां V. I., P. II.,
 389, 12.
 प्रवृत्ते कृच्छ्रहोमादौ V. I., P. II.,
 256, 21.
 प्रवृत्तचक्रतां चैव V. I., P. II.,
 312, 3.
 प्रवृत्ते च निवृत्ते च V. I., P. II.,
 142, 9.
 प्रवृत्ताश्चैतन्तस्तु V. I., P. II.,
 291, 6.
 प्रव्रज्यागतिमामोति V. II., P. I.,
 56, 8.
 प्रव्राजिता V. II., P. II., 265, 2.
 प्रव्रजेद् ब्रह्मचर्येण V. I., P. II.,
 149, 13.
 प्रव्रजत्येकतोद्वाहः V. I., P. II.,
 149, 12.
 प्रव्रज्योपनिवृत्तश्च V. I., P. II.,
 358, 20.
 प्रव्रज्यावसितो राज्ञो V. II., P. II.,
 13, 6.
 प्रव्रज्यावसिता यत्र V. II., P. II.,
 12, 13.
 प्रविशेज्ज्वलनं वीरम् V. I., P. II.,
 228, 12.
 प्रविशेज्जोजनार्थं तु V. I., P. I.,
 472, 2.
 प्रविशेयुः समालभ्य V. I., P. II.,
 293, 5.
 प्रविशेत् संप्रदीप्तमौ V. II., P. I.,
 346, 12.
 प्रविश्यातिथिमेते वै V. I., P. I.,
 405, 16.
 प्रविश्य सुसमिद्धेऽमौ V. I., P. I.,
 379, 7.
 प्रवासं गच्छता यस्य V. I., P. I.,
 383, 16.
 प्रवसेत् कार्यवान्विप्रो V. I., P. I.,
 312, 12.
 प्रवासादिनिमित्तेषु V. I., P. II.,
 211, 14.
 प्रवास्तुशुद्धपात्रेषु V. I., P. I.,
 416, 1.
 प्रशान्तमिव शुद्धाभं V. II., P. II.,
 215, 14.
 प्रशस्य स्वस्ति चेत्युक्त्वा V. II., P. I.,
 375, 14.
 प्रसक्ताङ्गुलिभिर्व्यच V. I., P. I.,
 423, 12.
 प्रसङ्गं चोन्निवृत्तार्थेषु V. II., P. I.,
 7, 20.
 प्रसूतिका तु या नारी V. II., P. I.,
 167, 1.

- प्रसूतो यस्तु वैद्यायां V. II., P. I.,
 389, 14.
 प्रस्थधान्यं चतुःषष्टि- V. I., P. I.,
 316, 7.
 प्रसिद्धव्यवहारं च V. I., P. I., 464,
 12.
 प्रसन्नो विपुलान् भोगान् V. I., P. I.,
 311, 2.
 प्रसादान् मुच्यते जन्तुः V. I., P. I.,
 59, 10.
 प्रसादश्च प्रकोपश्च V. I., P. I.,
 449, 7.
 प्रसमीक्ष्याऽऽत्मना राजा V. I., P. I.,
 446, 8.
 प्रसवणेषु V. I., P. II., 307, 4.
 प्रसवे तु शुचिर्वत्सः V. II., P. I.,
 191, 8.
 प्रसवं धीवनं वन्हौ V. II., P. II.,
 239, 2.
 प्रस्विन्नपाणि-पादः स्यात् V. II.,
 P. II., 261, 8.
 प्रसह्य कन्याहरणं V. I., P. II., 85,
 4.
 प्रहर्षयेद्दलं व्यूह्य V. I., P. I., 459,
 5.
 प्राकृतानां तु सर्वेषां V. I., P. II.,
 207, 8.
 प्राकृतः प्रतिसर्गोऽयं V. I., P. I.,
 95, 5.
 प्राक्सौमिकीः क्रियाः कुर्यात् V. I.,
 P. I., 169, 14.
 प्रागग्नेषु ततः स्थित्वा V. I., P. I.,
 291, 9.
 प्रागग्नेषु सुरांस्तर्पेत् V. I., P. I., 351,
 11.
 प्रागात्मा मन्त्रिणश्चैव V. I., P. I.,
 474, 5.
 प्राशुपनयनान् V. I., P. II., 29, 6.
 प्राप्नोत्र ऽपररात्रे च V. I., P. II., 193,
 9.
 प्राग्वाग्दानात् V. I., P. II., 245, 9.
 प्राग्वीदग्वा V. I., P. I., 347, 4.
 प्राग्द्वं पुरुषोऽग्नीथात् V. I., P. I.,
 421, 15.
 प्राग्वा ब्राह्मेण तीर्थेन V. I., P. I.,
 234, 16.
 प्राह् नाभिच्छेदनात् ब्राह्मा V. I.,
 P. II., 214, 9.
 प्राङ्नाभिवर्धनात् पुंसः V. I., P. II.,
 22, 20.
 प्राङ् नामकरणात् V. I., P. II., 280,
 6.
 प्राङ् नामकरणात्सद्यः V. I., P. II.,
 241, 17.
 प्राङ्मुखो गुरुरासीनो V. I., P. II.,
 31, 1.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 463, 9.
 प्राङ्मुखो देवतीर्थेन V. I., P. II.,
 460, 2.
 प्राङ्मुखो नित्यमग्नीयात् V. II.,
 P. I., 303, 1.
 प्राङ्मुखावस्थितो विप्रो V. I., P. I.,
 430, 2.
 प्राचीनावीतिनां सम्यक् V. I.,
 P. II., 397, 8.
 प्राचीनावीती लेखां V. I., P. II.,
 431, 11.
 प्राच्यां दिशि शिरः शस्तं V. I.,
 P. I., 441, 8.
 प्राजापत्यं V. II., P. II., 284, 2.
 प्राजापत्यक्रियाशक्तौ V. II., P. II.,
 197, 4.
 प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 321, 12.

- प्राजापत्यं चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. I., 281, 3.
- प्राजापत्यं चरेत् कृच्छ्रं V. II., P. I., 425, 13.
- प्राजापत्यं चरेद्विप्रः V. II., P. II., 41, 17.
- प्राजापत्यं चरेद्विप्रो V. II., P. II., 199, 13.
- प्राजापत्यं चरेत्पश्चात् V. II., P. I., 71, 5.
- प्राजापत्यं चरेन्मासं V. II., P. I., 252, 11.
- प्राजापत्ये तु गामेकां V. II., P. II., 200, 7.
- प्राजापत्ये तु गामेकां V. II., P. II., 200, 1.
- प्राजापत्यां तदन्ते तान् V. I., P. II., 147, 7.
- प्राजापत्ये तु पौष्णे च V. I., P. II., 325, 1.
- प्राजापत्यं तु मिश्रको V. II., P. I., 423, 9.
- प्राजापत्यं तु शुद्राणां V. II., P. I., 125, 3.
- प्राजापत्यं वयं कृत्वा V. II., P. I., 252, 15.
- प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. II., 142, 2.
- प्राजापत्येन कृच्छ्रेण V. II., P. I., 462, 2.
- प्राजापत्येन तत्तुल्यं V. I., P. I., 260, 9.
- प्राजापत्येन तीर्थेन V. I., P. I., 352, 5.
- प्राजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II., 155, 7.
- प्राजापत्यां निरुप्येष्टि V. I., P. II., 155, 16.
- प्राजापत्यं नवश्राद्धे V. II., P. I., 423, 12.
- प्राजापत्यं नवश्राद्धे V. II., P. I., 423, 1.
- प्राजापत्येन शुद्धोत् V. II., P. I., 336, 3.
- प्राजापत्येन शुद्धयेत् V. II., P. I., 336, 2.
- प्राजापत्येन शुद्धयेत्तु V. II., P. I., 337, 12.
- प्राजापत्येन शुद्धयति V. II., P. I., 335, 15.
- प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. II., 118, 14.
- प्राजापत्यं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 15; 333, 16.
- प्राजापत्यं पराको वा V. II., P. I., 243, 9.
- प्राजापत्यव्रतं गोवधे V. II., P. I., 242, 1.
- प्राजापत्यविधानेन V. II., P. I., 334, 14.
- प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. II., 203, 4.
- प्राजापत्यं सान्तपनं V. II., P. I., 324, 2.
- प्राणान्तिकं च यत् प्रोक्तं V. II., P. II., 72, 8.
- प्राणानात्मनि संयम्य V. II., P. II., 11, 16.
- प्राणानां ग्रन्थिरासि V. I., P. I., 431, 20.
- प्राणानां ग्रन्थिरसि V. I., P. I., 430, 15.
- प्राणिनां सर्वभूतानाम् V. I., P. I., 430, 18.
- प्राणानप्सु त्रिरात्रं V. II., P. I., 445, 1.

- प्राणानायम्य सम्प्रोक्ष्य V. I., P. I.,
 291, 12.
 प्राणानां रक्षणार्थाय V. II., P. I.,
 415, 2.
 प्राणिनां हिंसको नित्यं V. II., P. II.,
 220, 8.
 प्राणा-ऽपान-समानानाम् V. I., P. I.,
 433, 11.
 प्राणाय स्वाहेति V. I., P. I., 448, 3.
 प्राणयात्रिकमात्रः स्यात् V. I., P. II.,
 186, 11.
 प्राणयात्रिकमन्त्रं तु V. I., P. II.,
 188, 6.
 प्राणायामं जले कृत्वा V. II., P. I.,
 66, 8.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 264, 2.
 प्राणायामत्रयं कृत्वा V. I., P. I.,
 291, 10.
 प्राणायामत्रयं कुर्यात् V. II., P. I.,
 66, 16.
 प्राणायामत्रयं वृद्धौ V. II., P. I.,
 426, 14.
 प्राणायामत्रयं षट्कं V. II., P. II.,
 143, 18.
 प्राणायामान् चिरम्यस्य V. II., P. I.,
 449, 14.
 प्राणायामैर्दग्धदोषाः V. I., P. I.,
 346, 12.
 प्राणायामांश्च कुर्वीत V. I., P. I.,
 275, 11.
 प्राणायामसहस्रेषु V. II., P. II.,
 115, 3.
 प्राणायामशतम् V. II., P. II.,
 109, 3.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 425, 9.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 67, 12.
 प्राणायामशतं कृत्वा V. II., P. I.,
 418, 11.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. II.,
 168, 14.
 प्राणायामशतं कार्यं V. II., P. I.,
 44, 11.
 प्राण्यङ्गे वाऽऽयसे कृतं V. I., P. II.,
 190, 2.
 प्राण्यङ्गः दृग्भावं च V. II., P. II.,
 248, 11.
 प्राणैरपि प्रियान् पुत्रान् V. I., P. I.,
 333, 10.
 प्राणं वा एते V. I., P. II., 99, 16.
 प्राणस्य वै संभ्राट्कामाय V. I., P. I.,
 174, 17.
 प्राणिर्हिंसापरो जन्तु- V. II., P. II.,
 249, 12.
 प्रातरुत्थाय नृपतिः V. I., P. I.,
 468, 11.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 13.
 प्रातरुत्थाय यः पश्येत् V. I., P. I.,
 221, 11.
 प्रार्तभूत्वा च यतवाक् V. I., P. I.,
 252, 8.
 प्रातर्मध्याह्नयोः स्नानं V. I., P. I.,
 170, 10.
 प्रातिलोम्येन जायन्ते Y. I., P. II.,
 121, 6.
 प्रातिलोम्येन यो याति V. I., P. II.,
 148, 4.
 प्रातिलोम्यानुलोम्येन V. I., P. II.,
 125 16.
 प्रातः शुक्लतिलैः स्नात्वा V. I., P. I.,
 283, 16.
 प्रातः शतं V. II., P. II., 163, 15.

- प्रातः पादं चरेच्छूद्रः V. II., P. II.,
 173, 3.
 प्रातः संक्षेपतः स्नानं V. I., P. I.,
 260, 2.
 प्रातः स्नानं तदर्थं तु V. I., P. I.,
 268, 15.
 प्रातःस्नानेन तत्सर्वं V. I., P. I.,
 259, 7.
 प्रातः स्नानेन पापानि V. I., P. I.,
 259, 3.
 प्रातः स्नानं प्रशंसन्ति V. I., P. I.,
 258, 17.
 प्रातः स्नानसमारम्भं V. II., P. II.,
 190, 16.
 प्रातःस्नायी भवेन्नित्यं V. I., P. I.,
 269, 12.
 प्रातःसंध्यां सनक्षत्रां V. I., P. I.,
 297, 16.
 प्रादेशान्नाऽधिका न्युना V. I., P. II.,
 39, 21.
 प्रादेशमात्रं विज्ञेयं V. I., P. I.,
 257, 2.
 प्रादेशमात्रं वा सूक्ष्म- V. I., P. II.,
 157, 17.
 प्राधीति शत-साहस्रं V. I., P. I.,
 185, 18.
 प्राप्ते तु द्वादशे वर्षे V. I., P. I., 131,
 5.
 प्राप्ते तु पञ्चमे वर्षे V. I., P. II., 30,
 12.
 प्राप्ते भवति तत्पुण्यम् V. II., P. II.,
 75, 12.
 प्राप्तांश्च नाभिनन्देत् V. I., P. II.,
 196, 12.
 प्राप्य श्राद्धं तु कर्तव्यं V. I., P. II.,
 326, 9.
 प्रातस्तु द्वादश मासाः V. II., P. II.,
 172, 16.
 प्राप्नोति नरकं घोरं V. II., P. II.,
 209, 10.
 प्राप्नोति पञ्चमे वत्सा V. I., P. II.,
 320, 8.
 प्राप्नोति परमं स्थानम् V. I., P. II.,
 193, 3.
 प्राप्नोति भृगुशार्दूल V. II., P. II.,
 260, 9.
 प्राप्नोतु भवान् V. I., P. II., 402,
 20.
 प्राप्नोति यादृशीं बाधां V. II., P. II.,
 235, 6.
 प्राप्नोति श्रेष्ठतां सत्सु V. I., P. II.,
 312, 16.
 प्राप्नुवन्ति कुक्षे च V. II., P. II.,
 230, 2.
 प्राप्नुवन्ति दुरात्मानो V. II., P. II.,
 246, 17.
 प्राप्नुवानि इति V. I., P. II., 402,
 20.
 प्राप्यानुज्ञां विशेषेण V. I., P. I.,
 311, 19.
 प्राप्य चान्ते ततश्चैव V. I., P. II.,
 182, 10.
 प्राप्य देशं च कालं च V. II., P. I.,
 236, 14.
 प्रायश्चित्तचतुष्कं च V. II., P. I.,
 232, 8.
 प्रायश्चित्तप्रणेतारः V. II., P. I.,
 217, 11.
 प्रायश्चित्तं च यत्प्रोक्तं V. II., P. II.,
 113, 7.
 प्रायश्चित्तं यदाग्नात् V. II., P. II.,
 74, 9.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति V. II., P. II.,
 67, 8.
 प्रायश्चित्तं चरेद्भ्राता V. II., P. II.,
 63, 12.
 प्रायश्चित्तं न कुर्यात्सा V. II., P. I.,
 34, 5.

- प्रायश्चित्ते तत्तन्नीर्णे V. II., P. I.,
 345, 15.
 प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं V. II., P. I.,
 235, 10.
 प्रायश्चित्तं तु निर्दिश्य V. II., P. I.,
 237, 8.
 प्रायश्चित्तैरपैत्येनः V. II., P. I.,
 4, 6.
 प्रायश्चित्तानि कारयेत् V. II., P. I.,
 358, 4.
 प्रायश्चित्तं प्रदातव्यं V. II., P. II.,
 178, 6.
 प्रायश्चित्तमकामानां V. II., P. I.,
 201, 10.
 प्रायश्चित्तैः क्षयं याति V. II., P. II.,
 209, 18.
 प्रायश्चित्तविहीना ये V. II., P. II.,
 210, 1.
 प्रायश्चित्तमतः कार्यं V. II., P. II.,
 210, 4.
 प्रायश्चित्तं तत् कुर्यात् V. II.,
 P. II., 112, 15.
 प्रायश्चित्तमहोरात्रं V. II., P. II.,
 143, 14.
 प्रायश्चित्तं यदाप्नातं V. II., P. I.,
 231, 14.
 प्रायश्चित्तैरपैत्येनो V. II., P. I.,
 202, 6.
 प्रायश्चित्तेऽध्यवसिते V. II., P. II.,
 75, 7.
 प्रायश्चित्तं न दातव्यं V. II., P. I.,
 234, 18.
 प्रायश्चित्तं समादिश्य V. II., P. I.,
 231, 10.
 प्रायश्चित्तान्ते V. II., P. II., 6,
 15.
 प्रायश्चित्ते तु चरिते V. II., P. I.,
 387, 6.
 प्रायश्चित्तं प्रकल्प्यं स्यात् V. II.,
 P. I., 461, 5.
 प्रायश्चित्तमकुर्वाणाः V. II., P. I.,
 4, 17.
 प्रायेणाऽनृतवादित्वात् V. I., P. I.,
 8, 11.
 प्रायोऽनाशकः V. I., P. II., 225, 3.
 प्रायश्चित्तार्थमर्हन्ति V. II., P. I.,
 35, 15.
 प्रायश्चित्तं गते गर्भे V. II., P. I.,
 346, 7.
 प्रायश्चित्तं यथोद्दिष्टं V. II., P. I.,
 130, 11.
 प्रायश्चित्तं स्मृतं तस्याः V. II., P. I.,
 151, 1.
 प्रायश्चित्तविधानं च V. I., P. I.,
 135, 8.
 प्रायश्चित्ती स विज्ञेयः V. I., P. I.,
 425, 14.
 प्रायश्चित्तेन पूयेत V. I., P. I.,
 233, 2.
 प्रायश्चित्तप्रवृत्तानां V. I., P. II.,
 257, 6.
 प्रायश्चित्ती भवेच्चैव V. I., P. I.,
 301, 14.
 प्रायश्चित्तं न सा कुर्यात् V. II., P.
 I., 346, 4.
 प्रायश्चित्तं कथं तत्र V. II., P. I.,
 114, 2.
 प्रायश्चित्तं प्रयच्छन्ति V. II., P. I.,
 222, 4.
 प्रायश्चित्तमिदं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 41, 15.
 प्रायश्चित्तं यत् क्रियते V. II., P. I.,
 7, 10.
 प्रायश्चित्ते यदा चीर्णे V. II., P. I.,
 214, 15.
 प्रायश्चित्तैर्गुरुः शास्ता V. II., P. II.,
 210, 10.

- प्रायश्चित्ते समुत्पन्ने V. II., P. I., 207, 2.
- प्रायश्चित्तस्य पारं तु V. II., P. I., 257, 14.
- प्रायश्चाच्च समं चित्तं V. II., P. I., 3, 9.
- प्रायो नाम तपः प्रोक्तं V. II., P. I., 3, 7.
- प्रार्थयित्वा तु यो गां वै V. II., P. II., 238, 18.
- प्रारब्धं कर्म विच्छिद्य V. II., P. II., 277, 3.
- प्रारब्धशेषं विच्छिन्नं V. II., P. II., 277, 4.
- प्राद्याज्ञातं सुनास्थं V. II., P. I., 407, 14.
- प्राद्य मूत्रं पुरीषं वा V. II., P. I., 367, 7.
- प्राद्य मूत्र-पुरीषाणि V. II., P. I., 367, 11.
- प्राशयेत्पञ्चभिर्मन्त्रैः V. I., P. I., 390, 1.
- प्रावृद्धतौ यमः प्रेतान् V. I., P. II., 324, 4.
- प्रासादेशु च ये देवि V. II., P. II., 263, 2.
- प्रास्येदमौ तदन्नं तु V. I., P. II., 365, 4.
- प्रास्येदाल्मानममौ वा V. II., P. II., 69, 4.
- प्रास्येदाल्मानममौ वा V. II., P. I., 203, 10.
- प्रियङ्गवः कोविद्वाराः V. I., P. II., 369, 2.
- प्रियं च नानृतं ब्रूयात् V. I., P. II., 134, 2.
- प्रियाणि चात्मनो यानि V. I., P. I., 377, 6.
- प्रियां वाचम् V. I., P. I., 167, 7.
- प्रियाला-ऽऽमलकैर्मुखैः V. I., P. II., 371, 3.
- प्रीतिं भोगं च दण्डं च V. I., P. I., 453, 19.
- प्रीयन्ते पितरश्चास्य V. I., P. II., 316, 4.
- प्रेतत्वं चैव निस्तिर्णः V. I., P. II., 330, 2.
- प्रेतत्वं जायते नूनं V. II., P. II., 221, 12.
- प्रेतत्वं हि सदा तस्य V. I., P. II., 280, 4.
- प्रेतानां दस्यवेऽक्षय्यम् V. I., P. I., 419, 5.
- प्रेतनिर्यातकश्चैव V. I., P. II., 351, 15.
- प्रेतपात्रम् V. I., P. II., 455, 8.
- प्रेते पितृत्वमापन्ने V. I., P. II., 464, 7.
- प्रेताः पिशाचास्तरवः समस्ताः V. I., P. I., 386, 3.
- प्रेतीभूतं द्विजं विप्रो V. I., P. II., 281, 2.
- प्रेतं मनसा ध्यायन् V. I., P. II., 288, 2.
- प्रेते राजानि सङ्ज्योतिः V. I., P. II., 252, 16.
- प्रेतश्चेदाहिताग्निः स्यात् V. I., P. II., 452, 21.
- प्रेतस्पर्शनसंस्कारे V. I., P. II., 275, 1.
- प्रेतस्पर्शो ग्रामं न V. I., P. II., 275, 4.
- प्रेतस्योत्तरतः पत्न्याः V. II., P. I., 56, 14.
- प्रेतस्योदकनिर्वपणं V. I., P. II., 289, 9.
- प्रेतहारैः समं तत्र V. I., P. II., 248, 10.

- प्रेषमानं समुद्युच्यते V. I., P. II.,
149, 20.
प्रेष्यो ग्रामस्य राज्ञश्च V. I., P. II.,
350, 7.
प्रोक्षणात्कथिता शुद्धिर् V. II., P. I.,
185, 11.
प्रोक्षणेनैव बुद्धयेत V. II., P. I.,
185, 8.
प्रोक्षण-पर्याप्तिकरण- V. II., P. I.,
178, 11.
प्रोक्षणीभिल्लिभिर्ऋग्भिः V. II., P. I.,
66, 15.
प्रोत्साहकः सहायश्च V. II., P. II.,
62, 13.
प्रोषिते कालशेषः स्यात् V. I., P. II.,
233, 6.
प्रोषिते तु यदा पत्नी V. I., P. I.,
315, 14.
प्रोषितोऽन्यात्मसंस्कारं V. I., P. I.,
391, 4.
प्रौढपादो बहिःकक्षो V. I., P. II.,
425, 6.
प्रौष्ठपदाऽपरपक्षे V. I., P. II.,
317, 8.
प्रौष्ठपद्यामतीतायां V. I., P. II.,
326, 8.
श्रावनोत्पवनाभ्यां च V. II., P. I.,
144, 16.
श्रावं V. II., P. II., 202, 8.

फ.

- फलकान्यथ वर्मानि V. I., P. I.,
454, 13.
फलशुतीर्थे V. I., P. II., 306, 2.
फलशुपात्राणि च प्रशस्तानि V. I.,
P. II., 419, 1.
फलं ददाति स्वप्ने वा V. II., P. II.,
276, 12.
फलैधः-कुसुमस्तेयम् V. II., P. I.,
17, 12.
फलदानां तु वृक्षाणां V. II., P. II.,
123, 10.
फलानि पिण्याकमथो V. II., P. I.,
416, 11.

- फलान्वाहरतोऽपत्यं V. II., P. II.,
264, 9.
फलोपल-क्षौम-सोम- V. I., P. I.,
484, 8.
फल-पुष्पोपगान् V. II., P. II.,
124, 10.
फलापहारी V. II., P. II., 259, 16.
फलमारभते देहं V. II., P. II.,
277, 13.
फल-मूलाशनैर्मथैः V. I., P. II.,
390, 4.
फलैर्मसिन कथितः V. II., P. II.,
181, 9.
फलवत्त्वं समाचष्टे V. I., P. I.,
57, 5.
फलाशी V. I., P. II., 144, 4.
फलस्यानन्तता प्रोक्ता V. I., P. II.,
417, 2.
फाल्गुनं वाऽथ चैत्रं वा V. I., P. I.,
457, 8.
फाल्गुनस्य त्वमावास्या V. I., P. I.,
156, 1.
फाल्गुनस्य त्वमावास्या V. I., P. II.,
311, 14.
फेनपा उन्मत्तकाः V. I., P. II.,
199, 10.
फेनप्रख्यः कथं नाम V. I., P. II.,
292, 10.

ब.

- बकं चैव बलाकां च V. I., P. II.,
387, 9.
बक-बलाक- V. II., P. I., 81, 11.
बक-बलाक-हंस-प्लव- V. II., P. I.,
406, 5.
बको भवति हत्वार्मि V. II., P. II.,
254, 11.
बदर्यां च त्रिवर्षे तु V. II., P. II.,
281, 2.

- बर्थाभ्रमासाद्य V. I., P. I.,
 70, 8.
 बन्धा वा वाससा क्षिप्रं V. II., P. I.,
 454, 17.
 बन्नीयात्तत्सजीवंतु V. I., P. II.,
 37, 2.
 बन्धुभिः परिभूताश्च V. II., P. II.,
 262, 5.
 बन्धुवर्गं न भिक्षेत V. I., P. II.,
 163, 5.
 बन्धाऽऽसनं नियम्यासून् V. I., P. I.,
 291, 14.
 बलाक-प्लव-हंस-कंदक- V. II., P. I.,
 405, 19.
 बलात्कारादिवृष्ट्ली- V. I., P. II.,
 187, 1.
 बलादपहृता कन्या V. I., P. II.,
 89, 8.
 बल्लजाः पुण्डरीकाश्च V. I., P. I.,
 255, 13.
 बल-वर्ण-प्रभावादि V. I., P. I.,
 128, 13.
 बलं वासवे V. I., P. II., 314, 8.
 बहुत्वार्थजातानां V. I., P. I.,
 183, 9.
 बहुत्वे योषितामेक- V. II., P. II.,
 272, 2.
 बहुवक्तु संन्यस्य V. I., P. II.,
 162, 12.
 बहुवक्तुस्त्रिण्ड- V. I., P. II., 200, 2.
 बहुवक्तुः स विज्ञेयः V. I., P. II.,
 163, 4.
 बहुवर्गा महावृक्षा V. I., P. I.,
 457, 7.
 बहुधा वृद्धयते धर्मः V. I., P. I.,
 92, 8.
 बहुनि चायुःकामस्य V. I., P. II.,
 38, 7.
 बहूनां पश्यतां सोऽज्ञः V. I., P. I.,
 426, 22.
 बहूनां भुञ्जतां मध्ये V. I., P. I., 424, 6.
 बहूनां विदुषां प्राप्नोति V. I., P. II.,
 300, 18.
 बहून् वर्षगणान् घोरान् V. II., P. II.,
 242, 6.
 बहुयाजकः V. II., P. II., 258, 8.
 बहुचक्षुः त्रिसौपर्णः V. I., P. II.,
 341, 9.
 बहुचाः श्रवणक्षेत्रं तु V. I., P. II.,
 128, 4.
 बहुपत्यो न V. I., P. II., 317, 15.
 बहुप्रतिग्राह्यस्य वा V. I., P. I.,
 175, 12.
 बहुर्गाः प्रतिजग्राह V. II., P. I.,
 415, 4.
 बहुश्रुताश्च धर्मज्ञाः V. I., P. I.,
 178, 12.
 बहुशुष्केन्धने चाग्नौ V. I., P. I.,
 316, 15.
 बहिस्तूभयथापि स्थितेराचाराच्च V. II.,
 P. I., 204, 16.
 बहिस्तावच्च निवसेत् V. II., P. I.,
 345, 14.
 बहिः सूत्रं त्यजेद्विद्वान् V. I., P. II.,
 168, 16.
 बहिः सन्ध्या दशगुणा V. I., P. I.,
 298, 3.
 बहुस्याम् V. I., P. I., 103, 14.
 बहुस्याम् V. I., P. II., 60, 1.
 बान्धवो वा परो वाऽपि V. I., P. II.,
 261, 15.
 बाधिर्यमुपयान्त्याशु V. II., P. II.,
 232, 9.
 बार्हस्पत्यम् V. II., P. II.,
 157, 7.
 बालिका-ऽक्षतयोन्योश्च V. I., P. I.,
 134, 6.

- बालकृच्छ्रं ततः कुर्यात् V. II., P. I.,
 121, 14; 123, 6.
- बालाग्रमात्रेऽपहृते V. II., P. II.,
 87, 12.
- बालग्राश्च कृतग्राश्च V. II., P. I.,
 204, 9.
- बालो जनित्री जननी च बालं V. I.,
 P. I., 363, 3.
- बालानुरेषु भूतेषु V., I., P. I.,
 467, 6.
- बाले देशान्तरस्थे च V. I., P. II.,
 229, 10.
- बालानामजातवन्तानां V. I., P. II.,
 243, 10.
- बालानां वीक्ष्यमाणानाम् V. II., P. II.,
 240, 10.
- बालापत्या तथा रोगी V. II., P. I.,
 125, 8.
- बालापत्याश्च गर्भिण्यः V. II., P. I.,
 59, 5.
- बालोऽपि विप्रो वृद्धस्य V. I., P. I.,
 334, 6.
- बालोऽपि नावमन्तव्यो V. I., P. I.,
 448, 7.
- बाले प्रव्रजिते चैव V. I., P. II.,
 232, 1.
- बाले मृते सपिण्डानां V. I., P. II.,
 230, 12.
- बालया वा युवत्या वा V. II., P. I.,
 37, 20.
- बाल्ये पितुर्वशे तिष्ठेत् V. II., P. I.,
 355, 9.
- बाल्ये वा दासभावेन V. I., P. I.,
 184, 9.
- बालैरनुपरिक्रान्तं V. II., P. I.,
 189, 12.
- बाल-वृद्धा-ऽऽनुराणां च V. II., P. II.,
 171, 5.
- बाल-वृद्ध-रोगार्तानां V. I., P. I.,
 477, 14.
- बाल-वृद्ध-स्त्रीणामर्थे V. II., P. I.,
 122, 5.
- बालाश्च तरुणा वृद्धाः V. I., P. I.,
 281, 15.
- बाले समानवयसि V. I., P. I.,
 334, 17.
- बालस्यातुरस्य वा V. II., P. I.,
 68, 7.
- बालसंवर्धनं त्यक्त्वा V. II., P. I.,
 58, 17.
- बाहुजातेरुजातानां V. I., P. II.,
 154, 5.
- बाहुभ्यां तु शतं दद्यात् V. II., P. I.,
 73, 17.
- बाहुभ्यां मनसा वाचा V. II., P. II.,
 160, 7.
- बिडाल-काका-ऽऽखूच्छिष्टं V. II.,
 P. I., 391, 11.
- बिडाल-काक-नकुला-ऽऽखू- V. II.,
 P. I., 392, 2.
- बिडाल-मूषकोच्छिष्टे V. II., P. I.,
 391, 4.
- बिभ्रज्जलपवित्रं वा V. I., P. II.,
 179, 12.
- बिल्वके V. I., P. II., 305, 15.
- बिल्वाऽऽमलक-मृद्वीका V. I., P. II.,
 369, 7.
- बिल्वा-ऽश्वत्थादि यज्ञीय-V. I., P. II.,
 37, 1.
- बीजिनश्च V. I., P. II., 62, 7.
- बीजानामुसिविद्वच्च स्यात् V. I., P. I.,
 478, 15.
- बीजानां सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
 187, 9.
- बुधे च योषित् परिवर्जनीया V. I.,
 P. I., 282, 4.

- बुद्धिपूर्वं चेत् न्यहं V. II., P. I.,
 394, 2.
 बुद्धिपूर्वं तु कृच्छ्राख्यं V. II., P. I.,
 117, 19.
 बुद्धिपूर्वं प्रयत्नेन V. I., P. II.,
 230, 15.
 बुद्धयेताऽऽप्रियुक्तां तु V. I., P. I.,
 472, 14.
 बुभुक्षितेषु भृत्येषु V. II., P. II.,
 224, 10.
 बुभुक्षमागतं भ्रान्तं V. I., P. I.,
 399, 4.
 बृहस्पतिरकामयत V. I., P. I.,
 47, 13.
 बृहस्पतिर्वै V. I., P. I., 48, 6.
 बृहस्पतिसवेनेष्टा V. II., P. II.,
 83, 6.
 बौजिकावभिसम्बन्धात् V. I., P. II.,
 244, 3.
 बौज्ञान् पाशुपतान् जैनान् V. I.,
 P. I., 279, 4.
 ब्रह्मकूर्चाग्निनौ भूत्वा V. II., P. II.,
 148, 7.
 ब्रह्म-क्षत्र-विशां चैव V. I., P. I.,
 271, 4.
 ब्रह्म-क्षत्रिय-विद-शुद्राः V. I., P. II.,
 19, 5.
 ब्रह्मगर्भवधे कृच्छ्रं V. II., P. I.,
 335, 6.
 ब्रह्मजन्म हि विप्रस्य V. I., P. I.,
 334, 8.
 ब्रह्मजज्ञानं V. I., P. II., 192, 1.
 ब्रह्मचारी V. I., P. II., 137, 6.
 ब्रह्मचारिगतं भैक्षं V. II., P. I.,
 190, 13.
 ब्रह्मचारि-गृहस्थ- V. I., P. II.,
 197, 4.
 ब्रह्मचारि-गृहस्थ-V. I., P. II., 51,
 11; 140, 8.
 ब्रह्मचारी गृहस्थो V. I., P. II.,
 167, 9.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
 17, 7.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
 17, 10.
 ब्रह्मचारी गृहस्थश्च V. I., P. II.,
 197, 1.
 ब्रह्मघ्नः V. II., P. II., 247, 2.
 ब्रह्मघ्ने देहि मे भिक्षान् V. II., P. II.,
 59, 10.
 ब्रह्मघ्नो वा कृतघ्नो वा V. II., P. II.,
 57, 18.
 ब्रह्मघ्नाश्च सुरापाश्च V. I., P. II.,
 358, 2.
 ब्रह्मघ्नस्तु वनं गच्छेत् V. II., P. II.,
 58, 8.
 ब्रह्मचारी चेत् V. II., P. II.,
 126, 9.
 ब्रह्मोज्झः V. II., P. II., 96, 10.
 ब्रह्मोज्झता वेदनिन्दा V. II., P. I.,
 363, 10.
 ब्रह्मोज्झं वेदनिन्दा च V. II., P. II.,
 57, 5.
 ब्रह्मचारी जितक्रोधो V. II., P. II.,
 182, 2.
 ब्रह्मचारिणः V. I., P. II., 278, 8.
 ब्रह्मचारी न कुर्वीत V. I., P. II.,
 278, 1.
 ब्रह्मचारी भवेन्नित्यं V. I., P. II.,
 145, 2.
 ब्रह्मचारी भवेन्नित्यम् V. I., P. II.,
 100, 21.
 ब्रह्मचारि-यतीनां च V. I., P. I.,
 416, 10.
 ब्रह्मचारी व्रती च स्वात् V. II.,
 P. II., 170, 6.
 ब्रह्मचारी शुना दष्टः V. II., P. I.,
 67, 12.

- ब्रह्मचर्यं च गार्हस्थ्यम् V. I., P. II.,
 153, 14.
 ब्रह्मचार्याचार्य V. I., P. II., 49, 2.
 ब्रह्मचर्यं चरन् विप्रो V. II., P. II.,
 62, 6.
 ब्रह्मचर्येण V. I., P. II., 104, 20;
 150, 12.
 ब्रह्मचर्येण वा कालं V. I., P. II.,
 51, 18.
 ब्रह्मचर्यं तपो भैक्ष्यं V. I., P. II.,
 45, 1.
 ब्रह्मचर्यादिनियमो V. I., P. I.,
 388, 14.
 ब्रह्मचर्यं दद्या क्षान्तिः V. II., P. II.,
 169, 8.
 ब्रह्मचर्यमागामुप V. I., P. II.,
 17, 15.
 ब्रह्मचार्यैव पर्वाणि V. I., P. II.,
 99, 10.
 ब्रह्मचर्याभमी V. II., P. I., 404, 2.
 ब्रह्मचर्याभमादुर्ध्वं V. II., P. I.,
 230, 12.
 ब्रह्मचर्यं स बुद्धात्मा V. II., P. I.,
 323, 22.
 ब्रह्मचर्यं समाप्य V. I., P. II.,
 136, 16; 147, 19.
 ब्रह्मचार्याहिताग्निश्च V. I., P. I.,
 308, 1.
 ब्रह्मचार्याहरेभैक्ष्यं V. I., P. II.,
 41, 9.
 ब्रह्मणा कथिताश्चैव V. I., P. I.,
 109, 2.
 ब्रह्मणि न आत्मा V. I., P. I.,
 421, 7.
 ब्रह्मणा चोदितो विष्णुः V. I., P. I.,
 113, 7.
 ब्रह्माणं चाङ्गुरं सूर्यं V. I., P. I.,
 365, 6.
 ब्रह्मणश्च तथा विष्णोः V. I., P. I.,
 95, 14.
- ब्रह्मणः सायुज्यं V. I., P. I.,
 350, 5.
 ब्रह्माणं तर्पयेत् पूर्वं V. I., P. I.,
 356, 11.
 ब्रह्मणोन्ते मुनिभेदाः V. I., P. I.,
 95, 12.
 ब्रह्मणे प्रजापतये V. I., P. I.,
 381, 8.
 ब्रह्मणे ब्रह्मपुरुषेभ्यः V. I., P. I.,
 384, 5.
 ब्रह्माणं मूनयः पूर्वं V. I., P. I., 113, 5.
 ब्रह्माणं चाङ्गुरं सूर्यं V. I., P. I., 365, 6.
 ब्रह्मण्यता देव-पितृभक्तता V. I.,
 P. II., 343, 8.
 ब्रह्मान्वाधानमेतस्स्यात् V. I., P. II.,
 159, 3.
 ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तं V. I., P. I.,
 249, 16.
 ब्रह्मदेयानुसन्तानो V. I., P. II.,
 342, 12.
 ब्रह्मदेयापतिश्चैव V. I., P. II.,
 342, 13.
 ब्रह्मदेयासुतश्चैव V. I., P. II., 341, 14.
 ब्रह्मोद्याश्च कथाः कुरुः V. I., P. II.,
 400, 16.
 ब्रह्महिं परिचितिश्च V. I., P. II.,
 350, 10.
 ब्रह्मा देवानां V. I., P. I., 105, 16.
 ब्रह्मण्डहतानां च V. I., P. II.,
 224, 16.
 ब्रह्मण्डहता ये च V. II., P. I.,
 21, 11.
 ब्रह्मदेने च सोमे च V. II., P. I.,
 426, 8.
 ब्रह्मा मुरारिः स्त्रियुरान्तकारिः V. I.,
 P. I., 221, 1.
 ब्रह्म प्रज्ञां च मेधां च V. I., P. I.,
 252, 12.
 ब्रह्म प्रतिष्ठेत्येतावत् V. II., P. II.,
 155, 13.

- ब्रह्मबीजसमुत्पन्नो V. I., P. II., 218, 3.
 ब्रह्मबीजसमुत्पन्नो V. II., P. I., 208, 11.
 ब्रह्मबन्धौ च यद्वत् V. I., P. I., 189, 3.
 ब्रह्मभावमिदं सूत्रं V. I., P. II., 168, 7.
 ब्रह्मयज्ञे जपे चैव V. I., P. I., 257, 10.
 ब्रह्मयज्ञेन यक्ष्यमाणः V. I., P. I., 344, 9.
 ब्रह्मयज्ञप्रसिद्धयर्थं V. I., P. I., 350, 16.
 ब्रह्मयज्ञेषु ये दर्भाः V. I., P. I., 255, 17.
 ब्रह्मवादिन्यः V. I., P. II., 82, 12.
 ब्रह्मवचसकामस्य V. I., P. II., 31, 10.
 ब्रह्मवर्चसं सौम्ये V. I., P. II., 313, 18.
 ब्रह्मवर्चस्विनः पुत्राः V. I., P. II., 86, 19.
 ब्रह्मवर्चस्विनः पुत्रान् V. I., P. II., 316, 10.
 ब्रह्मलोकमवाप्नोति V. I., P. II., 50, 13.
 ब्रह्मा विश्वसृजो धर्मो V. II., P. II., 219, 1.
 ब्रह्म-विष्णु-शिवाद्याभिः V. I., P. I., 107, 9.
 ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च V. I., P. I., 250, 3.
 ब्रह्मैव सन् ब्रह्म- V. I., P. I., 290, 9.
 ब्रह्मस्तेनावुभौ सम्यक् V. II., P. II., 147, 11.
 ब्रह्मस्वादनित्याश्च V. I., P. II., 75, 2.
 ब्रह्मस्वहारिणश्चैते V. II., P. II., 219, 11.
 ब्रह्महत्या V. II., P. II., 185, 10.
 ब्रह्महत्या V. II., P. II., 92, 15.
 ब्रह्महत्यापनोदाय V. II., P. II., 69, 8.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति V. II., P. II., 149, 12.
 ब्रह्महत्यामवाप्नोति V. I., P. II., 366, 20.
 ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 83, 9.
 ब्रह्महत्याव्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 102, 10.
 ब्रह्महत्याव्रतं वाऽपि V. II., P. I., 97, 6; 100, 11.
 ब्रह्महत्यासमं ज्ञेयं V. II., P. II., 95, 12.
 ब्रह्महत्या सुरापानं V. II., P. I., 15, 3.
 ब्रह्माद्विद्वत् पुण्यम् V. I., P. I., 348, 13.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 57, 11.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि V. II., P. I., 5, 12; 6, 4.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 57, 5.
 ब्रह्महा द्वादशाब्दानि V. II., P. II., 55, 9.
 ब्रह्महा V. II., P. II., 72, 13.
 ब्रह्महा V. II., P. II., 163, 5.
 ब्रह्महा परिषदानुमतः V. II., P. II., 56, 10.
 ब्रह्महा यावकालेन V. II., P. II., 42, 4.
 ब्रह्महा विप्रमुच्येत V. II., P. II., 64, 14.

- ब्रह्मैव स विज्ञेयः V. I., P. I.,
 153, 2.
 ब्रह्मणे V. II., P. II., 188, 4.
 ब्रह्मण- V. II., P. II., 135, 12.
 ब्रह्मणः V. II., P. II.,
 166, 13.
 ब्रह्मणो V. I., P. I., 46, 7.
 ब्रह्मणं कुशलं पृच्छेत् V. I., P. I.,
 325, 8.
 ब्रह्मणः क्षत्रियाद्यैस्तु V. I., P. I.,
 327, 7.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वाथ V. I., P. II.,
 154, 16.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. II., P. I.,
 150, 9.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशः V. I., P. II.,
 40, 18.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. I.,
 86, 1.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 189, 10.
 ब्रह्मण-क्षत्रिय-विशां V. I., P. II.,
 40, 14; 95, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II.,
 P. II., 241, 2.
 ब्रह्मणः क्षत्रियो वैश्यः V. II., P. II.,
 241, 7.
 ब्रह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः V. I., P. I.,
 133, 2.
 ब्रह्मणी क्षत्रिया वैश्या V. II., P. I.,
 69, 1.
 ब्रह्मणी क्षत्रिय-वैश्यसेवायाम् V. II.,
 P. I., 348, 12.
 ब्रह्मणः क्षत्रियं हत्वा V. II., P.
 I., 98, 6.
 ब्रह्मणो ऽभिरजो गौर्वा V. I., P.
 II., 439, 14.
 ब्रह्मणे चाऽननुत्ताने V. I., P. II.,
 48, 17.
 ब्रह्मणोच्छिष्टानामपां V. II., P. I.,
 393, 18.
 ब्रह्मणोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 12.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 9.
 ब्रह्मणोच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 12.
 ब्रह्मणातिक्रमो नास्ति V. I., P.
 II., 347, 10.
 ब्रह्मणान् क्षत्रियायां तु V. I., P.
 II., 120, 14.
 ब्रह्मणी तु शुना दष्टा V. II., P.
 I., 65, 12.
 ब्रह्मणी तु शुना दष्टा V. II., P. I.,
 65, 19.
 ब्रह्मणो देवताः सर्वाः V. II., P. I.,
 135, 15.
 ब्रह्मणादुधसम्प्राप्तौ V. II., P. I.,
 71, 3.
 ब्रह्मणादीनामाशौचे V. I., P.
 II., 261, 17.
 ब्रह्मणादीनामाशौचे V. II., P. I.,
 420, 4.
 ब्रह्मणे दश पिण्डास्तु V. I., P. II.,
 289, 15.
 ब्रह्मणो दशरात्रेण V. I., P. II.,
 205, 1.
 ब्रह्मणादिषु ब्रूयस्य V. I., P. I.,
 137, 4.
 ब्रह्मणानां कृत्यजातम् V. I., P. I.,
 444, 9.
 ब्रह्मणानि च कल्पाश्च V. II., P. II.,
 159, 16.
 ब्रह्मणानां द्विजैर्वैश्यम् V. I., P.
 II., 436, 41.

- ब्राह्मणान् ज्ञापयेत् तत्र V. II., P. I., 253, 1.
 ब्राह्मणेन V. II., P. II., 142, 6.
 ब्राह्मणानां परीवाहं V. II., P. II., 193, 12.
 ब्राह्मणानां प्रवासित्वं V. I., P. I., 136, 12.
 ब्राह्मणानां प्रसादेन V. II., P. II., 11, 5.
 ब्राह्मणान् भोजयेत् V. I., P. II., 340, 5.
 ब्राह्मणान्भोजयेच्छ्रुत्या V. II., P. I., 254, 7.
 ब्राह्मणान् भोजयित्वा च V. II., P. II., 161, 7.
 ब्राह्मणानामयं धर्मो V. I., P. II., 155, 2.
 ब्राह्मणेन वधे पाशे V. II., P. I., 22, 19.
 ब्राह्मणा नावमन्तव्याः V. I., P. I., 467, 1.
 ब्राह्मणान्वयसम्भूतो V. II., P. II., 220, 7.
 ब्राह्मणानां शतं सम्यक् V. I., P. I., 327, 3.
 ब्राह्मणान् सप्त पञ्च द्वौ V. I., P. II., 362, 3.
 ब्राह्मणोपाश्रयो नित्यम् V. I., P. I., 480, 8.
 ब्राह्मणं प्रादुरतिथिम् V. I., P. I., 399, 5.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणं V. II., P. II., 55, 15.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणीं गच्छेत् V. II., P. I., 44, 3; 328, 18.
 ब्राह्मणो ब्राह्मणानां तु V. II., P. I., 231, 7.
 ब्राह्मणो बन्धकीं गत्वा V. II., P. I., 332, 14.
 ब्राह्मणो वैल्व-पालाशौ V. I., P. II., 34, 14.
 ब्राह्मणं भिक्षुकं वाऽपि V. I., P. II., 401, 5.
 ब्राह्मणभूम्यप- V. II., P. II., 93, 16.
 ब्राह्मणभूम्यपहरणं V. II., P. I., 15, 10.
 ब्राह्मणो मोक्षमन्विच्छन् V. I., P. II., 153, 5.
 ब्राह्मणमनुतेन V. II., P. II., 150, 13.
 ब्राह्मण-राजन्य-वैश्य- V. II., P. I., 343, 18.
 ब्राह्मणैरपि भोक्तव्याः V. II., P. I., 431, 11.
 ब्राह्मणैर्मन्त्रपूतैश्च V. II., P. I., 195, 2.
 ब्राह्मणवृत्तिज्ञः V. II., P. II., 263, 9.
 ब्राह्मणवद्वाचेय्याः V., II., P. I., 98, 18.
 ब्राह्मणो वेदमूलः स्यात् V. I., P. I., 153, 19.
 ब्राह्मणैरभ्यनुज्ञातः V. I., P. II., 401, 6.
 ब्राह्मणावसथाश्चैव V. I., P. I., 406, 16.
 ब्राह्मणावस्थान् सर्वान् V. II., P. II., 59, 4.
 ब्राह्मणाशौचे राजन्यः V. II., P. I., 420, 13.
 ब्राह्मणश्चेदप्रेक्षापूर्वकं V. II., P. I., 329, 14.
 ब्राह्मणश्चैव राजा च V. I., P. I., 201, 5.

- ब्राह्मणः शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I., 392, 7.
 ब्राह्मणः शूद्रोच्छिष्टाशने V. II., P. I., 365, 6.
 ब्राह्मणः शूद्रनामेति V. II., P. II., 241, 9.
 ब्राह्मणैः शिल्पिभिर्मन्त्रैः V. I., P. I., 465, 2.
 ब्राह्मणेषु चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II., 40, 12.
 ब्राह्मणस्तु V. I., P. II., 98, 12.
 ब्राह्मणस्तत्र भुक्त्वाज्ञं V. II., P. I., 425, 2.
 ब्राह्मणस्तर्पयेत्पश्चात् V. II., P. I., 121, 15.
 ब्राह्मणस्तु शुना वष्टो V. II., P. I., 67, 1.
 ब्राह्मणस्तु शुना वष्टो V. II., P. I., 68, 4.
 ब्राह्मणे संस्कृतः V. I., P. II., 18, 1.
 ब्राह्मणस्य V. I., P. II., 215, 18.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 136, 8.
 ब्राह्मणस्य V. II., P. II., 83, 12.
 ब्राह्मणस्य क्षत्रिय-विद्-शूद्रेषु V. I., P. II., 220, 16.
 ब्राह्मणस्य तथाऽऽशौचे V. II., P. I., 419, 5.
 ब्राह्मणस्य तु विक्रयं V. I., P. II., 12, 9.
 ब्राह्मणस्याऽऽनुलोम्येन V. I., P. II., 95, 9.
 ब्राह्मणस्य परिचाणात् V. II., P. II., 68, 10.
 ब्राह्मणस्य प्रवक्ष्यामि V. II., P. II., 11, 7.
 ब्राह्मणस्य रुजःकृत्या V. II., P. I., 17, 5, 454, 1.
 ब्राह्मणस्यैव शूद्राजम् V. II., P. I., 379, 15.
 ब्राह्मणस्य व्रणद्वारे V. II., P. I., 127, 8.
 ब्राह्मणस्य सितं वस्त्रं V. I., P. I., 264, 4.
 ब्राह्मणस्य सपिण्डानां V. I., P. II., 209, 18.
 ब्राह्मणस्य सुरापस्य V. II., P. I., 444, 18.
 ब्राह्मणस्वर्णहारी च V. II., P. II., 261, 7.
 ब्राह्मणः स्वर्णहारी तु V. II., P. II., 167, 5.
 ब्राह्मणं हत्वा द्वादश-V. II., P. I., 79, 2.
 ब्राह्मण्यां V. II., P. II., 127, 9.
 ब्राह्मण्यकामतो गत्वा V. II., P. I., 347, 10.
 ब्राह्मण्यकामाद्गच्छेत् V. I., P. I., 348, 18.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियाज्जातः V. I., P. II., 12, 13.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात्सूतः V. I., P. II., 121, 15.
 ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूतो V. II., P. I., 69, 15.
 ब्राह्मण्येतान् यदा गच्छेत् V. II., P. I., 347, 12.
 ब्राह्मण्यां त्र्यहमुपोष्य V. II., P. I., 332, 11.
 ब्राह्मण्यात् सपदि भ्रष्टः V. II., P. II., 240, 17.

- ब्राह्मण्यादेव हीयन्ते V. I., P. II.,
 164, 15.
 ब्राह्मण्या द्वादशाहं स्यात् V. I., P. II.,
 109, 11.
 ब्राह्मण्यां ब्राह्मणाज्जातः V. I.,
 P. II., 118, 21.
 ब्राह्मण्या भार्यया सार्द्धं V. I., P. I.,
 425, 17.
 ब्राह्मण्यमपि तद्वत् स्यात् V. II., P. II.,
 221, 11.
 ब्राह्मण्यं यः परित्यज्य V. I., P. I.,
 149, 17.
 ब्राह्मण्यं सकलं तस्य V. I., P. II.,
 169, 9.
 ब्राह्मण्याः क्षिरसि वपनं V. II., P. I.,
 331, 4; 331, 9; 331, 13.
 ब्राह्मण्या सह योऽभ्यासात् V. I., P. I.,
 425, 11.
 ब्राह्मणामेयमुद्दिष्टं V. II., P. II.,
 15, 15.
 ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
 220, 2.
 ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
 220, 6.
 ब्राह्मस्तु प्रथमस्तेषां V. I., P. II.,
 85, 9.
 ब्राह्मीपुत्रः सुकृतकृत् V. I., P. II.,
 86, 15.
 ब्राह्मो नैमित्तिको नाम V. I., P. I.,
 95, 3.
 ब्राह्मान् योनांश्च सम्बधान् V. I., P. II.,
 31, 17.
 ब्राह्मो देवस्तथैवार्धः V. I., P. II.,
 84, 8.
 ब्राह्मादिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 457, 7.
 ब्राह्मादिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 86, 18.
 ब्राह्मादिषु विवाहेषु V. I., P. II.,
 63, 11.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः V. II., P. II.,
 15, 17.
 ब्राह्मं तु मार्जनं मन्त्रैः V. II., P. II.,
 15, 3.
 ब्राह्मादीनि तथाऽशक्तौ V. II., P. II.,
 17, 9.
 ब्राह्मे मुहूर्ते उत्थाय V. I., P. I.,
 219, 12.
 ब्राह्मे मुहूर्ते बुद्धयेत V. I., P. I.,
 219, 16.
 ब्राह्मनेकमहः कल्पः V. I., P. I.,
 94, 4.
 ब्राह्मैर्योनैश्च सम्बन्धैः V. I., P. II.,
 350, 16.
 ब्रूयस्त्वु स्वधेत्युक्ते V. I., P. II.,
 437, 13.

भ.

- भक्षयेत्प्रातरुत्थाय V. I., P. I.,
 252, 2.
 भक्षयित्वा तु तं प्रांसं V. II., P. II.,
 149, 7.
 भक्षयित्वा तु तन्मोहात् V. I., P. II.,
 214, 5.
 भक्षयन्ती न कथयेत् V. II., P. I.,
 248, 5.
 भक्षयन्ती न कथयेत् V. II., P. I.,
 246, 12.
 भक्ष्याणां भक्षणे चैव V. I., P. I.,
 234, 1.
 भक्ष्यद्रव्यस्य वैषम्यात् V. II., P. I.,
 166, 2.
 भक्ष्याः पञ्चनखास्त्वेते V. II., P. I.,
 408, 13.
 भक्तं भोक्तुमशक्तश्च V. II., P. II.,
 239, 13.

- भक्ष्याभक्ष्याण्यनेकानि V. II., P. I.,
 461, 11.
 भक्ष्याभक्ष्ये तथा पेये V. I., P. II.,
 29, 10.
 भक्ष्य-भोज्यान्नस्य V. II., P. II.,
 111, 15.
 भक्ष्य-भोज्यापहरणे V. II., P. II.,
 110, 13.
 भक्ष्यं भोज्यमुदक्यां च V. I., P. II.,
 184, 2.
 भक्ष्यं भोज्यं समं देयं V. I., P. II.,
 436, 17.
 भक्ष्य-भोज्य- V. II., P. II., 112, 4.
 भक्ष्यं भोज्यं च विविधं V. I., P. II.,
 419, 1.
 भक्ष्यं मांसं समुद्दिष्टं V. II., P. I.,
 410, 1.
 भगिनी-भागिनेयानां V. I., P. I.,
 186, 16.
 भगिनीं मातुरासां च V. II., P. I.,
 318, 17.
 भगिनीं मातुरासां वा V. II., P. I.,
 321, 7.
 भगिन्यां संस्थितायां तु V. I., P. II.,
 252, 4.
 भगिनीसपत्न्यश्च भगिन्यः V. II.,
 P. I., 326, 9.
 भगभक्षस्तु कुण्डाशी V. II., P. II.,
 233, 10.
 भगवते V. II., P. II., 187, 1.
 भगवते महापुरुषाय V. I., P. I.,
 369, 12.
 भगवतोऽयं V. I., P. I., 339, 14.
 भयोद्देगकरोऽ न्येषां V. II., P. II.,
 249, 4.
 भयभीतस्य संन्यासम् V. I., P. II.,
 149, 18.
 भयं रोगे तथा स्वप्ने V. II., P. II.,
 49, 10.
 भयं हत्वा च भूतानाम् V. I., P. II.,
 154, 11.
 भरणं सर्वभूतानाम् V. I., P. I.,
 467, 8.
 भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
 457, 8.
 भर्तृगोत्रेण कर्तव्या V. I., P. II.,
 63, 12.
 भर्ताऽनुमरणं काले V. II., P. I.,
 58, 5.
 भर्तुरर्थे हि या वित्तं V. II., P. II.,
 228, 10.
 भर्तारं लङ्घयेद् या तु V. I., P. I.,
 129, 12.
 भर्तुः शरीरशुश्रूषां V. I., P. II.,
 115, 13.
 भर्तृव्यतिक्रमे कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
 36, 14.
 भर्तव्यास्ते महाराज V. I., P. I.,
 189, 7.
 भर्तुः सौख्येन या नारी V. II., P. II.,
 228, 6.
 भरद्वाजकृता ये च V. I., P. I.,
 109, 5.
 भरद्वाजः क्षुधार्तस्तु V. II., P. I.,
 415, 3.
 भवेच्चाऽऽशौचमत्यर्थं V. I., P. I.,
 243, 6.
 भवन्ति चेह काकाः स्तुः V. II., P. II.,
 228, 2.
 भवन्ति नादृता यैस्तु V. II., P. II.,
 231, 5.
 भवत्पूर्वं चरेद्भक्ष्यम् V. I., P. II.,
 41, 14.
 भवन्ति पितरस्तस्य V. I., P. II.,
 367, 17.
 भवितारो नराः सर्वे V. I., P. I.,
 133, 5.

- भवितव्यं भवद्भिश्च V. I., P. II.,
 365, 9.
 भवत्स्वेतस्परिणतं V. I., P. I.,
 433, 10.
 भवितव्यं नरेन्द्रेण V. I., P. I.,
 474, 4.
 भवेत् स्फुटितपादस्तु V. II., P. II.,
 249, 11.
 भवत्स्वेवाग्नौकरणहोमं V. I., P. II.,
 415, 12.
 भवान्ति हि वृथा तस्य V. I., P. I.,
 250, 16.
 भवद्भिः पितृकार्ये नः V. I., P. II.,
 361, 7.
 भवेद्यदि सपिण्डानां V. I., P. II.,
 466, 18.
 भवं देवं तर्पयामि V. I., P. I., 374, 6.
 भवेद्विषयवैराग्यम् V. I., P. I.,
 59, 6.
 भवन्मध्यं तु राजन्यो V. I., P. II.,
 41, 15.
 भवेन्महीतलं यस्मात् V. I., P. I.,
 353, 11.
 भवनस्याग्रतो भुवि V. I., P. II.,
 396, 18.
 भवाय देवाय नमः V. I., P. I.,
 374, 9.
 भवाय देवाय स्वाहेत्यादिभिः V. I.,
 P. I., 375, 5.
 भविष्यन्ति महाबाहो V. II., P. II.,
 162, 11.
 भस्म क्षौद्रं सुवर्णं च V. II., P. I.,
 192, 6.
 भस्म-गोमय-मृद्धारि- V. II., P. II.,
 195, 2.
 भस्मच्छन्नो V. II., P. I., 166, 9.
 भस्मनाऽद्भिर्ध्या चैव V. II., P. I.,
 175, 4.
 भस्मान्मुना शुद्धयति V. II., P. I.,
 176, 4.
 भस्मना वाऽपि संस्पृश्य V. II., P. I.,
 143, 15.
 भस्मना शुद्धयते कांस्यं V. II., P. I.,
 172, 1.
 भस्मास्थीनि गृहीत्वा तु V. II., P. I.,
 22, 21.
 भाण्डानि धावयेदाङ्गैः V. II., P. I.,
 145, 2.
 भागधेयं श्रुतिः ग्राह्यः V. I., P. I.,
 364, 2.
 भागद्वयं तु धर्मार्थं V. I., P. I.,
 190, 5.
 भागिनेयीं द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
 327, 13.
 भागिनेयं विशेषेण V. I., P. II.,
 348, 13.
 भागैः पृथक् पृथक् कुर्यात् V. I.,
 P. I., 272, 4.
 भाजने भोजने चैव V. I., P. I.,
 416, 4.
 भानु-भौमार्कि-भृशुषु V. I., P. II.,
 295, 14.
 भार्गवा याज्ञवल्क्याश्च V. I., P. I.,
 109, 4.
 भार्या-पुत्रविहीनाश्च V. II., P. I.,
 21, 18.
 भार्या भर्तुर्मतेनैव V. II., P. I.,
 38, 13.
 भार्या-भृतक-दासेभ्यः V. I., P. I.,
 422, 13.
 भार्याया विक्रयश्चैषाम् V. II., P. II.,
 103, 8.
 भार्यारतः शुचिर्भृत्य- V. I., P. I.,
 481, 15.
 भार्या वैद्यां सकृद्वत्वा V. II., P. I.,
 322, 19.

भावान्तरमभावो हि V. II., P. I., 9, 1.	भिक्षार्थी प्रविशेत् ग्रामं V. I., P. II., 186, 16.
भावशुद्धपुपन्नरय V. I., P. I., 59, 7.	भिक्षार्थमदनं यस्य V. I., P. II., 185, 13.
भावैरनिष्टैः संयुक्तः V. II., P. II., 215, 4.	भिक्षार्थी विचरेत् ग्रामं V. II., P. II., 58, 10.
भावशुद्धिर्हरेर्भक्तिः V. I., P. II., 181, 11.	भिक्षोर्भिक्षयुजश्चापि V. I., P. II., 184, 16.
भास्करालोकना-ऽङ्गलील-V. I., P. II., 45, 15.	भिक्षां वै भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I., 409, 12.
भास्करालोकनाश्रील- V. I., P. I., 445, 13.	भिक्षां वा पुष्कलां वाऽपि V. I., P. I., 392, 5.
भासं च हत्वा दद्याद्गन्धम् V. II., P. I., 79, 3.	भिन्ध्याच्चैव तडागानि V. I., P. I., 459, 9.
भिक्षुको ब्रह्मचारी वा V. I., P. II., 400, 21.	भिषक् च गरदश्चैव V. II., P. I., 387, 3.
भिक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I., 407, 5.	भिषङ्मिथ्याप्रयोक्ता च V. II., P. I., 284, 14.
भिक्षां च भिक्षवे दद्यात् V. I., P. I., 407, 1.	भुक्तं चेत् पार्वणश्राद्धे V. II., P. I., 426, 12.
भिक्षादनं जपः संन्या V. I., P. II., 181, 18.	भुक्तोच्छिष्टं बिडालादेः V. II., P. I., 391, 9.
भिक्षादनं जपं स्नानं V. I., P. II., 183, 18.	भुंक्ते देही ततो भुंक्ते V. II., P. II., 277, 5.
भिक्षादनसमुद्योगात् V. I., P. II., 188, 14.	भुक्तवत्स्वनाचान्तेषु V. I., P. II., 430, 10.
भिक्षेत भिक्षां प्रथमं V. I., P. II., 42, 6.	भुक्तवान् विहरेच्चैव V. I., P. I., 471, 14.
भिक्षापान्नादिशुद्धवर्धम् V. I., P. II., 187, 16.	भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. II., P. I., 244, 14.
भिक्षां बन्धुभ्य आदाय V. I., P. II., 162, 10.	भुक्तवत्सु तु विप्रेषु V. I., P. I., 414, 2.
भिक्षामात्रे गृहीते तु V. II., P. II., 116, 10.	भुक्तवत्सु च विप्रेषु V. I., P. I., 400, 14.
भिक्षामात्रेण यः प्राणान् V. I., P. II., 324, 11.	भुङ्क्ते स याति नरकं V. I., P. I., 215, 4; 376, 9.
भिक्षामादाय भुञ्जीत V. I., P. II., 162, 5.	भुक्त्वा चोभयतोदन्तान् V. II., P. I., 371, 5; 449, 11.

- भुक्त्वाऽऽचामेद्यथोक्तेन V. I., P. I.,
 431, 4.
 भुक्त्वा चैव प्रतिष्ठेत V. I., P. I.,
 433, 1.
 भुक्त्वोच्छिष्टं तु काकानां V. II.,
 P. I., 391, 8.
 भुक्त्वोच्छिष्टं समादाय V. I., P. I.,
 430, 14.
 भुक्त्वा तु क्षत्रियशौचे V. II.,
 P. I., 418, 18.
 भुक्त्वाऽतोऽन्यतमस्यान्नम् V. II.,
 P. I., 372, 2.
 भुक्त्वा तु सुखमास्थाय V. I., P. I.,
 438, 19.
 भुक्त्वान्नं ब्राह्मणाशौचे V. II., P. I.,
 418, 7.
 भुक्त्वा पश्चनखानां च V. II., P. I.,
 371, 2.
 भुक्त्वा पात्रं यतिर्नित्यं V. I., P. II.,
 192, 11.
 भुक्त्वा पलाण्डुं लघुनां V. II., P. I.,
 408, 9.
 भुक्त्वा पीत्वा चरेत् कृच्छ्रं V. II.,
 P. I., 164, 2.
 भुक्त्वा मासव्रतं कुर्यात् V. II., P. I.,
 410, 5.
 भुक्त्वाऽऽर्द्धपाणिरम्भोऽन्त- V. I.,
 P. I., 155, 5.
 भुक्त्वा वार्षिकस्यान्नम् V. II., P. I.,
 379, 11.
 भुक्त्वैषां षोडशभ्रातृ V. II., P. I.,
 424, 19.
 भुक्त्वा सह ब्राह्मणेन V. II., P. I.,
 396, 4.
 भुञ्जीत V. I., P. II., 192, 3.
 भुञ्जीत मासमात्रं तु V. I., P. I.,
 428, 17.
 भुञ्जीत चेत् स मूढात्मा V. I., P. I.,
 215, 7.
 भुञ्जीतातिथिसंयुक्तः V. I., P. II.,
 441, 2.
 भुञ्जते ते त्वयं पापाः V. I., P. I.,
 217, 2.
 भुञ्जीत न वद-ऽश्वत्थ- V. I., P. II.,
 191, 16.
 भुञ्जतो मृत्पुराण्यं V. I., P. I.,
 427, 9.
 भुञ्जीत पर्णपुटके V. I., P. II.,
 192, 10.
 भुञ्जीत विधिवद् विप्रो V. I., P. I.,
 427, 18.
 भुञ्जीतावर्तनात् पूर्वं V. I., P. I.,
 435, 18.
 भुञ्जीत सङ्गवे चेत्स्यात् V. I., P. I.,
 436, 10.
 भुञ्जानोऽन्यतमस्यान्नम् V. II., P. I.,
 379, 5.
 भुञ्जानमातुरं नार्हं V. I., P. I.,
 330, 7.
 भुञ्जानो यदि पश्येत्तु V. I., P. I.,
 428, 11.
 भुञ्जानो वर्धयेत् पापं V. II., P. I.,
 206, 11.
 भुञ्जानेषु तु विप्रेषु V. I., P. I.,
 427, 5.
 भुञ्जीयतां ततः पश्चात् V. I., P. I.,
 414, 3.
 भुवं पुनर्वसौ V. I., P. II., 313,
 19.
 भुवि मूर्ध्नि तथाऽऽक्राशे V. II., P. II.,
 15, 7.
 भुवि भुतोपकाराय V. I., P. II.,
 387, 4.
 भुतिकामैर्नैर्नित्यं V. I., P. II.,
 112, 6.

- भूदणं शिशुकं चैव V. II., P. I., 403, 5.
 भूदण-शिशु-सर्वप V. I., P. II., 315, 1.
 भूतादौ च तथाऽऽकाशो V. I., P. I., 96, 8.
 भूतानि सर्वाणि तथाऽन्नमेतत् V. I., P. I., 386, 13.
 भूतयज्ञः स वै प्रोक्तः V. I., P. I., 383, 2.
 भूतलाद्योद्धरेत्पात्रं V. I., P. II., 425, 5.
 भूत्वा भवन्ति सर्पास्ते V. II., P. II., 226, 8.
 भूत्वा वेतनभोक्तारो V. II., P. II., 228, 14.
 भूभुजा सह भुक्त्वाजं V. II., P. I., 306, 5.
 भूमि-कन्यापहर्ता च V. II., P. II., 222, 9.
 भूमिदो भूमिमाप्नोति V. I., P. I., 190, 13.
 भूमौ निक्षिप्य तं ग्रासं V. II., P. II., 149, 6.
 भूमिप्रदानं यः कुर्यात् V. II., P. II., 83, 9.
 भूमिं भित्त्वौषधीं बिछत्वा V. I., P. II., 14, 3.
 भूमिं भूमिशयांश्चैव V. I., P. II., 4, 7.
 भूम्यनृतम् V. II., P. II., 135, 13.
 भूम्यपहारी V. II., P. II., 259, 12.
 भूमिरग्निरजो वायुः V. II., P. I., 191, 3.
 भूमिर्नद्यो नगाः शैलाः V. I., P. I., 128, 10.
 भूमावपि हि लिप्तायां V. I., P. I., 432, 11.
 भूमौ वीरासने युक्तः V. II., P. II., 191, 3.
 भूमिष्ठमुद्धृतात्पुण्यं V. I., P. I., 285, 8.
 भूमिष्ठमुद्धृतं वाऽपि V. I., P. I., 285, 12.
 भूमिः सर्वत्र शुद्धा स्यात् V. II., P. I., 193, 5.
 भूय एव समाप्नोति V. II., P. II., 233, 6.
 भूयोऽप्याचम्य कर्तव्यं V. I., P. I., 434, 9.
 भूयांसं चाक्षप्यं V. I., P. I., 350, 4.
 भूर्भुवः स्वर्महर्जनः V. I., P. I., 292, 9.
 भूर्भुवः-स्वस्त्रयोलोकान् V. II., P. I., 236, 2.
 भूशुद्धिर्मार्जनादाहात् V. II., P. I., 193, 7.
 भूस्तणं शिशुकं चैव V. I., P. II., 142, 18.
 भूसंस्कारादिसंयुक्ते V. I., P. II., 301, 19.
 भूहर्ता नरक्रान् गत्वा V. II., P. II., 257, 7.
 भृगुतुङ्गे V. I., P. II., 305, 16.
 भृग्वग्निपतनैश्चैव V. I., P. I., 137, 5.
 भृतकाध्यापकः ह्रीबः V. I., P. II., 349, 1.
 भृतकाध्यापनं कुर्यात् V. II., P. II., 123, 7.
 भृतकाध्यापको यश्च V. I., P. II., 350, 13.
 भृतकाध्यापनम् V. II., P. II., 100, 3.

- भृतकाध्ययनादानम् V. II., P. II.,
100, 3.
- भृताच्चाध्ययनादानम् V. II., P. I.,
16, 9.
- भृतांध्ययनादानं V. II., P. II.,
101, 7.
- भृत्यानां च भृतिं विद्यात् V. I., P. I.,
479, 1.
- भृत्य-पुत्र-कलत्रार्थी V. I., P. I.,
355, 12.
- भृत्यवर्गावृत्तो भुङ्क्ते V. I., P. II.,
440, 10.
- भृत्यांश्च तर्पयेच्छन्तु V. I., P. II.,
140, 20.
- भैक्षचर्यादुपावृत्य V. I., P. II.,
191, 20.
- भैक्षार्थी विचरेद् ग्रामं V. II., P. II.,
11, 3.
- भैक्षप्रसक्तो हि यतिः V. I., P. II.,
186, 7.
- भैक्षं माधुकरं नाम V. II., P. II.,
187, 4.
- भैक्षं शूद्रावपि ग्राह्यं V. I., P. II.,
189, 13.
- भैक्षामिकायै त्यक्त्वा तु V. II., P. II.,
131, 2.
- भैक्ष्यं चैव समादाय V. II., P. II.,
58, 12.
- भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो V. II., P. II.,
116, 17.
- भैक्ष्येण वर्तयेन्नित्यं V. I., P. II.,
44, 1.
- भैक्ष्येण व्रतिनो वृत्तिः V. I., P. II.,
44, 2.
- भैक्ष्यमाचरेत् V. I., P. II., 219, 5.
- भैक्ष्यमवोक्षितं V. I., P. II., 43, 10.
- भैक्ष्यान्नमुपयुञ्जानो V. II., P. I.,
387, 10.
- भैक्ष्याहारोऽग्निहोविभ्यो V. II., P. II.,
46, 1.
- भोक्तव्यं तत्र पूर्वज्ञे V. I., P. I.,
437, 17.
- भोक्तव्यस्य फलस्यैव V. II., P. II.,
277, 9.
- भोगात्तामसतां याति V. II., P. I.,
375, 10.
- भोगं भंगुरमीक्षन्ते V. I., P. I.,
62, 6.
- भोगो मोक्षश्च सिद्धिश्च V. I., P. I.,
377, 4.
- भोगांश्च दद्याद्विप्रेभ्यो V. I., P. I.,
466, 3.
- भोजनं चोरयित्वा तु V. II., P. II.,
256, 3.
- भोजने चैव दाने च V. I., P. I.,
187, 2.
- भोजनात् किञ्चिदन्नामं V. I., P. I.,
419, 2.
- भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. I.,
422, 16.
- भोजनं तु न निःशेषं V. I., P. II.,
445, 20.
- भोजने दन्तलग्नानि V. I., P. I.,
243, 3.
- भोजने नोपयुञ्जीत V. I., P. II.,
382, 2.
- भोजने पतितान्नस्य V. I., P. I.,
168, 15.
- भोजनाभ्यञ्जनादानात् V. I., P. II.,
12, 3.
- भोजनाभ्यञ्जनादानात् V. I., P. II.,
12, 3.
- भोजनार्थं हि ते शंसन् V. I., P. I.,
406, 3.
- भोजने विघ्नकर्ताऽसौ V. I., P. I.,
427, 6.

भोजने वर्तुलः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 257, 11.
 भोजनस्य प्रशस्तेषु V. I., P. II.,
 430, 2.
 भोजने हवने दाने V. I., P. I.,
 241, 17.
 भोजयेच्चाऽऽगतान् काले V. I., P. I.,
 395, 8.
 भोजयेत्संस्कृतान्नेन V. I., P. I.,
 414, 7.
 भोजयेत्सुसमृद्धोऽपि V. I., P. II.,
 368, 20.
 भोजयेत् सुसमृद्धोऽपि V. I., P. II.,
 364, 10.
 भोजयेत् सह भृत्यैस्तौ V. I., P. I.,
 400, 16.
 भोजयेद्य वाऽप्येकं V. I., P. II.,
 364, 18.
 भोजयेद्यस्त्वथर्वाणं V. I., P. II.,
 338, 17.
 भोज्यान्नता गृहस्थस्य V. I., P. I.,
 136, 8.
 भोज्यान्ना नापितश्चैव V. II., P. I.,
 431, 3.
 भोः शब्दं कर्तयेदन्ते V. I., P. I.,
 322, 18.
 भौतिकं चात्मनश्चान्ते V. II., P. II.,
 156, 15.
 भौमार्क-मन्द्वारेषु V. I., P. II.,
 295, 6.
 भौमिकैस्ते समा ज्ञेयाः V. I., P. I.,
 245, 6.
 भ्राजते न सभामध्ये V. I., P. I.,
 154, 4.
 भ्रूणघ्नावेक्षितमुदक्या- V. II., P. I.,
 389, 1.
 भ्रूणहत्या पितुस्तस्याः V. I., P. I.,
 181, 10; 189, 10.

भ्रूणहत्यामवाप्नोति V. I., P. II.,
 100, 6.
 भ्रूणहत्यामवाप्नोति V. II., P. I.,
 342, 8.
 भ्रूणहत्यासमं पापं V. I., P. II.,
 7, 11.
 भ्रूणहा स्विन्नहस्तः स्यात् V. II., P.
 II., 249, 16.
 भ्रातृभार्यो च दुर्वुद्धिः V. II., P. II.,
 265, 9.
 भ्रातृभार्यो तु पापात्मा V. II., P. II.,
 226, 11.
 भ्रातृभार्योपसंङ्गमाया V. I., P. I.,
 328, 9.
 भ्रात्रे भगिन्यै पुत्राय V. I., P. II.,
 329, 10.
 भ्रातृश्चैव कनिष्ठस्य V. II., P. I.,
 327, 8.
 भ्रातुःसहोदरो भ्राता V. I., P. II.,
 462, 9.
 भ्रामरी-गण्डमाली च V. I., P. II.,
 351, 4.

म.

मङ्गल्यं दीर्घवर्णान्तम् V. I., P. II.,
 25, 13.
 मङ्गल्यं ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
 25, 8.
 मञ्जुकं शुक्रवस्त्रं च V. I., P. II.,
 184, 7.
 मण्डूक-नकुलौ हत्वा V. II., P. I.,
 86, 14.
 मण्डनार्थं शिखिनो V. I., P. II.,
 29, 2.
 मण्डलान्युपजीवन्ति V. I., P. I.,
 415, 4.
 मण्डलब्राह्मणं रुद्रं V. II., P. II.,
 159, 4.

- मन्त्राक्राङ्गाबलेनेन्द्र- V. I., P. I., 300, 5.
- मन्त्रेण रुद्रगायत्र्या V. I., P. I., 372, 7.
- मन्त्रादि तर्पणैर्वापि V. I., P. II., 258, 18.
- मन्त्रपूतं जले स्नानं V. I., P. I., 270, 14.
- मन्त्र-ब्राह्मणविशेषं V. I., P. II., 341, 13.
- मन्त्रमुच्चारयेद्वाचा V. I., P. I., 304, 5.
- मन्त्रयेत् परमं मन्त्रम् V. I., P. I., 463, 14.
- मन्त्रार्थज्ञो जपन् बुद्धः V. I., P. I., 153, 18.
- मन्त्रार्थं मन्त्रतो बुद्धः V. I., P. I., 300, 4.
- मन्त्रवर्जं हि V. I., P. II., 453, 17.
- मन्त्रवत्प्राशनं चास्य V. I., P. II., 22, 21.
- मन्त्रैर्वैष्णव-रौद्रैस्तु V. I., P. I., 365, 2.
- मन्त्रैः शाकलहोमीयैः V. II., P. II., 165, 10.
- मन्त्रेषु कर्माणि V. I., P. I., 164, 15.
- मन्त्रैस्तु विविधैः सौरैः V. I., P. I., 297, 2.
- मन्त्रपूतं स्थितं काये V. I., P. II., 38, 11.
- मन्त्रस्य देवतायास्तु V. I., P. I., 316, 5.
- मन्त्राभिरामयात्री च V. I., P. I., 316, 18.
- मन्त्रे चावहासे च V. I., P. I., 195, 2.
- मन्त्रः V. II., P. II., 190, 1.
- मन्त्रास्तु कुर्वतः श्रद्धां V. I., P. II., 325, 7.
- मन्त्रायां पिण्डदानेन V. I., P. II., 327, 2.
- मन्त्रास्तु स्वजनश्रेष्ठं V. I., P. II., 312, 14.
- मन्त्रज्ञानं V. II., P. II., 72, 3.
- मन्त्रज्ञानं जुहुयाद्वापि V. II., P. II., 10, 8.
- मन्त्रमानस्य संसारे V. II., P. I., 12, 11.
- मन्त्राधिपत्यं यो देवि V. II., P. II., 233, 3.
- मन्त्रि-काञ्चनदर्भैर्वा V. I., P. I., 354, 11.
- मन्त्रि-वासो- V. II., P. II., 116, 7.
- मन्त्रि मुक्ता- V. II., P. II., 112, 8.
- मन्त्रि-मुक्ता-प्रवालानां V. II., P. II., 111, 2.
- मन्त्रि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II., 254, 1.
- मन्त्रि-मुक्ता-प्रवालानां V. I., P. I., 478, 13.
- मन्त्रि-मुक्ता-प्रवालानि V. II., P. II., 260, 6.
- मन्त्रिमयानामङ्गिरैव V. II., P. I., 175, 17.
- मन्त्र-वाच्याम् V. I., P. II., 306, 10.
- मन्त्र-कुद्धा-ऽऽतुराणां च V. II., P. I., 389, 5.
- मन्त्रिपूर्वं चेत् पराकः V. II., P. I., 393, 17.
- मन्त्रिपूर्वं प्राजापत्यम् V. II., P. I., 393, 15.
- मन्त्रिपूर्वं हते तस्मिन् V. II., P. I., 14, 4; 201, 7.
- मन्त्रसाक्षादसान्निध्या V. I., P. I., 142, 10.
- मन्त्रा गत्वा पुनर्भार्या V. II., P. I., 322, 7.

- मत्स्या चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I.,
 372, 16.
 मत्स्योच्छिष्टं द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 394, 15.
 मत्स्या त्रिरात्रं कुर्वीत V. II., P. I.,
 379, 18.
 मत्स्या भुक्त्वा चरेत् कृच्छ्रं V. II.,
 P. I., 372, 3; 376, 6.
 मत्स्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II.,
 P. I., 419, 9.
 मत्स्याऽभ्यासे तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
 373, 2.
 मत्स्या मद्यममत्स्या वा V. II., P. II.,
 81, 11.
 मत्स्य-कच्छप-मण्डूकाः V. I., P. I.,
 271, 1.
 मत्स्य-कूर्माकृतिं वाऽपि V. I., P. I.,
 267, 1.
 मत्स्यादान् विड्वराहांश्च V. I., P. II.,
 387, 1.
 मत्स्यादांश्च तथा मत्स्यान् V. II., P. I.,
 409, 2.
 मत्स्यान् धानाः पयो मांसं V. I.,
 P. I., 202, 14.
 मत्स्य-मांस-V. II., P. II., 120, 2.
 मत्स्यांश्च कामतोजग्ध्वा V. II., P. I.,
 407, 10.
 मत्सरी V. II., P. II., 258, 12.
 मत्सरी विद्वमिश्रैव V. II., P. II.,
 227, 5.
 मद्यानुगत-V. II., P. II., 138, 5.
 मद्यं पीत्वा V. II., P. II., 166, 7.
 मद्यपानरता ये तु V. II., P. II.,
 251, 6.
 मद्यपाऽसाधुवृत्ता च V. I., P. II.,
 113, 12.
 मद्यमेव सुरां पीत्वा V. II., P. II.,
 79, 8.
 मद्यविक्रयिणो ये च V. II., P. II.,
 250, 14.
 मद्यव्यसनिनो ये च V. II., P. II.,
 250, 12.
 मद्यपञ्च कदर्यञ्च V. I., P. II., 369, 6.
 मद्यपत्नी-V. II., P. II., 101, 1.
 मधूत्थं चैव माध्वकिं V. II., P. II.,
 79, 3.
 मधूत्थं सैरिमरिष्टं V. II., P. II.,
 77, 18.
 मधूदके पयोविकारे V. II., P. I.,
 142, 18.
 मधु दंशः पयः काको V. II., P. II.,
 254, 4.
 मधु दंशः पलं गृध्रः V. II., P. II.,
 255, 10.
 मधुदोहं दुहेद्राष्ट्रं V. I., P. I., 461, 3.
 मधु-मांसा-ऽञ्जनोच्छिष्ट-V. I., P. II.,
 45, 14.
 मधु-मांसां-ऽञ्जनोच्छिष्ट-V. I., P. I.,
 445, 12.
 मधु-मांसं च योऽभीयात् V. II., P. I.,
 425, 12.
 मधु-मांसं च लवणं V. II., P. I.,
 300, 22.
 मधु-मांसाक्षने प्राजापत्यं V. II., P. I.,
 393, 2.
 मधुमेही खराश्वाहि-V. II., P. II.,
 270, 10.
 मधुवदाहरणं यजु V. I., P. II.,
 188, 11.
 मधु-सर्पस्तिलयुतात् V. I., P. II.,
 431, 19.
 मधु-हत्वा नरो दंशो V. II., P. II.,
 256, 10.
 मध्येऽगारस्य V. I., P. I., 384, 14.
 मध्यतः सर्वगन्धर्वाः V. I., P. I.,
 263, 12.

- मध्यन्दिने V. I., P. I., 346, 2.
 मध्यन्दिनेऽर्धरात्रे वा V. I., P. I.,
 469, 7.
 मध्यमाङ्गुष्ठयोगेन V. I., P. I.,
 238, 8.
 मध्यमं तु ततः पिण्डम् V. I., P. II.,
 438, 15.
 मध्यमा धनक्रामाय V. I., P. I.,
 309, 19.
 मध्यमा-ऽनामिका-ऽङ्गुष्ठैः V. I., P. I.,
 418, 19.
 मध्ये स्कन्ध-कराभ्यां तु V. I., P. I.,
 305, 7.
 मध्याह्नः खङ्गपात्रं च V. I., P. II.,
 392, 10.
 मध्वाङ्ग्य-कनकोपेतं V. I., P. II.,
 27, 17.
 मध्वाङ्ग्य-तिलमिश्रेण V. I., P. II.,
 324, 9.
 मध्वाङ्ग्य-तैल-सौमानां V. II., P. II.,
 117, 12.
 मधुवाता इति वृचं V. I., P. II.,
 421, 9.
 मध्वर्चं V. II., P. II., 157, 9.
 मनोक्षेत्रे च V. I., P. II., 307, 6.
 मनोनुकूले V. I., P. I., 41, 8.
 मनुष्याणां तु हरणे V. II., P. II.,
 110, 9.
 मनुष्याः प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
 208, 13.
 मनुष्या मध्यकाले तु V. I., P. II.,
 310, 6.
 मनुष्यांस्तर्पयेद्भक्त्या V. I., P. I.,
 356, 7.
 मन्त्रन्तरादयश्चैताः V. I., P. II.,
 311, 18.
 मन्त्रन्तरादयश्चैते V. I., P. I., 156, 5.
 मनः सङ्कल्पपरहितात् V. I., P. II.,
 188, 10.
 मनसोच्चारयेन्मन्त्रान् V. I., P. II.,
 216, 17.
 मनसोच्चारयेन् मन्त्रान् V. I., P. I.,
 302, 12.
 मनसा त्रिः पदेदप्सु V. II., P. II.,
 190, 8.
 मनसाऽधीयीत V. I., P. I., 347, 16.
 मनसापि गुरोर्भावीं V. II., P. II.,
 266, 13.
 मनसा भर्तुरतिचारे V. II., P. I.,
 151, 16.
 मनःसन्तोषणं शौचं V. I., P. I.,
 305, 5.
 मनःसन्तापनं तीव्रं V. II., P. II.,
 195, 7.
 मयि तेज इति च्छायां V. II., P. II.,
 104, 8.
 मयि वर्चो बलम् V. I., P. I., 58, 3.
 मरणोत्पत्तियोगे तु V. I., P. II.,
 265, 17.
 मरणाद्वादशाहे स्यात् V. I., P. II.,
 450, 15.
 मरणान्तं तथा चान्ध्यत् V. I., P. II.,
 207, 13.
 मरणाय तदा पद्म्यां V. II., P. I.,
 315, 13.
 मरण-व्याधि-शोकानां V. I., P. I.,
 220, 17.
 मरणाद्यौचमध्वे V. I., P. II.,
 264, 2.
 मरुदेशे निरुदक्ते V. I., P. I., 199, 15.
 मरुदेशे भवेद्वृक्षः V. II., P. II.,
 238, 10.
 मरुदेशे भवेद्वृक्षः V. I., P. II.,
 14, 9.
 महाद्भिर्वसुभी रुद्रैः V. II., P. II.,
 192, 2.
 मलिनीकरणीयेषु V. II., P. I., 84, 1.

- मलिनीकरणीयेषु V. II., P. II.,
138, 9.
- मलापकर्षणं कार्यं V. II., P. II.,
195, 3.
- मलापकर्षणं नाम V. I., P. I., 269, 5.
- मलापकर्षणार्थाय V. I., P. I., 269, 6.
- मलावहेषु प्रकीर्णेषु V. II., P. I.,
15, 1.
- मलवद्वसनायां तु V. II., P. I.,
164, 9.
- मसुर-क्षार-वास्तोक- V. I., P. II.,
374, 18.
- मसुर-माषसंयुक्तं V. I., P. II.,
384, 18.
- महाकुलैश्च सम्बन्धाः V. I., P. II.,
74, 14.
- महागङ्गायाम् V. I., P. II.,
306, 3.
- महागुरुनिपाते तु V. I., P. II.,
234, 18.
- महत्पापं समुत्पन्नं V. II., P. II.,
219, 10.
- महापातकसंयुक्तो V. II., P. II.,
165, 12.
- महता बलयोगेन V. I., P. I., 475,
4.
- महान्तमेभिः सहितं V. I., P. I.,
96, 13.
- महती देवता ह्येषा V. I., P. I.,
448, 8.
- महान्त्यपि समुद्भूतानि V. I., P. II.,
72, 20.
- महोत्साहः स्थूललक्षः V. I., P. I.,
462, 11.
- महत्स्वस्त्ययनम् V. I., P. I., 371,
14; 375, 17.
- महतां श्रवायस- V. II., P. I.,
142, 16.
- महदादिविशेषान्तं V. I., P. I.,
95, 4.
- महोद्घौ प्रयागे च V. I., P. II.,
304, 5.
- महद्व्यफलं शानं V. I., P. I.,
182, 3.
- महद्विधापि युक्तानां V. II., P. II.,
191, 12.
- महोदरी भ्रमेही च V. II., P. II.,
270, 17.
- महादेवगृहे वाऽपि V. I., P. I.,
442, 2.
- महादेवप्रियं तीर्थं V. I., P. I.,
70, 6.
- महानद्यन्तरं यत्र V. I., P. II.,
229, 15.
- महानद्याः पश्चिमेन V. I., P. II.,
307, 17.
- महानरक-काकोलं V. II., P. I.,
5, 3.
- महानिशा तु विज्ञेया V. II., P. II.,
23, 13.
- मासं शुद्धस्य V. I., P. II., 209,
20.
- महापातकचिन्तासु V. II., P. I.,
217, 17.
- महापातकजैर्घोरैर् V. II., P. I., 5,
6; 14, 17.
- महापापीपपापाभ्यां V. II., P. II.,
150, 9.
- महापातकयुक्तोऽपि V. II., P. II.,
280, 2.
- महापातकिनश्चैव V. II., P. I.,
312, 12.
- महापातकिनो ये च V. I., P. II.,
226, 8.
- महापातकिनो ये च V. II., P. I.,
21, 12.

- महापाताकिनश्चैव V. II., P. II.,
 160, 11.
 महापातकेषु V. II., P. II.,
 152, 7.
 महापापैरपि स्पृष्टो V. II., P. II.,
 167, 8.
 महापशुयन शरेण विद्धः V. II., P. II.,
 186, 3.
 महारजनकर्माणः V. II., P. II.,
 236, 16.
 महाप्रस्थानिकं वाऽसौ V. I., P. II.,
 146, 15.
 महाप्रस्थानगमनं V. I., P. I.,
 135, 3.
 महापराधयुक्तांश्च V. I., P. I.,
 455, 9.
 महायज्ञैश्च यज्ञैश्च V. I., P. I.,
 390, 15.
 महायन्त्र-V. II., P. II., 100, 4.
 महायवा ब्रीहियवाः V. I., P. II.,
 368, 14.
 महालये V. I., P. II., 306, 1.
 महाविनायकाय V. II., P. II.,
 188, 8.
 महाव्याहृतिभिस्त्वनं V. I., P. I.,
 419, 7.
 महाव्रतम् V. II., P. II., 157,
 11.
 महाव्रतं चरेद्वाऽपि V. II., P. I.,
 338, 10.
 महिषीत्युच्यते भार्या V. I., P. II.,
 357, 20.
 महासान्तपनं शौद्धये V. II., P. II.,
 202, 10.
 महासान्तपनं ह्येतत् V. II., P. I.,
 31, 9.
 मा कर्मफलहेतुर्भूः V. I., P. I.,
 61, 10.
 मागधा-ऽऽयोगवौ चैव V. II., P. I.,
 116, 14.
 माघे पञ्चदशी चैव V. I., P. II.,
 310, 21.
 माघे मास्युषसि स्नात्वा V. I., P. I.,
 281, 17.
 माघ्यां स्नातः प्रयागे तु V. I., P. I.,
 280, 11.
 माघशुक्लस्य वा प्राप्ते V. I., P. II.,
 131, 20.
 माञ्जिष्ठं राजन्यस्य V. I., P. II.,
 33, 6.
 मातृकं पतृकं चैव V. II., P. I.,
 54, 13.
 मातृगमनं V. II., P. II., 92, 6.
 मातृगमनं कुहित्-V. II., P. I.,
 15, 2; 320, 13.
 मातृघ्नः V. II., P. II., 258, 3.
 मातृतः पितृतस्तथा V. I., P. II.,
 62, 4.
 मातृभागिनी V. II., P. II., 270, 6.
 मातृ-पितृ-V. II., P. II., 270, 2.
 मातृ-पितृ-गुरुत्यागी V. I., P. II.,
 349, 3.
 माता त्वभावे सर्वेषां V. I., P. II.,
 8, 1.
 माता पिता गुरुभार्या V. I., P. I.,
 338, 9.
 मातृ-पितृ-तद्वन्धूनां V. I., P. I.,
 327, 15.
 माता-पित्रोः पृथक्कार्यम् V. I., P. II.,
 446, 9.
 माता-पितृ-भ्यामुत्सृष्टं V. II., P. I.,
 46, 11.
 मातुः पितरमारभ्य V. I., P. II.,
 466, 3.
 माता-पितृविहितो यः V. II., P. I.,
 47, 3.
 माता-पित्रोरुभूषां V. II., P. II.,
 193, 9.

- माता-पिता वा दद्यातां V. II., P. I.,
 46, 5.
 माता-पित्रोश्च यद्वत् V. I., P. I.,
 186, 9.
 मातुः पितृष्वसुः पुत्राः V. I., P. I.,
 62, 14.
 माता-पित्रोस्त्रिरात्रं स्यात् V. I., P.
 II., 246, 14.
 माता-पित्रोस्तु-सूतकम् V. I., P. II.,
 260, 12.
 माता-पित्रोः स्वसारं च V. II., P. I.,
 318, 3.
 मातुः पितुः स्वसु-स्तुषा-V. II., P. I.,
 327, 5.
 मातृबन्धुभ्यः V. I., P. II., 62, 8.
 माता मातृष्वसा श्वश्रुर V. II., P. I.
 324, 14.
 माता मातामहे तद्वत् V. I., P. II.,
 457, 5.
 माता मातामही शुर्वी V. I., P. I.,
 332, 1.
 मातामहे त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 250, 2.
 मातामहानामप्येवं V. I., P. II.,
 304, 14 ; 399, 12.
 मातामहं मातुलं च V. I., P. II.,
 344, 19.
 मातामहो मातुलश्च V. I., P. II.,
 79, 18.
 मातामहो मातुलश्च V. I., P. I., 332,
 7.
 मातामहांश्च सततं V. I., P. I.,
 357, 1.
 मातामह्यां न कुरुते V. I., P. II.,
 466, 18.
 मातामहस्य गोत्रेण V. I., P. II.,
 70, 19 ; 457, 12.
 मातामहस्य भेदेऽपि V. I., P. II.,
 416, 8.
 मातरं च स्वसारं च V. II., P. II.,
 271, 4.
 मातरं पितरं चैव V. II., P. II.,
 225, 1.
 मातरं गुरुपर्णी च V. II., P. I.,
 320, 10.
 मातरं पितरं वृद्धं V. II., P. II.,
 221, 14.
 मातुर्मातुलपुत्राश्च V. I., P. II.,
 62, 15.
 मातर्यग्रे प्रनीतायाश्च V. I., P. II.,
 267, 17.
 मातुरेव सूतकम् V. I., P. II.,
 261, 3.
 मातरं वा स्वसारं वा V. I., P. II.,
 43, 5.
 मातरं वा स्वयं दग्ध्वा V. I., P. II.,
 279, 2.
 मातरं पितरं हत्वा V. II., P. II.,
 66, 8.
 मात्रैकया द्विपितृकौ V. I., P. II.,
 251, 1.
 मात्रे प्रमात्रे तन्मात्रे V. I., P. I.,
 395, 5.
 मातुलान् भजते पुत्रः V. I., P. II.,
 73, 14.
 मातुलानीं प्रव्रजितां V. II., P. I.,
 318, 4.
 मातुले पक्षिणी रात्रिः V. I., P. II.,
 249, 12.
 मातुले श्वशुरे मित्रे V. I., P. II.,
 251, 11.
 मातुलः श्वशुरस्त्राता. V. I., P. I.,
 331, 14.
 मातुलस्य सुतां गत्वा V. II., P. I.,
 327, 14.
 मातुलस्य सुतामूढा V. II., P. I.,
 337, 14.

- मातुलस्य सुतामूढा V. I., P. II.,
 63, 14.
 मातृवद्भुत्तिमातिष्ठेत् V. I., P. I.,
 332, 13.
 माता वा भगिनी वाऽपि V. II., P. I.,
 397, 2.
 मातुः शौचं दशाहेन V. I., P. II.,
 231, 16.
 मातुश्च भ्रातुराप्तस्य V. I., P. II.,
 64, 12.
 मातुश्च स्वस्रियां गत्वा V. II., P. I.,
 327, 10.
 मातुश्च स्वस्रियस्यैव V. II., P. I.,
 328, 1.
 माता शुद्धयेदशाहेन V. I., P. II.,
 213 3; 260, 6.
 मातृश्राद्धं तु पूर्वं स्यात् V. I., P. II.,
 459, 19.
 मातृष्वसृ-पितृष्वसृ- V. II., P. I.,
 307, 11.
 मातृष्वसा मातुलानी V. I., P. I.,
 332, 9.
 मातृष्वसा-मातुलयोः V. I., P. II.,
 248, 14.
 मातुः सपिण्डीकरणं V. I., P. II.,
 456, 13.
 मातुः सपिण्डा यत्नेन V. I., P. II.,
 64, 8.
 मातुः सपिण्डा ये वा स्युः V. I., P. II.,
 463, 7.
 मातुः सपत्नी भगिनी V. II., P. I.,
 317, 8; 326, 1.
 मात्सर्यादपि जात्यन्धो V. II., P. II.,
 232, 4.
 मा दस्वेति यो ब्रूयात् V. I., P. I.,
 179, 9.
 माधुकर्मैक्षवं सैरं V. II., P. II.,
 79, 2.
 माधुकं रामकं चैव V. I., P. II.,
 370, 12.
 माधुकरमथैकान्नं V. I., P. II.,
 164, 8.
 माधूकरमसङ्कुप्तं V. I., P. II.,
 188, 18.
 माधवं हृदि विन्यस्य V. I., P. I.,
 267, 7.
 मामधः पातयन्नेव V. I., P. II.,
 97, 3.
 मानकूटं तुलाकूटं V. II., P. II.,
 264, 4.
 मानकूटास्तुलाकूटाः V. I., P. II.,
 358, 4.
 मानयोगांश्च जानीयात् V. I., P. I.,
 478, 16.
 मानवी कञ्चौ V. I., P. I., 8, 3.
 मानुषास्थि-वसा-विष्टा- V. II., P. I.,
 366, 6.
 मनुष्यमपि चासाद्य V. II., P. II.,
 210, 3.
 मानुष्ये कदलीस्तम्भ- V. I., P. II.,
 292, 5.
 मानसं मनसैवायम् V. II., P. II.,
 212, 9.
 मानसस्य तु दण्डस्य V. I., P. II.,
 173, 22.
 माया च प्रलये काले V. I., P. I.,
 95, 16.
 मायां तु प्रकृतिं V. I., P. I., 98, 3.
 मार्गशीर्षे तथा पौषे V. I., P. I.,
 156, 16.
 मार्गशीर्षप्रभृतयः V. I., P. I.,
 157, 3.
 मार्गशीर्षे शुभे मासे V. I., P. I.,
 457, 17.
 मार्जना-ऽर्चन-बलिकर्म- V. I., P. I.,
 293, 12.

- मार्जनं यज्ञपात्राणां V. II., P. I., 149, 2.
 मार्जार-गोधा-नकुल-V. II., P. I., 88, 16.
 मार्जार-नकुलौ हत्वा V. II., P. I., 88, 6.
 मार्जार-मुषकस्पर्शे V. I., P. I., 240, 12.
 मार्जारश्चक्रमे शुचिः V. II., P. I., 190, 9.
 मार्जारश्चैव द्वी च V. II., P. I., 190, 7.
 मारुता-ऽर्कैण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 10.
 मारुता-ऽर्कैण शुद्धयन्ति V. II., P. I., 187, 5.
 मारुता-ऽर्कसमायोगात् V. II., P. I., 215, 1.
 मारुतार्कसमायोगात् V. II., P. I., 214, 13.
 माल्यानि सर्षपा दूर्वाः V. II., P. I., 192, 8.
 मा शोकं कुरुताऽनित्ये V. I., P. II., 292, 15.
 माशुचस्त्वं निवर्तस्व V. II., P. I., 37, 9.
 माषमज्जनमात्रास्तु V. I., P. I., 237, 8.
 माहित्रं शुद्धवत्यश्च V. II., P. II., 165, 9.
 माहिषं चामरं चैव V. I., P. II., 376, 18.
 माहिष्येण कण्ण्यां तु V. I., P. II., 124, 16.
 माहिषं चाऽऽजमौरभं V. II., P. I., 409, 13.
 मांसं V. II., P. II., 71, 8.
 मांसं गृध्रो वसां मृदुः V. II., P. II., 254, 5.
 मांसं न भक्षयेद्युः V. I., P. II., 293, 19.
 मांसं भुक्त्वा तु धर्मज्ञ V. II., P. II., 250, 3.
 मांसमज्ञानतो भुक्त्वा V. II., P. I., 410, 3.
 मांस-मूत्र-पुरीषाणि V. II., P. I., 370, 13.
 मांसाशनं च नाग्नीयुः V. I., P. II., 293, 12.
 मांसाशनेऽनृतोक्तौ च V. II., P. II., 44, 3.
 मांसं शय्याऽऽसनं धानाः V. I., P. I., 202, 8.
 मांसं V. II., P. II., 152, 6.
 मासिके च नवश्राद्धे V. II., P. II., 222, 8.
 मासिकेऽब्दे तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 332, 5.
 मासिकादिषु योऽग्नीयात् V. II., P. I., 425, 7.
 मांसं गोमूत्र-V. II., P. II., 133, 8.
 मांसं गोमूत्रं V. II., P. II., 114, 6.
 मांसं गोष्ठे पयः पीत्वा V. II., P. II., 115, 11.
 मासातिक्रमे V. II., P. II., 108, 18.
 मासत्रये तु कुर्वीत V. II., P. I., 29, 10.
 मासद्वये पराकः स्यात् V. II., P. I., 424, 5.
 मासनिधयः V. I., P. II., 142, 8.
 मासान् दशोदरस्थं वा V. I., P. I., 333, 8.
 मासि द्वितीये वा V. I., P. II., 20, 7.
 मासे द्वितीये V. I., P. II., 20, 9.
 मासेनमस्यमावास्या V. II., P. I., 256, 4.

- मासेनामलकैरेवं V. II., P. II., 181, 11.
 मासानद्यौ यथा सूर्यः V. I., P. I., 462, 5.
 मासोपवासं कुर्वीत V. II., P. II., 307, 16.
 मासं प्रीणाति सर्वाङ्गं वै V. I., P. II., 371, 16.
 मासं भुक्त्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II., 43, 12.
 मासमेकं व्रतं कुर्याद् V. II., P. I., 409, 4.
 मासि मासि रजस्तस्याः V. I., P. I., 131, 6.
 मासि मासि रजःस्त्रीणाम् V. II., P. I., 166, 8.
 मास्येते जातकर्म च V. I., P. II., 22, 11.
 मासं वाऽपि पिबेद्भोगः V. II., P. I., 252, 1.
 मासस्य कृष्णपक्षाद्यौ V. II., P. I., 299, 1.
 मास-सांवत्सरादृते V. I., P. II., 334, 9.
 मित्रे जामातरि प्रेते V. I., P. II., 252, 5.
 मित्राणि मैत्रे V. I., P. II., 314, 5.
 मित्रादिषु प्रयुज्जीत V. I., P. I., 455, 11.
 मित्रद्रोहरताः केचित् V. II., P. II., 219, 13.
 मित्रभृक् द्यूतवृत्तिश्च V. I., P. II., 351, 3.
 मित्रभृक् पिशुनः सोम- V. I., P. II., 349, 2.
 मित्राय गुरवे आहुम् V. I., P. II., 329, 11.
 मित्रविन्दापशुश्चैव V. II., P. II., 198, 2.
 मित्रस्थ चर्षणीत्याद्यैः V. I., P. II., 179, 15.
 मित्रस्येति जपेत्सूक्तं V. II., P. II., 280, 11.
 मिथ्याचारं चरेत् पश्चात् V. II., P. II., 236, 11.
 मिष्टाद्येको महाभाग V. II., P. II., 233, 9.
 मुक्ताङ्गुष्ठ-कनिष्ठेन V. I., P. I., 237, 7.
 मुक्त्वा चानामिकाङ्गुष्ठौ V. I., P. I., 254, 2.
 मुक्तिं वृष्टा तु भोक्तव्यं V. I., P. I., 437, 5.
 मुक्ते शशिनि भुङ्गति V. I., P. I., 435, 13.
 मुक्त्वा शिखां वाऽप्याचामेत् V. I., P. I., 246, 2.
 मुक्त्वा समुद्रयोर्देशं V. I., P. II., 133, 5.
 मुखे कृष्णव्रणी धित्री V. II., P. II., 239, 5.
 मुखे कृष्णव्रणी धित्री V. II., P. II., 249, 13.
 मुखजानामयं धर्मो V. I., P. II., 154, 4.
 मुखजा विप्रुषो मेभ्याः V. I., P. I., 244, 11.
 मुखेन वा धमेदन्नं V. I., P. II., 425, 10.
 मुखे पर्युषिते नित्यं V. I., P. I., 251, 2.
 मुखेभगाश्च ये केचित् V. II., P. I., 21, 10.
 मुख्यकल्पोऽनुकल्पश्च V. I., P. I., 291, 7.
 मुख्यान् प्राणान् समालभ्य V. I., P. I., 432, 16.

- मुखरोगाक्षिरोगैर्वा V. II., P. II.,
 245, 2.
 मुखे वस्त्रं निधायै न V. I., P. II.,
 287, 8.
 मुखशुद्धिं प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 234, 3.
 मुग्धश्च मुच्यते भिक्षुः V. I., P. II.,
 185, 8.
 मुक्तातकैः पद्मफलैः V. I., P. II.,
 371, 6.
 मुक्ताभावे तु कर्तव्याः V. I., P. II.,
 34, 10.
 मुच्यते पातकैः सर्वैः V. II., P. II.,
 164, 7.
 मुच्यते पशुजन्माश्च V. II., P. II.,
 243, 8.
 मुच्यते ब्रह्महत्यायाः V. II., P. II.,
 168, 12.
 मुच्यते सर्वे पापिभ्यो V. II., P. II.,
 11, 12.
 मुण्डा भृगवः V. I., P. II., 29, 1.
 मुद्राढकी-माषवर्जं V. I., P. II.,
 373, 17.
 मुनिभिर्भिन्नकालेषु V. I., P. II.,
 430, 6.
 मुनेरन्नमौज्यं स्यात् V. I., P. II.,
 386, 3.
 मुन्यत्रैर्विविधैर्मेधैः V. I., P. II.,
 141, 1.
 मुनिवक्त्रोद्गतात् धर्मात् V. II., P. I.,
 211, 10.
 मुनीश्चाप्यवमन्यन्ते V. II., P. II.,
 224, 3.
 मुमुक्षुः परमे हंसे V. I., P. II., 161, 8.
 मुहूर्ते जीवितो बालः V. I., P. II.,
 231, 15.
 मुहूर्तस्याष्टमं भागम् V. I., P. I.,
 323, 2; 396, 9.
 मूत्रकृच्छ्री तथाऽजिह्वी V. II., P. II.,
 271, 6.
 मूत्रोच्चारं द्विजः कृत्वा V. II., P. II.,
 142, 9.
 मूत्रोच्चार-समुत्सर्गं V. I., P. I.,
 223, 16.
 मूत्रादिसम्पर्के V. II., P. I., 173, 6.
 मूत्रयित्वा व्रजन् मार्गे V. II., P. II.,
 142, 13.
 मूत्र-पुरीष-लोहित- V. II., P. I.,
 176, 12.
 मूत्रे रेतसि विद्सर्गे V. I., P. I.,
 233, 18.
 मूत्रशौचं समाख्यातं V. I., P. I.,
 228, 18.
 मूर्खं वा पण्डितं वाऽपि V. I., P. II.,
 348, 2.
 मूर्च्छां भ्रमी सुरद्वेष्टा V. II., P. II.,
 236, 15.
 मूर्तयो विधिधास्तेषु V. I., P. I.,
 95, 15.
 मूर्ध-ललाट- V. I., P. II., 35, 5.
 मूर्धसंस्पर्शनादस्य V. I., P. I.,
 250, 12.
 मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः V. II., P. II.,
 181, 13.
 मूलकर्म तथा कृत्वा V. II., P. II.,
 234, 5.
 मूलकर्मसु V. II., P. II., 100, 7.
 मूल-फल-पुष्प V. II., P. I., 183, 15.
 मूलबलं श्रेणीबलं V. I., P. I.,
 458, 7.
 मूलाक्षी V. I., P. II., 144, 4.
 मूषको धान्यहारी स्यात् V. II.,
 P. II., 255, 8.
 मूषकस्य तथोद्स्य V. II., P. II.,
 139, 16.
 म्रियमाणोऽप्यादहीन V. I., P. I.,
 466, 7.

- मृगदुःखमतिक्रम्य V. II., P. II., 243, 17.
 मृगभक्षणे चैव V. II., P. I., 22, 4.
 मृग-महिष-वराह-V. II., P. I., 94, 4.
 मृगयाऽक्षा दिवा स्वप्नः V. I., P. I., 473, 2.
 मृगारोष्टिः पवित्रोष्टिः V. II., P. II., 160, 7.
 मृगेषु जायते मर्त्यो V. II., P. II., 243, 5.
 मृचर्म-पुष्प-कुतुप- V. I., P. I., 484, 11.
 मृज्जलाभ्यां स्मृतं बाह्यं V. I., P. I., 233, 7.
 मृन्मयकपालपाणिर् V. II., P. II., 56, 7.
 मृन्मयेन कपालेन V. II., P. II., 59, 3.
 मृन्मयेनावशुप्तानाम् V. II., P. I., 179, 6.
 मृन्मयानां पात्राणाम् V. II., P. I., 176, 11.
 मृतके सूतके चैव V. II., P. I., 380, 4.
 मृत-जातकयोर्योगे V. II., P. II., 264, 14.
 मते जन्मानि सङ्क्रान्तौ V. I., P. I., 288, 1.
 मृते जीवति वा तस्मिन् V. I., P. II., 240, 15.
 मृते चर्त्विजि याज्ये च V. I., P. II., 248, 15.
 मृत्तिकां गोमयं वापि V. I., P. I., 271, 12.
 मृत्तिकाभक्षणं चैव V. I., P. I., 428, 2.
 मृत्तौयैः शुद्धयते शोध्यं V. I., P. II., 152, 8.
 मृत्तौयैः शुद्धयते शोध्यं V. II., P. I., 152, 10.
 मृतं द्विजं शुद्धेण V. I., P. II., 279, 12.
 मृतं तु याचितं भैक्ष्यं V. I., P. I., 341, 2.
 मृतेन शुद्धयते जातं V. I., P. II., 264, 15.
 मृताऽनुगमनं नास्ति V. II., P. I., 55, 11.
 मृतपञ्चनखात् कृपात् V. II., P. I., 442, 3; 154, 2.
 मृतपुत्रोऽप्यबन्धुः स्यात् V. II., P. II., 239, 9.
 मृते पितरि यस्याथ V. I., P. II., 455, 13.
 मृतबन्धुरशुद्धश्च V. II., P. I., 366, 13.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृते भर्तरि या नारी V. II., P. I., 54, 16.
 मृतो मेध्येन लेप्तव्यो V. II., P. I., 24, 3.
 मृता याऽनुगता नाथं V. I., P. II., 456, 20.
 मृत्युश्च वसति क्रोधे V. I., P. I., 448, 14.
 मृतश्च गत्वा नरकं V. I., P. I., 414, 9.
 मृते शूद्रे गृहं गत्वा V. I., P. II., 284, 21.
 मृतः शुद्धयति V. II., P. I., 315, 23.
 मृत-सूतक-शूद्राणं V. II., P. I., 389, 15.
 मृत-सूतक-पुष्टाङ्गो V. II., P. I., 377, 1.

- मृतस्यैकादशाहे तु V. II., P. II., 226, 4.
 मृतस्य यावदस्थानि V. I., P. II., 284, 1.
 मृतेऽहनि तु कर्तव्यं V. I., P. II., 450, 1.
 मृतेऽहनि समासेन V. I., P. II., 469, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 336, 7.
 मृतेऽहनि तु सम्प्राप्ते V. I., P. II., 334, 20; 336, 4.
 मृद एताः सुसम्पाद्याः V. I., P. I., 266, 6.
 मृदैक्या शिरः क्षाल्यं V. I., P. I., 272, 9.
 मृद्गोमयं स्वास्तिकमक्षनांश्च V. I., P. I., 321, 17.
 मृद्गारु-चर्मणां V. II., P. I., 183, 3.
 मृद्गाण्ड-मधु-मांसेषु V. II., P. II., 113, 3.
 मृद्गिरिश्च कर्तव्यं V. I., P. I., 284, 7.
 मृदुरार्जवसम्पन्नः V. II., P. I., 207, 13.
 मृद्गस्म सलिलं चैव V. II., P. I., 137, 6.
 मृष्टाज्जेन य आत्मानं V. II., P. II., 240, 9.
 मृष्टैकभोजी V. II., P. II., 258, 10.
 मेखला त्रिवृत्ता कार्या V. I., P. II., 34, 8.
 मेखलामजिनं दण्डम् V. I., P. II., 44, 14.
 मेखलामजिनं दण्डम् V. I., P. II., 38, 19.
 मेदो V. II., P. II., 71, 10.
 मेधाकामस्त्रयोदश्यां V. I., P. I., 157, 10.
 मेध्यं चतुर्विधं लोके V. II., P. I., 365, 10.
 मेध्यं मैक्षं चरोन्नित्यं V. I., P. II., 187, 1.
 मेघा-ऽजवधे सुवर्णकृष्णलम् V. II., P. I., 90, 16.
 मेहन्ति ये च पथिषु V. I., P. I., 224, 2.
 मैत्र १ श्वेतम् V. II., P. II., 284, 9.
 मैथुनं तु समासेव्य V. II., P. I., 342, 5.
 मैथुनं सेवते तत्र V. II., P. I., 341, 18.
 मोक्षयेत् सर्वयत्नेन V. II., P. I., 251, 2.
 मोचैः समोचैर्लकुचैः V. I., P. II., 371, 5.
 मोहात् करोति यो विघ्नं V. II., P. II., 225, 10.
 मोहात्तु भुङ्क्ते यस्तत्र V. I., P. I., 427, 4.
 मोहात्समाचरोद्दिप्रो V. I., P. I., 318, 6.
 मोहाद्भुक्त्वा चिरान्नं स्यात् V. II., P. II., 142, 10.
 मोहाद्राजा स्वराष्ट्रं यः V. I., P. I., 468, 1.
 मोहेन त्वं वरारोहे V. II., P. I., 37, 12.
 मौक्षी त्रिवृत् समा श्लक्ष्णा V. I., P. II., 34, 1.
 मौण्ड्यं प्राणान्तिको दण्डः V. I., P. I., 456, 1.
 मौनी वाऽप्यथ वाऽमौनी V. I., P. I., 427, 7.

मौनव्रतं महाकष्टं V. I., P. I., 427,
11.

मौलान् शास्त्रविदः शूरान् V. I.,
P. I., 463, 7.

मौल्याद्वेदोपदेष्टा च V. II., P. II.,
228, 17.

म्लेच्छी नदी चर्मकारी V. II., P. I.,
334, 9.

य.

यं काचित् घातयित्वा तु V. II., P. II.,
250, 2.

यंत्रेण गोश्रिकित्सार्ये V. II., P. I.,
283, 4.

यं पुत्रं परिगृणीयात् V. II., P. I.,
46, 12.

यं त्राह्यगस्तु शुद्रायां V. II., P. I.,
47, 5.

यं यं क्रतुमधीयीत V. I., P. I., 350,
7.

यं यं लोकं मनसा संविभाति V. II.,
P. I., 130, 1.

य आत्मकृतैः V. II., P. II., 17,
2, 19.

य आत्मत्यागिनां कुर्यात् V. II.,
P. I., 25, 1.

य उच्छिष्टः प्रवदति V. II., P. II.,
236, 1.

य एवं विद्वान् मेधे V. I., P. I., 349,
5.

य एवं विद्वान् सः V. I., P. I., 51,
13.

य एष विस्तृतः प्रोक्तः V. I., P. I.,
276, 13.

यक्ष-रक्षः-पिशाचान् V. II., P. II.,
78, 11.

यदमी च पशुपालश्च V. I., P. II.,
350, 9.

यच्चैतन्म्यं पृथिव्यां हि V. I., P. I.,
30, 9.

यच्च पाणितले दत्तं V. I., P. II.,
415, 21.

यच्च वाणिजके दत्तं V. I., P. I.,
188, 6.

यच्च शिष्येण कर्तव्यं V. I., P. II.,
45, 5.

यच्छेषं दशरात्रस्य V. I., P. II.,
236, 2.

यज्ञोपवीतं कुर्वीत V. I., P. II., 36,
9.

यज्ञोपवीती करकं V. II., P. I.,
301, 3.

यज्ञोपवीतं दण्डं च V. I., P. II.,
163, 16.

यज्ञोपवीतद्वितयं V. I., P. II.,
54, 6.

यज्ञोपवीतं सर्वेषां V. I., P. II.,
165, 8.

यज्ञे तु वितते सम्यक् V. I., P. II.,
84, 14.

यज्ञानां तपसां चैव V. I., P. I.,
337, 10.

यज्ञेन पापैर्बहुभिर्विमुक्तः V. I., P. I.,
161, 1.

यज्ञेन लोका विमला विभान्ति V. I.,
P. I., 160, 16.

यज्ञायज्ञीयमादित्यं V. II., P. II.,
159, 6.

यज्ञियाणां तु वृक्षाणां V. II., P. I.,
302, 15.

यज्ञियाः समिधः V. I., P. II., 49,
16.

यज्ञार्थं कृषिजानांश्च V. II., P. II.,
118, 10.

- यज्ञार्थं चैव विप्रेभ्यो V. I., P. I.,
465, 12.
- यज्ञे विवाहकाले च V. I., P. II.,
258, 12.
- यज्ञांश्चैव प्रकुर्वीत V. I., P. I., 466,
2.
- यज्ञशिष्टाशिनः सन्तो V. I., P. I.,
217, 1.
- यज्ञशिष्टाशानं ह्येतत् V. I., P. I.,
217, 11.
- यजेत दधि-कर्कन्धु- V. I., P. II.,
458, 22.
- यजते यदधीति च V. I., P. I., 452,
16.
- यजेत राजा ऋत्विभिः V. I., P. I.,
465, 11.
- यजेत वा न यज्ञेन V. I., P. I., 161,
14.
- यजेत वाऽश्वमेधेन V. I., P. II., 307,
13.
- यजेत वाऽश्वमेधेन V. II., P. II.,
69, 5.
- यजतेऽहरहर्यज्ञैः V. I., P. I., 453,
17.
- यजेदेवं यथाभ्यासं V. II., P. II.,
128, 17.
- यजन्ते च महायज्ञैः V. I., P. I., 475,
1.
- यजन्ते भूभुजां तेषाम् V. I., P. I.,
200, 9.
- यजने याजने कृच्छं V. II., P. II.,
140, 6.
- यजनार्थं द्विजाः सृष्टाः V. II., P. I.,
160, 8.
- यजमानोऽग्निमान् राजन् V. I., P. II.,
452, 14.
- यजमानोऽपि भिक्षित्वा V. I., P. I.,
198, 4.
- यजमानोपजीवी च V. II., P. I.
386, 8.
- यजुर्वेदादग्निनयात् V. I., P. I., 18,
1.
- यज्वान ऋषयो वेदाः V. II., P. II.,
218, 13.
- यत्किञ्चित् कुरुते पापं V. II., P. I.,
305, 7.
- यत्किञ्चित्क्रियते पापं V. II., P. I.,
291, 12.
- यत्किञ्चिदेनः कुर्वन्ति V. II., P. II.,
160, 13.
- यत्किञ्चित् पच्यते गेहे V. I., P. II.,
433, 12.
- यत् कृत्वा मुनयः सर्वे V. I., P. I.,
367, 2.
- यत्कामयेत् V. I., P. II., 140, 16.,
यत् करोत्येकत्रात्रेण V. II., P. I.,
310, 1.
- यत् कर्म कृत्वा कुर्वन् V. II., P. II.,
217, 1.
- यत् कर्म कुर्वतोऽस्य स्यात् V. I.,
P. II., 135, 1.
- यत् कर्म राजभृत्यानां V. I., P. II.,
256, 4.
- यत्करोषि यदग्नासि V. I., P. I., 62,
13.
- यत्तिचान्द्रायणं चीर्त्वा V. II., P. II.,
149, 14.
- यत्तिचान्द्रायणं वापि V. II., P. I.,
401, 3.
- यत्तिचान्द्रायणं ह्येतत् V. II., P. I.,
303, 20.
- यत्तु दत्तमजानङ्गिः V. II., P. I.,
211, 1.
- यत्तु दुःखसमायुक्तं V. II., P. II.,
216, 1.
- यत्तपस्यसि कौन्तेय V. I., P. I.,
62, 14.

- यत् प्रत्युपकारार्थं V. I., P. I., 154, 1.
- यत् स्यान्मोहसंयुक्तं V. II., P. II., 216, 3.
- यत् राशीकृतं धान्यं V. I., P. I., 197, 15.
- यत् सातपर्वर्षेण V. II., P. II., 16, 2.
- यतीन् गृहस्थान् साधून् वा V. I., P. II., 339, 12.
- यतीनां तान्यपात्राणि V. I., P. II., 191, 13.
- यत्नात्परीक्षितः पुंस्त्वे V. I., P. II., 75, 15.
- यत्नतः प्रतिषेध्या नः V. I., P. I., 114, 7.
- यत्नेनैवं विधान् V. I., P. II., 360, 1.
- यतीनामप्रविद्यानां V. II., P. I., 217, 14.
- यतीनां व्रतवृद्धानाम् V. I., P. II., 193, 15.
- यत्नोत्सर्गं गृही कृत्वा V. II., P. II., 48, 16.
- यत्नादेव पुरस्कृत्य V. II., P. I., 234, 13.
- यत् पुण्यफलमाप्नोति V. I., P. I., 407, 6.
- यत् पितृभ्यः V. I., P. I., 387, 7.
- यत् प्रदक्षिणं प्रक्रमन्ति V. I., P. I., 296, 15.
- यत् पिबेत्कापिलं क्षीरं V. I., P. II., 381, 7.
- यत् पवित्रं विज्ञानीयात् V. II., P. I., 237, 9.
- यत् पुंसः परदारेषु V. II., P. I., 354, 5.
- यत् फलं सोमयागेन V. I., P. I., 413, 11.
- यत्प्रोक्तावात्मनः पीडा V. II., P. II., 44, 18.
- यत्र कचन नद्यां हि V. I., P. I., 361, 14.
- यत्र कचन संस्थानां V. I., P. I., 360, 7.
- यत्र कचन संस्थानां V. I., P. I., 419, 4.
- यत्र कचन सरस्वत्याम् V. I., P. II., 306, 5.
- यत्र देशे त्वनावृष्टिः V. II., P. II., 240, 13.
- यत्प्रोपविष्टा विप्राः स्युः V. II., P. I., 218, 2.
- यत्प्रोपस्पृशतां वाऽपि V. I., P. II., 429, 12.
- यत्र प्रसूयते नारी V. II., P. I., 193, 16.
- यत्तात्मनो ऽग्रमत्तस्य V. II., P. I., 32, 4.
- यत्त्रैतास्तु न पूज्यन्ते V. I., P. II., 111, 19.
- यत् त्रिरात्रामति V. I., P. I., 346, 18.
- यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते V. I., P. II., 111, 8.
- यत्तार्धरात्रादर्वाक् चेत् V. I., P. II., 129, 8.
- यत्र वा त्वरया कृत्यं V. I., P. II., 7, 7.
- यत्र वृत्तमिमे चोभे V. I., P. I., 184, 14.
- यत्त्रैव प्रतिहतस्तत्रैव V. II., P. I., 313, 16.
- यत्तान्शुचि स्थलं वा स्यात् V. I., P. I., 353, 15.
- यत्र सायंगृहत्वं च V. I., P. I., 137, 8.
- यत्तिधर्मरतः शान्तः V. I., P. II., 193, 2.

- यतो वायुर्यतः सूर्यः V. I., P. I., 457, 2.
- यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I., 416, 15.
- यतिश्च ब्रह्मचारी च V. I., P. I., 411, 15.
- यतिश्चैव वनस्थश्च V. II., P. II., 143, 4.
- यतश्च भयमाशङ्केत् V. I., P. I., 458, 12.
- यतश्च भयमाशङ्केत् V. I., P. I., 458, 15.
- यतेस्तु सर्ववर्णेषु V. I., P. I., 137, 2.
- यत् सामानि सोमः V. I., P. I., 149, 7.
- यत् स्यादनभिसन्धाय V. II., P. I., 200, 12.
- यत् स्यादनभिसन्धाय V. II., P. II., 61, 2.
- यत् सर्वेणेच्छति ज्ञातुं V. II., P. II., 217, 5.
- यतेस्त्रिषवणं प्रोक्तं V. I., P. I., 270, 11.
- यत् स्वाध्यायम् V. I., P. II., 132, 14.
- यत् स्वाध्यायमधीयीत V. I., P. I., 343, 13.
- यथाकथञ्चित् त्रिगुणः V. II., P. II., 171, 11.
- यथाकथञ्चिन्नित्यानि V. I., P. I., 119, 1.
- यथाकथञ्चित्पृष्ठचोनां V. II., P. I., 304, 10.
- यथाकामी भवेद्वापि V. I., P. II., 104, 7.
- यथाकारी V. I., P. I., 140, 12.
- यथाकुलधर्मे V. I., P. II., 29, 2.
- यथोक्तं तस्य तत् कुरुः V. I., P. I., 455, 12.
- यथोक्तेनैव कल्पेन V. I., P. I., 246, 4.
- यथोक्तमपि चेदत्तं V. I., P. I., 182, 5.
- यथोक्तं यत्र वा नोक्तं V. II., P. I., 462, 1.
- यथोक्तवस्त्वसम्प्राप्तौ V. I., P. I., 316, 2.
- यथा गवि तथा हत्वां V. II., P. I., 82, 16.
- यथामिर्वायुना धातो V. II., P. II., 28, 5.
- यथागौ-ऽश्वोद्-हासीषु V. II., P. I., 44, 16.
- यथाग्नौ संस्थितं चैव V. I., P. I., 201, 9.
- यथा चाज्ञेऽफलं दानं V. I., P. I., 337, 15.
- यथा चोपचरेद्देवान् V. I., P. II., 400, 6.
- यथा च मेखलारीनि V. I., P. II., 170, 2.
- यथा च लेखकः पर्णम् V. I., P. I., 461, 7.
- यथा जातबलो वह्निर् V. II., P. II., 28, 2.
- यथा जातबलौवह्निः V. II., P. I., 224, 1.
- यथा जातरूपधरो V. I., P. II., 166, 3.
- यथा त्रिरात्रे प्रक्रान्ते V. I., P. II., 265, 1.
- यथा देहे तथा देवे V. I., P. I., 367, 19.
- यथैधस्तेजसा वह्निः V. II., P. II., 155, 1.
- यथैधांस्योजसा वह्निः V. II., P. I., 223, 8.

- अथाऽन्नेन व्यथा न स्यात् V. I., P. I.,
 422, 9.
 यथान्यायमितरे V. I., P. II., 130,
 10.
 यथोपक्रामेत् V. II., P. II., 60, 1.
 यथा पृथिव्यां बीजानि V. II., P. I.,
 11, 15.
 यथा प्रथमेऽतिक्रमे V. II., P. II.,
 122, 2.
 यथोपपादमूत्र-पुरीषः V. I., P. II.,
 30, 5.
 यथा फलेन युज्येत V. I., P. I., 461,
 15.
 यथा भूमिगतं तोयम् V. II., P. I.,
 214, 10.
 यथाभ्युद्धरते कश्चित् V. II., P. I.,
 234, 9.
 यथा भवेत्तथा चीर्णे V. II., P. I.,
 236, 20.
 यथा रसं न जानाति V. I., P. I.,
 418, 14.
 यथातद्वृत्तलिङ्गानि V. II., P. I.,
 139, 8.
 यथाऽल्पाल्पमदन्त्यद्यं V. I., P. I.,
 462, 1.
 यथालब्धं तथाभीयात् V. I., P. II.,
 167, 3.
 यथैवैका तथा सर्वा V. II., P. II.,
 80, 12.
 यथाऽवेक्ष्य नृपो राष्ट्रे V. I., P. I.,
 461, 16.
 यथैवते V. I., P. I., 75, 5.
 यथाविध्यप आचम्य V. I., P. I.,
 346, 13.
 यथाविभवतो ह्येतत् V. I., P. I.,
 241, 2.
 यथाविभवसारेण V. II., P. II.,
 200, 4.
 यथावयो यथाकालं V. II., P. I.,
 235, 9.
 यथाशक्ति चरेत्कर्म V. I., P. I., 58,
 2.
 यथाशीला भवेन्माता V. I., P. II.,
 73, 19.
 यथाऽइमनि स्थितं तोयं V. II., P. I.,
 215, 2.
 यथाभुतं प्रतीक्षेरन् V. I., P. II., 305,
 15.
 यथाभ्रद्धं सर्वस्मिन् वा V. I., P. II.,
 322, 5.
 यथान्वमेधावभृथः V. II., P. II., 166,
 3.
 यथेष्टाचरणस्याहुः V. I., P. II., 218,
 11.
 यथा षण्ढोऽफलः स्त्रीषु V. I., P. I.,
 337, 14.
 यथासुखमुखः कुर्यात् V. I., P. I.,
 224, 9.
 यथा सुदीप्तात्पावकाद्विस्फुलिङ्गाः V. I.,
 P. I., 100, 5.
 यथा स्नानं यथा भार्या V. I., P. I.,
 318, 1.
 यथाऽहनि तथा प्रातः V. I., P. I.,
 259, 12.
 यदा कर्मसु काम्येषु V. II., P. II.,
 2, 1.
 यदमये V. II., P. II., 285, 10.
 यदमये V. II., P. II., 285, 19.
 यदमये पावकाय V. II., P. II.,
 285, 11.
 यदमये शुचये V. II., P. II., 285, 12.
 यदङ्गं पीडयते येन V. II., P. II.,
 247, 6.
 यदि गोभिः समायुक्तं V. II., P. I.,
 341, 17.
 यदि कश्चित् प्रमादेन V. II., P. I.,
 23, 2.

- यदि कश्चित् प्रमादेन V. I., P. II., 227, 14.
यदि चैवद्वयसे सत्यं V. II., P. I., 236, 4.
यदि कश्चित् ततः स्नायात् V. II., P. I., 442, 12.
यदि गृहमेव कामयेत V. I., P. II., 51, 1.
यदेकास्मिन्यूपे V. I., P. I., 91, 5.
यदक्षरं पर ब्रह्म V. I., P. II., 168, 11.
यदा चन्द्रमहस्तात V. I., P. I., 437, 16.
यदृचोऽधीते V. I., P. I., 149, 5.
यदुच्यनीचोच्चरीतेः V. I., P. I., 304, 4.
यदुच्यते द्विजातीनां V. I., P. II., 97, 14.
यदि जीवति स स्तेनः V. II., P. II., 85, 13.
यदा तु गुरुमात्मानम् V. II., P. II., 187, 12.
यदतोऽन्याद्भि कुरुते V. I., P. I., 483, 5.
यदा तु नैव कश्चित् स्यात् V. I., P. II., 80, 3.
यदा तु यानमातिष्ठेत् V. I., P. I., 457, 15.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 259, 10.
यदि तत्र विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 288, 5.
यदि त्विह विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 273, 14.
यदि त्वत्तिथिधर्मेण V. I., P. I., 400, 13.
यदि त्वात्यन्तिको वासो V. I., P. II., 48, 7.
यदा तु विदितं तत् स्यात् V. I., P. II., 170, 15.
यदधीतेऽन्वहं शक्यता V. I., P. I., 347, 20.
यदिहं कष्टमर्थत्वं V. I., P. I., 179, 3.
यद्वामि न तच्छूनं V. I., P. I., 477, 6.
यद्व्यं यत्पवित्रं च V. I., P. II., 417, 18.
यदेवा देवहेलनमिति V. II., P. I., 299, 17.
यदेवानां चक्षुष्यागो V. II., P. I., 225, 3.
यदुक्तं भवेदस्य V. I., P. I., 325, 2.
यदुक्तं तत् प्रकीर्णम् V. II., P. I., 17, 18.
यदा नवद्वयते सोमः V. II., P. I., 65, 13.
यदेन्दुः पितृदेवत्ये V. I., P. II., 309, 14.
यदन्यगोषु वृषभो V. II., P. I., 45, 1.
यदि निर्हरति प्रेतं V. I., P. II., 277, 7.
यदन्नं प्रतिलोमस्य V. II., P. I., 372, 11.
यदन्नमाग्निं बहुधा V. II., P. I., 225, 5.
यदन्नमद्व्यनुतेन देवाः V. II., P. I., 225, 1.
यदन्यत् कुरुते कर्म V. I., P. I., 300, 21.
यदि पत्नी विदेशस्था V. I., P. II., 339, 8.
यदपत्यं भवेदस्यां V. I., P. II., 70, 19.

- यदपत्यत्वं V. II., P. II., 135, 15.
 यदि पुत्रसमं शिष्यं V. II., P. II., 224, 18.
 यदुपस्थकृतं पापं V. II., P. II., 160, 6.
 यदि प्रविष्टो नरकं V. II., P. I., 57, 11.
 यदि विभीषात् V. II., P. II., 288, 15.
 यद्वाहणेभ्योऽन्नं V. I., P. I., 391, 20; 40, 4.
 यदि ब्राह्मणो यजेत V. I., P. I., 450, 1.
 यद्विशुद्धीत विप्रो यः V. II., P. I., 389, 17.
 यदा भोजनकाले तु V. II., P. II., 149, 5.
 यदि माता यदि पिता V. I., P. II., 455, 20.
 यद्येकजाता बहवः V. I., P. II., 61, 16.
 यद्येकं तदा V. I., P. II., 168, 6.
 यद्येकत्र भवेतां चेत् V. I., P. II., 470, 1.
 यद्येकोऽपि त्यजेत्पात्रं V. I., P. II., 427, 3.
 यद्येकं भोजयेच्छ्राद्धे V. I., P. II., 365, 1.
 यद्येकं भोजयेच्छ्राद्धे V. I., P. II., 338, 10.
 यद्यकार्यशतं साधं V. II., P. II., 155, 7.
 यद्येकवस्त्रो V. I., P. I., 222, 17.
 यद्येकस्मिन्काले V. I., P. I., 391, 6.
 यद्येकस्मिन्काले पुनः पुनः V. I., P. I., 391, 7.
 यद्येकस्मिन्काले बहुधा V. I., P. I., 391, 9.
 यद्यागतो ऽस्यसत्येन V. II., P. I., 236, 5.
 यद्याचामेत् V. I., P. I., 246, 6.
 यद् यज्जुषि घृतस्य V. I., P. I., 149, 6.
 यद्यतिक्रामेत् V. II., P. I., 367, 15.
 यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. I., P. I., 431, 14.
 यद्युत्तिष्ठत्यनाचान्तो V. II., P. II., 144, 3.
 यद् यदाऽऽचरते राजा V. I., P. I., 453, 2.
 यद्यदाचरति श्रेष्ठः V. I., P. I., 48, 11.
 यद्यत् परस्याचरति V. II., P. II., 235, 5.
 यद्यद्विप्रेषु कुशलं V. I., P. I., 456, 8.
 यदा यदा सतां हानिः V. I., P. I., 125, 10.
 यद्याद्विभूतिमत्सत्त्वं V. I., P. I., 411, 3.
 यद्यादिष्टं विशिष्टं च V. I., P. I., 189, 13.
 यद्यत्र दुर्लभं द्रव्यं V. I., P. I., 181, 10.
 यदि लभ्येत पित्रर्थे V. I., P. II., 338, 13.
 यद्यप्यजातदन्तः स्यात् V. I., P. II., 242, 3.
 यदा तदा परद्रव्यम् V. II., P. II., 254, 15.
 यदि वाग्यमलोपः स्यात् V. I., P. I., 306, 13.
 यदि वेतरथा V. I., P. II., 149, 1.
 यदि वैश्यः V. I., P. I., 450, 3.
 यदा तदा परद्रव्यम् V. II., P. II., 260, 8.

- यद्वा तद्वापि पारक्यं V. II., P. II.,
260, 1.
- यद्विना धर्मशास्त्रेण V. II., P. I.,
134, 1.
- यद्वै किं च V. I., P. I., 7, 5; 52, 2.
- यद्यप्यजातदन्तः स्यात् V. I., P. II.,
242, 3.
- यद्यप्यस्मा इमामङ्गिः V. I., P. II.,
52, 18.
- यद्यमा रविवारेण V. I., P. II.,
309, 9.
- यद्यवश्यं तु विक्रयाः V. I., P. II.,
10, 5.
- यद्येवं स कथं ब्रह्मन् V. II., P. II.,
213, 12.
- यद्यसौ कृतचूडः स्यात् V. I., P. II.,
465, 16.
- यदा राजा धुरं श्रेष्ठाम् V. I., P. I.,
475, 3.
- यदि राजन्यः V. I., P. I., 450, 2.
- यद्वाग्या कुरुते पापं V. I., P. I.,
300, 15.
- यद्युद्धतं निषिद्धेत् V. I., P. I.,
354, 17.
- यद्यन्नमन्ति तेषां तु V. I., P. II.,
276, 3.
- यद्यप्यकृतचूडो वै V. I., P. II.,
241, 12.
- यद्रजस्तु समुत्पन्नं V. II., P. I., 166, 1.
- यद्रात्राति ब्रह्मचारी V. I., P. II.,
43, 12.
- यदि स्याज्जीवत्प्रिदकः V. I., P. I.,
359, 17.
- यदि स्यात्तर्पणाद्वाक् V. I., P. I.,
344, 5.
- यस्य पारे रजसः V. I., P. II.,
160, 8.
- यदि स्याल्लौकिके पाकः V. I., P. I.,
379, 11.
- यदि स्वाश्वाऽवराक्षैव V. I., P. II.,
115, 11.
- यद्वद्वा कुरुते धर्मम् V. I., P. I.,
300, 13.
- यद्वद्वा कुरुते पापं V. I., P. I.,
300, 13.
- यद्वहः पुंसा V. I., P. II., 20, 9.
- यदि ह वा अभ्येवं V. I., P. I.,
203, 21.
- यद्वहरेव विरजेत् V. I., P. II.,
151, 5.
- यन्नैकां रक्षणां V. I., P. I.,
91, 6.
- यन्मेद्य रेतः V. II., P. II., 48, 8.
- यन्मेऽद्य रेत इत्याभ्यां V. II., P. II.,
48, 4.
- यमुद्दिश्य त्यजेत् प्राणान् V. II.,
P. II., 97, 13.
- यमुनातीरे V. I., P. II., 305, 12.
- यम-नियमाद्याष्टाङ्ग- V. I., P.
42, 11.
- यमान् सेवेत सततं V. I., P. II.,
144, 14.
- यमाय धर्मराजाय V. II., P. II.,
161, 15.
- यमाय धर्मराजाय V. I., P. I.,
361, 6.
- यमार्याः क्रियमाणं तु V. I., P. I.,
88, 9.
- यमलोके तु ते घोरां V. II., P. II.,
209, 8.
- यमलोके तु ते घोरां V. II., P. II.,
206, 7.
- यमैश्च नियमैर्भुक्तो V. I., P. II.,
174, 3.
- यमसूक्तं तथा गाथाः V. I., P. II.,
235, 16.
- यमस्य विनयैः क्रूरैः V. II., P. II.,
225, 12.

- यवागुं च V. I., P. I., 218, 18.
 यव-गोधूमजं V. II., P. I., 403, 10.
 यवागूः पायसं चैव V. I., P. II., 383, 8.
 यवागुं यावकं शाकं V. II., P. II., 191, 16.
 यवाग्वाऽग्निहोत्रं V. I., P. I., 218, 18.
 यवान्नं V. I., P. II., 144, 6.
 यवानामप्सु V. II., P. II., 192, 11.
 यवानामिव गोधूमाः V. I., P. I., 316, 3.
 यवमात्रसुवर्णस्य V. II., P. II., 87, 17.
 यवमध्यं पिपीलिकामध्यमिति V. II., P. I., 300, 14.
 यव-माष-तिलारीनां V. II., P. I., 179, 7.
 यवैरन्ववकीर्याथ V. I., P. II., 404, 21.
 यव-ग्रीहि-सगोधूम- V. I., P. II., 369, 1.
 यवैस्तिलार्यः V. I., P. II., 459, 11.
 यवांस्तिलान् वृसीः कांस्यम् V. I., P. II., 391, 19.
 यवोऽसि धान्यराजो वा V. II., P. II., 193, 3.
 यवोऽसिति यवान् कीर्त्वा V. I., P. II., 405, 9.
 यवसन्धोपहर्तव्यो V. II., P. I., 269, 1.
 यवहस्तस्ततो देवान् V. I., P. II., 403, 4.
 यश्च कश्चिद् द्विजातीनां V. I., P. I., 482, 17.
 यश्चण्डालीं द्विजो गच्छेत् V. II., P. I., 309, 14.
 यश्च मन्त्रजिताऽज्ञातः V. I., P. II., 358, 21.
 यश्चानध्यायकालेऽपि V. II., P. II., 236, 11.
 यश्चयस्यास्तु हीनायाः V. II., P. II., 241, 14.
 यश्चरेत् सर्ववर्णेषु V. I., P. II., 188, 21.
 यश्चार्थहरः V. I., P. II., 463, 1.
 यश्चार्थहरः स पिण्डदायी V. I., P. II., 463, 1.
 यशोऽस्मिन् प्रयते लोके V. I., P. I., 456, 12.
 यष्टव्यं क्रतुभिर्नित्यं V. I., P. I., 467, 9.
 यष्टव्यमेवेति मनः V. I., P. I., 159, 20.
 यष्टयस्तोमराः खड्गाः V. I., P. I., 454, 12.
 यस्तु कार्त्युगो धर्मो V. I., P. I., 84, 1.
 यस्तु क्षुद्रेण भावेन V. II., P. II., 238, 14.
 यस्तु चाण्डालभाण्डस्य V. II., P. I., 113, 10.
 यस्तु चण्डालसंस्पृष्टं V. II., P. I., 113, 7.
 यस्तु चोरयते तैलं V. II., P. II., 256, 9.
 यस्तु ते द्वेष्टि सम्मोहात् V. I., P. I., 445, 15.
 यस्तु रोषवर्ती कन्याम् V. I., P. II., 91, 17.
 यस्तु नो वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 291, 7.
 यस्तु भुङ्क्ते द्विजः पङ्क्तौ V. II., P. I., 399, 8.
 यस्तु भुङ्जीत शुद्रान् V. II., P. I., 377, 9.

- यस्तु पाणितले भुङ्क्ते V. I., P. I.,
422, 11.
- यस्तु पत्न्या वनं गत्वा V. I., P. II.,
145, 3.
- यस्तु पुनर्त्राहणो V. II., P. I.,
335, 14.
- यस्तु रौद्रसमाचारः V. II., P. II.,
245, 8.
- यस्तल्लपजः प्रमीतस्य V. II., P. I.,
46, 3.
- यस्तु वेदमधीयानः V. II., P. I.,
375, 11.
- यस्तु विप्रत्वमुत्सृज्य V. II., P. II.,
240, 16.
- यस्तु श्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II.,
461, 13.
- यस्तु सम्यगिममाश्रमं शिवं V. I.,
P. II., 146, 17.
- यस्तैः सह सपिण्डोऽपि V. I., P. II.,
261, 14.
- यस्त्वेकामे V. I., P. I., 43, 5.
- यस्त्वेतानविनिर्जित्य V. I., P. I.,
474, 7.
- यस्त्वात्मरतिरेव स्यात् V. I., P. II.,
176, 16.
- यस्त्वासन्नमतिक्रम्य V. I., P. II.,
347, 18.
- यस्मादेषां घुरेन्द्राणां V. I., P. I.,
448, 1.
- यस्मिन् कामाः प्रविशन्ति V. I.,
P. II., 196, 3.
- यस्मिन् क्रोधः शमं याति V. I., P. II.,
196, 5.
- यस्मिन् क्षान्तिः शमः शौचं V. I.,
P. II., 196, 7.
- यस्मिन् गृहे जना मौख्यात् V. I.,
P. II., 190, 12.
- यस्माच्चान्द्रायणाच्छुद्धिः V. I., P. II.,
28, 13.
- यस्मिन्नग्नौ पचेदन्नं V. I., P. I.,
376, 16.
- यस्मिन् ऋणं सन्नयति V. I., P. II.,
105, 12.
- यस्मिन्नेव कुले नित्यं V. I., P. II.,
112, 8.
- यस्मिन् देशे ब्रु यत्तोयं V. I., P. I.,
227, 12.
- यस्मिन् देशे पुरे ग्रामे V. I., P. II.,
68, 9.
- यस्मिन् देशे य आचारो V. I., P. II.,
68, 6.
- यस्मिन् देशे य आचारः V. I., P. I.,
144, 5.
- यस्मिन् वाचः प्रविष्टाः स्युः V. I.,
P. II., 196, 1.
- यस्य गृहान् V. I., P. I., 166, 3.
- यस्य चात्मसमो लोकः V. I., P. I.,
217, 19.
- यस्यैते नियता इण्डाः V. I., P. II.,
173, 19.
- यस्यैतानि सुगुप्तानि V. I., P. II.,
149, 7.
- यस्यैते निहिता बुद्धौ V. I., P. II.,
173, 13.
- यस्यैतल्लक्षणं नास्ति V. I., P. II.,
172, 7.
- यस्यैतेऽष्टाचत्वारिंशत् V. I., P. I.,
62, 10.
- यस्य त्रैवार्षिकं वित्तं V. I., P. I.,
169, 7.
- यस्य देवे परा भक्तिः V. I., P. I.,
74, 18; 376, 15.
- यस्यानभिहोत्रम् V. I., P. I.,
165, 11.
- यस्य नित्यानि लुप्तानि V. I., P. I.,
169, 1.
- यस्य न द्विगुणं दानं V. II., P. I.,
291, 10.

- यस्याऽऽनयाति चन्द्रोऽग्निं V. I.,
P. II., 280, 3.
- यस्य पिता पितामहो वा V. I., P. II.,
165, 16.
- यस्योपयोगि यद्वच्यं V. I., P. I.,
192, 1.
- यस्य पौर्णमासी स यवमध्यः V. II.,
P. I., 304, 7.
- यस्य प्रसादे पद्मास्ते V. I., P. I.,
448, 13.
- यस्याप्लु प्लवते वीर्यं V. I., P. II.,
75, 19.
- यस्यां मनश्चक्षुषोः V. I., P. II.,
58, 5.
- यस्याममावास्या मध्या भवति V. II.,
P. I., 304, 6.
- यस्य राज्ञस्तु विषये V. I., P. I.,
166, 9.
- यस्य वित्तं न दानाय V. I., P. I.,
178, 3.
- यस्याश्च रोमशो जंघे V. I., P. II.,
55, 21.
- यस्यास्तु न भवेद्भ्राता V. I., P. II.,
69, 17.
- यस्य संवत्सरादर्वाक् V. I., P. II.,
454, 1.
- या गर्भिणी सांस्क्रियते V. II., P. I.,
46, 15.
- यागस्थं क्षत्रियं हत्वा V. II., P. I.,
99, 10.
- यागस्थस्य V. II., P. II., 93, 12.
- यागस्थस्य क्षत्रियस्य V. II., P. I.,
15, 6.
- यागस्थं क्षत्रियं V. II., P. I., 99, 3.
- यागस्थक्षत्र-विड्याती V. II., P. I.,
105, 15.
- याचितं देहि मे तीर्थं V. I., P. I.,
274, 14; 284, 11.
- याचितेनाऽपि रातव्यं V. I., P. I.,
177, 10.
- याचितास्तेन तेचाऽपि V. II., P. I.,
232, 16.
- याचिष्णुता प्रमादश्च V. II., P. II.,
216, 2.
- याजक्रो याज्यमानस्तु V. II., P. II.,
224, 7.
- याजितो वा पुनस्ताभ्यां V. I., P. I.,
176, 5.
- याजनं V. II., P. II., 100, 2.
- याजना-ऽध्यापने चैव V. I., P. I.,
149, 18.
- याजना-ऽध्यापने योनिः V. II., P. I.,
28, 12.
- याजनाध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I.,
28, 8.
- याजनापध्यापनाद्यौनात् V. II., P. I.,
28, 16.
- याजना-ऽध्यापने वादः V. II., P. I.,
450, 3.
- याजना-ऽध्यापने शुद्धे V. I., P. I.,
171, 7.
- याजयन्ति च येषूगान् V. I., P. II.,
350, 4.
- याजयित्वा प्रतिगृह्य V. I., P. I.,
174, 4.
- यातेऽग्ने ऽयाशया V. I., P. I.,
114, 15.
- यातु पूर्वममावास्या V. I., P. II.,
451, 16.
- यातनाः प्राप्य तत्रस्थः V. II., P. II.,
225, 13.
- यातयामान्यस्य V. I., P. I.,
173, 16.
- यातयामानि देयानि V. I., P. I.,
482, 20.
- यात्रामात्रप्रसिद्धयर्थं V. I., P. I.,
338, 14.

- यात्रायामीक्षितेनापि V. I., P. I.,
 237, 2.
 यात्रास्वेकादशं प्रोक्तं V. I., P. II.,
 299, 18.
 या दिव्या आप इति पात्रं V. I.,
 P. II., 410, 14.
 या दिव्या इति मन्त्रेण V. I., P. II.,
 406, 17.
 यां दिशं नु गतः सोमः V. II., P. I.,
 65, 14.
 यानि चान्यान्येवम्प्रकाराणि V. II.,
 P. I., 402, 8.
 यान्यधस्तादमेध्यानि V. II., P. I.,
 195, 10.
 यानि वा विद्यन्ते V. I., P. II.,
 405, 13.
 यानं वस्त्राण्यलङ्कारान् V. I., P. I.,
 475, 10.
 यान-शय्याप्रदोभार्याम् V. I., P. I.,
 191, 1.
 यानासनादिभिर्नित्यम् V. II., P. I.,
 28, 5.
 या पत्या वा परित्यक्ता V. II., P. I.,
 47, 1.
 या ब्राह्मणी सुरां पीतवती V. II.,
 P. I., 351, 2.
 यामद्वयं शयानस्तु V. I., P. I.,
 442, 2.
 याम्या तिथिर्भवेत्ता हि V. I., P. II.,
 309, 15.
 याम्यैर्नरैर्मेनुष्याणां V. II., P. II.,
 208, 11.
 याम्यलोकं प्रपन्नस्य V. II., P. II.,
 209, 3.
 यां यां योनिं च जीवोऽयं V. II., P.
 II., 242, 4.
 यायावराः V. I., P. II., 198, 12.
 यायावर-वनस्थेभ्यो V. II., P. II.,
 46, 2.
 या रोगिणि स्यात्तु हिता V. I., P. II.,
 114, 6.
 यावत्कं V. II., P. II., 192, 13.
 यावच्चैलं न गृह्णाति V. I., P. II.,
 79, 4.
 यावच्छ्राद्धं प्रदीयेत V. I., P. II.,
 296, 12.
 यावज्जीवम् V. I., P. II., 136, 3.
 यावज्जीवममिहोचं V. I., P. I., 118,
 10; 165, 6.
 यावज्जीवममिहोचं जुहुयात् V. II., P.
 I., 7, 3.
 यावज्जीवं दर्श-पौर्णमासाभ्यां V. I.,
 P. I., 165, 7.
 यावत् त्रयस्ते जीवेयुः V. I., P. I.,
 377, 14.
 यावता पञ्चयज्ञानां V. I., P. I.,
 198, 21.
 यावत्तु शुद्धिं मन्येत V. I., P. I.,
 231, 12.
 यावन्ति नारीरोमाणि V. II., P. I.,
 382, 15.
 यावन्ति रोमकूपाणि V. II., P. II.,
 8, 9.
 यावत्सम्पदं न भाव्यन्ते V. I., P. I.,
 312, 15.
 यावतीर्वै देवतास्ताः V. II., P. I.,
 135, 13.
 यावदेवानृषीश्चैव V. I., P. I.,
 365, 15.
 यावदोषं न जानाति V. I., P. II.,
 79, 5.
 यावदाशौचं V. I., P. II., 289,
 12; 289, 17.
 यावद्भविष्यं भवति V. I., P. II.,
 423, 16.
 यावन्नामौ दहेद्देहं V. II., P. I.,
 58, 12.

- यावन्न छिद्यते नालं V. I., P. II.,
 23, 3; 231, 9.
 यावन्नापैत्यमेध्याक्ता V. II., P. I.,
 196, 1.
 यावन्नापैत्यमेध्याक्तात् V. II., P. I.
 148, 8.
 यावन्नापैत्यमेध्याक्तात् V. I., P. I.,
 231, 8.
 यावनालानपि तथा V. I., P. II.,
 374, 5.
 यावन्न लज्जयाऽङ्गानि V. I., P. II.,
 79, 1.
 यावन्न स्युस्त्रिदण्डास्तु V. I., P. II.,
 172, 19.
 या वा स्यात् वीरसुरासाम् V. I.,
 P. II., 117; 12.
 या सकृत् संस्कृता नारी V. I.,
 P. II., 21, 17.
 यासु योनिषु जायन्ते V. II., P. II.,
 251, 13.
 या स्त्री ब्राह्मणजातीया V. II., P. I.,
 56, 14.
 युक्ताङ्गैः सकलैः षड्भिः V. I., P. I.,
 182, 7.
 युक्ते च दैवे युद्धयेत V. I., P. I.,
 459, 12.
 युक्तः परिचरेदेनम् V. I., P. II.,
 48, 8.
 युक्तश्छन्दांस्यधीयीत V. I., P. II.,
 127, 10.
 युक्ताश्चाधीयते देवान् V. I., P. I.,
 475, 2.
 युक्तश्चैवाऽप्रमत्तश्च V. I., P. I.,
 474, 13.
 युक्तस्त्रिषवणस्नायी V. II., P. II.,
 190, 15.
 युगादयः स्मृता ह्येताः V. I., P. II.,
 310, 22.
- युगादिषु च सर्वास्तु V. I., P. II.,
 326, 19.
 युग्मास्तु पुत्रा जायन्ते V. I., P. II.,
 19, 20.
 युगेष्वावर्तमानेषु V. I., P. I., 116,
 15.
 युग्मानाशयेत् V. I., P. II., 459, 17.
 युञ्जते नमः V. I., P. I., 276, 1.
 युज्यते ब्राह्मणः कुर्वन् V. I., P. I.,
 363, 18.
 युज्यते स्तेयशेषेण V. I., P. II.,
 42, 11.
 युद्धे V. I., P. II., 225, 3.
 युवानस्तत्र म्रियन्ते V. I., P. II.,
 317, 4.
 युवानः पितरौ यस्य V. I., P. II.,
 318, 18.
 युवा सुवासा इत्येवं V. I., P. II.,
 160, 10.
 यूयोऽयं विहितो मध्ये V. I., P. II.,
 14, 5.
 ये अग्नीति भुवि क्षिपेत् V. I., P. II.,
 427, 6.
 ये के चास्मत्कुले जाताः V. I., P. I.,
 263, 7.
 येऽक्षेत्रिणो बीजवन्तः V. II., P. I.,
 44, 18.
 ये च कुर्वन्ति दम्पत्योः V. II., P. II.,
 230, 6.
 ये च सन्तानजा दोषाः V. I., P. II.,
 152, 5.
 ये त्यजन्ति स्वकां भार्यां V. II., P. II.,
 231, 7.
 ये देवयानाः V. I., P. II., 150, 21.
 ये दिवारस्या V. I., P. II., 99, 16.
 ये दशाहादयः प्रोक्ताः V. I., P. II.,
 208, 4.
 येन केनचित्स्थितः V. II., P. I.,
 110, 1.

- येन केनापि कार्याणि V. I., P. I.,
119, 2.
- येन बुध्यति आत्माऽस्य V. II., P. II.,
217, 6.
- येन देवाः पवित्रेण V. I., P. II.,
160, 7.
- येनाऽऽधानं तु वै ग्रीष्मे V. I., P. I.,
162, 14.
- येन यांस्तु गुणेनैषां V. II., P. II.,
217, 9.
- येन शुद्धिमवाप्नोति V. II., P. I.,
235, 11.
- ये नास्तिका निष्क्रियाश्च V. II., P. II.,
235, 11.
- येनास्मिन् कर्मणा लोके V. II., P. II.,
217, 3.
- येनास्य पितरो याताः V. I., P. II.,
134, 18.
- येन सर्वमिदं प्रोतं V. I., P. II.,
168, 14.
- ये बान्धवाऽबान्धवा वा V. I., P. I.,
360, 12.
- ये ब्राह्मणान् प्रद्विषन्ति V. II., P. II.,
224, 1.
- येभ्यो वाऽपि पिता दद्यात् V. I., P. I.,
359, 18.
- ये मे कुले लुप्तपिण्डाः V. I., P. I.,
365, 9.
- ये मेहयन्ति पथि च V. II., P. II.,
236, 4.
- ये यजन्ति न चार्चन्ति V. I., P. I.,
462, 14.
- ये ते शतमिति द्वाभ्यां V. I., P. I.,
274, 10.
- येऽर्चयन्ति सदा विष्णुं V. I., P. I.,
216, 3.
- ये लोकादानशीलानां V. I., P. I.,
196, 4.
- येषां जपैश्च V. II., P. II., 156, 11.
- येषां द्विजानां सावित्री V. II., P. II.,
120, 16.
- येषां न माता न पिता न बन्धुः V. I.,
P. I., 386, 9.
- येषां न यज्ञपुरुषः V. I., P. I.,
200, 12.
- येषां न विषये विप्राः V. I., P. I.,
200, 8.
- येषां पाषण्डसङ्कीर्णं V. I., P. I.,
200, 10.
- ये स्तेन-पतित-ह्रीबाः V. I., P. II.,
360, 1.
- ये स्तेन-पतित-ह्रीबाः V. II., P. I.,
424, 13.
- ये स्तेनाः पिशुनाः ह्रीबाः V. I., P. II.,
74, 19.
- ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
455, 9.
- ये समाना इति द्वाभ्यां V. I., P. II.,
455, 3.
- ये सोमपा विरजसो V. I., P. II.,
341, 6.
- ये सम्यङ्नियता विप्राः V. II., P. I.,
217, 10.
- ये हरन्ति च पापेन V. II., P. II.,
262, 12.
- ये हरन्ति च तूर्याणि V. II., P. II.,
262, 7.
- ये हरन्ति नरा नित्यं V. II., P. II.,
262, 2.
- योगं क्षेमं च सम्प्रेक्ष्य V. I., P. I.,
401, 14.
- योगिनं च तपःसक्तं V. I., P. I.,
380, 11.
- योगेन तु परा भक्तिः V. I., P. I.,
59, 9.
- योऽग्निं त्यजति नास्तिक्यात् V. II.,
P. II., 109, 9.

- योऽमीनपविद्धयेत् V. II., P. II.,
 107, 17.
 योगपदं बहिर्वासः V. I., P. II.,
 158, 10.
 योगाभ्यासरतः शान्तो V. I., P. II.,
 154, 19.
 यो गुरुः स शिवः प्रोक्तः V. I., P. I.,
 377, 1.
 योगशास्त्राभियुक्ते च V. I., P. II.,
 354, 21.
 योगस्थः कुरु कर्माणि V. I., P. I.,
 61, 7.
 योऽगृहीत्वा विवाहार्तिं V. II., P. I.,
 449, 11.
 यो गृहस्थाश्रममास्थाय V. I., P. II.,
 148, 5.
 योजनां परं याति V. I., P. II.,
 185, 14.
 योजने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 257, 8.
 योजने पादहीनं स्यात् V. II., P. I.,
 258, 6.
 योऽदण्ड्यान् दण्डयेद्राजा V. I., P. I.,
 447, 5.
 यो दद्यात्काञ्चनं मेरुं V. I., P. I.,
 318, 13.
 योऽधीतेऽहन्यहन्येतां V. I., P. I.,
 310, 15.
 योऽधीत्य विधिवद्वेदं V. I., P. I.,
 151, 10.
 योऽध्यापयति वृत्त्यर्थम् V. I., P. I.,
 333, 15.
 योऽध्यापयेदधीति वा V. I., P. I.,
 218, 1.
 योनिकार्थं च यो देवि V. II., P. II.,
 222, 14.
 योऽनधीत्य द्विजो वेदान् V. II., P. I.,
 19, 1.
 योऽनधीत्य द्विजो वेदान् V. I., P. I.,
 54, 15.
 योऽनेन विधिना कुर्यात् V. I., P. I.,
 432, 6.
 योऽनेन विधिना स्नाति V. I., P. I.,
 276, 10.
 योऽन्यत्र कुरुते यत्नं धर्मं V. I., P. I.,
 301, 9.
 योन्यादीन्यवगूहेत् V. I., P. II.,
 79, 2.
 योऽनर्चिषि जुहोत्यग्नौ V. I., P. I.,
 316, 17.
 यो न वैश्यमिवादस्य V. I., P. I.,
 324, 11.
 योनीश्च नरकांश्चैव V. II., P. II.,
 209, 4.
 योऽनुष्ठानं न शक्नोति V. I., P. II.,
 229, 6.
 यो ब्रह्मचारी V. I., P. I., 50, 5.
 यो भुङ्क्ते वेष्टितशिराः V. I., P. I.,
 430, 9.
 यो भवेन्मानवः क्षुद्रः V. II., P. II.,
 220, 6.
 यो मोहादथवाऽऽलस्यात् V. I., P. I.,
 215, 3; 376, 8.
 यो यत्र विहितो धर्मः V. I., P. II.,
 68, 10.
 यो यदेषां गुणो देहे V. II., P. II.,
 215, 9.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. I.,
 27, 19.
 यो येन पतितेनैषां V. II., P. II.,
 90, 9.
 यो यो वर्णोऽपहीयेत V. I., P. I.,
 446, 5.
 योऽयं संवृद्ध्यते नित्यं V. I., P. I.,
 95, 1.
 यो यस्य हिंस्यात् द्रव्याणि V. II.,
 P. I., 271, 4.

- योऽरक्षन् बलिमादत्ते V. I., P. I., 458, 18.
 योऽवगुरेत् शतेन V. II., P. I., 456, 17.
 यो वैदिकमनावृत्य V. I., P. I., 318, 5.
 योऽवमन्येत ते दूमे V. II., P. II., 105, 7.
 योऽवमन्येत ते दूमे V. I., P. I., 13, 1.
 यो वै यतीननावृत्य V. I., P. II., 339, 19.
 यो वरुणगृहीतः V. II., P. II., 282, 16.
 यो वा संवर्धते देहं V. I., P. II., 324, 12.
 योऽभ्राति भृत्यवर्गेभ्यः V. II., P. II., 220, 10.
 योऽङ्गनीयात् V. II., P. II., 194, 8.
 योऽन्धत्थः क्षमीगर्भः V. II., P. II., 35, 4.
 योऽसवर्णो तु मूल्येन V. I., P. II., 277, 3.
 योऽसौ विष्ण्वाख्य आदित्ये V. I., P. II., 187, 14.
 यो ह वा अविदितार्षेयः V. I., P. I., 173, 14.
 यौगिकं स्नानमख्यातं V. II., P. II., 16, 4.
 यौगपद्ये तु तीर्थानां V. I., P. II., 109, 5.
 यः कामतो नरः कुर्यात् V. II., P. I., 14, 8.
 यः कामतो महापापं V. II., P. II., 72, 10.
 यः कामतो महापापं V. II., P. I., 203, 7.
 यः कारणं पुरस्कृत्य V. I., P. I., 187, 12.
 यः करोति जनान् साधून् V. I., P. I., 479, 15.
 यः कश्चिन्निर्हरेत् प्रेतम् V. I., P. II., 275, 17.
 यः क्रियाः कुरुते मोहात् V. I., P. I., 250, 15.
 यः पूज्यते ऽतिथिः सम्यक् V. I., P. I., 397, 4.
 यः पात्रपूर्णा भिक्षां V. I., P. I., 410, 3.
 यः पुरुषः V. II., P. II., 186, 10.
 यः प्राणोऽपानः V. I., P. I., 126, 11.
 यः प्रत्यवसितो विप्रः V. II., P. II., 130, 2.
 यः प्रदद्याद् गवां लक्षं V. I., P. I., 376, 1.
 यः शुद्धान् पतितांश्चापि V. I., P. I., 176, 4.
 यः सपिण्डीकृतं प्रेतं V. I., P. II., 330, 10.
 यः समानोकदकं प्रेतं V. I., P. II., 277, 17.
 यः सायैवैधेवान्ते V. I., P. I., 398, 1.
 यः स्वदारानुस्नातात् V. II., P. I., 34, 17.
 यः स्वशाखां परित्यज्य V. I., P. I., 152, 19.
- र.
- रङ्गोपजीवी कूटाशः V. II., P. I., 387, 2.
 रङ्गनात् खलु राजत्वं V. I., P. I., 451, 19.
 रण्डायाम् V. II., P. II., 128, 7.
 रक्ता गौरा तथा धेता V. I., P. I., 271, 9.

- रक्तं तु तद्भवेत्तोयं V. I., P. I.,
 248, 11.
 रक्तानि हत्वा वासांसि V. II., P. II.,
 254, 12.
 रक्त-पीतानि वस्त्राणि V. II., P. II.,
 118, 11.
 रक्तपादांस्तथा जग्ध्वा V. II., P. I.,
 409, 8.
 रक्तवर्णं तु राजेन्द्र V. I., P. II.,
 372, 14.
 रक्षणीया तथा षष्ठी V. I., P. II.,
 214, 18.
 रक्षणार्थमपुत्रां वा V. I., P. II.,
 109, 6.
 रक्षेत् कन्यां पिता विज्ञां V. II., P. I.,
 355, 2.
 रक्षितं वर्धयेच्चैव V. I., P. I.,
 472, 12.
 रक्षोदेवताभ्यः V. II., P. II.,
 127, 2.
 रक्षोदेव स्वदेहादि V. II., P. I.,
 197, 4.
 रक्षन् धर्मेण भूतानि V. I., P. I.,
 453, 16.
 रक्षोभ्यः V. I., P. I., 384, 8.
 रक्षार्थं पितृसत्रस्य V. I., P. II.,
 408, 21.
 रक्षार्थमस्य सर्वस्य V. I., P. I.,
 447, 19.
 रक्षांसि च पिशाचाश्च V. II., P. II.,
 218, 4.
 रजःकाले तु गन्धर्वाः V. I., P. II.,
 78, 16.
 रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
 347, 11.
 रजक-व्याध-शैलूष- V. II., P. I.,
 334, 5.
 रजकश्चर्मकारश्च V. II., P. I.,
 114, 14.
 रज्जु-वल्कल-पात्राणां V. II., P. I.,
 183, 8.
 रज्ज्वादिकं चातिदुष्टं V. II., P. I.,
 183, 12.
 रजतस्य सुवर्णस्य V. II., P. I.,
 175, 12.
 रजसा तमसा चैवं V. II., P. II.,
 215, 3.
 रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
 152, 13.
 रजसा शुद्धयते नारी V. II., P. I.,
 151, 10.
 रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. II., P. I.,
 152, 11.
 रजसा स्त्री मनोदुष्टा V. I., P. II.,
 152, 9.
 रजस्तत्राऽशुचि ज्ञेयं V. I., P. II.,
 212, 20; 206, 2.
 रजस्तमो-मोहजातान् V. I., P. I.,
 293, 6.
 रजस्युपरते तत्र V. II., P. I.,
 167, 4.
 रजस्युपरते साध्वी V. I., P. II.,
 110, 5.
 रजस्वला च संस्पृष्टा V. II., P. I.,
 160, 17.
 रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
 162, 14.
 रजस्वला तु भुञ्जाना V. II., P. I.,
 163, 12.
 रजस्वलां तु यो गच्छेत् V. II., P. I.,
 335, 18.
 रजस्वला तु संस्पृष्टा V. II., P. I.,
 162, 11.
 रजस्वलां द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
 336, 6.
 रजस्वलादिव्यवाये V. II., P. I.,
 336, 14.

- रजस्वला-उन्त्य-चाण्डाल- V. II.,
 P. II., 239, 16.
 रजस्वलाभिगामी च V. II., P. II.,
 271, 7.
 रजस्वलाभिगमने V. II., P. I.,
 335, 10.
 रजस्वला भवेत्सा तु V. I., P. II.,
 335, 6.
 रजस्वलामुनुज्ञाताम् V. II., P. I.,
 104, 1.
 रजस्वला यदा दृष्टा V. II., P. I.,
 68, 11.
 रजस्वला यदा दृष्टा V. II., P. I.,
 164, 5.
 रजस्वला-राजसुते V. II., P. I.,
 59, 6.
 रजस्वला-उबधूतादिगमने V. II., P. I.,
 337, 5.
 रजस्वला मूतिका च V. II., P. I.,
 58, 18.
 रजस्वला-सहोपतति- V. II., P. I.,
 388, 17.
 रजस्वलां हीनवर्णों V. II., P. I.,
 161, 18.
 रत्यर्थमपि शूद्रा स्यात् V. I., P. II.,
 97, 19.
 रत्यर्थमेव सा तस्य V. I., P. II.,
 96, 5.
 रत्नापहारी V. II., P. II., 258,
 7.
 रत्नापहारी भवति V. II., P. II.,
 261, 3.
 रत्निमात्राज्जलं त्यक्त्वा V. I., P. I.,
 227, 4.
 रथ्याकर्षम-तोयेन V. II., P. I.,
 187, 3.
 रथ्याकर्षम-तोयानि V. II., P. I.,
 187, 4.
 रथ्यां श्मशानं चाक्रम्य V. I., P. I.,
 239, 12.
 रथा-श्ववड्डला सेना V. I., P. I.,
 457, 10.
 रम्यं पशव्यमाजीव्यं V. I., P. I.,
 464, 1.
 रसज्ञाविधुरः कुब्जः V. II., P. II.,
 236, 9.
 रसा रसैर्महतो V. I., P. II., 11, 11.
 रसारसैर्निमातव्याः V. I., P. II.,
 10, 11.
 रसायनक्रियावादे V. I., P. II.,
 183, 16.
 रथि च पुत्रांश्च V. I., P. II., 106, 1.
 रथिर्यावन्न वृद्धयेत V. I., P. I.,
 314, 2.
 रवेस्त्वावर्तनाबुर्ध्वम् V. I., P. I.,
 435, 19.
 रश्मिरभिरजच्छाया V. II., P. II.,
 189, 5.
 रश्मीस्त्वं पर्यावर्तयाद्ब्रह्मो V. I., P. II.,
 106, 8.
 रहस्ये V. II., P. II., 153, 2.
 रहस्यकृते V. II., P. II., 153, 5.
 रहस्याख्यायिनां चैव V. I., P. I.,
 471, 19.
 रहस्य-पञ्चरात्राणां V. II., P. II.,
 119, 7.
 रहस्ये रहस्यं V. II., P. II., 153,
 5.
 राक्षसं क्षत्रियस्यैकम् V. I., P. II.,
 86, 4.
 राक्षसोऽनन्तरस्तस्मात् V. I., P. II.,
 85, 11.
 राग-खाण्डव-चोद्यैश्च V. I., P. II.,
 371, 7.
 रागजं रोगजं चैव V. II., P. I.,
 165, 13.

- रागं द्वेषं मदं मायां V. I., P. II.,
 184, 5.
 रागो द्वेषश्च मोहश्च V. I., P. I.,
 480, 14.
 राजक्रोधाच्च V. I., P. II., 225, 2.
 राजगामि च V. II., P. II., 99,
 13.
 राजतेन्द्राक्षकैर्माला V. I., P. I.,
 309, 1.
 राजानं हरते तेजः V. II., P. I.,
 410, 12.
 राजौ जागरणं कुर्युः V. I., P. II.,
 215, 2.
 राजौ जागरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 214, 19.
 राजौ चेसादित्यस्य V. I., P. II.,
 275, 5.
 राजौ शानं न कर्तव्यं V. I., P. I.,
 194, 7.
 राज्यन्त्ययामनाडी द्वे V. I., P. I.,
 291, 2.
 रात्र्यास्तु षोडशे भागे V. I., P. I.,
 313, 18.
 रात्रावासीत V. II., P. II., 190, 3.
 रात्रिशेषे द्वाभ्याम् V. I., P. II.,
 266, 14.
 रात्रिशेषे व्यहास्तुद्धिः V. I., P. II.,
 267, 2.
 रात्रिसूक्तं जपेत् स्मृत्वा V. I., P. I.,
 441, 15.
 राजदण्डो न तस्यास्ति V. II., P. II.,
 64, 3.
 राजानं तेज आदत्ते V. II., P. I.,
 378, 7.
 राज एव तु शतः स्यात् V. II., P. I.,
 12, 9.
 राज्ञीगामी भवेदुष्टो V. II., P. II.,
 264, 15.
 राज्ञीगर्भे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
 335, 7.
 राज्ञा च ब्राह्मणैश्चैव V. II., P. I.,
 233, 2.
 राज्ञां च सम्पदं ब्रूहि V. II., P. II.,
 187, 10.
 राज्ञां तु सूतकं नास्ति V. I., P. II.,
 256, 16.
 राज्ञोऽनुमतिमाश्रित्य V. II., P. I.,
 233, 4.
 राज्ञःप्रतिग्रहं कृत्वा V. II., P. II.,
 116, 1.
 राज्ञी प्रव्रजिता धात्री V. II., P. I.,
 324, 17.
 राज्ञःप्रेष्यकरो यश्च V. I., P. II.,
 359, 2.
 राज्ञो माहात्मिके स्थाने V. I., P. II.,
 257, 10.
 राज्ञो बलार्थिनःषष्ठे V. I., P. II.,
 31, 11.
 राज्ञा वा समनुज्ञातः V. I., P. I.,
 483, 3.
 राज्ञस्तथाऽऽसुरो वैदये V. I., P. II.,
 86, 8.
 राज्ञा हि पूजितो धर्मः V. I., P. I.,
 453, 1.
 राजप्रतिग्रहो घोरो V. I., P. I.,
 199, 12.
 राजप्रतिग्रहाद्गन्धाः V. I., P. I.,
 199, 21.
 राजप्रतिग्रहात् पुष्टः V. I., P. I.,
 199, 16.
 राजभृत्याऽन्ध-बधिराः V. I., P. II.,
 358, 5.
 राज्ञ माता पिता चैव V. I., P. I.,
 449, 8.
 राजमार्ग-इनशानानि V. I., P. I.,
 225, 12.

- राजमूलो महाराज V. I., P. I.,
 449, 12.
 राजयक्ष्म्यामयावी च V. I., P. II.,
 355, 20.
 राजत्वैर्गोक्षितानां च V. I., P. II.,
 207, 17.
 राजा राजसूयेन V. I., P. I., 46, 7.
 राजवार्ता हि तेषां च V. I., P. II.,
 180, 10.
 राजा वा राजपुत्रो वा V. II., P. I.,
 291, 6.
 राजा वा राजपुत्रो वा V. II., P. I.,
 290, 12.
 राजा षड्भागभाक्तस्य V. I., P. I.,
 452, 17.
 राजा सत्यं च धर्मश्च V. I., P. I.,
 449, 9.
 राजसर्पपमात्रे च V. II., P. II.,
 87, 14.
 राजस्वस्यापहरणे V. II., P. II.,
 113, 8.
 राजानः क्षत्रियाश्चैव V. II., P. II.,
 218, 7.
 राजानमभिषेचयेत् V. I., P. I.,
 451, 8.
 राजन्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 4.
 राजन्योच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
 395, 8.
 राजन्ये तु चतुरात्रं V. I., P. II.,
 239, 4.
 राजन्यबन्धोर्होर्विशे V. I., P. II.,
 47, 13.
 राजानो राजभृत्याश्च V. I., P. II.,
 256, 14.
 राजन्य-वैद्ययोर्नैति V. I., P. II.,
 155, 4.
 राजन्य-वैद्य-भूद्राणां V. II., P. I.,
 98, 1.
 राजन्यां वैद्यहिंसायाम् V. II., P. I.,
 102, 14.
 राजन्य-भूद्रोच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
 395, 5.
 राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
 97, 11.
 राजन्यवधे षड्वार्षिकं V. II., P. I.,
 98, 10.
 राजन्यां हि धनुर्व्यात् V. II., P. I.,
 332, 15.
 राज्यनाशस्तु येन स्यात् V. I., P. II.,
 258, 16.
 राष्ट्रक्रामास्तयोन्मत्ताः V. I., P. II.,
 358, 3.
 राजीवान् सिंहमुण्डांश्च V. II., P. I.,
 409, 5.
 राजीवान् सिंहमुण्डांश्च V. I., P. II.,
 388, 3.
 राष्ट्रदेनं बहिःकुर्यात् V. I., P. I.,
 456, 9.
 राष्ट्रमस्ते च सोमे V. II., P. II.,
 17, 1.
 राष्ट्रमस्ते यदा सोमे V. II., P. II.,
 9, 2.
 राष्ट्रवर्चन-संक्रान्ति- V. I., P. I.,
 194, 12.
 राहोर्वैमुक्तिं विज्ञाय V. I., P. I.,
 437, 10.
 रिक्तां पञ्चदर्शी चैव V. I., P. II.,
 30, 14.
 रिक्थे च पिण्डदाने च V. I., P. II.,
 462, 15.
 रिच्यत इव वा V. I., P. I., 174, 3.
 रीतिका-सीस-लोहानि V. II., P. I.,
 175, 9.
 रीत्ययः-कांस्य-सीसानां V. II., P. I.,
 175, 13.
 रुक्मस्तेयी सुरापश्च V. II., P. I.,
 321, 1.

- रुद्रैकादशकं जप्त्वा V. II., P. II.,
 156, 9.
 रुद्रान् प्रपद्ये वरदान् V. I., P. I.,
 275, 3.
 रुधिरं बाहयेत्तेषां V. I., P. II.,
 7, 10.
 रुक्षं किमिहतं क्लिन्नं V. I., P. II.,
 302, 15.
 रुपाण्यपि तथैवेहः V. II., P. II.,
 214, 2.
 रूप-द्रविण हीनांश्च V. I., P. II.,
 134, 6.
 रूपवन्ति च चित्रासु V. I., P. II.,
 312, 17.
 रूपवतः सुतांस्त्वाष्ट्रे V. I., P. II.,
 314, 3.
 रूप-सत्व-गुणोपेताः V. I., P. II.,
 87, 1.
 रूप्यं इभास्तिता गावो V. I., P. II.,
 392, 11.
 रेखाभाजस्तु वृद्धयेत V. I., P. I.,
 314, 3.
 रेखयाऽष्टगुणं पुत्र- V. I., P. I.,
 309, 5.
 रणवःशुचयःसर्वे V. II., P. I.,
 188, 13.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 369, 5.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणाम् V. I., P. I.,
 242, 6.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 367, 2.
 रेतःसिक्त्वा कुमारीषु V. II., P. I.,
 311, 6.
 रेतो-मूत्र-पूरीषाणां V. II., P. I.,
 369, 2; 369, 5.
 रेतः सेकः स्वयोन्यासु V. II., P. I.,
 310, 8.
 रेतःस्पृष्टं शत्रुस्पृष्टम् V. II., P. I.,
 181, 6.
 रेततीशु तथा सौम्यम् V. I., P. II.,
 313, 6.
 रोधादिना घातयित्वा V. II., P. I.,
 254, 4.
 रोधादिना चाङ्गिरसम् V. II., P. I.,
 253, 18.
 रोध-बन्धन-योजनाणि V. II., P. I.,
 271, 7.
 रोमकूपैर्यदाऽऽगच्छेत् V. II., P. II.,
 144, 2.
 रोमकाले तु सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 78, 15.
 रोमाणि प्रथमे पादे V. II., P. I.,
 264, 7.
 रोमसंस्थान् तिलान् कृत्वा V. I., P. I.,
 355, 1.
 रौरव- V. II., P. II., 174, 8.
 रौरवं कुड्मलं पूति- V. II., P. I.,
 5, 1.
 रौरवाद्याजिनानां V. II., P. I.,
 154, 1.
 रौरवे नरको घोरे V. I., P. I.,
 199, 19.
 रौरवे पूयनिलये V. I., P. I.,
 430, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. II., P. II.,
 32, 17.
 रौरवं राजन्यस्य V. I., P. II., 33, 1.
 रौक्मे च कुण्डले वेदं V. I., P. II.,
 58, 8.
 रोगी हीनातिरिक्ताङ्गः V. I., P. II.,
 348, 19.
 रात्रनां चन्दनं हेम V. I., P. I.,
 320, 13.
 रौद्र उत्तरतो V. I., P. I., 385, 1.
 रौद्रे हस्ते च रोहिण्यां V. I., P. II.,
 454, 21.

ल.

- लक्षजाप्येन च तथा V. I., P. I.,
310, 9.
- लक्षाक्षिति जपेद्यस्तु V. II., P. II.,
198, 4.
- लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II., P. I.,
203, 11.
- लक्ष्यं शस्त्रभृतां वा स्यात् V. II.,
P. II., 69, 3.
- लक्षण्यां स्त्रियमुद्धहेत् V. I., P. II.,
94, 8.
- लब्धाहारं स्त्रियं कुर्यात् V. I., P. II.,
101, 10.
- लताभेदाश्च निःसंख्याः V. II., P. II.,
242, 16.
- लब्धलाभः पितृन् देवान् V. I., P. II.,
9, 9.
- लभेद्देवलको राजन् V. II., P. II.,
226, 3.
- ललाटे केशवं विद्यात् V. I., P. I.,
267, 6.
- ललाटसम्मितो राज्ञः V. I., P. II.,
35, 2.
- लवणे मधु-मांसे च V. I., P. II.,
263, 2.
- लवणाम्लौ तथा मध्ये V. I., P. I.,
421, 14.
- लवणं व्यञ्जनं चैव V. I., P. I.,
428, 4.
- लघुनं गृञ्जनं चैव V. II., P. I.,
403, 1.
- लघुनं गृञ्जनं चैव V. II., P. I.,
405, 1.
- लघुनं गृञ्जनं चैव V. I., P. II.,
378, 20.
- लघुनं गृञ्जनं जग्ध्वा V. II., P. I.,
402, 12.
- लघुनं च पलाण्डुं च V. II., P. I.,
404, 6.
- लघुनं क्षीरपत्रश्च V. I., P. II.,
379, 2.
- लघुन-पलाण्डु- V. II., P. I., 402, 2.
- लघुन-पलाण्डु-गृञ्जन- V. II., P. I.,
404, 14.
- लाक्षा-लवण- V. II., P. II., 119, 12.
- लाक्षा-लवण-मांसानां V. II., P. II.,
117, 11.
- लाक्षा-लवण-मांसानि V. I., P. I.,
488, 15.
- लाजाभिश्च शलाभिश्च V. I., P. II.,
371, 1.
- लाभालाभं च पण्यानां V. I., P. I.,
478, 18.
- लाल-स्वेदसमाकीर्णः V. I., P. I.,
258, 14.
- लिक्षामानेऽपि च तथा V. II., P. II.,
87, 15.
- लिङ्गान्ऽमं छेदयित्वा तु V. II., P. I.,
322, 24.
- लिङ्गं तु वैणवं तेषां V. I., P. II.,
172, 12; 174, 5.
- लिङ्गव्याधिमवाप्नोति V. II., P. II.,
269, 9.
- लिङ्गव्यक्त्यै हि धार्योस्ते V. I.,
P. II., 178, 7.
- लिङ्गं वा सवृषणं V. II., P. I., 316
3.
- लिङ्गं वा सवृषणमुत्कृत्य V. II., P. I.,
315, 20.
- लिङ्गं स्पृष्ट्वाऽद्युतं धीमात् V. II., P. II.,
279, 12.
- लिप्यते नैनसा विप्रो V. II., P. I.,
414, 3.

लिप्यते न स पापेन V. II., P. I., 413, 6.
 लुप्तधर्मास्तु चण्डालाः V. II., P. II., 11, 1.
 लुता-ऽहि-सरगनां च V. II., P. II., 253, 13.
 लेपभाजश्चतुर्याद्याः V. I., P. II., 58, 12; 222, 2.
 लेपसम्बन्धिनश्चान्ये V. I., P. II., 58, 12.
 लेह्यं पेयं च विविधं V. I., P. I., 428, 5.
 लोकद्वेष्टाऽधमःपूसां V. II., P. II., 246, 4.
 लोक-वेराङ्ग-धर्मेज्ञाः V. II., P. I., 218, 1.
 लोकवार्तादिकं श्रुत्वा V. I., P. I., 306, 16.
 लोक-वेवविरुद्धोऽयं V. I., P. I., 91, 9.
 लोकसङ्ग्रहणार्थाय V. I., P. I., 472, 18.
 लोकेऽस्मिन् मङ्गलान्यष्टौ V. I., P. I., 321, 4.
 लोभात् यः पितरौ भृत्यान् V. I., P. II., 385, 3.
 लोभात् व्यजति यस्त्वेतान् V. II., P. II., 221, 15.
 लोभ-राग-द्वेषाऽमर्ष- V. I., P. II., 76, 16.
 लोभः स्वप्नो-ऽधृतिः क्रौर्यं V. II., P. II., 266, 11.
 लोमानि V. II., P. II., 71, 2.
 लोमभ्यः स्वाहेत्येवं हि V. II., P. II., 70, 7.
 लोष्टमदीं तृणच्छेदी V. II., P. II., 235, 15.
 लोष्टैः स्तम्भैरुपायैर्वा V. II., P. II., 245, 10.
 लोहितं V. II., P. II., 71, 6.
 लोहितकेन V. II., P. II., 58, 1.

लोहितदर्शने V. II., P. I., 456, 10.
 लोहितान् वृक्षानिर्वासान् V. I., P. II., 379, 11.
 लोहितत्वं च नापैति V. I., P. I., 312, 16.
 लौकिके वैदिके वापि V. I., P. I., 379, 18.
 लौकिकं वैदिकं वाऽपि V. I., P. I., 322, 12.

व.

वन्ध्या तु वृषली होया V. I., P. II., 356, 20.
 वन्ध्याऽष्टमेऽधिवेद्याऽच्चे V. I., P. II., 114, 2.
 वक्त्राधिकं तु यत्पिण्डं V. I., P. I., 422, 5.
 वक्त्रप्रमाणपिण्डांश्च V. I., P. I., 422, 4.
 वक्त्रमैथुनकर्ता च V. II., P. II., 271, 15.
 वक्रतुण्डाय V. II., P. II., 188, 8.
 वक्ष्यतेऽतः परं सर्वं V. II., P. I., 365, 8.
 वचनं तस्य न ग्राह्यं V. II., P. I., 228, 15.
 वचः पूर्वमुदाहार्यं V. II., P. I., 211, 13.
 वज्जेणाऽयं कुशैर्वाऽपि V. I., P. II., 430, 19.
 वदा-ऽश्वत्था-ऽर्क-खदिर- V. I., P. I., 252, 13.
 वटे V. I., P. II., 305, 11.
 वडवायाम् V. I., P. II., 306, 10.
 वणिक्पथं कुसीदं च V. I., P. I., 476, 14.
 वणिक्पथमुपासीनैः V. I., P. I., 477, 2.
 वणिग्धर्मममुञ्चन् वै V. I., P. I., 479, 12.

- वणिजो मधुहर्तारो V. I., P. II., 358, 12.
 वत्सापेक्षी दुहेचैव V. I., P. I., 461, 4.
 वत्स राज्याभिषिक्तेन V. I., P. I., 453, 4.
 वत्सरत्रितयं कुर्यात् V. II., P. II., 62, 4.
 वान्ति शुद्धौ तत्कार्यं V. I., P. II., 332, 6.
 वधेन शुद्धयति स्तेनो V. II., P. II., 86, 18.
 वध-बन्धपरिहृष्टः V. II., P. II., 246, 3.
 वधूं वा भ्रातृवारान् वा V. II., P. II., 267, 12.
 वनाद्वाहा कृत्वोष्टिं V. I., P. II., 147, 6.
 वनाद्वा प्रव्रजेद्विद्वान् V. I., P. II., 149, 14.
 वनानि गिरयो नद्यः V. I., P. II., 303, 12.
 वनस्पतीनोषधीश्च V. I., P. I., 356, 18.
 वनी भूत्वा V. I., P. II., 136, 17; 147, 20.
 वन्यान्वेव फलान्यश्नन् V. II., P. II., 58, 9.
 वनवासी ह्यपः स्पृश्येत् V. II., P. II., 58, 13.
 वनस्थो धूतपापो वा V. I., P. II., 151, 18.
 वनस्थस्त्रिगुणं कुर्यात् V. II., P. II., 44, 2.
 वनेषु तु विद्वत्स्यैव V. I., P. II., 147, 2.
 वनेषूपवनेषु V. I., P. II., 307, 5.
 वपन-मेखला- V. II., P. II., 5, 12.
 वपनव्रतं चरेत् V. II., P. I., 299, 13.
 वमन्तं जृम्भमाणं च V. I., P. I., 330, 8.
 वर्जयेद्दृक्छन्नं भ्रात्रे V. I., P. II., 375, 12.
 वर्जयेच्च तथा चान्यान् V. I., P. II., 377, 2.
 वर्या जन्तुमयी रुक्षा V. I., P. II., 303, 1.
 वर्जयेत्तादृशीं भिक्षां V. I., P. II., 190, 4.
 वर्जयेदेकपादक्षे V. I., P. II., 295, 7.
 वर्जयेदजिनं चीरं V. I., P. II., 84, 3.
 वर्जयेदुपगन्धीनि V. I., P. II., 394, 6.
 वर्जयेत् वृक्षमूलानि V. I., P. I., 225, 15.
 वर्जयेन्मधु मांसं च V. I., P. II., 45, 18; 142, 15.
 वर्जयेन्मार्जनीरेणुं V. I., P. II., 134, 16.
 वर्जयेल्लवणं सर्वं V. I., P. II., 377, 16.
 वर्णक्रमादन्तरज- V. II., P. I., 107, 14.
 वर्णज्येष्ठः पितृव्यश्च V. I., P. I., 331, 15.
 वर्णानां कामतः स्पर्शो V. II., P. I., 161, 16.
 वर्णानामाश्रमाणं च V. I., P. I., 452, 12.
 वर्णानां सान्तरालानां V. I., P. I., 144, 6.
 वर्णानां हि वधो यत्र V. II., P. II., 44, 6.
 वर्णाश्रमाचारवती V. I., P. I., 183, 8.

- वर्णसङ्करभावेन V. I., P. I.,
184, 8.
- वर्तन्ते याश्च सततं V. II., P. I.,
58, 4.
- वर्तिहीपाकृतिं वाऽपि V. I., P. I.,
266, 11.
- वर्तमानेशरीरेण V. II., P. II.,
276, 9.
- वर्धतामिति वैद्यस्तु V. I., P. I.,
325, 6.
- वर्धयेत् पीण्डमेकैकं V. II., P. I.,
303, 9.
- वर्षाणां द्वादशे लक्षे V. II., P. II.,
251, 10.
- वर्षाणि ब्रह्मचर्ये तु V. II., P. I.,
98, 2.
- वर्षाणां यच्छतं तस्य V. I., P. I.,
95, 11.
- वर्षे द्वे परदरेषु V. II., P. I.,
330, 11.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र यत्स्थानम् V. I.,
P. II., 184, 14.
- वर्षाभ्योऽन्यत्र वर्षासु V. I., P. II.,
182, 17.
- वर्षमर्धे तर्धे च V. I., P. I.,
356, 3.
- वर्षरेकगुणं भार्या V. I., P. II.,
69, 12.
- वर्ष-शीता-ऽऽतप-क्लेश- V. II., P. I.,
251, 1.
- वर्षासु ध्रुवशीलः V. I., P. II.,
180, 16.
- वरश्चेत् कुल-शीलाभ्यां V. I., P. II.,
90, 17.
- वरा-ऽतिथि-पितृभ्यश्च V. I., P. I.,
135, 10.
- वरदोषास्तथैवैते V. I., P. II., 90, 15.
- वरयिस्त्वा तु यः कश्चित् V. I., P. II.,
93, 7.
- वरार्थिनां तृतीया च V. I., P. II.,
318, 9.
- वराहैकशफानां च V. II., P. I.,
370, 11.
- वराह-मकराभ्यां वा V. I., P. I.,
458, 11.
- वलितं मानवैः सूत्रं V. I., P. II.,
36, 15.
- वल्मीकं तु खनित्वा यो V. II., P. II.,
249, 14.
- वल्मीकोपरि तोयान्त- V. I., P. I.,
228, 7.
- वल्मीक-मूषकोत्खातां V. I., P. I.,
227, 16.
- वल्लीं चैव द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I.,
405, 2.
- वन्द्यामात्य-बलो राजा V. I., P. I.,
464, 15.
- वसित्वा वसनं शुष्कं V. I., P. I.,
353, 6.
- वसेत्स नरके घोरे V. I., P. II.,
389, 21.
- वसन्ते V. I., P. I., 48, 14.
- वसन्ति चैव ते स्नानात् V. I., P. I.,
271, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणः V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते ब्राह्मणम् V. I., P. II.,
32, 7.
- वसन्तो ब्राह्मणः प्रोक्तः V. I., P. I.,
162, 10.
- वसन्ते ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. I.,
162, 9.
- वसन्तो वै V. I., P. I., 162, 2.
- वसन्ते वसन्ते ज्योतिषा V. I., P. I.,
165, 8; 395, 1.
- वसन्ति स्त्रीपरित्यागात् V. II., P. I.,
352, 18.

- वसन्ति सर्वतीर्थानि V. I., P. I., 263, 16.
 वस्तुष्यमानमेत्यन्तः V. I., P. II., 2, 4.
 वस्त्रान्तरावृतां कृत्वा V. II., P. I., 170, 10.
 वस्त्रान्तरितसंस्पर्शः V. I., P. I., 279, 1.
 वस्त्रोदकमपेक्षन्ते V. I., P. I., 262, 4.
 वस्त्राद्यैर्भूषितं कृत्वा V. I., P. II., 238, 3.
 वस्त्रनिष्पीडितं तोयं V. I., P. I., 364, 1.
 वस्त्रापहारी V. II., P. II., 263, 5.
 वस्त्रापहारी श्वित्री स्यात् V. II., P. II., 260, 12.
 वस्त्र-भोज्यापहर्तारो V. II., P. II., 261, 2.
 वस्त्रा-ऽऽभरण-माल्यानि V. I., P. I., 377, 5.
 वस्त्रं मृदम्भसा बुद्धं V. II., P. I., 183, 11.
 वसेहाद्य वर्षाणि V. I., P. II., 47, 15.
 वसा-मेवोद्भवं वीपं V. I., P. II., 395, 9.
 वसेयुर्नियताहाराः V. I., P. II., 366, 2.
 वसीरज्ञानुपूर्व्येण V. I., P. II., 32, 12.
 वसन् दूरतरे ग्रामे V. II., P. I., 96, 12.
 वस्तून् रुद्रांस्तथाऽऽदित्यान् V. I., P. I., 357, 12.
 वसिष्ठ-वक्ष-संवर्त- V. I., P. I., 108, 4.
 वस्वन्ताधार्दितः पञ्च- V. I., P. II., 295, 10.
 वहेच्छवं तदासाचं V. I., P. II., 276, 19.
- वह्निप्रज्वालनं कृत्वा V. II., P. I., 154, 4.
 वह्निना न च तन्नाभिः V. I., P. I., 236, 3.
 वान्तो विरक्तः स्नात्वा तु V. II., P. II., 4, 10.
 वांशं करीरं सुरसं V. I., P. II., 376, 1.
 वाक्प्रदाने कृते तत्र V. I., P. II., 245, 16.
 वाक्शस्तमम्बुनिर्णिक्तम् V. II., P. I., 196, 10.
 वाक्सूक्तम् V. II., P. II., 157, 8.
 वाक्सम्बधे एतदेव V. II., P. I., 152, 3.
 वाग्दण्डजं च पारुष्यं V. I., P. I., 473, 5.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II., 173, 18.
 वाग्दण्डोऽथ मनोदण्डः V. I., P. II., 173, 12.
 वाग्दण्डो मौनता प्रोक्ता V. I., P. II., 173, 21.
 वाग्दत्ता मनोदत्ता V. I., P. II., 57, 14.
 वाग्दैवतैस्तु चरुभिर् V. II., P. II., 42, 11.
 वाग्धिगृवधः स्वकं चैव V. I., P. I., 455, 5.
 वाग्भावबुद्ध्याश्च तथा V. I., P. II., 377, 9.
 वागपहारी V. II., P. II., 263, 7.
 वाङ्-मनः-कायज्ञान् शेषान् V. I., P. I., 293, 7.
 वाञ्छेत् क्षुन्-ददपरीतात्मा V. I., P. I., 414, 14.
 वाचा कृतं कर्मकृतं V. II., P. II., 193, 7.

- वाचा कायेन मनसा V. II., P. II.,
184, 14.
- वाचिकैः पक्षि-वृगतां V. II., P. II.,
212, 12.
- वाचिकश्च उपांशुश्च V. I., P. I.,
303, 17.
- वाचिकस्यैकमेकं स्यात् V. I., P. I.,
305, 3.
- वाचा चाक्रोशिका या नु V. II.,
P. II., 228, 8.
- वाचा दत्ता मनोदत्ता V. I., P. II.,
57, 9.
- वाचं नियम्य यत्नेन V. I., P. I.,
221, 18.
- वाचोपहर्तारो V. II., P. II.,
247, 5.
- वाचो यत्र विभिद्यन्ते V. I., P. II.,
229, 16.
- वाच्यतामित्यनुज्ञातः V. I., P. II.,
437, 12.
- वाचैव वाकृतं कर्म V. II., P. II.,
212, 10.
- वाजे वाजे इति प्रीतः V. I., P. II.,
437, 18.
- वाणिज्यलाभो नो तस्य V. II.,
P. II., 238, 6.
- वाणिज्यलाभस्तत्रापि V. II., P. II.,
240, 5.
- वाणिज्यलाभदा स्वातिः V. I., P. II.,
312, 18.
- वाणिज्यं पाशुपाल्यं च V. I., P. I.,
478, 4.
- वाणिज्यमष्टम्याम् V. I., P. II.,
317, 1.
- वाणिज्यवृद्धिं स्वातौ V. I., P. II.,
314, 3.
- वातेन्द्र-गुरु-वह्नीनां V. II., P. II.,
126, 2.
- वातव्याधिशुतः स्तेयी V. II., P. II.,
261, 6.
- वादेन ब्राह्मणं जित्वा V. II., P. I.,
454, 20.
- वाद-युद्धप्रधानाश्च V. II., P. II.,
218, 8.
- वानप्रस्थः V. I., P. II., 138, 6.
- वानप्रस्था अपि V. I., P. II.,
198, 20.
- वानप्रस्थगृहेष्वेव V. I., P. II.,
145, 14.
- वानप्रस्थो ब्रह्मचारी V. I., P. II.,
137, 16.
- वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
129, 9.
- वागप्रस्थो यतिश्चैव V. I., P. I.,
308, 2.
- वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
49, 3.
- वानप्रस्थो यतिश्चैव V. II., P. II.,
48, 17.
- वानप्रस्थाश्रमस्यापि V. I., P. I.,
135, 6.
- वानप्रस्थस्य त्रिगुणं V. I., P. I.,
229, 5.
- वानरं इत्येन-भासौ च V. II., P. I.,
78, 14.
- वानर-सिंह-मार्जार- V. II., P. I.,
92, 9.
- वापी-कूप-तडागेषु V. II., P. I.,
153, 9; 154, 9.
- वापी-कूप-तडागानां V. II., P. I.,
153, 13.
- वापी-कूप-तडागेषु V. I., P. I.,
228, 3.
- वापयित्वा च केशादीन् V. I., P. II.,
157, 6.
- वामतो वनमालायै V. I., P. I.,
369, 17.

- वामदेव्यं त्रिरावर्त्य V. II., P. II.,
 156, 5.
 वामदेव्यं बृहत्साम V. II., P. II.,
 159, 5.
 वामेनावर्तनं केचित् V. I., P. II.,
 432, 15.
 वामहस्ते जलं कृत्वा V. I., P. I.,
 294, 7.
 वामहस्ते स्थिते दर्भे V. I., P. I.,
 248, 10.
 वायुभक्षः प्रागुशीची V. I., P. II.,
 146, 12.
 वायोरग्निः V. I., P. I., 105, 6.
 वायुर्देवैर् गौतम V. I., P. I., 208, 10.
 वायव्यं V. II., P. II., 282, 4.
 वायव्यं गोरजः प्रोक्तम् V. II.,
 P. II., 16, 8.
 वायव्यं श्वेतम् V. I., P. I., 166, 6.
 वायवे V. II., P. II., 187, 14.
 वायव्यमग्नि-विप्रानादित्यम् V. I., P. I.,
 225, 6.
 वायवे V. II., P. II., 282, 7.
 वायो शुक्रो जपेत् सूक्तम् V. II.,
 P. II., 279, 7.
 वायसानां कृमीणां च V. I., P. I.,
 385, 6.
 वारुणं चावगाहस्तु V. II., P. II.,
 16, 3.
 वारुणीभिस्तथाऽऽदित्यम् V. I., P. I.,
 298, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II.,
 15, 16.
 वारुणं यौगिकं तद्वत् V. II., P. II.,
 15, 16.
 वारुणं वा जपेत् सूक्तम् V. II., P. II.,
 279, 9.
 वाराणसी V. II., P. II., 202, 8.
 वाराणस्यां घृतो यस्तु V. I., P. II.,
 229, 1.
 वाराणस्याम् V. II., P. II., 306, 6.
 वार्ताकृत्तयः V. I., P. II., 198, 4.
 वार्तायां नित्यशुक्लः स्यात् V. I.,
 P. I., 478, 9.
 वारिद्वस्तुमिमामेति V. I., P. I.,
 190, 11.
 वार्त्तीगसं वर्तुके च V. II., P. I.,
 409, 10.
 वार्त्तीगसस्य मांसेन V. I., P. II.,
 372, 8.
 वार्त्तीगिक-कर्म V. II., P. I.,
 388, 7.
 वाराहं च ततो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 410, 2.
 वालखिल्याः V. I., P. II., 199, 5.
 वालखिल्यकृता ये च V. I., P. I.,
 109, 10.
 बालवासा जटी वा ऽपि V. II.,
 P. II., 81, 15.
 बालवासा द्विजोऽरण्ये V. II., P. II.,
 87, 8.
 वासः V. I., P. II., 33, 5.
 वासुकथे V. II., P. II., 188, 2.
 वास्तुपाल-भूतेभ्यः V. I., P. I.,
 33, 5.
 वासन्त-चारदैर्मेभ्यैः V. I., P. II.,
 141, 14.
 वासिष्ठ-कश्यपा-ऽगस्त्याः V. I., P. II.,
 72, 1.
 वासां दद्याद्धूयं हत्वा V. II., P. I.,
 90, 10.
 वासीदध्वन्द्रसालोक्यम् V. I., P. I.,
 190, 15.
 वासीदद्या शुद्रया तु V. I., P. II.,
 98, 8.
 वासुदेवं च राजेन्द्र V. I., P. I.,
 366, 11.
 वासोभिर्दशमिश्चैव V. II., P. I.,
 169, 12.

- वासो वै दक्षिणां दद्यात् V. II., P. II.,
183, 2.
- वासिष्ठो ह सात्यहव्यः V. I., P. I.,
172, 17.
- वाससा चोपभूतानि V. I., P. II.,
377, 10.
- वासो हिरण्यमुत् V. II., P. I., 225, 6.
- वाहनानि च सर्वाणि V. I., P. I.,
471, 17.
- वाहयेत्तत्र धुर्यास्तु V. I., P. II.,
7, 8.
- वाहयेदुद्धृतेनैव V. I., P. II., 7, 1.
- विक्रच्छोऽनुसरीयश्च V. I., P. I.,
265, 5.
- विकर्मणा च जीवन्तो V. I., P. II.,
74, 20.
- विकर्मणा जीवनम् V. II., P. II.,
99, 18.
- विकर्मस्थान् द्विजान् स्पृष्ट्वा V. I.,
P. II., 279, 5.
- विकर्मस्थः सगोत्रो वा V. I., P. II.,
91, 5.
- विक्रीणीत तिलान् शुद्धान् V. I.,
P. II., 11, 8.
- विक्रीणामि रसांश्चाहं V. I., P. I.,
477, 7.
- विक्रमेण महीं लब्ध्वा V. I., P. I.,
467, 15.
- विक्रीय कन्यकां गां च V. II., P. II.,
132, 2.
- विक्रयी ब्रह्मणो यश्च V. II., P. I.,
387, 1.
- विक्रयः सर्वपण्यानां V. I., P. I.,
342, 7.
- विकिरश्च न दातव्यः V. I., P. II.,
445, 5.
- विकलान् बाल-वृद्धांश्च V. I., P. I.,
414, 13.
- विक्रेशं सितमस्पष्टम् V. I., P. II.,
157, 15.
- विक्षिप्तेऽपि V. I., P. I., 43, 2.
- विख्यातदोषः कुर्वीत V. II., P. II.,
153, 9.
- विख्यातदोषः कुर्वीत V. II., P. II.,
153, 9.
- विघ्नमाचरते यस्तु V. II., P. II.,
221, 3.
- विघर्षण विदलन- V. II., P. I.,
178, 13.
- विचित्रा गंतयः प्रोक्ताः V. II., P. II.,
244, 5.
- विचरेन्नियतो नित्यं V. I., P. II.,
193, 19.
- विच्छिन्नं वाऽप्यधोयातं V. I.,
P. II., 38, 7.
- विजेतुं प्रयतेतारीन् V. I., P. I.,
460, 1.
- विज्ञानम् वसतो ग्रामे V. I., P. II.,
339, 20.
- विज्ञानान्मृण्मयं पात्रं V. II., P. I.,
121, 13.
- विज्ञानमानन्दं V. I., P. I., 102, 7.
- विज्ञेयः पुण्यकालोऽयं V. I., P. I.,
193, 8.
- विद्वत्तिरतिथिरित्यन्ये V. I., P. II.,
344, 23.
- विद्-शूद्रयोस्तु तानेव V. I., P. II.,
85, 15.
- विड्वराह-खरोष्ट्राणां V. II., P. I.,
367, 10.
- विड्वराह-ग्रामकुक्कुट- V. II., P. I.,
370, 2.
- विड्वराहो-भवेन्नित्यं V. II., P. II.,
227, 3.
- विष्णुत्रं तु गृही कुर्यात् V. I., P. I.,
222, 14.

- विष्णुत्रोत्सर्गशुद्धयर्थं V. II., P. I.,
 195, 11.
 विष्णुत्रयक्षणे विप्रः V. II., P. I.,
 369, 8.
 विष्णुत्रयक्षणे विप्रः V. II., P. I.,
 368, 13.
 विष्णुत्रयभोजनं नाम V. I., P. II.,
 102, 4.
 विष्णुत्रयमाचरेन्नित्यं V. I., P. I.,
 224, 4.
 विष्णुत्रयेता-ऽऽसव-रक्तलिप्तं V. II., P.
 I., 176, 1.
 वित्त-पुत्र-कलत्रार्थी V. I., P. I.,
 355, 15.
 वित्तशास्त्रेण रहितः V. I., P. II.,
 436, 12.
 वित्थाभिनिवेशी च V. II., P. II.,
 229, 3.
 वित्थाभिनिवेशी च V. II., P. II.,
 214, 5.
 वित्थाभिनिवेशश्च V. II., P. II.,
 212, 4.
 पितरस्तर्पितास्तेन V. I., P. I.,
 355, 2.
 वितास्तिद्वितयं हस्तम् V. II., P. II.,
 35, 17.
 वितस्तेद्विगुणोऽस्तिः V. I., P. II.,
 236, 2.
 वितस्तायाम् V. I., P. II., 306, 14.
 विद्या-चारित्र्य-बन्धु- V. I., P. II.,
 75, 6.
 विद्या-तपोभ्यां हीनेन V. I., P. I.,
 203, 6.
 विद्यते सागरस्यान्तः V. I., P. I.,
 124, 15.
 विद्युदग्नि-पयः-पन्याः V. II., P. I.,
 22, 7.
 विद्या दिनं प्रकाशत्वात् V. I., P. II.,
 185, 3.
 विद्याधिपतिं V. II., P. II., 194, 7.
 विद्यां पश्यति V. II., P. II., 194, 6.
 विद्यापहारिणां चैव V. II., P. II.,
 245, 5.
 विद्याभ्यासे प्रमादो यः V. I., P. II.,
 185, 4.
 विद्याभ्यासो ह्युपस्पर्शः V. II., P. I.,
 428, 15.
 विद्यामयीटां जैवे V. I., P. II., 314,
 17.
 विद्यायुक्तो धर्मशीलः प्रधानतः V. I.,
 P. I., 184, 17.
 विद्याधिक्रवी V. II., P. II., 258, 8.
 विद्यां विशिष्टां च गुरौ V. I., P. II.,
 315, 3.
 विद्यास्नातको V. I., P. II., 53, 12.
 विद्याहीनं व्रतभ्रष्टं V. I., P. II.,
 110, 10.
 विद्या ह वै ब्राह्मणमाजगाम V. I., P. I.,
 147, 1.
 विद्यायांश्च भयुण्डैश्च V. I., P. II.,
 370, 7.
 विद्यायां च भयुण्डैश्च V. I., P. II.,
 370, 7.
 विद्वत्स्वरस्वतीप्राप्तं V. II., P. II.,
 16, 9.
 विद्वद्भिः सेवितः सद्भिः V. I., P. I.,
 89, 1.
 विद्वान् यज्ञोपवीती स्यात् V. I., P. II.,
 169, 11.
 विद्वान् श्राद्धमकुर्वाणः V. I., P. II.,
 308, 20.
 विद्वद्य निम्बपत्राणि V. I., P. II.,
 293, 3.
 विधिप्रस्तेन भवति V. I., P. II.,
 330, 11.
 विधिप्रस्तर्पणं कुर्यात् V. I., P. I.,
 353, 7.

- विधूतपापास्ते यान्ति V. I., P. I., 300, 12.
- विधृतिर्वलहतां च V. II., P. II., 264, 1.
- विधिना देवपूर्वं तु V. I., P. II., 419, 16.
- विधिना शास्त्रदृष्टेन V. II., P. II., 160, 5.
- विधेः प्राथमिकादस्मात् V. II., P. II., 60, 17.
- विधेःप्राथमिकादस्मात् V. II., P. I., 200, 14.
- विधूमे लेलिहाने च V. I., P. I., 316, 16.
- विधूमे सन्नमुसले V. I., P. II., 186, 8.
- विधमे सन्नमुसले V. I., P. II., 187, 6.
- विधाय देवतापूजां V. I., P. I., 319, 15.
- विद्वद्यध्यात्मपरा एव V. I., P. I., 366, 14.
- विधूय मोहकालिलं V. I., P. I., 58, 3.
- विधवागमने कृच्छम् V. II., P. I., 328, 8; 335, 11.
- विधिवत्तानि कुर्वीत V. I., P. II., 454, 2.
- विधिवत् प्रैषमुच्चार्य V. I., P. II., 160, 2.
- विधिवत् प्रतिगृह्यापि V. I., P. II., 92, 7.
- विधिवद् ग्राहयामास V. I., P. I., 116, 7.
- विधिवद्वन्द्वं कुर्यात् V. I., P. I., 329, 2.
- विधवायां प्रजोत्पत्तौ V. I., P. I., 134, 5.
- विधिहीनमसृष्टाजं V. I., P. I., 160, 3.
- विन्द्यादाच्छादनं वासः V. I., P. I., 183, 5.
- विनीतः सत्त्वसंपन्नः V. I., P. I., 462, 12.
- विनीतस्त्वथ वार्तायां V. I., P. I., 462, 16.
- विनाऽङ्गिरस्पु वाऽप्यार्तः V. II., P. II., 140, 13.
- विनापराधेन तथा V. II., P. II., 234, 3.
- विना फलोपभोगेन V. II., P. II., 276, 8.
- विना भोजनकालं तु V. I., P. II., 195, 7.
- विना मन्त्रैश्च दर्भैश्च V. I., P. I., 354, 8.
- विनायकोपसृष्टस्य V. II., P. II., 184, 9.
- विनायकाय V. II., P. II., 188, 7.
- विनायज्ञोपवीतेन V. II., P. II., 143, 13.
- विना यज्ञोपवीतेन V. I., P. I., 246, 1.
- विना रूप्य-सुवर्णेन V. I., P. I., 354, 7.
- विनाशयेन्मद्वयं V. II., P. II., 223, 4.
- विपाकः कर्मणां प्रेत्य V. II., P. II., 214, 3.
- विपाको गो-वृषाणां तु V. II., P. I., 283, 13.
- विपाके तु विपत्तिः स्यात् V. II., P. I., 283, 17.
- विपन्नानां बहूनां तु V. II., P. I., 284, 13.
- विप्रा द्वादश वा भोज्याः V. II., P. II., 196, 13.

- विप्रा द्वादश वा भोज्याः V. II., P. II.,
47, 15.
- विप्रदुष्टां स्त्रियं भर्ता V. II., P. I.,
353, 17.
- विपक्ष- V. I., P. I., 43, 4.
- विपणेन च जीवन्तो V. I., P. II.,
350, 6.
- विपद्यपि न स स्वर्गो V. I., P. I.,
169, 2.
- विपरीतमेकेशां V. II., P. I.,
300, 6.
- विपर्ययेण तु V. I., P. I., 96, 16.
- विप्रगर्भे पराकः स्यात् V. II., P. I.,
150, 14.
- विप्राणां क्षालयेत् पाशान् V. I., P. II.,
398, 3.
- विप्राणां वेदविदुषां V. I., P. I.,
480, 5.
- विप्रेण वै निविष्टाश्चेत् V. II., P. I.,
329, 9.
- विप्रौ तु प्राङ्मुखौ तेभ्यो V. I., P. II.,
399, 14.
- विप्रे तु सकलं देयं V. II., P. I.,
100, 16.
- विप्रदण्डोद्यमे कृच्छ्रः V. II., P. I.,
457, 6.
- विप्रावुक्कमिच्छन्ति V. I., P. I.,
363, 6.
- विपरीतं ब्रह्मचर्यम् V. II., P. I.,
312, 9.
- विप्रान्तिके पितृन् ध्यायन् V. I.,
P. II., 417, 7.
- विप्रान् तेषु मनुष्येषु V. II., P. II.,
243, 10.
- विप्रान् दशावरान् कृत्वा V. II., P. I.,
123, 3.
- विप्रानुद्धरते पापान् V. I., P. II.,
401, 3.
- विप्रो नृपस्य भार्यायां V. II., P. I.,
330, 6.
- विप्रान्मूर्ध्नावसिक्तो हि V. I., P. II.,
119, 8.
- विप्रः पञ्चमहायज्ञान् V. II., P. II.,
227, 2.
- विप्राः पृच्छन्ति तत्कार्यम् V. II.,
P. I., 235, 18.
- विप्रेभ्यो भोजनं दत्त्वा V. I., P. I.,
281, 7.
- विप्राय दत्त्वा विधिवत् V. I., P. II.,
227, 12.
- विप्रार्थे क्षत्रिये प्रोक्तं V. II., P. I.,
100, 19.
- विप्रार्थे क्षत्रियस्य स्यात् V. II., P. I.,
395, 2.
- विप्रलम्भकवाक्यानि V. I., P. I.,
10, 8.
- विप्रा वाचा V. I., P. I., 75, 4.
- विप्रवृत्तिलोपेन V. II., P. II.,
252, 9.
- विप्रे शुक्ला तु मृच्छौचे V. I., P. I.,
227, 9.
- विप्रा शुद्धेण संयुक्ता V. II., P. I.,
150, 19.
- विप्रुषां पादसंस्पर्शः V. I., P. I.,
417, 8.
- विप्रुषो माक्षिकास्पर्शो V. II., P. I.,
189, 6.
- विप्रोष्य तूपसङ्गमाद्याः V. I., P. I.,
328, 10.
- विप्रोष्य पादग्रहणम् V. I., P. I.,
329, 3.
- विप्रुषश्च तथा न स्युः V. I., P. I.,
230, 14.
- विप्रुषोऽष्टौ क्षिपेदूर्ध्वम् V. I., P. I.,
293, 5.
- विप्रस्य कथयिष्यानि V. II., P. II.,
251, 8.

- विप्रस्य त्रिषु वर्षेषु V. I., P. II.,
 119, 15.
 विप्रस्य मेखला मौञ्जी V. I., P. II.,
 34, 5.
 विप्रस्य वधसंयुक्तं V. II., P. II.,
 42, 3.
 विप्रसेवैव शुद्धस्य V. I., P. I.,
 483, 4.
 विप्रहाऽरण्ये V. II., P. II., 65, 16.
 विपाशायाम् V. I., P. II., 306, 13.
 विबुध्य चिन्तयेद्धर्मम् V. I., P. I.,
 220, 7.
 विभागेष्वेषु यत्कर्म V. I., P. I.,
 319, 10.
 विभज्य सह वा कुर्युः V. I., P. II.,
 117, 15.
 विमुक्तो योनिशेषेभ्यः V. I., P. I.,
 181, 4.
 विमुक्तः सर्वदा धीरो V. I., P. II.,
 341, 18.
 विमुक्तः सर्वपापेभ्यो V. I., P. I.,
 410, 4.
 विमर्शन-प्रोक्तैः V. II., P. I.,
 178, 12.
 विमुज्यतेऽर्थ-धर्माभ्यां V. I., P. I.,
 473, 7.
 विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता V. I., P. II.,
 161, 15.
 विरिचिना सहोत्पन्न V. I., P. I.,
 255, 2.
 विराजं द्विगुणं जप्त्वा V. II., P. II.,
 156, 4.
 विरतो विष्णुविद्यासु V. II., P. II.,
 220, 1.
 विरूप एव भवति V. II., P. II.,
 234, 2.
 विरूपा भ्रममाणाश्च V. II., P. II.,
 230, 7.
 विविक्तदेशे V. I., P. I., 40, 11.
 विविक्तेष्वेव तुष्यन्ति V. I., P. II.,
 304, 2.
 विवस्ताया अन्यवस्तायाश्च V. I.,
 P. II., 381, 3.
 विवादिनो नरांश्चान्यान् V. I., P. I.,
 455, 8.
 विवाक्श्च तथा तेन V. I., P. I.,
 131, 2.
 विविधानि च रत्नानि V. II., P. II.,
 254, 2.
 विविधानि च शिल्पानि V. I., P. II.,
 183, 17.
 विविधैर्हविर्विशेषैः V. I., P. II.,
 50, 5.
 विवशः क्षतमा जातीः V. I., P. I.,
 16, 8.
 विवाहे चोपनयने V. I., P. I.,
 356, 2.
 विवाहोत्सव-यज्ञादि- V. I., P. II.,
 262, 14.
 विवाह-यज्ञ-दुर्गेषु V. I., P. II.,
 258, 5.
 विशिखोऽप्युपवीतश्च V. I., P. II.,
 38, 10.
 विशुद्धाः कर्मभिश्चैव V. I., P. II.,
 74, 12.
 विशुद्धमपि चाहारं V. I., P. II.,
 381, 10.
 विशुद्धयति त्रिरात्रेण V. I., P. II.,
 276, 2.
 विशुद्धयत्युपवासेन V. II., P. I.,
 110, 4.
 विशुद्धयत्युपवासेन V. II., P. I.,
 110, 9.
 त्रिश्राम्येन्मध्यमे भागे V. I., P. II.,
 7, 6.
 विशीर्णा विमला ऋत्वा V. I., P. II.,
 40, 1.
 विशेषतः V. I., P. II., 306, 5.

- विशेषतो निशीथे तु V. I., P. I., 194, 9.
विशेषाद्वाङ्मणेन्द्राणां V. II., P. II., 221, 1.
विश्वजिता यजेत V. I., P. I., 148, 6.
विश्वेदेवाः शृणुतेति V. I., P. II., 403, 6.
विश्वेदेवाश्च प्रीयन्तां V. I., P. II., 437, 14.
विश्वान् देवान् यवैः V. I., P. II., 405, 4.
विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा V. I., P. I., 389, 13.
विश्वामित्रो जमदग्निः V. I., P. II., 71, 14.
विश्वस्य कर्ता V. I., P. I., 105, 17.
विश्वासहर्ता तु नरो V. II., P. II., 225, 8.
विषा-ऽग्नि-जलमृत्यूनां V. II., P. II., 221, 11.
विषग्रानि च रत्नानि V. I., P. I., 471, 9.
विषग्नैरगदैश्चास्य V. I., P. I., 471, 8.
विषं चोपविषं भुक्त्वा V. II., P. I., 382, 4.
विष्टातुलेपो रुदितं मृतं च V. II., P. II., 3, 4.
विष्टा वार्धुषिकस्यान्नं V. II., P. I., 378, 12.
विष्णुछाया ध्रुवं तेस्तु V. II., P. II., 232, 14.
विष्णुधर्मोत्तरे वाङ्म V. I., P. II., 413, 11.
विष्णुः पीतस्वभावाति V. I., P. I., 132, 9.
विष्णुपदे V. I., P. II., 306, 11.
विष्णुं प्रजापतिं वाऽपि V. I., P. I., 365, 3.
विष्णुरन्ता तथैवान्नं V. I., P. I., 434, 3.
विष्णुरूपेण वै कुर्यात् V. I., P. II., 193, 16.
विष्णवे नमः V. I., P. I., 375, 1.
विष्णवा-ऽऽपस्तम्ब हारीताः V. I., P. I., 108, 5.
विष्णुस्तिर्यग्धोर्ध्वं मे V. I., P. II., 187, 19.
विष्णुः समस्तोन्द्रिय-देह-देहि V. I., P. I., 433, 17.
विषोद्वन्धन-शस्त्रेण V. II., P. I., 24, 2.
विषयान्न पुनर्यान्ति V. I., P. II., 196, 4.
विषयामिषलुब्धस्तु V. I., P. I., 199, 18.
विषयोपसेवा चाजस्रं V. II., P. II., 216, 10.
विषयेष्वप्रसक्तिं वा V. I., P. I., 452, 7.
विषुवे च तुला-मेषौ V. I., P. I., 192, 9.
विषुवे शतसाहस्रं V. I., P. I., 193, 2.
विष-शस्त्र-आपदा-ऽहि-V. I., P. II., 327, 5.
विसृज्य च प्रजाः सर्वाः V. I., P. I., 469, 4.
विसर्जयित्वा मानुष्ये V. I., P. II., 324, 5.
विसम्भापहारी V. II., P. II., 237, 11.
विहितक्रियया साभ्यो V. I., P. I., 87, 6.
विहितत्वाच्च V. I., P. I., 60, 11.

- विहितं यदकामानां V. II., P. I.,
23, 9; 202, 20.
- विहितं तु सपिण्डानां V. I., P. II.,
277, 13.
- विहितं तस्य नाशौचं V. I., P. II.,
224, 20.
- विहितस्याऽऽननुष्ठानात् V. II., P. I.,
7, 9.
- विहितस्याऽननुष्ठानात् V. II., P. I.,
7, 15.
- विहितं हि सपिण्डस्य V. I., P. II.,
285, 11.
- विहायामि सभार्यश्चेत् V. I., P. I.,
315, 9.
- विहाय सन्ध्याप्रणतिं V. I., P. I.,
301, 10.
- विहाय सुमहागुप्तं V. II., P. II.,
211, 2.
- विद्वत्स्य तु यथाकालं V. I., P. I.,
471, 15.
- वीणावादनतत्त्वज्ञः V. I., P. I.,
73, 1.
- वीतशोक-भयो विग्रो V. I., P. II.,
146, 5.
- वीरुक्तेष्वस्त्वसंख्याताः V. II., P. II.,
242, 17.
- वीरसनं सत्र तिष्ठेत् V. II., P. II.,
190, 9.
- वृकोदराय चित्राय V. I., P. I.,
361, 9.
- वृको मृगेभं व्याघ्रोऽश्वं V. II., P. II.,
254, 13.
- वृक्ष-गुल्म-लता-वीरुत्-V. II., P. II.,
123, 17.
- वृक्ष-गुल्मावृते चापैः V. I., P. I.,
459, 2.
- वृक्षच्छेत्ता वृथा यस्तु V. II., P. II.,
249, 9.
- वृक्षा द्वाग्निना दग्धाः V. I., P. I.,
199, 20.
- वृक्षमूलनिकेतनः V. I., P. II.,
138, 11.
- वृक्षमूलनिकेतः स्यात् V. II., P. I.,
301, 18.
- वृक्षमूले वसेन्नित्यं V. I., P. II.,
163, 22.
- वृक्षारोहण-लोहादि- V. I., P. II.,
327, 8.
- वृक्ष-वलकलभेदेन V. II., P. II.,
243, 3.
- वृक्षा-ऽश्म-विष-विग्रैश्च V. II., P. I.,
23, 5.
- वृत्तिभेदेन भिन्नाश्च V. I., P. II., 172,
11; 174, 11.
- वृत्त्या शुद्धसमस्तावत् V. I., P. II.,
30, 2.
- वृत्ते शरावसम्पाते V. I., P. II.,
186, 9.
- वृत्तिसङ्कोचमन्विच्छेत् V. I., P. I.,
199, 4.
- वृत्त-स्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. I.,
135, 7.
- वृत्तस्वाध्यायसापेक्षम् V. I., P. II.,
208, 10.
- वृथा कूसर-संयाव- V. II., P. I.,
407, 6.
- वृथा त्वश्रोत्रिये दानं V. I., P. I.,
287, 2.
- वृथा तूष्णोदकस्नानं V. I., P. I.,
287, 1.
- वृथा तस्य महायज्ञाः V. II., P. II.,
145, 5.
- वृथा न विसृजेदन्नं V. I., P. I.,
424, 7.

- वृथापाकस्य भुञ्जानः V. II., P. I.,
 449, 13.
 वृथाप्रलापी यो न स्यात् V. I., P. II.,
 196, 9.
 वृथा भवति तत्सर्वम् V. I., P. I.,
 402, 16.
 वृथा-ऽऽरामा-ऽऽभ्रमाणां च V. II.,
 P. I., 386, 12.
 वृथा-ऽऽलम्भेऽनुगच्छेद्वा V. II.,
 P. II., 123, 13.
 वृथा विवादवाक्यानि V. I., P. I.,
 439, 15.
 वृन्ताक-नालिका-पौत- V. I., P. II.,
 378, 13.
 वृन्ताक-नालिका-ऽलावु V. I.,
 P. II., 378, 21.
 वृद्धौ च माता-पितरौ V. II., P. II.,
 34, 3.
 वृद्धौ च माता-पितरौ V. I., P. I.,
 198, 14.
 वृद्धं बालं गुरुं विप्रान् V. II., P. II.,
 221, 19.
 वृद्धां वन्ध्यामवृत्तां च V. I., P. II.,
 111, 10.
 वृद्धः शौच-क्रियालुप्तः V. I., P. II.,
 228, 5.
 वृद्धः शौचस्मृतेर्लुप्तः V. II., P. I.,
 20, 11.
 वृद्धिश्राद्धे महाबाहो V. I., P. II.,
 461, 2.
 वृद्धौ समर्चयेद्विद्वान् V. I., P. II.,
 459, 2.
 वृद्धिके समतिक्रान्ते V. I., P. II.,
 324, 1.
 वृषणमात्रमुत्कृत्य V. II., P. I.,
 322, 16.
 वृषः प्रतिष्ठितो धर्मः V. I., P. I.,
 82, 2.
 वृषभैकादशा गावश्च V. II., P. I.,
 248, 8.
 वृषभैकादशा गावश्च V. II., P. I.,
 247, 3.
 वृषभैकादशा वाऽपि V. II., P. I.,
 95, 8.
 वृषभैक सहस्राणां V. II., P. I.,
 96, 10.
 वृषभैकसहस्रा गा V. II., P. I.,
 97, 5.
 वृषभं तिलधेनुं वा V. II., P. I.,
 245, 1.
 वृषभं दत्तशौ जप्त्वा V. II., P. II.,
 156, 4.
 वृष-वृद्धिक-कुम्भेषु V. I., P. I.,
 192, 10.
 वृषलीफिनपीतस्य V. I., P. II.,
 96, 19.
 वृषलीफिन पीताश्च V. I., P. II.,
 358, 6.
 वृषलो ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. II.,
 267, 3.
 वृषल्यां V. II., P. II., 128, 5.
 वृषल्यामनिजातस्तु V. II., P. I.,
 333, 12.
 वृषलस्य विराजं तु V. II., P. II.,
 42, 6.
 वृषस्य वृषणौ च्छित्त्वा V. II., P. II.,
 244, 11.
 वेत्ति विद्यामविद्यां च V. I., P. I.,
 186, 2.
 वेत्ति सर्वगतां कस्मात् V. II., P. II.,
 213, 15.
 वेत्रवत्याह V. I., P. II., 306, 13.
 वेत्राङ्कुरैस्तालकन्दैः V. I., P. II.,
 371, 4.
 वेद एव द्विजातीनां V. I., P. I.,
 337, 11.

- वेदः कृत्स्नोऽधिगन्तव्यः V. I., P. I.,
 151, 2.
 वेदोक्तेन प्रकारेण V. I., P. I.,
 120, 11.
 वेदोक्तं यः परित्यज्य V. II., P. II.,
 224, 12.
 वेदाङ्गानि पुराणानि V. I., P. II.,
 132, 10.
 वेदाङ्गानि रहस्यं च V. I., P. II.,
 132, 6.
 वेदा-ऽभियुक्तविप्रस्य V. I., P. II.,
 206, 18.
 वेदान्युत्साही V. II., P. II.,
 107, 14.
 वेदाचाराः प्रशाम्यन्ति V. I., P. I.,
 132, 16.
 वेदज्ञः सर्वशास्त्रज्ञः V. I., P. II.,
 342, 1.
 वेदतत्त्वार्थविदुषे V. I., P. I.,
 389, 8.
 वेदाथर्व-पुराणानि V. I., P. I.,
 348, 5.
 वेदोदितानां नित्यानां V. II., P. II.,
 141, 9.
 वेदोदितं स्वकं कर्म V. I., P. I.,
 57, 8.
 वेदान् छन्दांसि देवांश्च V. I., P. I.,
 356, 12.
 वेदनिन्दा V. II., P. II., 99, 14.
 वेदनाविविधैर्दुःखैः V. I., P. I.,
 333, 9.
 वेदोपकरणं चैव V. I., P. I.,
 158, 15; 348, 10.
 वेदोपाकरणे प्राप्ते V. I., P. II.,
 129, 12.
 वेदोपजीविकाः पापाः V. II., P. II.,
 228, 1.
 वेदपारमनीता ये V. II., P. I., 209,
 17.
 वेदाभ्यासं ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 336, 13.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. II., P. I.,
 223, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. I., P. I.,
 216, 6.
 वेदाभ्यासोऽन्वहं शक्यता V. II.,
 P. II., 27, 13.
 वेदाभ्यासस्तपो ज्ञानं V. II., P. II.,
 216, 7.
 वेदाभ्यासो हि विप्रस्य V. I., P. I.,
 337, 3.
 वेदमेकगुणं कृत्वा V. II., P. II.,
 156, 8.
 वेदमादौ समारभ्य V. I., P. I.,
 347, 20.
 वेदमधीत्य V. I., P. II., 130, 1;
 130, 17.
 वेदमध्यापयेद्धर्मं V. I., P. I.,
 146, 5.
 वेदमध्यापयेत् पश्चात् V. I., P. I.,
 153, 8.
 वेदमध्येष्य माणश्च V. I., P. I.,
 238, 15.
 वेदमेव सदाऽभ्यस्येत् V. I., P. I.,
 337, 2.
 वेदयज्ञैरहीनानां V. I., P. II.,
 41, 8.
 वेदार्थनिन्दका ये च V. II., P. II.,
 224, 14.
 वेदार्थवित् ज्येष्ठसामा V. I., P. II.,
 337, 11.
 वेदविक्रयके चैव V. I., P. I.,
 189, 1.
 वेदविक्रयिको मूर्खः V. II., P. II.,
 234, 9.
 वेदवित्त्वमभिजिति V. I., P. II.,
 313, 4.

- वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 230, 10.
- वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. II., P. I., 64, 10.
- वेद-विद्या-व्रतस्नातः V. I., P. II., 339, 2; 342, 3.
- वेदं वेदौ तथा वेदान् V. I., P. II., 54, 1.
- वेदं व्रतानि वा पारं V. I., P. II., 52, 7; 131, 1.
- वेदोऽङ्गानि धर्मो- V. I., P. II., 343, 6.
- वेदांस्तथाऽऽभ्यास्सर्वान् V. I., P. II., 318, 13.
- वेदस्वीकरणं पूर्वम् V. I., P. I., 153, 15.
- वेदमापहारी V. II., P. II., 259, 5.
- वेदयां कुलवधुं कृत्वा V. II., P. II., 239, 12.
- वेदयातिसक्त- पतित- V. I., P. II., 355, 2.
- वेद्या-ऽऽभरणसंशुद्धाः V. I., P. I., 471, 11.
- वेदितान् कृष्णगोवाल- V. I., P. II., 157, 10.
- वैकङ्कतं नालिकेरं V. I., P. II., 369, 13.
- वैकारिके देवगणाः V. I., P. I., 96, 10.
- वैकारिकस्तैजसश्च V. I., P. I., 96, 11.
- वैखानसा औदुम्बराः V. I., P. II., 198, 20.
- वैखानसो वाऽपि भवेत् V. I., P. II., 51, 19.
- वैणाभिषस्त-वार्धुष्य- V. I., P. II., 384, 14.
- वैणा-ऽभिषस्त-वार्धुष्य- V. II., P. I., 380, 12.
- वैणवा ये स्मृता दण्डाः V. I., P. II., 178, 6.
- वैतानिकं च जुहुयात् V. I., P. II., 141, 10.
- वैतानं प्रक्षिपेदप्सु V. I., P. II., 226, 17.
- वैदिको दानमार्गोऽयं V. I., P. I., 182, 10.
- वैदिकैर्य वा मन्त्रैः V. I., P. I., 366, 6.
- वैदिकैः स्मर्यमाणत्वात् V. I., P. I., 12, 3.
- वैद्यान्नपाद् गोत्राय V. I., P. I., 362, 3.
- वैद्यान्ना व्यासगीताश्च V. I., P. I., 110, 1.
- वैशिणं नोपसेवेत V. I., P. II., 134, 7.
- वैरे महति मद्वाक्यात् V. I., P. I., 142, 3.
- वैवस्वताय कालाय V. II., P. II., 161, 16.
- वैवस्वताय कालाय V. I., P. I., 361, 7.
- वैशाखी कार्तिकी माघी V. I., P. I., 192, 15.
- वैशाखमासस्य च या दत्तीया V. I., P. I., 156, 8.
- वैशाखमासस्य च या दत्तीया V. I., P. II., 311, 1.
- वैशाखस्य दत्तीया तु V. I., P. II., 310, 2.
- वैशंपायनगीताश्च V. I., P. I., 110, 3.
- वैश्यो V. I., P. I., 46, 8.
- वैश्यकर्मा च यो विप्रः V. II., P. II., 241, 1.
- वैश्य-क्षत्रिय-विप्राणां V. I., P. II., 220, 13.
- वैश्यं क्षेमं समागम्य V. I., P. I., 325, 9.

- वैश्ये चेच्छति नान्येन V. I., P. I.,
478, 12.
- वैद्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
393, 14.
- वैद्योच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
395, 14.
- वैद्योच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
393, 6.
- वैद्योच्छिष्टाशने V. II., P. I.,
395, 7.
- वैद्यालु-करणः शूद्रां V. I., P. II.,
119, 11.
- वैश्ये तदेव कर्तव्यं V. II., P. I.,
150, 15.
- वैश्ये त्रैवार्षिकम् VII., P. I., 97, 13.
- वैश्योऽग्निः प्राशिताभिस्तु V. I., P. I.,
236, 12.
- वैद्यानां त्रिगुणा चैव V. II., P. I.,
231, 6.
- वैद्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II.,
P. II., 74, 4.
- वैद्यानां त्रिगुणा प्रोक्ता V. II., P. II.,
67, 12.
- वैद्यानां याजकश्चैव V. II., P. I.,
231, 8.
- वैश्येन शूद्रां V. I., P. II., 120, 8.
- वैश्येन सह भुक्त्वान्नम् V. II., P. I.,
396, 6.
- वैश्ये पञ्चदश प्रोक्ताः V. I., P. II.,
289, 16.
- वैश्या प्रतोदम् V. I., P. II., 98, 15.
- वैश्यम्प्रति तथैवेति V. I., P. I.,
339, 5.
- वैश्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
209, 16.
- वैश्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
209, 8.
- वैश्यः पञ्चदशाहेन V. I., P. II.,
204, 14.
- वैश्यां भार्यो गुरोर्गत्वा V. II., P. I.,
323, 5.
- वैद्यान्मागध-वैदेहौ क्षत्रियात् V. I.,
P. II., 121, 7.
- वैद्यान्मागध-वैदेहौ राज-V. I., P. II.,
121, 2.
- वैश्यायां V. II., P. II., 128, 3.
- वैश्यायां क्षत्रियायां च V. I., P. II.,
121, 11.
- वैश्यायां चतुर्थकालाहारो V. II., P. I.,
332, 9.
- वैश्याया द्वौ पती ज्ञेयौ V. I., P. II.,
95, 12.
- वैश्ययोषितो ब्राह्मण- V. II., P. I.,
348, 15.
- वैश्येऽर्धे पादमेकं तु V. II., P. I.,
100, 17.
- वैश्य-राजन्य-विप्रास्तु V. I., P. II.,
121, 4.
- वैश्यं वा क्षत्रियं वाऽपि V. II., P. I.,
199, 5.
- वैश्यवृत्त्याऽपि जीवन्तो V. I., P. I.,
484, 14.
- वैश्यवृत्त्याऽपि जीवन्तु V. I., P. II.,
4, 4.
- वैश्यवत् क्षत्रियास्तु V. II., P. I.,
103, 3.
- वैश्यो विंशतिरात्रेण V. I., P. II.,
205, 2.
- वैश्यश्च ब्राह्मणाशौचे V. II., P. I.,
420, 15.
- वैश्यश्चेत् ब्राह्मणीमग्नि- V. II., P. I.,
331, 7.
- वैश्याशौचे तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
418, 19.
- वैश्याशौचे ब्राह्मणः V. II., P. I.,
420, 13.
- वैश्यः शूद्रोच्छिष्टाशी V. II., P. I.,
393, 7.

- वैश्य-शूद्रावापि प्राप्तौ V. I., P. I., 400, 15.
 वैश्य-शूद्रौ सखा चैव V. I., P. I., 400, 12.
 वैश्यां शूद्रहिंसायाम् V. II., P. I., 102, 15.
 वैश्या-शूद्रास्तु राजन्यात् V. I., P. II., 119, 10.
 वैश्ये षष्ठिर्भवेद्वाप्ति V. II., P. I., 418, 12.
 वैश्यस्तु कृतसंस्कारः V. I., P. I., 448, 8.
 वैश्यस्य V. I., P. II., 220, 19.
 वैश्यस्य च तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 419, 3.
 वैश्यस्य चैन्द्रवं प्रोक्तं V. II., P. I., 41, 14.
 वैश्यस्य तु द्वयं कुर्यात् V. II., P. I., 95, 17.
 वैश्यस्य त्वधिकं प्रोक्तं V. II., P. I., 424, 2.
 वैश्यस्य धनसंयुक्तं V. I., P. II., 25, 11.
 वैश्यस्यापि V. II., P. II., 149, 17.
 वैश्यस्यैवं पञ्चदश V. I., P. II., 207, 4.
 वैश्यस्य वर्ण एकस्मिन् V. I., P. II., 119, 16.
 वैश्यहाऽब्दं चरेच्चैव V. II., P. I., 97, 7.
 वैश्यहत्यां तु सम्प्राप्य V. II., P. I., 96, 2.
 वैश्यं हत्वा चरेदेवं V. II., P. I., 98, 7.
 वैश्यां हत्वा मासत्रयं V. II., P. I., 104, 8.
 वैश्यदेवं ततः कुर्यात् V. I., P. I., 378, 9.
 वैश्यदेवाद्भात् V. I., P. I., 381, 7.
 वैश्वदेवान्तिके प्राप्तम् V. I., P. I., 403, 4.
 वैश्वदेवादयो होमाः V. I., P. I., 217, 5.
 वैश्वदेवं न पित्र्यै V. I., P. II., 442, 2.
 वैश्वदेवनिमित्तं वै V. I., P. I., 439, 20.
 वैश्वदेवे नियोक्तव्याः V. I., P. II., 345, 17.
 वैश्वदेव प्रकृवीत V. I., P. I., 379, 1.
 वैश्वदेवावसाने वा V. I., P. I., 344, 2.
 वैश्वदेवविहीनं तु V. I., P. II., 300, 5.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I., 379, 10.
 वैश्वदेवस्तु कर्तव्यः V. I., P. I., 379, 19.
 वैश्वदेवाद्भृतरिभौ V. I., P. II., 442, 19.
 वैश्वानरीं ब्रातपतीं V. II., P. II., 28, 9.
 वोढा चैवाग्निराता च V. I., P. II., 275, 2.
 वोढुः स गर्भो भवति V. II., P. I., 46, 16.
 व्यङ्गैः पतित-चाण्डालैर् V. II., P. I., 366, 10.
 व्यङ्गान्नाधारिण्यैव V. II., P. II., 246, 19.
 व्याघ्रीवदुद्धरेत् पुत्रं V. I., P. I., 461, 6.
 व्याघ्रं श्वानं खरं सिंहं V. II., P. I., 92, 1.
 व्युत्क्रमान् च प्रणीतानां V. I., P. II., 455, 16.

- व्युत्क्रमेण वृत्तानां च V. I., P. II.,
 455, 19.
 व्यतीति त्वाशौचे V. I., P. II.,
 234, 1.
 व्यतीपातो गजच्छाया V. I., P. II.,
 308, 8.
 व्यतीपाते वैधृतौ च V. I., P. I.,
 193, 4.
 व्यस्यये कर्मणां साम्यं V. I., P. II.,
 123, 18.
 व्यस्यस्तपाणिना कार्यम् V. I., P. I.,
 327, 19.
 व्यञ्जकः केवलं विप्राः V. I., P. I.,
 113, 4.
 व्यानाय स्वाहेति V. I., P. I., 418, 6.
 व्याधितो बन्धनस्थो वा V. I., P. II.,
 11, 8.
 व्याधिनाशो भवेच्छीघ्रं V. II., P. II.,
 281, 10.
 व्याधिरोगशतैर्युक्ताः V. II., P. II.,
 251, 14.
 व्याधिता वाऽधिवेत्तव्या V. I., P. II.,
 113, 13.
 व्याधितां विप्रदुष्टां वा V. I., P. II.,
 92, 8.
 व्याधितश्चान्नहर्ता स्यात् V. II.,
 P. II., 260, 11.
 व्याधितस्यार्थहीनस्य V. I., P. I.,
 411, 8.
 व्याधितस्य कर्तृस्य V. I., P. II.,
 218, 14.
 व्याधितस्य यथा वैद्याः V. II., P. I.,
 207, 1.
 व्याधिः स्यात् प्राणसन्वेहो V. II.,
 P. II., 238, 7.
 व्यपेतककल्मषो विप्रः V. II., P. I.,
 305, 10.
 व्यापादनापहारेषु V. II., P. II.,
 113, 4.
 व्यापादयेद्य आत्मानं V. I., P. II.,
 224, 19.
 व्यापन्नानां बहूनां च V. II., P. I.,
 284, 9.
 व्यभिचारात्तु V. II., P. I., 36, 5.
 व्यभिचारादुतौ शुद्धिः V. II., P. I.,
 150, 6; 353, 13.
 व्यभिचारिणीं भार्या V. II., P. I.,
 36, 17.
 व्यभिचारिणीति सा ज्ञेया V. II., P. I.,
 359, 16.
 व्यामं नवेक्षित्तव्यं स्यात् V. I., P. II.,
 37, 3.
 व्यायम्याऽऽसुत्य मध्यान्हे V. I.,
 P. I., 471, 5.
 व्यर्थमन्नाद्ये दानं V. I., P. I.,
 188, 18.
 व्यालग्राही यथा व्यालं V. II., P. I.,
 57, 14.
 व्यवहारपक्ष- V. II., P. II., 237, 5.
 व्यवहारी पुष्पवत्यां V. II., P. II.,
 239, 17.
 व्यवहारेष्वमध्यस्थः V. II., P. II.,
 238, 5.
 व्यस्तैश्चैव समस्तैश्च V. I., P. I.,
 469, 17.
 व्यसनानि च सर्वाणि V. I., P. I.,
 472, 17.
 व्यसनानि परित्यज्य V. I., P. I.,
 474, 1.
 व्यसन्यधो हि व्रजति V. I., P. I.,
 473, 15.
 व्यसनासक्तचित्तस्य V. I., P. II.,
 218, 16.
 व्यसनस्य च मृत्योश्च V. I., P. I.,
 473, 14.
 व्याहृतयः V. II., P. II., 157, 5.
 व्याहृतीभिस्तथा पात्रम् V. I., P. II.,
 160, 9.

व्याहरेद्वैष्णवं मन्त्रं V. I., P. I.,
306, 14.

श.

शङ्खितं प्रतिषिद्धानं V. II., P. I.,
389, 16.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 11.

शङ्खपुष्पीविपकेन V. II., P. I.,
445, 5.

शङ्खपुष्प्यवपकं तु V. II., P. I.,
444, 15.

शङ्खपुष्पीलता-मूल- V. II., P. I.,
345, 11.

शङ्खाय नमः V. I., P. I., 371, 1.

शङ्खरूप्यमयी माला V. I., P. I.,
308, 17.

शङ्ख-शुक्ति-सुवर्ण-V. II., P. I., 122, 1.

शङ्ख-शुक्त्यज-नेषांश्च V. II., P. I.,
101, 15.

शं नो देवीरभिष्टये V. II., P. I.,
437, 13.

शक्तिं चावेक्ष्य दाक्ष्यं च V. I., P. I.,
482, 12.

शक्तिं चावेक्ष्य पापं च V. II., P. I.,
461, 4.

शक्ति-जाति-गुणान् दृष्ट्वा V. II., P. II.,
204, 5.

शक्तो बहूक्के तीव्र- V. I., P. II.,
161, 7.

शक्त्या च यज्ञकुन्मोक्षे V. I., P. II.,
147, 9.

शक्त्यानि कात्स्न्येन V. II., P. II.,
272, 17.

शठो मिथ्याविनीतश्च V. I., P. I.,
188, 2.

शणसूत्रमयं राज्ञो V. I., P. II.,
35, 16.

35

शत जप्ता तु सा देवी V. I., P. I.,
310, 7.

शतद्वितीरे V. I., P. II., 306, 14.

शतपर्यायमावर्त्य V. II., P. I.,
64, 11.

शतानिन्दुक्षये दानं V. I., P. I.,
193, 1.

शतरुद्रीयम् V. II., P. II., 57, 10.

शतवर्षां च यो वृष्टा V. I., P. II.,
185, 12.

शतं स्यात् शंखमणिभिः V. I., P. I.,
309, 6.

शतसाहसिकं कालं V. II., P. II.,
264, 6.

शतसाहसिका नद्याम् V. I., P. I.,
298, 2.

शतसाहस्रमभ्यस्य V. II., P. I., 339,
15.

शन्नोदेवीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
398, 9.

शन्नोदेवीतिमन्त्रेण V. I., P. II.,
399, 15.

शन्नोदेव्या पयः क्षिप्त्वा V. I., P. II.,
405, 1.

शनैरुच्चारयेन्मन्त्रम् V. I., P. I.,
304, 6.

शनैरार्द्रशाखया V. I., P. I., 477,
12.

शनैश्चरे भवेदायुः V. I., P. II.,
315, 4.

शब्दे च्छन्वसि कल्पे च V. II., P. I.,
230, 8.

शब्दार्थचिन्तनं भूयः V. I., P. I.,
304, 11.

शमभिरभिभिः V. II., P. I., 437,
10.

शमो वमस्तपः शौचं V. I., P. I.,
86, 3.

- शमयन्त्वाशु वे पापं V. I., P. I.,
 275, 5.
 शमी-रोहितका-ऽश्वत्थाः V. I., P. II.,
 40, 6.
 शयनोत्थापनात् प्राग् यत् V. I., P. II.,
 188, 12.
 शयनस्थो न भुङ्क्षीत V. I., P. I.,
 428, 16.
 शय्यां कुशान् गृहान् गन्धान् V. I.,
 P. I., 202, 13.
 शय्यादेशे V. II., P. I., 384, 16.
 शय्यापहारी V. I., P. II., 259,
 10.
 शरः क्षत्रियया ग्राह्यः V. I., P. II.,
 98, 7.
 शरणागतं परित्यज्य V. II., P. II.,
 138, 16.
 शरणागतेषु कारुण्यं V. I., P. I.,
 467, 7.
 शरणागतहन्तृश्च V. II., P. I.,
 204, 10.
 शरीरकर्षणात् प्राणाः V. I., P. I.,
 468, 3.
 शरीर-काल-धर्माश्च V. I., P. I.,
 81, 4.
 शरीरजैः कर्मदोषैः V. II., P. II.,
 212, 11.
 शरीरैरेव V. II., P. II.,
 213, 8.
 शरीरनाशे कल्पः स्यात् V. II., P. I.,
 73, 13.
 शरीरापद्मवेद्यत्र V. I., P. I.,
 315, 1.
 शरीरोपरमान्ते V. I., P. II.,
 50, 8.
 शरीरप्रभैवदोषैः V. I., P. I., 404,
 18.
 शरीरप्रभवैर्दोषैः V. I., P. II.,
 336, 16.
 शरीरं बलमायुश्च V. II., P. I.,
 131, 19; 235, 5.
 शरीरारंभकं कर्म V. II., P. II.,
 276, 7.
 शरीरशुद्धिर्विज्ञेया V. I., P. I.,
 286, 12.
 शरीरशोषणं यत्तत् V. I., P. I.,
 120, 12.
 शरीरस्यात्यये चैव V. I., P. II.,
 194, 14.
 शरीरस्य विमोक्षणं V. II., P. I.,
 315, 14.
 शर्करा-कीट-पाषाणैः V. I., P. II.,
 377, 4.
 शरत्काले तु वैद्यस्य V. I., P. I.,
 162, 16.
 शरदि V. I., P. I., 48, 15.
 शरद्वात्रः स्वयं वैद्यो V. I., P. I.,
 163, 1.
 शरदि वैद्यः V. I., P. I., 162, 6.
 शरद्याधानमेवं वै V. I., P. I., 163,
 2.
 शरद्वै वैद्यस्य V. I., P. I., 162,
 6.
 शर्मन्तं ब्राह्मणस्योक्तं V. I., P. I.,
 358, 15.
 शर्मवद्ब्राह्मणस्य स्यात् V. I., P. II.,
 25, 10.
 शरयूतीरे V. I., P. II., 306, 8.
 शरं यस्मात् ततः प्रोक्तः V. I.,
 P. I., 74, 9.
 शवं तत्स्पृष्टिं चैव V. I., P. I.,
 277, 3.
 शव-विष्मूत्र-शुक्रैस्तु V. II., P. I.,
 183, 6.
 शवस्पृशमथोदक्यां V. I., P. I.,
 277, 6.

- शद्य-कूर्मयोस्तु मांसेन V. I., P. II.,
 372, 6.
 शस्त्राणि चैव वस्त्राणि V. I., P. II.,
 28, 2.
 शस्त्रेण तु हता ये वै V. I., P. II.,
 316, 13; 327, 11.
 शस्त्रादिभिश्च हत्वा गां V. II., P. I.,
 253, 17.
 शस्त्रमुद्धन्धनं जलम् V. II., P. I.,
 20, 4.
 शस्त्रविक्रायि-कर्मार- V. I., P. II.,
 384, 18.
 शस्त्रविक्रायि-कर्मार- V. II., P. I.,
 381, 4.
 शस्त्रासव-मधूच्छिष्ट- V. I., P. I.,
 484, 10.
 शस्त्रालधारणं सेवा V. I., P. I.,
 85, 5.
 शस्त्राल-भृत्त्वं क्षत्रस्य V. I., P. I.,
 339, 9; 454, 5.
 शाक-काष्ठ-दण्डेष्वप्सु V. I., P. II.,
 263, 2.
 शाकाद्रौषधि-पिण्याक- V. I., P. I.,
 484, 13.
 शाकेनाप्यपरपक्षं V. I., P. II.,
 323, 2.
 शाकापहारी V. II., P. II., 259, 9.
 शाकभक्षाः पयोभक्षाः V. I., P. II.,
 189, 5.
 शाकम्भयोस् V. I., P. II., 306, 2.
 शाक-मूल-फलेभूणां V. I., P. I.,
 424, 5.
 शाक-मूल-फलानां च V. II., P. I.,
 182, 10.
 शाकं मांसमपूपं च V. I., P. II.,
 383, 7.
 शाक-रज्जु-मूल-फल- V. II., P. I.,
 182, 1.
 शाके-राज्यम् V. I., P. II., 314, 5.
 शाकं वा यदि वा पत्रं V. I., P. I.,
 382, 1.
 शाकं वा यदि वा पत्रं V. II., P. I.,
 302, 13.
 शाकाक्षी V. I., P. II., 144, 5.
 शाकहर्ता च हारीतः V. II., P. II.,
 257, 6.
 शाठ्यं च हर्षवैरत्वम् V. I., P. I.,
 480, 15.
 शाण-क्षौमाजिनानि V. I., P. II.,
 33, 5.
 शाणी वल्कलचीरी वा V. II., P. I.,
 301, 4.
 शाणसूत्री तु वैद्यस्य V. I., P. II.,
 84, 6.
 शामित्रं चैव विप्राणां V. I., P. I.,
 136, 5.
 शारीरश्चार्थदण्डश्च V. I., P. I.,
 447, 13.
 शारीरस्ताडनादिस्तु V. I., P. I.,
 447, 14.
 शालामौ तु पचेदन्नं V. I., P. I.,
 379, 12.
 शालामौ लौकिकेवाऽथ V. I., P. I.,
 379, 9.
 शालामौ वा पचेदन्नं V. I., P. I.,
 379, 15.
 शालमाने च गोकर्णे V. I., P. II.,
 304, 17.
 शालां तु कारयेद्यस्तु V. II., P. II.,
 250, 13.
 शालीनद्वयः V. I., P. II., 198, 9.
 शालिना सक्तुभिर्वापि V. I., P. II.,
 290, 20.
 शाला-प्रपा-सडागानि V. I., P. I.,
 406, 15.
 शवे च सूतके चैव V. II., P. I.,
 419, 8.

- शावान्तः शाव आयाते V. I., P. II.,
 265, 10.
 शावेन शुद्धघते सूतिः V. I., P. II.,
 264, 12.
 शावे मानुस्त्रिराचं स्यात् V. I., P. II.,
 239, 18.
 शावाशौचे समुत्पन्ने V. I., P. II.,
 264, 11.
 शावाशौचं न कर्तव्यं V. I., P. II.,
 231, 5.
 शाश्वती भूमिमान्विच्छन् V. I., P. I.,
 283, 5.
 शास्त्रकर्ता ग्रन्थकर्ता V. II., P. II.,
 221, 7.
 शास्त्रज्ञा बुष्टकर्माणः V. II., P. I.,
 210, 2.
 शासनाच्छंसनाच्चैव V. II., P. II.,
 288, 7.
 शास्त्रापहारी V. II., P. II., 259, 7.
 शिम्बिकानि करीराणि V. I., P. II.,
 376, 12.
 शिखिनस्तु श्रुताः केचित् V. I., P. II.,
 172, 14.
 शिखिभ्यो धातुरक्तेभ्यः V. I., P. II.,
 339, 15.
 शिखी यज्ञोपवीती स्यात् V. I.,
 P. II., 116, 2.
 शिखा-यज्ञोपवीत- V. I., P. II.,
 170, 8.
 शिखां यज्ञोपवीतं च V. I., P. II.,
 162, 16.
 शिखां-यज्ञोपवीतं च V. I., P. II.,
 164, 10.
 शिखा-यज्ञोपवीतेन V. I., P. II.,
 165, 12.
 शिखां यज्ञोपवीतं V. I., P. II.,
 166, 1.
 शिखा ज्ञानमयी यस्य V. I., P. II.,
 169, 8.
 शिरःकपाली ध्वजवान् V. II., P. II.,
 55, 8.
 शिरःप्रभृति पादान्तं V. I., P. II.,
 408, 18.
 शिरः प्रावृत्य कुर्वीत V. I., P. I.,
 222, 2.
 शिरोऽभ्यङ्गं वर्जयेत् V. I., P. I.,
 283, 2.
 शिरोव्रतेन स्नातानाम् V. II., P. I.,
 216, 12.
 शिरोव्रतैश्च स्नातानाम् V. II., P. I.,
 217, 15.
 शिरसो मार्जनं कुर्यात् V. I., P. I.,
 295, 9.
 शिलतोऽप्युच्छतो नित्यं V. I., P. I.,
 402, 7.
 शिलोच्छे तस्य कथिते V. I., P. I.,
 340, 10.
 शिलोच्छा-ऽयाचितैर्जाविन् V. I., P. II.,
 216, 12.
 शिल्पिनश्चित्रकाराद्याः V. I., P. II.,
 255, 15.
 शिल्पैर्वा विविधैर्जाविन् V. I., P. I.,
 342, 10.
 शिवगङ्गाति विज्ञेयं V. I., P. I.,
 280, 8.
 शिवनेत्रोद्भवं यस्मात् V. I., P. II.,
 405, 18.
 शिवेन मे जपित्वेदम् V. I., P. I.,
 274, 8.
 शिवे मन्त्रे गुरौ यस्य V. I., P. I.,
 377, 3.
 शिवलिङ्गसमीपे तु V. I., P. I.,
 280, 7.
 शिव-विद्यागुरुणां च V. I., P. I.,
 377, 2.
 शिशुरप्यग्निहोत्री च V. I., P. II.,
 341, 12.
 शिष्टाः खलु V. I., P. I., 144, 9.

- शिष्टचीर्ण- V. II., P. II., 238, 1.
 शिष्यो गुरोर्नरश्रेष्ठ V. I., P. I.,
 152, 4.
 शिष्याणां न तु कारुण्यात् V. I.,
 P. II., 185, 2.
 शिष्ये पञ्चत्वमापन्ने V. I., P. II.,
 235, 5.
 शिष्यभार्यो गुरोर्भार्यो V. II., P. I.,
 318, 5.
 शिष्यैः शतहुताद्धोमात् V. I., P. I.,
 312, 2.
 शिष्य-सतीर्थ- V. I., P. II.,
 249, 6.
 शिष्यस्य गुरुद्वारेषु V. I., P. I.,
 136, 9.
 शीतकृच्छ्रेण वा शुद्धिः V. II.,
 P. II., 137, 19.
 शीत-वातोष्णाति- V. II., P. I.,
 249, 10.
 शीत-वाताहता वा स्यात् V. II., P. I.,
 281, 4.
 शीतास्वप्नु निषिष्योष्णाः V. I.,
 P. I., 238, 10.
 शीर्णपर्णे वर्जयित्वा V. I., P. I.,
 434, 19.
 शीर्णपर्णाशनो वा स्यात् V. I., P. II.,
 144, 12.
 शीर्णपर्णे हरेसायुः V. I., P. I.,
 434, 17.
 शुके द्विहायनं वत्सं V. II., P. I.,
 80, 14.
 शुक्तानि यानि सर्वाणि V. I., P. II.,
 45, 19.
 शुक्तानि हि द्विजोऽन्नानि V. I.,
 P. II., 384, 8.
 शुक्त-पशुषितोच्छिष्ट- V. II., P. I.,
 383, 2.
 शुक्लपक्षादिनियतः V. II., P. I.,
 300, 11.
 शुक्लमहतं वासः V. I., P. II.,
 33, 10.
 शुक्लाम्बरधरो नित्यं V. I., P. II.,
 54, 10.
 शुक्लाष्टम्यां तु माघस्य V. I., P. I.,
 362, 1.
 शुक्लैस्तु तर्पयेद्देवान् V. I., P. I.,
 355, 4.
 शुक्लाः सुमनसः श्रेष्ठाः V. I., P. II.,
 393, 2.
 शुचौ देशे आसीनः V. I., P. I.,
 235, 1.
 शुचौ देशे जपन् जप्यम् V. I., P. I.,
 303, 3.
 शुचिदेशान्तु सङ्ग्राह्याः V. I., P. I.,
 271, 8.
 शुचिं देशं विनिकतं तु V. I., P. II.,
 302, 10.
 शुचौ देशे शुचिर्भूत्वा V. I., P. I.,
 254, 18.
 शुचौ देशे समासीनो V. I., P. I.,
 242, 3.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 203, 7.
 शुचिना कर्म कर्तव्यम् V. I., P. II.,
 297, 11.
 शुचि पूतं स्वयं शुद्धं V. II., P. I.,
 365, 9.
 शुचिरुत्कृष्टशुभ्रशुः V. I., P. I.,
 480, 7.
 शुचिर्धर्मपरो राजा V. II., P. I.,
 191, 6.
 शुचिर्भूतेन वातव्यं V. I., P. II.,
 332, 17.
 शुचिवस्त्रधरः स्नातो V. I., P. I.,
 351, 1.
 शुचीनामशुचीनां च V. I., P. I.,
 201, 7.

शुच्यप्यशुचिसंस्पृष्टं V. II., P. I.,
366, 5.

शुचौ संवृते V. I., P. I., 419, 12.

शुद्धानामपि लोके अस्मिन् V. II.,
P. I., 205, 8.

शुद्धं पवित्रभूतं च V. II., P. I.,
365, 14.

शुद्धा भुञ्जन्तुर्येऽङ्घ्रि V. II., P. I.,
165, 3.

शुद्धेद्विप्रो दशाहेन V. I., P. II.,
209, 7.

शुद्धयै चान्द्रायणं कुर्यात् V. II.,
P. I., 442, 11.

शुद्धयै चान्द्रायणं कुर्यात् V. II.,
P. I., 367, 18.

शुद्धयेत् त्रिषवणस्नायी V. II.,
P. II., 73, 12.

शुद्धयते सोऽर्धमासेन V. II., P. I.,
244, 9.

शुद्धेद्विप्रो दशाहेन V. I., P. II.,
204, 13.

शुद्धयेत् स्त्री च शुद्धश्च V. I., P. I.,
236, 8.

शुद्धयर्थमिति तत् प्रोक्तं V. I.,
P. II., 301, 2.

शुद्धैर्द्रव्योपकरणैः V. I., P. I.,
167, 12.

शुद्धिर्विज्ञानता कार्या V. II., P. I.,
181, 2.

शुद्धवत्यः V. II., P. II., 157, 1.

शुद्धा स्यान्तु चतुर्येऽङ्घ्रि V. I., P. II.,
335, 9.

शुना दष्टस्त्रिरात्रमुपवसेत् V. II., P. I.,
68, 4.

शुनां च पतितानां च V. I., P. I.,
385, 15.

शुनीं चैव द्विजो गत्वा V. II., P. I.,
339, 18.

शुना दष्टस्त्रयहं यावकाहारः V. II.,
P. I., 67, 8.

शुनोच्छिष्टस्थिता आपो V. II.,
P. I., 445, 10.

शुनो मांसं शुष्कमांसम् V. II., P. I.,
410, 4.

शुनां मांसाशने च V. II., P. I.,
408, 5.

शुना लीढं हवियंथा V. II., P. I.,
206, 1.

शुभानामशुभानां च V. II., P. II.,
208, 15.

शुभाशुभफलं कर्म V. II., P. II.,
211, 15.

शुश्रूषित्वा नमस्कृत्य V. II., P. I.,
246, 4.

शुश्रूषित्वा नमस्कृत्वा V. II., P. I.,
247, 16.

शुश्रूषा ब्राह्मणानां च V. I., P. I.,
472, 10.

शुश्रूषा-लाभ-पूजार्थं V. I., P. II.,
185, 1.

शुश्रूषवै तु शुद्धस्य V. I., P. I.,
480, 6.

शुश्रूषा सर्वदा कार्या V. I., P. II.,
45, 12.

शुष्का ब्रह्मवर्चसकामः V. I., P. II.,
39, 15.

शुष्कवासा स्थले कुर्यात् V. I., P. I.,
249, 6.

शूद्रतुल्या भविष्यन्ति V. I., P. I.,
133, 3.

शूद्रकर्म तथा गन्धः V. I., P. I.,
85, 9.

शूद्रं गत्वा चरेद्द्वेद्या V. II., P. I.,
151, 6.

- शूद्रां गत्वा तु वै विप्रः V. II., P. I.,
 333, 1.
 शूद्रागमने V. II., P. II., 265, 3.
 शूद्रगर्भे तु सन्त्यागः V. II., P. I.,
 150, 16.
 शूद्रागर्भे द्विजः कुर्यात् V. II., P. I.,
 335, 18.
 शूद्राचार्यः V. II., P. II., 258, 13.
 शूद्राचार्यः सुताचार्यः V. I., P. II.,
 359, 10.
 शूद्राणां कुशवारिपानं V. II., P. I.,
 394, 2.
 शूद्राज्जातस्तु चण्डालः V. II., P. I.,
 69, 16.
 शूद्राज्जातस्तु चण्डालः V. I., P. II.,
 121, 16.
 शूद्राज्जानागमश्चैव V. II., P. I.,
 378, 2.
 शूद्राणां हीनजातीनां V. II., P. I.,
 333, 15.
 शूद्रात्पठति चाण्डालो V. II., P. II.,
 228, 19.
 शूद्रादपि महीतव्यम् V. I., P. I.,
 197, 16.
 शूद्रादायोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 10.
 शूद्रादायोगवः क्षत्ता V. I., P. II.,
 121, 3.
 शूद्रादायोगवं वैश्या V. I., P. II.,
 121, 18.
 शूद्रद्वारात् गतो विप्रो V. II., P. I.,
 329, 4.
 शूद्रधर्मो द्विजातिशुश्रूषा V. I., P. I.,
 343, 2.
 शूद्रधर्मस्त्रिवर्णशुश्रूषा V. I., P. I.,
 481, 6.
 शूद्रानुमहकर्ता च V. II., P. II.,
 221, 17.
 शूद्रान्नैनीवरस्थेन V. II., P. I.,
 377, 5.
 शूद्रान्नैनीवरस्थेन V. II., P. II.,
 221, 4.
 शूद्रान्नैनीवरस्थेन V. II., P. II.,
 241, 8.
 शूद्रान्नं ब्राह्मणो भुक्त्वा V. II., P. I.,
 384, 8.
 शूद्रान्नरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 15.
 शूद्रान्नरसपुष्टस्य V. II., P. I.,
 376, 7.
 शूद्रान्नं शूद्रसम्पर्कः V. II., P. I.,
 378, 1.
 शूद्रान्नं सूतकान्नं च V. II., P. I.,
 410, 9.
 शूद्रान्नं सूतकान्नं च V. II., P. I.,
 417, 6; 422, 3.
 शूद्रमेष्ट्यं हीनसख्यं V. II., P. II.,
 103, 5.
 शूद्रशुक्तावशिष्टं तु V. I., P. I.,
 424, 16.
 शूद्राभिजननम् V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रभाण्डस्थितं तर्कं V. II., P. I.,
 145, 15.
 शूद्रयाजकः V. II., P. II., 115, 2.
 शूद्रयाजकः सर्व- V. I., P. I., 175, 4.
 शूद्राद्योनौ पतद्बीजं V. I., P. II.,
 97, 1.
 शूद्रायाः प्रातिलोभ्येन V. I., P. II.,
 95, 10.
 शूद्रायां वा V. I., P. II., 96, 2.
 शूद्रायाः शूद्रसेवने V. II., P. I.,
 348, 17.
 शूद्र-विद्व-क्षत्रियाणां तु V. I., P. II.,
 220, 1.
 शूद्रावेदी पतत्यत्रेः V. I., P. II.,
 96, 15.

- शूद्रा वस्त्रदशाम् V. I., P. II., 98, 15.
 शूद्राशौचे द्विजो भुक्त्वा V. II., P. I., 422, 9.
 शूद्रश्च द्विजाशौचे V. II., P. I., 420, 18.
 शूद्रश्चेत् ब्राह्मणीम् V. II., P. I., 331, 3.
 शूद्रश्च ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. II., 265, 13.
 शूद्रश्च राजन्य-वैश्ययोः V. II., P. I., 332, 4.
 शूद्रः शूद्राशौचे V. II., P. I., 421, 1.
 शूद्रां शयनमारोप्य V. I., P. II., 96, 17.
 शूद्रशिष्यो गुरुश्चैव V. I., P. II., 350, 14.
 शूद्रेषु दास-गोपाल- V. I., P. I., 136, 7.
 शूद्रेषु दास-गोपाल- V. II., P. I., 431, 2.
 शूद्रस्तु ब्राह्मणीं गत्वा V. II., P. I., 330, 16.
 शूद्रस्तु मासमासीत V. I., P. II., 209, 13.
 शूद्रस्तु वृत्तिमाकाङ्क्षन् V. I., P. I., 423, 11.
 शूद्रे समगुणं दानं V. I., P. I., 186, 4.
 शूद्रः समाचरेत्पादम् V. II., P. II., 74, 11.
 शूद्रस्य गमने चैव V. II., P. I., 151, 14.
 शूद्रस्य चैदृशं पापं V. II., P. II., 251, 7.
 शूद्रस्योच्छिष्टभोजी तु V. II., P. I., 398, 2.
 शूद्रस्य तु तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 379, 12.
 शूद्रस्य तु नवभ्रात्रे V. II., P. I., 424, 3.
 शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा V. I., P. I., 485, 10.
 शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा V. I., P. I., 342, 6.
 शूद्रस्याभिवादाने V. II., P. II., 149, 18.
 शूद्रस्यैव तथा भुक्त्वा V. II., P. I., 418, 20.
 शूद्रस्य सूतके भुक्त्वा V. II., P. I., 419, 2.
 शूद्रसेवनं V. II., P. II., 135, 14.
 शूद्रां हत्वा नवमासान् V. II., P. I., 103, 4.
 शूद्रां हत्वा सार्धमासं V. II., P. I., 104, 8.
 शूद्रां हत्वा संवत्सरम् V. II., P. I., 102, 16.
 शून्यागारे उपेक्षायां V. II., P. I., 281, 5.
 शून्यागार-नदी-पर्वत- V. II., P. II., 56, 12.
 शूद्रे दिनत्रयं प्रोक्तं V. I., P. II., 282, 18.
 शूद्रेणसह भुक्त्वान्नं V. II., P. I., 396, 7.
 शूद्रो वा ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. II., 67, 15.
 शूद्रे वेदफलं याति V. II., P. I., 375, 12.
 शूद्रे संवत्सरमृषभ- V. II., P. I., 97, 14.
 शूद्रैव भार्या शूद्रस्य V. I., P. II., 95, 5.
 शूद्रो नक्तम् V. II., P. I., 442, 5.
 शूद्रो मासेन V. I., P. II., 205, 2.
 शूद्रो वाप्यर्धमासं वै V. II., P. I., 117, 9.

- शूद्रो विशातिरात्रेण V. I., P. II.,
 206, 5.
 शूद्रो ज्ञानावलेपेन V. II., P. I.,
 229, 1.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 396, 1.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 396, 10.
 शूद्रोच्छिष्टभोजने V. II., P. I.,
 393, 16.
 शूद्रयोच्छिष्टया स्पृष्टा V. II., P. I.,
 162, 7.
 शूद्रोच्छिष्टाश्च पितृवापः V. II., P. I.,
 394, 9.
 शूद्रोच्छिष्टाक्षने मासं V. II., P. I.,
 396, 14.
 शूद्रोच्छिष्टस्थिता आपो V. II., P. I.,
 445, 6.
 शूद्रो धर्मफलैरिष्टैः V. I., P. I.,
 482, 7.
 शून्या प्रेतपुरी सर्वा V. I., P. II.,
 323, 18.
 शून्यालये दमश्चाने च V. I., P. I.,
 442, 1.
 शूरादयं प्राज्ञसंपूर्णं V. I., P. I.,
 464, 13.
 शूराणां निर्धनानां च V. I., P. II.,
 77, 3.
 शूलेन शूली भवति V. II., P. II.,
 248, 4.
 शूलेऽप्यर्थं कबन्धस्य V. II., P. I.,
 22, 5.
 शृङ्गि-शंष्टि-नखि-व्याल-V. II., P. I.,
 29, 21.
 शृङ्गि-शंष्टि-नखि व्याल-विष-वह्नि-V. I.,
 P. II., 225, 14.
 शृङ्गि-शंष्टि-नखि-व्याल-विष-विद्युत्--
 V. I., P. II., 227, 19.
- शृङ्ग-भङ्गेऽस्थिभङ्गे च V. II., P. I.,
 267, 15.
 शृणु पाण्डव तत् सर्वम् V. I., P. I.,
 366, 3.
 शृणुष्व भो इवं विप्र V. II., P. I.,
 236, 18.
 शृतं च V. II., P. II., 193, 2.
 शृताक्षं द्रोणमात्रस्य V. II., P. I.,
 143, 5.
 शतमन्त्रं परैर्वैद्यं V. I., P. II.,
 262, 11.
 शृगाल-कुक्कुट-शंष्टि- V. II., P. I.,
 368, 2.
 शैलुं गव्यं च पीयूषं V. I., P. II.,
 379, 12.
 शैलुं च वृथा कृसर- V. II., P. I.,
 403, 13.
 शेषमुद्धृत्य भोक्तव्यं V. I., P. I.,
 417, 7.
 शेषमन्नमनुज्ञातं V. I., P. II.,
 443, 13.
 शेषं वित्तजेत् V. I., P. II., 167, 9.
 शैलूष-तन्तुवाय- V. II., P. I.,
 388, 13.
 शैवं च वैष्णवं शाक्तं V. I., P. I.,
 365, 16.
 शोचन्ति जामयो यत्र V. I., P. II.,
 112, 1.
 शोचन् विनिन्दन्नात्मानं V. II., P. II.,
 59, 5.
 शोणितं दृश्यते तत्र V. II., P. II.,
 145, 9.
 शोणितं यावत् पांसून् V. II., P. I.,
 457, 4.
 शोणस्य V. I., P. II., 366, 18.
 शोध्याऽऽदौ शोधनीयं च V. II., P. I.,
 183, 7.
 शोधयेन्मुख-हस्तौ च V. I., P. I.,
 431, 5.

- शोषयित्वा तथा किञ्चित् V. II., P. I.,
184, 13.
- शौचं कुर्याच्छनैर्धारी V. I., P. I.,
230, 13.
- शौचाऽऽचारविहीनस्य V. I., P. I.,
233, 13.
- शौचं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I.,
233, 6.
- शौचं ब्राह्मणशुश्रूषा V. I., P. I.,
85, 8.
- शौचं महार्घरोम्णां तु V. II., P. I.,
181, 5.
- शौचे यत्नः सदा कार्यः V. I., P. I.,
233, 12.
- शौचवच्छोधनं कुर्युः V. II., P. II.,
74, 6.
- शौचावशिष्टां गेहाच्च V. I., P. I.,
227, 17.
- शौचशुद्धिर्महाप्रीतिः V. I., P. I.,
181, 6.
- शौचं स्नानं जपो होमः V. I., P. II.,
343, 14.
- शौण्डिकान्नं नटस्यान्नं V. II., P. I.,
385, 9.
- शौनकस्य सुतोत्पत्त्या V. I., P. II.,
96, 15.
- शौर्यं तेजो धृतिर्दक्षिणं V. I., P. I.,
86, 6.
- इमशानाभ्यन्तरस्थो वा V. I., P. I.,
423, 15.
- इमशुचाऽऽस्यगतं वन्त- V. I., P. I.,
244, 12.
- इयेनं गृध्रमुलूकं च V. II., P. I.,
78, 8.
- इयेनेनाभिचरन् V. I., P. I., 68, 17.
- इयेनो मार्गामिषं हृत्वा V. II., P. II.,
256, 7.
- इयामं शान्तिकरं प्रोक्तं V. I., P. I.,
266, 7.
- इयावको तस्सुते चैव V. I., P. II.,
252, 6.
- इयावदन्ताः कुनखिनः V. I., P. II.,
358, 11.
- श्रीकृच्छ्रः श्रीफलैः प्रोक्तः V. II.,
P. II., 181, 10.
- श्रीकामः सर्वेश स्नानं V. I., P. I.,
281, 12.
- श्रीकरं पीतमित्याहुः V. I., P. I.,
266, 7.
- श्रान्तस्य यानं दधितस्य पानम् V. I.,
P. I., 191, 12.
- श्रौतं कर्तुं नचेच्छक्तः V. I., P. I.,
318, 10.
- श्रुतिं पश्यन्ति मुनयः V. I., P. I.,
12, 6.
- श्रुता मे मानवा धर्माः V. I., P. I.,
108, 15.
- श्रौतं यत्तत्स्वयं कुर्यात् V. I., P. I.,
317, 15.
- श्रुत-वृत्ते विदित्वास्त्य V. I., P. I.,
466, 11.
- श्रोत्रापहर्तारो V. II., P. II., 247, 4.
- श्रोत्रिये तूपसम्पन्ने V. I., P. II.,
248, 6.
- श्रोत्रियाय हरिद्राय V. II., P. I.,
252, 18.
- श्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. II.,
339, 6.
- श्रोत्रियायैव देयानि V. I., P. I., 396, 1.
- श्रोत्रियायैव- V. II., P. II., 93, 19.
- श्रोत्रियायैवगुपाध्याय- V. II., P. II.,
15, 14.
- श्रोत्रियं सुभगं गां च V. I., P. I.,
221, 10.
- श्रोत्रे संपृद्य V. I., P. I., 328, 3.
- श्रुत्या प्रत्यक्षया पूर्वं V. I., P. I.,
300, 6.
- श्रुत्वा चोर्ध्वं V. I., P. II., 233, 14.

- श्रुत्वा तद्दिनमारभ्य V. I., P. II.,
 234, 16.
 श्रुत्वा भवति कुर्वन्निः V. II., P. II.,
 233, 12.
 श्रुत्वा यो न शृणोतीव V. I., P. II.,
 186, 2.
 श्रोतव्यो मन्तव्यः V. I., P. II.,
 195, 17.
 श्रौत-स्मार्तक्रियाहेतोः V. I., P. I.,
 466, 1.
 श्रौतं स्मार्तं तथा कर्म V. I., P. I.,
 265, 6.
 श्रौतं स्मार्तं फल-स्नेहैः V. I., P. II.,
 143, 9.
 श्रुति-स्मृतीमनैवाऽऽज्ञे V. II., P. I.,
 9, 21.
 श्राद्धकृच्छ्राद्धभुक् चैव V. I., P. II.,
 443, 20.
 श्राद्धकृत् शुरुवासाः स्यात् V. I.,
 P. II., 396, 18.
 श्राद्धं कृतं तेन समाः सहस्रं V. I.,
 P. II., 311, 7.
 श्राद्धं कृत्वा तु तस्यैव V. I., P. II.,
 470, 10.
 श्राद्धं कृत्वा तु यो विप्रो V. I., P. II.,
 443, 5.
 श्राद्धकर्ता न कुर्वीत V. I., P. II.,
 368, 2.
 श्राद्धकर्मणि वज्र्यानि V. I., P. II.,
 376, 3.
 श्राद्धकर्मणि शस्तानि V. I., P. I.,
 370, 13.
 श्राद्धकर्मविहीनाश्च V. II., P. I.,
 22, 1.
 श्राद्धं कुर्याद्वदयं तु V. I., P. II.,
 308, 13; 445, 10.
 श्राद्धं कुर्याद्वदयं तु V. I., P. II.,
 464, 18.
 श्राद्धं कुर्याद्भूतान्ते च V. II., P. II.,
 195, 15.
 श्राद्धं कुर्वन्ममावास्याम् V. I., P. II.,
 319, 1.
 श्राद्धं कुर्वन्स्तथाऽऽप्नोति V. I., P. II.,
 313, 7.
 श्रद्धा च नो मा व्यगमत् V. I., P. II.,
 437, 16.
 श्राद्धे जन्मदिने चैव V. I., P. I.,
 257, 11.
 श्राद्धं तदा न कर्तव्यं V. I., P. II.,
 334, 21.
 श्राद्धं तु नैकवर्गस्य V. I., P. II.,
 325, 19.
 श्राद्धं तेनापि कर्तव्यं V. I., P. II.,
 324, 13.
 श्रद्धा-त्यागविहीनस्य V. I., P. II.,
 218, 17.
 श्राद्धदः पञ्चदश्यां तु V. I., P. II.,
 316, 5.
 श्राद्धादौ पिदयज्ञे च V. I., P. II.,
 258, 9.
 श्राद्धदेशं सम्प्रोक्ष्य V. I., P. II.,
 428, 2.
 श्राद्धे न देया पालंक्या V. I., P. II.,
 374, 17.
 श्राद्धे नोद्वासनीयानि V. I., P. II.,
 440, 10.
 श्राद्धे निशुक्तान् भुञ्जानान् V. I.,
 P. II., 425, 14.
 श्राद्धान्यूनान्दिकादीनि V. I., P. II.,
 450, 12.
 श्राद्धं निर्वर्त्य विधिवत् V. I., P. II.,
 441, 6.
 श्राद्धानि षोडशापाद्य V. I., P. II.,
 449, 15.

- आद्धपन्क्तौ तु भुञ्जानो V. I., P. II.,
 425, 1.
 आद्धम्पति रुचिश्चैव V. I., P. II.,
 308, 9.
 आद्धे प्रशस्तास्तथयो V. I., P. II.,
 323, 5.
 आद्धुक् प्रातरुत्थाय V. I., P. II.,
 368, 1.
 अद्धा भन्क्ती च दानानां V. I., P. I.,
 179, 18.
 आद्धभुग्यो नख-इमश्रु- V. I., P. II.,
 391, 2.
 आद्धभूमौ गयां ध्यात्वा V. I., P. II.,
 401, 11.
 आद्धे यज्ञे च नियमात् V. I., P. I.,
 253, 14.
 अद्धया परयेपेतः V. I., P. II.,
 183, 10.
 अद्धायां प्राणे V. I., P. I., 421, 5.
 अद्धया विमलं दत्तं V. I., P. I.,
 201, 18.
 आद्धीयेऽहनि सम्प्राप्ते V. I., P. II.,
 335, 12.
 आद्धार्हगुणयोगेऽपि V. I., P. II.,
 359, 16.
 आद्धविघ्ने द्विजातीनाम् V. I., P. II.,
 336, 1.
 आद्धविघ्ने समुत्पन्ने V. I., P. II.,
 331, 21.
 आद्धविघ्ने समुत्पन्ने V. I., P. II.,
 332, 9.
 आद्धं वा पिब्यज्ञः स्यात् V. I., P. I.,
 387, 12.
 अद्धाविरहितं यज्ञं V. I., P. I.,
 160, 4.
 आद्धे विवाहकाले च V. I., P. I.,
 352, 14.
 आद्धेषु दत्तैः प्रीयन्ते V. I., P. II.,
 370, 16.
 आद्धेषु विकिरं दत्त्वा V. I., P. II.,
 427, 11.
 आद्धस्य पूजितो देशो V. I., P. II.,
 303, 17.
 श्रीधरं बाहुके वामे V. I., P. I.,
 267, 11.
 श्रीपदैते V. I., P. II., 306, 9.
 अप्यमाणे V. II., P. II., 193, 13.
 श्रीः प्रजाः पशवश्चैव V. I., P. I.,
 162, 15.
 श्रीफलैरंशुपदानां V. II., P. I.,
 180, 19.
 आमणकेन V. I., P. II., 138, 10.
 श्रेयान् परिग्रहो राज्ञां V. I., P. I.,
 201, 4.
 श्रेयान् भवति V. I., P. I., 173, 17.
 श्रियं प्राप्नोति पंचम्यां V. I., P. II.,
 318, 10.
 श्रियं प्रत्यङ्मुखो भुङ्क्ते V. I., P. I.,
 429, 19.
 श्रेयः साधनता ह्येषां V. I., P. I.,
 87, 12.
 श्रियं सार्षे V. I., P. II., 313, 20.
 श्रवणे च शुभांश्लोकात् V. I., P. II.,
 313, 3.
 श्रवणेन तु यत्कर्न V. I., P. II., 128,
 4.
 श्रावणी पौर्णमासी तु V. I., P. II.,
 128, 10.
 श्रावणपौर्णमास्याम् V. I., P. II.,
 127, 19.
 श्रावण्यां पौर्णमास्याम् V. I., P. I.,
 157, 5.
 श्रावण्यां प्रौष्ठपद्यां वा V. I., P. II.,
 127, 9.
 श्रवणाश्वि-धनिष्ठार्द्रा- V. I., P. II.,
 309, 8.
 श्रावणस्य तु मासस्य V. I., P. II.,
 127, 15.

- श्रावणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. II.,
 311, 16.
 श्रावणस्याष्टमी कृष्णा V. I., P. I.,
 156, 3.
 श्रेष्ठचमभिजिति V. I., P. II., 314, 7.
 श्लाघा-ऽनुशोचनाभ्यां वा V. I., P. I.,
 183, 12.
 श्लेष्मानकस्य छायायां V. I., P. I.,
 158, 11.
 श्लेष्माशु बान्धवैर्मुक्तं V. I., P. II.,
 292, 19.
 श्व-कुक्षुद-वराहांश्च V. II., P. I., 109,
 15.
 श्वक्रीडी द्येनजीवी च V. I., P. II.,
 351, 10.
 श्वः कर्ताऽस्मीति निश्चित्य V. I., P. II.,
 360, 8.
 श्व-काकोट्ट-खरोलूक- V. II., P. I.,
 188, 16.
 श्व-क्रोष्टु-गर्दभोलूक- V. I., P. I.,
 155, 2.
 श्व-गौधोलूक-काकाश्च V. II., P. I.,
 88, 7.
 श्व-गोमाशु-कपीनां च V. II., P. I.,
 370, 14.
 श्व च नित्यं विवज्याः स्युः V. II.,
 P. I., 366, 11.
 श्व चर्मणि यथा क्षीरम् V. II., P. I.,
 228, 12.
 श्व चैव सप्त जन्मानि V. II., P. I.,
 377, 4.
 श्वोच्छिष्टाशने V. II., P. I., 392, 3.
 श्व जीवि-शौण्डिक- V. II., P. I.,
 388, 16.
 श्व ततो जायते मूढः V. II., P. II.,
 267, 6.
 श्वेतानि पुष्पाणि तथा शर्मा च V. I.,
 P. I., 322, 1.
 श्वित्रि-कुष्ठिकुलादीनां V. I., P. II.,
 73, 10.
 श्वित्री वक्त्रं श्व रसं च V. II., P. II.,
 255, 11.
 श्वदीनां चैव विष्मूत्रे V. II., P. I.,
 368, 14.
 श्व नकुलं-सर्प- V. II., P. I., 88, 12.
 श्वोऽनभ्यायेऽद्यशर्वर्या V. I., P. I.,
 154, 21.
 श्वनयोनिशतं गच्छेत् V. II., P. II.,
 251, 5.
 श्वानो वा क्रोष्टुको वापि V. II., P. I.,
 66, 11.
 श्वानं हत्वा त्रिरात्रमुपवसेत् V. II., P. I.,
 89, 14.
 श्वपाक-चण्डालपरिमहेषु V. II., P. I.,
 112, 3.
 श्वपाकं पतितं व्यङ्गम् V. II., P. I.,
 109, 13.
 श्वपाकोपहता या तु V. II., P. I.,
 353, 7.
 श्वपाक-पुल्कसादीनां V. II., P. II.,
 229, 12.
 श्वपाको-पुल्कसादीनां V. II., P. II.,
 234, 12.
 श्वपाको वृषलो भोक्तुं V. II., P. I.,
 192, 16.
 श्वपदेनाङ्गयित्वा तं V. II., P. II.,
 13, 3.
 श्व-बिडाल-खरोष्ट्राणां V. II., P. I.,
 367, 6.
 श्व भूत्वा कृकलासस्तु V. II., P. II.,
 267, 7.
 श्वभ्यश्च श्वपचेभ्यश्च V. I., P. I.,
 385, 10.
 श्वष्टे तु मरणं लोके V. II., P. II.,
 234, 14.
 श्वध्रुपात-सर्पाद्यैर् V. II., P. I.,
 281, 10.

श्वे वा पतिते ऽकस्मात् V. II., P. I.,
 281, 2.
 श्वभिर्हृतस्य यन्मांसं V. II., P. I.,
 192, 10.
 श्वभिः स्पर्शे जपेद्देव्याः V. II., P. I.,
 170, 23.
 श्व-मार्जार-नकुल-V. II., P. I., 87, 4.
 श्वमांसमिच्छन्नार्त्तोऽनुं V. II., P. I.,
 415, 1.
 श्वयोनौ तु स संभूतः V. II., P. II.,
 266, 15.
 श्वयोर्नि स समासाद्य V. II., P. II.,
 224, 11.
 श्वावित् कृत्तान्नं विविधं V. II., P. II.,
 254, 10.
 श्व-शृगालेभ्यश्चेष्टु V. II., P. II.,
 265, 8.
 श्व-शृगाल-वृक-द्वीपि- V. I., P. II.,
 388, 15.
 श्वा-शृगालस्ततो मृधो V. II., P. II.,
 266, 10.
 श्वभूः पितामही ज्येष्ठा V. I., P. I.,
 332, 2.
 श्वभूमारुह्य धार्त्री च V. II., P. I.,
 318, 15.
 श्वशुरयोश्च भगिन्यां च V. I., P. II.,
 251, 13.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि- V. II., P. I.,
 194, 1.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्रादि- V. II., P. II.,
 277, 8.
 श्व-सूकर-खरोष्ट्राणां V. II., P. II.,
 242, 8.
 श्व-सूकरावलीढं च V. II., P. II.,
 193, 10.
 श्वासकासी ज्वरी सर्व- V. II., P. II.,
 239, 8.
 श्व-शृगाल-खरैर्वष्टो V. II., P. I.,
 66, 8.

श्वहताश्च मृगा मेध्याः V. II., P. I.,
 189, 11.
 श्वो भविष्यति मे श्राद्धं V. I., P. II.,
 360, 4.
 श्वोभूतां पौर्णमासीमुपवसेत् V. II.,
 P. I., 299, 13.

ष.

षट्कर्म्मैको भवत्येषां V. I., P. I.,
 341, 14.
 षट्त्रिंशत् वा वर्षाणि V. I., P. II.,
 47, 13.
 षट्त्रिंशद्गुणोपेतः V. I., P. I.,
 462, 20.
 षट्त्रिंशदाब्दिकं चर्यं V. I., P. II.,
 47, 18.
 षट्स्वेतेषु हरेः सम्यक् V. I., P. I.,
 367, 4.
 षट्पादं पञ्चपादं वा V. I., P. II.,
 157, 14.
 षण्डं तु ब्राह्मणं हत्वा V. II., P. II.,
 73, 7.
 षण्डः पलांलहरणे V. II., P. II.,
 257, 4.
 षण्डश्च जायते लोके V. II., P. II.,
 269, 6.
 षण्डश्च कुलटायाश्च V. II., P. I.,
 384, 8.
 षण्णां तु कर्मणामस्य V. I., P. I.,
 149, 17.
 षण्णामैकैकमेतेषां V. II., P. I.,
 31, 11.
 षण्मासास्तिद्धिमाप्नोति V. I., P. I.,
 368, 15.
 षण्मासनिचयो वाऽपि V. I., P. II.,
 142, 14.
 षण्मासानथ यो भुङ्क्ते V. II., P. I.,
 376, 9.

- षण्मासात् यो द्विजो भुङ्क्ते V. I., P. II.,
 386, 6.
 षण्मासात् द्विगुणं प्रोक्तं V. II., P. I.,
 22, 13.
 षण्मासात् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 17.
 षण्मासात् पक्षिणी V. I., P. II.,
 233, 4.
 षण्मासात् शूद्रहाऽप्येतत् V. II., P. I.,
 97, 8.
 षण्मासाभ्यन्तरं यावत् V. I., P. II.,
 239, 14.
 षण्मासं भुवि निःक्षिप्य V. II., P. I.,
 173, 4.
 षण्मासात् च्छागमांसेन V. I., P. II.,
 372, 3.
 षष्ठे काले पयोभक्षः V. II., P. II.,
 116, 2.
 षष्ठी च द्वादशी चैव V. I., P. I.,
 157, 13.
 षष्ठे च सप्तमे चैव V. I., P. I.,
 319, 9.
 षष्ठेऽध्वशीलोऽक्षशीलः V. I., P. II.,
 317, 17.
 षष्ठेऽन्नप्राशनं मासि V. I., P. II.,
 19, 12.
 षष्ठीं प्रतिपदं चैव V. I., P. II.,
 30, 13.
 षष्ठे मास्यन्नप्राशनं V. I., P. II.,
 27, 13.
 षष्ठ्यां गम्या महाभाग V. I., P. II.,
 110, 13.
 षष्ठ्यां वृत्तमवाप्नोति V. I., P. II.,
 315, 17.
 षष्ठिर्बान्धे प्रजायन्ते V. I., P. II.,
 125, 17.
 षष्ठिवर्षसहस्राणि V. II., P. II.,
 251, 3.
 षष्ठेऽष्टमे वा सीमन्तो V. I., P. II.,
 19, 10.
 षडङ्गवेदवित् विप्रो V. I., P. I.,
 197, 1.
 षडेतानि न गृह्णीयात् V. I., P. II.,
 183, 15.
 षडेतानि यतिर्नित्यं V. I., P. II.,
 184, 6.
 षड्-दश-द्वादशाहं च V. I., P. II.,
 207, 12; 216, 8.
 षडन्या नखशुद्धौ तु V. I., P. I.,
 231, 1.
 षडानुपूर्व्या विप्रस्य V. I., P. II.,
 85, 14.
 षडब्दं वा चरेत्कृच्छ्रं V. II., P. II.,
 88, 9.
 षडभक्तानश्चनेनाज्ञ- V. I., P. I.,
 136, 6.
 षड्वाचं च त्रिरात्रं च V. II., P. I.,
 397, 12.
 षड्वाचं तु चरेद्द्वेदयः V. II., P. II.,
 41, 18.
 षड्वाचं तु तदा प्रोक्तं V. II., P. I.,
 127, 13.
 षड्वाचं वा त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
 220, 12.
 षड्विपाकयुगुदिष्टं V. I., P. I.,
 182, 1.
 षड् वैदयम् V. II., P. I., 98, 14.
 षडशीतिमुखे चैव V. I., P. I.,
 192, 4.
 षडशीतिमुखाः प्रोक्ताः V. I., P. I.,
 192, 13.
 षडहो-द्वादशाहानि V. II., P. II.,
 204, 3.
 षाण्मासिके तु संसर्गे V. II., P. I.,
 29, 11.
 षोडशारण्यवासिनः V. I., P. II.,
 146, 8.

षोडशचूर्निशाः स्त्रीणां V. I., P. II.,
99, 9.

स.

संक्षेप-विस्तराभ्यां हि V. I., P. II.,
2, 3.

सङ्कटे विषमे चैव V. II., P. II.,
39, 9.

सङ्कमन्तीह पापानि V. II., P. I.,
28, 3.

सङ्कान्तौ यानि दत्तानि V. I., P. I.,
192, 5.

सङ्कान्त्यां भागुवारे च V. I., P. I.,
288, 3.

संक्रान्त्यामुपवासं च V. I., P. I.,
438, 6.

संक्रान्तावुपरागे च V. I., P. II.,
329, 5.

सरूक्रान्तावुपवासेन V. I., P. II.,
327, 1.

सङ्करीकरणं ज्ञेयं V. II., P. I., 17, 8.

सङ्करीकरणं कृत्वा V. II., P. II.,
137, 8.

सङ्कल्पिते तथा भुक्त्वा V. II., P. I.,
425, 4.

संकल्पं तु यदा कुर्यात् V. I., P. II.,
445, 1.

संकल्पं तु यदा श्राद्धं V. I., P. II.,
445, 4.

सङ्कल्पोऽध्यवसायश्च V. II., P. I.,
312, 7.

सङ्कल्पयेद् यदाहारः V. I., P. I.,
382, 2.

संकल्पश्राद्धमेवासौ V. I., P. II.,
444, 11.

संक्रिष्टाः पक्षिभावेन V. II., P. II.,
243, 16.

सकृत्संस्कृतसंस्काराः V. I., P. II.,
21, 15.

सङ्ख्याविना च यज्जप्तं V. I., P. I.,
306, 17.

सङ्गमेषु V. I., P. II., 307, 3.

सन्नामेष्वातिवर्तित्वं V. I., P. I.,
472, 9.

संग्रामस्थश्च राजन्यो V. I., P. II.,
258, 2.

संघातं लोहितोदं च V. II., P. I.,
5, 2.

संजायते महावक्त्रो V. II., P. II.,
256, 2.

सञ्चितं यद्वहस्थस्य V. I., P. II.,
196, 16.

सञ्चयं कुरुते यंश्च V. I., P. I.,
188, 13.

सञ्चयः क्रियते लोके V. II., P. II.,
228, 16.

सञ्चयांश्च न कुर्वीत V. I., P. I.,
482, 1.

सञ्चरेत्तानि शनकौ V. II., P. II.,
59, 9.

सन्तर्तेन ममोच्छेदः V. I., P. I.,
142, 5.

सन्तानस्याऽविनाशं तु V. I., P. II.,
107, 2.

सन्तापः कान्तिरल्पाद्युः V. I., P. I.,
282, 8.

सन्त्यज्य ग्राम्यमाहारं V. I., P. II.,
139, 7.

सन्तर्प्य धर्मराजानं V. I., P. I.,
361, 15.

संतुष्टो भार्ययाभर्त्ता V. I., P. II.,
112, 7.

सन्तुष्टाः सज्जनहिताः V. I., P. II.,
74, 15.

सन्दिग्धमात्रे स्नानं स्यात् V. II.,
P. I., 167, 9.

सन्धिं च विग्रहं चैव V. I., P. I.,
469, 18.

सन्धिन्यनिर्दशाऽवत्सा V. I., P. II.,
380, 4.

- सन्धौ सन्ध्यामुपासीत V. I., P. I.,
260, 13; 289, 7.
- सन्ध्याकर्मावसाने तु V. I., P. I.,
311, 10.
- सन्ध्याकर्मावसाने तु V. I., P. I.,
311, 10.
- संध्याकाले यथा राहुः V. I., P. I.,
437, 1.
- सन्ध्या-गर्जित-निर्घात- V. I., P. I.,
157, 18.
- सन्ध्यां नोपास्य भृश्यात् V. I., P. I.,
471, 18.
- सन्ध्यात्रयं तु कर्तव्यं V. I., P. I.,
289, 9; 298, 10.
- सन्ध्यां नोपासते विप्राः V. I., P. II.,
164, 19.
- सन्ध्यां पञ्चमहायज्ञान् V. I., P. II.,
211, 9.
- सन्ध्यां प्रतिमहं होमं V. I., P. II.,
444, 3.
- सन्ध्याोपासनहानौ तु V. I., P. I.,
168, 7.
- सन्ध्यामापदि नोपासते V. II., P. II.,
148, 14.
- सन्ध्यामुपासते ये तु V. I., P. I.,
300, 11.
- सन्ध्यामिष्टिं च होमं च V. I., P. I.,
302, 8.
- सन्ध्यामिष्टिं चरुं होमं V. I., P. II.,
210, 14.
- सन्ध्या येन न विज्ञाता V. I., P. I.,
301, 2.
- सन्ध्ययोरुभयोस्तद्वत् V. I., P. I.,
242, 19.
- सन्ध्यास्वाह्नि विशेषेण V. I., P. II.,
193, 10.
- सन्ध्याहीनोऽशुचिर्नित्यम् V. I., P. I.,
300, 20.
- सन्निकृष्टं द्विजं यस्तु V. I., P. II.,
348, 1.
- सन्निकृष्टमधीयानम् V. I., P. I.,
187, 1.
- सन्यसेदकृतौद्वाहौ V. I., P. II.,
149, 8.
- संन्यासस्तात् दहेत् सर्वांश्च V. I.,
P. II., 152, 5.
- सन्यस्यन्तं द्विजं वृद्धा V. I., P. II.,
196, 18.
- सन्यस्य उर्मतिः कश्चित् V. II., P. II.,
129, 12.
- सन्निरुद्धयेन्द्रियग्रामं V. I., P. II.,
154, 10.
- सम्पृक्ता स्यादद्याऽन्त्यैर्या V. II., P. I.,
345, 20.
- सम्पादितो विशेषस्तु V. I., P. II.,
459, 3.
- सम्पादयेद्यमाहारं V. II., P. I.,
302, 14.
- सम्पूज्य ब्राह्मणमुखे V. II., P. II.,
161, 9.
- सम्प्रोक्ष्य मृगमयं भाण्डं V. II., P. I.,
194, 15.
- सम्प्रोक्ष्य विप्रो गृह्णीयात् V. I., P. II.,
386, 13.
- सम्प्राप्तो यातनात्थानं V. II., P. I.,
57, 12.
- सम्प्रकाज्जायते शेषः V. I., P. II.,
261, 21.
- संपूर्णे वृक्षिणां दद्यात् V. II., P. I.,
269, 2.
- सम्बन्धिनस्तथा सर्वांश्च V. I., P. II.,
348, 12.
- सम्भावयति चान्येन V. I., P. I.,
331, 2.
- सम्भावयति चान्येन V. II., P. I.,
319, 12.

- सम्भाषणे ब्राह्मणाभि- V. II., P. I.,
109, 10.
- सम्भाव्य V. II., P. II., 142, 5.
- सम्भाजनेनाञ्जनेन V. II., P. I.,
194, 6.
- संयोगं च वियोगं च V. I., P. II.,
184, 9.
- संयोगं पतितैर्गत्वा V. II., P. II.,
223, 12.
- संयतवाक् V. I., P. II., 49, 11.
- संरक्षेत् सर्वतश्चैनं V. I., P. I.,
466, 12.
- संरक्षणार्थं जन्तूनां V. I., P. II.,
194, 13.
- संरक्षणार्थं जन्तूनां V. I., P. II.,
188, 6.
- संज्ञाप-स्पर्श-निःश्वासात् V. II., P. I.,
28, 15.
- संवीतांगो वीतमत्सरः V. II., P. I.,
249, 10.
- संवृत्त्याङ्गुष्ठमूलेन V. I., P. I.,
237, 13.
- संवत्सरं V. II., P. II., 151, 9.
- संवत्सरे V. II., P. II., 72, 16.
- संवत्सरकृतोऽध्यायः V. I., P. II.,
128, 15.
- संवत्सरकृतं पापं V. I., P. I.,
362, 2.
- संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
32, 14.
- संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
28, 4.
- संवत्सरेण पतति V. II., P. I.,
28, 7.
- संवत्सरोत्सन्ने V. II., P. II., 108, 8.
- संवत्सरं तु कुम्भीरः V. II., P. II.,
225, 4.
- संवत्सरातिष्ठने V. II., P. II.,
108, 19.
- संवत्सरं तु गव्येन V. I., P. II.,
372, 7.
- संवत्सरनिचयी V. I., P. II.,
142, 8.
- संवत्सरेऽन्नप्राशनम् V. I., P. II.,
27, 11.
- संवत्सरे पूर्णे त्रिपक्षे V. I., P. II.,
456, 18.
- संवत्सरे पूर्णे द्वादशाहे वा V. I., P. II.,
451, 6.
- संवत्सरं यवाहारः V. II., P. II.,
138, 17.
- संवत्सरार्धं कुर्वीत V. II., P. II.,
111, 12.
- संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
146, 9.
- संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II.,
233, 11.
- संवत्सरे व्यतीतिं तु V. I., P. II.,
235, 2.
- संवत्सरं व्रतं कुर्यात् V. II., P. II.,
124, 7.
- संवत्सरं शुद्धस्य V. II., P. I., 98, 17.
- संवत्सरोषिते शिष्ये V. I., P. I.,
146, 6.
- संवत्सरं सावयवं V. I., P. I.,
356, 14.
- संविशेच यथाकालम् V. I., P. I.,
472, 4.
- संविशन्तीषु संविशेत् V. II., P. I.,
292, 12.
- संवेशमानासु संविशन् V. II., P. I.,
249, 9.
- संशोध्य त्रिविधं मार्गं V. I., P. I.,
458, 3.
- संशये तु नभोक्तव्यं V. II., P. I.,
206, 12.
- सञ्चितेषु समस्तेषु V. II., P. II.,
277, 12.

- संस्कृते तु त्रिरात्रं स्यात् V. I., P. II.,
247, 15.
- संस्कृतान्नैर्हि विविधैः V. I., P. I.,
379, 2.
- संस्कृतासु स्त्रीषु V. I., P. II.,
241, 21.
- संसदि त्रीडया तुल्ये V. I., P. I.,
180, 9.
- संसर्गे चाब्दिके कुर्यात् V. II., P. I.,
29, 12.
- संसर्गदोषस्तेनाद्यैः V. I., P. II.,
185, 9.
- संसर्गात् दुष्यते तद्भि V. I., P. II.,
382, 5.
- संसर्गदोषः पापेषु V. II., P. II.,
90, 15.
- संसारमेव निःसारं V. I., P. II.,
149, 11.
- संसारान् प्रतिपद्यन्ते V. II., P. II.,
242, 7.
- संस्थितेष्वय देवेषु V. I., P. I.,
96, 3.
- संस्थिते पक्षिणीं रात्रिं V. I., P. II.,
247, 14.
- संस्पृशेच वतः शीर्षम् V. I., P. I.,
238, 10.
- संस्पृष्टे हृदये चास्य V. I., P. I.,
250, 11.
- संस्पृशे सूतिक्वायास्तु V. I., P. II.,
212, 9.
- संस्पृशेन सचैल V. II., P. I., 109, 11.
- संहताङ्गुलिना तोयं V. I., P. I.,
237, 6.
- संहताङ्गुलिपाणिस्तु V. I., P. I.,
332, 13.
- संहिताध्ययनमधीयानः V. II., P. I.,
421, 10.
- संहतान् योधयेदल्पान् V. I., P. I.,
458, 18.
- संहताभिस्त्रिभिः पूर्वम् V. I., P. I.,
237, 14.
- स ईक्षां चक्रे V. I., P. I., 103, 16.
- स ईक्षत लोकान् V. I., P. I., 97, 14.
- स ईमांल्लोकान् V. I., P. I., 97, 14.
- स एतम् V. I., P. I., 47, 7.
- स एतं चतुर्विंशति रात्रम् V. I., P. II.,
47, 14.
- स एव धर्मजः पुत्रः V. I., P. II.,
105, 13.
- स एवैतं V. II., P. II., 283, 4.
- स एवैनं तस्मात् V. II., P. II.,
284, 5.
- स एवापपत्तिर्ज्ञेयो V. I., P. II.,
357, 6.
- स एवास्मिन् V. II., P. II., 282, 11.
- स क्रीतकः सुतस्तस्य V. II., P. I.,
46, 18.
- सकर्मम् तु वर्षासु V. II., P. I.,
188, 1.
- स कर्मणाम् V. I., P. I., 172, 13.
- स कुर्यात् कृच्छ्रमभ्रान्तः V. II., P. II.,
129, 13.
- स कुर्यादर्थशौचं तु V. I., P. I.,
230, 10.
- स किन्त्विषात् समुत्थाय V. II., P. I.,
253, 8.
- सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. II.,
207, 16.
- सकल्पं सरहस्यं च V. I., P. I.,
148, 7; 333, 17.
- सकेशं वपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
123, 7.
- सकृच्चोद्धरणान्तस्य V. I., P. II.,
38, 13.
- सकृज्जप्त्वाऽस्य वामीयं V. II.,
P. II., 167, 2.
- सकदात्रं च नाभीयात् V. I., P. II.,
278, 13.

सकृत् V. II., P. II., 189, 2.

सक्तु-यावक-भैक्ष्याशी V. II., P. I.,
244, 7.

सकृत्पूजयते यस्तु V. I., P. I.,
376, 3.

सकृत् प्रदीयते कन्या V. I., P. II.,
89, 14.

स कृत्वा प्राकृतं कृच्छ्रं V. II., P. I.,
328, 11.

सकृद्गत्वा गुरोर्भार्याम् V. II., P. I.,
322, 11.

सकृद्भुक्त्वा तदजाज्ञात् V. II., P. I.,
379, 16.

सकृदंशो निपतति V. I., P. II.,
89, 17.

सकृदाह वदानीति V. I., P. II.,
89, 18.

स कन्याः केवलाः सूते V. II., P. II.,
230, 10.

स कुबेरः स वरुणः V. I., P. I.,
448, 1.

सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
265, 11.

सखिभार्या गुरोर्भार्या V. II., P. II.,
266, 2.

सखिभार्या समारुह्य V. II., P. I.,
328, 10.

सखिभार्या समारुह्य V. II., P. I.,
326, 16.

सखा मेत्यादिना वृण्डं V. I., P. II.,
160, 6.

सख्युः पुत्रस्य च स्त्रीषु V. II., P. I.,
310, 9; 311, 3; 325, 1.

सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
325, 1.

सखि-सयोनि-सगोत्रा- V. II., P. I.,
341, 12.

सगुडं मरिचावसं तु V. I., P. II.,
379, 18.

स गच्छेत् परमं स्थानं V. I., P. I.,
362, 8.

स गच्छत्यञ्जसा विप्रो V. I., P. II.,
50, 17.

स गच्छेन्नरकं घोरं V. II., P. I.,
421, 6.

सगोत्रां चैवमत्या V. I., P. II.,
72, 11.

स गोत्रां चैवमत्योपयच्छेत् V. II.,
P. I., 337, 18.

सगोत्रां च सवर्णां च V. II., P. II.,
271, 3.

सगोत्राभिगामी V. II., P. II.,
270, 1.

सगोत्रासु सुतस्त्रीषु V. II., P. I.,
310, 13.

स गदग्री दारयति V. II., P. II.,
248, 3.

स गर्दभं V. I., P. I., 50, 6.

स गुरुयः क्रियाः कृत्वा V. I., P. I.,
331, 5.

सगौरसर्षपैः क्षौमं V. II., P. I.,
180, 13.

स गृहे गूढ उत्पन्नः V. II., P. I.,
46, 10.

स गोहत्याकृतं पापं V. I., P. I.,
288, 1.

स गोहत्याकृतं पापं V. II., P. I.,
247, 2.

सघृतं यावकं पीत्वा V. II., P. I.,
64, 18.

सच्चिदानन्दरूपम् V. I., P. I.,
99, 3.

स चण्डालोऽपि पूतात्मा V. I., P. I.,
268, 2.

स चाण्डालस्वमाप्नोति V. I., P. I.,
413, 5.

स चेन्मनुष्यतां गच्छेत् V. II., P. II.,
246, 2.

- स चाऽर्वाक् तर्पणात् कार्यः V. I., P. I., 344, 1.
- सचैलो बहिरागुह्य V. II., P. II., 140, 14.
- सचैलं वाग्यतः स्नात्वा V. II., P. I., 207, 4.
- सचैलं स्नानमन्येषाम् V. I., P. II., 284, 4.
- सचैलः सक्षिराः स्नात्वा V. II., P. I., 109, 16.
- सचिवान् सप्त चाटौ वा V. I., P. I., 463, 8.
- सच्छास्त्रादिविनोदेन V. I., P. I., 439, 8.
- सजातीयगृहेष्वेव V. I., P. II., 40, 19.
- सजातीयेष्वयं प्रोक्तः V. II., P. I., 48, 4.
- सजातीयेषु वर्णेषु V. I., P. II., 221, 12.
- स जीवन्नेव शूद्रत्वम् V. II., P. I., 19, 2.
- स जीवन्नेव शूद्रत्वम् V. I., P. I., 54, 2; 150, 4.
- सत्कृत्यान्नं प्रदातव्यं V. I., P. I., 396, 15.
- सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I., 406, 13.
- सत्कृत्य भिक्षवे भिक्षां V. I., P. I., 407, 10.
- सत्कृतिश्चानसूया च V. I., P. I., 181, 7.
- सत्क्रिया-काल-पात्रादि- V. I., P. II., 364, 7.
- सत्क्रियां देश-कालौ च V. I., P. II., 364, 1.
- स तु चान्द्रायणं कुर्यात् V. II., P. I., 116, 11; 368, 6.
- स तु जातिविहीनेषु V. II., P. II., 229, 15.
- स तु जीवन् भवेच्छूद्रो V. I., P. II., 386, 7.
- सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I., 260, 5.
- सततं प्रातरुत्थाय V. I., P. I., 147, 7.
- सततमादित्येऽङ्घ्रि V. I., P. II., 314, 15.
- स तु न्यहेण शुद्धयेत् V. II., P. I., 113, 11.
- स तथा तद्गुणमायं V. II., P. II., 215, 10.
- स तद्वधकृतं द्वाभ्यां V. II., P. I., 248, 7.
- स तानुवाच धर्मात्मा V. II., P. II., 211, 13.
- स तप्तकृच्छ्रसहितं V. II., P. I., 25, 2.
- स तप्तकृच्छ्रसहितं चरेत् V. II., P. II., 43, 9.
- सति मूले V. II., P. II., 205, 8.
- सत्यं ज्ञानमनन्तं V. I., P. I., 99, 13.
- सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् V. I., P. II., 134, 1.
- सत्यात्मच्यवमानानां V. I., P. I., 132, 11.
- सत्यं त्वर्तेन V. I., P. I., 117, 11.
- सत्यं दानं तपः शौचम् V. I., P. I., 217, 15.
- सत्यानृते V. I., P. II., 170, 7.
- सत्यानृताभ्यामपि वा V. I., P. I., 340, 11.
- सत्यानृतं तु वाणिज्यं V. I., P. I., 341, 3.
- सत्येन तु विशुद्धयन्ति V. II., P. I., 236, 6.
- सत्येन तेनाज्ञमशेषमेतत् V. I., P. I., 434, 1.

- सत्येन तेन मे भुक्तं V. I., P. I., 434, 4.
 सत्येन द्योतते वह्निः V. II., P. I., 236, 1.
 सत्येन द्योतते राजा V. II., P. I., 235, 21.
 सत्यपूतां वदेद्वाचं V. I., P. II., 194, 6.
 सत्यप्रवृत्ताश्च नराः V. I., P. I., 132, 6.
 सत्य-बोध-सुखा-ऽनन्त- V. I., P. I., 95, 17.
 सत्यामन्यां सवर्णायां V. I., P. II., 115, 18.
 सत्यामेव तु तीव्रायां V. I., P. II., 161, 6.
 सत्यवचनं सन्तोषो V. I., P. II., 343, 15.
 सत्यं वदेत् V. II., P. II., 174, 7.
 सत्यव्रतो भरद्वाजो V. I., P. I., 108, 8.
 सत्यस्य इह विभंशः V. I., P. I., 132, 10.
 स तु यद्यन्यजातीयः V. I., P. II., 91, 4.
 सत्री च ब्राह्मणो नित्यं V. I., P. II., 258, 3.
 सचरीक्षा च सर्वेषां V. I., P. I., 135, 2.
 सञ्जि-व्रति-ब्रह्मचारि- V. I., P. II., 257, 15.
 स तीर्थफलप्राप्नोति V. I., P. I., 276, 11.
 सतिलं नाम-गोत्रेण V. I., P. II., 436, 9.
 स तुल्यं भूणहत्यायाः V. I., P. II., 100, 9.
 सत्त्वकानव्रणान् सौम्यान् V. I., P. II., 157, 9.
 सत्त्वं ज्ञानं तमोऽज्ञानं V. II., P. II., 215, 10.
 सत्त्वं रजस्तमश्चेति V. II., P. II., 215, 7.
 सत्त्वस्य लक्षणं धर्मः V. II., P. II., 217, 8.
 स तु सान्तपनं कृच्छ्रं V. II., P. I., 113, 8.
 स तस्मिन्नेव कर्तव्यो V. I., P. II., 68, 7.
 स तस्योत्पादयेत्तुष्टिं V. II., P. I., 271, 5.
 स तस्य दुष्कृतं दत्त्वा V. I., P. I., 115, 11.
 स तस्य व्रतं कुर्यात् V. II., P. II., 89, 10.
 स तस्यैव व्रतं कुर्यात् V. II., P. I., 27, 20.
 स तस्य सुकृतं दत्त्वा V. I., P. II., 190, 15.
 * * सत्सु विभिन्नु V. I., P. II., 440, 3.
 सदा कामिकुलं वज्र्यं V. I., P. II., 73, 11.
 स दग्धव्य उपेतश्चेत् V. I., P. II., 285, 17.
 सदा चात्यशनं नाद्यात् V. I., P. I., 422, 8.
 सदाचाराः कुलीनाश्च V. I., P. I., 178, 11.
 सदाचारस्य च तथा V. I., P. I., 153, 10.
 सदान-मान-सत्कारैः V. I., P. I., 466, 4.
 सशेषवीतिना भाव्यं V. I., P. II., 38, 9.
 सदाऽपहतसर्वस्वः V. II., P. II., 236, 17.
 सञ्जि-निन्दिताचारः V. I., P. II., 359, 8.

- सद्य एव विशुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 230, 9.
 सद्य एवाश्व- V. II., P. II., 68, 8.
 सद्यः शौचं तथैकाहं V. I., P. II.,
 207, 11; 216, 7.
 सद्येन पादौ सर्वाङ्गः V. II., P. II.,
 14, 9.
 सद्योजातां यथा नारीं V. I., P. II.
 185, 11.
 सद्योनिःसंशये पापे V. II., P. I.
 206, 10.
 सद्यः पतति मांसेन V. I., P. I.,
 485, 13.
 सद्यः प्रक्षालिको वा स्यात् V. I., P. II.,
 142, 13.
 सद्योवधूनां V. I., P. II., 82, 14.
 सद्यः शौचं भवेत्तत्र V. I., P. II.,
 245, 13.
 सद्यः शौचमहल्लयहः V. I., P. II.,
 243, 12.
 सद्यः शौचं सनाख्यातं V. I., P. II.,
 232, 2.
 सद्यःश्राद्धी V. I., P. II., 367, 9.
 सद्यस्त्वप्रौढकन्यायां V. I., P. II.,
 245, 20.
 सद्यः स्नानं प्रकुर्वीत V. II., P. II.,
 144, 4.
 स द्विजो वैद्यतामेति V. II., P. II.,
 241, 2.
 सदैवोदह्मुखः प्रातः V. I., P. I.,
 223, 13.
 सदैव वा पर्ववर्जं V. I., P. II.,
 104, 12.
 स देवांश्च पिदंश्चैव V. I., P. I.,
 431, 12.
 सदैवसोम्येदम् V. I., P. I., 100, 1.
 सदैव स्वपतः पुंसो V. I., P. I.,
 441, 9.
 सदृशं तु प्रकुर्याद्यं V. II., P. I.,
 46, 7.
 सदृशानेव तानाहः V. I., P. II.,
 119, 2.
 सदृशौ दिवसच्छिद्र- V. I., P. I.,
 193, 15.
 सदृशं प्रीतिसंयुक्तं V. II., P. I.,
 46, 6.
 सदा सम्भवतः कार्यम् V. I., P. II.,
 36, 4.
 सदस्यं सप्तदशं V. I., P. I., 172, 13.
 स धर्मो यं विगर्हन्ते V. I., P. I.,
 88, 10.
 स निर्व्यं हन्ति पापानि V. I., P. I.,
 256, 11.
 स नैव व्यभवत् V. I., P. I., 111, 8.
 सन्धिं समाधौ V. I., P. II.,
 167, 15.
 सन्निहत्यां गयायां च V. I., P. II.,
 304, 10.
 सन्निमीलितदृष्टौ मौनी V. I., P. I.,
 291, 15.
 सनाऽऽमत V. I., P. I., 126, 8.
 स पक्षः सकलः पुण्यः V. I., P. II.,
 321, 21.
 सपिण्डीकरणं कुर्युः V. I., P. II.,
 458, 2.
 सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 453, 6.
 सपिण्डीकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 452, 1.
 सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
 330, 8.
 सपिण्डीकरणान्तं च V. I., P. II.,
 330, 1.
 सपिण्डीकरणं तेषां V. I., P. II.,
 458, 13.
 सपिण्डीकरणं तस्य V. I., P. II.,
 452, 22.

सपिण्डीकरणं तस्यां V. I., P. II., 451, 17.	सप्तागारान् चरेद्भैक्ष्यं V. II., P. II., 126, 4.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 329, 9.	सप्तजन्मनि कुष्ठी स्यात् V. II., P. I., 6, 20.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 446, 8.	सप्तयूध्वंगता वृद्धाः V. II., P. I., 122, 6.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं V. I., P. II., 454, 7.	सप्तत्रिंशदनध्यायान् V. I., P. I., 155, 9.
सपिण्डीकरणादूर्ध्वं माता-पित्रोः V. I., P. II., 447, 3.	सप्तद्वीपवती भूमिः V. I., P. II., 53, 1.
सपिण्डीकरणादर्वाक् V. I., P. II., 454, 15.	सप्तद्वारावकीर्णां च V. I., P. II., 194, 10.
सपिण्डीकरणादर्वाक् V. I., P. II., 454, 5.	सप्त-पञ्च-त्रिरात्रैस्तु V. I., P. II., 221, 2.
सपिण्डीकरणश्राद्धम् V. I., P. II., 454, 20.	सप्तपौनर्नवाः कन्याः V. I., P. II., 57, 8.
सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II., 222, 11.	सप्त पूर्वान् सप्त परान् V. I., P. II., 348, 9.
सपिण्डता तु पुरुषे V. I., P. II., 60, 13; 222, 16.	सप्तभिः पावमानीभिः V. II., P. II., 122, 5.
सपिण्डानां तु सर्वेषाम् V. I., P. II., 242, 7.	सप्तमीं नवमीं चैव V. I., P. I., 281, 13.
सपिण्डनं त्रिपक्षे स्यात् V. I., P. II., 468, 14.	सप्तमे ब्रह्मवर्चसकामम् V. I., P. II., 32, 1.
सपिण्डा-ऽपत्यद्वारेषु V. II., P. I., 311, 7.	सप्तमे मासि V. I., P. II., 21, 9.
सपिण्डो वा समोत्रो वा V. II., P. I., 43, 6.	सप्तम्यां चैव कन्यार्थी V. I., P. II., 110, 14.
सपिण्डसन्ततिर्वाऽपि V. I., P. II., 462, 22.	सप्तम्यां तु ततो वासो V. I., P. I., 368, 6.
सपिण्डीकरणात् प्रेते V. I., P. II., 452, 10.	सप्तम्यां रविभुक्तायां V. II., P. II., 281, 8.
सप्तागारं चरेद्भैक्ष्यम् V. I., P. II., 162, 13.	सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I., 355, 18.
सप्तागाराण्यपूर्वाणि V. II., P. II., 59, 8.	सप्तम्यां रविवारे च V. I., P. I., 355, 11.
सप्तागाराण्यसंक्रल्पितानि V. II., P. II., 58, 5.	सप्तमीं वामकट्यां तु V. I., P. I., 367, 14.
	सप्तमे वर्षे राद्धिः V. II., P. II., 317, 17.

- सप्तमेऽङ्गि तृतीयेऽङ्गि V. I., P. II.,
448, 10.
- सप्तरात्रं V. II., P. II., 194, 3.
- सप्तरात्रं तथा कुर्यात् V. II., P. I.,
86, 10.
- सप्तार्षे V. I., P. II., 306, 11.
- सप्तर्षीनामगस्त्याष्टमानां V. I., P. II.,
71, 16.
- सप्तर्षिन् पृष्ठतः कृत्वा V. I., P. I.,
457, 1.
- सप्तविंशतगमा धर्म्याः V. I., P. I.,
339, 1.
- सप्तविंशतिका कार्या V. I., P. I.,
309, 12.
- सप्त-षट्-पञ्चभिः पुण्ड्रं V. I., P. I.,
267, 4.
- सप्ताहेन तु कृच्छ्रोऽयं V. II., P. I.,
31, 4.
- सप्तहस्तेन दंडेन V. II., P. II.,
36, 1.
- स पापिष्ठो विवाहानां V. I., P. II.,
85, 6.
- स पारयन्नेवशवस् V. II., P. I.,
47, 6.
- सपवित्रेण पाणिना V. I., P. I.,
295, 1.
- सपवित्रेण हस्तेन V. I., P. I.,
248, 13.
- सम्बांधिनः स्त्रियो गत्वा V. II., P. I.,
328, 7.
- सम्बन्धि-बान्धवादीनाम् V. I., P. II.,
329, 17.
- सम्बन्धासत्तिमालोच्य V. I., P. II.,
466, 19.
- स ब्रह्मपरमप्येति V. I., P. I., 310,
16.
- स भूत्वाधनिनां वंशे V. II., P. II.,
240, 4.
- स भूणहा सुरापश्च V. I., P. I.,
428, 8.
- सभार्यस्तु शुचिः स्नातो V. I., P. I.,
379, 6.
- स भवेत्सूकरो ग्राम्यः V. II., P. I.,
377, 6.
- सम्भाव्यवेदमूलत्वात् V. I., P. I.,
12, 4.
- सभा वा न प्रवेष्टव्या V. I., P. I.,
16, 5.
- सभास्तु चैव सर्वास्तु V. I., P. I.,
327, 9.
- समीक्ष्य धर्मविदुद्ध्या V. II., P. I.,
235, 6.
- समाजोत्सवसम्पन्नं V. I., P. I.,
464, 14.
- समाच्छिद्य तु तां कन्यां V. I., P. II.,
90, 19.
- स मूढो नरकं याति V. I., P. I.,
352, 11.
- समुत्कर्षेऽनृते V. II., P. II., 107. 9.
- समता चैव सर्वस्मिन् V. I., P. II.,
194, 2.
- समित्-पुष्प-कुशा-ऽऽज्या-ऽम्बु- V. I.,
P. I., 330, 2.
- समित् पुष्प-कुशादीनां V. I., P. I.,
337, 18.
- समत्वं ब्राह्मणैर्गच्छेत् V. II., P. II.,
83, 7.
- समत्त्वमागतस्यापि V. I., P. II.,
328, 1.
- समुत्सृजेदुक्तवताम् V. I., P. II.,
427, 2.
- समता सौम्यता V. I., P. II.,
343, 9.
- समृद्धिं तत्र जानीयात् V. II., P. II.,
2, 2.

- समुद्रगानदीतीरे V. I., P. II.,
304, 14.
- समुद्रदर्शनाद्वाऽपि V. II., P. I.,
45, 20.
- समुद्रयानातिद्धिमाप्ये V. I., P. II.,
314, 6.
- समुद्रयायी बन्दी च V. I., P. II.,
350, 18.
- समुद्रयायी वान्ताशी V. I., P. II.,
359, 3.
- समुद्रो वा एष V. I., P. I., 313, 2.
- समुद्रे समतां याति V. I., P. I.,
201, 8.
- समुद्रसंयानम् V. II., P. II., 135,
12.
- सम-द्विगुण-साहस्रम् V. II., P. II.,
65, 14.
- समानगोत्र-प्रवरां V. I., P. II.,
72, 16.
- समाऽन्ते सोमयज्ञानां V. I., P. I.,
168, 9.
- समानोदकभावस्तु V. I., P. II.,
222, 17.
- समानानि विजानीयात् V. II., P. II.,
78, 1.
- समानप्रवरां चैव V. I., P. II.,
63, 21.
- समानप्रवरां चैव V. II., P. I.,
337, 15.
- समानाय स्वाहेति V. I., P. I.,
418, 8.
- समा निरुद्धा चैव V. I., P. I.,
457, 5.
- समानवर्णानु V. I., P. II., 120, 1.
- समानाश्चैवसम्पाते V. I., P. II.,
24, 1.
- समाने सर्वहस्तेन V. I., P. I.,
418, 22.
- समाप्तिं प्रेततन्त्रस्य V. I., P. II.,
291, 4.
- समेऽपुमान् पुं-स्त्रियोर्वा V. I., P. II.,
101, 17.
- समाप्य चोदकं पिण्डान् V. I., P. II.,
291, 7.
- समाप्य वेदं द्युनिशम् V. I., P. I.,
157, 19.
- सम्मितानि दुष्टाचारो V. I., P. II.,
389, 22.
- सममन्त्राह्वणे दानं V. II., P. II.,
65, 10.
- सममन्त्राह्वणे दानं V. I., P. I.,
185, 17.
- सम्यक् पञ्चमहायज्ञैः V. I., P. I.,
413, 12.
- सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I.,
453, 7.
- सम्यक् पालयिता भागं V. I., P. I.,
452, 15.
- सम्यगाचम्य तोयेन V. I., P. I.,
240, 14.
- समयानां च भेत्तारः V. I., P. II.,
358, 15.
- समयं नातिक्रामेत् V. II., P. I.,
367, 15.
- समयश्चापि साधूनां V. I., P. I.,
137, 11.
- समर्थं धनमुद्धृत्य V. I., P. II.,
353, 21.
- समर्थं पण्यमाहृत्य V. II., P. I.,
386, 10.
- समरविजयं कौजे V. I., P. II.,
314, 6.
- समर्थस्तौषयित्वाऽर्थैः V. I., P. II.,
114, 14.
- समालिंगेत् स्त्रियं वाऽपि V. II., P. I.,
315, 16.

- समूलाः पितृदेवत्याः V. I., P. I., 255, 6.
- समावृत्ती V. I., P. II., 130, 10.
- समावृत्तेन सर्वे V. I., P. I., 335, 17.
- समे शुचौ V. I., P. I., 41, 6.
- समवस्कन्द्येच्चैनं V. I., P. I., 459, 10.
- समस्तानां च कार्येषु V. I., P. I., 463, 12.
- समस्तः भिव्यादितिभिः V. I., P. II., 399, 11.
- समं स्यादश्रुतत्वात् V. I., P. II., 362, 14.
- स महालयसंज्ञः स्यात् V. I., P. II., 319, 8.
- सनादृत्य तु तद्वैश्यं V. I., P. II., 42, 14.
- स याति नरकं घोरं V. II., P. I., 229, 2.
- स याति नरकं घोरं V. II., P. II., 268, 1.
- स याति नरकं घोरं V. I., P. I., 479, 16.
- स याति नरकान् घोरान् V. I., P. I., 444, 11.
- स याति नरकान् घोरान् V. I., P. II., 177, 15.
- स यदाऽशं समीपे स्यात् V. I., P. II., 413, 12.
- स यद्यनेन V. I., P. II., 107, 10.
- स राजभयमामोति V. II., P. II., 234, 4.
- स राजसो मनुष्येषु V. II., P. II., 214, 16.
- सरितोऽथ मनुष्यांश्च V. I., P. I., 356, 16.
- सरिद्वरासु V. I., P. II., 307, 3.
- सर्पस्य नकुलस्याथ V. II., P. II., 139, 9.
- सर्पहन्ता माषनात्रं दद्यात् V. II., P. I., 87, 2.
- सर्व-व्याग्रहतेषु V. II., P. I., 287, 5.
- सर्वे एते पुण्यलोकाः V. I., P. I., 56, 7.
- सर्वकृतुयाजिनाम् V. I., P. I., 421, 9.
- सर्वक्रानांस्तथा विद्यां V. I., P. II., 315, 9.
- सर्वे कर्माऽपसव्येन V. I., P. II., 437, 3.
- सर्वाकरेषु V. II., P. II., 100, 4.
- सर्वाकरेष्वधीकारो V. II., P. I., 66, 10.
- सर्वकालं तिलैः ज्ञानं V. I., P. I., 231, 10.
- सर्वकालमुपस्थानं V. I., P. I., 302, 1.
- सर्वाङ्ग-कुष्ठी तिमिरी V. II., P. II., 236, 13.
- सर्वाङ्गरोगी पापात्मा V. II., P. II., 240, 7.
- सर्वभ्रासप्रमाणम् V. II., P. I., 299, 21.
- सर्वे चास्ते पञ्चगव्यं पिबेयुः V. II., P. I., 442, 4.
- सर्वे चैव त्रिवर्ण्डिनः V. I., P. II., 173, 9.
- सर्वजलजनांसाद्याने च V. II., P. I., 389, 8.
- सर्वेण तु प्रयत्नेन V. I., P. I., 464, 7.
- सर्वाण्येतानि शुद्धानि V. II., P. I., 191, 4.

- सर्वाण्यस्वामिकान्याहुः V. I., P. II.,
 303, 11.
 सर्वाण्यहानि सन्तिष्ठेत् V. II., P. I.,
 301, 5.
 सर्वे तत्तस्य वेदानि V. II., P. II.,
 155, 8.
 सर्वतो धर्मषड्भागो V. I., P. I.,
 453, 14.
 सर्वे तन्निष्कलं याति V. I., P. I.,
 323, 10.
 सर्वतः प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
 202, 17.
 सर्वतः प्रतिगृह्णीयाद् V. II., P. I.,
 414, 6.
 सर्वत्र सर्वपापेषु V. II., P. I., 461,
 15.
 सर्वे तस्याऽऽहुता धर्माः V. I., P. I.,
 377, 12.
 सर्वथा वर्तते यज्ञः V. I., P. I.,
 313, 15.
 सर्वधर्मसमुद्देशो V. I., P. I., 167,
 19.
 सर्वान् कामान् बोधे V. I., P. II.,
 314, 17.
 सर्वान् कामान् पैत्र्ये V. I., P. II.,
 313, 20.
 सर्वान् कामान् वामोति V. I., P. II.,
 319, 2.
 सर्वान् कामान् वैश्वदेवे V. I., P. II.,
 314, 7.
 सर्वान् कामान् श्रवणे V. I., P. II.,
 314, 18.
 सर्वेन्द्रियाणां चापल्यं V. I., P. II.,
 424, 15.
 सर्वान्नानुमतिश्च V. II., P. I.,
 413, 1.
 सर्वान् पञ्चनखांस्तथा V. I., P. II.,
 388, 19.
 सर्वान् पितृगणान् सम्यक् V. I., P. I.,
 388, 1.
 सर्वोश्च प्राणिनः स्थूलान् V. II., P. I.,
 94, 2.
 सर्वान् लोकान् V. I., P. II., 151, 2.
 सर्वापेक्षा च V. I., P. I., 59, 1.
 सर्वे पृच्छामि तत्त्वेन V. II., P. I.,
 214, 16.
 सर्वे पुनाति धर्मात्मा V. II., P. II.,
 185, 9.
 सर्वे पुनस्तु मे पापं V. II., P. II.,
 193, 6.
 सर्वपापप्रशमनं V. II., P. II., 162,
 13.
 सर्वपापप्रसक्तोऽपि V. II., P. II.,
 162, 4.
 सर्वपापविनिर्मुक्तो V. I., P. I.,
 216, 4.
 सर्वपापेषु सर्वेषां V. II., P. II.,
 194, 14.
 सर्वपापापहा जमुर् V. II., P. I.,
 428, 18.
 सर्वपापहरो दिव्यो V. II., P. II.,
 191, 10.
 सर्वोपायैरसाध्या स्यात् V. I., P. II.,
 86, 11.
 सर्वं प्रकृतं दत्त्वा V. I., P. II., 421, 3.
 सर्वे पर्युषितं भोज्यं V. I., P. II.,
 383, 9.
 सर्वे भैक्षभुजस्तस्य V. I., P. II.,
 189, 6.
 सर्वाभक्ष्य- V. II., P. II., 212, 15.
 सर्वभक्ष्यापूप- V. I., P. I., 420, 13.
 सर्वभूतहितः शान्तः V. I., P. II.,
 181, 2.
 सर्वेभ्यो भूतेभ्यः V. I., P. I., 384, 7.
 सर्वाभावे स्त्रियः कुर्युः V. I., P. II.,
 463, 10.

- सर्वाभावे स्वयं पत्न्यः V. I., P. II., 458, 1.
- सर्वाभिश्च शिरः पश्चात् V. I., P. I., 238, 4.
- सर्वमाच्छिद्रमिच्छुक्त्वा V. I., P. II., 421, 5.
- सर्वमृगमयभाण्डभेदनम् V. II., P. I., 121, 19.
- सर्वमन्नमुपादाय V. I., P. II., 428, 10.
- सर्वमभ्युक्षयेद्देहम् V. II., P. I., 195, 3.
- सर्वमायतनं पुण्यं V. II., P. II., 201, 11.
- सर्वमर्थं त्रिपादं च V. II., P. I., 107, 13.
- सर्वमर्हति शुद्धात्मा V. I., P. I., 258, 18.
- सर्वैरनुमतिं कृत्वा V. I., P. II., 290, 18.
- सर्वलक्षणशुक्तापि V. I., P. I., 130, 1.
- सर्वं लब्धं V. I., P. II., 49, 9.
- सर्वं वा एतेन V. II., P. II., 53, 6.
- सर्वं वाऽपि चरेद् भ्रामं V. I., P. II., 42, 1.
- सर्वव्यञ्जनसंयुक्तं V. I., P. II., 192, 8.
- सर्ववर्णेषु तुल्यास्तु V. I., P. II., 118, 16.
- सर्ववर्णेषु दायाराः V. I., P. II., 220, 5.
- सर्वावश्यकावसानेषु V. I., P. I., 419, 11.
- सर्वाश्चैव प्रजा नित्यं V. I., P. I., 452, 18.
- सर्वेषां चैव नास्तिक्यं V. II., P. II., 238, 17.
- सर्वेषूत्तमवर्णानाम् V. I., P. II., 219, 15.
- सर्वेषां तत्समं तावत् V. I., P. I., 429, 8.
- सर्वेष्वेतेषु V. II., P. II., 5, 11.
- सर्वेषां तु विदित्वेषां V. I., P. I., 460, 8.
- सर्वेषां तु विदितेन V. I., P. I., 463, 13.
- सर्वेषां पशुजातीनां V. II., P. I., 339, 17.
- सर्वेषामप्यभावे तु V. I., P. II., 189, 12.
- सर्वेषामप्यसौचानां V. II., P. I., 192, 14.
- सर्वेषामेव दानानां V. I., P. I., 191, 3.
- सर्वेषामेव भूतानां V. II., P. I., 249, 1.
- सर्वेषामेव यागानाम् V. I., P. I., 432, 5.
- सर्वेषामेव वर्णानां V. I., P. II., 463, 13.
- सर्वेषां वा V. I., P. II., 95, 17.
- सर्वेषां वा गव्यम् V. I., P. II., 33, 2.
- सर्वेष्वेतेषु द्विजानां V. II., P. I., 370, 2.
- सर्वेषु वेदेषु V. I., P. II., 168, 1.
- सर्वेष्वेवापरपक्षस्य V. I., P. II., 317, 10.
- सर्वेषां वर्णानाम् V. II., P. II., 65, 8.
- सर्वेष्वेव व्रतेष्वेव V. II., P. II., 170, 18.
- सर्वेषां वा शूद्राम् V. I., P. II., 95, 17.
- सर्वेषां स्नेहपक्वानां V. II., P. II., 117, 6.
- सर्वं सुकृतमावृत्ते V. I., P. I., 402, 8.
- सर्वसङ्गनिवृत्तस्य V. I., P. II., 235, 5.

- सरःसु देवखातेषु V. I., P. I., 269, 7.
 सर्वाः समुद्रगाः पुण्याः V. II., P. II., 201, 7.
 सर्वांसामेव विद्यानां V. II., P. II., 119, 9.
 सरस्वती च सायान्हे V. I., P. I., 289, 12.
 सरस्वती तथा कृष्णा V. I., P. I., 290, 3.
 सरस्वती विष्णुरूपा V. I., P. I., 290, 5.
 सर्वस्वेनापि कर्तव्यं V. II., P. I., 6, 16.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II., 69, 9.
 सर्वस्वं वा वेदविदे V. II., P. II., 55, 1.
 सर्वसंस्थाऽधिकारः स्यात् V. I., P. I., 161, 10.
 सर्वपा-राज्ञाक्राभ्याम् V. I., P. II., 371, 2.
 सरीसृपादिभेदेन V. II., P. II., 243, 4.
 सर्वेषां निश्चितं यत् स्यात् V. II., P. I., 236, 16.
 स वा एष V. I., P. I., 106, 13.
 स विज्ञातस्तु कालेन V. II., P. I., 125, 2.
 स वणिक् स्वर्गमाप्नोति V. I., P. I., 479, 18.
 सविद्योतनान् सैव V. I., P. I., 289, 15.
 स वै देवलको नाम V. I., P. I., 188, 9.
 सवै मृडो न सम्भाष्यो V. I., P. I., 151, 7.
 सव्यं गौतम-शाण्डिल्यौ V. I., P. II., 432, 16.
 सव्यं चादाय पात्रे तु V. I., P. II., 187, 10.
 सव्यं जानुं ततोऽन्वाच्य V. I., P. I., 356, 19.
 सव्यं जान्वाच्य शनकैः V. I., P. II., 287, 12.
 सव्योत्तराभ्यां पाणिभ्यां V. I., P. II., 430, 16.
 सव्येन देवकार्याणि V. I., P. I., 351, 16.
 सव्येन वैश्वदेवार्थं V. I., P. II., 351, 8.
 सव्येन सव्यः स्पष्टव्यः V. I., P. I., 327, 20.
 सव्ये मृदं गृहीत्वाऽस्मिन् V. I., P. II., 37, 5.
 सव्यादितिकां गायत्रीं V. I., P. II., 421, 12.
 सव्यादिति-प्रणवकाः V. II., P. II., 155, 3.
 सव्यादितिं सप्रणवां V. I., P. I., 292, 1.
 स वायुमागच्छति V. I., P. II., 269, 4.
 स वायुमिवात्मानं V. I., P. I., 126, 9.
 सवर्णागमने रक्तः V. II., P. II., 270, 11.
 सवर्णाऽग्रे द्विजातीनां V. I., P. II., 94, 12.
 सवर्णानां तु सर्वेषां V. II., P. I., 419, 13.
 सवर्णान्याङ्गनाहुष्टौ V. I., P. I., 136, 2.
 सवर्णेभ्यो जलं देयं V. I., P. I., 358, 12.
 सवर्णेभ्यः सवर्णासु V. I., P. II., 118, 12.
 सवर्णामधिकवर्णा V. II., P. I., 161, 19.

- सवर्णमनुरूपं च V. I., P. II., 80, 13.
 सवर्णस्याशौचे V. II., P. I., 420, 9.
 सवर्णास्तु विधौ धर्म्ये V. I., P. II., 115, 19.
 सत्रतस्तु शुना दष्टः V. II., P. I., 64, 17.
 स वै वार्ध्नीणसः प्रोक्तः V. I., P. II., 372, 21.
 स वै वार्ध्नुषिकोनाम V. II., P. I., 386, 10.
 स वै वार्ध्नुषिकोनाम V. I., P. II., 353, 22.
 स वै शरीरी प्रथमः V. I., P. I., 106, 2.
 सवृषं गोघातं तेन V. I., P. I., 216, 11.
 सवृषणं शिभमुत्कृत्य V. II., P. I., 313, 15.
 स वैष्णवपदं याति V. I., P. I., 281, 8.
 सवास जलमाप्नुत्य V. I., P. II., 229, 11; 235, 18.
 सवास जलमाप्नुत्य V. II., P. II., 140, 8.
 स शिखीच्छुच्यते विद्वान् V. I., P. II., 169, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. I., P. II., 168, 10.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 229, 5.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 11, 8.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 244, 1.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. II., 121, 12.
 सशिखं वपनं कृत्वा V. II., P. I., 345, 7.
 सशिखं वपनं कुर्यात् V. II., P. I., 253, 2.
 स शूद्रवद् बहिः कार्यः V. I., P. I., 152, 11.
 स श्रीकलैरशुपहं V. II., P. I., 180, 12.
 स षडङ्गं ब्रह्मचर्यं V. II., P. I., 323, 12.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यः V. I., P. I., 13, 2.
 स साधुभिर्बहिष्कार्यो V. II., P. II., 105, 8.
 सस्यापहारी V. II., P. II., 259, 6.
 सस्यान्यन्यानि वा हत्वा V. II., P. II., 256, 1.
 स सान्वयः शूद्रसमः V. I., P. I., 151, 11.
 स स्त्रीषु २ सावमुपासीदत् V. I., P. II., 103, 7.
 सहस्रपरमां देवी V. I., P. I., 708, 7.
 सहोदजोऽपविद्धश्च V. II., P. I., 47, 13.
 सह द्विजैश्च भुक्तेन V. II., P. I., 66, 17.
 सह धर्मे चरेत्तेन V. I., P. II., 80, 14.
 सह पुत्रम् V. I., P. I., 173, 3.
 सह पुण्योदकेन महादेवम् V. I., P. I., 372, 20.
 सहोभौ चरतां धर्मम् V. I., P. II., 84, 18.
 सह यज्ञाः प्रजाः सृष्टा V. I., P. I., 159, 10.
 स होवाच V. I., P. I., 10, 10.
 स होवाच महिमान् एवैषाम् V. I., P. I., 206, 2.
 स होवाच याज्ञवल्क्यः V. I., P. II., 166, 17.
 सहस्रगुणितं दानं V. I., P. I., 192, 19.

- सहस्रगुणमाहूय V. I., P. I., 124, 13.
 सहस्राणि सहस्र इत्यनुवाकं V. I., P. I., 375, 8.
 सहस्रजप्ता सा देवी V. I., P. I., 310, 8.
 सहस्राणि सहस्रश्च इति V. I., P. I., 374, 13.
 सहस्रं तु जपेद्देव्याः V. II., P. I., 411, 6.
 सहस्रं तु पितृन् माता V. I., P. I., 332, 15.
 सहस्रपरमां V. II., P. II., 139, 1.
 सहस्रपरमां देवीं V. II., P. II., 156, 2.
 सहस्रं मानसः प्रोक्तः V. I., P. I., 305, 4.
 सहस्र-शत-क्रोदीनाम् V. I., P. I., 307, 15.
 सहस्रशीर्षाजापी च V. II., P. II., 167, 12.
 सा कन्या वृषली ज्ञेया V. II., P. I., 159, 4.
 साक्षाच्चतुर्गुणं चैव V. II., P. I., 426, 17.
 साक्षात्स्पर्शो तु यत्प्रोक्तं V. I., P. I., 279, 2.
 साक्षादेवैनं V. II., P. II., 284, 12.
 सामिकस्तु यदा कर्तो V. I., P. II., 452, 17.
 सा गोत्राद्भूयते नारी V. I., P. II., 63, 7.
 साङ्गोपाङ्गान्स्तथा वेदान् V. I., P. I., 402, 11.
 साङ्गुष्ठं ब्राह्मण्याः V. I., P. II., 98, 14.
 सा चाग्नेदिधिषुर्ज्ञेया V. II., P. I., 51, 6.
 सा चाग्नेदिधिषुर्ज्ञेया V. I., P. II., 357, 14.
 सा चेत् पुनः प्रदुष्येत V. II., P. I., 354, 6.
 सा तिथिस्तस्य कर्तव्या V. I., P. II., 332, 18.
 सात्त्विकानां फलं भुङ्क्ते V. I., P. I., 184, 11.
 सा तु सन्ध्या समाख्याता V. I., P. I., 288, 16.
 सादित्यां पश्चिमां सन्ध्याम् V. I., P. I., 297, 17.
 साधुजन- V. II., P. II., 238, 1.
 साधुं चाऽपतितं विप्रं V. I., P. II., 190, 14.
 साधूनां च यथावृत्तम् V. I., P. I., 143, 17.
 साधयन्ती नरास्तत्र V. I., P. II., 83, 5.
 सा ध्वाङ्क्षी जायतेऽपुत्री V. II., P. I., 34, 13.
 साध्वीनामेव नारीणाम् V. II., P. I., 58, 10.
 साऽर्जुनाप्याऽधिवेत्तव्या V. I., P. II., 114, 7.
 सान्तानिकं यक्ष्यमाणम् V. I., P. II., 8, 7.
 सान्तपनं द्वितीयेऽहि V. II., P. I., 336, 7.
 सान्तपनं प्रकुर्वीत V. II., P. I., 327, 9.
 सान्निध्यमस्मिंस्तोये च V. I., P. I., 275, 2; 284, 13.
 सान्निध्ये विषयाणां च V. I., P. II., 186, 3.
 साधयेद्विविधानर्थान् V. I., P. I., 338, 6.
 साधारणस्त्रियां नास्ति V. II., P. I., 324, 12.

- सापराधमथालोक्य V. I., P. I.,
454, 19.
- सा प्रशस्ता द्विजातीनां V. I., P. II.,
62, 21.
- साभिक्षा हिंसिता ज्ञेया V. I., P. II.,
190, 19.
- सा भर्तृपरमा नित्यं V. II., P. I.,
57, 16.
- साऽष्टताऽपि हि तेनैक्यं V. I., P. II.,
456, 18.
- सामानि V. II., P. II., 157, 5.
- साम्ना वानेन भवेन V. I., P. I.,
459, 13.
- सामान्यदक्षिणां लब्ध्वा V. II., P. II.,
220, 2.
- सामानि सरहस्यानि V. II., P. II.,
159, 16.
- साम्परायिककल्पेन V. I., P. I.,
458, 4.
- सामर्थ्ये सति दुर्बुद्धिर V. I., P. I.,
178, 9.
- सायं त्र्यहं तथा पादः V. II., P. II.,
173, 2.
- सायं द्वाविंशतिर्भासाः V. II., P. II.,
172, 4.
- सायं-प्रातर्द्विजातीनाम् V. I., P. I.,
423, 1.
- सायंप्रातर्दिनार्थं स्यात् V. II., P. II.,
173, 7.
- सायं-प्रातर्वैश्वदेवं V. I., P. II.,
254, 11.
- सायं-प्रातर्वैश्वदेवः V. I., P. I.,
380, 11.
- सायं-प्रातश्च जुह्यात् V. I., P. II.,
89, 10.
- सायं-प्रातश्चतुरश्वतुरः V. II., P. I.,
304, 9.
- सायं-प्रातस्त्वन्नम् V. I., P. II.,
43, 15.
- सायं-प्रातस्त्वन्नम् V. I., P. I., 423, 5.
- सायं-प्रातस्तथैवोक्तं V. II., P. II.,
173, 12.
- सायं-प्रातः सदा सन्ध्यां V. I., P. II.,
165, 1.
- सायमग्निश्च भेद्युक्त्वा V. I., P. I.,
295, 6.
- सायं मन्त्रवशाच्चम्य V. I., P. I.,
296, 12.
- सायं सङ्गोपनार्थं तु V. II., P. I.,
256, 3.
- सायंसन्ध्यामुपस्थाय V. II., P. II.,
160, 8.
- सार्धं चान्वायणं मासे V. II., P. I.,
424, 4.
- सार्धपं गन्धतैलं च V. I., P. I.,
283, 8.
- सारसैकशफान् हंसां V. II., P. I.,
407, 4.
- सारसं चाष-भासौ च V. II., P. I.,
79, 13.
- सारसं रज्जुबालं च V. I., P. II.,
387, 6.
- सा ऽरुन्धतीसमाचारा V. II., P. I.,
54, 17.
- सार्धवर्णिकमन्त्रायं V. I., P. II.,
427, 1.
- सालकटं V. II., P. II., 188, 6.
- सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. II.,
170, 7.
- सावित्री च जपेन्नित्यं V. II., P. I.,
244, 12.
- सावित्री पतिता यस्य V. II., P. II.,
121, 11.

- सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. I.,
53, 9.
- सावित्रीपतिता ब्राह्म्याः V. I., P. II.,
31, 15; 165, 5.
- सावित्रीं प्रणवं V. I., P. I., 39, 12.
- सावित्रीमात्रसौरस्तु V. II., P. I.,
217, 13.
- सावित्रीमनुचौ दृष्टे V. II., P. II.,
104, 5.
- सावित्र्या धूपम् V. I., P. I., 374, 5.
- सावित्र्या निवृत्तं कुर्यात् V. I., P. II.,
36, 21.
- सावित्र्या दशकृत्वोऽङ्गिः V. I., P. II.,
38, 16.
- सावित्र्याभिमन्त्रितम् V. I., P. I.,
296, 6.
- सावित्र्यष्टसहस्रं V. II., P. II.,
83, 1.
- सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. I., P. II.,
148, 15.
- सावित्र्यष्टसहस्रं तु V. II., P. II.,
11, 9.
- सावित्रीं व्याहृतीश्चैव V. II., P. II.,
191, 1.
- सावित्रीं व्याहरेद्वापि V. II., P. I.,
118, 14.
- सावित्रश्च जयन्तश्च V. I., P. I.,
358, 1.
- सांवत्सरिकमासैश्च V. I., P. I.,
465, 3.
- साधवः क्षीणदोषाः स्युः V. I., P. I.,
144, 2.
- सा इयेनी जायते राजन् V. II., P. II.,
228, 7.
- सा सचैलाऽवगाह्याऽऽपः V. II.,
P. I., 169, 19.
- सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. II., P. I.,
357, 12.
- सा सद्यः सन्निरोद्धव्या V. I., P. II.,
115, 5.
- सा सन्ध्या वृषली ज्ञेया V. I., P. I.,
294, 8.
- सा सप्तजन्मकं यावत् V. II., P. I.,
35, 21.
- सा स्वर्गमात्मघातेन V. II., P. I.,
56, 5.
- सिद्धाः कृताश्च ये भक्षाः V. I., P. II.,
377, 8.
- सिद्धक्षेत्रेषु तीर्थेषु V. I., P. I.,
307, 14.
- सिद्धान्तेन न कुर्वीत V. I., P. II.,
333, 20.
- सिद्धान्नं भुक्त्वा V. II., P. I.,
393, 9.
- सिद्धं भुक्त्वा पराकः V. II., P. I.,
117, 2.
- सिद्धिमेकस्य सम्पद्यन् V. I., P. II.,
179, 19.
- सिद्धमन्नं तथा सर्पिः V. II., P. I.,
145, 3.
- सिद्धमन्नं भक्तजनैः V. I., P. II.,
188, 18.
- सिद्धान्नविक्रये विप्रः V. II., P. I.,
118, 9.
- सिद्धस्य हविष्यस्य V. I., P. I.,
390, 18.
- सिद्धयसिद्धयोः समो भूत्वा V. I.,
P. I., 61, 8.
- सिद्धहविषाम् V. II., P. I., 142, 16.
- सिन्धोस्तीरे V. I., P. II., 307, 1.
- सिन्धु-सौराष्ट्र-सौवीरान् V. II.,
P. II., 147, 5.
- सितानि सुगन्धीनि V. I., P. II.,
394, 7.
- सिंहे मे मनुयुरित्येतत् V. II., P. II.,
159, 13.

- सिंह-व्याघ्रक्ष-शरभाः V. I., P. II.,
 388, 13.
 सिंह-व्याघ्र-वृकाणां च V. II., P. I.,
 92, 5.
 सिंहा व्याघ्रा वराहाश्च V. II., P. II.,
 218, 2.
 सिंहस्थौ गुरु-भौमौ चेत् V. I., P. II.,
 309, 6.
 सीदते द्विजमुख्याय V. I., P. I.,
 178, 8.
 सीदंश्चेत् प्रतिगृह्णीयात् V. I., P. I.,
 197, 12.
 सीमन्तोन्नयनं कर्म V. I., P. II.,
 22, 1.
 सीमन्तोन्नयने चैव V. I., P. II.,
 461, 9.
 सु खानि धार्मिकोऽशुष्टः V. II., P. II.,
 211, 7.
 सुखेन शुङ्क्ते विप्रो हि V. I., P. I.,
 417, 5.
 सुखं ममैतत्परिणामसम्भवं V. I.,
 P. I., 433, 15.
 सुगन्धिनिस्तथा द्रव्यैः V. I., P. II.,
 244, 7.
 सुगन्धिमत्स्यमांसं च V. I., P. II.,
 369, 15.
 सुगन्धायाश्च V. II., P. II., 306, 2.
 सुगुर्वच्यपहन्त्येनो V. II., P. II.,
 165, 11.
 सुदंशेषु च शुङ्गीयात् V. I., P. II.,
 7, 4.
 सुतविन्यस्तपस्वीकः V. I., P. II.,
 137, 15.
 सुवूरात् परिहर्तव्यैः V. I., P. II.,
 225, 15.
 सुवूरात् परिहर्तव्यैः V. II., P. I.,
 21, 1.
 सुपर्ण विप्राः V. I., P. I., 209, 3.
 सुपुगं च सुपत्रं च V. I., P. I.,
 434, 12.
 सुप्तो मत्तो प्रमत्तो वा V. I., P. II.,
 85, 5.
 सुप्तवत् वर्तते नित्यं V. I., P. II.,
 186, 9.
 सुत्वा क्षुत्वा च भुक्त्वा च V. II.,
 P. II., 104, 12.
 सुत्वा क्षुत्वा च भुक्त्वा च V. I., P. I.,
 299, 11.
 सुपरीक्षितमन्त्राद्यम् V. I., P. I.,
 471, 7.
 सुप्रक्षालितचरणतलो V. I., P. I.,
 440, 13.
 सुमन्तु कश्यपो बभूवुः V. I., P. I.,
 108, 7.
 सुमन्तु-जैमिनिकृताः V. I., P. I.,
 109, 7.
 सुमन्त्रिणः प्रकुर्वीत V. I., P. I.,
 163, 3.
 सुरापो V. II., P. II., 253, 9.
 सुरापो V. II., P. II., 252, 16.
 सुरापः V. II., P. II., 165, 1.
 सुरां पीत्वाप्सु निर्मज्ज्य V. II., P. II.,
 166, 2.
 सुरापाने कामकृते V. II., P. II.,
 81, 6.
 सुरापानिन तच्चुल्यम् V. I., P. I.,
 426, 12.
 सुरापानेन तच्चुल्यम् V. I., P. I.,
 426, 9.
 सुरापानापुत्त्यर्थं V. II., P. II.,
 82, 7.
 सुरापाने ब्राह्मणः V. II., P. II.,
 82, 10.
 सुरां पिबति स व्यक्तम् V. I., P. I.,
 325, 4.
 सुरां पिबेति वक्तव्यम् V. I., P. I.,
 325, 4.

- सुराप्य आत्मत्यागिन्यो V. II., P. I.,
 20, 18.
 सुरापः प्राप्यते शोनिं V. II., P. II.,
 250, 10.
 सुरापी व्याधिता धूर्ता V. I., P. II.,
 113, 1.
 सुराभाण्डोदकं पीत्वा V. II., P. I.,
 393, 3.
 सुवर्णकृष्णलं ह्येकम् V. II., P. II.,
 87, 18.
 सुराभाण्डस्थिता आपो V. II., P. I.,
 442, 20.
 सुरा-मूत्र-पुरीषैस्तु V. II., P. I.,
 172, 2.
 सुरा-लघुनसंस्पृष्टं V. I., P. II.,
 382, 4.
 सुराया विक्रयं कृत्वा V. II., P. II.,
 117, 10.
 सुरायाः सकृत् पाने V. II., P. II.,
 81, 1.
 सुवर्णाकारनिष्पन्नं V. I., P. II.,
 227, 11.
 सुवर्ण-मणि-मुक्तानि V. II., P. II.,
 261, 16.
 सुवर्णेयाजक्रानां च V. I., P. I.,
 191, 9.
 सुवर्ण-रजत-ताम्र V. II., P. I.,
 175, 16.
 सुवर्णं रजतं ताम्रं V. II., P. I.,
 175, 8.
 सुवर्ण-रजताभ्यां वा V. II., P. I.,
 143, 16.
 सुवर्णं रजतं चैव V. I., P. I.,
 160, 10.
 सुवर्णस्तेयी V. II., P. II.,
 89, 10.
 सुवर्णस्तेयी V. II., P. II., 263, 5.
 सुवर्णस्तेयकृद्भिरो V. II., P. II.,
 263, 10.
 सुवर्णस्तेयं ब्राह्म्यत्वं V. II., P. II.,
 सुवर्णस्यापहरणे V. II., P. II.,
 88, 3.
 सुसुद्धैर्यजमानैश्च V. I., P. I.,
 167, 11.
 सुसूक्ष्मं सूक्ष्मदन्तस्य V. I., P. I.,
 251, 14.
 सुसम्पन्नमित्यनुज्ञा V. I., P. II.,
 459, 12.
 सुसम्पन्नमिति दक्षिप्रश्च V. I., P. II.,
 459, 11.
 सूतको सूतको चैव V. I., P. II.,
 211, 13.
 सूक्त-स्तोत्रजपं मुक्त्वा V. I., P. II.,
 422, 12.
 सूकरः कृमिको महुः V. II., P. II.,
 265, 15.
 सूकरो जातमात्रस्तु V. II., P. II.,
 267, 5.
 सूकरः पंचवर्षाणि V. II., P. II.,
 266, 4.
 सूकरोष्ट्र-खरात् इत्वा V. II., P. I.,
 94, 1.
 सूक्ष्मेनेहाऽभ्युपायेन V. I., P. I.,
 462, 6.
 सूक्ष्मो धर्मो महाराज V. I., P. I.,
 92, 2.
 सूचकाः प्रेष्यकाश्चैव V. I., P. II.,
 358, 14.
 सूचकश्च हि V. II., P. II., 3, 10.
 सूचनात् सूत्रमित्याहुः V. I., P. II.,
 168, 12.
 सूच्या व्रजेण चैवैतान् V. I., P. I.,
 458, 19.
 सूतको कर्मणां त्यागः V. I., P. I.,
 302, 6.
 सूतकी तु मुखं दृष्ट्वा V. I., P. II.,
 260, 15.

- सूतके तु समुपज्ञे V. I., P. II.,
 211, 16.
 सूतके तु सविण्डानां V. I., P. II.,
 212, 11.
 सूतकेनैव शुद्धिः स्यात् V. I., P. II.,
 230, 18.
 सूतके सूतकं चेत्स्यात् V. I., P. II.,
 264, 8.
 सूतके सूतके चैव V. I., P. II.,
 210, 16.
 सूतके सूतके चैव V. I., P. I.,
 302, 11.
 सूतकं मातुरेव स्यात् V. I., P. II.,
 212, 15; 259, 16.
 सूतिकायां सूतायां तु V. II., P. I.,
 170, 4.
 सूतिकावासनिलयाः V. I., P. II.,
 214, 13.
 सूतकं सकलं मातुः V. I., P. II.,
 231, 13.
 सूतिकं सूतिकां नारीं V. II., P. I.,
 109, 14.
 सूतके सूतिकावर्जं V. I., P. II.,
 212, 8.
 सूतके सावित्र्या V. I., P. II., 210,
 19.
 सूत्रमन्तर्गतं येषां V. I., P. II.,
 168, 19.
 सूत्रं सलोमकं चेत्स्यात् V. I., P. II.,
 38, 15.
 सूत्रकारेण यत् कर्म V. I., P. II.,
 255, 17.
 सूमीं ज्वलन्तीं वाऽऽश्लिष्य V. II., P. I.,
 314, 12.
 सूमीं ज्वलन्तीं वाऽऽश्लिष्य V. II.,
 P. I., 315, 4.
 सूमीं ज्वलन्तीं वाऽऽश्लिष्येत् V. II.,
 P. I., 315, 19.
 सूर्ये कन्यागते आहं V. I., P. II.,
 323, 21.
 सूर्यग्रहणतुल्या तु V. I., P. I.,
 280, 15.
 सूर्यग्रहे तु नाभीयात् V. I., P. I.,
 436, 6.
 सूर्यादिव-भूतेभ्यो V. I., P. II.,
 192, 9.
 सूर्याप्रकाशे V. II., P. II., 237, 9.
 सूर्यादये तु यः शोते V. II., P. II.,
 147, 9.
 सूर्यो नो दिवः सूक्तं V. II., P. II.,
 281, 1.
 सूर्याभ्युदितो V. II., P. II., 148, 2.
 सूर्याय V. II., P. II., 188, 1.
 सूर्यश्च V. I., P. I., 155, 7.
 सूर्यस्य विनिर्मस्कारम् V. II., P. II.,
 49, 2.
 सृगालयोनिं प्राप्नोति V. II., P. I.,
 36, 6.
 सृगाल-वृक-गो-विप्रैः V. II., P. I.,
 67, 5.
 सेनापति-बलाध्यक्षौ V. I., P. I.,
 458, 14.
 सेवया हि धनं लब्ध्वा V. I., P. I.,
 482, 2.
 सेवा श्रवृत्तिराख्याता V. I., P. I.,
 341, 4.
 सेह निदामवाप्नोति V. II., P. I.,
 36, 4.
 सैव तत्र-प्रधास्ता स्यात् V. I., P. I.,
 227, 13.
 सैषा चित्रा V. I., P. I., 107, 2.
 सोऽकामयत् V. I., P. I., 108, 14.
 सोऽग्निर्भवति वायुश्च V. I., P. I.,
 448, 5.
 सोऽग्निवारिमहायात्रां V. I., P. II.,
 229, 7.

- सोऽचिराद् भ्रश्यते राज्यात् V. I., P. I., 468, 2.
 सोऽजितात्माऽजितामात्यः V. I., P. I., 474, 8.
 सोऽतिकृच्छ्रेण शुद्धयेत् V. II., P. I., 24, 5.
 सोऽतिथिः सर्वभूतानां V. I., P. I., 398, 9.
 सोऽनपत्यत्वमामोति V. II., P. II., 238, 15.
 सोपानक्वथ यो भुङ्क्ते V. I., P. I., 430, 10.
 सोपानक्वो जलस्थो वा V. I., P. I., 247, 7.
 सोऽपि मृत्पुमवामोति V. II., P. II., 225, 6.
 सोऽपि याति पिशाचत्वं V. II., P. II., 222, 15.
 सोऽपि विप्रो मृतो जन्तुः V. II., P. II., 225, 2.
 सोमपानफलं तस्य V. I., P. I., 248, 17.
 सोमपानसमं भैक्षं V. I., P. II., 189, 8.
 सोमाय V. II., P. II., 188, 1.
 सोमलोकमवामोति V. II., P. II., 9, 3.
 सोम-सूर्याशुपातेन V. II., P. I., 155, 4.
 सोऽरण्यं परेत्य V. I., P. I., 174, 9.
 सोष्णीषो बद्धपर्यङ्कः V. I., P. I., 246, 3.
 सोषैरुदक-गोमूत्रैः V. II., P. I., 180, 11.
 सोऽहं नारायणो देवः V. I., P. II., 187, 15.
 सोऽहमस्मीदृशपासीत V. I., P. I., 290, 17.
 सौत्रामण्यामपि सुरा-V. I., P. I., 135, 4.
 सौनिक-क्रव्याद-निषाद V. II., P. I., 384, 2.
 सौनिको वर्णिकश्चैव V. II., P. I., 387, 4.
 सौनिकान्नं सूतिकांनं V. II., P. I., 385, 5.
 सौनिकान्नं सूतिकांनं V. II., P. I., 385, 11.
 सौभाग्यं चान्द्रे V. I., P. II., 314, 16.
 सौभाग्यं फाल्गुनीष्टु V. I., P. II., 314, 1.
 सौम्यास्तु विधिपूर्वेण V. I., P. I., 163, 10.
 सौवर्णेन च पात्रेण V. I., P. I., 354, 4.
 सौवर्णे राजते चैव V. I., P. I., 249, 13.
 सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. I., 466, 3.
 सौवर्णे राजते ताम्रे V. I., P. II., 191, 19.
 सौवर्ण-राजतौदुम्बर- V. I., P. II., 405, 12.
 सौवर्ण-राजताभ्यां च V. I., P. II., 419, 3.
 सौवर्णी राजती वापि V. II., P. II., 186, 7.
 सौवीर-पयो-वधि- V. II., P. I., 122, 3.
 स्कान्धं च भक्तिमार्गस्य V. I., P. I., 365, 17.
 स्कान्दितं व्रतिना रेतो V. II., P. II., 129, 6.
 स्कान्दितं व्रतिना रेतो V. II., P. I., 17, 15.
 स्कान्धयोः स्पर्शनादेव V. I., P. I., 250, 9.

- स्कन्धावारे खले सार्ये V. I., P. II.,
184, 3.
- स्कन्ने जुहोति V. I., P. I., 60, 15.
- स्तोकानामुद्धृतानां च V. II., P. I.,
154, 19.
- स्तनान्तरे भुवोर्मध्ये V. II., P. II.,
48, 5.
- स्तनावूर्ध्वमधो नामेः V. I., P. II.,
38, 1.
- स्तेनः प्रकीर्णकेशो V. II., P. II.,
89, 1.
- स्तेयम् V. II., P. II., 100, 8.
- स्तेये ब्रह्मस्वभूतस्य V. II., P. II.,
88, 15.
- स्तीर्णेषु दर्भेष्वसीति V. I., P. II.,
159, 6.
- स्तरणासनपिण्डेषु V. I., P. I.,
225, 16.
- स्तीर्त्वा तु गार्हपत्यस्य V. I., P. II.,
159, 4.
- स्तीर्त्वा पितृणां त्रीण्येव V. I., P. II.,
409, 17.
- स्त्रीक्षीरं तु द्विजः पीत्वा V. II., P. I.,
405, 6.
- स्त्रीगर्भिणी गोगर्भिणी- V. II., P. I.,
251, 18.
- स्त्रीणां क्रीडार्यसम्भोगे V. II.,
P. II., 145, 10.
- स्त्रीणां च प्रेक्षणालम्भम् V. I., P. II.,
46, 4.
- स्त्रीणां तु पतितो गर्भः V. I., P. II.,
238, 1.
- स्त्रीणां नास्ति परित्यागो V. II., P. I.,
352, 11.
- स्त्रीणाम् V. II., P. I., 396, 11.
- स्त्रीणां मुखं रतिसंसर्गं
191, 11.
- स्त्रीणामयात्मनः स्पर्शो V. I., P. I.,
239, 5.
- स्त्रीणामसंस्कृतानां तु V. I., P. II.,
246, 3.
- स्त्रीणां सुखोद्यमकूरं V. I., P. II.,
25, 12.
- स्त्रीधृता रायने नीली V. II., P. II.,
146, 2.
- स्त्री-पान-मृगया-ऽक्षाणां V. I., P. I.,
180, 7.
- स्त्रीप्रसूत्याधिवेत्तव्या V. I., P. I.,
118, 2.
- स्त्री-बाल-मशक- V. II., P. I.,
190, 4.
- स्त्रीभिर्जितेषु यदत्तं V. I., P. I.,
189, 2.
- स्त्रीभिर्भर्तृवचः कार्यम् V. I., P. I.,
129, 10.
- स्त्रिदशस्तोत्रिको वारि V. II., P. II.,
254, 14.
- स्त्री-शूद्र-पतितांश्चैव V. I., P. II.,
170, 4.
- स्त्री-शूद्रयोरर्धमानं V. I., P. I.,
230, 1.
- स्त्री-शूद्र-विद-क्षत्रवधो V. II., P. I.,
101, 9.
- स्त्री-शूद्र-विद-क्षत्रवधो V. II., P. II.,
17, 4.
- स्त्रीष्वनन्तरजातासु V. I., P. II.,
119, 1.
- स्त्रीसम्बन्धो दशैतानि V. I., P. II.,
72, 21.
- स्त्रिया जीवनम् V. II., P. II.,
100, 6.
- स्त्रियोच्छिष्टस्थिता आपो V. II.,
P. I., 445, 4.
- स्त्रियोऽतिरूपाः प्रतिपदि V. I., P. II.,
316, 18.
- स्त्री यद्यकृतसीमन्ता V. I., P. II.,
22, 5.

- स्त्रियो नवम्यां प्राप्नोति V. I., P. II., 318, 12.
- स्त्रियश्चाऽपुरुषा मार्गं V. I., P. I., 474, 17.
- स्त्रियश्च रतिसंसर्गे V. II., P. I., 191, 13.
- स्त्रियोऽप्येतेन कल्पेन V. II., P. II., 255, 2.
- स्त्रियाः शुक्लेऽधिके स्त्री स्यात् V. I., P. II., 101, 12.
- स्त्री-शूद्रौ नाभिभाषेत V. II., P. I., 301, 1.
- स्त्रियः सर्वतः V. II., P. I., 189, 15.
- सुकपाणिक्रमविज्ञातम् V. I., P. I., 380, 10.
- स्रोतःसु विधिवत् स्नात्वा V. I., P. I., 280, 18.
- स्रोतसां भेदकश्चैव V. I., P. II., 351, 8.
- स्थण्डिले पद्मकं कृत्वा V. I., P. I., 366, 4.
- स्थाणु-पाषण्ड-गणिकाः V. II., P. I., 380, 8.
- स्थिते तिष्ठेद्भुजैश्च याते V. I., P. I., 152, 3.
- स्थित्यर्थाधिकं गृह्णन् V. I., P. I., 199, 3.
- स्थितिरविच्छिन्न-V. I., P. II., 343, 5.
- स्थितिर्हि सत्ये धर्मस्य V. I., P. I., 129, 4.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 136, 2.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां V. II., P. II., 60, 2.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेत् V. II., P. II., 170, 5.
- स्थाना-ऽऽसनाभ्यां विहरेद् V. II., P. I., 301, 6.
- स्थाना-ऽऽसन-विहारैर्वा V. I., P. II., 143, 13.
- स्थाना-ऽऽसनशीलः V. I., P. II., 49, 11.
- स्थानं समुद्रयं गुप्तिं V. I., P. I., 463, 10.
- स्थानि ग्रुहे च कुशलान् V. I., P. I., 458, 17.
- स्थान-वृद्धि-क्षय-ज्ञान-V. I., P. I., 474, 3.
- स्थापितं मां ततस्तस्मिन् V. I., P. I., 366, 7.
- स्थापयेत् तत्र तद्वंश्यं V. I., P. I., 460, 9.
- स्थापयित्वा तु दर्भेषु V. II., P. I., 437, 1.
- स्थालीपाकविधानेन V. II., P. II., 125, 19.
- स्थूलं विषमदन्तस्य V. I., P. I., 251, 14.
- स्थूल-सूक्ष्मशरीराभ्यां V. I., P. II., 183, 11.
- स्थले स्थित्वा जले यस्तु V. I., P. I., 353, 3.
- स्थावराः कृमि-कीटाश्च V. II., P. I., 217, 15.
- स्थावरं जङ्गमं बीजं V. I., P. II., 183, 14.
- स्थावरं जङ्गमं वाऽपि V. II., P. I., 365, 16.
- स्थावर-सरीसृपादीनां V. II., P. II., 124, 2.
- स्नातको जप्यनिरतः V. I., P. II., 341, 20.
- स्नातकव्रतलोपे च V. II., P. II., 141, 10.
- स्नातोऽधिकारी भवति V. I., P. II., 396, 7.

- स्नातानपयवेयुस्तान् V. I., P. II., 292, 2.
- स्नातश्चार्द्रवासः V. I., P. I., 276, 1.
- स्नातस्य वक्षितमेन V. I., P. I., 286, 11.
- स्नातः सगन्धधृक्प्रीतो V. I., P. II., 108, 3.
- स्नापयित्वाऽनडुहो V. I., P. II., 6, 14.
- स्नायुं V. II., P. II., 71, 12.
- स्नायानदीषु शुद्धास्तु V. I., P. I., 258, 10.
- स्नुषागामी V. II., P. II., 258, 3.
- स्नुषा-श्वश्रुश्च पित्रोश्च V. I., P. II., 467, 6.
- स्नास्यतो वरुणः शक्ति V. I., P. I., 427, 8.
- स्नास्यंस्तु गुरुणाऽऽज्ञप्तः V. I., P. II., 52, 11.
- स्नेहावर्यप्रसंगाद्वा V. II., P. I., 114, 10.
- स्नेहपक्वं च तक्रं च V. II., P. I., 416, 6.
- स्नेहपैशुन्य-मात्सर्यं V. I., P. II., 180, 11.
- स्नेहापहारी V. II., P. II., 258, 14.
- स्नेहापहारी V. II., P. II., 263, 5.
- स्नात्वा गृहं विशेषद्विप्रो V. I., P. II., 275, 8.
- स्नात्वा चाऽऽचम्य विधिवत् V. I., P. II., 179, 4.
- स्नात्वाऽऽचान्तो वारिमध्ये V. I., P. I., 260, 16.
- स्नात्वाऽऽचामेत्तदा विप्रः V. I., P. I., 249, 2.
- स्नात्वा नद्यां तु पूर्वाह्ने V. II., P. II., 162, 1.
- स्नात्वाऽनङ्गनङ्गः शेषम् V. II., P. I., 453, 7.
- स्नात्वा पीत्वा क्षुते सुप्ते V. I., P. I., 241, 14.
- स्नात्वा माघे शुभे तीर्थे V. I., P. I., 281, 16.
- स्नात्वाऽर्कमर्चयित्वापि V. II., P. II., 49, 7.
- स्नात्वैवं वाससी धौते V. I., P. I., 263, 1.
- स्नात्वा शुचिः V. I., P. I., 369, 5.
- स्नात्वा शुचौ देशे V. I., P. I., 372, 18.
- स्नात्वा शुचिः शुचौ देशे V. I., P. II., 186, 15.
- स्नात्वा सङ्गृह्य वासोऽन्यत् V. I., P. I., 276, 8.
- स्नात्वा सचैलमाचम्य V. I., P. II., 287, 19.
- स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I., P. II., 275, 18.
- स्नात्वा सचैलं स्पृष्ट्वाऽग्निं V. I., P. II., 281, 3.
- स्नात्वा इत्वा च शिष्येभ्यः V. I., P. I., 147, 8.
- स्नानं कृत्वाऽऽर्द्रवासास्तु V. I., P. I., 261, 1.
- स्नानं कूप-तडागेषु V. I., P. I., 285, 7.
- स्नानं कुर्यात् सचैलं तु V. II., P. I., 66, 14.
- स्नानाचरणमित्येतत् V. I., P. I., 276, 18.
- स्नानं चैव न कर्तव्यं V. II., P. II., 25, 7.
- स्नानं तु द्विविधं प्रोक्तं V. I., P. I., 263, 6.
- स्नानं त्रिषवणं कुर्यात् V. II., P. I., 244, 10.
- स्नानं दानं जपो होमः V. II., P. II., 145, 4.

- स्नानादनन्तरं तावत् V. I., P. I., 262, 1.
- स्नानाऽऽधान-विवाहेषु V. I., P. II., 461, 5.
- स्नानं प्रकुर्यात्तु पिता V. I., P. II., 260, 10.
- स्नाने प्रसाधने चैव V. I., P. I., 471, 13.
- स्नानं मध्यन्दिने कुर्यात् V. I., P. I., 270, 7.
- स्नानमन्तर्जले चैव V. I., P. I., 276, 15.
- स्नानमात्रमेव V. I., P. II., 240, 9.
- स्नान-मौनोपवासेभ्यः V. II., P. II., 169, 10.
- स्नानं मौनोपवासेभ्यः V. II., P. I., 116, 5.
- स्नानमब्धैवतैर्मन्त्रैः V. I., P. I., 259, 9.
- स्नानं सुरार्चनं ध्यानं V. I., P. I., 181, 17.
- स्नानार्हस्तु यदा स्नाति V. I., P. I., 268, 17.
- स्नानार्हो यो निमित्तेन V. I., P. I., 279, 8.
- स्नाने वस्त्रे च नैवेद्ये V. I., P. I., 368, 11.
- स्नानशालां समागत्य V. I., P. I., 468, 12.
- स्नानं सद्यः प्रकुर्यात् V. I., P. I., 431, 15.
- स्नानं समाचरेद्यस्तु V. I., P. I., 269, 4.
- स्नानं समाचरेजित्थं V. I., P. I., 270, 2.
- स्नानं सहधर्म- V. I., P. II., 18, 9.
- स्पर्शमात्रोपघाते तु V. II., P. I., 149, 20.
- स्पृशन्ति बिन्द्वः पारौ V. I., P. I., 245, 5.
- स्पृष्टे लोचनयुग्मे तु V. I., P. I., 250, 7.
- स्पृष्टा देवलकं चैव V. II., P. I., 111, 4.
- स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं क्षत्रिया शूद्र-
जा V. II., P. I., 161, 10.
- स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं वैद्या शूद्रा V.
II., P. I., 161, 14.
- स्पृष्टा रजस्वला ऽन्योन्यं ब्राह्मणी वैश्य-
जा V. II., P. I., 161, 6.
- स्पृष्टा शवमुदक्यां वा V. II., P. II., 143, 10.
- स्पृष्टा स्नानेन शुद्धः स्यात् V. I., P. I., 277, 7.
- स्पृष्टा स्पृष्टा ऽवगाहेत V. II., P. I., 169, 11.
- स्फटिकैर्देशसाहसं V. I., P. I., 309, 7.
- स्फुलिङ्गिनी विम्बरुची च देवी V. I.,
P. I., 166, 16.
- स्फ्य-शूर्प-शकटानां च V. II., P. I., 143, 14.
- स्मृतीनां वेदमूलत्वात् V. I., P. I., 317, 13.
- स्मृतिहीना न शोभन्ते V. I., P. I., 153, 12.
- स्मरणं कर्तनं कलिः V. II., P. I., 312, 6.
- स्याद्येत्तत् पञ्चमादहः V. I., P. II., 265,
- स्याच्चाऽऽन्नायपरो लोके V. I., P. I., 465, 11.
- स्यात्स्वकामकृते यस्तु V. II., P. I., 201, 13.
- स्यात्कामचार-भक्ष्योक्तिः V. I., P. II., 29, 15.

स्वदितत् त्रिगुणं वक्त्रे V. II., P. I.,
 67, 15.
 स्यादामयावी भवति V. II., P. II.,
 211, 10.
 स्यन्दिनी-यमसू- V. I., P. II.,
 380, 19.
 स्यन्दनाश्वैः समे युध्येत् V. I., R. I.,
 459, 1.
 स्यादोषधिदृथाच्छेदी V. II., P. II.,
 123, 18.
 स्यान्नवम्यामेकखुरं V. I., P. II.,
 315, 19.
 स्यन्दिनी-सान्धिनी- V. II., P. I.,
 403, 16.
 सवस्थेव दिवा-रात्रौ V. I., P. I., 258,
 16.
 स्व एवैनमुतावाधाय पशु V. I., P. I.,
 162, 7.
 स्व एवैनमुतावाधाय ब्रह्म-V. I., P. I.,
 162, 3.
 स्वकं गात्रं भवेदग्निः V. II., P. I.,
 164, 13.
 स्वकुटुम्बाविरोधेन V. I., P. I.,
 189, 18.
 स्वकर्मे ख्यापयन् ब्रूयात् V. II., P. II.,
 86, 11.
 स्वकर्मेभिश्च्युताः सर्वे V. II., P. II.,
 219, 14.
 स्वक्षेत्रे संस्कृतायां तु V. II., P. I.,
 46, 1.
 स्वागतम् V. II., P. II., 187, 1.
 स्वगृहे चैव कन्यायाः V. I., P. II.,
 84, 2.
 स्वगृहे प्राक्शिराः शेते V. I., P. I.,
 441, 12.
 स्वाचान्तश्च ततः कुर्यात् V. I., P. I.,
 320, 11.
 स्वजातिपरनारीगः V. II., P. II.,
 271, 14.

स्वजातीयगृहादेव V. II., P. II.,
 110, 8.
 स्वजात्युक्तमसौचं स्यात् V. I., P. II.,
 245, 11.
 स्वत एहि V. II., P. II., 186, 12.
 स्वतन्त्रः कर्ता V. I., P. I., 114, 8.
 स्वात्मानं तु धृते पश्येत् V. I., P. I.,
 521, 2.
 स्वशारादन्यत्र V. II., P. II., 270, 3.
 स्वशारभिरतः V. I., P. II., 197, 11.
 स्वशारनिरतश्चैव V. I., P. II., 104, 8.
 स्वशारेभ्योऽन्यतो दीव्यन् V. II., P. II.,
 272, 3.
 स्वैराशुभिन्द्वः फेनं V. II., P. I.,
 366, 8.
 स्वससो नापितो गोपः V. II., P. I.,
 431, 10.
 स्वधाकारं प्रयुञ्जीत V. I., P. II.,
 465, 5.
 स्वधा पितृभ्यः V. I., P. I., 384, 9.
 स्वाध्यायं कलहं चैव V. I., P. II.,
 443, 21.
 स्वाध्यायः क्रियते यत्र V. I., P. II.,
 254, 10.
 स्वाध्याय-गोत्र-चरणम् V. I., P. I.,
 405, 10.
 स्वाध्यायं गुरुवृत्तिश्च V. I., P. II.,
 45, 2.
 स्वाध्याया-ऽग्नि-सुतस्यागो V. II., P.
 II., 103, 2.
 स्वाध्यायोत्सर्ग-शनेषु V. I., P. I.,
 265, 2.
 स्वाध्यायं तु यथाशक्ति V. I., P. I.,
 346, 11.
 स्वाध्यायोऽध्येतव्यः V. I., P. I., 148,
 12; 150, 9.
 स्वाध्यायोऽध्यापनं चापि V. I., P. I.,
 85, 2.

स्वाध्यायेनामिहोत्रेण V. I., P. I., 404, 6.	स्वप्ने सिक्त्वा ब्रह्मचारी V. II., P. II., 49, 6.
स्वाध्यायेनामिहोत्रेण V. I., P. I., 216, 14.	स्वप्याद् भूमौ शुची राज्ञौ V. I., P. II., 143, 12.
स्वाध्याये नित्ययुक्तः स्यात् V. I., P. II., 54, 9.	स्वामिप्रायकृतं कर्म V. I., P. I., 317, 1.
स्वाध्यायं यजनं दानं V. I., P. I., 476, 17.	स्वभार्यां तु यदा क्रोधात् V. II., P. II., 41, 16.
स्वाध्यायो यजनं दानं V. I., P. I., 85, 6.	स्वभावात् क्रूरकर्मणः V. I., P. I., 133, 4.
स्वाध्यायवान् दानशीलः V. I., P. II., 143, 7.	स्वभावविकैः स्वयं शीर्णैः V. I., P. II., 145, 10.
स्वाध्यायवान् धृतिमान् गोशरण्यः V. I., P. I., 184, 19.	स्वमात्रायां न कुर्याद्दे V. I., P. II., 163, 9.
स्वाध्यायं आवयेत् पित्र्ये V. I., P. II., 422, 6.	स्वामिद्वीहरता ये च V. II., P. II., 230, 3.
स्वधर्मेण नियुक्तायां V. II., P. I., 46, 4.	स्वामिद्वयं गृहीत्वा तु V. II., P. II., 223, 1.
स्वधर्माच्चलितान् राजा V. I., P. I., 446, 12.	स्वामिनेऽपहतं देयं V. II., P. II., 88, 16.
स्वधर्मनिरताः शान्ताः V. I., P. II., 339, 3.	स्वामिना V. II., P. II., 237, 3.
स्वधर्मप्रच्युतो विप्रः V. II., P. II., 241, 3.	स्वामिशुधैव शुद्धयन्ति V. I., P. II., 262, 19.
स्वधर्मरतविप्राणाम् V. II., P. I., 450, 11.	स्वे मांसे परमांसेन V. II., P. II., 251, 11.
स्वधर्मविमुखा नित्यं V. II., P. I., 37, 10.	स्वयं V. II., P. II., 237, 6.
स्वधर्मस्थाः क्रियावन्तो V. I., P. I., 132, 8.	स्वयं तूपहरेद्भ्राजा V. I., P. I., 467, 12.
स्वानि कर्माण्यपाकृत्य V. II., P. II., 241, 5.	स्वयं वत्तश्च शौद्रश्च V. II., P. I., 45, 12.
स्वेन तीर्थेन देवादीन् V. I., P. I., 261, 9.	स्वयं दारानृतुस्नातान् V. I., P. II., 100, 5.
स्वनाम-गोत्रग्रहणं V. I., P. I., 358, 9.	स्वयं धौतेन कर्तव्याः V. I., P. I., 264, 10.
स्वपेदेकः कुशेऽथैव V. I., P. II., 46, 19.	स्वयं धर्मेण चरति V. I., P. I., 217, 20.
	स्वयममभुक् V. II., P. II., 237, 7.
	स्वयमेव न कुर्वीत V. II., P. I., 233, 5.

- स्वयमेवोपपन्नाय V. II., P. II.,
 16, 12.
 स्वयमादृतपर्णेषु V. I., P. II., 191, 15.
 स्वयमेव हि यद् द्रव्यं V. II., P. I.,
 365, 15.
 स्वयं वा कर्षणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 4, 15.
 स्वयं वा ब्राह्मणैः कृच्छ्रम् V. II., P. I.,
 233, 1.
 स्वयं वा शिम्भ-वृषणौ V. II., P. I.,
 313, 3; 314, 13.
 स्वीया शाखोज्झिता येन V. I., P. I.,
 153, 1.
 स्वयं होमे फलं यत्स्यात् V. I., P. I.,
 311, 11.
 स्वर्गे कृत्तिकासु V. I., P. II., 313,
 17.
 स्वर्गेद्वारमिदं पुण्यं V. II., P. II., 184,
 11.
 स्वर्गमार्गप्रदेशे V. I., P. II., 306,
 12.
 स्वर्गार्थमुभयार्थं वा V. I., P. I., 483,
 13.
 स्वर्गलोकमवामोति V. I., P. I., 153,
 19.
 स्वर्गे ह्यपत्यमोजश्च V. I., P. I.,
 312, 1.
 स्वैर्मन्त्रैरर्चयेन्नित्यं V. I., P. I.,
 365, 8.
 स्वैर्मन्त्रैरर्चयेद्देवान् V. I., P. I., 320,
 5.
 स्वरन्ध्रगोष्ठाऽऽन्वीक्षिक्यां V. I.,
 P. I., 462, 15.
 स्वरोपघाती वाक्यं च V. II., P. II.,
 261, 10.
 स्वैरिण्यां V. II., P. II., 128, 1.
 स्वैरिण्यां वृषल्यां V. II., P. I., 332,
 8.
 स्वल्पं वाऽथ प्रभूर्तं वा V. II., P. I.,
 206, 15.
 स्वल्पं वा विपुलं वाऽपि V. I., P. I.,
 181, 9.
 स्वल्पाद्यौचित्यं मध्ये तु V. I., P. II.,
 264, 18.
 स्वविद्या-सूत्रकारांश्च V. I., P. II.,
 303, 16.
 स्वशाखाध्ययनं विप्र V. I., P. I., 343,
 16.
 स्वशाखाविधिना हुत्वा V. I., P. I.,
 383, 9.
 स्वस्तीति ब्राह्मणो ब्रूयात् V. I.,
 P. I., 325, 5.
 स्वस्तीति भगवद् V. I., P. II.,
 435, 14.
 स्वस्तिवाचनकं कुर्यात् V. I., P. II.,
 436, 8.
 स्वस्तिवाच्य V. I., P. I., 407, 14.
 स्वस्तिवाच्यं ततः कुर्यात् V. I.,
 P. II., 435, 19.
 स्वस्थानाद्य परिभ्रष्टः V. II., P. II.,
 241, 6.
 स्वस्थः प्रश्नान्तचित्तस्तु V. I., P. I.,
 483, 5.
 स्वदेहो गुरुशुश्रूषा V. I., P. II.,
 181, 14.
 स्वलीय-कल्बिक्-जामाद- V. I.,
 P. II., 344, 14.
 स्वसुः सख्याः सगोत्रायाः V. II.,
 P. I., 15, 15.
 स्वे स्वे धर्मे निजुद्धानः V. I., P. I.,
 452, 13.
 स्वैस्वैरङ्गैर्विना ऽप्येते V. II., P. I.,
 230, 5.
 स्वा स्वैव कुर्यात्सर्वेषां V. I.,
 P. II., 115, 14.
 स्वाहाकार-नमस्कार- V. I., P. I.,
 481, 19.

स्वाहेति च ततः कुर्यात् V. I., P. II.,
430, 10.

स्वाहेति चैव देवानां V. I., P. II.,
406, 12.

स्वाहेत्यथाऽपमार्गेण V. I., P. I.,
274, 2.

स्वाहान्ताः प्रणवाद्याश्च V. I., P. I.,
418, 11.

स्वहस्ताचमनं कार्यं V. I., P. I.,
249, 11.

ह.

हन्तकारमथामं वा V. I., P. I.,
392, 8.

हन्तकारं मनुष्येभ्यः V. I., P. I.,
389, 4.

हन्त्यल्पदक्षिणो यज्ञः V. I., P. I.,
169, 20.

हन्तानुपानमिति V. II., P. I.,
412, 6.

हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. II.,
62, 12.

हन्ता मन्तोपदेष्टा च V. II., P. I.,
285, 11.

हंसा एकदण्डधराः V. I., P. II.,
200, 6.

हंसः कमण्डलुं शिष्यं V. I., P. II.,
163, 11.

हंसाः कमण्डलुं शिष्यं V. I., P. II., 164, 1.

हंसं बकं बलाकां च V. II., P. I.,
79, 12.

हंसमंत्रं जपद्भीमान् V. II., P. II.,
280, 5.

हंसं महुं च काकोलं V. II., P. I.,
409, 1.

हंसे वर्षासि कन्यास्थे V. I., P. II.,
323, 9.

हंस-इयेन-कापि-क्रव्याद्- V. II.,
P. I., 79, 3.

हसस्तृतीयो विज्ञेयः V. I., P. II.,
163, 19.

हृद-पहनमार्गे च V. II., P. II.,
39, 10.

हृतं ज्ञानं क्रियाहीनं V. I., P. I.,
317, 4.

हतानां नृप-गो-विप्रैः V. I., P. II.,
224, 3.

हतामूत्र-पुरीषाभ्यां V. I., P. I.,
255, 18.

हत्वा गर्भमविज्ञातम् V. II., P. I.,
39, 1.

हत्वा छित्वा च भित्वा च V. I.,
P. II., 85, 3.

हत्वा तु ब्रह्महस्यैव V. II., P. I.,
99, 8; 103, 14.

हत्वा त्र्यहं पिबेन्क्षीरं V. II., P. I.,
89, 1.

हत्वा द्विजस्तथा सर्पां V. II., P. I.,
86, 9.

हत्वा पूर्वविधानेन V. II., P. I.,
254, 6.

हत्वा मूषक-मार्जर- V. II., P. I.,
85, 17.

हत्वा लोकानपीमांस्त्रीन् V. II., P. I.,
226, 6.

हत्वा वधमवामोति V. II., P. II.,
235, 4.

हत्वा सान्तपनं कुर्यात् V. II., P. I.,
92, 6.

हत्वा सवनिनं वैश्यं V. II., P. I.,
99, 7; 103, 12.

हत्वा हंसं बलाकं च V. II., P. I.,
78, 13.

हनने प्रतिलोमानां V. II., P. I.,
107, 6.

हरते दुष्कृतं तस्य V. I., P. I.,
 146, 7.
 हरिता यज्ञिया दर्भाः V. I., P. I.,
 255, 5.
 हरन्ति पुष्करं ये तु V. P., P. II.,
 263, 31.
 हरन्ति राक्षसा यस्मात् V. I., P. I.,
 194, 8.
 हरि-ब्रह्मेश्वरेभ्यश्च V. I., P. II.,
 37, 8.
 हरेयुः सहसा पापाः V. I., P. I.,
 475, 16.
 हर्तारः परवाराणां V. II., P. II.,
 233, 8.
 हरश्च बहुरूपश्च V. I., P. I., 357,
 18.
 हर्षदानमिति प्राहुः V. I., P. I.,
 180, 12.
 हविर्भक्षणकाले च V. I., P. I.,
 241, 18.
 हविर्यज्ञेष्वशक्तस्य V. I., P. I.,
 163, 5.
 हविःशेषेण वर्तेत V. II., P. II.,
 281, 16.
 हविष्पांतीयमभ्यस्य V. II., P. II.,
 168, 2.
 हविषा मन्त्रपूतेन V. II., P. I.,
 248, 19.
 हविष्येण यवाग्वा वा V. II., P. I.,
 324, 6.
 हविष्यान् V. II., P. II., 174, 3.
 हविष्यान्नस्य वै मासम् V. II., P. I.,
 303, 16.
 हविष्यं ब्रह्मचर्ये च V. I., P. I.,
 281, 4.
 हविष्यभुग्वाऽनुचरेत् V. II., P. II.,
 70, 1.
 हविष्येषु यवा मुख्याः V. I., P. I.,
 315, 19.

हविःषु चैवं दुर्वालादीन् V. I.,
 P. II., 352, 19.
 हविषा भोजयेच्चैव V. II., P. II.,
 121, 14.
 हस्ति-गो-ऽश्वोद्वमको V. I., P. II.,
 351, 6.
 हस्तेऽग्नौकरणं कुर्यात् V. I., P. II.,
 413, 3.
 हस्तौ त्वाऽऽ मणिवन्धाश्च V. I., P. I.,
 231, 5.
 हस्तवृत्तास्तु ये स्नेहाः V. I., P. II.,
 418, 6.
 हस्तवृत्तानि चान्नानि V. I., P. I.,
 428, 7.
 हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
 91, 7.
 हस्तिनं तुरगं हत्वा V. II., P. I.,
 91, 3.
 हस्तेन मुक्तमन्नाद्यम् V. I., P. II.,
 420, 9.
 हस्तेनान्नादिभिः कुर्यात् V. I., P. I.,
 331, 17.
 हस्तिनश्च तुरंगाश्च V. II., P. II.,
 218, 1.
 हस्तौ पादौ तथैवास्यम् V. I., P. I.,
 415, 12.
 हस्तं प्रक्षाल्य गण्डद्वयं V. I., P. I.,
 431, 11.
 हस्ताभ्यां यदि पद्भ्यां वा V. II.,
 P. II., 245, 9.
 हसन्न तु निरीक्षेत V. II., P. I.,
 302, 6.
 हस्त्यन्ध-रथयानानि V. II., P. II.,
 222, 4.
 हस्त्यन्ध-रथ-यानोद्गम् V. I., P. I.,
 423, 14.
 हस्त्यन्ध-रासभवधे V. II., P. II.,
 93, 15.

- हस्ताशौच आन्धये V. I., P. I., 345, 19.
- हस्तहीनस्तु योऽधीते V. I., P. I., 154, 11.
- हानौ च न्हासयेत् V. II., P. I., 304, 4.
- हारिद्रं कौशेयं V. I., P. II., 33, 12.
- हारिद्रवर्णा वैश्ये तु V. I., P. I., 227, 10.
- हारिद्रं वैश्यस्य V. I., P. II., 33, 7.
- हिङ्गु-गुग्गुल- V. II., P. II., 120, 4.
- हिङ्गुद्रव्येषु शाकेषु V. I., P. II., 375, 5.
- हित्वा चैवापरं जन्म V. I., P. II., 201, 15.
- हितं चास्याऽऽचरेन्नित्यं V. I., P. I., 151, 16.
- हितं मितं सदाऽभीयान् V. I., P. II., 189, 20.
- हिताय सर्वभूतानां V. I., P. I., 113, 8.
- हितं सत्यं मितं वक्ति V. I., P. II., 185, 10.
- हिताहितं मनोरामं V. I., P. II., 186, 1.
- हिरण्यमानि पात्राणि V. I., P. II., 191, 12.
- हिरण्यगर्भबुद्ध्या तं V. I., P. I., 405, 11.
- हिरण्यगर्भः समवर्ततामे V. I., P. I., 105, 12.
- हिरण्य-धान्य-गो-वास- V. I., P. II., 213, 15.
- हिरण्य-भू-गवाध्वज- V. I., P. II., 214, 3.
- हिरण्यमथ वा धेनुं V. II., P. I., 346, 8.
- हिरण्यवर्णाः V. II., P. II., 174, 11.
- हिरण्यं विष्केभ्यो V. I., P. II., 436, 14.
- हिरण्यशकलान्यस्य V. I., P. II., 287, 7.
- हिरण्यं सर्पिरादित्यः V. I., P. I., 321, 15.
- द्विमाणानि विषयैः V. I., P. II., 197, 16.
- हीस्तपो-ज्ञान-विज्ञाने V. I., P. II., 181, 16.
- हासो वृद्धिर्यथा सोमे V. II., P. I., 303, 2.
- हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं V. I., P. II., 183, 4.
- हिमवान् V. II., P. II., 202, 11.
- हिंसकश्चाविधानेन V. II., P. II., 214, 9.
- हिंसकश्चाविधानेन V. II., P. II., 229, 7.
- हिंसन्ति वै सदा पापाः V. I., P. I., 301, 17.
- हिंसाऽ-नुग्रहयोः V. I., P. II., 181, 7.
- हिंसाप्रायां पराधीनां V. I., P. II., 4, 5.
- हिंसाणां च पिशाचानां V. II., P. II., 253, 14.
- हिंसाणां चैव सत्त्वानां V. II., P. II., 252, 3.
- हिंसा भवन्ति क्रव्यादाः V. II., P. II., 268, 11.
- हिंसयन्त्रविधानं च V. II., P. II., 103, 4.
- हिंसो वृषलवृत्तिश्च V. I., P. II., 351, 11.
- हिंसार्थी निकृत्तप्रज्ञः V. II., P. II., 245, 11.

हिंसोपधीनां कृयाजीवो V. II., P. I.,
16, 11.

हीनक्रियं निष्पुरुषं V. I., P. II.,
73, 1.

हीनाङ्गनतिरिक्ताङ्गान् V. I.,
P. II., 134, 5.

हीनाङ्गनतिरिक्ताङ्गम् V. I., P. II.,
73, 9.

हीनजातौ प्रजायेत V. II., P. II.,
255, 6.

हीनजातिस्त्रियं मोहात् V. I., P. II.,
96, 13.

हीना न स्याद्विना भर्त्ता V. II., P. I.,
356, 9.

हीनमन्ते V. II., P. II., 120, 9.

हीनं वाऽपि भवेच्छ्रेष्ठं V. I., P. I.,
181, 13.

हीनवर्णस्तदालोके V. II., P. II.,
234, 1.

हीनस्य कुल-शीलाभ्यां V. I., P. II.,
91, 1.

हीनस्य कुल-शीलाभ्यां V. I., P. II.,
91, 1.

हीने हीनतरे वाऽपि V. I., P. II.,
208, 2.

इङ्कारेणापि यो ब्रूयान् V. I., P. II.,
425, 4.

इङ्कारं ब्राह्मणस्योक्त्वा V. II., P. I.,
453, 6.

इङ्कारं ब्राह्मणस्योक्त्वा V. II., P. I.,
453, 10.

इङ्कारं ब्राह्मणस्योक्त्वा V. II., P. I.,
453, 14.

इताञ्जानुमन्त्रणम् V. I., P. I., 421,
5.

इत्वा ऽग्नौ परिशिष्टं तु V. I., P. II.,
416, 19.

इत्वाग्निं ब्राह्मणांश्चार्च्य V. I., P. I.,
468, 8.

इत्वाग्निं विधिवद्धोमम् V. II., P. II.,
126, 1.

इत्वा चैव जु भस्मना V. I., P. I.,
318, 18.

इत्वा देवकरेऽनग्निः V. I., P. II.,
415, 6.

इतानुमन्त्रणं कुर्यात् V. I., P. I.,
432, 3.

इत्वा प्राणाहतीः पञ्च V. I., P. II.,
193, 7.

इत्वा मन्त्रवदन्येषां V. I., P. II.,
414, 22.

इत्वा शाकलमन्त्रैश्च V. I., P. I.,
382, 16.

इत्वा षोडशभिर्मन्त्रैः V. I., P. I.,
368, 12.

दूयमाने तदन्येन V. I., P. I., 311,
13.

द्व-कण्ठ-तालुगाभिस्तु V. I., P. I.,
236, 7.

इते कांस्थे च हारीतः V. II., P. II.,
257, 1.

इताधिकारां मलिनां V. I., P. II.,
112, 12.

इताधिकारां मलिनां V. II., P. I.,
354, 10.

हृत्पुण्डरीकनिलये V. I., P. II.,
193, 1.

इत्वा दुग्धं जु मार्जारो V. II., P. II.,
256, 4.

इत्वाऽऽनद्धादिवाद्यानि V. II., P. II.,
262, 9.

इत्वा वै योनिमाप्नोति V. II., P. II.,
260, 2.

इतस्वा इतद्वाराश्च V. I., P. I.,
187, 5.

इन्द्राभिः पूयते विप्रः V. I., P. I.,
236, 11.

हृत्तामिरश्वाभिः V. I., P. I., 236, 16.	होमकाले तथा रोहे V. II., P. II., 146, 12.
हृद्यानि चैव मांसानि V. I., P. II., 419, 10.	होमकालात्यये तस्य V. I., P. I., 315, 10.
हृदयेनाऽभ्यनुज्ञातः V. I., P. I., 89, 2.	होमकाले यदि प्राप्ता V. I., P. I., 315, 15.
हृदयमासामशुचि V. II., P. I., 189, 16.	होमकर्मण्यशक्तानां V. II., P. II., 281, 18.
हृदयस्याग्ने V. I., P. I., 38, 1.	होमं च कृत्वाऽऽलभनं शुभानां V. I., P. I., 321, 13.
हेम-गो-तिलदानेन V. II., P. I., 254, 8.	होमं च नैत्येकं शुद्धयेत् V. I., P. I., 168, 8.
हेमरूप्यमयं पात्रं V. I., P. I., 354, 1.	होमं पुनः प्रकुर्यात् तु V. I., P. I., 315, 6.
हेमश्राद्धं प्रकुर्वीत V. I., P. II., 23, 10.	होमे भोजनकाले च V. I., P. I., 241, 11.
हेमन्त-शिशिरयोः V. I., P. II., 308, 16.	होमे यत्फलमुद्दिष्टं V. I., P. I., 311, 12.
हेतुका भिन्नमर्यादाः V. II., P. I., 210, 3.	होमं वैतानिकं कृत्वा V. I., P. I., 317, 12.
होतव्यं विधिवद्वाजन् V. I., P. I., 130, 6.	

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI.

[Acc. No. 1685]

समाप्त.

११०१

SRI JAGADGURUR VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.

Jangamwadi Math, VARANASI.

Acc. No. ~~1039~~ 1685

1977

SRI JAGADGURU VISHWARADHYA
JNANA SIMHASAN JNANAMANDIR
LIBRARY.
Jangamwadi Math, VARANASI.

Acc. No. 1029 1685

